

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
1
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
1 OCTOBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7485 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2896

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ԵՆ

Ապահովաբար ոչ մէկ ատեն այնքան բազմաթիւ եւ բազմազան ժողովներ գումարուած են միջազգային գետնի վրայ, որքան երկրորդ Աշխարհամարտէն ի վեր:

Եւ ի՜նչ հակայական ծախքեր կը կատարուին, ունկնդրելով խրաքանչիւր երկրի ելեւմուտքը:

Ընդհանրապէս կը ձախողին այդ խորհրդակցութիւնները: Եւ կամ կը յանգին արդիւնքի մը որ չի համապատասխաներ վատնուած ճիգին:

Աւելի յաճախ, ժողով մը կը դառնայ նախաքան ուրիշ յաջորդական ժողովներու: Նոյն օրակարգը մէկ ժողովէն միւսին կը փոխանցուի յաւելեալ եւ ճոխացեալ բովանդակութեամբ:

Նոյն հարցը սեղանի վրայ կուգայ աւելի բարդացած եւ ճիւղաւորուած:

Այնպէս որ, յատուկ յանձնախումբերը, մասնագիտական քննութիւններն ալ կը բազմապատկուին: Եւ ամենապարզ խնդիրը կը դառնայ Թնճուկ:

Ժողովներն ալ դասակարգերու կը բաժնուին:

Առաջ բացառիկ երեւոյթ էր դեսպանախորհուրդ մը:

Այժմ համբանք չունին խորհրդաժողովները: Ոչ իսկ տեսակով:

Ինչ որ նախապէս դիւանագիտական ճամբով, դեսպաններու միջոցաւ կը կարգադրուէր, այժմ կը յանձնուի արտաքին գործերու կամ ազգային պաշտպանութեան նախարարներէ կազմուած ժողովներու:

Ծանրագոյն պարագաներու մէջ, չահակից պետութեանց գլուխներն են որ հանդիպումներ կը սարքեն:

Ինչ որ Թագաւորներուն յատուկ էր առաջ, այժմ կը կատարուի մեծ պետութեանց գլխաւոր վարիչներուն — վարչապետներուն միջոցաւ:

Այսպէս, բազմաթիւ առիթներով հանդիպումներ ունեցան Չորս Մեծերը, — Ֆրանսա, Անգլիա, Խ. Միութիւն եւ Մ. Նահանգները, իրենց բարձրագոյն գլուխներով:

Տակաւին չենք հաշուեր Ազգաժողովին եւ ուրիշ մնայուն հաստատութեանց ժողովները, որոնց նոյնպէս կը մասնակցին վարչապետներ եւ նախարարներ:

Եւ «աշխրքի բաները» հոս — առա՞ կ'երթան կրիայի քայլերով կամ խեչափառի չարժումներով:

Բոլոր իրողութիւնները կը հաստատեն թէ երեքով – չորսով կատարուած խորհրդակցութիւնները, գլուխ – գլխի խօսակցութիւնները յաճախ շատ աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլան, քան բազմամարդ խորհրդաժողովները:

Ահաւասիկ նորագոյն փաստը:

Լոնտոնի խորհրդաժողովէն առաջ, մասնաւոր խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարներուն միջեւ:

Ճամբան բաւական հարթուած էր, այս խօսակցութիւններով: Գոնէ հիմնական կէտերը, սկզբունքները ճշդուած էին:

Ժողովին բացումէն մէկ օր առաջ ալ, շարունակուեցան գլուխ գլխի խօսակցութիւնները:

Եւ մինչեւ այսօր ալ միջանկեալ կը շարունակուին, առատուան կամ իրիկուան նիստերէն ետք:

Արդ, իրողութիւն է որ այս մասնակի խօսակցութիւնները մեծապէս օգտակար կ'ըլլան, փոխադարձաբար լուսաբանուելու, շատ մը կնճիռներ հարթելու համար:

Այս տեսակէտով, առաջին օրէն բարենշան երեւոյթ մը սատացաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովը, որ անշուշտ գոհացուցիչ ելքի մը պիտի յանգի, փոխադարձ բարեացակամութեամբ:

Արդէն իսկ արձանագրուած է մեծ յաջողութիւն մը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԶԻՆՈՒՈՐ ՊԻՏԻ ՊԱՀԵՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՑԱՄԱՔԻՆ ՎՐԱՅ

*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ՇԱՏ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Չորեքշաբթի օր կարեւոր յաջողութիւն մը արձանագրուեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով ամէնուն: Լաւատեսներ վճռական կը համարին այս յաջողութիւնը եւ կը յուսան թէ ժողովը արդիւնաւոր պիտի ըլլայ ամէն տեսակէտով:

Երկար վիճաբանութիւններէ եւ քանի մը մասնակի տեսակցութիւններէ ետք, հետեւեալ արդիւնքը արձանագրուեցաւ.

1.— Պրիւքսէլի դաշինքը, որուն վրայ պիտի հիմնուի արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութիւնը, պիտի ունենայ քաղաքական եւ զինուորական հոյն պատասխանատուութիւններ, ինչպէս կ'ուզէր Ֆրանսա: Այս նոր կազմակերպութեան շրջանակին մէջ պիտի առնուին որոշումները՝ զօրքի եւ սպառազինութեանց սահմանափակման եւ հակակշռի մասին:

2. Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց որ եթէ արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուի, պիտի յանձնարարէ նախագահ Այզընհաուրի այդ կազմակերպութեան տրամադրել միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ եղած յանձնառութիւնները:

3. Եւ վերջապէս, անգլիական կառավարութիւնը, նախարարական բացառիկ նիստէ մը ետք, որոշեց վճռական քայլ մը առնել, հաւանելով եւրոպական ցամաքին վրայ պահել չորս զօրաբաժին եւ օդանաւային կարեւոր ուժ մը, մինչեւ 1998, այսինքն յիսուն տարի:

Տեղական թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան վերջին յանձնառութեան, զոր «պատմական դէպք մը» կոչեց Քաղաքայի արտաքին գործերու նախարարը.

Քանի մը տարիէ ի վեր, Ֆրանսա կ'առաջարկէր որ Անգլիա նոր յանձնառութիւններ ստանձնէ եւրոպական ցամաքին վրայ: Անցեալ ապրիլ 14ին անգլ. կառավարութիւնը յանձն առած էր մէկ զօրաբաժին տրամադրել Եւրոպայի միացեալ բանակին: Բայց ստոյգ չէր թէ այդ զօրաբաժինը պիտի մնայ Եւրոպայի մէջ.

Այս անգամ Անգլիա յանձն կ'առնէ տրամադրել չորս զօրաբաժին որոնք ետ կրնան քաշուիլ միայն Պրիւքսէլի դաշինքին հոծը անդամներուն մեծամասնութեան որոշումով, եւ ոչ թէ Անգլիոյ կամքով: Այս յանձնառութիւնը ի զօրու է որքան տեւէ Պրիւքսէլի դաշինքը, որ կնքուեցաւ 1948ին, յիսուն տարուան համար: Ցատքիկային բանաձեւ մը պիտի գտնեն, ներդաշնակելու համար այս պայմանաժամը Ատլանտեան դաշինքին տեւողութեան հետ, որ կը վերջանայ 1969ին: Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները միշտ կը յայտարարեն թէ իրենց հակացողութեամբ անսահման տեւողութիւն ունի Ատլանտեան դաշինքը:

Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի ֆրանսական դիւանագիտութեան համար: Ժողովին մէջ բոլոր նախարարներն ալ երախտագիտութիւն յայտնեցին անգլիական կառավարութեան:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԽԱՌՆ Ի ԽՌՈՒՆ

Ուրիշ խորագիր չգտայ, պարզելու համար կարգ մը բացասական երեւոյթներ:

Գաւառէն ընթերցող մը կ'առաջարկէ շաբաթական ասուլիսի վերածել « Ծունն ու շիտակը»,— լեզուական հարցերու մասին:

Այս առթիւ հարցումներ ալ կ'ուղղէ քանի մը բառերու մասին:

Կարդալով նամակը, առաջին մտածումս եղաւ,— ի՞նչ օգուտ ...

Երեսուն տարիէ ի վեր սիւնակներով բան գրուեցաւ, սորվեցնելու համար տարրական գիտելիքներ:

Քանի՞ հոգի օգտուեցան: Գոնէ հետեւեցա՞ն:

Հ. Արսէն Ղազիկեան ուղեցոյց մը պատրաստեց, նախ թերթով, յետոյ գիրքով, — «Մի գրէք... Գրեցէք»:

Քանի՞ հոգի կարդացին:

Մեր ողբացեալ աշխատակիցը, Տարագ շաբաթական դասընթացք մը բացած էր որ տարիներ տեւեց:

Ընթերցող – աշակերտներէն քանի՞ հոգի կրցան բան մը աւելցնել իրենց գիտցածին վրայ: Կամ շտկել իրենց սխալները:

Տակաւին շատեր չեն կրնար զանազանել «որ»ն ու «զոր»ը: Նոյն իսկ ծանօթ յօդուածագիրներ:

Քսան տարիէ ի վեր գրող թղթակիցներ կան որոնք քոյր «գ»երը «ք»ի կը վերածեն — օքնութիւն, քթութիւն եւն.:

Գրական հանդէսներ նոյնութեամբ կ'արտատպեն հազար անգամ բացատրուած այլանդակութիւններ, — *խոշորագոյն* նարտարապետ, *խոշոր* գրագէտ (ամեթո՞ւկ է թէ դդում): Կամ «պարի եւ երգի *անսամբլին գաստրոլային* շրջագայութիւնը»:

Հանդէսներու ծկարագրութիւններ կը հասնին խառնի խուռն: Գրիչով, մատիտով, գոյնզգոյն մելաններով: Տառերը, բառերը իրար խառնուած՝ արաբական գեղագրութեամբ:

Շատ մը բառեր կրնաք ճշդել, գտնելով իմաստը: Իսկ երբ անուն եւ մականո՞ւն է,— ինչպէս գուշակել — Արա՞մ է թէ Աղամ, Մեսաքսեա՞ն թէ Միրաքեան:

Մասնաւորապէս անհոգ են կարգ մը Հայր. Միութիւններ: Ծանուցումներ կամ թղթակցութիւններ կը ղրկեն, ուր նշանակուած ժողովատեղին կամ երգողներու եւ արտասանողներու անունները եւ մականունները իրենք ալ պիտի չկրնային կարդալ, երկու օր վերջը:

Նոյն անուշադրութիւնը՝ մահազդներու մէջ: Շնորհակալիքներու եւ նուիրատուութեան ցանկերու առթիւ:

× « *Հայրենիք* » ամսագրի Սեպտեմբերի թիւին վերջին կողքին վրայ կը կարդամ.—

« *Հայրենիք* » *տպարանէն վերջերս լոյս տեսած երիտասարդ գրագէտ – բանաստեղծ Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւանը» սպառելու մօտ է*:

Թրքաբանութիւնը հո՞դ ալ հասաւ:

Մեր գիտցած հայերէնով կ'ըսենք,—

— *Սպառելու մօտ է երիտասարդ գրագէտ – բանաստեղծ Ա. Ծառուկեանի « Թուղթ առ Երեւան» որ վերջերս լոյս տեսաւ «Հայրենիք» տպարանէն»*:

... Կրցա՞յ արդարացնել խորագիրս.— «խառն ի խուռն»: ՎԱՀԷ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՃԱՌԵՐԸ

Ստորեւ կ'ամփոփենք այս պատմական դէպքին առթիւ խօսուած ճառերը .—

Ֆ. ՏԸԼԸՍ (Մ. Նահանգներ) .— *Բացատրեց թէ Մ. Նահանգներու յանձնառութիւնը — ուժ տալ եւրոպական բանակին — կարգ մը սահմանադրական դժուարութիւններ յարուցած էր այն ատեն: «Այս յանձնառութիւնը կրնայ նորոգուիլ միայն այն պարագային երբ չոչափելի փաստեր ունենանք թէ Եւրոպան կը մօտենայ միութեան և ոչ թէ կը հեռանայ: Եթէ, Իններու խորհրդաժողովէն վերջ, պարզուի թէ Եւրոպա միութեան ճամբուն կը հետեւի, ինք յանձն կ'առնէ յանձնարարել Մ. Նահանգներու Նախագահին որ վերանորոգէ միացեալբանակին առթիւ տրուած յանձնառութիւնը: Բայց կը կրկնեմ, այդ յանձնառութիւնը չի կրնար նորոգուիլ, եթէ պառակտումը եւ չփոխութիւնը տիրապետեն Եւրոպայի մէջ: Եթէ բանականութիւնը յաղթէ, կրնաք յոյս դնել մեր վրայ: Կրնաք վստահ ըլլալ թէ մեր տրամադրութիւնները պիտի վերածուին իրական աջակցութեան մը, համապատասխան ընդարձակութեամբ: « Եթէ դեռ լոյս մը կայ հորիզոնին վրայ, երբ ճշմարիտ շարժում մը տեսնենք դէպի միութիւն, մենք ձեզի հետ ենք: Բայց եթէ դառնիթափն ի վար իջնենք եւ մեր միութեան ջանքերը ի դերեւ ելլեն, մեր առջեւ պիտի բացուի տեւական պառակտումի անդունդ մը: Ես կը հաւատամ թէ երբ միացեալ Եւրոպան կազմուի, ամերիկեան դրօշը պիտի շարունակէ ծածանիլ Եւրոպայի մէջ, ձեր դրօշներուն հետ, իր խորհրդանշած բոլոր գործերով»:*

ԻՏԸՆ (Անգլիա) — *Ինչ որ ըսաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, մեզի, Եւրոպացիներուս, կը խոստանէ ինչ որ կրնայինք յուսալ ներկայ պայմաններուն մէջ: Գիտեմ որ իմ երկիրս ալ դեր մը ունի: Մենք կարգ մը յանձնառութիւններ ստանձնած ենք Մ. Նահանգներուն հետ, Եւրոպայի միացեալ բանակին հանդէպ: Կը պահենք այդ յանձնառութիւնները»:*

Նախարարը այնուհետեւ յայտնեց թէ չորս զօրաբաժին եւ օդանաւային ուժ մը պիտի պահէ ցամաքային Եւրոպայի մէջ, ինչպէս կարդացիք արդէն: Եւ յայտարարեց, — « Իմ պաշտօնակիցներս կ'ըմբռնեն թէ շատ մեծ քայլ մըն է որ կ'առնենք, հասուն եւ երկար խորհրդածութիւններէ ետք»:

ՄԷՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍ *յայտարարեց թէ բրիտանական յանձնառութիւնը կը պակէ մեր ամէնէն մեծ բաղձանքները այս կենսական հարցին մէջ»:*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԴԱՏԵՐ

Երկրի ապահովութեան տեսչութեան (հակալրտեսական) տնօրէնը, Պ. Ռոժէ Վիպօ, դատ բացաւ պաշտօնանկ ոստիկանին՝ Տիտի դէմ, որ ըսած էր թէ իր գրած մէկ վաւերագրին համաձայն, ան անգամ եղած է համայնավար ոստիկաններու ընկերակցութեան մը: Տիտ ալ իր կարգին դատ բացաւ Պ. Վիպոյի դէմ, իսկ Ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Շարլ Պրիւն, ցաւ յայտնեց որ իրարու դէմ ելած են երկու բարձր պաշտօնատարներ: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ թէ Պ. Վիպօ միշտ եւ կատարելապէս հաւատարիմ եղած է իրեն: Պ. Վիպօ 5.280.000 Ֆրանք հատուցում կը պահանջէ Տիտէն, կեղծ համարելով անոր ծանուցած վաւերագիրը: «Կրնամ կատարելապէս ապացուցանել իմ տասնամեայ աշխատանքս հակազգային գործունէութեան դէմ, իբրեւ պետը հակալրտեսական տեսչութեան: Ես կը կարծեմ թէ Պ. Տիտ կեղծարարութիւն մը կատարած է Անտոէ Պարանէսի հետ զոր սկիզբէն ի վեր համայնավար գործակալ մը նկատած եմ »:

× *Զինուորական դատաւորը առջի օր ալ հարցաքննեց ոստիկանութեան նոր վերատեսուչը, Պ. Տիւպուա:*

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԺԳ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Բ.

Կարելի չէ երկարել չորքը դասախօսութիւններու։ Այս բաժնին մէջ արձանագրուած էին առաջաւոր Ասիոյ ժողովուրդներու պատմութեան, քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթին վերաբերեալ նիւթերը։ Ասոնց կարգին կը գտնէինք դասախօսութիւնը Գ. Ֆ. Ֆէյտիին, որու նիւթն էր «Հայերէն լեզուին արտայայտչական կարողութիւնը», Ֆ. Ալթհայմ եւ Ռ. Ստիհլի՝ դասախօսութիւնը՝ «Վահրամ Չոբինի (հին պարսկ.) վէպը», Թ. Հ. Քլուքէի՝ «Երկու հին վրացական ձեռագիրներ Նոր Կտակարանի», Ա. Գարնուայի «Իրանական եւ անատոլիական լոյսեր յունական դիցաբանութեան վրայ», Ա. Խաչատուրեանի դասախօսութիւնը՝ «Քաիրուանի Ալ – Մուիզի կանթեղի ատաղձեւ չրջագիծը եւ իր կապերը հին շրջանի եւ Հայաստանի հետ», Ա. Պատմագրեանի՝ «Հայկական ժողովրդական մոտիւներու օգտագործումը ԺԱ. դարու հայ եկեղեցւոյ երաժշտութեան մէջ», Ս. Երեմեանի (Երեւանէն) «Գերութեան վիճակի անկումը եւ ծնունդը աւատական ընկերութեան (դրութեան) հին Հայաստանի մէջ» նիւթի մասին։

Առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը կը մասնակցէր Արեւելագէտներու Համագումարին, 10 – 12 հոգիէ բաղկացած պատուիրակութեամբ մը, որուն մէջ կը գտնուէին Երեւանի Համալսարանի պատմագիտական բաժնի վարիչ պրոֆ. Ս. Երեմեանը, Մ. Եուլտուչեւը, Գ. Գիօտրովսկի, (որ Կարմիր Բլուրի պեղումները կատարած է Հայաստանի մէջ), Մ. Դիադոնով, Ա. Գելենիցքի, Ս. Աչիմեանովա, Ն. Սուրապայեւ եւայլն։

Խ. Միութեան պատուիրակներու կարդացած դասախօսութիւնները որոնք ամփոփուած էին հատորի մը մէջ, ռուսերէն եւ անգլիերէն լեզուներով՝ ունկնդիրներու տրամադրութեան տակ դրուեցան։

Խ. Միութեան գիտնականները ընդհանրապէս հարցերուն կը մօտենային ընկերային որոշ ըմբռնումով եւ հայեցակէտերով։ Պրոֆ. Ս. Երեմեան խօսեցաւ ռուսերէն, իր դասախօսութեան անգլիերէն թարգմանութիւնը դնելով ունկնդիրներու տրամադրութեան տակ։

Դասախօսութենէն ետք Գ. Ա. Սաֆրաստեան եւ այս տողերը գրողս յայտնեցինք մեր շնորհաւորութիւնները, միեւնոյն ատեն բացատրութիւններ խնդրեցինք որոշ հարցերու մասին։ Պրոֆ. Երեմեան ճշդեց թէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն չունէր գերեվաճառութիւն եւ ստրուկներու գրութիւն, այնպէս, ինչպէս հին յունական եւ հռոմէական կայսրութեան մէջ կը տեսնենք։ Թէ Հայաստանի մէջ ստրուկներու գրութիւնը նման էր առաջուոր Ասիոյ ժողովուրդներու յատուկ նահապետական (պատրիարքալ) դրութեան կամ կարգաւսրքին։

Պրոֆ. Երեմեան մեր հանդիպումներու ընթացքին տեղեկութիւններ տուաւ Երեւանի համալսարանի աշխատանքներու մասին։ Ցայտնեց թէ մեծ հատոր մը՝ վերոյիշեալ նիւթի մասին, տպագրուելու վրայ է եւ մօտերս լոյս կը տեսնէ Երեւանի մէջ։

Հետաքրքրական էր պրոֆ. Ֆ. Ֆէյտիի դասախօսութիւնը, — «Հայերէն լեզուի արտայայտչական կարողութիւնը»։ Հայագէտ դասախօսը լաւ ու մաքուր աշխատող մը եւ ուշիմ, գնող միտք մըն է։ Ան գիտած է արդի արեւմտահայ աշխարհաբարին մէջ բացառիկ յատկութիւններ միտքը արտայայտելու։ Արդարեւ, կ'ըսէ արեւմտահայ աշխարհաբարը կրնայ դիւրութեամբ արտայայտել ամենադժուար գաղափարները։ Այնպիսի ատեն մը, երբ իմաստակներ կ'առաջարկեն մէկդի դնել արեւմտահայ աշխարհաբարը, ահաւասիկ Ֆրանսացի լեզուագէտ մը կուգայ պաշտպանելու զայն։ Գ. Ֆէյտի խոստացաւ այս դասախօսութիւնը բերել Փարիզ, Ֆրանսահայ Լսարանին։

Գ. Արշակ Սաֆրաստեանի նիւթը դասուած էր Ասորագիտական բաժնի մէջ. «Չին հայ – Կասպեան շրջանի մէջ, ըստ հիթիթեան եւ ասորեստանեան աղբիւրներու»։ Դասախօսը անգլերէն լեզուով կարդաց իր նիւթը։ Դժբախտաբար չհասայ իր դասախօսութեան։ Ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ իր շատ շահեկան նիւթը հաճէր ներկայացնել «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։

Ա. Պատմագրեան խօսեցաւ ԺԱ. դարուն Հայ. եկեղեցւոյ մէջ մտցուած նորութեան մը մասին։ Ն. Շնորհալի մեր եկեղեցւոյ մէջ փոխադրեց կէս – գրաբար, կէս – աշխարհաբար իր յօրինած եկեղեցական տաղերը կամ երգերը — որոնց կարգին «Առաւօտ լուսոյ», «Տարածեալ», եւայլն։ Դասախօսը այս երգերու նիւթերը բաղդատեց մեր ժամանակներու ժողովրդական երգերու հետ։

Համագումարի ընթացքին Քէմպրիճ կը գտնուէին Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, Ն. Վրոյր (Պելժիա) ատրպէտ, որոնք դասախօսութիւն չկարդացին։ Միւս ներկաններու մասին արդէն գրած էր «Յառաջ»ի Թղթակիցը։ Խումբ մը Հայեր, ըստեղծեցինք հաճելի շրջանակ մը։

Մ. ՎԱՂԱՐՇ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՍՏԱՆԻԿ

Ոստանիկին հետ ծանօթացայ 1946ին, Նոյեմբերի մէջ, երբ Թեհրան կը գտնուէի Հայաստանէն վերադարձիս։

Ընկերներս եւ ես հրաւիրուած էինք Հայոց առաջնորդին կողմէ եւ կը բնակէինք Առաջնորդարանի շէնքին մէջ։

Մեր բնակութեան վայրն էր պատճառը, որ Ոստանիկ շատ վերապահ վերաբերում մը ունեցաւ ինծի հանդէպ։ Մենք այն ատեն, Հայաստանէն դարձողներս, Թեհրանի հայութեան մէկ մեծ զանգուածին համար կը ներկայացնէինք պատկառազդու կերպարանք մը։

Ոստանիկ ամբոխէն եւ անոր յարուցած ժխորէն հեռու կը մնար։ Ես մէկ անգամ տեսայ զինքը, կարծեմ Դաւթեան վարժարանը այցելած օրս։ Ինքն իր մէջ ամփոփուած, փոքրահասակ եւ նիհարակազմ մէկն էր։ Բայց կ'երեւի թէ պատանեկան երեւոյթով այդ մարմնին մէջ տարիները իրենց ցաւերով ու փորձառութիւններով տեսակ մը ծանր եւ յուզիչ հաւասարակշռութիւն ստեղծած էին։ Հոգին ալ կրած էր այդ ցաւերուն ազդեցութիւնը. այսպէս կը վկայէին բանաստեղծին թախծոտ աչքերը։

Մէկ անգամ միայն հանդիպեցայ անոր. բայց խորապէս դրոշմուած անայլայլ տպաւորութիւն մը զիս այսօր այնքան կը մօտեցնէ իրեն, կը հաղորդակցէ զիս մը – թաղնած քաղցր պատկերին հետ։

Չեմ իսկ յիշեր, թէ ինչ նիւթի մասին խօսակցեցանք։ Բայց իրարու ձեռք սեղմելով երբ կը բաժնուէինք, կը զգայի որ բան մը կը մնար հոգիիս մէջ, տեսիլք մը՝ զոր ժամանակը չէր կրցած պահել իր առաջին պայծառութեանը մէջ եւ որ հիմա, երբ բանաստեղծին մահուան բօթը կ'առնեմ, կը ճանաչէ յանկարծ եւ ցաւագին սաստկութեամբ մը կը խռովէ զիս։

Եթէ գիտնայի, որ առաջինն ու վերջինը պիտի ըլլար մեր հանդիպումը, կարճատեւ զարնանային տեղատարափի մը պէս, աւելի երկար ժամանակ կը յատկացնէի Ոստանիկին հետ սրտագին կերպով կապուելու համար։

Ոչ մէկ անգամ զինքը տեսայ երեկոյթներու մէջ, երբ մենք ճաչի հրաւիրուած կ'ըլլայինք հայ ունեւորներու կողմէ։ Սակը պակաս է այսօր նոր «մէցէնա»ներէն։

Եւ յետոյ՝ ով կը մտածէ վախճանին, մահուան վրայ, երբ այնքան գեղեցիկ է աշխարհը իր ամէն առաւօտեան լոյսին մէջ ողողուած։

Գահիրէ վերադարձիս իմէ ստացայ նամակ մը, որով կը յայտնէր, թէ ստացած է քերթուածներու մէկ հատորս։ Այնուհետեւ լռութիւնը իր ցրտասարսուռ բիւրեղը հիւսեց մեր միջեւ, բիւրեղը կը փշրուի այսօր լացող լռութեան մը մէջ։

Իր աշակերտները անշուշտ կը զգան խորապէս կորուստին մեծ վիշտը։ Բայց մենք ալ արդար է, որ զգանք մահը բանաստեղծի մը, որուն երգը հեղատահ առուակի մը քաղցրալուր մրմունջն է վայրահակ ուռիներուն տակ։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԹՌՉՈՂ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐԸ
(LES SOUCOUPES VOLANTES)

Վերջին շաբաթներու ընթացքին թերթերը դարձեալ սկսան խօսիլ թռչող սկաւառակներու մասին։

Բազմաթիւ մարդիկ բերին չնդալից վկայութիւններ օդին մէջ ծփացող այդ տարօրինակ երեւոյթին առթիւ։

Էնի նահանգին մէջ բնակող վաճառական մը՝ Գ. Ռօպէր Շովէլ, Հիրսոն քաղաքին երկնակամարին վրայ տեսած է հսկայ սկաւառակ մը, նարնջագոյն, որ քանի մը վայրկեան օդին մէջ անշարժ մնալէ ետք հեռացած է սրտասամփոփ արագութեամբ մը։

Մօզէլ նահանգին մէջ անասնապահ մը՝ Լուի Մօլ կը հաւաստէ տեսած ըլլալ վայրէջքը թռչող սկաւառակի մը, նոյն նահանգին Թոմպսոն գիւղին մօտիկը։ Ըստ վկային յայտարարութեանց այդ սկաւառակը իր վայրէջքի ընթացքին արձակած է զօրաւոր լոյս մը եւ հակիւ հողին վրայ տեղաւորուած, դարձեալ բարձրացած է օդին մէջ զուգահեռական եւ առանց ոեւէ աղմուկի։

Շաթոռուէն երկու ոստիկան – գինուորներ տեսա ծեն երեք լուսաւոր սկաւառակներ 1500 մեթր բարձրութեան վըրայ, Լա Ֆրէօրանսըրի գիւղին մօտերը։

Ուրիշներ եւս, Վանտէի, Հեռոյի նահանգներուն, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ մէջ պատմած են թէ տեսեր են թռչող սկաւառակներ։ Նոյնիսկ Փարիզի մէջ, անցեալ շաբթու, շարժանկարի ծանօթ ատող Միշէլ Մօրկան յայտարարեց թէ Էնվալիտի հրապարակէն անցած ատեն տեսած էր Էյֆէլի աշտարակին բարձունքին վրայ ծփացող երկու տարօրինակ լուսաւոր գունտեր, որոնց այլանդակ երեւոյթը փախուստի մատնած էր այդ միջոցին իր քովէն անցնող ծերունի մը։

Սակայն, այս տարօրինակ երեւոյթներուն առթիւ ամէնէն չնդալից ...ւկը ունեցած է Մարիուս Տրէվիլա ...ագործական աշխատաւոր մը, որ կը պնդէ թէ իր տնակին պատուհանէն գիշերանց տեսած է մեքենայ մը՝ վեց մեթր երկայն եւ մէկ մեթր բարձր, որ երկինքէն իջնելով եկած ու տեղաւորուած է իր տնակէն հազիւ քանի մը մեթր անդին անցնող երկաթուղիին վրայ։

Այս տարօրինակ երեւոյթէն հետաքրքրուելով Մարիուս Տրէվիլա ելեկտրական լապտեր մը ձեռքը դուրս կ'ելլէ եւ կը տեսնէ երկու մարդկային կերպարանքներ, կարճահասակ, զգեստաւորուած սուզակներու նման։ Իր յանկարծակի երեւումը սակայն կարծես վախ կ'ազդէ այդ գրեթէ գաճաճ երկու անձերուն որոնք կը վազեն դէպի իրենց մեքենան եւ հոնկէ կ'արձակեն զօրաւոր լոյս մը դէպի Տրէվիլա կուրցնելով զայն։ Երբ քանի մը երկվայրկեան վերջ Տրէվիլա ի վիճակի կ'ըլլայ տեսնելու իր շուրջը, մեքենան

ՋՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

ՏՈՔԹ ԱՊՈՒՀԱՅԱԹԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
ՀԱՂՈՐԴՈՒԱԾ

ԾԱՆՕԹ (Ծ.) .— Այստեղ կ'աւարտի Արամ Անտոնեանի խմբագրած պատմութիւնը։ Այնուհետեւ կ'երեւան կարգ մը ցիրուցան ծանօթագրութիւններ որանք մշակուած չեն. բայց անհրաժեշտ կը գտնեմ արտագրել այստեղ, իբրեւ լրացուցիչ մանրամասնութիւն։ Եթէ կան իրազեկներ որ աւելի բան գիտեն այս կէտերու մասին, իրենց պարտքն է հաղորդել։

Ահաւասիկ այդ շարքին առաջինը, — «Տոքթ. Ապուհայաթեանի տեղեկութիւններ».—

Սպանութեան օրուան իրիկունը, Ուրֆայի Տօյչ Օրիանթ Միսիոնարական հաստատութեանց քննիչ Գ. Քէսլէր (աւելի ծանօթ Պրուտէր Եագուպ անունով) եւ Հալէպի Սուլթանիէ վարժարանին դերմաներէնի ուսուցիչ Գ. Շթրունկֆոր, կ'իմանան թէ Զօհրապ եւ Վարդգէս մեկնէր են, կը կասկածին եւ ձի հեծնելով կ'երթան մինչեւ Գարաքէօփրիւ։ Գիտէին թէ սպանութիւնները սովորաբար այր կամուրջին շրջակաները տեղի կ'ունենան։ Հոն սպաննուած էր նաեւ Գարմէն։ Կառավարութիւնը վստահ թէ զոհերուն գիակները լաւ ծածկուած են, չարգիլեր անոնց երթը, որպէս զի կասկածի տեղի չտայ։ Երկուքն ալ իրօք կը յառաջանան մինչեւ Գարաքէօփրիւ եւ անկէ անդին ալ, բայց բան մը չեն կրնար գտնել ու կը դառնան քաղաք։

★

Սպանութեան յաջորդ օրը Թուրքերու ձեռքը կը տեսնուին Զօհրապի ալիանսը, իր ու Վարդգէսի բրդէ ծածկոցները, ճերմակեղէններն ու պայուսակները, որոնք ծախու հանուած էին։

Ըսին թէ Զօհրապի ալիանսը մնաց քոմիսէր Շաքիրի մօտ։

★

Չորս հինգ օր վերջ ալ, Գարաքէօփրիւէն անցնող մարդիկ կամուրջին մօտ կը գտնեն կարմիր ֆէս մը, ճմրթկած ու գրեթէ պատառատուն, եւ կ'առնեն քաղաք կը բերեն։ Ոստիկանութիւնը, իմանալով, խակոյն կը գրաւէ կատարուած ոճրին այդ անխօս վկան։

Զօհրապի ֆէսն էր։

× Ա. զօրաբանակին կողմէ Չերքէս Ահմէտ եւ Խալիլ պէյերու մասին արձակուած ձերբակալման հրամանագիրը Հրատարակուեցաւ Հալէպի վիլայէթին պաշտօնաթերթին մէջ։

× Գոլէն Ուրֆա աքսորուած Անգլիացի մը, Էգպէր Օէյցօ, Ուրֆայի մէջ գընած էր Զօհրապի պայուսակը, զոր Հալէպ դարձին հետը բերաւ, եւ որ օրերով մնաց Օթէլ Պարոն։ Պայուսակը կը կրէր Զօհրապի անունին սկզբնատառերը, լատինական տառերով, Գ. Զ.։ Տեղ տեղ կարելի էր որոշել արիւնի գունաթափ հետքեր։

★

Բարձրահասակ Չէրքէզ մը որուն ոտքերը անկողնէն դուրս կ'երեւային, բերուեցաւ գերմանական հիւանդանոց, դարմանուելու համար։ Պէզնախա ունէր։ Խալիլ պէյ (ոճիրը կազմակերպողներէն մին, Չէրքէզ), մարդ ղրկած էր հիւանդանոց որպէսզի լաւ նային։ Լուր ղրկած էր նաեւ Տոքթ. Ապուհայաթեանի, որ պէտքի խնամէ զայն։ Նըրսերը (հիւանդապահուհի) որոնք կը հսկէին գիշերը, կը տեսնէին որ կը զառանցէ, Զօհրապի անունը կուտայ, կը սկսի պոռալ թէ զինքը պիտի սպաննեն։ Այդ զառանցանքին մէջ վար կ'իյնայ անկողնէն։ «Նըրս»երը սարսափահար կը փախչին։ Քիչ ետքը կուգան կը նային որ մեռեր է։ Անպատճառ ներկայ էր Զօհրապի սպանութեան եւ ինքն ալ մասնակցած էր։

Թղթածրարը հետեւեալ տեղեկութիւնը կը պարունակէ այս բժիշկի մասին. — Տոքթ. Արմենակ Ապուհայաթեան (Կեսարացի) իր կեանքը կը պարտի Ուրֆայի հաքիմին, Խալիլ էֆէնտիի, Բժիշկը հիւանդ պառկած էր թիֆիւսէ, երբ հաքիմին ներկայութեան խօսք կը դառնայ Սպանութենէն ետք, Տոքթ. Ապուհայաթեան կ'ըսէ .— «Մէկ բժիշկ մնաց, ան ալ պիտի սպաննէք»։ Ցետոյ լուր կը ղրկէ Ապուհայաթեանի որ եթէ ապրի եւ մեկնի հիւանդանոցէն, ըսէ թէ անունը Արիֆ է. Այդպէս իր անունը կը մնայ Արիֆ։

★

Սպանութենէն ետք, Տոքթ. Ապուհայաթեան Եահեայի տունէն կ'ելլէ, կ'սպասատունի գերմ. հիւանդանոցը։ Սպանութեան յաջորդ օրը, մարդ մը կուգայ կ'ըսէ թէ Նետիմ էֆէնտին քեզ կ'ուզէ։ Կ'ըսէ հիւանդ է։ Դարձեալ լուր կը բերեն թէ անպատճառ քեզ տեսնել կ'ուզէ եւ թէ իր պայմանները ձեռնալը պիտի գայ։ Քիչ ետքը ձեռնալը կուգայ, կ'ըսէ որ հայրս մասնաւոր բարեկամներ ունի, դուն գիտես որ մենք քեզ կը սիրենք ու կարեւոր խնդիր մը կայ, եթէ դուն ալ քու կեանքդ կը սիրես, այդ խնդրին մէջ մեր խօսքէն դուրս պիտի չելլես. Տոքթ.ը կը հարցնէ թէ ի՛նչ կրնայ ըլլալ։ Կ'ըսէ .— Գիտես թէ Խալիլ եւ Ահմէտ պէյերը մեր տունն են, խնդիր մը կայ, պէտք է որ այդ խնդիրը մեր ուզածին պէս կարգադրես։

(25)

(Շար.)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

★

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած է պրոֆ. Կոնստանդին Սարաջեւ։ Տնօրէնն էր Երեւանի պետական երաժշտանոցին։ Ծնած էր 1877ին, Դերբենտ։ 1789ին կը մտնէ Մոսկուայի երաժշտանոցը, նշանաւոր ջութակահար Գրժիմալիի դասարանը, միեւնոյն ատեն ուսումնասիրելով կոնտրապունկտի արուեստը երգահան Տանեեւի ղեկավարութեամբ։ 1898ին կ'աւարտէ Ակդ. երաժշտանոցը։ 1918ին կը հրաւիրուի Սարատով իբրեւ երաժշտանոցի դասատու եւ Օփերայի թատրոնի խմբավար։ 1922ին վարիչն էր Թատերական արուեստի Պետական կաճառին եւ դասախօս Մոսկուայի Երաժշտանոցին։

1935ին Խ. Հայաստանի կառավարութեան հրաւէրով Սարաջեւ կը փոխադրուի Երեւան, իբրեւ Սպենդիարեան Օփերայի եւ Թատրոնի խմբավար։ 1936ին տնօրէնն էր Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցին եւ ի սպաս կը դնէ իր գիտելիքը հայկական երաժշտական մշակոյթի մէջ երիտասարդ վարիչներ պատրաստելու, եւ այդ թուականէն սկսեալ զգալապէս կը բարձրանայ Հայաստանի երաժշտական վարիչներու արհեստագիտական մակարդակը։ Ստացած է հայկական եւ լենինեան շքանշաններ։

ԱՐԶՆԻ ՇԱՄԻՐԱՄ ՄԵԾ ՋՐԱՆՑՔԸ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ շուտով կը բացուի Արզնի–Շամիրամ ջրանցքը, հիմնովին կերպարանափոխելով Քանաքեռի հոչակաւոր Մուրատթափան, Եղիվարդի լայնածաւալ սարահարթը, Աշտարակի, Կարբիի, Օշականի, Ոսկեվազի, Զորափի, Ուջանի արգաւանդ դաշտերը եւ Շամիրամի ընդարձակ տափաստանները։ Օրէ օր կը խորանայ եւ կը լայննայ ջրանցքի հունը։ Եւ Հրազդանի ջուրերը նոր ընթացք առնելով կը հոսին դէպի կոլտնտեսային դաշտերը։

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻ այս տարուան պեղումներու ընթացքին գտնուած են նոր շէնքեր։ Երեք շէնքի գինեմառաններուն մէջ գտնուած են մեծ կարասներ, որոնց վրայ սեպագրութեամբ նշուած է կարասներուն մէջ լեցուած գինիներու քանակը։ Յայտնի եղած է որ բոլոր գինեմառաններուն մէջ կը գտնուէին 250 հազար լիտր գինի։ Այս հանգամանքը ցոյց կուտայ Ուրարտուի բերդին մեծ նշանակութիւնը տնտեսական տեսակէտով։

Պեղումներէն մէջտեղ ելած են ձեռագարդերու պղնձէ մասեր, նախքան Քրիստոս Արգեշտի Ա.ի եւ Սարդուրի Բ.ի անուններով։ Ուրարտական Թէյշեբայինի բերդը կործանած է Զ. դարու սկիզբը նախքան Քրիստոս։ Բերդի ստորերկրեայ շէնքերուն մէջ երեւան եկած են մարդոց ոսկորներ, ոսկի ապարանջաններ որոնց ծայրերը զարդարուած են առիւծագլխիկներով։

Բլուրին ստորոտը գտնուող ուրարտական քաղաքի պեղումներէն կը հետեւի թէ անդրկովկասեան ցեղերու նախկին բնակավայրը եղած է։

Երեւանի Կարմիր Բլուրի հակառակ կողմի ծայրամասին վրայ կատարուած են Ուրարտական միւս բերդին՝ Արին բերդի պեղումները։ Մէջտեղ ելած է մեծ տաճարի շէնք մը, որ ուրարտական ճարտարապետութեան մասին կուտայ նոր շահեկան նիւթեր։ Շէնքին մէջ պահպանուած են երեսուն սիւներու մնացորդները։

ԳԱՀԻՐԷԻ Գալուստեան վարժարանը երկրորդականի վերածելու համար Քաղաք. ժողովը խրացուց Ուսումն. խորհուրդի պատրաստած կրթական ծրագիրի ուսեղիծը և որոշեց այս վերամուտին կիրարկել զայն։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Գահիրէի վարչութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է ի պատիւ ընկեր Մինաս Թէօլէօլեանի, որ հոն կը գտնուէր երկու ամիսէ ի վեր, շարք մը դասախօսութիւններ տալով Նուպարեան սրահին մէջ։ Խօսած են ընկեր Բ. Թաշեան, Արսէն Երկաթ, Հ. Աւագեան, Կայծ Կոկանեան, Գ. Նիգիպլեան, ընկ. Մ. Տէր Սարգիսեան, ընկեր Վ. Նաւասարդեան։ Բոլորն ալ ծանրացած են հայ գրողին եւ մտաւորականին առաքելութեան վրայ եւ պարզած են Մ. Թէօլէօլեանի դերը իբրեւ գրող, հրապարակագիր եւ դաստիարակ։ Պ. Թէօլէօլեան յուզումով պատասխանած է թէ «Հայ մտաւորականին համար կիրք մը եւ երանութիւն մըն է ծառայել։ Մեր ժողովուրդը միշտ աղբիւր է ներշնչումի եւ աշխատանքի, եւ եթէ հայ մտաւորականը փորձէ ճանչնալ մեր թաքուն արժէքները իր ճիգով իսկ ինքզինք արժեւորած կ'ըլլայ արդէն»։ «Համազգային»ի եւ Հ. Յ. Դ. Գահիրէի կոմիտէին յիշատակի նուէր մը տուած է ընկերոջ, որ խմբագիրն է «Հայէպ»ի, «Արեւելք» օրաթերթին եւ գեր–տնօրէնը Քարէն Եփփէ ճեմարանին։

*

ՐԱՇՏԻ մէջ (Իրան) Օգոստոս 8ին տեղի ունեցած է նորակառոյց եկեղեցիին հիմնարկէքը։ 1920ին Ս. Մեսրոպ եկեղեցին հրոյ ճարակ եղած էր։ Նախագահած է Թէհրանի Եպս. Ա. քհնյ. Հաճեան եւ ներկայ եղած է Թէհրանի Ռաշտի պատգամաւոր Ամատունի Արզումանեան։ Ապա Եպս. աւագ քհնյ օրհնած է եւ կատարած 16 հիմնաքարերու օծումը։ Նախապէս նշանակուած էին 16 կնքահայրեր որոնք սկուտեղներու վրայ բռնած էին քարերը եւ կուրծքի ժապաւէններու վրայ գրուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Աւետարանիչներու եւ Առաքեալներու անունները։ Տեղին վրայ նուէրներէ հաւաքուած է 120 հազար րիալ։

ՁԵ՞Ն ԳԻՏԵՐ ԹԷ ՈՒՐ Կ'ԵՐԹԱՆ

Ֆրանսայի ճամբորդ մը, Ժան Տիւպէ, որ ձեռնարկած էր աշխարհի շրջանը կատարել հետիոտն, անհետացած է Թուրքիոյ մէջ։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է։ Ըստ Անթալիոյ կառավարիչին ստացած տեղեկութեանց, կը կարծուի թէ խեղճ մարդիկը կողոպտուած եւ արիւնլուայ վիճակի մէջ լքուած է հարաւային Անատոլուի անտառներուն խորը։

Անվնաս արկածախնդիրնե՞րն ալ պատմութիւն չեն կարդար... Գոնէ իրենց օգտին համար։ Երբ Թուրքիայէն անցնելու ծրագիրն ունէր, լուր չունէ՞ր գոնէ 1914–20ի անցուդարձէն։ Ոչ հասարակ «արկած» մըն էր, ոչ ալ սովորական մարդասպանութիւն։ Այլ՝ պարզապէս ցեղասպանութիւն։ Թէեւ այս բառը հրապարակ նետուեցաւ, տարիներ վերջ, ուրիշ առիթներով։

Արդեօք հէգ ճամբորդը «յառաջացեալ» եւ «զարգացած» նոր Թուրքիոյ մասին գրուած գովասանական թղթակցութեա՞նց վստահեցաւ, կամ ինքզինք Ջուլիէրնի՞ կարծեց։

Ա.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շատ գոհ մնացինք երբ Սեպտեմբեր 17ին ընդդէմ Սթատ տը Լ'Էսթի 1–1ով, այսինքն հաւասար արդիւնքով վերադարձաւ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը։ Երկու տարի առաջ մեր նոր դասակարգին Փարիզի ախոյեանը եղած էր ու անցեալ շրջանին երրորդ տեղը գրաւած։

Եւ ինքնավստահութեամբ է որ անցեալ կիրակի 26 Սեպտեմբերին մեկնեցանք Իսի լէ Մուլինօ, մրցելու համար Աւիա Քլիւպի դէմ։ Այդ արուարձանէն ու շրջաններէն մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին քաջալերելու հայկ. խումբը։

Այդ օրը մեր պահեստի խումբը այս շրջանին իր առաջին պարտութիւնը կրեց 2–0ով։ Այն պատճառաւ սակայն որ իր լաւագոյն երեք խաղացողները փոխարինած էին Ա. խումբին վիրաւորները։

Ընդհ. խանդավառութեան մէջ ժամը 16ին դաշտ մտան առաջին խումբերը։ Հակառակորդը ծաղկեփունջ մը նուիրեց խմբապետին եւ դատաւորին ազդանշանին վրայ խաղը սկսաւ։ Մեր տղաքը արագ խաղարկութեամբ մը շփոթութեան մատնեցին տեղացիները որոնք բրտօրէն կը վարուէին մերոնց հանդէպ։ Քառորդ ժամը չանցած Լօշեան կը նշանակէր առաջին կէտը ի նպաստ մեզի 1–0։ Բայց որքան առիթներ ու անյաջողութիւններ մինչ այդ։

Այլեւս գիտէինք որ անհնար էր յաղթական հանդիսանալ։ Բաւական սեպեցինք հաւասար մնալ։ Ձախողանքն ու վիրաւորումները մեր կողմն էին։

Երկրորդ մասին մեր բերդապահին մեծ սխալով գնդակը ինքնիրեն մտաւ մեր բերդին մէջ վերսկսումէն տասը վայրկեան վերջ 3–1։

Այլեւս խորտակուած էինք, մանաւանդ որ վիրաւորները փոխարինող մեր երեք ձարպիկները չէին կրնար կասեցնել յարձակումները։ Երկու անգամ եւս գնդակը մեր բերդէն ներս մտաւ ու խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 5–1ով։

Մեզի համակիր մարզասէր հասարակութիւնը բնաւ չմեղադրեց մեր մարզիկները։ Ժողովուրդը լաւ գիտէր թէ դատաւորն էր որ յաղթութիւնը հակառակորդին տուաւ երբ նպաստեց առաջին երկու կէտերուն նշանակելուն։ Վհատելու պատճառ չկայ։ Տեսնուած չէ որ խումբ մը միշտ յաղթանակ շահի։

Այս կիրակի մեր մուտքը կը գործենք Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն ու կը հանդիպինք Պրի սիւռ Մառնի խումբին։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

անհետացած էր արդէն առանց որեւէ աղմուկի կամ ժխորի։

Ուրիշ մը, այս անգամ հողագործ, Անթուան Մայօ, անվարան կը յայտարարէ թէ Սեպտ. 10ի գիշերը հանդիպած է թռչող սկաւառակէ մը ելած ճամբորդի մը, որ կը յառաջանար իր կողմը, ձեռքը կ'երկարէ իրեն, կը համբուրէ զինքը, կը խօսի իրեն հետ անհասկնալի լեզուով մը, եւ հուսկ ուրեմն կը մտնէ իր մեքենային մէջ եւ կ'անհետանայ անծանօթ ուղղութեամբ։

Սակայն թռչող սկաւառակի ճամբորդի մը հետ ամէնէն վիպային եւ բանաստեղծական հանդիպումը ունեցած են երկու Նորմենտիացի աղջիկներ։

Երկու օրիորդները կը պնդեն թէ երբ գտնուած էին դաշտի մը մէջ ծաղիկներ հաւաքելով եւ փունջեր կազմելով, իրենց կը մօտենայ թուխ եւ երկար ու սեւ մազերով մարդ մը որ կը խօսէր անհասկնալի լեզու մը։ Անծանօթը երբ կը տեսնէ որ մանկամարդուհիները չեն հասկընար իր լեզուն, ծոցէն կը հանէ քարտէս մը (երկնային) եւ կը ճգնի հասկցնել անոնց թէ կուգայ ուրիշ մոլորակէ մը (Հրատէն ... անտարակոյս)։ Եւ երբ կը տեսնէ որ իր բոլոր ճիգերը ապարդիւն կը մնան, կը մտնէ իր սկաւառակին մէջ որ կը գտնուէր քիչ հեռուն՝ մարգագետնին վրայ, վերջին բարեւ մը տալով երկրայիններուն, կը բարձրանայ երկինք ...

Հակառակ այս բոլոր վկայութեանց, գիտունները կը մնան լուռ եւ անտարբեր թռչող սկաւառակներու տարօրինակ երեւոյթին առջեւ։

Միայն գերմանացի համբաւաւոր աստղաբաշխ Հանց Հաֆնէր կ'ըսէ թէ «Թռչող սկաւառակները ուրիշ ոչինչ են եթէ ոչ կրակի գնդիկներ, որոնք յառաջ կուգան օդին մէջ ցրուած պայթուցիկ նիւթերէ»։

Ինչուշտ ապագան պիտի լուսաբանէ ամէն բան,—սկաւառակնե՞րն են որ կը թռչին, թէ գլուխներն են որ կը սաւառնին։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

Ե Տ Ք Ը . . .

Ամրաշէն զինուոր մը, որուն երկու մատը պակաս է, կը պատմէ թէ իր կինը եօթնամսեայ զաւակ մը ծնած է, որ սակայն վեց փունդ կը կշռէ։ Լեդերհոզէ կը ծաղրէ զայն, պնդելով թէ այդպիսի բան չի կրնար ըլլալ։ Զինուորը կը պաշտպանէ ինքզինքը, հաշուելով մատներու վրայ՝ իր արձակուրդին եւ երախայի ծնունդին միջեւ անցած ամիսները։

— Այո, ճիշդ է,— կը բացագանչէ, — հաշիւն ալ այդպէս կը ցուցնէ։

Լեդերհոզէ կը ծամածռէ իր կիտրոնանման դէմքը։

— Անպայման ուրիշ մէկը հողացեր է ատիկա քեզի համար,— կ'ըսէ։

Ամրաշէնը քրտինքով կը ծածկուի։ Ան նորէն ու նորէն կը հաշուէ։ Շրթները կը դողան։ Հաստկեկ մը, պատուհանին յեցած, խնդալէն կը մարի.

— Վայ անասուն... վայ ապուշ անասուն, վայ ...

Բեթկէ կը շրջուի.

— Գոցէ բերանդ։

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ կայ որ։

— Այն՝ որ պէտք է գոցես բերանդ,— կ'ըսէ Բեթկէ,— դուն ալ, Արթուր, դուն, փտած կիտրոն։

Ամրաշէնը գոյնը նետեր է։

— Հիմա ես ի՞նչ պիտի ընեմ,— կը հարցնէ անօգնական ու կը կառչի իրերու ցանցին։

— Մարդ պէտք է ամուսնանայ այն ատեն միայն,— կ'ըսէ Իւպ Լըջօրէն,— երբ իր զաւակները արդէն սկսած են դրամ շահիլ։ Այդ պարագային նման բան չի կրնար պատահիլ։

Դուրսը երեկոն կ'անցնի սահելով։ Անտառները կը գծուին որպէս մութ կոփեր՝ հորիզոնին վրայ։ Տմոյն լոյսին մէջ, զոր կառաշարը կ'արձակէ պատուհաններէն, դաշտերը կը թուին գունատ։ Երկու ժամ միայն մնացած է տուն հասնելու։ Բեթկէ կը պատրաստէ պայուսակը։ Ան կը բնակի գիւղի մը մէջ, քաղաքէն քանի մը կայարան անդին, ու պէտք է մեզմէ առաջ իջնէ ...

Կառաշարը կը կենայ։ Ադոլֆ հրաժեշտ կ'առնէ մեզմէ, ամէնքս ալ խիստ յուզուած ենք։ Ան կը ցատկէ կայարանի պզտիկ կառամատոյցին վրայ եւ նայուածք մը կը նետէ շուրջը, վայրկենաբար մտադրաւելով ամբողջ դաշտավայրը, ինչպէս ցամքած արտ մը կը ծծէ անձրեւը։ Ապա նորէն դէպի մեզ կը դառնայ։ Լուդվիգ Բրայեր, ծնայելով իր ցաւերուն, կանգնած է պատուհանին առջեւ.

— Դէհ, այլեւս կը բաւէ, Ադոլֆ,— կ'ըսէ ան,— շարժուէ, չէ՞ որ կինդ կը սպասէ քեզի։

Բեթկէ վարէն մեզի կը նայի ու կը թօթուէ գլուխը.

— Այդքան ալ շտապողական բան մը չէ, Լուդվիգ։

Կարծես մէկը անոր ետեւէն կը քաշէ. մենք կը զգանք այդ։ Բայց Ադոլֆ միշտ նոյն Ադոլֆն է. կը մնայ մեզի հետ մինչեւ կառաշարի մեկնումը։ Յետոյ մէկէն կը դառնայ ու կ'երթայ խոշոր քայլերով։

— Շուտով մենք հիւր կուգանք քեզի, — կը պոռանք ետեւէն։

Ու դեռ երկար ատեն Ադոլֆ՝ քալելով դաշտերու մէջէն՝ դէպի մեր կողմը կը նայի ու կը շարժէ ձեռքը։ Շոգեկառքի ծուխը կ'անցնի մեր առջեւէն։ Հեռուն քանի մը կարմրորակ լոյսեր կը պլպլան։

Կառաշարը լայն կիսաշրջան մը կը գործէ։ Ադոլֆ հիմա մանրիկեկ մարդ մըն է. կէտ մը միայն՝ ընդարձակ, մութ հարթավայրին վրայ, որուն վերեւ կը տարածուի, հզօր ու մրրկալոյս, գիշերային երկինքը եւ ծծմբային դեղինով կը լուծուի հորիզոնին վրայ։

Չեմ գիտեր՝ ինչու — ու ատիկա կապ չունի Ադոլֆի հետ — կը զգածուիմ՝ տեսնելով մարդ մը, որ, հուժկու երկինքին դիմաց, կ'անցնի դաշտերու անծայր տարածութեան վրայէն՝ իրիկուան մէջ ու մենաւոր ...

★

Մեր բաժինը աղմկալի կը դառնայ։ Հոս կան անկիւններ, ջերմութիւն, տարածութիւն եւ սահմաններ ... Հոս կան թուխ, խարշակահար դէմքեր՝ փայլող աչքերով։ Հող, քրտինք, արիւն եւ համազգեստ կը հոտի... իսկ դուրսը աշխարհը կ'ընթանայ անտարբեր եւ կ'անցնի մեր մօտէն. ու մեր ետին կը մնայ եւ հետզհետէ կը հեռանայ ուրիշ աշխարհ մ— աշխարհը գերեզմաններու եւ «ձադար»ներու, մութի եւ զարհուրանքի .. հոսանքապատ մը միայն պատուհաններուն առջեւ, որ մեզ այլեւս չի խռովեր։

Մէկը կը սկսի երգել։ Միւսները կը ձայնակցին։ Քիչ ետքը ամէնքս ալ կ'երգենք — մեր ամբողջ բաժինը, նաեւ քովի բաժինը, ամբողջ վագոնը, ամբողջ կառաշարը... Մենք կ'երգենք աւելի ու աւելի բարձր, աւելի ու աւելի զօրաւոր ... Ձայները կը շառաչեն, երգերը կ'ուռին... Կ'երգենք բոլոր զինուորական երգերը, զորս գիտենք։ Ու ետքի մէջերն ոտքի կ'ելլենք ու կը դիտենք զիրար ... Աչքերը կը փայլին, անկիւնները իրենց դարձով կ'աղօթը կուտան... Մենք կ'երգենք ու կ'երգենք մեր բարկ կոկորդներով ու ժանգոտած ձայներով. եւ ուժգնօրէն կը զգանք որ կ'ապրինք ...

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Պելճիքայ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, եւս իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեց, յայտարարելով թէ Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը կարեւոր դէպք մըն է որ պիտի ապահովէ խորհրդաժողովին կատարեալ յաջողութիւնը եւ զարկ պիտի տայ միացեալ Եւրոպայի ։

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Տոքթ. Ատընաուըր, յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ․

— « Լոնտոնի խորհրդաժողովը յաջող ելքի մը պիտի յանգի եւ պիտի վերջանայ վաղը կիրակուն կամ ամէնէն ուշ ուրբաթ առտու ։ Պատմական դէպք մըն է Անգլիոյ նոր առաջարկը »։

× Մենտէս Ֆրանս և Տոքթ. Ատընաուըր երկար տեսակցութիւն մը ունեցան, քննելով զանազան խնդիրներ, բացի Սարի հարցէն, որ արձանագրուած չէ Լոնտոնի խորհրդաժողովի օրակարգին մէջ։

× Խորհրդաժողովը պաշտօնական գեկոյց մը եւս հրատարակեց, հաստատելով Պ. Պ. Իտընի եւ Տըլըսի յայտարարութիւնները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ առջեւ օր լսեր նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռենոյի վկայութիւնը երկու գերման ամբաստանեալներուն, Օպերկի եւ Քնոխըխի դէմ ։ Մանրամասնօրէն պատմեց իր ձերբակալութիւնը։ 1942 Նոյեմբեր 11ին սպայ մը ներկայանալով կը պահանջէ Լիոնի բանտին կառավարիչէն իրեն յանձնել երկու բանտարկեալ նախարարներ, Ժորժ Մանտէլ եւ Փոլ Ռենօ։ Կառավարիչը կը մերժէ յանձնել առանց Վիշիի հրամանին ։ Նոյ. 18ին Քնոխըն Ռենոյի խցիկը կը մտնէ, դիտելով պատին վրայ գծուած պատկերները։ Նոյեմբեր 20ին Ռենօ կը փոխադրուի Պոռտոյի բանտը, ուր Քնոխըն իրեն կը յայտնէ թէ ձերբակալուած է իր քարտուղարուհին, Օր. Մապէլ (այժմ իր կինը)։ Յետոյ Ռենօ կը փոխադրուի Գերլինի մէկ արգելարանը։ Ապեց կը պահանջէ իր կառավարութենէն ֆրանսական կառավարութեան յանձնել քաղաքական բանտարկեալները եւ գնդակահարել տալ. Ի վերջոյ կը դատապարտուի մշտնջենական խցարգելութեան ։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ մը կատարուեցաւ Սուրիոյ նախկին վարչապետներէն Խալէտ Ազեմի դէմ, որուն կուսակցութիւնը յաղթական հանդիսացած էր վերջին ընտրութեանց մէջ։ Ռումբը ժամանակէն առաջ պայթելով ծանրապէս վիրաւորեց ահաբեկիչը, որ մեռնելէ առաջ խոստովանեցաւ թէ դրամ ստացած էր ազգայնական կուսակցութեան երեւելիներէն, Ազեմը սպաննելու համար ։

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարը Մեճլիսին հաղորդեց թէ Խ. Միութիւնը հաւանած է վերադարձնել պատերազմէն ի վեր վար դրուած 11 թոն իրանեան ոսկին։

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ կարեւոր պատուիրակութիւն մը օդանաւով ճամբայ ելաւ դէպ ի Չինաստան, նախագահութեամբ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին՝ Պ. Խրուշչեւի ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ ։ Վարիչ մարմինը որոշեց վտարել կործոն անդամներէն Լաֆին, հինգ տարի կախակայել՝ Ազգ. Ժողովի խմբակցութեան առաջնորդը՝ Լիւսին եւ ուրիշ մը, Շարլօ, իսկ ներում շնորհել այն անկարգապահներուն որ զղջում կը յայտնեն ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ իշխանութիւնները վար դրած են Իսրայէլի մէկ նաւը։ Ազգաժողովին իսրայէլեան պատուիրակը պահանջեց Ազգաժողովէն որ անմիջապէս ազատ ձգել տան նաւը ։

ՅԱԽԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Սեպտ. — Այսօր կէսօրէն ետք սեւ հողին յանձնեցինք յարգելի հայրենակից մը, Պ. Յակոբ Յովակիմեան, Մալաթիացի, 49 տարեկան, որ ինքնաշարժի ծանր արկածի մը զոհ գնաց անցեալ կիրակի առտու ։ Երբ «մօթօ»ով կը ճամբորդէր Մարսէյլէն 45 քիլոմեթր դուրս, ինքնաշարժ մը կը զարնէ եւ 40 մեթր անդին կը նետէ ։ Մահը վայրկենական կ'ըլլայ ։

Մահազդը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով ։— Կապօ

ԾԱԽՈՒ Է

Ի ՊԱՏԻՒ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ

(Հիմնադիր անդամ եւ քարտուղար Քալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութեան)։

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները հանդիպումի մը ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ հետ, (Լոս Անճէլըս), այս ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30էն 11 Ազգ. Տան մէջ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ։ Արեւելեան խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՊԱՐՍՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Նոր Սեբաստիայի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի, ժամը 18էն 23, Ազգ. Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդներն ու մասնաճիւղերը ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 14 Նոյեմբերին ։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ պարահանդէսը։ Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Պ. Տիրան Գարկայեան կը գանգատի թէ Սեպտեմբեր 28ին հայրենակից Գրիգոր Չէօրէքճեան թաղուած է առանց քահանայի, ծանր տպաւորութիւն գործելով հասարակութեան եւ տեղացիներուն վրայ։ Փարիզի եկեղեցիէն քահանայ ուզած են հեռաձայնով։ Պատասխանած են թէ լուր չունին, եւ վարդապետ մը պիտի ղրկեն, բայց ամէն բան վերջացած էր արդէն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի վախճանեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ ։

Արարողութեան կը նախագահէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան ։

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջաններու հայութիւնը, յարգելու յիշատակը ողբացեալ սրբազանին ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին մէջ այս կիրակի առաւօտ։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան արեղայ Զգզճեան։ Քառաձայն երգեցողութիւնը կը կատարէ Փարիզի շրջուն երգչախումբը։ Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի եւ շրջանի ժողովուրդը ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիի Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ - ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական վայրը։ Ներկայանալ անդամատետրներով ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՍԷՆԹ. ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8·30ին, մատուռին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Օրակարգ․ — Պարահանդէս եւ զանազան հարցեր ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը, ռիւ Պէլ Իմաժ։ Օրակարգ․— Զեկուցում պատգ. ժողովի։ Ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի։ Ընթացիկ հարցեր։ (Վարչութիւն)։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ․— Պատգ. ժողովի զեկուցում ։ Ընտրութիւն նոր վարչութեան ։ Նոյն առիթով մասնաճիւղը իր շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Սահակ Քիլէրճեանի ազգական ամուսնութեան առթիւ ։

· ՄԱՐՍԷՅԼԻ տեղական թերթերէն հաճոյքով իմացանք՝ թէ մեթր Ալպէր Տիւֆագ (հայազգի) փաստաբանական կաճառի խորհուրդին անդամ ընտրուած է ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մկրտիչ (Պաթիստ) Մամուրեան, ծնած 1911ին Եգիպտոս (Մարզուանցի), որ գերմանական բանակին կը ծառայէր Փարիզ։ Կը խնդրուի հասցէն իմացնել «Յառաջ»ի ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * SAMEDI 2 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7486 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2897

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՆՏՆԱԼՈՎ ԿԸ ԹՄՐԻՆ

●

Շարունակենք մեր խորհրդածութիւն — ները արեւմտեան Եւրոպայի հայկական կեանքի երեւէջներու մասին, սկսելով մեր գաղութէն ։

Ամէն տեղ ալ, հետզհետէ բնական երեւոյթ մը կը դառնայ մեկուսացումը, ի վերջոյ յանգելու համար կատարեալ դասալքութեան ։

Անոնք որ քիչ — շատ ընդունակութիւն ունին չարժում ստեղծելու, չունին տպաւ — պատրուակներ կը գտնեն, խուսափելու համար հանրային պարտականութիւն — ներէ եւ հոգերէ ։

Եւ կամ եթէ պատասխանատուութիւն մը ստանձնեն, շուտ կը փճացնեն, չանտեսելով հաւատք եւ յարատեւութեան ոգի ։

Իսկ մնացողներէն շատեր կա՛մ յոգնած են եւ կամ ամէն բան ձեւականութեան վերածած։ Տեսակ մը սովորամոլութիւն ։ « Այսպէս եկեր ենք, այսպէս ալ պիտի երթանք »։

Արժանիք մը չէ գիրքեր գրուել, կամ իր ափին մէջ պահել իշխանութիւն մը ։

Ո՛ւր որ ալ գտնուինք, պարտաւոր ենք արժեցնել մեր կատարած նուաճումը, համաձայն տեղական պայմաններուն ։

Աշխատանք չի պակսիր որեւէ ճակատի վրայ ։

Բարեկամատարար տարտարեկ այնքան ալ ընդարձակ չէ, ինչպէս, օրինակ, Միջին Արեւելքի մէջ։

Անցեալ Պոլսոյ անգամ իր ներկայ վիճակին մէջ աւելի բազդ եւ բազմակողմանի հոգեր ունի քան մենք ։

Ունի աւելի քան քան դպրոցներ եւ եկեղեցիներ, մարդասիրական հաստատութիւններ եւ բազմաթիւ կալուածներ, որոնց ամբողջ հոգը կ՚իյնայ Ազգ. Պատրիարքարանին վրայ ։

Այնտեղ ալ գիւղին վաստակի եւ վայելքի պատեհութիւններ չեն պակսիր ։

Եւ սակայն, միջին սերունդը կը յաջողի պիտանի տարրեր ճարել ։

Եւ նորերը կը յաջորդեն հիներուն « Համայնքային» պարտականութիւններ ստանձնելու համար, ինչպէս կ՚ըսեն այնտեղ, մոռնալով բուն բառը, «Հանրային» (Ազգայինը արգիլուած է)։

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ մեր ամենամեծ հոգն է՝ սերունդի փրկութիւնը, ինչպէս Ամերիկայի մէջ ։

Եթէ կարենայինք միայն այս գործը կազմակերպել եւ տրամար վարել, արդէն իսկ աչքառու եւ տեւական շարժում մը ստեղծած կ՚ըլլայինք, մեր բնակած երկրէն մինչեւ Անգլիա, Պելճիա եւ Իտալիա ։

Պայման չէ որ շոյշոյուն ծրագիրներ մշակուին, այս պարտականութիւնը կատարելու համար ։

Ափ մը ձեռնհաս եւ հաւատաւոր մարդիկ ամբողջ ծրագիր մը կ՚արժեն ։

Այդպիսի տարրեր կը գտնուին ամէն տեղ, բաւական է որ լայն բանանք մեր աչքերը, մէկդի դնելով ամուլ յաւակնութիւնները եւ նոյնիմ հաւատաքննութիւնը։

Այս տեսակէտէն, պատճառ չկայ որ տեսնեան Լոնտոնի, Մանչեսթրըի, Պրիւսէլի, Անվէրսի եւ Միլանի մէջ ։

Հոգ չէ, թող միայն իրենց զաւակները փրկեն, եւ ամէնէն աառաւածահաճոյ գործը կատարած կ՚ըլլան ։

Մեր գաղութին մէջ ալ, եթէ իւրաքանչիւր հայաշատ քաղաք ազգային գործունէութեան «վերամուտ» մը փորձէ, փոխանակ եղածով գոհանալու, կրնայ իրական շարժում ստեղծել ։

Անշուշտ ինքնապաշտպանութեան ուրիշ ճակատներ ալ կան։ Բայց առաջինը այս է, եւ որեւէ ազգ. իշխանութիւնը իր կոչումէն շեղած կ՚ըլլայ, եթէ չկարենայ կազմակերպել այս գործը ։

Տնտնալ՝ կը նշանակէ թմրիլ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ՇԱԲԱԹ

●

ԿԱՐԳ ՄԸ ԿԷՏԵՐ ՃՇԴՈՒԵՑԱՆ

★

ՍԿԶԲՈՒՆՔՈՎ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ.— ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻ ՊՐԻՒՍԵԼԻ ԴԱՇԻՆՔԸ.— ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.— ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը արգիւնաւոր նիստ մը եւս գումարեց Եշ. օր, առաւօտեան եւ իրիկուան նիստերուն մէջ որոնք տեւեցին վեց ժամ։ Սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացաւ բանաձեւի մը մասին, որ կ՚արտօնէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքը։ Խնդիրը յանձնուած է մասնագէտներուն, որպէսզի վերջնական բանաձեւ մը մշակեն հետեւեալ կէտերու մասին .—

1. Վերաքննել Պրիւսէլի դաշինքը (1948), որպէսզի Գերմանիան եւ Իտալիան ալ ընդունուին նոր զինակցութեան մէջ, որուն անդամ են արդէն Անգլիա, Ֆրանսա, Պելճիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ ։

2. Սպառազինութեանց կազմակերպութիւն մը ստեղծել, հիմնուելով Պրիւսէլի դաշինքին վրայ ։ Այս կարգադրութեամբ ինը անդամակից պետութիւնները յանձն պիտի առնեն հակակշռի ենթարկել իրենց սպառազինութիւնները, խառն յանձնախումբի մը միջոցաւ ։

3. Ընդլայնել Եւրոպայի ճակատին պաշտպանութեան իրաւասութիւնները (Շէյփ), որպէսզի կարենայ աւելի ազդու հակակշիռ եւ հրամանատարութիւն կատարել ազգային բանակներուն վրայ ։

4. Արեւմտեան Գերմանիան ընդունիլ Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ համաձայն Պրիւսէլի դաշինքին։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին երէկ, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ, քննելու համար մասնագէտներու առաջարկները արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման մասին։

Կարգ մը խնդիրներ առկախ կը մնան տակաւին։ Մէկը՝ Սարի վէճն է որու մասին ուղղակի բանակցութիւններ պիտի կատարեն Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները, խորհրդաժողովին փակումէն մինչեւ Ատլանտեան Խորհուրդին գումարումը որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, յառաջիկայ նոյեմբերին, երբ վերջնական հաւանութիւն պիտի յայտնուի այս պայմանական համաձայնութեանց։ Իրագէկներու կարծիքով, նոյնիսկ եթէ նախարարները յստակ եւ ճշգրիտ հրահանգներ տան, մասնագէտները դեռ երեք շաբաթ գործ պիտի ունենան, մշակելու համար դաշնագրի վերաքննութեան, պանդաղան պայմանագիրներու եւ համաձայնութեանց վերջնական բանաձեւերը։ Շատ մը կէտեր կը կարօտին Ատլանտեան զինակցութեան միւս անդամներուն քննութեան, վերջնական ձեւ առնելու համար ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան Գերմանիան միակողմանի յայտարարութիւն մը պիտի պատրաստէ, յանձն առնելով ամբողջ Գերմանիոյ միացման համար չգործածել այն զէնքերը որոնք իրեն պիտի յանձնուին Պրիւսէլի դաշինքով եւ Ատլանտեան՝ զինակցութեամբ ։ Այս յայտարարութիւնը

պիտի կցուի Լոնտոնի խորհրդաժողովի վերջին ցեկոյցին, իբրեւ տեսակ մը հաւանութիւն Ազգաժողովի սկզբունքին որ կը տրամադրէ զգուշանալ նախայարձակումէ ։

Այսպէս, խորհրդաժողովը գրական ելք մը յանգած պիտի ըլլայ, նոր կազմակերպութիւն մը հաստատելով միացեալ բանակի դաշինքին տեղ որ մերժուեցաւ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին կողմէ։ Իրագէկներու կարծիքով, եթէ գիւրաւ համաձայնութիւն գոյացաւ կարգ մը հիմնական կէտերու մասին, այդ չի նշանակեր թէ դժուարութեանց պիտի չհանդիպին սպառազինութեանց սահմանափակման, զէնքերու չինութեան, գերմանական ուժերու քանակի եւ հակակշռի խնդիրները ։

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը մանրամասն ծրագիր մը յանձնած է խորհրդաժողովին, սպառազինութեանց սահմանափակման մասին։ Պելճիոյ արտաքին նախարարը, Սփաք, աւելի ամփոփ ծրագիր մը մշակած է։ Իսկ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ կարգ մը պայմաններ առաջարկած է։ Ֆրանսական ծրագիրը կը ձգտի հակակշռի տակ առնել Գերմանիոյ զինագործական արտադրութիւնները, առանց խտրութիւններ հաստատելու ։ Պ. Մենտէս Ֆրանս տրամադիր է ընդունելու պելճիական բանաձեւը ։ Ամէնքն ալ համաձայն են որ արեւմտեան Գերմանիան հաւաքական պաշտպանութեան մասնակցի 12 զօրաբաժիններով — 400 – 500.000 զինուոր — ինչպէս նախատեսուած էր միացեալ բանակի դաշինքով ։

× Կարգ մը ազբիւրներու համաձայն, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը այս անգամ գիւրաւ պիտի հաւնի արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, քանի որ Անգլիա յանձն կ՚առնէ չորս զօրաբաժին եւ օդանաւային ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, մինչեւ 1998։ Այս յանձնառութիւնը առմբի մը տպաւորութիւն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

«Հայրենիք» ամսագրի Սեպտեմբերի թիւին մէջ, Ա. Աստուածատրեան կը նկարագրէ ողբացեալ Վահան Մինախորեանի վերջին օրերը, մահուան տասնամեակին առթիւ ։

Ցօղուածը կը պարունակէ շարք մը նորութիւններ, մէկը միւսէն խռովիչ ։

Մինախորեան Պելկրատ կը գտնուէր երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին, եւ առաջին անգամ Սաղոմոնն էր որ *Ցառաջի* կը հաղորդէր իր մահուան լուրը, կարճ նամակով մը։

Գիտէի՞ք թէ ինչեր տեղի ունեցած են, մինչեւ մահը ։

Ա. Աստուածատրեանի պատմութենէն կը քաղեմ քանի մը գրուագներ։

Առաջ մը, 1941 Յունիսի սկիզբները կ՚իմանամ թէ Վ. Մինախորեանը մէջտեղ չկայ ։

— « *Ժամանակները այնպէս էին որ մարդկային կեանքը որեւէ արժէք չունէր. ամենուրեք իշխում էր թշնամու՝ Նացիների անողոք կամքը, ամենափոքր պատճառներով տասնեակներով մարդիկ էին գնդակահարւում։ Իհարկէ, ուղղակի դաժան հալածանք կար ընկերվարական — ների, մասնաւորապէս համայնավարների դէմ* »։

Կարելի՞ էր հանգիստ նստիլ, այսպիսի մթնոլորտի մը մէջ ։

Աչ – ձախ կ՚իյնամ եւ կը ստուգեմ որ Կեսթափօն բանտարկած է Վ. Մինախորեանը ։

Անմիջապէս դիմումներ կը կատարեմ եւ կը գտնեմ հայ առեւտրական մը, որ ջերմ բարեկամ էր Դաշնակցութեան եւ զօրաւոր կապեր ունէր ։

Մարդը կը միջամտէ եւ Մինախորեան կ՚արձակուի բանտէն ։

Թէեւ կարճ տեւած էր բանտարկութիւնը, բայց Վահանը չարաչար տանջուած էր Կեսթափոյի գործակալներուն կողմէ։

Արձակուած ատեն, հասկցուցեր են թէ նորէն կը բանտարկուի եւ այս անգամ լոյս աշխարհ չի տեսներ, եթէ դուրսը որեւէ բան պատմէ անցուդարձի մասին ։

Ի՞նչ էր պատահած ․

— « *Ապտեկյուց մի երկու օր առաջ, հարցաքննութեան ժամանակ, երբ Գեստապոյի գործակալ սպան ոչինչ չէր յաջողել իմանալ, բռնել էր նրա կոկորդից եւ ուժգնօրէն սեղմել, կարծես խեղդամահ անելու համար. ապա այդ վիճակում, գլուխը մի քանի անգամ պատին զարնելով, վար էր գլորել նրան՝ անգիտակցած վիճակում …*»։

Պարզապէս նոր դրուագ մը «1915 ԹԸԻԱԿԱՆ»էն, որ «հասարակական» գիտութեանց նուիրուած Մինախորեանը դարձուց գրագէտ ։

Անշուշտ Համազգայինը պիտի փութայ մեծարանքի երեկոյ մը սարքել, բազմաչարչար Վահանի մահուան տասնամեակին առթիւ ։

ՎԱՀԷ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Գույումճեանէ (Քալիֆորնիա) 2000 ֆրանք, իրենց խմբագրատան այցելութեան առթիւ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսկի, Եշ. օր զինաթափութեան նոր ծրագիր մը առաջարկեց ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, իբրեւ հիմք առնելով Յունիս 11ի անգլօ-ֆրանսական առաջարկները։ Ծրագիրը կը տրամադրէ միջազգային դաշնագիր մը կնքել, տասնց այլեւ այլի արգիլելով հիւլէական զէնքերը, պարզ թէ ջրածին, ինչպէս եւ այն բոլոր զէնքերը որ կրնան զանգուածային աւերումներ գործել։ Նաեւ, կ՚առաջարկէ զգալապէս կրճատել դասական զէնքերը եւ միջազգային հակակշիռ մը հաստատել, այս որոշումները գործադրելու համար ։

Միեւ նոյն ծրագրին համաձայն, բոլոր ազգերը կէս առ կէս պիտի գեղչեն իրենց զինուորական ծախքերը եւ զինուորները, վեց ամիսէն մինչեւ մէկ տարի, հիմք բռնելով 1953 Դեկտ. 31ի եկմտացոյցը եւ զօրքը ։

Պ. Վիշինսկի իր ճառին մէջ նախ ժխտեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին տեսութիւնը՝ համաշխարհային կացութեան մասին։ Այս առթիւ պարզեց կարգ մը պետութեանց «տխուր դերը անցեալ պատերազմի ընթացքին» ։ Նաեւ, շօշափելով համակեցութեան խնդիրը, ձաղկեց զինուորական խմբակցութեանց ստեղծումը, — միացեալ բանակ եւն. եւ առաջարկեց համախմբուիլ Խ. Միութեան մշակած դաշինքին շուրջը, յանուն հաւաքական ապահովութեան։ Իր կարծիքով, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը պիտի ծառայէ մշտնջենաւորելու Գերմանիոյ բաժանումը. եւ բացագանչեց . — «Ֆաշական տեսատեր պարզապէս յառաջիկայ պատերազմի կոչնակին կը սպասէ։ Մենք չենք կրնար թոյլ տալ որ նոր պատերազմի մը ողբերգութեան ենթարկուին մեր զաւակները։ Գերմանական նոր բանակ մը իրեն տրուած զէնքերը պիտի գործածէ նոր պատերազմ մը պատրաստելու ։ Եւ այս անգամ միայն Ֆրանսան եւ Պելճիան պիտի չվտանգուին, այլ եւ ուրիշ եւրոպական երկիրներ, ինչպէս Լեհաստանը »։

ԱՇՆԱՆ առաջին ձիւնը տեղաց Պիրենեան լեռներուն մէջ։ Օրերէ ի վեր անընդհատ անձ… ը տեղայ Փարիզի մէջ ։

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

●

Մի՛ գրպարտեր Բնութիւնը :
Ան իր պարտականութիւնը կատարած է :
ՄԻԼՏՈՆ

Եղբայրօրէն՝ Կարօ Երամեանին

Զարմանքի ոչ մէկ արտայայտութիւն կ'ունենանք, երբ կը տեսնենք մէկը որ ուշադրութեամբ հակած ծառի մը դիւրաբեկ ճիւղերուն վրայ, գուրգուրանքով կը խնամէ զայն:

Մենք՝ բոլորս ամէն ճիգ կը թափենք մեր կահ-կարասիները, հաճոյքի առարկաները, շնչաւոր կամ անշունչ գոյքերու տեւողութիւնը երկարաձգելու, ժամանակին պատճառած աւերները դարմանելու համար:

Ցիշե՞նք արդեօք, այս տեսակէտէն բծախնդրութեան չափանիշը կորսող ոք-մարդը:

Ուշադրութեամբ դիտեցէք նոր ու մանաւանդ առաջին անգամ լոյսով ինքնաշարժի տիրացած մարդը: Ամէն վայրկեան, փափուկ լաթը ձեռքը, կը դառնայ կառքին շուրջ, փոշիի երեւակայական հիւլէներ հալածելով: Իսկ եթէ գիծ մը նշմարէ ներկին վրայ, այդ օրէն կը վերածուի ողբերգութեան:

Ես, դուն, ան, այսպէս ենք բոլորս ալ:

Սակայն, երբ կարգը կուգայ մեր անձին, մեր պատուական, կրնանք ըսել անփոխարինելի Մարմնին կը դառնանք անհոգ, անուշադիր, անտարբեր: Ճակատագրօրէն կը վատնենք, կը սպառենք, անհաշիւ կը մսխենք բնութեան մեզի պարգեւած անգին հարստութիւնը, անփոխարինելի դրամագլուխը որ մեր մարմինն է, առողջ մարմինը: Բարդ, աւելի հրաշալիք մը, որուն նմանը չէ կրցած շինել տակաւին գիտութիւնը՝ իր բոլոր միջոցներով:

Ճիշդ է, կատարելագործուած մեքենաներ շա՜տ կան, բայց չենք գտներ հատ մը, որ կարենայ յիսունէն-հարիւր տարի անընդհատ աշխատիլ առանց փոխնուած մասերը: Մեր ներքին գործարաններէն իւրաքանչիւրին կատարած գործը չի կրնար գլուխ հանել տասն անգամ մեծ ծաւալով պողպատէ մեքենան, իսկ եթէ այդ մեքենային հետ վարուինք այնպէս՝ ինչպէս կը վարուինք մեր մարմնին հետ, ան չաշխատիր մէկ ժամ անգամ:

Ի՜նչ չարութիւններ բանի չենք ըներ անոր:

Մինչեւ առտու թղթախաղի սեղանին շուրջ մուխ, ծուխ, դարչահոտ արտաշնչումներ ծծող խաղամոլը գիտակցաբար կը դաշնակցի Թոքախտի մանրէին: Մէկ անկողինէն միւսը ցատկող անուղղայ ցոփակեացը կը խոշտանգէ սիրտը: Լեարդն ու երիկամունքը կը խեղդուին իբրեւ հետեւանք գինեմոլի անյագ ծարաւին: Ստամոքսն ու աղիքները կը կքին որկրամոլին անկուշտ ախորժակին տակ:

Պայման չէ մոլութիւններ ունենալ՝ խաչելու համար մարմինը:

Կան նաեւ կեանքի դաժան օրէնքները:

Այսօրուան մեր կեանքը լարուեցաւ ժամացոյցի վրայ է: Կարի մեքենային աղջիկ կամ խոհանոցը: Նմանապէս հողին փակած խե՜ղճ գիւղացին: Գործատէրը դրամ դիզելու մտահոգութեամբ մինչեւ լոյս աշխատող դերձակն ու կօշկակարը նուազագոյնի կ'իջեցնեն մարմնին քնանալու իրաւունքը: Աղքատ ուսանողը կը խլէ անոր սնունդի բաժինը, գիրք մը աւելի գնելու համար: Կարճ խօսքով, քիչ մը աւելի դրամը, քիչ մը աւելի հաճոյքը ձեռք կը բերենք միշտ ի վնաս մարմնին:

Եթէ ուզենք, կրնանք տասնեակներով շարել այսպիսի օրինակներ:

— Իսկ դո՞ւն: Ինչո՞ւ չես խոստովանիր մեղքերդ — կ'ըսէ ներքին ձայն մը:

— Իրաւունք ունի:

— Ուրեմն՝ հաւատով խոստովանիմ ...

Այս երկիրներն ինկանք հազիւ աղուամազը մեր այտերուն: Իբրեւ [illegible] բաց էին միայն գործարաններու դռները: Նորեկներու բաժինը՝ միշտ ծանր, սեւ աշխատանքն էր:

Մեքենաներու իւղը կը թափանցէր մինչեւ մորթը: Գլխնձի փոշին քրտինքին հետ շփումէն տարրալուծուելով՝ իր կանանչ թոյնով շնչահեղձ կ'ընէր մատղաշ մարմինները:

Մենք, ես եւ ընկերներս, հազարաւոր տղաք, չունէինք մոլութիւններ: Ժուժկալութիւնը, չափաւորութիւնը հիմնական գիծերն էին մեր նկարագրին:

Երբեմն, տասնի վրայ տասը հոգի չէինք ծխեր: Ալքոլ, գինի, գրեթէ պատահար: Չափի զգացումը կը կորսնցնէինք միայն ընկերական, բարեկամական խրախճանքներու ընթացքին:

Սուտ չխօսիմ: Ունէինք մէկ մոլութիւն: կազմակերպուիլ եւ կազմակերպել:

Չձգել որ անապատներէն եւ արեան ճամբաներէն ազատուած երկիցս թանկագին բեկորները հալին աշխարհիկ հաճոյքներու մէջ:

Գործարաններէն հեւ ի հեւ կը վազէինք ժողովարան, սրճախառն կաթով մը խաբելով ստամոքսը: Կուսակցութիւններու, հայրենակցական, որբերու, մարզական միութիւններու լծակները գործանք:

Յաճախ կարճ կուգային չորթուան ժամերը. Հացի պատառը մեր բերանը, կը նստէինք շրջաբերական, նամակ, բաժանորդի հասցէ գրելու եւ առտուն՝ երբ զարթուցիչ ժամացոյցը իր մետաղեայ ձայնով ոտքի կը հանէր մեզ, երբեմն տաքցուցած չէինք ըլլար անկողինը:

Հաւատով խոստովանիմ ...

Շա՞տ է պատահեր երկու գիշեր անկողին չմտնել:

Շաբաթ գիշեր կ'երթայինք կուսակցական հանդէսին: Կը լուսցնէինք հոն: Յետոյ, բարեկամներով կ'երթայինք մայր ունեցող մէկուն տունը՝ թէյ խմելու: Պաղ ջուրը քունը կը փախցնէր մեր աչքերէն: Կէսօրէն ետքը ուրիշ հանդէս: Չէինք կրնար ոտնակոխ ընել փոխադարձութեան անգիր օրէնքը:

Կիրակի իրիկուն՝ անպայման կը գտնէինք հաւաքոյթ մը: Վերադարձին՝ առաւօտը հեռու չէր ըլլար: Կը փոխէինք հագուստները, կ'ուղղուէինք գործարան:

Անգամ մը, ծովեզերեայ քաղաքին մէջ ժողովի նստանք հինգ օր եւ քնացանք հազիւ քսան ժամ: Տարի մը՝ խեղճ մարմինս կը դժուարանար պանդոկին երեք յարկերը ելլել, որովհետեւ, շարունակաբար վեց ամիս, միջին հաշուով քնացեր էի հինգ ժամ օրական:

Յանուն գաղափարի:

Է՜հ, կային նաեւ հարսնիքներն ու ծնունդները, սանիկներն ու սանամայրերը, տասը տեսակ անմեղ խնջոյքներու առիթներ եւ այս պարագային, ժուժկալութիւնը, չափաւորութիւնը ի հարկէ կը մնային դրան առջեւ՝ գլխիկոր:

— Տեսակէտի խնդիր է ձեր մոլութիւնը գնահատել, կ'ըսէ ներքին ձայնը, բայց ընդունէ որ, այդ բոլորը եղած են ի վնաս Մարմնին:

Այս բաներու մասին կը մտածէի, Փարիզի Սրբոյն Յովսէփի հիւանդանոցի ճերմակ սրահներէն մէկուն թիւ եօթը մահճակալին վրայ երկնցած:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԺԳ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Թրքաբանութիւն.— Համագումարին կը մասնակցէին Թուրք եւ օտար Թրքաբաններ: Որոնք տուին 19 դասախօսութիւններ, ընդհանրապէս փառաբանելով Թրքական (օսմանեան) աշխարհակալութիւնը եւ անոր ձգած հետքերը:

Ահա քանի մը նիւթեր.— «Թուրքերու աշխարհակալութեան գաղափարը», (Օ. Թուրան, (անգլ.)։ «Օսմանցիներու նուաճումները եւ տեղական ազնուականները» (ֆրանս., Խալիլ Ինալճիք), Խազախները եւ Ուկրէնները օսմանցի Թուրքերու պատմութեան մէջ (Ա. Ն. Քուրաթ, անգլ.), «Իտարէի Մասլահաթ», Օսմանեան կայսրութեան մէջ ու անոր հետեւանքները նոր ժամանակներու վրայ, (Թ. Անհէկկէր, գերմաներէն):

«Ուսումնասիրութիւն մը Նէշր ժամանակագրի մասին» (Ֆ. Ռ. Ունաթ, անգլերէն), «Օսմանեան Թագաւորական տոհմի բարոյական անկումը», (անգլերէն Ժ. Խաչէք, ԽԱՆՆԱՄԷ դիւցազնավէպի (էօզպէկ), պատմական հիմունքները (Զ. Վ. Թօկան):

Եւրոպական Թուրքիոյ (Ռումելի) կազմակերպումը եւ վարչութիւնը Սուլթան Սիւլէյմանի օրով, (Թ. Կէօքպիլկին, ֆրանսերէն), Ուզուն Հասանի պատերազմական պատրաստութիւնները, Օսմանցիներու դէմ եւ կռուի սկզբնաւորութիւնը, (Գ. Ս. Գայքալ, գերմաներէն), Օսմանեան Սուլթանները (Ճաղաթայ), «Գարա-Մուսթաֆա փաշայի գանկը», (Ռ. Ֆ. Քրոյթէլ, գերմաներէն): Քանի մը հետաքրքրական Թուղթեր ԺԹ. դարու արեւելագէտի մը մասին» (Զ. Թուքին) եւայլն:

Ներկայ եղայ կարգ մը դասախօսութեանց: Քրոյթէլ, Վիէննայի թանգարանէն, խօսեցաւ Գարա-Մուսթաֆա փաշայի գանկի մասին: Մանրամասնօրէն նկարագրեց թէ ինչպէս Թուրք փաշան կորսնցուցած էր ճակատամարտ մը եւ մահուան դատապարտուած, թէ ինչպէս Սուլթանին պաշտօնեաները գործադրած էին վճիռը, կտրելով Մուսթաֆայի գլուխը, թէ անոր գանկը ցարդ կը գտնուի Վիէննայի թանգարանը, իսկ մարմինը՝ Կ. Պոլսոյ «Թիւրպէ»ներէն մէկուն մէջ: Լաւ է որ Վիէննայի գանկն ալ երթայ հանգչի իր տեղը, միանայ իր մարմնին...

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԱՒ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մխիթարութիւն մըն է հայագիտական բաժնին գոյութիւնը եւ պրոֆ. Ֆ. Ֆէյտիի ներկայութիւնը յուսատու լոյս մը: Գ. Ա. Սաֆրաստեանի ջանքերը արժանի են քաջալերութեան: Զգալի էր բացակայութիւնը Մխիթարեան հայրերու, ինչպէս նաեւ Գ. Հայկ Պէրպէրեանի եւ ուրիշ արտասահմանեան հայագէտներու:

Կայգուրիչ էր Խ. Մ. պատուիրակութեան մէջ տեսնել Գ. Երեմեանը: Անոնց բերած Հայաստանի գունաւոր շարժանկարը մեծ հետաքրքրութիւն առթեց: Ներկայ եղան 3-400 գիտնականներ եւ արեւելագէտներ, որոնց մէջ անշուշտ Թուրքեր ալ կային, որոնք տեսան Հայաստանը իր հսկայական վերաշինութեամբ: Ցուցադրուած գիրքերուն մէջ ուշադրութեան արժանի էր Հայկական մանրանկարչութեան գեղակերտ հատորը որ հիացում պատճառեց ներկաներուն:

Հիւրանոցիս մէջ անգլիացի ծանօթ գիտնական մը իր բարեկամներուն առջեւ սքանչացումով կը դարձնէր անոր էջերը..

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ.— Ըսին թէ յառաջիկայ համագումարի վայրն է Գերմանիա, Թուականը՝ 1957, մեր առջեւ ունինք երեք տարի, մասնակցելու համար այս համագումարին:

Անհրաժեշտ է որ Հայերը աւելի մեծ թիւով եւ աւելի լուրջ պատրաստութեամբ ներկայանան այդ Համագումարին:

Ամէն մարդ կրնայ մասնակցիլ անոր: Կը բաւէ դիմել Համագումարի կազմակերպիչ մարմնին (կամ Փարիզ՝ պրոֆ. Ֆէյտիի, Լոնտոն՝ Ա. Սաֆրաստեանի, որոնք տեղեկութիւններ կուտան այս մասին):

Իմ կարծիքով Համագումարին պէտք է բերել այնպիսի նիւթեր որոնք թէ միջազգային պատմութեան համար արժէք մը ներկայացնեն եւ թէ հայ ժողովուրդի

ՃՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

«Ասոնք, յարեց, նոյն ինքն Էնվէր փաշայէն յատուկ հրահանգ առած մարդիկ են, —Տոքթորը, նորէն կը հարցնէ թէ ի՞նչ է: Այն ատեն գրպանէն Թուղթ մը կը հանէ— ռափոր մըն էր Թուրքերէն: Կ'ըսէ որ Զօհրապի եւ Վարդգէսի խնդիրն է: — Կարդա անգամ մը: Այն ատեն կը կարդայ:

«Զօհրապ եւ Վարդգէս էֆէնտիները Պոլսէն առժամանակեայ կերպով Տիգրանակերտ ղրկուած են եւ իրենք ալ ճամբայ հանուած են Ուրֆայէն, բայց Ուրֆայի և Տիգրանակերտի մէջտեղ, հայ չէթէներու կողմէ եղած յարձակման մը հետեւանքով կառքը՝ գէշ տեղէ մը անցնելու պահուն յանկարծ արկածով կը դառնայ, Վարդգէս եւ Զօհրապ կը մեռնին: Մեր կողմէ կատարուած բժշկական քննութեամբ ասիկա կը հաստատենք»:

Տոքթորը կ'առարկէ թէ առանց դիակները տեսնելու ինչպէ՞ս կրնայ վկայել: Նէշիմի տղան կ'ըսէ.

— Ինչո՞ւ պէտք, քանի որ այդպէս կ'ուզեն, բրէք, որովհետեւ հետեւանքը կրնայ ծանր ըլլալ ձեզի համար: Տոքթորը կը մերժէ, առարկելով թէ ասիկա քաղաքական խնդիր մըն է, եւ թէ չի կրնար ստորագրել իբրեւ գերմանահպատակութեան պաշտօնեայ որոնց արգիլուած էր քաղաքականութեամբ զբաղիլ:

Ճէլալ կը մեկնի, բայց քիչ ետքը նորէն կը դառնայ, ըսելով թէ հայրը կը պնդէ որ անպատճառ ատիկա ստորագրուի, եւ եթէ չստորագրէ, կեանքը վտանգի մէջ է: Տոքթորը շատ լաւ, կ'ըսէ, եւ երկու ժամ պայմանաժամ կը խնդրէ: Ճէլալ Թուղթը կը ձգէ կ'երթայ: Տոքթորը անմիջապէս լուր կը ղրկէ ամերիկեան միսիոնար Մր Լէյսլիի եւ Հալէպի ամերիկեան գեր-հիւպատոսին՝ որ այդ միջոցին հոն կը գտնուէր քաղաքային գործերու համար: Մր. Լէյսլի գալուն, Տոքթորը կը յայտնէ խնդիրը, կ'ըսէ թէ իրեն սպառնալիք կ'ընեն, եւ խորհուրդ կը փնտռէ: Կը հարցնէ թէ ի՞նչ կրնայ ընել: Մր. Լէյսլի կ'ըսէ. — Լաւ, մի ըներ, եթէ քեզ մեռցնեն ալ, քու ընտանիքդ ես կը հոգամ: Դեր-հիւպատոսը որ հոն էր, ճիշդ հակառակ խորհուրդը տուաւ, ըսելով որ կը ստորագրես, եւ տարբերն մէկ անկիւնը **Ս. Բ.** (ընտրը փրէշըր = բռնութեան տակ) տառերը կը դնես, շատ մանր: Միւս կողմէ ես Զօհրապի եւ Վարդգէսի Խալիլ ու Ահմէտի կողմէն սպաննուիլը ծածկագրով կրնամ իմացնել Պոլիս, ամերիկեան դեսպանին: Այդպէս ալ եղաւ:

Հատ մըն ալ Տոքթ. Եաշեային ստորագրել տուին:

★

Սպանութենէն 3-4 ժամ վերջ կը կանչեն Տոքթ. Եաշեան, կը յայտնեն թէ արկածի մը զոհ գացած են Զօհրապ եւ Վարդգէս, եւ կը պատուիրեն որ Գարաքէօփրիւ երթայ քննութիւն կատարելու: Տոքթ.-ը գործը վրայէն կը նետէ, անհանգիստ եմ ըսելով, եւ Սըհհիյէ Միւտիրի Համտի պէյի կ'ազդէ որ իրեն տեղ ինք երթայ: Համտի պէյ կ'երթայ, երկու ժամ վերջ կառքով կը դառնայ, կ'ըսէ թէ Զօհրապը տեսաւ մերկ, գլուխը ջախջախուած, ուղեղը դուրս թափած: Անկէ 15 մեթրի չափ հեռուն կը կենար Վարդգէս, նոյնպէս մերկ ու գլուխը ջախջախուած:

★

Զօհրապի կօշիկը Գարոնին ձեռքով յանձնուեցաւ Տիկին Քալիչի, Պաղտատի գծին երկրաչափներէն մէկուն կնոջ, որ Պոլիս՝ Տիկին Զօհրապի պիտի տանէր: Գարոնը (Օննիկ Մաղլումեան) Վարդգէսի նամակներն ալ այդ կնոջ միջոցաւ ղրկեց Պատրիարքարան: Զօհրապի կօշիկին մէկ օրինակը պահուեցաւ Հալէպի առաջնորդարանին մէջ, որպէս զի եթէ մէկը կորսուի, գոնէ միւսը փրկուի:

★

Անտոնեան կ'ենթադրէ թէ Զօհրապի վերջին նամակը (1915 Յուլիս 2/15 զոր հրատարակեցինք արդէն), գրուած գիշերը երկու տարաբախտ երեսփոխանները մեկնեցան Հալէպէն: Երկու օր տեւեց ճամբան մինչեւ Ուրֆա, ուր հասան Յուլիս 4ին, երկու օր ալ Միլլէթ Օթէլը մնացին, ուրեմն Յուլիս 6 եւ ապա սպանուեցան: Տիկին Զօհրապ նոր տոմարով Յուլիս 20 Թուականը կուտայ, անշուշտ հիմնուելով Տոքթ. Եաշեայի բժշկական վկայագրին վրայ, որ հին տոմարով Յուլիս 7 Թուականը կը կրէ (7+13 = 20): Բայց շատ հաւանաբար Տոքթ. Եաշեա իր տեղեկագիրը գրած է սպանութեան յաջորդ օրը, որով սպանութեան բուն Թուականը կ'ըլլայ 6/19 Յուլիս 1915, օրը՝ Երեքշաբթի:

Մայիս 21ին Պոլսէն մեկնած ըլլալով մինչեւ իրենց սպանութիւնը— 6 Յուլիս— 46 օր մնացած են ճամբաներուն վրայ եւ զանազան քաղաքներու մէջ:

×

Տիկին Եղիսաբէթ Եօթնեղբայրեանի պատմութեան համաձայն, երբ կառքերուն ընկերացող ժանտարմաները և Չէրքեզները կը վերադառնան պանդոկ, միասին բերելով երկու պայուսակները զորս բաժնեցին իրենց միջեւ, այն Չէրքեզը որ պանդոկին սպասաւորներէն Սեւեանի մուճակները փոխ առած էր, կը վերադարձնէ: Մուճակները արիւնի մէջ թաթխուած էին: Սեւեան միամտօրէն դիտողութիւն կ'ընէ այդ մասին:

— Հոգ մի ըներ, կ'ըսէ, քեզի նոր մուճակ մը կուտանք:

(26) (Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

LE MOUTON A CINQ PATTES

Բեմադրութիւն ՀԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՅ

●

Ֆեռնանտէլը սիրողները լաւ՝ պիտի մնան այս շարժանկարէն ուր հռչակաւոր դերասանը խաղալէ ինքզինքը կը գերազանցէ գործին ամբողջ տեւողութեան ընթացքին ։

Հետաքրքրական է նիւթը։

Գիւղի մը քաղաքապետը կ'ուզէ ամէն գնով գտնել հնգորեակ եղբայրները որոնց ծնունդը քառասուն տարի առաջ նախախնամական եղած էր գիւղին համար, քանի որ աշխարհի չորս կողմերէն հազարաւոր մարդիկ փութացած էին հոն տեսնելու այդ նորօրինակ երեւոյթը ։

Գիւղին նոր կեանք մը տալու մտադրութեամբ, քաղաքապետը կը մտածէ իրենց 40րդ տարեդարձին առթիւ գիւղ հրաւիրել հինգ եղբայրները։ Հնգոտանի ոչխարը գտնելու համար իրենց ծերուկ կնքահայրը ստիպուած կ'ըլլայ աշխարհը։ Այս պտոյտը առիթ մըն է մեզի համար երկար պտոյտ մը կատարելու Փարիզէն մինչեւ Հեռաւոր Ովկիանոսներ, տեսնելով ... Ֆեռնանտէլը իր հինգ եղբայրներու դերին մէջ։

Շարժանկարը կը բաղկանայ հինգ պատմուածքներէ։ Եւ սակայն Վերնէօյ (Ա. Մալաքեան) յաջողած է գտնել այն յարաբերը որով այս երեւութապէս անջատ պատմուածքները, ժապաւէնին մէջ դարձած են տեսակ մը լրացուցիչ մասնիկներ տալով մեզի մէկ եւ ամբողջական գործի մը պատրանքը ։

Այս կարգի շարժանկարներու մէջ (Ֆիլմ աքէչ) հանդիսատեսը ընդհանրապէս շփոթութեան կը մատնուի, չգտնելով յարաբերութեան եզր մը ներկայացուած նկարներուն միջեւ։ Այս պարագան կը ստիպէ զայն՝ — հակառակ ընտելացած մէկ պատմուածքին— , խզել իր եւ ցուցադրուած պատկերին միջեւ գոյացած հոգեկան կապը եւ ենթարկուիլ հոգեբանական նոր հոլովոյթի մը, ի տես այլազան պատկերի մը։

Ա. Մալաքեան խնայած է մեզի այդպիսի հակադրութիւն մը եւ կրցած է այդ հակոտնեայ պատմուածքներուն միջեւ եղած փապուղին օժտել ճաշակաւոր լապտերով մը որուն լոյսերուն շնորհիւ դիւրաւ կը վերագտնենք այն փոքրիկ գիւղը ուր ծնունդ առած էր այս պատմութիւնը։ Այն ատեն տխրութեան տեղ ցնծութիւնն է որ կը տիրէ, քանի որ ծերունի հայր մը գտած էր վերջապէս իր անասակ... «Հնգոտանի ոչխարը »։

Այս նոր գործը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ Աշոտ Մալաքեան օժտուած է ստեղծագործ երեւակայութեամբ ։ Աւելորդ չեն ուրեմն այն յոյսերը՝ զոր Ֆրանսական շարժանկարի շրջանակները կը սնուցանեն այս երիտասարդ այլ հասուն արուեստագէտին հանդէպ ։

ԱՌԼԷՆ

պատմութեան հետ կապ ունենան։ — Հայ ժողովուրդը ի՛նչ բերած է միջազգային քաղաքակրթութեան, ինչ դեր կատարած է, ինչ տուած է անոր ։

Առաջաւոր արեւելքի մէջ հայ ժողովուրդը ունեցած է առաքելութիւն մը։ Եղած է քրիստոնէական քաղաքակրթութեան յառաջամարտիկը ։ Վարդանանց պատերազմով, պատուար կանգնած է Արեւելքի դէմ, Անի քաղաքով՝ Արեւելքի մէջ ունեցած ենք մեծագոյն քրիստոնէական քաղաքը։ Անոր կործանումը աղէտ մը եղաւ արեւմտեան քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան համար ։

Ասիական ցեղերու ներխուժումը Փոքր Ասիայէն ներս, ու բիւզանդա–յունական քաղաքակրթութեան կործանումը ուղղակի հետեւանքն են Անիի անկումին ։

Ժամանակն է որ Հայոց պատմութիւնը դուրս բերուի իր նեղ սահմաններէն եւ ընդհանուր ազգերու պատմութեան մէջ դրուի այն տեղը որուն արժանի է ։

Մ. ՎԱՂԱՐՇ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

« ԿԱՐՄԻՐ ԱՒԱԳԵՐԷՑԸ » (Քէնթըրպրի), ինչպէս կը կոչեն ամէն տեղ, հարցարան մը ստացած էր Մ. Նահանգներու քննիչ յանձնախումբէն, երկու անգամ հոն գացած ըլլալով։ Կը կասկածէին թէ բոլշեւիկեան դրամով ճամբորդած է։ Աւագերէցը Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանատունը երթալով, պատասխանեց հարցարանին։ Կ'ըսէ թէ խաղաղութիւն քարոզելու գացած էր, թէ համայնավար չէ, ոչ ալ կուսակցութեան ծախքով գացած ։

ԹՈՒԼՈՆԻ առեւտրականները եւ արհեստաւորները որոշեցին փակել իրենց խանութները, ցնոր անօրինութիւն ։

ԴՐԱՄԱՇՈՐԹ ՄԸ, Փիռեթի որ յարկաբաժին մը գլուած էր Մօնսօ փողոցին մէջ, լրագրով կը ծանուցանէ թէ պատրաստ է գնելու թանկագին աղամանդներ։ Այս ազդին վրայ իրեն կը ներկայանան Տիկ. Ֆրէնկեան (Թրքահպատակ) եւ տիկին Կրիմալեկ (ռումանացի), որոնց առաջինը 600.000 եւ միւսը 300.000 Ֆրանք արժողութեամբ աղամանդներ կը ներկայացնեն։ Յարերան գոհարեղէնները կ'առնէ ըսելով թէ կնոջը պիտի ցուցնէ, յարակից սենեակին մէջ։ Երկու տիկինները ժամերով սպասելէ վերջ, գանգատեցան կ'իմանան թէ Փիռեթի անհետացած է։ Յարկաբաժինն ալ ուրիշի մը կը պատկանի եւ վարձու առած էր, իբրեւ կանխավճար տալով 300.000 Ֆրանք։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մեր պաշտօնակիցը, « Ազատ Օր » կը գրէ թէ Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք. Սիրունեան, որ միեւնոյն ատեն Յունաստանի առաջնորդութիւնը կը վարէ, Կեդր. վարչութեան ատենապետ Գ. Գր. Բարաղամեանի եւ օրէնսգէտ խորհրդական Գ. Ստ. Ֆէսճեանի ընկերակցութեամբ, Սեպտ. 18ին այցելած է վարչապետ մարաջախտ Ալեք. Փափագոսի եւ արժանացած սիրալիր ընդունելութեան։ Առաջնորդը վարչապետին ներկայացուցած է չորս հարցեր, խնդրելով որ անձամբ միջամտէ անոնց նպաստաւոր լուծման մը համար։ Վարչապետը խոստացած է անմիջապէս հրահանգել պատկան նախարարներուն, նպաստաւոր կերպով կարգադրելու այս հարցերը ։ Եւ միեւնոյն ատեն լիազօրութիւն տուած է իր անունով ներկայանալու նախարարներուն եւ խնդրոյ առարկայ հարցերու շուտափոյթ լուծումը խնդրելու ։

ՃԷՊԷԼ ՄՈՒՍԱՅԻ հերոսամարտին եւ ազատագրութեան 39րդ տարեդարձը հանդիսաւորապէս տօնուած է Սեպտեմբեր 10ին Այնճարի ընդարձակ ծառաստանին մէջ, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը, որ գացած էր Սուրիայէն, Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Յորդանանէն։ Ներկայ եղած է Շ. Նարդունի։ Պատարագած է Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, օրհնելով տասնեւութ հերոսներու յիշատակը։ Խորէն եպիսկ. խօսած է հայրենաշունչ քարոզ մը, ներբողելով հայկական բոլոր հերոսամարտները ։ Խօսած է նաեւ Շ. Նարդունի պանծացնելով Հայոց ազատագրական հերոսամարտերը, ու ոգեկոչելով անմահ յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան ազատութեան ճամբուն վրայ ։ Մատաղօրհնէքը կատարած է Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան։ Օրհնուած հարիսան բաժնուած է բոլոր ուխտաւորներուն։ Յետոյ սկսած է խնջոյքը աւանդական թմբուկ – զուռնայով։ Ներկաներու թիւը վեց հազարէն աւելի կը հաշուեն ։

ՄԱՆՕԹ վիպագիր ընկեր Մալխաս, որ Մ. Նահանգները կը գտնուի, Հոկտեմբերին Միջին Արեւելք պիտի այցելէ, հանդիպելով Լիբանան, Իրաք եւ Իրան ուր մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին իր գործերը ։

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ եւ պատմութեան դասախօս մը, Վահէ Դաւիթեան, որ կը պաշտօնավարէ Պէյրութի դպրոցներուն մէջ, առաջին հանդիսացած է Միացեալ Ազգերու Միջազգային մրցումին մէջ։ 43 երկիրներէ ղրկուած «թէզ»երը քննելէ ետք, մրցանակի արժանի գտնուած են զայն եւ հրաւիրած Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նոր նստաշրջանին ։ Գ. Դաւիթեան օգտուելով Նիւ Եորք մեկնած է ուր դասախօսութեանց շարք մը պիտի տայ ։

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉ Է ՋԱՀՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

★

Հնդկաչինի կռիւներէն 85 առ հարիւր հաշմանդամ վերադարձած երիտասարդ մը իր աչքին մէկը կը նուիրէ Տիէն Պիէն Ֆուի մէջ կուրացած այն զինուորին՝ որ առաջինը պիտի հանէ Ֆրանսա ։

Նուիրատուն — եթէ կարելի է այսքան տկար բառ մը գործածել այս պարագային — կ'աշխատի հիւանդանոցի մը մէջ։ Նկատելով որ իր կատարած գործին համար մէկ աչքն ալ բաւական է, կ'ուզէ աշխատանքի կարելիութիւն տալ անծանօթ մարտընկերոջ մը։

Սրտառուչ է ժեսթը, նոյնիսկ գերմարդկային ։

Եթէ մարդիկ զոհողութեան այս ոգին մէկ հազարերորդը միայն ունենային ...

Բայց յաճախ իրենց քսակներն անգամ չեն բանար ։ Ա.

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ յիշատակին պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուած է Շթօրայի մէջ, ի ներկայութեան Լիբանանի առաջնորդին եւ ծանօթ անձնաւորութեանց ։ Պատարագիչ Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան իր քարոզին մէջ ըսած է «բարի պատերազմը պատերազմեցայ, ընթացքս կատարեցի, կը մնայ ինծի արքայութեան պսակը»։ Այս բացատրութեան արժանի է հայ ժողովուրդի մեծ զաւակը Ն. Աղբալեան, որու մահուան եօթներորդ տարելիցին առթիւ եկած ենք խնկելու անոր օրհնեալ յիշատակը»։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ (Պոլիս) Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդին տարեկան տեղեկագրին համաձայն չորս տարուան եկամտացոյցը եղած է 13768 ոսկի։ Ճաշի յանձնախումբը կը կերակրէ ամէն օր 25 հայորդիներ։ Ներսէսեան – Երմոնեան վարժարանը ունի 160 աշակերտ, 15–16ը ձրի։ Տնօրէնուհին է տիկին Գրիգորեան, ունի չորս հայ եւ երկու թուրք ուսուցիչներ։ Սկիւտար – Իճատիէ թաղի ժողովուրդը հետզհետէ կը բազմանայ։ Թաղ. խորհուրդը ամէն տարի 2500էն 3000 ոսկի կուտայ դպրոցին։ Այս տարի եկեղեցին նուէր ստացած է Իճատիէի մէջ ամբողջ տուն մը, իսկ Աէլամսըյի մէջ կէս տուն մը ։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ հայ համայնքին համար որոշուած գետնին վրայ մօտերս արդիական գերեզմանատուն մը պիտի շինուի, շնորհիւ Հայկազուն քահանայի եւ Թաղ. խորհուրդին ջանքերուն ։

ՀԱՅԿ. ԵՌԱԳՈՅՆԸ ծածանած է Սաութ Միլուոքիի (Մ. Նահանգներ) հարիւրամեակին առթիւ, հարիւր հազարաւոր բազմութեան մը առջեւ. շնորհիւ Հ. Յ. Դ. «Արմէն Գարօ» խումբին։ Միլուոքիի մէջ ունին եկեղեցի, դպրոց ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

Ե Տ Ք Ը...

●

Ես սեղմուած եմ Լուդվիգի եւ Կոզոլէի միջեւ ու բանկոնիս վրայէն կը դիտեմ անոնց ջերմութիւնը։ Կը շարժեմ ձեռքերս, կը դարձնեմ գլուխս. մկաններս կը լարուին, եւ դող մը կը բարձրանայ ծունկերէս դէպի ստամոքսս. ոսկորներուս մէջ կարծես պաղկէն հիւսք մը կը թրթռայ, կը խուժէ թոքերուս եւ աչքերուս մէջ, շրթներուս վրայ... ու շրջապատս կը լուծուի, կը չքանայ... Ամբողջ ներսս կը տարտայ, ինչպէս հեռագրական սիւն մը փոթորիկի պահուն։ Հազարաւոր երկաթաթելեր կը հնչեն, ու հազարաւոր ճամբաներ կը բացուին... Դանդաղօրէն ձեռքս կը դնեմ Լուդվիգի ձեռքին վրայ ու կը խորհիմ թէ պիտի այրի... Բայց երբ ան վրաս կը նայի, յոգնած ու գունատ՝ ինչպէս միշտ, — այն ամէնէն, ինչ որ կը կատարուի իմ մէջս, ես ոչինչ կրնամ արտայայտել, բայց եթէ հարցնել դժուարին, կակազելով.

— Գլանիկ մը ունի՞ս, Լուդվիգ ։

Կուտայ ինծի հատ մը։

Կառաշարը կը սուրայ, ու մենք կը շարունակենք երգել։ Բայց հետզհետէ մեր երգին կը միախառնուի խուլ մռնչիւն մը, որ տարբեր է անիւներու աղմուկէն։ Ու դղրդիւն մը պահուն-յանկարծ զօրաւոր ճայթիւն մը կը լսուի, որի արձագանգը կ'անցնի ամբողջ հարթավայրի վրայէն ։ Փոթորիկ մըն է որ կ'իջնէ կուտակուած ամպերէն։ Շանթերը կը բոցավառին՝ ինչպէս թնդանօթներու բերանէն ժայթքող կրակը։ Կոզոլէ, որ նստած է պատուհանին առջեւ, կը թօթուէ գլուխը։

— Հիմակ ալ փոթորիկն էր պակաս, — կը մրմռայ ան ու դուրս կը նայի։ Ու յանկարծ կը կանչէ հեւ ի հեւ.

— Շուտ, շուտ, հոս նայեցէք, ահա..

Ամէնքս ալ կը նետուինք դէպի պատուհանը ։ Կայծակներու լոյսին մէջ, հարթավայրի եզրագծին վրայ, վեր կը սլանան քաղաքի նեղ, բարակ աշտարակները։ Ամէն անգամ մութը որոտալով նորէն կ'իջնայ անոնց վրայ, բայց ամէն մէկ փայլակի պահուն անոնք աւելի կը մօտենան մեզի ։

Մեր աչքերը յուզումէ կ'այրին։ Ինչպէս հսկայ ծառ մը՝ մէկէն կը բարձրանայ մեր վերեւ, մեր մէջ սպասումը ։

Կոզոլէ կը սկսի ժողվել իրերը ։

— Ա՜խ, տղաք, տեսնես տարի մը ետքը ուր նստած կը լինինք, — կ'ըսէ ու կը տարածէ թեւերը ։

— Յետոյքնուս վրայ, — կը պատասխանէ Իւպ Նեարդայնօտ,

Սակայն ոչ ոք այլեւս կը խնդայ ։ Քաղաքը խոյացած է մեր վրայ ու դէպի ինքը կը քաշէ մեզ։ Հոն է ահա ան՝ վայրագ լոյսի մէջ հեւալով։ Լայնօրէն տարածուած՝ ան կը յառաջանայ, ու մենք կը մօտենանք անոր, մենք, կառաշար մը զինուոր, կառաշար մը վերադարձ ոչնչէն, կառաշար մը ահռելի սպասում ... աւելի ու աւելի մօտ... կառայի զրահով մենք յառաջ կը սլանանք. պարիսպները մեր դէմ կը նետուին. շուտով իրարու պիտի բախինք. կայծակները կը թռին, փոթորիկը կը շաչէ. մտածում մը կը բարձրանայ մեր մէջ — ի՞նչ պիտի գտնայ ան, քաղաքը, մեզի համար՝ անդո՞ւնդ թէ հայրենի տուն ... Ապա կայարանը իր աղմուկով եւ գոչերով կը փրփրի վագոնի երկու կողմը. յորդ անձրեւ մը կը թափի վար, ու մենք խելակորոյս մէջը կը ցատկենք ...

Ինծի հետ, վագոնի դուռնէն, կը ցատկէ նաեւ շունը ։ Ան ինծի կը փարի, ու մենք միասին անձրեւի մէջէն սանդուխն ի վար կը վազենք ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Ինչպէս դոյլ մը ջուր՝ որ կը ճողփայ սալայատակի վրայ ու կը ցրուի՝ կը բաժնուինք մենք իրարմէ։ Կոզոլէ, Բրեօյերի եւ Տրոսկէի հետ, յարձակընթաց կը քալէ Հայնրիխ փողոցն ի վար։ Նոյն փութկոտութեամբ ես կը դիմեմ, Լուդվիգի հետ, դէպի կայարանի ծառուղին։ Լեդերհոզէ, հազիւ քաղաք հասանք, առանց հրաժեշտի նետի պէս սլացաւ, հետը տանելով իր հնավաճառի կրպակը։ Տիաղէն կ'աճապարէ իմանալ Վիլլիէն հանրատուն տանող ամենամօտ ճամբան. ու միայն Իւպը եւ Վալենտինն են որ ժամանակ ունին ։ Անոնց ոչ ոք կը սպասէ. ատոր համար ալ դանդաղաքայլ կ'ուղղուին դէպի կայարանի ճաշարանը՝ իրենց ստամոքսներուն պահանջը հոգալու։ Վերջը զօրանոց պիտի երթան ։

Մեր ճամբուն եզերքը գտնուող ծառերէն անձրեւաջուր կը կաթկթէ։ Ամպերը կ'անցնին շատ ցածէն ու արագ։ Մեր դիմաց կ'ելլեն վերջին դասերու պատկանող քանի մը զինուորներ։ Թեւերնուն վրայ կարմիր ժապաւէններ կը կրեն։

— Ուսադիրները վար, — կը պոռայ անոնցմէ մէկը ու կը խոյանայ Լուդվիգի վրայ ։

— Լեզուդ քեզի քաշէ, դուն, թիկունքի ոսպնիկ, — կ'ըսեմ ես ու մէկդի կը հրեմ զինքը։

Միւսները կը յառաջանան ու կը շրջապատեն մեզ։ Լուդվիգ հանդարտօրէն կը նայի առաջինին զինուորին վրայ ու կը շարունակէ ճամբան։ Զինուորը տեղի կու տայ։ Բայց յանկարծ կը յայտնուին երկու նաւաստիներ ու կը յարձակին Լուդվիգի վրայ ։

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Imp. Araxes, 46, rue Richer, Paris (9e)

գործեց Փարիզի մէջ, մանաւանդ որ Անգլիա միեւնոյն ատեն մասամբ կը հրաժարի իր գերիշխանութեան իրաւունքներէն, Գրիւսէլի դաշինքին անդամներուն տրամադրութեան տակ դնելով այդ ուժերը: Անոնք են որ պիտի որոշեն այդ ուժերը պահել կամ քաշել ։

Միւս կողմէ, Գերմանիոյ վերազինման հակառակորդները կը սաստկացնեն պայքարը, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան, որ ամէն օր նոր ազդանշաններ կ'արձակէ ։

× Վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդաժողովը պիտի փակուի այսօր, շաբաթ; Համաձայնութիւն գոյացած է որ Գրիւսէլի կազմակերպութիւնը միաձայնութեամբ որոշէ զինեալ ուժերու սահմանափակումը, իսկ պարզ մեծամասնութեամբ՝ զօրքի եւ սպառազինութեանց հակակշիռը: Մնացեալ դժուարութիւնները անյաղթելի չեն համարուիր Ուաշինկթընի մէջ, ուր մեծապէս բարձրացած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարկը: Յիսուն տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ այսքան վճռական քայլ մը կ'առնէ բրիտանական դիւանագիտութիւնը, մասամբ հանրային կարծիքի ճնշումին տակ: Մինչեւ վերջը գաղտնի պահուած էր կառավարութեան որոշումը. այնպէս որ մեծ թերթերու խմբագրապետներն անգամ յանկարծակիի եկան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Իսլամ Եղբայրութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ պատրաստ է լիովին օգնելու, եթէ կառավարութիւնը սրբել «վճռական» քայլ առնէ Միջին Արեւելքի մէջ, Իսրայէլի դէմ ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ «Լիպերասիոն» օրաթերթի աշխատակցին՝ Անտրէ Պառանէսի դէմ, որ անհետացած է: Առաջին անգամ հարցաքննուած եւ առժամապէս ազատ ձգուած էր: Զինուորական ատեանը խնդրած էր ներկայանալ Սեպտեմբեր 30ին, սակայն չներկայացաւ: Տիկինը հարցաքննուելով, պատասխանեց թէ տեսած չէ առաջին հարցաքննութենէն ի վեր եւ թէ հազիւ քանի մը հարիւր ֆրանք ունէր գրպանը: Լրագրողներու ընկերակցութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Պառանէս երբեք անդամ եղած չէ իրենց կազմակերպութեան: Փոխարէնը կ'ամբաստանուի թէ գաղտնի փաստաթուղթեր յանձնած է ոստիկանութեան պաշտօնեայ տեսուչին՝ Ժան Տիքի: Այս վերջինը անուանարկութեան դատ բացած է նաեւ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ «Իւմանիթէ»ի դէմ, որ բուռն պայքար մը կը մղէ իրեն դէմ ։

ԻՐԱՆԻ զինուորական դատախազը, գօր. Հոսէյն Ազմուտէ մահապատիժ պահանջեց 12 զինուորական եւ ոստիկանական սպաներու դէմ, որոնք ամբաստանուած են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Խ. Միութեան: Կ'ըսուի թէ ամբաստանեալները անդամ են համայնավար Թուտէ կուսակցութեան, որուն անդամներէն 650 հոգի ձերբակալուած են արդէն: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին գօր. Սիամաք եւ ուրիշ բարձրաստիճան սպաներ ։

—Արտաքին գործերու նախկին նախարարը, Հոսէյն Ֆաթեմի, որ վիրաւորուած էր երկու մահափորձերու ատեն, զինուորական ատեան փոխադրուեցաւ պատգարակով: Դատավարութեան ատեն ան տկարութիւն մը զգաց: Տակաւին չի կրնար կանոնաւոր սնունդ առնել եւ շարունակ ներարկումներ կը կատարուին: Իրեն հետ կը դատուի ուրիշ նախարար մը, Ալի Շայէկան ։

ՍՈՒՐԻՈՅ զինուորական ատեանը որոշեց դատել գնդ. Սաֆան, այն ամբաստանութեամբ թէ ուզած էր տապալել կառավարութիւնը: Գնդապետը Իրաք փախած էր Շիշաքլիի օրով, եւ վերադարձաւ անոր անկումէն վերջ ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ կը շարունակէ լսել զանազան վկայութիւններ՝ երկու գերման սպաներուն՝ Օպերկի եւ Քնոխընի դէմ: Առջի օր լսուեցաւ գօր. Պերտա, որ վճռապէս յայտարարեց թէ Օպերկ լիովին տեղեակ էր իրեն վերագրուած արարքներուն եւ պատասխանատու է ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց եօթը հոգի, գօր. Իվան Վոլքով եւայլն, այն ամբաստանութեամբ թէ տապալած էին Ալեքսանդր Սթամպոլիյսկիի կառավարութիւնը 1923 Յունիս 9ին եւ բազմաթիւ համայնավարներ սպաննած: Պատիժները քանի տարի բանտարկութեան վերածուեցան ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ ։

Շաբօ տէ Ֆլէօռի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի, ժամը 18էն 23, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդներն ու մասնաճիւղերը ։

ԴԱՇՆԱԿԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՋԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Սալ Կավօ

Ցայտագիր՝ Շուման, Լիսթ, Ռավէլ եւ Արամ Խաչատուրեան ։

Տոմսերու գիները՝ 250էն 600 Ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ
ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները շուտով ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Գուա Քոլոմպի դասերը կը սկսին Չորեքշաբթի 13 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8·30ին, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ (Անիէռ): Չորեքշաբթի երեկոները հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր, երկուշաբթի երեկոները թատերական եւայլ փորձեր ։

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները տեսնել Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ, կրնան դիմել չորեքշաբթի երեկոները վերոյիշեալ հասցէին ։

*

ԿՐԸՆՕՊԼԸ.— Կապ. Խաչի կիրակնօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, ուսուցչութեամբ Գ. Կ. Տէրմոյեանի; Ծնողներէն կը խնդրուի արձանագրել իրենց փոքրիկները նոյն օրը դպրոցին մէջ ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ յանկարծական եւ ցաւալի մահուան առթիւ, Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտասարդաց Միութիւնները, խորապէս յուզուած ու սգակիր, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Միութեանց պատուական նախագահ Յովհաննէս Թերլէմէզեան–Աւետիսեանի Տիկին Արշալոյս Թերլէմէզեան – Սարգիսեանի եւ հանգուցեալի բոլոր պարագաներուն ։

Երկու Միութեանց յուզումը մեծ է մանաւանդ անոր համար որ մտաւորական եւ ազնիւ հայրենակից մը կ'անհետանայ, երբ այդ կարգի անձնաւորութեանց պահանջ զգալի է աւելի քան երբեք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տամլամեան եղբայրներէն եւ եղբօրորդիներէն 7000 Ֆրանք, ողբացեալ Տիկին Եսթեր Տամլամեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ԺԱՄԱԳՈՐԾԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, առեւտրական բանուկ եւ բազմամարդ թաղի մը մէջ: Դիմել նամակով, «Յառաջ»ի միջոցաւ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի վախճանեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ ։

Արարողութեան կը նախագահէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան ։

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջաններու հայութիւնը, յարգելու յիշատակը ողբացեալ սրբազանին ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին մէջ այս կիրակի առաւօտ: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան արք. Զղջանեան: Քառաձայն երգեցողութիւնը կը կատարէ Փարիզի շրջուն երգչախումբը: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի եւ շրջանի ժողովուրդը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Յովակիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քուլանճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յովակիմեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Մ. Յովակիմեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Սինկիրեան եւ զաւակները (Գուլվար Օտտօ), Տէր եւ Տիկին Ա. Մանուկեան (Սէնթ Մարգրիտ), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն

ՅԱԿՈԲ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի

արկածալի մահը, 49 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, Սեպտ. 28ին, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէրի գերեզմանատունը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆրանք Գ. Խաչիկ Թէլեանէ, Տիկ. Մառի Դանիէլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Նոյնպէս հինգ հարիւր Ֆր. Լիոնէն Գ. Ռ. Նալպանտեանէ իր թոռնիկներուն մկրտութեան առթիւ ։ Գ. Մեսրոպ Գօզուեանէ ի նպաստ դպրոցին հազար Ֆրանք Տիկին Շիմշիրեանի մահուան առթիւ ։

Օր. Ս. Զաքարեանէ 400 Ֆր. իր քրոջը Օր. Սաթենիկ Զաքարեանի հոգեհանգստեան առթիւ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Գուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ – ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական վայրը: Ներկայանալ անդամատետրներով ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8·30ին, մատուռին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Օրակարգ. — Գարահանդէս եւ զանազան հարցեր ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Գ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը, ռիւ Պէլ Իմաժ: Օրակարգ.— Զեկուցում պատգ. ժողովի: Ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի: Ընթացիկ հարցեր: (Վալանս):

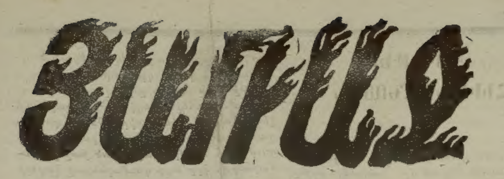
ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ.— Պատգ. ժողովի զեկուցում ։ Ընտրութիւն նոր վարչութեան ։ Նոյն առիթով մասնաճիւղը իր շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Սահակ Քիլէրճեանի աղջկան ամուսնութեան առթիւ ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէսօրէ ետք ժամը 1·30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Գ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆի, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Գ. Աղամեանի, ԹՐԻ. 57-74: Անձ գլուխ 550 Ֆրանք ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 3 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7487 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2898

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Լիբանանի գրական շաբաթաթերթը, Նայիրի, տեսական խնդիրներ կ'արծարծէ, ատենէ մը ի վեր :

Գլխաւոր հոգն է՝ պայքարիլ տգիտութեան դէմ : «Դիմանալ եւ ստեղծագործել», ինչպէս կ'ըսէ երիտասարդ գրող մը, որ արդէն դարձած է հեղինակ :

— «Օտարութիւնը կը վտանգէ մեր տաղանդը, զայն կրծելով անընդհատ եւ ամէն կողմէ : Իր բոլոր պայմանները մեզի դէմ են :

... փրկենք եւ ճոխացնենք հայ գրականութիւնը, որպէսզի օր մը հայրենիքը չանիծէ մեզ, իբրեւ անարժան ժառանգորդ հայկական կամքի : (Եդ. Պօյաճեան) :

Ուրիշ յօդուածով մը, նոյն երիտասարդը կ'առաջարկէ Գրականութեան տուրք մը հաստատել :

Այսինքն՝ ստեղծել Գրական Հիմնարկութիւն մը, ինչպէս ունինք դպրոցական, կրթական հիմնարկութիւններ :

Տեսակ մը հարցարան է որ կը բանայ, — տարեկան տուրք մը յանուն գրականութեան, գանձելի՝ ընտանիքներէ կամ ազգ. հաստատութիւններէ :

Նպատա՞կը, — «Փրկել հայ գիրքը, զայն տպելով եւ տարածելով» :

Ուրեմն, զարկ տալ գրական շարժումին : Օգնել հեղինակին, որպէս կարենայ «իր ժամանակին մեծ մասը, եթէ ոչ ամբողջը յատկացնել գրելու եւ ստեղծագործելու աշխատանքին» :

— «Այդ գործին մէջ պէտք է մաշի, ծերանայ եւ մեռնի : Եւ այդ գործն է, այդ նուիրակա՛ն ասպարէզը, որ նիւթապէս պէտք է ապահովէ իր կեանքը» :

Խնդիրը բացատրութեան չի կարօտիր : Թելադրութիւնը գործադրելի՞ է թէ ոչ — յօդուածագիրը ինքն ալ չի գիտեր : Եւ կ'ուզէ տեսակէտներ լսել :

Մեր փարիզեան մեծամասնութիւնը ապահովաբար պիտի հեգնէ այս բարեմիտ յղացումը :

Առանց լուրջ էութեան քննելու առաջարկը, մենք հաճոյքով կ'արձանագրենք ամբողջ անդրադարձը, իբրեւ բարենշան երեւոյթ մը :

Յօդուածագիրը առանձին չէ, իր մտահոգութեամբ : Կան ուրիշ երիտասարդներ ալ, ինչպէս եւ երէցներ, որոնք տեսակէտներ կը յայտնեն : «Կը մրկուին», շարժում ստեղծելով, ելք մը փնտռելով :

Արդարեւ, կը դառնուինք բազմակողմանի տագնապի մը առջեւ : Ոչ միայն այստեղ, այլեւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Հետզհետէ կը թուլնայ գրական ստեղծագործութեան թափը :

Շատ մը գրողներ իրենց հաւատք չունին իրենց կոչումին վրայ, եւ գրել կը շարժեն իբրեւ տեսակ մը մարզանք :

Միւս կողմէ, լայն անջրպետ մը բացուած է գրողին եւ ընթերցողին միջեւ :

Կը թուի թէ մտածումը կանգ առած է երկու կողմէն ալ : Ոչ տենդ, ոչ կրակ, ոչ ալ նախանձախնդրութիւն՝ փոխադարձաբար :

Ինչ որ «ինտելիգենցիա» կը կոչուէր երէկ, շարժուն եւ շինարար, կը սպառնայ դառնալ տեսակ մը մոմիա :

Գլուխ ունի, եւ կը խուսափի ճիգէ :

Աչք եւ ականջ ունի, չուզեր տեսնել ու լսել :

Ձեռք — ոտք ունի, կը կարկամի որեւէ շարժումի առջեւ :

Պարզապէս անոր համար որ չունի որեւէ դաւանանք :

Եւ կամ կը խլրտի միայն ժխտական ապաբարոյ շարժառիթներով :

Այնտեղ կը գործեն, այստեղ կը խօսին :

Այստեղ ամէն բան ժամանցի վերածեր են :

Այնտեղ կ'որոճան եւ պայքար կը մղեն ամլութեան, յճացման եւ դասալքութեան դէմ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻՔԸ ՊԱՐԶՈՒԵՑԱՒ

ԵՐԿՈՒ ԲԱՐՁՐ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԵՂԱՒ

Վերջին պահուն չնդալից յայտնութիւն մը երեւան հանուեցաւ, լրտեսական գործին քննութեան առթիւ : Ձերբակալուեցան երկու բարձր պաշտօնատարներ, որոնք խոստովանած էին թէ իրենք երրորդի մը կը հաղորդէին Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին ժողովներուն ատենագրութիւնները :

Ահաւասիկ ներքին գործերու նախարարութեան զեկոյցը. —

«Երկու կասկածելիներ, որոնք կը հարցաքննուէին Հակալրտեսական վարչութեան կողմէ, ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէի գաղտնիքներու «փախուստին» առթիւ, խոստովանեցան թէ իրենք են հեղինակները այդ յայտնութեանց :

«Անոնք են Պ. Պ. Ռընէ Թիւրփէն, Ազգ. Պաշտպանութեան Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարութեան գլխաւորը, եւ Ռոժէ Լապրիւս, նոյն օրկանին սպասարկութեանց պետը» :

Զեկոյցին հրատարակութենէն քիչ ետքը, Հակալրտեսական գրասենեակի պաշտօնատարներէն մին, որ մասնակցած էր հարցաքննութեանց, կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց անցուդարձի մասին : Մասնաւորապէս հաստատեց թէ Ազգ. Պաշտպանութեան Կոմիտէին մնայուն ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մոնս, իրենց պաշտօնատունը հրաւիրուած էր հինգշաբթի իրիկուն ուշ ատեն : Իր գլխաւորը, Պ. Թիւրփէն, արդէն կարգ մը յայտնութիւններ կատարած էր եւ ոստիկանները հարկ դատած էին լսել իր անմիջական մեծաւորը, Պ. Մոնսը : Հարցաքննութիւնը տեղի ունեցած էր ի ներկայութեան Պ. Մոնսի գրասենեակին երկու բարձրաստիճան սպաներուն, եւ, հետզհետէ զօրացան ենթադրութիւնները Կոմիտէին մէջ կատարուած փախուստներու մասին :

Առաւօտեան ժամը 3ին Պ. Լապրիւս իր կարգին ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնատունը առաջնորդուեցաւ ոստիկանական քննիչներու կողմէ որոնք զինքը փնտռելու գացած էին :

Մանրակրկիտ քննութեան մը ենթարկուեցան Պ. Պ. Թիւրփէն եւ Լապրիւս : Հարկ եղաւ սպասել մինչեւ առաւօտ, որպէսզի երկուքն ալ խոստովանին թէ իրենք դուրս հանած են գաղտնիքները : Ձերբակալութենէն առաջ, նախապատրաստական աշխատանք մը կատարուած էր, աւելի ճշգրիտ հիմերու վրայ դնելու համար հարցաքննութիւնները : Փաստեր ցոյց տրուեցան հարցաքննութեան ընթացքին եւ ի վերջոյ երկու պաշտօնատարները ամէն բան խոստովանեցան :

Առաւօտեան ժամը 4ին, Պ. Թիւրփէն իր յայտնութիւնները կատարելով, հարցուց թէ կրնա՞յ տեսնել իր մեծաւորը, Պ. Մոնս, որ յարակից գրասենեակը կը գտնուէր : Այն ատեն տաժանելի տեսարան մը պարզուեցաւ : Պ. Թիւրփէն աղաչեց Պ. Մոնսի որ ներէ իրեն : Այս վերջինը, որ դժուարաւ կը զսպէր իր յուզումը, ստացաւ այն յայտնութիւնները եւ հաստատումները զորս կատարած էր իր ամէնէն մօտիկ աշխատակիցներէն մէկը :

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐԸ ԳԱՂՏՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵ՞Ր ԷԻՆ

Ապահովութեան տեսչութիւնը կը մտածէր թէ Պ. Մոնսի գրասենեակին մէջ երեք հոգի կրնային իմանալ խորհրդակցութեանց գաղտնիքը, — ընդհ. քարտուղարը ինք (Մոնս), գնդապետ մը եւ դիւանապետը, Պ. Թիւրփէն :

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Ապահովութեան տեսչութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ամբաստանեալները կրնային գործած ըլլալ «գաղափարական, ընկերային կամ մարդասիրական շարժառիթներով» : Աւելցուց թէ Պ. Պ. Լապրիւս եւ Թիւրփէն իրար կը ճանչնային ատենէ մը ի վեր եւ թէ իրենց պաշտօնակցական յարաբերութիւններէն զատ, երկու պաշտօնատարները ընտանեկան հանդիպումներ կ'ունենային եւ այցելութիւններ կը փոխանակէին :

Աւելի վերջը, նոյն պաշտօնատան ուրիշ մէկ ներկայացուցիչը, որ ներկայ եղած էր գիշերային հարցաքննութեանց, ըսաւ թէ ամբաստանեալները գաղտնի համայնավարներ էին, հակառակ Հնդկաչինի պատերազմին եւ հիւլէական պատերազմին : Ուշագրաւ է որ առաջին անգամ գաղտնիքներ դուրս ելած էին անցեալ մայիսին, երբ Հնդկաչինի պատերազմը օրուան հրատապ հարցն էր կառավարութեան համար : Ուստի քննութիւններ կատարուեցան ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան մէջ եւ հարկ եղաւ Ապահովութեան պաշտօնատունը հրաւիրել Պ. Մոնսը : Այնուհետեւ հրաւիրուեցաւ Պ. Թիւրփէն եւ վար գրուեցաւ 24 ժամ : Իսկ Պ. Լապրիւս Ապահովութեան պաշտօնատունը գնաց հեռաձայնի մը վրայ :

Երկու ամբաստանեալները ուրբաթ օր հարցաքննուեցան զինուորական դատաւորին կողմէ, իբրեւ դաւադիր արտաքին ապահովութեան դէմ : Այս յանցանքին պատիժն է մէկէն հինգ տարի բանտարկութիւն : Եթէ հաստատուի թէ երկու պաշտօնատարները ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ հաղորդած են օտար պետութեան մը, կրնան մահապատժի դատապարտուիլ :

Թունուզցի լրագրողը, Պառանէս, որ իբրեւ միջնորդ ծառայած էր կորզուած գաղտնիքները համայնավար կուսակցութեան հաղորդելու համար, տակաւին մէջտեղ չէ ելած : Առջի օր կրկին հարցաքննուեցաւ իր կինը :

Երկու ամբաստանեալներէն Թիւրփէն ծնած է 1912ին եւ պետական պաշտօնեայ է 1943էն ի վեր : Միւսը՝ Լապրիւս, ծնած է 1914ին : Աւարտած է իրաւագիտական համալսարանը եւ զանազան պաշտօններ վարած է 1944էն ի վեր :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՉԷԻՆ ԳԻՏԵՐ, ՍՈՐՎԵՑԱՆ

Մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր դպրեվանք մը հաստատուած է Պոլիս, նախաձեռնութեամբ Գարեգին պատրիարքի :

Նպատակն է քահանաներ եւ ուսուցիչներ պատրաստել, լրացնելու համար անմիջական պահանջներ :

Աշակերտները, 38 – 40 հոգի, հաւաքուած են Անատոլուի խորերէն :

Մէկ բառ հայերէն չէին գիտեր, երբ Պոլիս փոխադրուեցան :

Ոչ դպրոց տեսած են, ոչ ալ որեւէ հայերէն գիրք :

Եկեղեցական արարողութեանց կը հետեւէին մեքենաբար : Առանց ըմբռնելու բառերուն իմաստը :

Մասնաւորապէս Կեսարիոյ շրջանէն են աշակերտները :

Բայց պատկերը նոյն է ամէն տեղի մէջ :

Ամէնուն համար ալ թուրքերէնը դարձած է մայրենի լեզու :

Ի՞նչ կը տեսնենք, մէկ տարի ետք :

Իրազեկ թղթակից մըն է որ կը գրէ.

— *«Աշակերտները Թրքախօս են, բայց կարճ ատենուան մէջ յաջողած են բաւական կոկիկ հայերէն մը սորվիլ, գրեթէ անթերի կարդալ ու բացատրել եւ քերականական գիտելիքներու տեղեակ դառնալ» :*

Ուրեմն, կարելի է փրկել : Հոգ չէ թէ հատիկ – հատիկ :

Մենք այստեղ ամենօրեայ դպրոցներ չունինք, որպէսզի հայախօս աշակերտներ հասցնենք կարճ ատենուան մէջ :

Բայց, ունինք շատ մը պատեհութիւններ, — Դասընթացք, ուսուցիչ, դասագիրք :

Ունինք, նաեւ, ճեմարան մը (Մուրատեան) եւ երկրորդական վարժարան մը՝ աղջիկներու համար (Դպրոցասէր) :

Ոչ միայն զաւակներուն, այլ եւ ծնողքին շահն ալ կը պահանջէ որ օգտուին :

Վաղը շատ ուշ պիտի ըլլայ եւ չարաչար պիտի զղջան :

Արդէն բացուած են դասընթացքները, ինչպէս կ'իմանաք *Յառաջ*ի չորրորդ էջէն :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը կը ծանուցանէ թէ հայերէնի եւ գրականութեան դասընթացք մը բացած է Ազգ. Տան մէջ, իբրեւ ուսուցիչ հրաւիրելով ծանօթ գրագէտ մը :

Ըսել կ'ուզէ թէ չափահասներ ալ կրնան օգտուիլ : Մանաւանդ այն երիտասարդները որ բաւական պաշար ունին :

Դասընթացքը *բոլորովին ձրի է* :

Կը մնայ ապացուցանել թէ Փարիզի ֆրանսախօս երիտասարդները ետ չեն մնար Անատոլուի թրքախօս եւ երիցս դժբախտ բեկորներէն :

Թող չըսեն թէ դպրոց չտեսանք :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԿՆՃԻՌ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱԿԱԿՇՌԻ ԵՒ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մինչ ամէնքն ալ կը կարծէին թէ Լոնտոնի խորհրդաժողովը պիտի վերջանար շաբաթ օր, նոր դժուարութիւններ ծագեցան : Կարգ մը պատուիրակութիւններ Ֆրանսայի վարչապետին վրայ կը ձգեն նոր բարդութեանց մեղքը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Մէնտէս Ֆրանս մերժած է ընդունիլ միջին բանաձեւ մը՝ զինուորական հակակշռի եւ սպառազինութեանց արտադրութեան մասին : Այս մերժումը մեծ զարմանք պատճառեց անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց, որոնք վստահ էին թէ խորհրդաժողովը յաջողութեամբ պիտի վերջանայ :

Հաւանական է որ ժողովը շարունակուի այսօր ալ, կիրակի, միջին ճամբայ մը գտնելու համար :

Ուրբաթ օր, երբ մասնաժողովները իրենց առաջին տեղեկագիրը ներկայացուցին, Պ. Մէնտէս Ֆրանս գիտել տուաւ թէ նկատի չեն առած իր բանաձեւը : Ֆրանսայի վարչապետը կ'ուզէ Բրիւքսէլի դաշինքին կցել հակակշռի այն ձեւերը որոնք ընդունուած էին միացեալ բանակի ծրագրին մէջ : Անգլիացիները չեն ընդունիր այս տեսակէտը : Նոյն իսկ սրտնեղած են որ, իրենց պատմական յանձնառութենէն ետք, որուն կը սպասէին 1901 – 1910էն ի վեր, Ֆրանսա նոր պայմաններ կը դնէ : Հոլանտայի պատուիրակութիւնն ալ ուժգնօրէն բողոքեց Մէնտէս Ֆրանսի նոր առաջարկներուն դէմ :

Ամէն պարագայի մէջ, իրազեկներ կը յուսան թէ խորհրդաժողովը վճռական ելքի մը պիտի յանգի այսօր – վաղը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ վերիշխանութեան վերահաստատման մասին համաձայնութիւն գոյացած է արդէն եւ այդ առթիւ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին Պոնի պայմանագրին մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ *ընկերվարական կուսակցութիւնը կը պահանջէ խորհրդակցիլ Խ. Միութեան հետ, վերազինման մասին որեւէ համաձայնութիւն կնքելէ առաջ :*

ԿԱՆԱՉ ՆԺՈՅԳԸ

— «Կ՚արժէ՞ գրականութիւն ընել մեր մէջ… Չէ՞ք կարծեր որ արուեստը խաղ մըն է, ինչպէս ըսած են Վալէռի եւ ուրիշներ: Եւ կ'արժէ՞ կեանք մը տալ այդ խաղին… Աւելի լաւ չէ՞ որ խաղաղ, երջանիկ կեանք մը ապահովելու մասին մտածեմ… Ամէնէն իմաստուն բանը երջանիկ ապրիլը չէ՞… երջանկութեան չէ՞ որ կը ձգտի ամէն մարդ… Եւ, պէտք չէ՞ խաղի տեղ առնել ամէն ինչ, խաղաղ ապրելու համար…»:

Երիտասարդ մըն է այս հարցումները ընողը, երիտասարդ մը՝ որ հաւատք կը ներշնչէ իր վերլուծող միտքով, պարզացումով եւ ազգային զգացումներով: Վստահամտիւ է անկասկած: Անոնցմէ չէ որ իրենց կեանքը կը զոհեն արուեստին առանց սակարկութեան: Բայց եւ այնպէս. բան մը ըլլալու կրակ մը կայ իր մէջ: Իր վարանումները կուգան անկեղծութենէն: Գիտէ թէ ոմանք կրակ ունին եւ չեն տաքցներ: Ուրիշներ կրակ չունին եւ կը նախիրուին: Կան անօգուտ նուիրեալներ: Կան տաղանդ որ կրակ չունին, չեն նուիրուիր, դրամ կը դիզեն, բայց նուիրեալներէն, զրկանքով քալողներէն աւելի բան մը կը կարծեն իրենք զիրենք, երբ ազգէն ու արուեստէն կը խօսին: Հարցումներուն տէրը բազմաթիւ անկիւններէ կը նայի կեանքին եւ մեծ գիտակցութիւն ունի արդէն մարդոց ու գիրքերուն մասին: Իր նայուածքին ծանրութիւնն է որ կը ճնշէ վրան:

Կ'ուզէ իր ժողովուրդին հետ քալել եւ նեղ կը գտնէ շրջապատը: Եւ հիասթափ նայուածք մը ունի երբ կը նայի օտար աշխարհին: Քիչ մը նման՝ այն երիտասարդներուն որ երեւան եկան վերջին պատերազմէն ետք՝ աշխարհի ամէն կողմ: Երիտասարդներ՝ որոնք ոչ մէկ նպատակ կը տեսնեն ապրելու մէջ: Աշխարհը կը տեսնեն անհեթեթ: Կը տեսնեն աւերը զոր գործած են պատերազմներն ու յեղափոխութիւնները: Կը տեսնեն ունայնութիւնը հաւատքներուն եւ գաղափարներուն: Կը տեսնեն եւ աւելորդ կը գտնեն աշխարհը փոխելու ամէն ճիգ:

★

Կ'ուզէի թելադրել իրեն որ կարդար Մարսէլ Սամուէլի «Օձը եւ Հայկերը», այն հատուածները մանաւանդ ուր հեղինակը, խօսելով Ռիլքէի մասին, կ'ուզէ հաստատել թէ արուեստը խաղ մը չէ, այլ շատ լուրջ, ծանր, տառապալից բան մը: Խաղանք, կ'ըսէ Սամուէլ մակերեսային երեւոյթներուն մէջ չէ, այլ անոնցմէ անդին: Եւ արտակարգ քաջութիւն մը պէտք է արուեստագէտին, հասնելու համար անոր, կարենալ արտայայտելու համար քիչ մը՝ անարտայայտելին, անտեսանելին: Արուեստը խաղ մը չէ երբ ոմանք կեանք մը կուտան անոր: Տառապանք մըն է որ սակայն գոհունակութիւն եւ արբեցում կը պարգեւէ նուիրուողին: Ու մեծ բան պիտի պակսէր կեանքէն՝ եթէ արուեստը չըլլար:

Կ'ուզէի գրել իրեն թէ երջանկութիւնը հարաբերական բան մըն է: Եւ երջանկութիւններ կան որ կը պզտիկցնեն մարդը: Ժամանակին, կրօնական վարդապետութիւն մը կար որ Էփիքիւր կը կոչուէր: Անոր հետեւողները ներքին անդորրութեան մը կը հասնէին ազատ ճամբայ տալով իրենց տենչերուն: Ոչ մէկ ճիգ՝ կերտելու համար իրենց հոգին՝ ինչպէս կ'ընէին միսթիքները, որ երանութեան կ'ուզէին հասնիլ պայքար մղելով իրենց արտին եւ ուզելին դէմ, անջատուելով հետզհետէ աշխարհիկ ցանկութիւններէն: Էփիքիւրին հետեւողները, ընդհակառակն, ազատ ճամբայ կուտային այդ ցանկութիւններուն, կը գոհանային Արարիչին հանդէպ ունեցած իրենց սէրով: Չէին մտածեր իրենց ներքին կերտումին, ոչ իսկ իրենց հոգիին փրկութեան:

Կ'ուզէի որ կարդար այս մասին գրուած գիրքերը:

Կ'ուզէի յիշել ստոյիկեաններն ու եպիկուրեանները: Եւ միւս կողմէ՝ միսթիքներն ու Պղատոնը եւ բոլոր անոնք տակաւին, որ Պղատոնէն առաջ կը մտածէին թէ ներքին կերտում մը պէտք է եւ այդ կերտումը կ'ըլլայ զոհողութիւններով եւ զրկանքներով: Եւ լաւագոյն երջանկութիւնը այն էր որ կուգար այս ճամբով:

Համակրելի էր տղան, շատ համակրելի: Ցաւ կուտար: Կ'ուզէի ըսել թէ կարծածին չափ ալ անհեթեթ չէ աշխարհը: Տեղ մը կ'երթայ անկասկած: Լինելութեան մը մէջ է անկասկած: Մարդիկ, դարերէ ի վեր զգացած են այս անծանօթ լինելութիւնը եւ գերագոյն զօրութեան մը ներկայութիւնը զգացած են միշտ, նայելով կեանքին, նայելով մահուան:

Կ'ուզէի ըսել թէ բոլորն ալ ուշ կամ կանուխ՝ հիասթափ են աշխարհէն, կը մեկնին հիասթափ:

★

Թաւալող գարերու ձայն մը կար օր մը, լեռներուն վրայ: Թալլու մը՝ Ալպեան լեռներուն վրայ, երկնամերձ ու լուռ հովիտի մը մէջ: Փայտէ բոլորակներու չոր աղմուկ մը՝ մինչ գետ մը կը հոսէր վարը, անդունդին խորէն, մակընթացող ծովու հեռաւոր, խուլ ժխորով: Ինկող գարերն ու տեղափոխուող բոլորակները ծովափի մը վրայ իրարու զարնուող խիճերու պէս կը լսուէին մերթ եւ մերթ ծառերու խորշափին մէջէն կը լսուէին: Մեղմ, մտերիմ, հաճելի աղմուկ մը՝ որ տարիներու խորէն կուգար կարծէք, յիշատակներ կ'արթնցնէր: Երկու հայրենակիցներ, պարիթափի մը վրայ, կանաչ խոտերուն մէջ նստած՝ կը խաղային, մերթ գոհ եւ մերթ դժգոհ բացագանչութիւններ արձակելով: Կը խօսէին առեն առեն: Անըսպասելի էին այս բոլորը՝ օտար, հեռաւոր լեռներուն վրայ: Հաճելի: Ոգեւորիչ:

Խաղաղութիւն էր ամէն կողմ, խաղաղ գիւղակներ եւ մեկուսացած տուներ, մրգաստաններ եւ ամայի ճամբաներ կ'երեւային անդունդին դիմացի կողմը, լերան կողին վրայ, կանաչ բլուրներու անշարժ ակնածութեան մէջ: Կ'երեւային բերդանման ապարանքներ՝ կատարին մօտ, ուր հովիւներ կ'ապրէին: Մոխրագոյն, չէկ ժայռեր կը տեսնուէին, վրայէ վրայ: Ամպեր, կիրճէ մը ներս մտնելով, սահելով պարիթափներուն եւ տուներուն վրայէն, կը խուժէին դիմացի կիրճէն դուրս, ուր վիթխարի, վեհափառ լեռներ կ'երեւային դարձեալ եւ կատարներ արքանման, լուռ ձիւներով: Խաղաղութիւն էր յաւիտենականութեան պէս: Եւ այդ յաւիտենականութեան մէջէն էր որ կը լսուէին կարծէք ձայները.

Երջանիկ կ'երեւային խաղացողները: Կեանքը խաղի պէս կ'երեւար այս վիթխարի լեռներուն վրայ: Կարելի էր խորհիլ թէ իմաստութիւն մը կայ հոն՝ ուր հեզնանքով կը նայինք աշխարհին: Տառապանքը կանգ կ'առնէ, երբ այս աչքով կը նայինք եւ խաղաղութիւն կը տեսնենք մեր շուրջ եւ մեր մէջ:

■

Այս մտածումներուն մէջ էի երբ ձայն մը զարկաւ ականջիս: Կ'ըսէր.— «Ես ալ այդ կողմերն էի այդ օրերուն: Տղայ էի դեռ… Թուրքերը խանի մը մէջ բանտարկած էին մեզ, ջարդելու պիտի տանէին..»

Տխուր էր ձայնը: Երջանիկ մարդու ձայն չէր:

Ու զարմանալի բան մը պատահեցաւ, մինչ կը լսէի այս ձայնը: Հեռաւոր, կանաչ լեռը, որուն կատարը կ'երեւար միայն, նժոյգի մը կերպարանքը սկսաւ առնել քիչ քիչ: Եւ հետզհետէ աւելի որոշ կը դառնար, մինչ ձայնը կը շարունակէր.

— «Մեր մտաւորականներուն հետ դըրած էին զիս: Փախչիլ կը խորհէի: Փախէք կ'ըսէի անոնց ալ: Բայց անոնք վախով կը նայէին երեսիս եւ կը խրատէին որ առանց քայլ չառնեմ… Սէրաէրի ալային մէջ դրած էին զիս… Թուրքերը այս անուններ կուտային մեր աքսորուած մտաւորականներուն…»:

Յուզք մը անցաւ մէջէս: Կը նայէի:

Նժոյգը կը դառնար աւելի որոշ: Կանաչ նժոյգ մը՝ ամպերուն մէջ: Ոտքերն ու գլուխը մուխին մէջ էին կարծէք: Եւ մուխը սահելով կը բարձրանար իր կողերուն ի վեր որ կը փայլէին արեւին տակ: Նժոյգ մը՝ որ գլուխը հակած կարծէք՝ կը նայէր ինկած ձիաւորին, կուլար, անոր յարութեան կը սպասէր կարծէք: Կը նմանէր այն հրեղէն ձիերուն՝ որոնց վրայ նստած, լեռնէ լեռ կ'անցնէին մեր հերոսները: Կը նմանէր քերթողներուն երգած վսեմ Բեգասին: Կախ էր գլուխը, բայց պրկուած էին կողերը, պատրաստ՝ խոյանալու… պատրաստ՝ լեռներ ոտքի տակ տալու:

Ձայնը խօսեցաւ հայ դաւաճաններու մասին:

«Ոչխարի պէս ջարդուեցանք», աւելցուց երկրորդ ձայն մը եւ լռեց իր կարգին: Լռութիւն էր: Կը լսուէին թաւալող գարերը: Կը հոսէր գետը: Կը լսուէր ծառերուն խորշափը Բայց խոր, խռովիչ լռութիւն էր: Եւ կիրճին մէջ, ուր ամպերը կը խռնուէին, այլանդակ ու վայրագ ժայռեր կ'երեւային: Քարէ հրէշներ: Տխուր լռութիւն էր եւ կը մնար կանաչ ձին: Սահող, անցնող ամպերուն մէջէն կը տեսնուէին մերթ՝ ցաւէն գալարուած քարեր, տարածուած, զամուած ձեռքեր, իրարու վրայ դամուած ոտքեր, խոցուած կողեր: Կը տեսնուէին աղաղակող քարեր… Ու կը մնար հսկայ, կանաչ ձին: Ու կը ճնշէր վրաս տեսիլքի մը պէս, կը գրաւէր զիս, շարժման մէջ կը դնէր ամբողջ հոգիս, յուզում, դառնութիւն եւ ընդվզում կուտար, կը պրկէր զիս: Ոգեւորութիւն կուտար:

★

— Ո՛չ: խաղ մը չէ կեանքը: Ո՛չ խաղ մը չէ գրականութիւնը մեր մէջ: Ան ծառայեց ու կը ծառայէ ամբողջ ժողովուրդի մը փրկութեան: Ծանր է ու լուրջ եւ յուզիչ, որքան ալ թեթեւութիւններ ըլլան: Խաղ մը չէ բանաստեղծութիւնը մեր մէջ, այլ ողբերգութեան մը արտայայտութիւնը՝ առաքելութիւն մը, տուայտանք մը.. Նահատակներ եւ նահատակներ կը տեսնենք՝ երբ կը նայինք մեր գրականութեան …ժողովուրդի մը մաքառումը, տառապանքը կը լսենք երբ կը կարդանք մեր գիրքերը:

Ո՛չ, կարելի չէ երջանկութեան մասին մտածել: Շատ մը մարդիկ երջանիկ են իրենց անփութութեամբ: Ուրիշներ՝ իրենց ուրացումով: Ուրիշներ՝ իրենց չարութեամբ: Ուրիշներ իրենց անմտութեամբ: Ու շատեր դժբախտ են կառչած մնալով երջանկութեան: Ժողովուրդներ կը փլին երջանկութիւն փնտռելով միայն: Երջանկութեան կը ձգտինք բոլորս ալ անկասկած: Բայց լաւագոյն երջանկութիւնը այն է որ կրակներու մէջէն կը քաղենք: Երջանկութիւնը թշուառ է հոն ուր կերտում ու մեծութիւն չկայ: Հոն ուր ճիգ չկայ, հոն՝ ուր խեղճ անձնասիրութիւն է լոկ: Ոչ, կարելի չէ երջանկութեան մասին մտածել երբ կը յիշենք հերոսները որ ինկան, անձնուէր ու վսեմ հոգիները՝ որ ինկան:

Կարելի չէր երջանկութեան մասին մտածել այլ քալելու միայն: Քալել: Քալել նոյնիսկ երբ չարեր ու վատեր կը կտրեն ճամբան: Քալել:

★

Կը խօսէր ձայնը: Կը մնար նժոյգը: Մեծ, հոյակապ նժոյգ մըն էր: Կը փայլէր իր քամակը արեւին տակ: Կը մնար նժոյգը եւ կուլար կարծէք, գլխահակ: Բայց կը բաբախէին իր կողերը: Կանաչ նժոյգ մըն էր, պատրաստ թռչելու: Կը սպասէր ձիաւորին: Անոր յարութեան կը սպասէր: Կանաչ, տեսիլքի պէս չքեղ, խորհուրդի պէս կեցած վիթխարի նժոյգ մը: Կը փայլէր մուխերուն մէջէն եւ անծանօթ զօրութեան մը հոսանուտները կը տարածէր, այն զօրութեան՝ որով ապրեցան, պայքարեցան ու մեռան մեր հերոսներն ու մտաւորականները:

Հրաշք նժոյգ մըն էր…

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

Բ.

Հասեր եմ յիսունի դրան՝ գրեթէ առողջ: Տարին անգամ մը առաւելագոյնը երկու օր անկողին մնալը աւելի կամաւոր ծուլութեան արդիւնք էր քան թէ իրական պահանջ:

Առաջին անգամ ըլլալով հիւանդանոց կը պառկիմ եւ ամէն ինչ հետաքրքրական է ինծի համար: Տարբեր բաներ են իրբեւ հիւանդ պառկիլը եւ հիւանդատեսի գալը:

Ֆրանսայի, մասնաւորապէս Փարիզի առողջապահական հաստատութիւններուն ցանցը իսկապէս սքանչելի է, բայց մեր հիւանդանոցը մասին ծայրով կապուած է անոնց: Անկախ է մասամբ եւ ինչպէս ցոյց կուտայ իր անունը, կրօնաւորներու ուղեկցութեան տակն է: Բոլոր սրահները կը կրեն սուրբերու, սրբուհիներու անուններ: Լայնածաւալ շէնքերու մէջտեղը կը բարձրանայ եկեղեցին:

Մեր սրահին մէջ — ինչպէս միւսներուն — Մարիամ Աստուածածինը եւ խաչեցեալ Յիսուսը կը հսկեն հիւանդներուն վրայ: Մուտքի արձանագրութեան ատեն եթէ կը հարցնեն ինչ կրօնքի պատկանիլդ, պարզապէս դժբախտութեան մը պահուն Ս. Հաղորդութեան հոգեկան մխիթարութենէն չզրկելու համար է: Ոչ մէկ խտրութիւն:

Դժբախտաբար, հոս ալ չկրցայ հասկցնել մեր կրօնքին էութիւնը:

Երիտասարդ Քոյրը չէր լսած «Կրէկօրիէն» բառը. սորվեցաւ օրթոտոքսին դիմել: Իր զարմացական «քրիստոնեայ էք ուրեմն» բացականչութենէն հետեւցուցի թէ, Կրէկորիէնը անմիջապէս դասած էր հեթանոսներու կարգը: Եւ խորհիլ որ, իրենք քրիստոնէութեան եկած են մեզմէ բաւական ետքը:

Անտարակոյս հաճելի վայրեր չեն հիւանդանոցները: Պաղ տպաւորութիւն կը ձգեն մանաւանդ՝ պետական հիւանդանոցներու ընդարձակ սրահները:

Մերինը այդպէս չէ: Հոն կը տիրէ գրեթէ ընտանեկան մթնոլորտ մը:

Պզտիկ, աննշան նկատուած մանրամասնութիւններ մեծապէս կը նպաստեն այդ մթնոլորտին ստեղծման:

Եւ նախ՝ Թուփերու բազմաթիւ թաղարներ, գոյնզգոյն ծաղիկներով լեցուն ծաղկամաններ, կոկիկ պլադարան մը զուարթութիւն կը սփռեն չորս կողմը:

Ինչո՞ւ պահել: Ծաղիկներու բարեկամ չեմ: Մսխում, փառասիրութեանց գոհացում կը նկատեմ հարսնիքներու, թաղումներու առթիւ ծախսուած խոշոր գումարները, երբ այդ գումարներով կարելի է որբի մը, այրիի մը, հիւանդի մը արցունքը սրբել:

Մարդ հիւանդանոց պէտք է պառկի, հասկնալու համար ծաղիկին ամոքիչ ազդեցութիւնը հիւանդին ջիղերուն վրայ:

Օրուան երեք ճաշերուն՝ կը մոռնանք թէ հիւանդանոց կը գտնուինք:

Քալելու արտօնութիւն ունեցողները կը ճաշեն սեղանին վրայ: Դուրս կ'ելլեն գինիի շիշերը եւ Ֆրանսական կատակներու ու սրամտութեան ծորակները կը բացուին: Երկրագունդին վրայ չէ եղած եւ պիտի չըլլայ Ֆրանսացիներուն պէս նուրբ հեգնող, սրամիտ ժողովուրդ: Խնդուքին կը մասնակցին նաեւ Քոյրերը ու հաւատացէք, կը պատասխանեն նոյն ձեւով: Հիւանդանոց չէ՝ այլ ընտանեկան հաւաքոյթ:

Սրահին հովիւները, Ժաքօն եւ Ֆաուրլն են: Դեռ քսան տարեկան չկան:

Առաջինը, մոմի պէս երկար, բարակ տղեկ մը: Վար ինկած է հեծելանիւէն եւ կոտրած՝ կրծոսկրը: Աւելորդ է ըսել իբրեւ հեգնութիւն, անմիջապէս զայն մկրտած են Պոպէ: (Ֆրանսայի հեծելանիւի կուռքը):

Երկրորդը, ալժերիացի գեղեցկադէմ երիտասարդ մըն է: Մեծցած ըլլալով մայրաքաղաքին մէջ, լիովին իւրացուցած է փարիզեան ռամիկի խօսակցութիւնը, կատակները: Անթերի կը կեղծէ վիրաբոյժին ձայնն ու ձեւերը:

Առաջին ընթրիքին, (երկու ժամ չէր ըներ հիւանդանոց մտնելս), երբ ի խնդիր դանակի մը, շուրջս կը քննէի, Ժաքօն, տարօրինակ փութկոտութեամբ ինծի երկարեց դանակ մը: Շնորհակալութիւն յայտնելով սկսայ կտրել խոզի միսը: Վայրկեան չանցած կը լսեմ — «Աճ տինծով սկսող հիւսիսային ափրիկեան ծանօթ հայհոյութիւնը:

Միտքս ուրիշ տեղ է եւ չեմ հասկնար խրախանցումին պատճառը:

Պոպէն.— անտեղեակ մահմետական կրօնքի մեր ծանօթութեան — առանց կորսնցնելու իր պաղարիւնը եւ Ֆատըլը ճաթեցնելու ակներեւ ճիգով, կը սկսի

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺՈՎ բանող առաջին սուզանաւը, «Նօթիլըս», պաշտօնապէս յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներու նաւատորմին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու յայտարարեց թէ իր երկիրը չորրորդ մեծ պետութիւնը պիտի դառնայ աշխարհի մէջ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆ այսուհետեւ ուղղակի օգնութիւն պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, նոր համաձայնութիւն մը կնքուած ըլլալով:

ինծի բացատրել, թէ՝ ալժերիացի է երիտասարդը եւ մահմետական: (Ինքը, վանկերը անջատելով կ'արտասանէ մու-զիւլ-ման): Թէ, ըստ անոնց կրօնքին, խոզը պիղծ կենդանի է եւ դանակը պղծուած է այլեւս, որովհետեւ խոզի միս կտրեցի: Պէտք է օճառով լուալ:

Ժաքօ, կ'ըսէ Ֆատըլ, մարդը ի՞նչ բան է որ մրցումին մէջ ետեւէն առաջին ելար: Եւ լեզուն դուրս ձգելով՝ արագ-արագ շունչ կ'առնէ:

(Միջանկեալ ըսեմ, վերջին պատճառաւ ուժէն ձգուած հագուստը Ժաքոյին կուտայ հռոմէական պատրիկի մը տեսքը):

Մարդիկը, թէեւ թէ վիրաւորուած (ինքն է պատմած դէպքը) կ'ելլէ ոտքի, հռոմէական ձեւով կը բարեւէ հակառակորդը եւ կը պատասխանէ.

— Մի՛ բարկանար բարեկամս: Հայրդ երկու օրէն կը վերադառնայ Ալժերիայէն եւ քեզի կը բերէ նոր դանակ մը:

Ցեառոյ, ինծի դառնալով՝ կ'աւելցնէ.

— Պարոնին հայրը երկիր գնաց կիները առնելու:

Վա՛յ, դուն ես այդ խօսքը ըսողը:

— Ոչ, կը պատայ Ֆատըլ, յոգնակի մի ըսեր: Հայրս մէկ կին ունի:

Սաախօս Դեռ անցեալ օր ըսիր թէ երկրորդ հօրդ, հօթներորդ կնոջ տասնըմէկերորդ զաւակն ես...

Միւսները եւս կը խառնուին վիճաբանութեան: Ինդուըքն մեր կողերը կը բանենք, ինչ որ ժամանակ կուտայ աւանդապահ տղուն կամացուկ մը ելլելու եւ օճառով լուալու պղծուած դանակը:

Վերջին հաշուով, որ հակառակ իրենց դպրոցաւորութեան երկու անբաժանելի ընկերներն են Ժաքօն եւ Ֆատըլը, իսկ վերջինին հայրն ալ բազմակին չէ:

Դուրսը՝ հաւաքականութեան մէջ Ֆրանսացին ընդհանրապէս անհատապաշտ է, չըսելու համար անձնապաշտ, բայց հոս, ֆիզիքական, հոգեկան տառապանքը մոռցուցած է բոլորը:

Մէկը ձեռքը չի՞ կրնար գործածել, անմիջապէս կը կարեն, կը մանրեն ուտելիքը: Ոտքի վրայ հիւանդները սիրով կը ծառայեն առժամաբար անկարելի պառուածներուն: Նայուածքով կը հասկնան թէ շաքար չունիս, կը փափաքիս կտոր մը կուտայ ուտել

Ոչ մէկ լուրջ վիճաբանութիւն: Ոչ մէկ վիրաւորական խօսք:

Կը տեսնեմ որ անհատուածներ կան, բայց ճաշերուն սկիզբը, առաւօտ-իրիկուն, Քօլըր երբ ծնրադիր կ'աղօթէ՝ ոչ մէկ շշուկ:

Ոչ մէկ շշուկ նաեւ երբ հիւանդները կը քնանան: Երբեմն ճանճի մը բզզիւնը կը լսուի:

Փոխադարձաբար հաճոյք պատճառելու փափաքը, զուարթ ժամերը, պարզ է, մեծապէս կ'օգնեն հիւանդի տրամադրութեանը վրայ և կ'օգնեն համբերութեամբ տանելու ցաւը:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՄՆԱՑԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Այս տարի աշունէն ալ առաջ բացուեցան Փարիզի կարեւոր թատրոնները եւ բաւական «ժենեռալ»ներ տեղի ունեցան Սեպտեմբերի կիսուն իսկ, երբ տակաւին նոր կը վերադառնար այդ ընդհ. փորձերուն հետեւող ընտրանի հասարակութիւնը: Եթէ, ինչպէս ամէն շրջանի, պէտք է մինչեւ Հոկտեմբերի վերջերը սպասել կարեւոր ստեղծագործութիւններ տեսնելու համար, կան սակայն Փիէռ Ֆրէնէի նման մեծ դերասան-տնօրէններ որոնք յանդգնութիւնն ունեցան դպրոցներուն հետ բանալու իրենց թատրոնը, նորութիւններ հրամցնելով իրենց հասարակութեան:

Միշտուիէռը ներկայացուց անտարբեր թատերախաղ մը, Ժիւլ Ռուայէն Լէ սիֆլօն,նուիրուած օդանաւորդներու և որուն մասին պիտի խօսինք յետագային: Ժիմնազը ներկայացուց Պաշտելիժիւլիան Սըմըրսէթ Մոմի, Էտուար Էը՝, Գրապոյէն « Սուվիէն թուա, մօն ամուռ»ը, Մաքիւբէնը փիլիսոփայական խաղ մը «Տէրը եւ Ծառան», Փոթինիէռը «Պիտի գամ գողի մը պէս» եւն.:

Ասոնց կողքին կան շարք մը «ըփրիզ-ներ» անցեալ շրջաններու յաջող գործերէն: Առաջին կարգին կրնանք ամէն տարուան պէս յիշել Ռուսէնի «Երբ երեխան կ'երեւայ» որուն 3րդ տարին է: Անցեալ շրջանէն Մոնփառնաս կը ներկայացնէ Նորէն, Անույի «Ալուէթ»ը, Ամպասատէօր՝ Ռուսէնի «Ամուսիններ, կինը եւ մահը», Անթուանը «Շլացուցիչ ժամը», Աթրիէն «Քոլոմպը» եւ շատ մը ուրիշներ:

Թատերական լաւագոյն երեկոներէն մէկը տեղի կ'ունենայ հաւանաբար Ներկայիս Ժիմնազի մէջ: Եթէ նիւթը մեծ բան մը չէ եւ կը յիշեցնէ շարժանկարի լաւագոյն գործերէն մէկը — «Ամէն բան Եւայի մասին», խաղին հիւսուածքը եւ դրուագները այնքան յաջող են որ իսկապէս հաճելի է ամբողջ ներկայացումը: Ըսենք նաեւ որ խաղը շատ բան պիտի կորսնցնէր, եթէ հերոսուհին դերը ստանձնած ըլլար Մատլէն Ռոպէնսոնի նման արուեստագիտուհի մը Փարիզի առաջիններէն կարելի է նկատել քանի մը տարիէ ի վեր:

«Պաշտելի Ժիւլիան» կ'ապրի ուրիշ դերասանի մը հետ (Մօրիս Թենաք), որմէ զատուած էր (ամուսնալուծում) քանի մը տարի առաջ, բայց երկուքը իրարու կապուած են շնորհիւ իրենց թատերախաղութեան: Աւրլէն կ'ըսէ թէ սրպէսզի այր մը եւ կին մը իրարու հետ լաւ ապրին, պէտք է, կամ իրար շատ սիրեն կամ երկուքը միասին երրորդ բան մը շատ սիրեն,— այս պարագային՝ թատրոնը: Ասոնց մը «Ամուսինը» կը լքէ Ժիւլիան կարծելով թէ աւելի լաւ կենաք մը պիտի ... ամերիկացի հարուստ կնոջ մը հետ եւ կրնայ բեմէն բաժնուիլ: Բայց վերջին վարագոյրին կը վերադառնայ կնոջը, հասկնալով թէ իր, ինչպէս Ժիւլիայի կեանքը, միասին ապրիլ է բեմին համար: Այս նիւթը, որ պարզ պատմութիւնն է Սիրոյ կամ աէրերու, շատ լաւ վերածուած է Փըրանսերէնի Մարք-Ժիլպէռ Սովաժոնի կողմէ: Ինքն ալ թատերագիր, գիտէ կերտել սրամիտ դրոյցներ: Ժան Վալն ալ իր կարգին հաճելի բեմադրութեամբ մը օգնած է խաղին լրիւ յաջողութեան:

Աւելորդ է կրկնել թէ ինչ մեծ դերասանուհի է Մատլէն Ռոպէնսոն որ առաջին արարէն մինչեւ վերջ կը տիրապետէ բեմին, իսկապէս բացառիկ խաղարկութեամբ մը: Կարելի է ըսել նաեւ թէ իր լաւագոյն դերն է: Դժուար է շուքի տակ չմնալ այսպիսի դերասանուհի մը ունենալով իր դիմացը, բայց Մօրիս Թենաք, Ժընէն, Քլեռ Ժեռառ եւ բոլոր դերակատարները կը յաջողին ընդհանուր ներդաշնակութիւն մը պահել խաղարկութեան մէջ:

Էտուար Է. թատրոնը կը ներկայացնէ Գիտապոյի « Ցիշէ՛, սիրականս »: Թատերախաղին վերնագիրը, հեղինակին անունը, Քլոտ Տօֆէնի մասնակցութիւնը որոշ յոյսեր կը ներշնչէին այս ներկայացման մասին: Մեծ եղաւ, սակայն, յուսախաբութիւնը: Դժուար է հանդուրժել աւելի քան երկու ժամ տափակ եւ սովորական բառախաղերու: Ոչինչ նիւթ մը, անտանելի ճապաղումներով եւ տաղտկալի խօսակցութիւններով:

Առաջին արարը տեղի կ'ունենայ 1914ի պատերազմէն առաջ: Ամչկոտ երիտասարդ մը իր սէրը կը յայտնէ կնոջ մը որ կ'արհամարհէ զինքը եւ արկածախնդրութիւններ կը փնտռէ ուրիշ յանդուգն երիտասարդի մը հետ: Երկրորդ վարագոյրին արդէն 40 տարի անցած է եւ ամչկոտ երիտասարդը, որ միշտ ձախողանքներ ունեցած է կիներու հետ, կը գտնէ իր սիրած կինը 60ը անց, որ յիշողութիւնը կորսնցուցած է բոլորովին: Մեր հերոսը օգտուելով կնոջ ցնդածութենէն, կը յաջողի անոր հաւատացնել թէ իրենք սիրահարներ եղած են: Եւ միասին կ'ապրին յիշատակները զոր կինը ունեցած է ուրիշի մը հետ: Երկուքն ալ երջանիկ են մինչեւ վերջին արարը, երբ իսկական սիրահարը պատահաբար հանդիպելով այդ կնոջ, իրար չեն ճանչնար: Այս դէպքը այնքան ... կ'ընէ մեր հերոսը որ, կը պատմէ իրականութիւնը: Ինք որ այնքան ճիգերով խրացուցած էր ուրիշի մը յիշատակները, բոլորէն ալ կը հրաժարի, երբ կ'անդրադառնայ որ անդրդուելի սիրահարութիւն մը չէր, այլ պարզ արկածախնդրութիւն մը: Այս է ամբողջ պատմութիւնը որ կրնար շահեկան ըլլալ, եթէ քիչ մը բանաստեղծութիւն եւ սրա... ... Քլոտ Տօֆէն, Սիւզէ Մայիս եւ ուրիշներ իրենց կարելին կ'ընեն տանելի դարձնելու համար այս թատերախաղը:

Ուրիշ նորութիւններու մասին կը խօսինք տակաւին: Ցիշենք որ Քոքթոյի « Դժոխային Մեքենան»ի մեծ հետաքրքրութիւն կը շարժէ Ժան Մառէի խաղարկութեամբ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐՄԱՏԱԽԻԼ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Այս անգամ «արմատախիլ» բացատրութիւնը չի վերաբերիր հայ այն սերունդին որ անողոքաբար բաժնուեցաւ իր հարազատ միջավայրէն եւ ինկաւ իբրեւ գաղթական խլեակ անծանօթ հորիզոններու տակ:

Ալէն Պոսքէ «արմատախիլ» կը կոչէ Ֆրանսայի գրական այն սերունդը որ ծընաւ 1914ին եւ արմատախիլ եղաւ 1940ի պատերազմին: Այս սերունդը չուզեր փակ պահել իր աչքերը, նաեւ իր պայծառատեսութիւնը որ մարդկային հաղուագիւտ արժէքներէն մէկն է: Անոր մէջ մեռած է հաւատքը ամէն բանի մասին: Ան կը մերժէ Սարթրի մը կամ Սելինի մը ծայրայեղ լուծումները, թէեւ կը գործէ ու կը շարժի. Այս սերունդին գրագէտները դարձած են հասուն մարդիկ, եւ այնքան հասուն, որ կը զգան թէ խորապէս խարուած են:

Ամէն մէկը այս սերունդին անդամներուն մասնաւոր եղանակ մը ունի հակազդելու ինքն իրեն դէմ:

1940ի սերունդին ամէնէն ականաւոր գրողներէն Ժօրժ Անտրէ Լաքուռ տասնց ձեւաբանութեան կը խորասուզուի հակասութեանց մէջ եւ դուրս կը բերէ վատութիւններ եւ ստորնութիւններ, բայց միեւնոյն ատեն հերոսութիւններ եւ մեծութիւններ: «Ջոհերու պատերազմը» գիրքը գրուածքի «խողողութեան պատերազմ»ն է, ուր կը գործեն խամաճիկներ, քաղքենիներ, եւ գործի մարդիկ, որոնք ինկան պատերազմի մէջ, անկէ քշուեցան եւ երբեմն ալ իրենք քշեցին զայն բայց ի վերջոյ ջախջախուեցան, փոխուեցան եւ անկարող եղան ճանչնալ իրենք զիրենք:

Այս զիւցազնական գործը ամէնէն ուժեղն է Ժան Մալաքէի «Փլանէթ Սան Վիզայի»ին հետ, իբրեւ գործ մը զոր Բ. աշխարհամարտը ներշնչած է ֆրանսացի գրագէտի մը: Հայրենիքի, պատիւի, պարտականութեան գաղափարները տեղ չունին հոն: Իրարու յաջորդող պատումներու համադրութիւն մըն է, լայն տեղ տրուած ըլլալով բնագրին եւ պատերազմին:

Ժօրժ Անտրէ Լաքուռ իր «Լա Մալատմինիթ»ին մէջ ընդհակառակն,բեմ հանած էր տիրական դէմքեր: Սովորական ժամանակներու, կայուն վիճակներու եւ նախատեսուած ներշնչումներու մէջ: Հոս ալ միեւնոյն երեւոյթները զիրենք կը գրաւեն: Կը վերլուծեն իրենք զիրենք, եւ չեն ճանչնար այլեւս:

Ժօրժ Անտրէ Լաքուռի գործերը կենսունակ են, ունին ներքին մղում, ջղուտ են ,եւ բանաստեղծական: Ալէն Պոսք կը նկատէ . « Լա Մօն ան որ Ժառանէն »ը իբրեւ իր սերունդին մեծ գործերէն մէկը:

ՋՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

Ուրֆայի պանդոկապետին անունն է Տէհէրլի օղլու Շէխ Սիւլէյման. Արդէն ինք եւ եղբայրը՝ Խալիլ, չէթէ արձանագրուած էին

Ուրֆայի մէջ բանտարկութիւնները ըսկսած էին արդէն, երբ Զօհրապ եւ Վարդգէս սպաննուեցան:

ՈՒՐԻՇ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անգլիացիք Հալէպ մտած էին արդէն, երբ Վարդգէսի քայլը հետքը կը գտնէ, Գարա Օնպաշը — ըստ ոմանց Հաճի Օնպաշի — անուն հրէշի մը որ քաղաքն է եկեր այդ միջոցին, եւ զոր իր եղբօրը սպանիչը կը կարծէր: Բնական է իսկոյն կը դիմէ տեղական ազգային իշխանութեանց, դլխաւորաբար նորակազմ Ազգային Միութեան, պահանջելով այդ մարդուն բանտարկութիւնն ու դատավարութիւնը: Փափուկ գործ: Սուրիացիք այդ օրերուն շատ լաւ տրամադրուած չէին Հայոց հանդէպ, որովհետեւ Հայկական Լեգէոնի զինուորները արտաքսելէ -Աստ... գիծին երկայնքը բռնած էին, շատ բարակ մազէ մը կ'անցընէին այդ ճամբուն վրայ իրենց ձեռք անցուցած խալիները: Անշուշտ այս խիստ հսկողութեան շնորհիւ իրենց արդար պատիժը գտան շատ մը յայտնի ոճրագործներ, որոնք կ'արտորային այլեւս խոյս տալու բայց վէճը հոն էր որ լեգէոնականները հակառակորդներս իրենց եղած յանձնարարութեանց, խուիր չէին դներ անցորդներուն միջեւ, եւ Հալէպի մէջ արաբ տարրը օր օրի կը գրգռուէր Հայոց դէմ: Գիտենք որ այս գրգռութիւնը պիտի յանգէր 1919 Փետր. 28ի կոտորածին:

Պարզ կ'երեւայ թէ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանիչ նկատուող Գարա Օնպաշին ձերբակալութեան համար կարելի չէր յոյս դնել սուրիական իշխանութեանց վրայ: Մանաւանդ որ Հայոց Ազգային Միութիւնը չէր վաւերացուած սուրիական կառավարութեան կողմէ, հակառակ անոր որ անոր կազմութիւնը ծանուցած էր Տ. Սահակ կաթողիկոս, վաւերացումը խնդրելով:

Այս համոզմամբ դիմում եղաւ զրաւող իշխանութեանց, այսինքն Անգլիացիներու: Այստեղ ալ ուրիշ դժուարութիւն: Անգլիական զինուորական ոստիկանութեան Հալէպի պաշտօնատան գլուխը կը գտնուէր երիտասարդ արաբ սպայ մը որ իր հայրենակիցներուն նման լարուած էր Հայոց դէմ:

Եւ սակայն վերջ ի վերջոյ կարելի եղաւ չէզոքացնել այս արգելքը եւ Անգլիացւոց պաշտօնեան վրայ սուրիական կառավարութիւնը ստիպուեցաւ Գարա Օնպաշին ձերբակալել եւ բանտարկել:

Ամէն մարդ համոզուած էր որ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մէջ խաղցող դեր խաղացած մարդ մըն է ձերբակալուողը: Ճիշդ է որ ճեմալ փաշա երկու Ջերքէզներ, Ահմէտ եւ Խալիլ պէյերը կախաղան հանած էր այդ սպանութեան իբր հեղինակ, բայց իթթիհատի այս երկու աճարեկիչները մինակ չէին այդ գործին մէջ: Անոր կազմակերպութեան ու գործադրութեան մասնակցած էին շատ մը ուրիշ ոճրագործներ, որոնք մինչեւ այն ատեն մութին մէջ մնացած էին, եւ որոնց մէջ գլխաւորը կը նկատուէր ձերբակալուած Գարա Օնպաշին:

Ի հարկէ Հալէպի հայկական շրջանակներուն մէջ շարժում մը յառաջ եկաւ այս ոճրագործին դէմ վկաներ գտնելու համար: Հետզհետէ գտնուեցան Ուրֆացիներ, որոնցմէ մէկ քանին Հայ, Գարաքէօփրիւի գիւղացիներ, — երկու ... գիւղերը այս գիւղին մօտ նահատակուած էին, — յետոյ Գարաքէօփրիւի շրջակաները երկար ժամանակ բանակած եւ տարագրեալ Մէճիտ էֆէնտիի հրամանատարութեան տակ գտնուող աշխատաւորական գումարտակի պատկանած հայ զինուորներ, որոնք Տիարպէքիրի ճամբան կը շինէին, եւ բախտը ունեցած էին ողջ մնալու: Ասոնցմէ կը յիշեմ Ուրֆացի Գրիգոր Գօյաճեանը որուն դէմքը կը կրէր աւելի քան քան սուրի հարուածներու սպիներ: Գումարտակին ջարդուած միջոցին յաջողեր էր ինքզինքը մեռած ձեւացնել եւ ժամանակ եաքը անցեր էր Հալէպ, քաղաքին անկումէն առաջ: Հալէպ կը գտնուէր նաեւ նոյն գումարտակին պատկանող ուրիշ Ուրֆացի մը, Սարգիս Եանըքեան:

Ասոնցմէ ոչ ոք սակայն կրնար Գարաքէօփրիւի ազգու տեղի ունեցած ստամին նկատմամբ հաստատ վկայութիւն մը բերել: Ոմանք Ուրֆա կը գտնուէին Զօհրապի ու Վարդգէսի ճամբայ հանուած ատենը, բայց սպանութեան տեղին ու պարագաներուն մասին ամէն բան լսած էին ուրիշներէ: Բերնէ բերան շրջած, յաճախ իրարահերքող, իրարու հակասող այս զրոյցներով կարելի չէր դատարան մը համոզել կամ վաւերական տնօրինութիւն մը ձեռք բերել առանց դատաստանի:

Կացութիւնը յանկարծ բարւոքեցաւ շնորհիւ Գրիգոր Անգուռեանի յաջողեցաւ հետք գտնել Գլօ Մուհամմէտի որդի Միւսլիմ անուն Ուրֆացի Թուրք կառապանի մը որ իր կառքով Զօհրապն ու Վարդգէսը տարած էր իրենց նահատակութեան վայրը:

(27) (Շար.)

Պաշտօնական ղեկոյց մը կ'ըսէ թէ վարչապետը հրաւիրեց Պ. Մոնէը առժամապէս ձգել իր պաշտօնը։ Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը ծնած է 1906ին։ Յաջորդաբար եղած է ուսուցիչ, տուրքերու գլխաւոր վերատեսուչ, իսկ ազատագրութենէն ետք՝ ընդհ. քարտուղար Սէնի նահանգապետութեան։

× Վերջին լուրերու համաձայն, փախստական Գառանէժի հետքը գտնուած է Սօն է Լուար մէջ եւ ձերբակալութեան կը սպասուի այսօր – վաղը։ Իր եղբայրն ալ հարցաքննուեցաւ։ Նոր յայտնութեանց կը սպասուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻԷՍԹԷի մասին համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, իտալական զինուորները կը պատրաստուին գրաւելու իրենց սահմանուած շրջանը։ Հաւանական է որ համաձայնութեան բոլոր մանրամասնութիւնները հաղորդուին մինչեւ ուրբաթ, երբ կը լրանայ անգլեւամերիկեան յայտարարութեան առաջին տարին։

Ի. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Խրուշչեւ, Փեքին հասաւ բազմանդամ պատուիրակութեամբ մը, շնորհաւորելու համար Նոր Չինաստանի հնգամեակը։ Այս առթիւ մեծ զօրահանդէս մը սարքուեցաւ։ Պ. Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Ի. Միութիւնը համաձայն է որ Չինաստան ազատագրէ Ֆորմոզան։ «Ի. Միութիւնը կատարելապէս կ'ըմբռնէ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան եւ 600 միլիոն Չինացիներու կամքը՝ ազատագրելու Ֆորմոզան»։ Այս առթիւ ձաղկեց հարաւ–արեւելեան Ասիոյ մասին կնքուած դաշնակցութիւնը եւ քննադատեց Մ. Նահանգները որոնք չեն ուզեր որ Նոր Չինաստանը մտնէ Ազգաժողովին մէջ, մասնակցելու համար միջազգային հարցերու լուծման։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Պ. Վիշինսկի առաջարկեց առանձին քննել իր զինաթափութեան ծրագիրը։ Այս առթիւ յուշագիր մը ներկայացուց ժողովին։ Ամերիկեան թերթերը քննութեան արժանի համարելով հանդերձ այդ ծրագիրը, գիտել կու տան թէ «ուրիշ բան է Սովետներուն խօսքը, ուրիշ՝ բան գործը»։

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐՈՒ դատավարութիւնը կը շարունակուի։ Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Վիշիի ոստիկանութեան վերատեսուչը, Պուսքէ պատմեց թէ Մարսէյլի հին նաւահանգիստին քանդումը որոշուած ատեն, նախ 60.000 բնակիչներ պիտի աքսորուէին, յետոյ թիւը մեղմացաւ եւ մօտ հազար հոգի աքսորուեցան։ Ամբաստանեալ Օպերկ այս առթիւ գովեց Պուսքէն իբրեւ «Ֆրանսացի հայրենասէր»։

ՏԵՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր արկածահար Յակոբ Յովակիմեանի յուղարկաւորութեան, որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 29ին, Սէն Լուի մէջ։ Կը մասնակցէին նաեւ իր աշխատած հաստատութեան վարիչները և Ֆրանսացի ընկերներ, գեղեցիկ ծաղկեպսակով մը. Իւրայն հաղորդակցութիւնը եւ Թաղեցիներն ալ առանձին ծաղկեպսակներ ղրկած էին։

Այս առթիւ, եկեղեցիին մէջ եղան դրամական նուէրներ ողբացեալին ազգականներուն կողմէ, (Պ. Պ. Մանուկեան, Գէորգ Յովակիմեան, Մ. Յովակիմեան, Գրի. Գարաօղլանեան), Սէն Լուի եկեղեցիին երեք հազար ֆրանք, Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդին հազարական, իսկ ողբացեալի ընտանիքին կողմէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար հազար ֆրանք։

Մխիթարութիւն իր ընտանիքին եւ պարագաներուն։— Կապօ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ։

Շաբօ տէ Ֆլէօռի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

★

ԿՐԸՆՕՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Թիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱՐԵԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ադամեանի, ԹՐԻ. 57-74։ Անձ գլուխ 550 ֆրանք։

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Պ. Յովհաննէս Թերլէմէզեան, Օր. Արփինէ Սարգիսեան, Պ. Բարթամ Գասմաճեան եւ զաւակները՝ Եդուարդ եւ Իրիս, Տիկ. Սիրուն Լերթողեան, Տիկին Արաքսի Տիւփիւի, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թէրլէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արթօ Արզարեան, ինչպէս եւ Զրբաշեան, Աճէմեան Թահմիզեան (Ամերիկա) ընտանիքները խորունկ վշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, փեսային, եղբօր, աներձագին, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 25ին, Մոնթէ Քաթինիի մէջ (Իտալիա), 64 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երեքշաբթի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Ռիւ Ժան Կուժօն) ժամը 2.15ին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Պ. Յակոբ Խաչերեանէ 2500 ֆր., իր զաւկին Յովսէփ Խաչերեանի ամուսնութեան առթիւ, որուն մէջ հրաւիրեալներէ հաւաքուած։

Կը յուսանք որ այս բարի օրինակին պիտի հետեւին ուրիշներ։

× Նոյնպէս Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան տասը տոլար, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Շամշոյեաններէ (Ամերիկա)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սեբաստիայէն Տոքթ. Յարութիւն Գալֆաքճեան կը փնտռէ իր նախկին դասընկերը՝ Կարապետ Քիւփէլեան, ճարտարագէտ (Էնժէնիէօռ)։ Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Պոլիս։ Ինք Մարաշցի հայրը գերմանացի եղած է, ունի բժիշկ եղբայր մը՝ Սիմոն եւ փաստաբան եղբայր մը՝ Տիգրան։ Կը կարծուի թէ Սուրիա կը գտնուի. Տեղեկացնել Պ. Լութֆիկ Քաչիքճեանի, 125 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Քլամառ. (Սէն), Ֆրանս։

Միջին Արեւելքի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Գուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Օրակարգ. — Գարահանդէս եւ զանազան հարցեր։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
5 OCTOBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7488 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2399

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Վերջին պահուն ծագած դժուարութիւններն ալ հարթուած ըլլալով, Լոնտոնի խորհրդաժողովը կիրակի օր ստորագրեց համաձայնութիւն մը որ կրնայ պատմական համարուիլ։

Թէեւ անգին պիտի կարդաք համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը։

Այժմ կը մնայ վաւերացնել զայն։

Առաջին քննութիւնը պիտի կատարէ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը, որ արտակարգ նիստի հրաւիրուած է Հինգշաբթի օր։

Անշուշտ այս անգամ ալ բուռն վիճաբանութիւններ պիտի կատարուին։

Նախ որ, բոլորովին զինաթափ եղած չեն միացեալ բանակի ծրագրին կուսակիցները։

Թէեւ իրենց տեսակէտները մասամբ ընդունուած են նոր համաձայնութեան մէջ. բայց եւ այնպէս, բռնկիչներ չեն պակսիր։

Միւս կողմէ, ինչպէս գիտէք, Ազգ. Ժողովին մէջ ալ կը գտնուի բաւական զօրաւոր հոսանք մը, որ վճռապէս հակառակ է Գերմանիոյ վերազինման, ինչ ձեւով ալ կատարուի։

Այդ հոսանքին գլուխը կանգնած է համայնավար կուսակցութիւնը։

Միւս խմբակցութեանց մէջ ալ կան հակառակորդներ.

Հասարակաց պաշտպանութեան ծրագրին քննութենէն ի վեր, ճեղքեր բացուած են մանաւանդ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց, Ընկերվարականներուն եւ Ժողովրդականներուն մէջ։

Երկուքին ալ վտարումներ եւ ուրիշ [illegible] ցին վերջերս։

Եւ սակայն, խլրտումները կը շարունակուին։

Ուրեմն, զարմանալի անկարգապահութիւններ տեղի պիտի ունենան։

Հակառակ այս հեռանկարին, Մենտէս Ֆրանս կը յուսայ նոր մեծամասնութիւն մը ապահովել։

Առաջին օրէն այդ էր եղած իր մտահոգութիւնը,— Դաշնակիցներուն առաջարկել այնպիսի ծրագիր մը որ կրնար ընդունուիլ Ազգ. Ժողովին կողմէ։

Մնաց որ, եթէ այս անգամ ալ մերժական դիրք բռնէ Ազգ. Ժողովը, նոր անել մը պիտի բացուի։

Ինչպէս քանիցս յայտարարուեցաւ, այլեւս յոյս չկայ որ Անգլիա նոր յանձնառութիւններ ստանձնէ։

Մինչեւ անգամ կրնայ ետ առնել ինչ որ խոստացած էր Լոնտոնի մէջ, — չորս զօրաբաժին, օդնուային ուժեր եւայլն. մինչեւ յիսուն տարի։

Գալով Մ. Նահանգներուն, իրենց արտաքին նախարարը այս անգամ ալ կը յիշեցնէր թէ պիտի ստիպուին վերաքննութեան դիմել, եթէ եւրոպական պետութիւնները միացեալ ճակատ չկազմեն։

Այսպէս, մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի իններու խորհրդաժողովը, վերջ տալով ծանր մղձաւանջի մը։

Այսուհետեւ ինչ դժուարութիւններ ալ ծագին, չեն կրնար ջուրը ձգել համաձայնութիւնը, որ իրականին մէջ լրացուցիչ մասն է Ատլանտեան դաշինքին։

Միեւնոյն շաբթուան արձանագրուեցան ուրիշ յուսատու երեւոյթներ։

Վերջին լուրերու համաձայն, այսօր-վաղը կը ստորագրուի Թրիէսթէի մասին գոյացած համաձայնութիւնը, որով Իտալիոյ պիտի յանձնուի վիճելի շրջանին Ա. մասը, որ կը գտնուի անգլեւամերիկեան տիրապետութեան տակ։

Ուրեմն, կռուախնձոր մը եւս պիտի պակսի, մեղմացնելով միջազգային յարաբերութեանց լարումը։

Վերջապէս, Խ. Միութիւնը, որ տնտեսական պաշարման ենթարկած էր Եուկոսլաւիան, 1948էն ի վեր, առեւտրական պայմանագիր մը կնքեց այդ երկրին հետ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԷՊՔ ՄԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ ԵՒ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ, ԿԱՐԳ ՄԸ ՆՐԱՇԽԻՔՆԵՐՈՎ.— ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ.— ԻՆԸ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐԵՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՀՈԿՏ. 21ԻՆ.— ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Կիրակի օր ժամը 15.30ին ինը արտաքին նախարարները ստորագրեցին համաձայնութիւն մը, որու մասին կը վիճէին տեւական երեքշաբթիէն ի վեր, Լոնտոնի մէջ։ Այդ համաձայնութեամբ, նոր ձեւ մը կը ստանայ արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը, փոխարինելով միացեալ բանակի դաշինքը որ մերժուած էր Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին կողմէ։ Համաձայնութիւնը լայնօրէն նկատի կ'առնէ Ֆրանսայի կարգ մը պահանջները, մանաւանդ Մեծն Բրիտանիոյ գործօն մասնակցութիւնը այն օրկաններուն մէջ որոնք պիտի հաստատուին համաձայն Պրիւքսէլի դաշինքին. Այս վերջին խմբակցութեան կը միանան Ֆրանսա, Անգլիա, Պելճիքա, Հոլանտա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա եւ Լիւքսէմպուրկ։ Միեւնոյն ատեն Անգլիա յանձն կ'առնէ պահել [illegible] եւրոպական ցամաքին վրայ, 44 տարուան համար (յիսուն տարի՝ եթէ հաշուենք Պրիւքսէլի դաշինքին ստեղծումէն որ տեղի ունեցաւ 1948ին։

Անհրաժեշտ համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը —

1. Արագ վերահաստատում արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան։

2. Վերացնում արեւմտեան Գերմանիոյ՝ հակակշիռ տակ առնելով սպառազինութիւնները։

3. Անդամակցութիւն արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ՝ Պրիւքսէլի դաշինքին, որ կը տրամադրէ գինակցութիւն նախայարձակման դէմ։

4. Արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան դաշինքին մէջ, որուն անդամ են 14 պետութիւններ։

5. Զինուորական զօրաւոր աջակցութիւն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։

6. Նոր եւ աւելի լայն իրաւասութիւններ եւրոպական ճակատի ապարատեանութեան, վարելու եւ հակակշռելու համար եւրոպական բանակները։

7. Հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ, որով կ'ընդունի Ազգաժողովին ոչ-յարձակման քաղաքականութիւնը եւ յանձն կ'առնէ բռնութեան չդիմել, Գերմանիոյ միացման համար։

Նոյն համաձայնութեամբ, արեւմտեան Գերմանիան պիտի կրնայ 12 զօրաբաժիններէ բաղկացեալ բանակ մը, օդանաւային չափաւոր ուժ մը եւ փոքր նաւատորմիղ մը կազմել, մասնակցելու համար Եւրոպայի պաշտպանութեան.

Ստորագրութենէն ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տ. Տըլըս յայտարարեց թէ «Անկասկած բոլոր ժամանակներու մեծ գործերէն մին կը կազմէ Լոնտոնի խորհրդաժողովը։ Արեւմտեան ճակատի պաշտպանութիւնը դրուեցաւ շինարար ճամբու մը մէջ որ պիտի նպաստէ աշխարհի խաղաղութեան։ Մեծ մասով փրկուեցաւ ինչ որ պիտի կատարուէր միացեալ բանակի ծրագրով եւ ապահովեցինք անհրաժեշտ աջակցութիւն մը որ չկար այդ ծրագրին մէջ, — Մեծն Բրիտանիոյ վճռողի յանձնառութիւնը եւրոպական ցամաքին պաշտպանութեան

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

ՔԻՆԱԽՆԴԻՐ ՍԱԼՈՆԱԿԱՆԸ

Առջի օր չէզոք հայրենակից մը խմբագրատուն մտաւ, երբ «Զարթօնք» ձեռքին մէջ, եւ պոռթկաց առանց յառաջաբանի.

— Կարդացի՞ք այս խայտառակութիւնը։ Ներելի՞ է այսքան փոքրոգութիւն, մեռած մարդու հանդէպ։ Այն ալ ութսուն տարեկան բարեկամի մը կողմէ.

Լսեր էի։ Եւ անհաւատալի ձեւի ալ կը ներկայացնեմ, որպէսզի անգամ մը եւս ճանչնաք մարդը — Վահան Մալէզեան, բանաստե՞ղծ, անշահախնդի՞ր, ազնուակա՞ն, ընկերասէ՞ր, տիպա՞ր վեհանձնութեան, կենցաղագիտութեան եւ անյիշաչարութեան։

Բարեգործականի վարիչ — պատուիրակը կարգ մը «դրուագներ» գրի առած է Արշակ Չօպանեանի մասին, Լիբանանի ռամկավար օրկանին մէջ։

Պարզելէ ետք արկածախաղ վաստակաւորին զանազան արժանիքները, պարտք սեպեր է նաեւ մատնանշել «քանի մը ժխտական կամ ծիծաղաշարժ «դրուագներ», առ ի հետաքրքրութիւն»։

Այսպէս, նախ կը յիշէ Արշակ Չօպանեանի մանկունակ միամտութիւնը։ «Երբեք զայծ մարդ չեղաւ ան, ոչ ալ հաշիւ։ Ան զուրկ էր վարչական կարողութենէ»։

Յետոյ «իր չեշտուած «եսս»ի (ոչ թէ եսամոլութեան) յատկանշ յանկերգում մը ըմմեց հեգնանքին կամ չարախօսութեան նիւթ հայթայթած է»։

Առանք ոչինչ։

— «Սակայն ամէնէն աչքի զարնող թերութիւններն կամ եւս [illegible] անձնայատկութիւնն էր համբաւաւոր անկարգութիւնը (չըսելու անխնամութիւնը), որ կ'արցոլար իր անխնամ արդուզարդին մէջ եւ թէ իր ննջասենեակին չմոռցնող տակնուվրայութեամբը։ Կարծէք թէ սանր եւ խոզանակ չէր գործածեր. այնպէս որ չարաճճի աչքերու կը զարնէր մազառուտի տպաւորութիւնը գործող իր մազերուն եւ մօրուքին, ինչպէս եւ ծուռումուռ կապուած փողկապին յարդարումի բացարձակ անփթութիւնը(?)։ Իսկ սենեակը կը ներկայացնէր, գրասեղանէն սկսեալ մինչեւ պահարանը, թուղթերու քաոսային վիճակ մը, իր բառով՝ «խառնափնդոր չփջօփոյաննե», առանց կարգ կանոնի աջ ու ձախ յախուռն կուտակուած. բան մը որ կը հակասէր իր բանահիւսային ստուար ժողովածուներուն մէջ գրած կոկիկ զատաւորումի հոգածութեան» (Զարթօնք, 31 Օգոստոս, 1954)։

Որպէսզի ապացուցանէ թէ իսկապէս «չըլխոր» մը կամ ցնդած մըն էր իր բարեկամը, սկիզբէն իսկ, եւ կ'երթայ մինչեւ 63 տարի, եւ կը պատմէ թէ 1891ին, երբ «ակսանք մեր բնակարանին մէջ հիւրընկալել Արշակը, իբր բախտագուրկ եղբայր մը, երբեմն դժուարութեանց առջեւ կը գտնուէինք»։

Եւ կը պատմէ, — Գիշեր մը Տիկին Սիբանայ «Գամելիազարդ Տիկինը» պիտի ներկայացնէր։ Այդ առթիւ, Չօպանեան ալ պիտի արտասանէր իր մէկ յաջող ոտանաւորը։

— «Սակայն նշմարեցինք որ Մազաքեան եղբայրներուն տունը գացինք վայելչօրէն հագուեցնելու համար մեր պատանի բարեկամը, սկսելով շապիկէն եւ փողկապէն, մինչեւ կօշիկները, մեր մէջէն հագցնելով մին կամ միւսը, ըստ յարմարեցումի»։

Այս ալ ոչինչ։

Համբերեցէք մինչեւ վաղը։

ՎԱՀԷ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՆՈՐԴԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ

«ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴԷԻ ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ»

Ինչպէս կը նախատեսուէր, շաբաթ օր ձերբակալուեցաւ Փարիզի ձախակողմեան թերթերէն «Լիպերասիոն»ի աշխատակիցը, Անտրէ Պառանէս, որ անհետացած էր Սեպտ. 21էն ի վեր։

Ձերբակալութիւնը տեղի ունեցաւ Ավալոնի մօտ, Փիէռ Քի Վիռ կոչուած վանքին մէջ, ուր ապաստանած էր փախստականը. Նախապէս քանի մը օր պահուած էր ուրիշ մամուլի երեսփոխան Անտրէ Հիւկի գիւղական տան մէջ, Նըվէրի մօտ

Երկու բարձր պաշտօնատարներու՝ Թիւրփէնի եւ Լապրիւսի ձերբակալութենէն ետք, նոյն յանցանքով ամբաստանուեցաւ Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ֆրանսուա Մոնս։

Այս ձերբակալութեանց հետեւանքով կծիկը քակուեցաւ եւ նորանոր յայտնութեանց կը սպասուի։

Պառանէս հարցաքննուեցաւ 24 ժամ անընդհատ Հակալրտեսական սպասարկութեան կողմէ, յետոյ փոխադրուեցաւ Ռէօյլիի զօրանոցը, ուր նոյնպէս հարցաքննուեցաւ զինուորական դատաւորին՝ Ռեսեկիէի կողմէ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամբաստանեալը խոստովաներ է թէ ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ կը ստանար Պ. Լապրիւսէ, բայց ուղղակի կապ չունէր անոր մեծաւորին՝ Թիւրփէնի հետ։ Բայց կարգ մը պարագաներու մէջ միջնորդներ կային իրեն եւ Լապրիւսի միջեւ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պառանէս խոստովանած է թէ իր ստացած տեղեկութիւններըր կը հա—համար»։

Ֆրանսայի վարչապետն ալ, որ շատ յուզուած էր եւ հիւանդ, յայտարարեց թէ ամէն ջանք պիտի թափէ կարելի եղածին չափ շուտ վաւերացնելու համար համա—

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

զօրվէր սոցիալական տեսակ։ Տիպի բայց նախապէս համայնավար գործակալի մը յանձնելէ ետք։ Ինք կրկնօրինակ գործակալ մը ձեւանալով հանդերձ, իրականը բաւական կապուած կը զգար համայնավար կուսակցութեան։ Կ'ըսուի թէ կարգ մը ձախակողմեան եւ յառաջդիմական անձերու անունները յայտնած է զինուորական դատաւորին, ինչպէս եւ յիշած է խորհրդաւոր մարդ մը «Պ. Շարլ»։ Միեւնոյն ատեն ըսեր է, — «Համայնավար կուսակցութեան յանձնած եմ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին գաղտնիքները»։

Արմատական երեսփոխանը, որ թաքստոց ճարած էր, հարցաքննուելով ներքին գործերու նախարարին կողմէ, ըսաւ թէ «մարդասիրական նկատումներով շարժած էր»։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ Պառանէս «վաւերական գրագիր գործակալ մըն էր եւ 80.000էն 200.000 ֆր. ամսական կը ստանար, իսկ արմատական երեսփոխանը՝ Անտրէ Հիւկ, բարեկամն է Ժան Փոլ Տավիտի։

× Պառանէս տեսնելով որ իր թաքստոցը գտած են, կնոջ հեծելանիւ մը կը նստի եւ մօտակայ վանքը կ'ապաստանի։ Վանականները ներս կ'առնեն առանց հարցաքննելու եւ խցիկ մը կը յատկացնեն։ Ոստիկան զինուորները վանք մտնելով, կը սպասեն որ փախստականը խուցէն դուրս ելլէ ինքնաբերաբար, որպէսզի բռնաբարած չըլլան վանական կանոնները։ Պառանէս կը փորձէ փախչիլ, պարտէզը ապաստանելով, յետոյ տեսնելով որ անօգուտ է դիմադրել, անձնատուր կ'ըլլայ։ Միայն թէ կը խնդրէ որ ձերբակալութիւնը կատարուի վանքէն դուրս։

× Երէկ առտու խուզարկուեցաւ «Լիպերասիոն» թերթի տնօրէնին՝ Պ. Էմմանուէլ տ'Աստիէ տը լա Վիժըրիի բնակարանը, ինչպէս եւ խմբագրատունը, իբրեւ հետեւանք Պառանէսի խոստովանութեանց որոնց համաձայն երեսփոխանը առաջին անգամ կը ստանար զինուորական գաղտնիքները, զանոնք յանձնելով համայնավար վարիչի մը։

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

Գ.

Երեք յարկանի շէնքին յետին անկողինները վերապահուած են վիրաբուժական գործողութեանց հիւանդներուն. Կ'ըսեն՝ թէ հաւանական է որ մէկ–երկու անկողին պարապ մնան քանի մը օր: Յաճախ պէտք է սպասել որ տեղ բացուի:

Հետաքրքրական է նաեւ հիւանդութիւններու համեմատութիւնը:

Տասնի վրայ՝ երեքը կուրաղի (ափանտիսիթ), հինգը՝ աղեթափութիւն (էռնի) մնացած երկուքը ստամոքս, կոտրուածք, եւն.:

Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ երիտասարդներ են, 18–35 տարեկան: Հիւանդանոց ինկած են, պարզապէս իրենց անհոգութեան պատճառաւ:

Ցաւով կը հաստատեմ մեր խոր տգիտութիւնը առաջին երկու հիւանդութիւններու մասին: Զանոնք կը նկատենք պարզ բաներ: Անփորձ՝ նոյն կարծիքը ունէի ես եւս եւ հետեւանքը կը կրեմ հինգ ամիսէ ի վեր:

Ժամանակին՝ «փորի ցաւով մեռաւ», կ'ըսէին: Այժմ, «բան մը չէ» ըսելով, կը ձգենք որ բարդանայ հիւանդութիւնը: Ուղղակի վարհուրեցայ երբ լսեցի՝ թէ կուրաղիի ութ տեսակներ կան եւ երբեմն կը ստիպուին արուեստական սրբան շինել փորին վրայ, ծակ աղիքը պարպելու համար: Հակառակ գիտութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեան, տակաւին անպակաս են մահացու դէպքերը:

Օր մը, երեկոյեան ժամը վեցին ներս մտաւ տասնըութ տարեկան տղայ մը՝ առողջ տեսքով: Երկու ժամ ետքը, արդէն գործողութիւնը եղած էր: Յետոյ իմացանք, թէ կուրաղիի հետ սկսած է եղեր փտախտը (կանկրէն): Ան նուազն երկու ամիս հիւանդանոց պիտի մնայ: Մարդ եթէ անգամ մը տեսնէ աղեթափութեան գործողութեան յաջորդող Ֆիզիքական տառապանքը, այլեւս երկու անգամ կը մտածէ, իր ուժերէն վեր ծրար մը վերցնելէ առաջ:

*

Մեր կարգը եկաւ Շաբաթ առաւօտ, մեր սրահէն երեք հոգի պիտի պառկէինք բժիշկի աչքերին տակ.

Վախի հարց չկայ, սակայն, սուտ չխօսիմ, անձկութեամբ համակերուած եմ քառասնըութ անհամ ժամերու հեռանկարին:

Գործողութենէն վերադարձողները տեսայ արդէն:

Երբ դիակի պէս կը ձգեն անկողնին վըրայ, ժամ չանցած կը սկսին տքալ, հառաչել, ջերմի ազդեցութեան տակ իրենց բերանը բացխփել ճիշդ ջուրէն ելած ձուկերու պէս:

Ոմանք չեն դիմանար ցաւին: Աղաղակելով կը թաւալին մահիճին մէջ, պառկելու վտանգին ենթարկելով նոր կարուած վէրքը:

Ներքին բժիշկը, Քոյրը, հիւանդապահները քովն են: Երբեմն անուշութեամբ, երբեմն սպառնալիքով կը թելադրեն խելօք կենալ, բայց կիսովին զգայազուրկ տղան իր ջիղերուն տէրը չէ: Նախ, սաւանով մը կը կապեն մահճակալին վրայ, յետոյ, երբ օգուտ չընէ, կը կաշկանդեն ոտքերն ու ձեռքերը:

Դեռ մորթիս վրայ զգացած չեմ ցաւը, սակայն, հաստատօրէն կը մտադրեմ պատուով դուրս ելլել այդ փորձէն, ի հարկէ — կ'ըսեմ ես ինծի — եթէ կէս մը ուշաթափ չըլլամ:

— «Պատրաստուեցէ՛ք, դահիճը եկաւ», կը պոռայ Ֆասըլ, որուն անկողինը ճիշդ դրան քովն է:

«Դահիճը» գործողութեան կառքը ըլլալն է.

Երկու երթուղարձ եւ երկու ընկերներուս — աղեթափութեան զոհեր — դիակնման մարմինները փռուեցան իրենց անկողիններուն վրայ: Մէկուն կոկորդէն տարօրինակ ձայներ կ'ելլեն: Քոյրը, հիւանդին բազկերակը քննելէ ետքը, արագաքայլ դուրս կը վազէ եւ կը վերադառնայ դեղի սրուակով:

Կ'անցնի մէկ ժամ, երկու: Կը խորհիմ թէ մոռցած են զիս: Բայց ոչ: Հետախուզին յասփոքը հագած Քոյրը շիտակ ինծի կուգայ, ներարկումի ասեղը ձեռքը:

Հայեցքով կը հայնիմ կոնակի վերէն–վար բացուած մատնաւոր շապիկին ու մինչեւ ազդրերը բարձրացող բուրդէ գուլպաներուն, որովհետեւ «դահիճը» քովս է արդէն: Զոյգ ծածկոցներու տակ բաց մընացած է միայն դէմքս:

Ճամբայ չելած՝ դէմս կը տնկուին երկու հոպիտները:

Ժաքօն, ձախ ձեռքով ուսին կը նեցնէ երկայն ցախաւելին ծայրը եւ հեգնական լուրջ բարեւէ մը ետք՝ կ'աւելցնէ.

— Մի՛ վախնար: Ծանր գործողութիւն չէ: Երկուքի վրայ հազիւ երկու հոգի կը մեռնին: Ընդհանրապէս մէկը կ'ազատի:

Ու կը մարին խնդալէն, խնդացնելով նաեւ զիս:

Կը յուսայիմ միայն, երբ Քոյրին գրասենեակին առջեւէն անցած ատենս կը տեսնեմ որ կ'աղօթէ վրաս: Իրեն հաճոյ [illegible] դուրս կը հանեմ թեւս եւ կը համբուրեմ քառորդ ժամ առաջ իր նուիրած եւ բազուկիս կապուած Աստուածամօր փոքր արձանիկը:

*

Գործողութեան սրահի նախասրահին մէջն եմ, ամբողջովին լարուած՝ տեսնելու համար թէ ի՛նչպէս եւ քանի երկվայրկեանէն պիտի նուաղիմ: Դեղերու հոտը կը սկսի սիրտս խառնել: Փոքր դռնէ մը ներս կը մտնէ ճերմակներու մէջ կորուած հիւանդապահուհի մը՝ լաչակը դէմքին:

Այդ նեղ վայրկեանին, նմանութիւն մը կը գտնեմ եղնիկի պէս ոստոստող հիւանդապահուհին եւ հօրաքրոջս մէկ աղջկան՝ Սիրանոյշին միջեւ: Նոյն սեւ աչքերն ու յօնքերը: Կը ժպտիմ:

Կը ժպտի նաեւ աղջիկը, բայց անզգայացնողին ձեռքի ասեղը կը խրողացնէ արդէն ողջս:

Չեմ գիտեր որքան մնացի հոն: Վայրկեանները կ'երկարին ժամերու նման. [illegible] տի փակեմ, սակայն չեմ կրնար: Աչքերս կը մթնեն. պաղ քրտինք մը կ'ողողէ մարմինս: Ինծի այնպէս կը թուի թէ ոտքերս կ'ընդարմանան: Բայց, երբ վեր կը քաշեմ աջ ոտքս, ջիղերը կը հպատակին տակաւին:

Յանկարծ, կոնակի վրայ կը բացուի մեծ դուռը եւ աչքիս առջեւ կը պարզուի հանրածանօթ տեսարանը: (Շարժանկարը ողջ ըլլայ):

Վիրաբոյժը, օգնականները, հիւանդապահուհիները շարուած են սեղանին շուրջ: Բաց են միայն աչքերը: Զգախժէ կարմիր ձեռնոցներ, փայլուն գործիքներ, դեղեր: Ամենայն ինչ կատարեալ է

Հետաքրքրութենէ մղուած՝ կը մոռնամ սիրտախառնուքը եւ շուրջս կը դիտեմ՝ զարմացնելով բժիշկը.

— Կրնա՞ս սեղանին վրայ ելլել, կը հարցնէ:

— Այո, կ'ըսեմ եւ կը ցատկեմ:

Խաչաձեւ լուսամփոփին զօրաւոր լոյսէն աչքերս կը շլանան:

Անշարժացէք, կը հրամայէ բժշկապետը:

[illegible] բազկերակս ձեռք կ'առնէ: «Հօրաքրոջս աղջիկը» նախ աջ ձեռքս կը կապէ սեղանին, յետոյ կը վերցնէ ներարկումի գործիքը որուն հաստ ասեղը մեղուի խայթոցով կը ծակէ մորթս եւ բազուկիս մայր երակը կը փնտռէ.

Եկած է «կրիտիկական մոմենտը»:

Բայց, ի՛մ գոյր համակ ջիղ եւ ուշադրութիւն եմ դարձած

Հակառակ բուռն ցանկութեանս, չհասկցայ թէ ինչպէս փակուեցան աչքերս, երակներէս բարձրացող սրսկետական քունին ազդեցութեանը տակ:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՔ Ի ՍԻՊԻՐ

■

ՀԻՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱ՞Ն

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Մոսկուայի թղթակիցը՝ Հէրիսըն Սէլըզպըրի որ այժմ հեռացած է, յօդուածաշարքով մը կը նկարագրէ յետ–ստալինեան Խ. Միութեան պատկերը:

Իր պատմութեան համաձայն Ստալինի մահուան օրը Մոսկուա ամբողջ 48 ժամ Չեկայի, այսինքն Բերիայի խմբակին ձեռքն ինկաւ: Հրէշին ուժը այդ պահուն իր գագաթնակէտին հասած էր:

Ստալինէն եւ Բերիայէն ազատուելէ ետք, Խ. Միութեան վարիչները փորձեցին բարեկամութիւն հաստատել արեւմտեան պետութեանց հետ: Թղթակիցը շատախօս մը կը նկատէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ: Մալենքով կրնայ մեղմել մթնոլորտը, սրամիտ խօսքով մը, մանաւանդ երբ կը խօսի զարգացած դասակարգերու ռուսերէնով, նաեւ շատ աւելի թեթեւաշարժ է քան իր նկարներուն երեւոյթը: Մոլոթով՝ Ստալինի մահէն ի վեր աւելի տիրական է արտաքին իր քաղաքականութեան մէջ, եւ մեծ յարգանք կը վայելէ: Այս առթիւ թղթակիցը սրամտութիւն մըն ալ կը սահեցնէ ըսելով թէ երեքն ալ կարճահասակ են 1.60 մեթր, որովհետեւ Ստալին ինքն ալ միջահասակ ըլլալով, կը մերժէր իրրեւ աշխատակից իրմէ աւելի բարձրահասակ մարդիկ:

Սէլըզպըրի առիթ մը ետք միայն կը յայտնէ Միշէլ Բորոտինի մահը, իբրեւ հետեւանք խորհրդային գրաքննութեան

Բորոտին առաջին համայնավարներէն մէկն էր որ 1921էն ի վեր կը կազմակերպէր չինական յեղափոխութիւնը, յետոյ զինուորական խորհրդական եղած էր Քուօմինթանկին: Ան հերոսներէն մէկն է Մալրոյի «Յաղթականներ» գրքին, ուր գրուած է թէ Բորոտին կ'արտադրէ յեղափոխականներ այնպէս ինչպէս Ֆորտ ինքնաշարժը:

Բորոտին մեռած է 1953 Սեպտեմբեր 3ին, Սիպերիոյ աքսորավայրերուն մէջ: 1949ին դատապարտուեցաւ տաժանակիր աշխատանքի, այն ամբաստանութեամբ թէ կասկածելի յարաբերութիւններ ունի Թիթոյականներու հետ: Ստալին վաւերացուց պատիժը, հակառակ Մաօ Ցէ Թունկի միջամտութեան:

«Եթէ քանի մը ամիս եւս ապրած ըլլար, անտարակոյս, պիտի ազատուէր, որովհետեւ Խ. Միութեան ղեկավար տարրը, կը փորձէ ազատ արձակել հին բոլշեւիկները որոնք արգելափակուած էին, եւ դարմանել Ստալինի վայրագութիւնները» կը գրէ.

Ստալինի վրէժխնդրութեան առաջին զոհերէն մէկը, զոր ազատեց Կրեմլինը տիկին Մոլոթովն էր: Ստալինի մահէն շատ քիչ առաջ ձերբակալուած եւ ամբաստանուած էր երբ «ինը բժիշկներու «դաւադրութիւնը» ահուսարսափի նոր ալիք մը կը բարձրացնէր Խ. Միութեան մէջ: Ալեքսանդր Նովիքով, օդանաւային մարաջախտը ուրիշ նշանաւոր մէկն էր, զոր Ստալինի յաջորդները փութացին վերահաստատել: Ան ալ Սիպերիոյ մէկ արգելարանը դրկուած էր, իբրեւ հետեւանք Ստալինի տղուն՝ Վասիլիի դաւերուն: Այս տղան ալ անհետ կորսուած է:

Ամերիկայի թղթակիցը կը գրէ թէ մօտ

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Գրիգոր Անդուէթ այդ միջոցին բանագրուած էր Հալէպի հայ եկեղեցիին մուտքի բակին աջակողմի պատը, որուն վրայ օրուան լուրերը կուտար ... կաւիճով: Լուրերը մէկ մասն էին միայն իր «լրագրին»: Գ. Անդուէթ կ'արձանագրէր նաեւ ողջ մնացած տարագիրներու կողմէ իրենց անյայտ ազգականներուն կամ բարեկամներուն մասին խնդրուած տեղեկութիւններ, «Կը փնտռուի» ընդհանուր խորագրին տակ, փոքր վարձատրութեան մը փոխարէն որ իր ապրուստին գլխաւոր մասը կը կազմէր: Այս պատի լրագիրը կը գրուէր իր առտուան ժամերը եւ ցերեկէն ետք քաղաքը կը շրջէր նոր լուր հաւաքելու յաջորդ օրուան լրագրին համար: Այդ շրջագայութիւններէն մէկուն միջոցին Ուրֆացի Հայէ մը իմացեր էր Գլօ Մուհամմէտի որդի Միւսլիմի ժամանումը Հալէպ, ուր ճամբորդներ բերած էր Ուրֆայէն:

Կառապանը շուտով գտնուեցաւ, բայց այս մարդը որ ձեռքին հինգ մատներուն պէս կը ճանչնար այն բոլոր անձերը որոնք Զօհրապն ու Վարդգէսը իրենց սպանութեան վայրը տարած էին եւ որոնց ուղեկցած եւ ականատես եղած էր սպանութեան պարագաներուն, առաջին օրն իսկ երբ երես առ երես բերուած էր Գարա Օնպաշիին հետ, երդմամբ յայտարարեր էր թէ չի ճանչնար զայն, ոչ միայն չէ մասնակցած Գարաքէօփրիւի սպանութեան գործին, այլ նոյն իսկ չի յիշեր ըլլալ անոր հանդիպած ըլլալ Ուրֆա կամ այլուր: Միւս բոլոր վկաներն ալ համանման յայտարարութիւններ ըրին: Մէկ հոգի միայն, Գարաքէօփրիւցի գիւղացի մը, Խալիլ Տիմզօ, զայն ճանչցաւ, եւ այն ալ յայտարարեց թէ Օնպաշին տեսած է Սեւերէկի մէջ եւ թէ այդ քաղաքին ժանդարմներին կը պատկանէր:

Պարզ կ'երեւար որ սխալում մը կայ գործին մէջ եւ թէ այդ մարդը չէ գըտնուած ոճրագործներու այն ջոկին մէջ որ Գարաքէօփրիւի մէջ սպաննած էր երկու տարագիրները: Արդէն Գլօ Մուհամմէտի որդի Միւսլիմ երդմամբ յայտնած էր թէ բացի իրմէ եւ միւս կառապանէն, Խալօէն, ոճրագործներու խումբը կը բաղկանար եօթը հոգիէ, եւ այս եօթն էին. –

1. Չէրքէս Ահմէտ (Տիգնէցի)
2. Չէրքէս Խալիլ.
3. Ոստիկանութեան քոմիսէր Շաքիր:
4. Հաճի Բէշիտի որդի Մուսթաֆա:
5. Ժանտարմըրիի յիսնապետ Ապտիւրրահման:

6 եւ 7. Երկու ժանտարմաներ, որոնք քիչ ետք այլուր փոխադրուած էին Ուրֆայէն:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԱՆՕԹ.— Անտոնեանի թղթածրարին մէջ կը գտնուին շարք մը կտրօններ՝ օրուան թերթերէն:

Այդ կտրօններուն մէջ կան թանկագին վկայութիւններ՝ Թուրքերու կողմէ, Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան, ինչպէս եւ Հայաջինջ Սարսափներու մասին:

Մասնաւորապէս ուշագրաւ են Հալէպի եւ Գոնիայի պաշտօնանկ վալիին՝ Ճէլալ պէյի յուշերը՝ դժբախտաբար կիսկատար:

Այդ յօդուածաշարքը հրատարակուած էր Վաքըթի մէջ եւ Ճէլալ պէյ հայրենադաւ համարուելով, 150նոցներու սև ցանկը անցաւ քէմալական յաղթանակին ատեն:

Ահաւասիկ իր յայտնութիւնները Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մասին.

— Անոնք, երկուքն ալ, Տիարպէքիր տարագրուելու համար Հալէպ ղրկուած էին: Իսլամներէն շատեր ինծի եւ այդ միջոցին Հալէպ գտնուող Ճէմալ փաշային դիմում ըրին ու խնդրեցին որ անոնք Հալէպ մնան: Երկուքն ալ բարեկամներս էին: Չէի կրնար զանոնք իմ ձեռքովս մեռնելու ղրկել: Զօհրապ սրտի հիւանդութիւն ալ ունէր: Գրեցի Պոլիս որ հոն մնան: Պատասխան չառի: Այսու հանդերձ ըսի իրենց թէ որքան ատեն որ ես Հալէպ մնամ, զիրենք պիտի չղրկեմ, ու խոստումս յարգեցի: Իմ մեկնելէս օր մը ետքը ղրկուեցան մեռնելու ու մեռան. Անոնք որ աքսորած էին Վարդգէսն ու Զօհրապը, բարեկամ էին անոնց: Վարդգէսը կ'ողջագուրէին եւ կը համբուրէին, ու Զօհրապ իր կեանքը վտանգի տակ դնելով իր տունը պահած էր զիրենք:

(Նոր Կեանք, Պոլիս, 14 դեկտ. 1918)

★

Ճէլալ պէյի յօդուածաշարքին վերջին մասը.

«... Հալէպի մէջ տարագիրներուն օժանդակեցին տեղացի Իսլամները: Այս[illegible] իրեն դիմեցին որ Հալէպ տեղաւորուին իրենց հողերուն վրայ: Թէ Հալէպի եւ թէ Գոնիայի մէջ Իսլամներն ու երեւելիներով իրեն շնորհակալութիւն յայտնեցին քանիցս Հայոց ընծայած օժանդակութեան համար: Հալէպի եւ Գոնիայի մէջ, չտեսայ ոեւէ Թուրք որ Հայոց ինչքերուն վրայ յարձակէր: Գոնեայէն դարձին զինքը շնորհաւորեցին իր ծանօթները: Զօհրապ եւ Վարդգէս Հալէպ գտնուած ատենին ինք պահեց զանոնք, որովհետեւ կը կռահէր անոնց սպասուող վախճանը եւ անոնք ալ տխուր էին:

(28) (Շար.)

քան հին պոլշեւիկներ արգելարաններէ դուրս հանուեցան։ Ծորհրդային մամուլը մտրերարար կը ծանուցանէ թէ այինչ հին յեղափոխականը, որու մասին չէր խօսուեր քան տարիէ ի վեր, ընդունուեցաւ Կրէմլինի մէջ եւ Լէնինի շքանշանը տրուեցաւ իր ծննդեան 65րդ, 70րդ կամ 75րդ տարեդարձին առթիւ։ Անոնց առաջինը Կրեկորի Պետրովսկին է որ 1938ին քշուած էր, վերադարձաւ Սթալինի մահէն վեց չարաթ ետք միայն։

1953 ապրիլին ընդհանուր ներում շնորհուեցաւ ոչ-քաղաքական դատապարտեալներու համար, այժմ կ՚ըսեն թէ ընդհանուր ներում պիտի շնորհուի բոլոր քաղաքական դատապարտեալներուն համար ալ։ Լուրջ հիմք ունի՞ն այս շշուկները։ Թղթակիցը կ՚ըսէ թէ իրողութիւնը այն է որ մոսկովեան տասնեակ մը իրաւաբաններ ղրկուած են արգելափակման զլխաւոր կայանները, վերաքննութիւն կատարելու համար։

«Առաջին անգամ է որ Մոսկուան կը հետաքրքրուի միլիոնաւոր աքսորականներով»։

Թղթակիցը կը կարծէ թէ Մոսկուայի այս անակնկալ շահագրգռութիւնը, ինքնաբեր չէ։ Տարի մը առաջ Վորքութայի կալանաւորները ապստամբեցան։ Այս առթիւ երկու հարիւր բանտապահներ եւ բանտարկեալներ սպաննուեցան։ Այս ըմբոստութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Մոսկուայի մէջ։ Իսկոյն քննիչ յանձնախումբ մը ղրկուեցաւ եւ բանտարկեալները ազատօրէն կրցան պարզել իրենց գանգատները. Կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ բարուոքել արգելարաններու անտանելի պայմանները, գլխաւորաբար համակեցութիւնը քաղաքական եւ քրէական յանցաւորներու։

Բանտարկեալները իրաւունք ստացան նամակ գրելու եւ ստանալու։ Անոնք կըրնան իրենց կիներուն այցելութիւնը ընդունիլ տարուան մէջ տասներինգ օր։ Մասնաւոր տաղաւարներ շինուեցան որպէսզի զոյգերը միասին ըլլան այդ կարճ շրջանին։ Աշխատանքի պայմանները վերաքննուեցան եւ բանտարկեալները բնական աւելի վճարք ստանալ, թէեւ դրամը գործածելու կարելիութենէ զրկուած էին,
[illegible]
ներուն։

Ա.— Ես նշանածս անձնական չէնք մըն ալ ունի։

Բ.— Կրնա՞մ լուսանկարը տեսնել։

Ա.— Նշանածի՞ս։

Բ.— Ոչ. չէնքին…

ԴԻՐԸ.— Բժիշկս ծովի լողանք յանձնարարեց՝ սրտէսցի նիհարնամ։

ՆԻՀԱՐԸ.— Զարմանալի բան, իմ բժիշկս ալ ինծի ծովի լողանք յանձնարարեց՝ գիրնալու համար…

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՀԱՆՃԱՐԸ

★

Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը այս միջոցիս ամբողջովին կլանուած է մահապարտ ոճրագործի մը պարագայով։

Ամերիկեան ոճրային տարեգրութեանց մէջ առաջին անգամն ըլլալով մահապարտ մը տարիներէ ի վեր կը սպասէ իր մահապարտի խուցին մէջ, վճիռին գործադրման, որ յետաձգուած է չորս անգամ։ Ամէն անգամին ալ անհրաժեշտ կը համարուէր նոր քննութիւն մը։

Սակայն մահապարտը պարապ չէ անցուցած սպասումի տարիները։ Սոսյիկեան համբերութեամբ մը սպասելով իր վերջին ժամուն, Քերիլ Չէսմէն գրած է գիրք մը՝ «Ծցիկ 2455, մահուան նրբանցքը», որ այսօր գինքը դարձուցած է համբաւաւոր ու հանճարեղ գրող մը։

Իր գործը տեսակ մը ինքնակենսագրութիւնն է մահապարտ ոճրագործի մը որ վեց տարիէ ի վեր կը սպասէ ճակատագրական պահուն եւ միս մինակը կը պայքարի իր երկրին արդարադատութեան դէմ, փրկելու համար իր գլուխը։

Գիրքը, որ հրապարակ ելաւ անցեալ Մայիսին, առաջին օրէն իսկ գտաւ անօրինակ եւ խանդավառ ընդունելութիւն մը ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ։

Ամերիկայի գրական աշխարհը եւ բոլոր խստապահանջ քննադատները միաձայնութեամբ իբրեւ անցնող տարուան լաւագոյն գրական գործը հռչակեցին մահապարտին գիրքը.

«Ծցիկ 2455, մահուան նրբանցքը» կը պատմէ թէ ինչպէս գգայուն ու խելացի տղեկ մը դարձաւ վտանգաւոր եւ օրինազանց յեղուզակ մը։

Գողութիւն, գինեալ յարձակումներ, կռիւի մը մէջ մարդասպանութիւն եւ ուրիշ բազմաթիւ ծանր արարքներ կ՚առաջնորդեն զինքը նախ դպտատարան մը եւ ապա 1948ին՝ բանտ

Սակայն ամէնէն հետաքրքրականն այն է որ Քերիլ Չէսմէն իր գրքին մէջ կը յայտնէ յոյժ շահեկան գաղափարներ, շօշափելով ընկերութեան ծոցին մէջ ծնած ոճրագործներու հոգեբանութիւնը, ո[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
տեղ կուտան ոճրագործներու ծնունդին, եւ վերջնապէս գիտականօրէն կը բացատրէ այս երեւոյթը, այնպէս որ մեծանուն իրաւաբաններ եւ ոճրագէտներ, պետական մարդիկ, գիտուններ գիմած են պետական իշխանութեանց, որպէսզի ներում շնորհուի մահապարտին, քանի որ ու «իր կեանքովը աւելի օգտակար նալ ըլլալ ընկերութեան, քան թէ [illegible] հով»։

Եւ հիմա, իր ութը տարիքին ընտանիքին պատառ մը հաց ճարելու համար գողութիւն ըրող, յետոյ օրէ օր այդ գողութիւնները յառաջ տանող եւ մինչեւ մարդասպանութիւն գացող մահապարտ Չէսմէնը, որ դարձած է հանճարեղ փիլսոփայ մը տիրացած համբաւութեան իր գիրքին հսկայական հաջողութով, իր 2455 թուակիր մահապարտի խցիկին մէջ կը սպասէ մահուան, ընկղմած ոսկիի դէզերու վրայ…

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՀՈԿՏ. 7ԻՆ

★

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը այս տարի ձեռնարկած է հայերէնի դասաւանդութեան, հրաւիրելով ծանօթ գրագէտ եւ հմուտ դաստիարակ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԸ։

Համոզուած ըլլալով որ առանց մայրենի լեզուի չենք կրնար սրեւէ դեր կատարել հայկական կեանքին մէջ, կը հրաւիրենք բոլո՛ր մեր երիտասարդ հայրենակիցները, մասնակցիլ այս գիշերային դասընթացքներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան, ամէն հինգշաբթի ժամը 9էն 11. Ազգ. Տան մեր ակումբին մէջ (Ա. յարկ), 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Դասընթացքները ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ ԵՆ. Բոլոր փափաքողները կրնան մասնակցիլ անխտիր։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ
ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ՆՈՐ ԴԵՂԵՐ

Թոքախտը որ տասը տարի առաջ մարդկութեան թիւ մէկ թշնամին կը համարուէր, այսօր տասներորդ տեղը կը գրաւէ, շնորհիւ Սթրէփթոմիսինի եւ ուրիշ դեղերու։ Տոքթ. Սէլմէն Ուէքսմէն դեղին հնարիչը Հակաթոքախտային Միջազգային Միութեան ԺԳ համագումարին մէջ (Մատրիտ) յայտնեց թէ Սթրեփթոմիսինը ոչ կատարեալ դեղ մըն է, ոչ ալ դարման։

Միայն թէ ատոր շնորհիւ կարելի եղաւ հաստատել որ թոքախտը կրնայ դարմանուիլ քիմիական բաղադրութեամբ դեղերով։ Անոր շնորհիւ քաջալերուեցաւ հետազօտութիւնը նոր եւ աւելի ազդու դեղերու կամ անոնց բաղադրութեան։

Թոքախտի մանրէն ամէնէն զգայունն է անթիպիոթիքի ազդեցութեան, ուրկէ ծանօթ են ցարդ չորսն բաղադրութիւններ։

Տոքթ. Ուէքսմէն որ 1952ի բժշկական Նոպէլեան մրցանակը ստացաւ, կ՚ըսէ թէ 1944-1945ին քանի մը կրամ սթրեփթոմիսինի արտադրութեան տեղ, այսօր մեծ [illegible] Մ. Նահանգներուն մէջ։ Ինը ընկերութիւններ ամսական քանի միլիոն կրամ սթրեփթոմիսին արտադրեցին 1953ին։ Եւրոպայի մէջ տասներինգ ընկերութիւններ անթիպիոթիք կ՚արտադրեն, չորս հատ Ճափոնի մէջ, նաեւ բազմաթիւ ուրիշներ Կեդր. եւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ, ԿԱՐԴԱ՛

Դպրոցական վերամուտի նախօրեակն է։ Սեւրի Մխիթարեան վարժարանը գացած էի, Սեբաստիոյ Մուրատ Ռափայէլեան Միութեան երկրորդ սանին ընտրութեան համար։

Հանդիսական եւ բացառիկ օրերու եռուզեռ մը կը տիրէր։ Հեռաւոր թէ մօտիկ վայրերէ շատ մը ծնողքներ մինչեւ դպրոց ընկերացած էին իրենց զաւակներուն խրախուսելու համար զանոնք։ Պարտէզին ամբողջ տարածութեան վրայ կը տեսնուէին խմբաւորումներ որոնց կեդրոնը կը կազմէին մատաղ ուսանողներ շրջապատուած ծնողքներէ եւ ազգականներէ։

Հոն էին նաեւ մեր չորս թեկնածուները, յառաջադէմ պատանիներ, Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի շրջաններէն։ Ամէնէն յառաջադէմը պիտի ըլլար Միութեանս որդեգիր սանը։

Անհրաժեշտ էր լուրջ եւ անկողմնակալ քննութեան մը ենթարկել զանոնք։ Այդ հոգը սիրով եւ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Մխիթարեան անձնուէր եւ ազգասէր հայրերէն, յանձինս արժանաւոր տեսուչ Հայր Սերովբէ վրդ.ի եւ իրեն աշխատակից Հ. Ծարէնի եւ Հ. Ցովսէփի, որոնց հրապարակաւ կը յայտնեմ իմ՝ եւ Մուրատ Ռափայէլեան Միութեան երախտալից յարգանքները.

Յաջորդ օրը՝ վերամուտ էր։ Ներկայ էին ուսուցիչները բոլորն ալ, որոնց յանձնուեցան մեր պատանիները։

Քննութիւնը տեւեց ամբողջ օր մը եւ հազիւ երեկոյեան յայտնի եղաւ արդիւնքը։ Ինծի յանձնուեցան կարմիր ստորագծումներով թղթի չորս անջատ թերթեր, իւրաքանչիւրին անկիւնը թուանշուած գնահատումներով։

Սրտի անակնկալ սեղմում մը, դիս կաշկանդած էր։ Չէի համարձակեր զանոնք բանալով իմանալ բախտաւոր ընտրեալը այդ չորս մատաղ մրցակիցներուն։ Թէեւ ուրախութիւն եւ գնահատելի ըլլար մեր ձեռնարկը փրկելով օտարութենէ պատանի մը եւս, բայց կսկծալի կը թուէր ինծի մնացեալներու պարագան։ Ստիպուած կ՚ըլլանք իրենց ծնողքին վերադարձնել այս նոյնքան ուշիմ եւ խոստմնալից պատանիները, որոնք ... Միութեանս միջոցներուն անձկութեան պատճառաւ

Սեբաստացինե՛ր, Ֆրանսայի որ հեռաւոր անկիւնն ալ գտնուիք, այս տողերը կարդալով դուք ալ անշուշտ պիտի յուզուիք ու պիտի տրամիք վերադարձողներուն համար։ Հայրենակիցներ, ազգային անժխտելի պարտականութիւն է չթողուլ որ օտարանան այս բոլոր արժէքները։ Թեթեւս նոր տաղանդներ յայտնուին։

Միացէք մեզի անվերապահօրէն. համախմբուեցէք մեր շուրջը, փրկելու որքան կարելի է շատ, կորսուելու դատապարտուած մեր բոլոր արժէքները, որոնց վարը պիտի ծառայէն մայր հայրենիքին։

ՅԱԿՈԲ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

Ե Տ Ք Ը…

●

— Անասուններ, չէ՞ք տեսներ որ վիրաւոր է,— կը պոռամ ես ու մէկզի կը նետեմ պայուսակս՝ ձեռքերս ազատելու համար։

Սակայն Լուդվիգ արդէն գետին ինկած է. չէ՞ որ ան իր վէրքով գրեթէ անպաշտպան վիճակի մէջ է։ Նաւաստիները կը քաշքշեն անոր համազգեստը ու կը կոխկռտեն զայն։

— Տեղակալ մըն է,— կը ճչայ կանացի ձայն մը,— սպաննեցէք այդ արիւնկզակ շունը։

Նախ քան օգնութեան կը հասնիմ ընկերոջս, այնպիսի հարուած մը կը ստանամ դէմքիս, որ կ՚երերամ։

— Սատանայի ծնունդ,— կը մռնչեմ ու, ժողվելով ամբողջ ուժս, առջեւ կը ցատկեմ յարձակողի փորին։ Ան կը հառաչէ ու կ՚իյնայ գլխիվայր։ Իսկոյն երեք հոգի վրաս կը թափին ու կը գգետնեն զիս։

— Մարեցէք լոյսը… քաշեցէք դանակները,— կը գոչէ կինը։

Դափող ոտքերու մէջէն կը տեսնեմ թէ ինչպէս Լուդվիգ ձախ ձեռքով կը խեղդէ նաւաստիներէն մէկը, զոր ան՝ ծունկին ետեւը առած հարուածով մը՝ յաջողած էր վար նետել։ Լուդվիգ չի ձգեր նաւաստին, հակառակ որ միւսները անխնայօրէն կը ծեծեն զինքը։ Ապա մէկը սրածայր հարուած մը կ՚իջեցնէ գանկին, իսկ մէկ ուրիշը [illegible] կը զարնէ։ Մենք անկարող ենք ոտքի ելլել, վասնզի ամէն անգամ երբ կը փորձենք այդ, մեզ նորէն գետին կը տապալեն ու կը կոխկռտեն։ Կապուած կը ջանամ սարճանակս հանել. բայց նոյն պահուն չաչիւն մը կը լսուի, ու յարձակողներէն մէկը քովս կոնակն ի վար սալայատակին վրայ կը փռուի։ Երկրորդ չաչիւն — երկրորդ մըն ալ կ՚իյնայ ուշաթափ. ապա երրորդը… Ասիկա կրնայ միայն Վիլլիի գործը ըլլալ։

Եւ իրապէս, ան է որ սրարշաւ կուգայ վայրը հասած է, ճամբան մէկզի նետելով իր պայուսակը, եւ այժմ կը փոթորկէ մեր վերեւ։ Իր հուժկու ձեռքերով կը բռնէ երկու հոգիի վիզերէն եւ գլուխնին իրարու կը զարնէ։ Զոհերը իսկոյն կը մարին. վասնզի երբ Վիլլի մոլեգնած է, զարբնի կռանի մը կը նմանի։

Մենք ազատուած ենք։ Սակայն, երբ վեր կը ցատկեմ, յարձակողները արդէն կծիկնին կը գնեն. այնուամենայնիւ կը յաջողիմ պայուսակս մէկուն ողնածայրին իջեցնել. ու կը փութամ Լուդվիգի մօտ։ Մինչ Վիլլի հետապնդման ձեռնարկած է։ Ան տեսած էր թէ ինչպէս երկու նաւաստիներ յարձակած էին Լուդվիգի վրայ։ Անոնցմէ մէկը ինկած է հիմա փողոցի եզերքը գտնուող առուին մէջ ու կը հառաչէ. իսկ երկրորդի ետեւէն Վիլլի կը վազէ ծածանող մազերով՝ կարմիր մրրիկի մը նման։

Լուդվիգի վիրակապը լուծուած է, ու վէրքէն արիւն կը ցայտի։ Դէմքը արիւնաշաղախ է, ճակատը ոտքի հարուածէ մը վիրաւորուած։ Ան կը սրբէ երեսը եւ ծանրօրէն վեր կ՚ելլէ։

— Չլինի՞ թէ շատ վնասուեցար,— կը հարցնեմ։

Կը թօթուէ գլուխը, ու ինքը մեծ պէս գունատ է։ Մինչ այդ Վիլլի արդէն բռնած է փախչող նաւաստին ու պարկի մը պէս քարշ տալով կը բերէ։

— Ծոցի զաւակներ,— կ՚ըսէ ան [illegible] բռնցնելով,— ամբողջ պատերազմի ընթացքին նստած էիք ձեր նաւերուն վրայ՝ ինչպէս ամարանոցի մէջ՝ եւ հրացանի ձայն մը իսկ չլսեցիք. իսկ հիմա հերոսի հովեր առեր էք ու առջեւ ճակատի զինուորներու վրայ կը յարձակիք. ես ձեզի ցոյց կուտամ։ Իսկոյն ծունկի եկուր, դուն, քոսոտ այծ, ներողութիւն խնդրէ, դեհ, շուտ…

Ու Վիլլի մարդը Լուդվիգի առջեւ կը [illegible] այնպիսի արտայայտութեամբ մը, որ իրապէս անկարելի է չվախնալ։

— Ես կը խոզխողեմ քեզ, պատառ-պատառ կ՚ընեմ,— կը հեւայ ան,— շուտ, ծունկի…

Նաւաստին կը հեծեծէ։

— Ձգէ Վիլլի,— կ՚ըսէ Լուդվիգ ու կը ժողվէ իր թափթփած իրերը։

— Ի՞նչ,— կը հարցնէ Վիլլի ապշահար,— խե՞նթ ես, ձգեմ, երբ անոնք յօշոտեցին վիրաւոր թե՞ւդ

Լուդվիգ արդէն կը քալէ

— Ահ, ձգէ թող երթայ…

Վայրկեան մը Վիլլի շուարած կը նայի Լուդվիգին. ապա գլուխը թօթուելով, ազատ կը թողու նաւաստին։

— Էհ, սրիկ, գնա,— կ՚ըսէ ան. բայց չի կրնար խոյրնքը վերջին հարուածէ մը զրկել. նոյն վայրկեանին, երբ նաւաստին վազել կը սկսի, Վիլլի ետեւէն այնպիսի կից մը կուտայ, որ ան երկու անգամ գլխիվայր կը շրջի։

★

Կը շարունակենք մեր ճամբան։ Վիլլի չի զսպեր հայհոյելէ, վասնզի՝ երբ կատղած է՝ պէտք է խօսի։ Լու[illegible]

Ցանկարծ կը տեսնենք որ Բիր փողոցի անկիւնէն փախածներու խումբը նորէն մեր վրայ կուգայ։ Անոնք գացած օգնական ուժեր բերած էին։

Վիլլի կ՚առնէ կռնակէն իր հրաց[illegible]

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ Ռ[illegible]

ձայնութիւնը, գործածելով կորսուած ժամանակը»։ Ինք վստահ է որ Ազգ. ժողովը պիտի քուէարկէ վաւերացումը, սակայն տակաւին շատ մը մանրամասնութիւններ կան որոնք պիտի ճշդուին»։

Պ. Մենտէս Ֆրանս հրապարակաւ չյիշեց Սարի խնդիրը, բայց Ֆրանսական պատուիրակութիւնը համոզուած է թէ այս խնդիրն ալ պէտք է մաս կազմէ ընդհանուր համաձայնութեան։

Բոլորն ալ ջերմապէս կը շնորհաւորեն Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարը, Իտըն, իբրեւ բուն հեղինակը յետպատերազմական դիւանագիտութեան այս մեծ յաջողութեան։

Պատուիրակութիւնները իրենց երկիրները վերադարձած են արդէն եւ այժմ երեք շաբաթ աշխատանք ունին մասնագէտները, բանաձեւելու համար գոյացած համաձայնութեան իրաւաբանական [illegible]։

Այսպէս, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ մարզպանները պիտի քննեն գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը, վերջ տալով իրենց պաշտօնին։ Լոնտոնի մէջ մասնաւոր յանձնախումբ մը պայմանագիրներ պիտի մշակէ, սպառազինութեանց հսկակշռի մասին։ Փարիզի մէջ, Ատլանտեան դաշինքի 14 անդամները ժողով գումարելով, պիտի քննեն սպառազինութեան տրուելիք նոր իրաւասութեանց խնդիրը, կարելի եղածին չափ սերտ կապեր հաստատելու համար վերազինուած Գերմանիոյ բանակներուն հետ։

Շաբաթ օր վերջին պահուն ծագած դըժուարութիւնն էր սպառազինութեանց հսկակշիռը։ Տոքթ. Ատընաուըր յանձն առաւ արգիլել կարգ մը զէնքերու շինութիւնը Գերմանիոյ մէջ (հիւլէական, մանրէական, քիմիական եւն.)։ Միւս կողմէ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը համաձայնեցաւ որ արգիլուած զէնքերու ցանկը վերաքննուի Բրիւսէլի դաշինքի խորհուրդին կողմէ, 2/3 մեծամասնութեամբ։

Գալով Գերմանիոյ գերիշխանութեան, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները վերջնական յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով առանց երկդիմութեան կ'ըսեն թէ պիտի ջնջեն դաշնակից [illegible] մարդասպանութիւնները, վերահաստատելով գերման գերիշխանութիւնը, բացի այն պայմաններէն որ հարկ է պահպանել իրենց [illegible] Պերլինի մէջ։ Եւ կը խոստանան գործել արագօրէն, ինչպէս կը պահանջէ [illegible] ձայնութեան ոգին։

× Պ. Մենտէս Ֆրանս ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը «շատ մեծ երաշխիք մը կը կազմէ ապահովութեան համար։ Եթէ Ֆրանսան առանձին ծրագրեալ ընդդիմութիւն մը ցոյց տար, վտանգաւոր դիրք մը բռնած պիտի ըլլար, վասն զի պիտի գըտնուէինք որեւէ հակակշիռէ Գերմանիոյ վերազինման մասին որ պիտի կատարուէր մեզմէ դուրս»։

× Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», գոյացած համաձայնութիւնը կը ծանուցանէ հետեւեալ խորագիրներով. - «Ֆրանսայի ժողովուրդը երբեք պիտի չվաւերացնէ գերման բանակին վերակազմութիւնը»։ — Իններու ժողովը կը վաւերացնէ գերման վրէժխնդիրներու վերազինումը։ — Վերջնական զէկոյցը կը պարունակէ պատերազմի դաշնագրի մը տարրերը»։ Եւ կը հրաւիրէ ժողովուրդը այսկայն օր հռչակել Հոկտեմբեր 31ը, «բողոքելու համար Գերմանիոյ վերազինման դէմ»։ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» եւս «խաղաղութեան համար ծանր վտանգ մը» կը նկատէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը։

× Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Միւնիխ հասան օդանաւով, այցելելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան։ Ատնան Մենտերէս գոհունակութիւն յայտնեց Լոնտոնի մէջ գոյացած համաձայնութեան առթիւ։

× Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը պէտք է յաւիտենական խաղաղութիւն հաստատէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։

Համաձայնութեան լուրը մեծ սփոփանք պատճառեց Մ. Նահանգներուն մէջ։

× Իննը հարիւր պաշտօնեաներ գործի ձեռնարկեցին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, վերազինման գործը կազմակերպելու համար։

× Այզընհաուըր յայտարարեց. — «Լոնտոնի խորհրդաժողովը ճշմարիտ յաղթանակի մը յանգեցաւ»։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

*

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը։

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Պ. Յովհաննէս Թերլէմէզեան, Օր. Արփինէ Սարգիսեան, Պ. Բարթամ Գասմաճեան եւ զաւակները՝ Եդուարդ եւ Իրիս, Տիկ. Սիրուն Լերթողեան, Տիկին Արաքսի Տիւփիւի, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թէրլէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արթօ Արզարեան, ինչպէս եւ Ջրբաշեան, Աճէմեան Թոհմիգեան (Ամերիկա) ընտանիքները խորունկ վշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, փեսային, եղբօր, աներձագին, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 25ին, Մօնթէ Քաթինիի մէջ (Իտալիա), 64 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Ռիւ Ժան Կուժօն) ժամը 2·15ին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այն նկատել։

ՊՈՅՍՕ — Պ. Սարգիս Գոնեալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Գոնեալեան (Փարիզ), Պ. Բարսեղ Ադամեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Հ. Ամալբեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էմպէր (Պորտօ), Տէր եւ Տիկին Ե. Աժակբեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Սուճեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Ծովիկեան, Տէր եւ Տիկին [illegible], որոնք խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԳՈՆԵԱԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ ԱԺՏԷՐԵԱՆ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 2ին, 49 տարեկան հասակին մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Բշ. 4 Հոկտ. եւ մարմինը փոխադրուեցաւ քաղաքին գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Մենդիլճեան, Տէր եւ Տիկին Արման Մանուկեան, Օր. Ժագլին Յովնանեան, Պ. Ժագ-Փօլ Յովնանեան, Պ. Գերնար Մանուկեան, Պ. Ռոպէրթ Մենդիլճեան, Տիկին Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Միհթարեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Ֆրանչեան, Սմբատեան եւ Փափազեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԲԻԻԶԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պէաթրիս Խրտրշեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 2ին, 74 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ, 167, ռիւ Վայեան Քութիւրիէր։ Ալֆորվիլ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Երեքշաբթի, ժամը ճիշդ 15·45ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

Հաղորդակ. միջոց — Մեթրոյով իջնել Շարանթոն Էքոլ եւ առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել քաղաքապետարանին առջեւ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մասնաւոր պայմաններով։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Ճառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը, կէսօրէ ետք ժամը 1·30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆի, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ս— դամեանի, ԹՐԻ. 57-74։ Անձ գլուխ 550 ֆրանք։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24
Օթէլ Մօտէրնի սրահներուն մէջ
փլաս տը լա Ռէպուբլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՐ։

Մուտք 250 ֆրանք։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 14 Նոյեմբերին։

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Monteur à la Pointe et finisseur

Լաւ վճարում

Դիմել՝ Ա. ԳԱՐԻԿԵԱՆի

116, Rue (Place) La Fayette

ՀԱՅԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

(Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

Ընդարձակ եւ պատկերազարդ, կեղեւանն եւ [illegible]։

ԳԻՆ՝ 4000 ՖՐԱՆՔ

Մեծաքանակ գնումներու համար մասնաւոր զեղչ։

Ֆրանսայի կեդրոնատեղի՝

Camer Capamadjian 44, Rue du Commerce
Colombes (Seine) France

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի-պա, ներքին ներմակեղէններ. ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։

Նոր գծեր

rticles polichinelles ի համար։

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէօյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած Հայաստանէն լոյս տեսած բազմաթիւ նոր երգերով.

640 էջ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ
եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ։

Գինը 1400 ֆրանք (թղթակազմ)

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով։ Մարսէյլի շրջանէն դիմել Պ. Յակոբ Մալխասեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սերպիայէն Տոքթ. Յարութիւն Գալփաքճեան կը փնտռէ իր նախկին գաղթակիցը՝ Կարապետ Բիւփէլեան, Հարպութցի (Ինճէնիկ) Պատեռաքէօ [illegible] կը գտնուէր Պրիւսէլ։ Ընիկ Մարաշցի հայրը գերձակ եղած է, ունի բժիշկ եղբայր մը՝ Սիմոն եւ փաստաբան եղբայր մը՝ Տիգրան։ Կը կարծուի թէ Սուրիա կը գտնուի։ Տեղեկացնել Պ. Լութֆիկ Քաչիքճեանեանի, 125 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Բլամառ (Սէն). Ֆրանս։

Միջին Արեւելքի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

AUTOMOBILES DE TOUTES MARQUES

Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել

լաւագոյն պայմաններով ձեր ինքնաշարժը, հանդիպեցէք ըլ [illegible]

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)

Tél.: WAGram 13 - 95 (9h, 14h, 20h)

Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՁԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16 bis Bd. Sebastopol, PARIS 4e
52, Rue de Chalon, PARIS 12e
4 bis Rue Vaillant Couturier, ARGENTEUIL
10 Ave. de Gennevilliers, VILLENEUVE-LA-GARENNE

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական համեղ(?) եւ ջերմ մթնոլորտ. իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 6 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7489 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2900

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԸ

Միջազգային մամուլը սխեմակներ կը յատկացնէ Հոկտ. 3ի համաձայնութեան, որ կնքուեցաւ Լոնտոնի մէջ, նոր էջ մը բանալով Եւրոպայի քաղաքական պատմութեան մէջ:

Ընդհանրապէս բոլորն ալ գոհ են, այն վստահութեամբ թէ նոր կազմակերպութիւնը պիտի զօրացնէ արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութիւնը:

Բացատրելիքներ այս լաւատեսութեան պատճառները,— նոր յանձնառութիւններ Անգլիոյ կողմէ, փոխադարձ զիջումներ եւ երաշխիքներ, եւայլն:

Նոր կարգադրութեան ամէնէն կարեւոր կէտը այն է որ, չի խախտեր անդամակից պետութեանց ազգային գերիշխանութիւնը:

Մինչդեռ, մերժուած բանակի ծրագրով, իւրաքանչիւր պետութիւն հարկադրուած էր իր գերիշխանութենէն մաս մը զոհել, յանուն հաւաքական պաշտպանութեան:

Միայն մէկ պարագայի մէջ, Անգլիան յանձն կ'առնէ ենթարկուիլ Բրիւսէլի դաշինքին անդամներուն մեծամասնութեան որոշման, իր զօրքը եւրոպական ցամաքէն քաշելու համար:

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին յայտարարութիւնն է, որով ինքնաբերաբար յանձն կ'առնէ արգիլել կարգ մը զէնքերու շինութիւնը իր երկրին մէջ:

Այդ զէնքերն են—հիւլէական, քիմիական եւ մանրէաբանական: Ապա [illegible] թռչող հեռաձիգ եւ հեռուէն լարուած զէնքերը, 3000 թոնէն աւելի մարտանաւերը, 350 թոնէն աւելի սուզանաւերը, ռմբաձիգ օդանաւերը եւն.:

Համաձայնութեան հիմնական կէտերը հրատարակուեցան. բայց շատ մը մանրամասնութիւններ եւ գործադրութեան եղանակները դեռ նոր պիտի ճշդուին, մասնագէտներու միջոցաւ:

Մեծ դժուարութիւններ չեն նախատեսուիր այս ուսումնասիրութեան առթիւ, քանի որ սկզբունքի խնդիրները ճշդուած են արդէն:

Ուրիշ առաւելութիւն մը,— Մ. Նահանգները կը խոստանան միշտ ուժ տալ եւրոպական միութեան:

Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին Մեծն Բրիտանիա եւ Քանատա, ճշդելով իրենց յանձնառութիւնները:

Զի կարծուիր որ այս նոր յանձնառութիւնները դժուարութեանց հանդիպին խորհրդարաններու մէջ:

Եթէ կարգ մը թերթեր եւ հոսանքներ կը շարունակեն հակաճառել, այդ չի նշանակեր թէ այս համաձայնութիւնն ալ դոհացում չի տար մեծամասնութեան տենչերուն:

Փարիզի գլխաւոր թերթերը արդէն ճշդած են իրենց դիրքը, որ շատ նպաստաւոր է:

Շատեր կը բացատրեն թէ նոր դաշինքը մերժել՝ պիտի նշանակէ Մոսկուայի շահերուն ծառայել ընդդէմ Ֆրանսայի:

Ձախակողմեան թերթ մը գրել կու տայ այս առթիւ.

— «Պ. Մէնտէս Ֆրանս չուզեց Ֆրանսան հաշտեցնել Գերմանիոյ հետ զայն հեռացնելով Անգլիայէն: Անժխտելի է թէ հաւաքական պաշտպանութեան նոր դրութիւնը աւելի կը մօտեցնէ Անգլիան եւ Ֆրանսան. զայն յանձնառութեան տակ դնելով Եւրոպայի մէջ, կը հաշտեցնէ աշխարհագրութեան հետ»:

Աւելորդ է ըսել թէ ծայրագոյն ձախակողմը այս անգամ ալ դժգոհ է, եւ խստօրէն կը քննադատէ նոր համաձայնութիւնը, «պատերազմի դաշինք մը» համարելով զայն:

[illegible] համար որ դաշինքը ուղղուած է Համայնավար նախայարձակման դէմ. Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ ԿԸ ԲԱՐԴԱՆԱՅ

ՆՈՐ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ ձախակողմեան «Լիպերասիոն» օրաթերթին խմբագրատան եւ տնօրէնին՝ տ'Աստիէ տը լա Վիժըրիի բնակարանին մէջ: Նոյն օրը ոստիկանական դատաւորները կոչնագիր մը ուղղեցին համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին, Պ. Ժագ Տիւքլոյի, որ պիտի ներկայանայ այսօր, չորեքշաբթի: Կոչնագիր ստացած է նաեւ համայնավար երեսփոխան Վալտէք Ռոշէ, «Թեռ» (Երկիր) թերթին տնօրէնը: Պ. Վիժըրի հեռաձայնով հրաւիրուած էր ոստիկանութեան կողմէ եւ ներկայ եղաւ իր բնակարանին խուզարկութեան: Այս խուզարկութիւնը կատարուած էր զինուորական առեանի պաշտօնեաներուն կողմէ: Քիչ վերջը հաստատուեցաւ թէ ուրիշ ոստիկաններ ալ խուզարկութիւն կատարած են սատոլն: Խուզարկութեանց առթիւ բռնուած բոլոր թուղթերը յանձնուեցան հարցաքննիչ դատաւորին: Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ կարեւոր արժէք մը չեն ներկայացներ այդ թուղթերը:

Այս չաբթու պիտի լսուին բազմաթիւ քաղաքական եւ զինուորական դէմքեր: Տեղական թերթերը կը յիշեն հետեւեալ անունները.— զօր. Քոռնիլիոն Մոլինիէ, Պ. Պ. Փլեւէն եւ Ժաքինօ, բոլորն ալ նախկին նախարարներ, Մարք Ժաքէ, Մորիս Շուման, Փիէռ Շըվինյէ, նոյնպէս նախկին նախարարներ: Հինգշաբթի օր պիտի հրաւիրուին ծովակալ Նոմի եւ զօր. Փեյիոլ, որոնք դատախազներ [illegible] Քէօնիկ եւ Կանրվալ, շաբաթ՝ Պ. Ժոռժ Պիտօ եւ Փելատոն (այս վերջինը՝ նախկին վերատեսուչ Ազգ. Ապահովութեան): Հաւանական է որ լսուի նաեւ Մոռիչոյ Ժիւէն: Օգնական մը տրուած է զինուորական հարցաքննիչ Ռեսեկիէի, նկատի առնելով հրաւիրուած վկաներուն թիւը եւ հանգամանքը:

Փարիզի արմատական երեսփոխան Անտրէ Հիւկ, որ իր բնակարանը տրամադրած էր Պառանժսի, իբրեւ թաքստոց, առջի օր երկու ժամ հարցաքննուեցաւ զինուորական դատաւորին կողմէ: Իբրեւ կուսը դարձեալ պիտի ներկայանար զինուորական առեանին:

Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Ցետոյ հարցաքննուեցան Փիէռ Թեթժէն, իբրեւ նախկին անդամ Ազգ. Պաշտպանութեան Կոմիտէին, ծածկագրի բաժնին նախկին քարտուղարուհին, Տիկին Լաբլան, եւ Պ. Պառաշէն՝ անդամ [illegible] վերաքննութեան յանձնաժողովին եւ ազգ. պաշտպանութեան Կոմիտէին:

Երեսփոխան Անտրէ Հիւկ երկրորդ հարցաքննութենէն ետք յայտարարեց թէ Պառանժսի եղբօրը դիմումին վրայ էր որ տրամադրեց իր բնակարանը: Այս առթիւ ըսաւ թէ փախստականը նախապէս պահուած էր փիլիսոփայութեան դասախօսի մը տունը, բայց մերժեց յայտնել անունը: Եւ վերջապէս պատմեց թէ մէկ տարի առաջ տեղեկագիր մը ստացած էր Պառանժէն, շատ կարեւոր [illegible] մը մասին, բայց որեւէ արժէք չէր տուած այդ վաւերագրին: Այժմ յարմար կը դատէ հարցաքննիչ դատաւորին յանձնել զայն: Պառանժէը իր առաւանցին մէջ պահելէ ետք, Փարիզի երեսփոխանը կը սպասէր որ այս վերջինը կատարեալ տեղեկագիր մը խմբագրէ համայնավար կուսակցութեան մասին:

....

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԹԷ ԿԸ ԾԱՂՐԷ, ԹԷ ԿԸ ՍԻՐԷ՞…

Բանաստեղծ եւ ազնուակա՛ն Մալէզեանը դրուագ մը եւս կը յիշէ, ապացուցանելու համար թէ սիրական բարեկամը եւ կուսակցական ընկերը՝ Արշակ Չօպանեան ցնդած էր դեռ 1891ին:

Այդ միջոցին հրդեհ մը կը ծագի Գատըգիւղի մէջ (Պոլիս), մոխիր դարձնելով թաղը եւ սպառնալով իրենց տան:

Իր երեք քոյրերը կը ժողվեն արժէքաւոր իրեղէնները եւ կապոցներ կը պատրաստեն, որպէսզի փախցնեն:

— «Փոքր պայուսակ մը լեփլեցուն բաժին հանուեցաւ Չօպանեանին, սակայն վերջին բոպէին մտացիր եւ շուարած՝ ինչպէս կ'ըլլան երազկոտները, փոխանակ պայուսակին, անկիւնը պտռուած կօթով [illegible] (ակլանցոր) զինելով սանդուղներէն վար կ'իջնէ ինծի հետ, եւ երբ փողոցը ելանք չի կրցայ ծիծաղս զսպել:— «Եղբա՛յր, ըսաւ, ինծի ձգէ սա աւելին սխալմունքը, եւ եկուր գտենք ճարճատիւնը բոցերու և կայծերու, հիանալի տեսարանը որ կը պարզուի մեր աչքերուն, որպէս թէ երկինքէն տրկուած հրախաղութիւն մը ըլլար (31 Օգոստ.):

Եւ վերջապէս, ազնի՛ւ բարեկամը կը պատմէ թէ քննադատած է Չօպանեանի «կամաւոր սայթաքումները կուսակցական գետնի վրայ, որդիանք՝ անսօզ պատեհապաշտութեան մը որ իր անձնայատուկ դիւանագիտութիւնն էր»:

— «Այլապէս ինչո՞վ բացատրել որ Փարիզի իր վերջնագոյն յարկերէն հանգիստ կատարութեան նախագահեց Թուրք Դաշնակցական Շաւարշ Նարդունի, Չահանա Սրբերու երբեմնի կրակոտ զեկավարը, որ նահատակաց սրահանդէսի մը գլխերը բերա յարձակում մը գործած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ամենախելոք հակառակորդ Չօպանեանի փոխս անձին վրայ)? (1 Սեպտ.):

Ընթերցող, դո՛ւն դատէ,— հիմա ո՞վ է բուն «շլրխտի»ն, մազ – մօրուք չսանտրած եւ ծուռումուռ փողկապով տէրվի՞շ Չօպանեա՞նը, թէ մազերը իւղոտած, քողայը շապիկ հագած եւ կոճկուած Մալէզեանը, որ կը փորձէ միտք պղտորել, այն ալ վերէն վար խեղաթիւրելով անցեալ պատմութիւն մը:

Ինչո՞ւ այս ախտական քինախնդրութիւնը, բարեկամի մը գերեզմանին վրայ:

Թեթեւսօլիկը այդ կէտն ալ կը լուսաբանէ,

Չօպանեան չի հաւնիր եղեր իր բանաստեղծութեանց: Իր վերջին հատորը ֆըրանսերէնի թարգմանել տալով, կը դիմէ Փարիզ, բարեկամի մը, որպէսզի յառաջաբան մը ձեռք բերէ ֆրանսացի բանաստեղծ Ֆերնան Կրէկէն:

Բարեկամն ալ Չօպանեանի կը դիմէ, որպէսզի բարեխօսէ:

«Չօպանեան ցրտօրէն կը մերժէ այդ փոքր ծառայութիւնը»:

Եւ երբ Մալէզեան իր ցաւը կը յայտնէ, «գրչի ու գաղափարի վաղեմի եղբայրակիցը» հետեւեալ «խրոխտ» պատասխանը կու տայ.

— «Կան անշուշտ յայտնի գրողներ որոնց կարելի է դիմել յառաջաբան մը խնդրելու համար, եթէ թարգմանուած տողերը հայ մեծ բանաստեղծի մը արտայայտութիւնները ըլլան. բայց չեմ կարծեր որ դուն կը յաւակնիս հայ ժողովուրդին մեծ բանաստեղծներէն մին ըլլալ» (2 Սեպտեմբեր):

Մալէզեան ահա այս դիտողութեան վրէժն է որ կը լուծէ:

Առիթով մը մարմնացեալ կեղծիք անուանած էի այս փոքրոգի եւ քինախնդիր մարդը:

Ձեր ուզածին չափ ապացոյցներ կրնաք ճարել իր Ցուշերու հատորէն, *Ճամբուս ծայրը*, որուն Ա. հատորը նոր լոյս տեսաւ:

Բայց, կարդացէք իր յօդուածաշարքին վերջին տողերը եւ կը լուսաբանուիք:

Այս բոլոր անճոռնի պատմութիւնները գրի առնելէ, իր վաղեմի եղբայրակիցը քուրջի վերածելէ ետք, մե՛ծ բանաստեղծը կը յայտարարէ.

«... Ու որպէս թէ ոսկէ (որեւէ) երազէ մը սթափուած (սթափած), արտասուաթոր սրտթէկումով մը կը խոնարհիմ սիրելի Չօպանեանի եղերական մահուան առջեւ, եւ սիրտս բուրվառ ըրած խունկ կը ծխեմ անոր անմահ յիշատակին»: (2 Սեպտեմբեր):

Խե՛ղճ Չօպանեան. եթէ յանկարծ արթննար, պիտի տեսնէր որ շատոնց քարէ բան կապած է բուրվառ – սիրտը...

ՎԱՀԷ

ԱՐԴԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ ՀՈԿՏ. 21ԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասնակցող պետութեանց մասնագէտները սկսած են քննել առկախ մնացած խնդիրները, վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու համար: Մասնագէտները Հոկտեմբեր 20ին ժողով պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, քննելու համար հետեւեալ հարցերը.—

1. Ճշդել այն ձեւակերպութիւնները որոնց համաձայն Ատլանտեան դաշինքին մէջ պիտի մտնէ արեւմտեան Գերմանիան, ինչպէս եւ վերակազմել Բրիւսէլի դաշինքը, յարմարցնելու համար Ատլանտեան կազմակերպութեան:

2. Հաստատել սպառազինութեանց գործակալութիւնը, որ Ֆրանսական ծրագրին հիմնական մասը կը կազմէ

3. Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը պիտի կարգադրեն երեք դաշնակից պետութեանց մարզպանները:

4. Ցաւելուածական յօդուածներ պիտի կցուին Բրիւսէլի դաշինքին, վերաքննութեան առեն:

Յաջորդ օրը, 21 Հոկտեմբեր, ինը նախարարները Փարիզ եկած պիտի ըլլան, վաւերացնելու համար համաձայնութեան վերջնական բնագիրները:

Ֆրանսայի Նախարարական խորհուրդը եւ Ազգ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը երէկ սկսան քննել Լոնտոնի [illegible] ժողովին [illegible] մասին [illegible] զեկուցում պիտի տայ վարչապետը վաղը, հինգշաբթի, Ազգ. Ժողովին մէջ:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը կարծէ թէ ծերակոյտը միաձայնութեամբ պիտի քուէարկէ բանաձեւ մը, խնդրելով նախագահ Այզըն-հաուըրէն որ վերահաստատէ արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը: Այս առթիւ իրազեկներ գիտել կու տան թէ գերիշխանութեան եւ վերազինման խնդիրները այնքան շաղկապուած են իրարու հետ որ կարելի չէ մէկը միւսէն անջատել:

Այզընհաուըր ջերմապէս ողջունեց Լոնտոնի մէջ գոյացած համաձայնութիւնը, իբրեւ «մեր ժամանակին դիւանագիտական ամենամեծ յաջողութիւնը»: Ողջունեց նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին:

× Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» կը շարունակէ պայքար մղել նոր համաձայնութեան դէմ: Երէկ հետեւեալ խորագիրները տպած էր չորս սիւնակի վրայ,— «Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւններէն ետք պէտք է մերժել Լոնտոնի համաձայնութիւնները: Երեսփոխանները, որոնք նիստի հրաւիրուած են հինգշաբթի օր, պէտք է լսեն Ֆրանսայի ՈՉը վրէժխնդիր Գերմանիոյ վերազինման դէմ»: Այս առթիւ ծաղրանկար մըն ալ հրատարակած է, ուր Ամերիկացին ռումբեր կը յանձնէ Գերմանին որ կը նետէ թնդանօթին մէջ, մինչ Պ. Մէնտէս Ֆրանս անգլիացի սպասաւորի մը դեր ունենալով հրանօթին բերանը, [illegible]

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Տարիներ առաջ քթի, կոկորդի զոյգ գործողութիւններու ատեն, մասամբ զգայազիրկ, կը հետեւէի բժիշկին շար-ժումներուն ։

Այս անգամ տարբեր է պարագան ։ Ոչ մէկ ցաւ ։ Կատարեալ խաւար ։ Կ'արթըն-նամ՝ երբ գլս կը նետեն անկողնիս վրայ ։

Գիտակցութիւնս յուշիկ - յուշիկ կը վերադառնայ, սակայն կը դժուարանամ բանալ աչքերս ։ Թարթիչներուս մէջէն կը տեսնեմ Քոյրը, հիւանդապահը, ներքին բժիշկը ։

— Արթնցա՞ծ էք. բացէք աչքերնիդ, կը հրամայէ քոյրը ։

— Այո, կը պատասխանեմ, եւ յօնքերս վեր - վեր կը նետեմ, բայց սոսինձով փակցուցեր են կարծես ։ Դժուարաւ վայր-կեան մը կը զատեմ իրարմէ ։

Քնարերին ազդեցութիւնը հետզհետէ կ'անցնի եւ կը սկսի վէրքինը ։

Ինծի այնպէս կը թուի, թէ վառարան մը կապած են որովայնիս վրայ եւ հովը երբեմն կ'արծարծէ կրակը. Անհամաչափ շարժումը կը կտրատէ ջիղերը ։ Անկարելի է հազալ ։ Վա՜յ ծխամոլներուն իսկական տառապանքն է կոկորդին փակած կտոր մը խուխը փրցնելը ։ Ժամանակ առ ժամանակ հրաշէկ երկաթ մը կը տաղէ աղիքներս ։ Պառկած, առ նուազն հառաչելու բուռն փափաք մը կ'ունենամ ։ Լայն կը բանամ բերանս ու կը յաջողիմ կոկորդիս մէջ խեղդել ձայնս ։ Աչարժելու, չքալելու ճիգը քրտինքի ձեւով դուրս կ'ելլէ մարմ-նէս ։ Ջուրերու մէջ կը լողամ ։

Գիտակցութիւնս ամբողջովին վերա-դարձած եմ, սակայն կը նախընտրեմ աչքե-րըս գոց պահել ։ Աւելի հանգիստ եմ այս-պէս ։

Աջ ձեռքովս կամացուկ մը կը շօշափեմ փորս, հասկնալու համար թէ թարախի ծծող գործիքը դրա՞ծ են ։ Մատերս կը սահին ողորկ մոմլաթին վրայէն ։ Ուրեմն բարդութիւններ չկան ։ Մանուկի պէս կ'ուրախանամ ։

Կը զգամ թէ կարելի չէ քնանալ այս վի-ճակի մէջ ։ Ինչպէ՞ս պիտի անցընեմ ան-վերջանալի քանիչորս ժամերը ։

Մտովի կ'արտասանեմ ծանօթ կտոր-ներ, երգեր ։ Կ'աշխատիմ միտքս կեդրո-նացնել ուրիշ բանի վրայ ։ Կը փոխադրը-ուիմ Աստափարար ։ Կը քրքրեմ հին յիշա-տակներ ։

Զափանիչ առնելով այսքան մը ցաւը՝ կը չափեմ յեղափոխականներուն չարչա-րանքները. Բաչառատ [illegible] եղունգներ, փերթ փերթ փրցուած միսեր, փայտի պէս սղոցուած կամ կտրուած անդամներ, հալած կապարով տապկուած ստամոքս-ներ, եւն. ։ Այն տպաւորութիւնը կ'ու-նենամ թէ սոյն բաղդատութիւնը կը թե-թեւցնէ վիճակս ։ Արդեօք պիտի կրնա՞մ տոկալ այդպիսի ահաւոր տանջանքներու ։ Պատասխանը կը մնայ առկախ ։

Վերջապէ՛ս երկինքը սկսաւ գունատիլ ։

Ամպամած, աշնան գորշ առաւօտը ա-ւելի հաճելի կը թուի ինծի՝ քան գարնա-նային գեղեցիկ արեւածագ մը՝ թռչուն-ներու ճռուողիւնովը օրհնուած ։

Արթնցող ընկերներու կառակներուն հետ, աչքերս աւելի դիւրաւ կը բաց-ուին ։ Գոհունակութեան երկար շունչ մը կ'առնեմ ։ Կը զգամ թէ նեղութեան մեծ մասը անցուցի, առանց ա՜խ մը արտասա-նելու ։

Աշխատեցայ առանց ծածկելու, առար-կայական ձեւով գծել ցաւի մը սահման-ները ։

Սխալ է ըսել, թէ «անտանելի է», քանի որ մեծով - պզտիկով բոլորն ալ կը դի-մանան ։

Նոյնքան սխալ է ըսել.— « ոչինչ բան է » ինչպէս կ'ընեն ոմանք հերոսական ձե-ւեր առնելով ։

Պզտիկ կամ մեծ, ցաւը՝ ցաւ է եւ հա-ճելի չէ ։

Քիչ մը խոր կտրուած մատը երբեմն նուազումի դուռը կը հասցնէ ենթական ։ Քանի մը անգամ տասնէն - տասնըհինգ սանդիմեթր կտրուած, մետաղէ կտորնե-րով պրկուած միսերուն կտտանքը ի հարկէ նոյն չափով մեծ պիտի ըլլայ ։

Քաջութիւնը գործ չունի հոս ։ Իրենց շուքէն վախցող տղաք կան՝ որոնք աւելի տոկուն են ցաւին հանդէպ ։

Կամքի խնդիր է ցաւը չարտայայտելը ։ Մնացածը պոռոտախօսութիւն է՝ ըստ իս ։

Պզտիկ օրինակ մը յիշեմ ։

Օր մը սրահը մտաւ, կուրացած դու ֆրանսացի առոյգ երիտասարդ մը ։ Փոր-ձառուները թելադրեցին զարբեցնել ծխո-ղը ։ Սկսաւ մեծ - մեծ ջարդել ։ Յաջորդ օրը, երբ գործողութենէն վերադարձաւ, սոփրուեցան կապել անկողնին վրայ ։ Եր-կար դառանցեց, լացաւ ։ Քանի մը օր ետ-քը յայտնեցի բռածները ։ Վիրաւորուե-ցաւ. չուզեց ընդունիլ ։ Համոզուեցաւ միայն այն ատեն, երբ ըսի թէ «մէռ, մէռ (մայր) կը պոռայիր եւ կուլայիր» ։ (Ընդ-հանրապէս «մամա» կը կանչեն) ։

Ձկան անզգայ մարմիններ ։ Ամէնքն ալ ստակ են...

Ինչպէս չկան վասնպատր կամ անզը-[illegible] ...

Մինչ պիտի յիշեմ վիրաբոյժին գեղե-ցիկ բացատրութիւնը.

— Հազարներով կատարած եմ գործո-ղութիւններ, բայց, ամէն անգամ երբ նշտրակը կ'առնեմ՝ ձեռքս կը դողայ, ո-րովհետեւ, վստահ չեմ թէ ինչ պիտի գտ-նեմ բացուած վէրքին տակը ։

Արդարեւ, դեռ վերջերս, կուրացիի համար բացուած փորի մը մէջ կը գտնէ նաեւ խլիրդը (քանսէր) հիւանդը հոն էր. մեկուսացուած ։ Իրիկունները, երբ քնա-րեր ասեղը կ'ուշանար, կը լսէինք իր սր-տաճմլիկ աղաղակը ։

Հայ թէ Ֆրանսացի բարեկամներուս մէջ աղնիւ, անձնուէր բժիշկներ չեն պակ-սիր, բայց մեր բժշկապետը արհեստին նուիրեալներէն է ։

Նիհար, ճգնաւորի մաշած դէմքէն բա-րութիւնը ոչ թէ կը կաթի՝ այլ կը հոսի ։ Կը զգաս՝ թէ ինքը եւս կը տառապի հի-ւանդին հետ ։ Փաստ՝ տարիքէն առաջ ճերմակ մազերն ու խորշոմները ։

Գաշտօնապէս շաբաթը երեք օր հի-ւանդանոցը կ'ըլլայ, բայց, գրեթէ միշտ հոն էր ։ Կիրակի օրերը եկեղեցիէն վերջն անգամ կ'այցելէ հիւանդներուն ։ Ժպիտ մը, անուշ խօսք մը բոլորին ։

Անգամ մը, կնոջ մը գործողութիւնը սկսաւ ժամը 7ին, (տունէն քանի՞ն ելած էր ուրեմն), վերջացուց ժամը 11ին ։ Երբ սրահ մտաւ, մազապուրթանման դէմքին դեղինը փոխուեր էր ճերմակի ։

Իրեն համար ճաշի ժամ չկար ։ Բժիշկ-ներ կան՝ որ չեն կրնար սուրճի գաւաթին առջեւէն հանել ։ Վիրաբոյժը՝ հարուստ ընտանիքի զաւակ, իր կարգին՝ հարուստ, կ'ըսեն թէ կեանքը կ'անցընէ հիւանդանո-ցին մէջ, պարզապէս ուրիշներու տառա-պանքը թեթեւցնելու համար ։

Եթէ «նուիրեալ» բառը շատ կը գտնէք խնդրեմ, դուք դրէք ածականը ։

Չեմ կրնար վերջացնել առանց խօսելու Քոյրերու մասին ։

Զրսի, սակայն ընթերցողը գուշակեց անշուշտ ։ Սրբոյն Ցովսէփի (Սէն Ժոզէֆ) հիւանդանոցի վարչակազմը Գթութեան Քոյրերն են ։

Այս գմայլելի աղջիկներուն հանդէպ ու-նեցած համակրանքս՝ նոր չէ ։

Անշահախնդիր նուիրումի, զոհողու-թեան, մարդասիրութեան դասինին կը պատկանի իրենց ։ Տասնի վրայ ութ սր-ժանի են դրախտին ։

Չկայ կազմակերպութիւն մը՝ որ ունե-նայ նուիրեալներու այս համեմատութիւ-նը ։ Քրիստոնէութիւնը քանի իր ձեռքին տակ ունի այսպիսի մեծ ուժ մը, ոչ ոք կրնայ վնասել իրեն ։

Հաշիւ ըրէ,— օրական հազիւ վեց ժամ կը քնանան եւ այս ոչ թէ մէկ օր, մէկ տարի այլ՝ կեանք մը ամբողջ ։ Իրենց կե-րած փոր մը հացը օպասաւորներն անգամ դժգոհ պիտի ձգէր ։

Հաւատքի, կամքի ի՜նչ մեծ պաշար ունին այս խումբ մը փափուկ աղջիկները, որ կրնան 8 տարիէր [illegible] դանոց մը դարձնել իրնուած [illegible] նման առանց ճռինչի, առանց մէկ վայր-կեան դադարի ։

Կը դարձնեն ժպիտով, սիրով, եւ կը փառահեղնեմ ձեզ «Թուիչք ձեռնոյի մէջ երկաթէ ձեռքով» ։

★

Դուրս կ'ելլեմ հիւանդանոցէն՝ հոգիս թեթեւ, անգամ մը եւս հաստատելով հա-զարամեայ ճշմարտութիւն մը.—

Մեծագոյն հարստութիւնը իսկապէս առողջութիւնն է ։

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՅԱՐԳԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՑԱՌԱՋ»ը

ԱՆՈՆՔ ԵՒ ՄԵՆՔ

●

Սարսուռով, յուզումով եւ զայրոյթով կը հետեւիմ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպա-նութեան պարագաներուն ։ Ու հաւատա-ցած եմ, բովանդակ հայ աշխարհը նոյն անձկութեամբ կը հետեւի երկու տիտան-ներուն այս եղեռնապատումին ։

Թուրքը իր խորամանկ, նենգամիտ, ոճրածին հոգեբանութեամբ, մենք մեր դիւրահաւան միամիտ բնաւորութեամբ փոռուած ենք հոն՝ այդ էջերուն մէջ ։ Այս-պէս եղած է — տարաբախտաբար, դարե-րէ ի վեր ։ Այդպէս մնացած ենք այսօր ալ ։

Զօհրապները, Վարդգէսները, Ակնու-նիներն ու Զարդարեանները չէին կրնար հաւատալ որ Թուրքը կրնար իրենց պա-րանոցը կտրել «դատավարութենէ մը» ա-ռաջ, կամ նոյնիսկ դատավարութենէ վերջը ...

Հայ գիւղացին եւ քաղաքացին եւս չէին հաւատար, թէ այդպէս ,մէկ օրէն միւսը կրնան տեղահանել, տարագրել ու ճամ-բաներու վրայ, ձորերու մէջ, կամ կիզիչ անապատներու երկայնքին տրորել եւ փո-շիացնել-առ յաւէտ ...

Ինքը, Թուրքն իսկ չէր հաւատար թէ կարելի է կատարել այսքան ահաւորեղեռ-նագործութիւն մը, արձակ համարձակ առանց փոխադարձ հատուցումի ։

Աղացոյց՝ այն որ ամէն տեղ ալ, սկը-սան կամաց - կամաց, «ժամանակի փորձե-րով» եւ քայլ առ քայլ յառաջանալով. Հոն՝ ուր ենթադրեցին թէ ձայն կար, ըմբոստացումի խլրտում մը կարելի էր, այնտեղ եղան շատ զգոյշ, չարժեցան նենգ ու խո-րամանկ ։

Ամէն տարի, Ապրիլ ամսուն համազգա-յին սգատօն կը կազմակերպենք անոնց, — աւելի քան մէկ միլիոն նահատակնե-րուն, — յիշատակին ։ Այդ օրը, բեմե-րէն, օրուան բանախօսները կը պարզեն Սպանդին պատճառները ։ Բոլորն ալ իրա-ւացի են ։

Բայց, յաճախ կ'անտեսուի մեր ջար-դուելու պատճառներէն մէկը, — չըսելու համար հիմնականը — Ջարդուելու չհա-ւատալն էր ։ Գիտէինք, կ'ենթադրէինք թէ [illegible] պիտի պատահէին, ինչպէս կ'ըլլար յաճախ, բայց շատ քիչեր էր հա-ւատային թէ այդ «բան»ը կրնար այսքան ահաւոր ողբերգութեան մը յանգիլ ։

Թուրքը, մութին մէջ կը մանէր, կը բա-նէր, իր ոճրածին ծրագիրները կ'որոճար, մինչ մենք ապաւինած էինք մեր անմե-ղութեան ... եւ միամտութեան ։

«Մուրախսա էֆէնտի, գլխուդ ճարը նայէ, եթէ կառավարչատուն երթաս, ա՛լ ետ չեն ղրկեր ձեզ, որոշուած է ...», կ'ը-սէ Բալուի նահատակ առաջնորդին Եղ-նիկ վարդապետին՝ Թուրք երեւելի մը խորհուրդ տալով որ Տերսիմ ապաստանի ։ «Կառավարութիւնը ինչ որ պահանջեց տը-ւի,— զօ՞րք, պաշար եւայլն,— հիմա մօ-րուքս եւ գլուխս ալ պիտի չտանի եա...»,

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

«Զօհրապ սրտի հիւանդութեան ենթա-կայ էր ։ Իսլամներէն շատեր գիտցին նոյն միջոցին Հալէպ գտնուող Ճեմալ փաշային որ Զօհրապ եւ Վարդգէս պա-ուին Հալէպի մէջ ։ Ինք այս մասին Պոլիս գրեց բայց պատասխան չելաւ ։ Հալէպէն հեռանալէն մէկ օր ետքն է որ անկէ սար-սեցան Զօհրապ եւ Վարդգէս ։ Ճէլալ պէյ այս առթիւ կը յիշէ թէ այդ երկու դըժ-բախտ երեսփոխանները ամենամտերիմ բարեկամներն էին այն ժամանակուան կառավարութեան անդամներուն, այնպէս կ'այցելէին Վարդգէսի բնակարանը, մը-տերմաբար կը խօսակցէին եւ նոյնիսկ Վարդգէսի ճիտին պլլուելով կը համբուր-ուէին ։ Զօհրապ մարտ 31ի դէպքին կեանքը վտանգելով Իթթիհատականներ եւ այն ատենուան դահլիճին անդամնե-րէն մէկուն կեանքը ազատեց, զինքը իր տունը պահելով ։ Եւ սակայն, անոնք ալ մեռցուեցան ։ Ճէլալ պէյ կը կարծէ թէ առ նուազն 300 400.000 Հայ սպաննուե-ցան, որով անոնք իրաւունք ունին բողո-քելու, ոչ ոք կրնայ առարկել առոր դէմ..

(Բիւզանդիոն, 30 Նոյ.— 13 դեկտ. 1918)

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿԸ ՆԿԱՐԱԳՐԷ ՈՃԻՐԸ

Պոլսոյ թուրքերէն Ալեմդար թերթին աշխատակիցը կը գրէ հետեւեալ խորա-գիրներով. — «Զօհրապ եւ Վարդգէս Տիարպէքիրի ճամբուն վրայ. — Մեր տե-սածներն ու լսածները» (Ժողովուրդի Ձայն, Պոլիս 10/23 յունուար 1919).—

«Օսմանեան մամուլին մէջ շատ բան գրուեցաւ Հայերու տարագրութեան մա-սին, որ պիտի կազմէր ապահովաբար Օս-մանեան Պատմութեան ամէնէն արատա-ւոր եւ արիւնոտ էջը, գրուած Իթթիհա-տի կառավարութեան ձեռքով ։ Անմէտ Բէքիր պէյ Իգտամի մէջ, «Երկու քոմիթէ եւ երկու ջարդ» խորագրի տակ գրած յօդուածաշարքին մէջ խօսած է թէեւ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մասին, սակայն պակասաւոր գտնելով անոր տուած տեղեկութիւնները, յարմար նկատեցի նուիրել այս յօդուածս միմիայն Զօհրապին եւ Վարդգէսին ։

Հայերու տարագրութեան ամէնէն տագնապալի եւ աղիտաւոր մէկ շրջանին, պատահաբար Հալէպ կը գտնուէի. Աստ-նայէն, Գոնեայէն, Սեբաստիայէն, Տրա-պիզոնէն եկող հայ ծերերը, կիները, աղ-ջիկները եւ մինչեւ ութ տարեկան մանչե-րը, անօթի, թշուառ եւ հիւանդ, կողոպ-տուելով քաղաքներու մէջ կարգ մը պաշ-տօնեաներու, իսկ ճամբան ոստիկան զին-ուորներու կողմէ՝ կրցած էին Հալէպ հասնիլ ։ Քաղաքը լեցուած էր անոնցմով, նաեւ իսկ դպրոց, եկեղեցի, պանդոկ չէր մնացած ։ Ստիպուած էին ապաստանիլ քաղաքէն քառորդ ժամ հեռաւորութեան վրայ, Սէպիլ անուն տեղ մը՝ վրաններու տակ ։

Այդ թշուառները չէին կրնար բաժնուիլ իրենց գտնուած տեղէն, ու կ'ապրէին ենթակայ ամէն աղէտի եւ զրկանքի ։ Ա-մէկ գիտէին որ պիտի չթողուին զիրենք Հալէպի մէջ, ու պիտի ղրկեն աւելի հեռու, դէպի ներսերը, ատոր համար ալ անհամ-բերութեամբ կը սպասէին, իրենց ճամ-բան շարունակելու հրամանին ։ Խեղճե-րուն աչքերը վախցած են Եփրատէն, ա-նոնք բոլորովին կը սարսափին Տիգրանա-կերտ երթալու լուրէն, մինչդեռ տարա-գիրներու անընդհատ կարաւանը կը ղըր-կուի դէպի այն կողմը, սակայն քաղաքը միշտ լեցուն էր անոնցմով, որովհետեւ զրկուածներուն տեղը նորերը կուգային անընդհատ ։ Այս թոհ ու բոհին մէջ, Տիգրանակերտի կուսակալը չէր մոռցած սակայն Զօհրապն ու Վարդգէսը, եւ ու-զեց զանոնք ալ արժանի ընել իր անսահ-ման շնորհքներուն ։ Ուստի զանոնք հրա-ւիրեց գալ Տիգրանակերտ ։ Ինչ խօսք որ անոնք ստիպուած էին պատասխանել ան-միջապէս այս հրաւէրին ։ Իբրեւ հին ծա-նօթ, այցելեցի Զօհրապին, եւ հարցուցի իրենց հոն գալուն պատճառը ։ Պատաս-խանեցին թէ «Տիգրանակերտ պիտի եր-թան Պատերազմական Ատեանին առջեւ դատուելու, իբրեւ հայ յեղափոխութեան գործօն անդամները, որովհետեւ կառա-վարութիւնը մեր մասին ձեռք բերած է շատ մը փաստեր»? ։ Խորհուրդ տուի ի-րենց երթալ եւ տեսնուիլ չորրորդ բանա-կին հրամանատար Ճէմալ փաշային հետ, որ այն ատեն Հալէպ եկած էր ։ Սակայն Զօհրապ պատասխանեց թէ «անկէ ոչ մէկ օգուտ չէ կարելի սպասել, նոր կուսակալ Պէքիր Սամի պէյ մեր մտերիմ բարեկամն է, կարելի է վստահիլ անոր խօսքին. քանի մը օր Հալէպ պիտի մնանք, որպէսզի երբ կուսակալը գայ, կարելի ըլլայ մեզ հա-մար բացատրել ու հասկցնել անոր մեր տարաբերը ».

Զօհրապ շատ ընկճուած էր եւ հի-ւանդ. կը թուէր թէ ալ ձանձրացած էր կեանքէն, կը զանգատէր սրտի տրոփիւ-նէն, կը գիտակցէր գլխին գալիքը եւ կը սպասէր ահաւոր վախճանին ։ Իսկ Վարդ-գէս միշտ յուռ, միշտ մտածկոտ, անընդ-հատ կը շրջէր սենեակին մէջ՝ ջղային պր-գիւի մը ազդեցութեան ենթակայ ։ Ճամ-բան իրենց հանդիպեցայ եւ աւետեցի թէ երկու օր վերջ Սամի պէյ Պէյրութէն Հա-լէպ պիտի հասնի ։ Նոր կուսակալի ժա-մանումին ատեն՝ երկուքն ալ գացեր էին անոր այցելելու ։

(Շար.) (29)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՏՈՒՌՈՎ մը պիտի օժտուի Շիշլիի գերեզմանատունը, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։ Նոր կանոնագրով մը, բոլոր գերեզմանատուններուն սեփականատէր կը համարուի քաղաքապետութիւնը։ Հետեւելով Յոյներուն օրինակին, Շիշլի գերեզմանատան յանձնախումբը դատ բացած է այս որոշման դէմ։ Երբ դատը շահին, պիտի ձեռնարկուի Մատուռի շինութեան։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ռստանիկի ազգային թաղում տեղի ունեցած է Թեհրանի մէջ ի ներկայութեան բազմաթիւ բարեկամներու, ընկերներու եւ համակիրներու։ Դամբանականներ խօսած են Յովհ. Ա. քհնյ. Հաճեան, «Դաւթեան» դպրոցներու տնօրէն Տոքթ. Հախնազարեան, իսկ Թեհրանի ընկեններուն կողմէ Հայկ Օհանեան։ Գերեզմանին վրայ խօսած է բանաստեղծ Արամ Գառոնէն, ընկեր Տաճատ Փօղոսեան «Ալիք»ի խմբագրութեան կողմէ։

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ճարտարապետ Քր. Թադէոսեան Վիէննա մեկնած է ուսումնասիրելու համար պղպատաձուլարանի մը շինութիւնը Իրանի մէջ։Իրանեւաւստրիական մշակութային միութեան հրաւէրով հայ մասնագէտը դասախօսութիւն մը տուած է «ժամանակակից քաղաքաշինութիւնը», «ճարտարապետութեան յառաջդիմութիւնըԻրանի մէջ»նիւթերու մասին, ցոյց տալով 75 նկարներ։ Վիէննայի «Տի Փռէսէ» գնահատական տողեր նուիրած է։ Թադէոսեանի մայրը Ռուս է, իսկ հայրը Հայ։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է Համբարձում Քէշիշեան (Էրքման)։ Անդամ էր Գարակէօզեան որբանոցի խնամակալութեան։ Բնիկ Էվէրէկցի էր, բայց կանուխէն Պոլիս հաստատուած։ Շնորհիւ իր ձեռներէցութեան, նիւթական փայլուն դիրք ունէր, սակայն ամբողջովին կորանցուց Ռնճեսրութեան տուրքի առեն։ Ցետոյ յաջողեցաւ վերահաստատել իր դիրքը։

ՀԱՅՐ ՄԵՍՐՈՊ վրդ. Ճանաչեան,«Բազմավէպ»ի խմբագիրը, որ Պոլիս կը գտնուի դասախօսութիւն մը տուած է Մխիթարեան Մշակութային Միութեան սրահին մէջ, նիւթ ունենալով «Հայ թատրոնը եւ թատերագիր հեղինակները»։ Ներկայացուցած է Շիրվանզադէն, Ահարոնեանը եւ Շանթը։ Հիացումով արտայայտուած է Շանթի «Շղթայուածի» մասին։ Հայ թատրոնը ունի երկու հազար տարուան անցեալ մը, Արտաւազդ Բ. հիմնադիրն է։ Քրիստոնէութեան շրջանին մինչեւ Ե. դար թէեւ յիշատակութիւններ կան, սակայն բեմական այս շարժումը մնացած է մութին մէջ։ ԺԷ. դարու Բ. կիսուն «Մարտիրոսութիւն Ս. Հռիփսիմէի» թատերախաղով առաջին քայլը կ'առնուի, ծնունդ տալու համար նոր ժամանակներու բեմական կեանքին, որու առհաւիրանները կը համարուին Մխիթարեանները։

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ Թեմին առաջնորդ Վազգէն եպիսկ. պարգեւատրուելով Գ.կարգի «Աստղ» պատուանշանը ստացած է ռումանական կառավարութենէն։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

ՃԱՄԲԱՆԵՐ ԿԸ ՇԻՆԵՆ ՏՐԱՊԻԶՈՆԷՆ ԷՐԶՐՈՒՄ, ԽՆՈՒՍ, ՄՈՒՇ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ադնան Մենտերէս, շարունակելով իր քննական պտոյտը, Մարզուանէն եւ Ամասիայէն անցաւ Էրզրում, յետոյ Վան։ Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Պոլսոյ թերթերէն (25 Սեպտ.)։—

Էրզրումէն բաժնուելէ առաջ, վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Անատոլու Գործակալութեան.

— Գոհունակութեամբ տեսայ որ բազմաթիւ գործեր ու աշխատանքներ արդիւնաւորուած են Էրզրումի մէջ, որ մեր կարեւոր կեդրոններէն մէկն է, բացի սահմանային քաղաք ըլլալու արժէքէն։

Օգտակար կը նկատեմ համառօտակի անդրադառնալ ճամբու հարցին։ Տասը օր վերջ պիտի բացուի Էրզրում – Սպեր – Ռիզէ ճամբան, որ կարեւորագոյններէն մէկն է։ Շինութիւնը մեծ փութով կը շարունակուի։ Երեք տարուան ջանքերը արդիւնք տալու վրայ են։ Այս ճամբան մօտաւորապէս 80 քիլոմեթր կը կարճեցնէ Էրզրումը Սեւ Ծովու կապող հեռաւորութիւնը։

Միւս կողմէ արագօրէն կը շարունակուի շինութիւնը Թորթում — Եուսուֆէլի — Ճորոխ — Հօփա ճամբուն, Ճորոխի հովիտին մէջէն, ուր փոխադրութիւնները ջորիներով կը կատարուէին։ Այս ճամբան ալ ուղղակի Էրզրումը պիտի կապէ Սեւ Ծովու ուրիշ կէտի մը։ Հետեւաբար Էրզրումէն ուղղակի պիտի հասնինք Տրապիզոն, Ռիզէ եւ այլ Ծովափնեայ վայրեր։

Էրզրում – Եուսուֆէլի – Հօփա ճամբուն մասը որ կը յանգի Թորթումի Ջրվէժին — 120 քիլոմեթր է եւ հիմնալի կերպով շինուած է, իսկ Եուսուֆէլիին եւ Ջրվէժի մէջտեղի մասին շինութիւնը արագութեամբ կը շարունակուի։ Անհման կատարելութեամբ շինուած են Էրզրումը մէկ կողմէ Իրանի եւ միւս կողմէ Տրապիզոնի կապող ճամբաները։ Միւս կողմէ Էրզրումը Հորասանի [illegible] կապող Էրզրում – Խնուս – Մուշ երկաթուղիին Խնուս – Վարդօ ճիւղը արդէն իսկ բացուած է եւ ժողովուրդը կ'երթեւեկէ։

Որոշուեցաւ անյապաղ շինել նաեւ Իսփիրէօյ – Պայպուրդ ուղղութեամբ [illegible] ճամբան որ պիտի արժեւորէ Գայաւէրէի անտառները ու անոր շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ լինելթ հանել Էրզրում։ Կառավարութեան միւս երկրորդական ճամբաներն ալ շինուելու վրայ են։

Գոհունակութեամբ մատնանշեմ թէ կը շարունակուի շինութիւնը Էրզրում – Խօրասան – Սարըղամիշ – Կարս երկաթուղիին։

Էրզրումի մօտակայ Գարասու ճախճա –

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ԶԻՆԱՅԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է Երեւանի մէջ։Ցուցադրուած են վաթսունէ աւելի գործեր։

ԵՐԵՒԱՆԻ թատերական նոր շրջանին պիտի ներկայացնեն Հաճի Բեկովի «Արշին Մալ Ալանը», Ց. Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»Զուխաճեանի «Կարինէ»ն եւ ուրիշ օփերէթներ, ինչպէս կը ծանուցանէ Կատակերգակ Թատրոնի տնօրէն Բարխուդարեան։

խուտները չորցուած են եւ 60.000 արտավար հող շահած ենք այս ձեւով։ Նոր հիմնուած Ջուրերու վարչութիւնը սկսած է Օլթիի գետին ընթացքը կանոնաւորել, ելեկտրականացման նոր ծրագիրներ եւս պատրաստուած է։

ՎԱՆ.— Վարչապետ Մենտերէս օդանաւով հոս հասաւ եւ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— Որքան ալ կարճատեւ ըլլայ Վանի բնակութիւնս, կուսակալութեան բոլոր պէտքերը աչքէ պիտի անցընեմ եւ համապատասխան միջոցներ գտնելու վրայ պիտի խորհինք։ Առաջին չորս տարիներու ընթացքին հնարաւոր բոլոր միջոցները գործածեցինք, հիմա աւելի մեծ թափով պիտի աշխատինք։ Արդէն առաջին չորս տարիներուն ընթացքին, ընկերային ու քաղաքական պայմանները այնքան նպաստաւոր չէին մեզի, որպէսզի կարենայինք աշխատիլ։ Այսօր շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ կը գտնուինք։ Ատենը եկած է արագօրէն աշխատիլ երկար ատեն անտեսուած Վանը հասցնելու համար ցանկալի մակարդակին։

Մօտերս օդակայանին շինութիւնը նորոգուելի պիտի դրուի ու հեռաձայնի կեդրոն մը պիտի հաստատուի։

ԾԱՆՐ ՊԱՏԻԺՆԵՐ.— Մամուլի ատեանին կողմէ ծանր պատիժներու դատապարտուեցան «Ենի Ուլուս» թերթին խմբագրապետ՝ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն (26 ամիս բանտարկութիւն, 4444 ոսկի տուգանք), օգնականը՝ Իպրահիմ Ճիհիօղլու (27 ամիս բանտ, 2666 ոսկի տուգանք), եւ պատասխանատու տնօրէնը՝ Ճէմալ Սայլամ (քսան օր բանտ, 7777 ոսկի տուգանք)։ Ատեանը վարչապետին եւ արտաքին նախարարին համար անուանարկիչ գտած էր Հիւսէյին Ճահիտի չորս խմբագրականները։ Իւրաքանչիւր խմբագրականին պատիժն է վեց ամիս բանտ եւ հազար ոսկի տուգանք։ Նկատելով որ Հիւսէյին Ճահիտ 65ը անցած է (76 տարեկան է), մէկ վեցերորդ համեմատութեամբ զեղչուած է պատիժը։

Թերթին աէլը, Նիհատ Էսիմ 22.222 ոսկի տուգանքի դատապարտուած է Հիւսէյին Ճահիտի յօդուածներուն հրատարակութեան առթիւ, իսկ13000 ոսկի տուգանքի՝ անուանարկած ըլլալով Անգարայի կուսակալը։

... կը պատասխանէ։ Ցետապային առաւ, մազն ալ, մօրուքն ալ, գլուխն ալ ամէն, ու ինչ վայրենի ձեւերով ..

ժանտարմաները կը պաշարեն հայ գիւղ մը, կը հաւաքեն այրերը, — ծեր եւ երիտասարդ պարանով կը կապեն իրարու։ Նոյնին ծանօթ ժանտարմա մը կը փըսփսայ մօտիկ կանգնած կիներուն, — «բացականներուն լուր տուէք, թող փախչին, լեռ բարձրանան։ Այս կապուածները, քանի մը վայրկեանէն չարաչար պիտի սպաննուին մօտակայ ձորին մէջ ...։

Բացականներէն շատեր չեն հաւատար, կուգան, կը ներկայանան։ Եւ երբ ձեռնակապը կ'անցընեն, անոնք մարէն կը ձայնեն — « ... Կնիկ, կիրակնօրեայ լաթերս վար նետէ որ հագնիմ, քաղաք պիտի երթանք, այսպէս ամօթ է .

Ուրիշ պատկեր մը, դարձեալ գիւղէն.

– Մարգար աղբար, քալէ։ Ժանտարմաները եկած գիւղացիները բոլոր հաւաքած են, եւ քեզի կը սպասեն»։Բոպը ծանօթ ասպիրան մըն է։

— Հասս, զուրբան, ինչ կ'ըլլի, ձգէ նա էրկու խօսքն ալ փարեմ, ապա կ'երթանք»։ Անմեղ, աշխատաւոր Մարգար [illegible] իր օրհնեալ, արտերուն մէջ երկու ակօս եւս կ'ուզէր բանալ առանց գիտնալու թէ երկու վայրկեան վերջ այդ ակօսներէն մէն իր գերեզմանը պիտի դառնար ...

Հազարներով այսպիսի օրինակներ կարելի է հաւաքել, թուղթին յանձնել։Բայց, որո՞ւն համար, գիտել կուտար տարեց հայրենակից մը։

Իրօք, ո՞վ կը կարդայ, եւ որո՞նք կը սերտեն պատմութիւնն մեզի փոխանցուած այս դասերը։

Նոր սերունդը կը կարդա՞յ, որպէսզի սթափի, թօթափէ անհոգութիւնը, անտարբերութիւնը։

Երէկ բռնակալութեան մը ենթակայ, միշտ ծանր լուծի տակ, մեր ճակատագրին, խոփին ու արօրին հետ նոյնացած, աշխարհը չէինք ճանչնար։

Այսօր, լոյս քաղաքներ կ'ապրինք, լուսերու մէջ կը լողանք, բայց պիտի կը հանո՞նք օգտուիլ այն լոյսերէն որպէսզի մեր ապրած ու զայլք օրերուն մէջանդամ մըն ալ չկրկնուի այն՝ ինչ որ տեսանք ու ապրեցանք, 1915ի սեւ [illegible]

Որպէսզի անգամ մըն ալ չկրկնուի Զօհրապներու, Վարդգէսներու, Ակնունիներու, Զարդարեաններու, Վարուժաններու, Սիամանթօներու, Ս. Մինասեաններու, Գ. Բարսեղեաններու, [illegible] եաններու եւ միւս բիւրաւոր [illegible] նահատակներու եղերական [illegible]

Անէծք մեզի, եթէ.

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԻ

[illegible] Ի ԹԻՐԹՕՆԸ (18)

Ե Տ Փ Լ . . .

●

Պէտք է լեցնել եւ պատրաստ լինել, կ'ըսէ, ու իր աչքերը կը պղպլինան։ Լուզվիգ կը հանէ տարմանակը, իսկ ես նոյնպէս կը պատրաստեմ հրացանս։ Մինչեւ հիմա եղածը աննշան բան մըն էր միայն. իսկ այժմ խողերը լուրջ բնոյթ կը [illegible]։ Երկրորդ անգամ թոյլ չե՛ն տար որ մեր վրայ յարձակին։

Մենք կը բաժնուինք փողոցին մէջ՝ երեք քայլ իրարմէ հեռու, յարձակողներուն յարմար թիրախ չծառայելու համար։ Ու յառաջ կը շարժինք։

Երբ անոնցմէ քսան մէտր հեռաւորութեան վրայ կը լինինք, պիտի կրակենք, — կը սպառնայ Վիլլի

Հակառակորդները անհամբեր շարժումներ կ'ընեն։ Մենք կը շարունակենք յառաջանալ։ Մեր դէմ հրացաններ կը բարձրանան։ Վիլլի չխկացնելով կ'իջեցնէ իր հրացանի ապահովութեան զսպանակը ու զօրէն ձեռնառումբ մը կ'առնէ, զոր իբրեւ ամէնէն իրական զէնք մը տակաւին քովը պահած է։

— Ես կը համրեմ մինչեւ երեք, — կ'ըսէ ան։

Նոյն պահուն խումբէն կը զատուի տարեց մարդ մը, ենթասպայի համազգեստով, որուն վրայ այլեւս չկան աստիճանը ցուցնող տրէզները։ Ան յառաջ կ'անցնի ու կը կանգնի։

— Ընկերնե՞ր ենք մենք՝ թէ ոչ։

Վիլլի այնպէս ապշած է, որ խօսելէ առաջ անխօսուած է չունչ առնել

– Վայ Թշուառական... Նոյն բանը մենք ձեզի կը հարցնենք, վախկոտ շուրթեր,— կ'ըսէ ան վրդովումով, — հապա ո՞վ սկսաւ այստեղ վիրաւորներու վրայ կրակել։

Ենթասպան կը շուարի

- Այդպէս բա՞ն ըրած էք, — կը դառնայ ան իր հետի մարդոց։

— Ան չէր ուզեր վար առնել ուսադիրները, — կը պատասխանէ մէկը խումբէն։

Մարդը նորէն մեզի կը դիմէ.

Ուրկէ՞ կուգաք։

– Ռազմաճակատէն, ուրիշ ուրկէ՞ կրնանք գալ։

— Եւ ո՞ւր կ'երթաք։

— Հոն, ուր ամբողջ պատերազմի ընթացքին կը վանուէիք դուք. տուն՝ ըսել կ'ուզեմ։

— Ընկեր, ասիկա տունը չէ որ կորսնցուցած եմ, — կ'առարկէ մարդը, ցոյց տալով բաճկոնի դատարկ թեւը։

— Ալ աւելի գէշ,— կը յարէ Վիլլի անյոյզ,— այն ատեն դուն պէտք է ամչնայիր ատանկ շինծու զինուորներու հետ լինելէ։

Ենթասպան աւելի մօտ կուգայ։

– Հիմա յեղափոխութիւն է, — կ'ըսէ ան հանդիսա, — ով մեր կողմը չէ՝ մեզի դէմ է։

Վիլլի կը խնդայ.

— Հիանալի յեղափոխութիւն, մանաւանդ ուսադիրներ պոկողներու քու այդ միութիւնը ... Եթէ դուք աւելի բան չէք ուզեր ...

Ու կը թքնէ արհամարհանքով։

— Ոչ, ոչ, — կը բացագանչէ միաթեւ մարդը ու արագօրէն կը մօտենայ Վիլլիին, — մենք աւելին կ'ուզենք. վերջ պատերազմին, վերջ գրգռութեան, վերջ մարդասպանութեան ... Մենք կ'ուզենք նորէն մարդ լինել եւ ոչ պատերազմի մեքենաներ

Վիլլի կ'իջեցնէ ձեռքը, որով բռնած է ռումբը։

— Ատոր համար հոս տեղի ունեցածը փառաւոր սկզբնաւորութիւն մըն էր, այնպէս չէ՞, դուն, ճակատի զինուոր, — կ'ըսէ ան ու կը ցուցնէ Լուդվիգի քրքրուած վիրակապը։

Ապա քանի մը ոստումով կը վազէ դէպի խումբը, որ սկսմայ ետ ետ կ'՝երթայ։

Մա՞րդ,— կը մանչէ ան, — մա՞րդ կ'ուզէք լինել։ Բայց դուք դեռ զինուոր ալ չէք։ Եթէ մէկը տեսնէ ինչպէս կը բռնէք ձեր հրացանները, իրապէս կրնայ վախնալ թէ ձեռքերնիդ պիտի կոտրէք

.. Տուներնիդ կորսուեցէք, դուք, խըլըրտներ ..

Խումբը կը ցրուի։ Վիլլին կը վերադառնայ ու կը կենայ ենթասպայի առջեւ։

— Հիմա կ'ուզեմ քեզի բան մը ըսել Մենք այդ աղտոտ պատմութենէն նոյնքան զզուած ենք, որքան եւ դուք, եւ պէտք է որ ան այլեւս վերջ գտնէ. սակայն ոչ այդպէս։ Երբ մենք բան մը կ'ընենք, մեր կամքովն է որ կը կատարենք այդ. բայց երբեք չենք հանդուրժեր որ մեզի հրահանգներ տրուին։ Իսկ այժմ լաւ մը բաց աչքերդ ու նայէ։

Ու երկու արագ շարժումով Վիլլի կը պոկէ իր սեփական ուսադիրները։

— Ասիկա կ'ընեմ, վասնզի ինքս այդպէս կ'ուզեմ, եւ ոչ թէ անոր համար որ դուք կ'ուզէք։ Այդ — իմ գործն է։ Բայց ահա ան, -- Վիլլի կը ցուցնէ Լուդվիգի վրայ, — մեր անդրականն է ու պիտի պահէ իր ուսադիրները. եւ վայ անոր որ խնդիր մը կը հանէ ատոր մասին։

Միաթեւ մարդը հուանութեան նշան կ'ընէ։ Իր դէմքի արտայայտութենէն կը տեսնուի, որ միտքը կը գործէ։

— Ըսի, չէ՞, այ մարդ, որ ես ալ հոն էի,— կ'արտասանէ ան վերջապէս, — այնպէս որ անտեղեակ մէկը չեմ։ Տես ահա ...

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

— Եթէ խմբագրած ըլլար, ի՞նչ պիտի ընէիք, հարցուց լրագրող մը:

= Պիտի ուսումնասիրէի եւ հաւանաբար հարցախնդում կատարէի Ազգ. ժողովին մէջ:

Կոչնակիր սոսցած է նաեւ նախկին վարչապետը, Պ. Լանիէլ:

× Երէկ նորէն պիտի հարցաքննուէր Պառանէս, դէմ դիմաց հանուելով Լաբարիւսի հետ: Հարցաքննութեան առեն հաստատուած է թէ Պառանէս 200.000 ֆրանք ամսաթոշակ ստացած էր մօտ երկու տարի, ոստիկանական տեսուչ Տիտի յանձնելու համար իր կորզած գաղտնիքները: Այս գումարէն 150.000 ֆրանք կը յանձնէր համայնավար կուսակցութեան: Անցեալ Մայիսին ամսաթոշակը իջած էր 80.000 ֆրանքի, իսկ Օգոստոսին՝ ջնջուած էր: Ամբաստանեալը խոստովանած է թէ իբրեւ ծածկանուն կը գործածէր «Պառան» եւ թէ բազմաթիւ յօդուածներ գրած է այդ ստորագրութեամբ:

× Ապահովութեան տեսչութիւնը ճըշդած է «Պ. Շարլ»ին ինքնութիւնը: Հարցաքննութիւններէն կ'երեւայ թէ այս խորհրդաւոր անձը ներկայ կ'ըլլար Տիտի եւ Պառանէսի խօսակցութեանց: Բուն անունն է Ալֆրէտ Տըլառիւ, որ պատերազմին առեն պաշտօնեայ եղած է ոստիկանութեան տեղեկատու դիւանին: Կը կարծուի թէ փախած է Տիտի հարցաքննութենէն ետք: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ այս մարդը կը գործակցէր Գերմաններուն եւ թէ Մ. Նահանգները ղրկուած է մասնաւոր պաշտօնով, կեղծ անցագրով մը զոր ճարած էր ոստիկանութեան նախորդ վերատեսուչը, Պէյօ:

× Ներքին գործերու Նախարարը, Պ. Միթըրան, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ «կրնայ ընդարձակուիլ այս գործը, որ մէկ կողմէ անվիճելի դաւաճանութիւն մը կը նշանակէ, միւս կողմէ՝ քաղաքական վարկարեկիչ շահագործում մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ, որ Մոսկուա գացած էր վերջերս, Փարիզ վերադարձաւ առջի օր:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին գոյացած համաձայնութիւնը նշանադրուեցաւ երէկ, Լոնտոնի մէջ, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ կողմէ: Այդ համաձայնութեամբ Իտալիոյ պիտի յանձնուի վիճելի շրջանին Ա. մասը Նահանգախոսով, ուր ստանձնաչնոր Ներ պիտի փոյթէ Եուկոսլաւիա:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ մասին Պ. Վիշինսկի վերջին առաջարկները նպաստաւոր ընդունելութիւն գտան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ: Երկու կառավարութիւնները սկսած են քննել խորհրդային ծրագիրը:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ մը սարքեցին Լոնտոնի նաւահանգստին մէջ, անշարժութեան դատապարտելով 71 նաւեր:

ՄԱՐՈՔԻ մայրաքաղաքին՝ Ռապաթի մէջ երկու անգամ ռումբեր պայթեցուցին ահաբեկիչները, վիրաւորելով եօթը եւրոպացիներ եւ վեց Ամերիկացիներ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Լոնտոնէն վերադարձին ճառ մը խօսելով Էվրէօյի նահանգային ժողովին առջեւ, բացատրեց թէ «մեր առաջին պարտականութիւնն է Ֆրանսացիներու միութիւնը: Կրնանք տարբեր կարծիքներ ունենալ, ինչպէս կը տրամադրէ ժողովրդապետութիւնը. Բայց երբեք պէտք չէ մոռնանք թէ երկրի շահը միութիւն կը պարտադրէ»:

ՓԱՐԻԶ եկաւ Ճափոնի վարչապետը, Պ. Եոշիտա, որ քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ գլխաւոր երկիրներու մէջ:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Հոկտ. 2ին օթոքար մը գլորեցաւ Վոսփորի մէջ եւ 16 ճամբորդներ կորան ծովամոյն:

ՋՈՒՐԻՆ ԳԻՆԸ երկու ֆրանք պիտի աւելնայ (խորանարդ մեթրի վրայ), երեք միլիառ ֆր.ի գումարայլուծ մը ճարելու, ջրուղիներ բանալու եւ ջրարաշխութիւնը բարուոքելու համար: Փարիզի քաղաքապետը, Տը-Պերնառ Լաֆէ բողոքեց [illegible] ման դէմ, Սէնի երեսփոխաններուն ուշադրութեան յանձնելով խնդիրը:

ՇԱՐԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր ժրաջան նախագահ Պ. Կ. Փօլատեանի, իր հօր պատահած արկածին համար եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ:

ՅԱՌԱՋ.— [illegible] կածին առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաթօ տէ Ֆլէօռի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

■

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը:

Պ. Մկրտիչ Երանեան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Քէօսէեան (Պոլիս), Խաչիկ Եղեկիէլեան եւ զաւակները՝ Փայլակ (Սեւրան), Վարդ (Հայաստան), Կարապետ Եղեկիէլեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Անտոէ Պայիֆ, Տէր եւ Տիկին Ռօժէ Տեթրէ, Տէր եւ Տիկին Անտոէ Տակընէ, Օր. Սիւզան Պայիֆ, Անի Տեթրէ, Միշէլ Տակընէ, Տէր եւ Տիկին Օ. Երանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մաքրուհի Մինասեան (Սարսէլ), Այրի Տիկին Աննա Երանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Երանեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն

ՄԱՌԻ ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Եղեկիէլեան, Պարտիզակցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի 3 Հոկտ. իր բնակարանը, 11 ռիւ Լառօմիկիէռ (Փարիզ 5):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 16.15ին Փարիզի հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին 10պիս, Ռիւ Թուէն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Tél. Pro. 25-46. R.C. N° 46,325

43, Rue Richer, Paris (9e).

Գրատունս կեց հաստատած ենք երգապնակներու (տիսք) բաժին մը, ուր պիտի գտնէք հայկական, արեւելեան եւ յունական ամէն տեսակ գեղեցիկ երգեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ստացած ենք մեծ քանակութեամբ պատմական, բանաստեղծական, գեղարուեստական եւ գրական գիրքեր. Փափաքողին կը ներկայացնենք ցանկը:

Նոյնպէս արդէն հասած են հայկական, ռուսական, ատրպէճանեան եւ վրացական բազմաթիւ երգապնակներ:

Լոյս տեսած է գրատանս ընդարձակ գրացուցակը, 150 էջ: Փափաքողին օրինակ մը ձրի կը ղրկենք:

Այցելեցէ՛ք մեզի եւ գոհ պիտի մնաք:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը, կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերային նաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ազգալեանի, ԹՐԻ. 57-74: Անձ գլուխ 550 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24

Օթէլ Մոտէրնի սրահներուն մէջ

Փլաս տը լա Ռէպուպլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տռոէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼԿՈՒՌ:

Մուտք 250 ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սեբաստիայէն Տոքթ. Յարութիւն Գալփաքճեան կը փնտռէ իր նախկին զաւակները՝ Կարապետ Քիւփէլեան, ճարտարագէտ Լենինկրատ. Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Պրիւսէլ: Բնիկ Մարաշցի. հայրը գերմանահպատակ եղած է, ունի բժիշկ եղբայր մը՝ Սիմոն եւ փաստաբան եղբայր մը՝ Տիգրան: Կը կարծուի թէ Սուրիա կը գտնուի: Տեղեկացնել Պ. Լութֆիկ Քաչիրեմճեանի, 125 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Քլամառ, (Սէն), Ֆրանս:

Միջին Արեւելքի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէօյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին, 4 ռիւ Բոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Քաֆէ Ռիժան:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռաւ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ:

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս:

ԾՆՈՒՆԴ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Մ. Սարգիսեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց թոռնիկին ՍԱԹԵՆԻԿԻ եւ այս առթիւ 500ական ֆրանք կը նուիրեն Թաղին դպրոցին, Նոր Սերունդին, Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբին:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էֆօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
*
JEUDI
7 OCTOBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 7490 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2901

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՐԻՔԸ ՏՈՒՆԷՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

Հայրենիք գաւնօրէն կ'ողբայ.

— « Հայ ծնողքը իր բոլոր ուժովը, բոլոր միջոցներովը կը ջանայ որ վայր-կեան մը իսկ ուշ չմնայ իր զաւակը՝ ամե-րիկեան դպրոցէն. սակայն, ո՞ր ծնողքն է որ, կամ ի՞նչ տոկոս կը կազմեն այն ծնողները որոնք նոյնքան փութկոտ, ուշադիր եւ խիստ կ'ըլլան, երբ կարգը կուգայ հայկ. դպրոցին» :

Նոյն հարցումը կրնաք ուղղել այստեղ ալ: Մինչեւ հարեւան գաղութները :

Եւ ձեր սիրտը պիտի ճմլուի, եթէ ու-զէք պատասխան մը գտնել :

Անհոգութեան ամէնէն բանուկ բոյները՝ մեր տուներն են: Ընտանիքները:

Օտարացման կենդանի օրինակը կու տան հայրիկն ու մայրիկը, արհամարհե-լով, անտեսելով կամ նուաստացնելով ինչ որ հայկական է :

Ծնողներ կան որոնք շուտ կը մոռնան իրենց հարազատ ծագումը, եթէ կրցած են քիչ-շատ փայլուն գիրք մը գրաւել :

Կարծէք շնորհ մը կ'ընեն, եթէ հայերէն գիրք մը կամ թերթ մը ձեռք առնեն, եւ կամ ներկայ ըլլան հայկական հանդէ-սի մը

Ցաւն կը տեսնէք այս երեւոյթները: Եւ որովհետեւ ի բնէ ազդամոլ է օրինակե-լու ամէն գէշ բան, կը հետեւի տեսածին եւ լսածին :

Այլեւս ինչո՞ւ հետաքրքրուի հայկա-կան գրքերով կամ գիրքով, երբ հայրիկն ու մայրիկը վերէն կը նային այդ ամէ-նուն վրայ, հայերէն գիտնալով հանդերձ:

Դեռ ուրիշ երեւոյթ մը, նոյնքան ար-ժանի խորհրդածութեան.

Ամէնէն անտարբերն ալ կը հպարտա-նայ, երբ օտարական մը գովասանական խօսքեր արտասանէ կամ գրէ Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան մասին:

Այսպէս, «աղգովին» հրճուեցանք, երբ երկու Ֆրանսացիներ, մէկը՝ հմուտ խմ-բագիր, միւսը՝ բանաստեղծ, հայկական իմացականութեան փառքը հիւսեցին «Նա-բեկ»ի եւ ժողովրդական բանահիւսու-թեան միջոցաւ :

Երկուքն ալ, Գալտա եւ Լիւք Անտուէ Մարսէլ, ծանօթ էին մեր գաղութին մէջ, եւ գացին մինչեւ Եգիպտոս եւ Լիբանան, արտակարգ ոգեւորութիւն առեղծելով

Շատերուն ոտքը գետնէն կտրեցաւ. « Ուրեմն մենք ալ թանկագին արժէքներ ունինք եղեր, արժանի՝ օտար գրող-բրոցներու ջերմ գնահատութեան ...» :

Ո՞րքան տեւեց այդ ոգեւորութիւնը : Կամ ի՞նչ գործնական արդիւնք ունեցաւ, գոնէ մեր գաղութին մէջ :

Յանդամայա հայագէտ մը, Ֆր. Ֆէյտի, որ գիրք մըն ալ գրած է, հայերէն սոր-վեցնելու համար իր ազգակիցներուն եւ.. Հայերուն, մեր մայրենի լեզուին փառքը կ'երգէ ուր որ հանդիպի: Սովորական հանդէսէ մը մինչեւ միջազգային համա-գումար մը :

Իր միամօր զաւակն ալ հայկական ճե-մարան կը յաճախէ :

Եթէ անոր խանդավառութեան մէկ տասներորդը ցոյց տային մեր «ուսումնա-կան» ծնողները, տա նուազն երեք հազար աշակերտներ կ'ունենայինք միայն Փարի-զի շաբաթական դասընթացքներուն մէջ, դ ոչ թէ 360ի, ինչպէս կը ծանուցանէր Կրթական Մարմնին տարեկան տեղեկա-գիրը :

Սեփականը նսեմացնել եւ շլանալ օտա-րին լոյսով՝ կը նշանակէ կորսնցնել հա-ւատարակշռութիւնը :

Օտար մշակոյթէն պիտի օգտուինք, ա-ւելի ճոխացնելու, արդիւնցնելու համար մեր պաշարը, բայց ոչ թէ ուրանալու հա-մար սեփականը :

Մնաց որ, ծիծաղելի չէ՞ ազատութիւն եւ հայրենիք երազել, երբ աստիճանաբար կը հեռանանք մայրենիքէն եւ հայութենէ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ ԱՅՍՕՐ ԿԸ ԽՕՍԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ ՊԻՏԻ ՅԱՐՈՒՑԱՆԷ

Վարչապետը երէկ տասու տեղեկու-թիւններ հաղորդեց նախարարական խոր-հուրդին, Լոնտոնի մէջ կնքուած համա-ձայնութեանց մասին, իսկ այսօր, հինգ-շաբթի, պիտի խօսի Ազգ. ժողովին առ-ջեւ, որ արտակարգ նիստի հրաւիրուած է: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յա-րուցանէ.

Երէկ արտաքին գործերու յանձնաժո-ղովը լսեց վարչապետին բացատրութիւն-ները, բազմաթիւ հարցումներ ուղղելով : Մինչեւ ուշ ատեն դեռ ոչ մէկ հասունք ճշդած էր իր դիրքը: Համայնավարները վճռապէս հակառակ են կնքուած համա-ձայնութեանց եւ մասնաւորապէս Գերմա-նիոյ վերազինման Միւս երկու մեծ հո-սանքները, ժողովրդական եւ ընկերվա-րական, իրար կը գնեն: Ամէն պարագայի մէջ, մեծամասնութիւն մը ապահովուած է, բայց չի գիտցուիր թէ ինչ համեմա-տութիւն պիտի կազմէ: Այդ մեծամաս-նութեան կարեւորութիւնը կախում ունի ընկերվարական կուսակցութեան դիրքէն: Կուսակցութիւնը դարձեալ երկու մասի բաժնուած է, ինչպէս միացեալ բանակին առթիւ: Մարսէյլի երեսփոխանը, Գ. Տէ-ֆէռ եւ ուրիշներ հաւատարար կ'երեւան, իսկ Գ. Ժիւլ Մօք եւ իր ընկերները վճռա-պէս հակառակ են Գերմանիոյ վերազին-ման Իրաւէններ կը կարծեն թէ ժողո-վրդականներուն գիրքը որոշ չափով պիտի ազդուի ընկերվարականներու բռնելիք ուղղութենէն.

Միացեալ բանակին կուսակիցները հա-մաձայն են վստահութիւն յայտնելու կա-ռավարութեան, վախնալով նոր մերժու-մի մը հետեւանքներէն: Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներն ալ մեծ մասով համաձայն են թեր քուէարկելու

Հաւանական է որ այսօրուան ժողովին մէջ հարցումներ ուղղուին նաեւ լրտեսա-կան գործին առթիւ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս խնդիրը մեծ արտնդրու-թիւն պատճառած է Գ. Մէնտէս Ֆրանս-ի, վերջին տասը օրերու ընթացքին : Նախապէս տրամադրութիւնները աննր-պաստ էին դաշինքին համար, այս հար-ցին առթիւ, բայց այժմ հաստատուած է թէ Մէնտէս Ֆրանսի կառավարութիւնը ոչ թէ խարտակած է ստորկանութեան հակաբոլշեւիկեան հետազօտութիւննե-րը, այլ յաջողած է աւելի յառաջ երթալ, երեւան հանելու համար համայնավարնե-րու լրտեսական գործունէութիւնը, քան ուրիշ չոեւէ կառավարութիւն :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Լրտեսական գործին միջնորդը, Պառա-նէս, առջի օր եւս տաւ իր նախորդ խոս-տովանութիւնները: Այս առթիւ ըսաւ թէ այժմ հետապնդուած անձերէն աւելի, ուրիշներ պատասխանատու են գինուորա-կան գաղտնիքներու «փախուստ»ին: Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին բարձր պաշ-տօնատարներէն Լապրիւս նորէն հարցա-քննուելով, ըսաւ թէ «դրամական ճղճիմ հաշիւներով չէր շարժած, գաղտնիքներ դուրս հանած ատեն, այլ գաղափարական համոզումներով, օգնելու համար «Լիպե-րասիոն» թերթին մղած պայքարին ընդ-դէմ Հնդկաչինի պատերազմին: Պառա-նէս, որ նախապէս ըսած էր թէ Լապրիւ-սէն իմացած գաղտնիքները ձախակողմ-եան տարրերու կը հաղորդէր, մանաւա-բապէս համայնավար կուսակցութեան, առջի օր յայտարարեց թէ երբ Ժաք Տիւք-լոյի կ'առաջարկէր կորզուած գաղտնիք-ները, այս վերջինը մերժեց, ըսելով թէ արդէն ունի Ազգ. պաշտպանութեան Կո-միտէին լրիւ ատենագրութիւնը : Այդ ատենագրութիւնը տեղեկութիւններ կը պարունակէր գինուորական շարժումնե-րու մասին, ինչ որ շատ օգտակար պիտի ըլլար համայնավարներուն, թէ Հնդկա-չինի եւ թէ Ժընեւի մէջ :

× Պառանէս երէկ դէմ դիմաց հանուե-ցաւ Ժաք Տիւքլոյի եւ ուրիշ երկու հա-մայնավար պետերու հետ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Պոլսոյ թերթերը շռնդալից դէպք մը կը պատմեն, ցաւ եւ զարմանք յայտնե-լով :

Իսլամական վերամուտին առթիւ, ոս-տիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առեր է, որպէսզի «անպատշաճ» բաներ չպատահին :

Այսպէս, վեց հարիւր ոստիկաններ դիրք բռներ են բարձրագոյն վարժարան-ներու առջեւ, որպէսզի մանչերու հետա-պնդումներէն պաշտպանեն աղջիկները :

Հակառակ այս զգուշութեան, բազմա-թիւ թուրք «իգիտ»ներ բաւական տաք ու պաղ անակնկալներ սարքեր են «քիւչիւք հանըմ»ներու գլխուն :

Աւելորդ է նկարագրել թէ ի՛նչ կրնան բրած ըլլալ :

Թուրք թերթերը զանազան դրուագներ կը պատմեն, մէկը միւսէն պատկերա-զարդ.— խօսք նետել, անճոռնի շարժում-ներ ցուցադրել, վաւաշոտ նայուածքներ ուղղել վարդի պէս ծաղկած մանկամար-դուհիներու :

Այս առթիւ ձերբակալուած են 43-50 լկտի ուսանողներ, որոնք չափը անցու-ցեր էին :

Իսկ մէկն ալ կին ոստիկանի մը «կախ-ուեր է», ինչպէս կ'ըսեն իրենց յատուկ բարբառով :

Ձեր հասկնար թէ թուրք խմբագիրները ինչո՛ւ իրար անցեր են, զարմանք եւ վըր-դովում յայտնելով.

Թրքական « լիսէ »ներուն ուսանողները պարզապէս իրենց հարազատութիւնը կ'ա-պացուցանեն, հետեւելով ցեղին ձայնին :

Դարեր առաջ, իրենց պապերը մանկա-ժողովներ կը սարքէին, տղաքը թլփատե-լով իսլամացնելու, աղջիկներն ալ հարէմ առաջնորդելու համար :

Այսպէսով ցեղը ազնուացաւ, իբրեւ ֆի-զիքական կերպարանք :

Ցեղոյ տեղի ունեցան դղրդագին դէպ-քեր,— Հալածանք քրիստոնեաներու դէմ, զանգուածային ջարդ եւ աւար, տիրանալու համար անոնց ոչ միայն նիւ-թական հարստութեանց, այլ եւ կիներուն եւ աղջիկներուն :

Նոր ախորժակներ բացուեցան տարիներ-րու ընթացքին :

Նոր Թուրքիոյ երիտասարդութիւ-նը փոխանակ դրախտի հուրի-փերի-ներուն սպասելու, անմիջապէս օգտուիլ երկրային երանութիւններէն, սանձար-ձակ ասպարէզ տալով իր կիրքերուն :

Եւ որովհետեւ քրիստոնեաները պակ-սած են, այժմ կը հետապնդեն իրենց հա-րազատները, դիրք բռնելով դպրոցներու առջեւ :

Ոստիկանական սաստը կրնա՞յ լռեցնել ցեղին ձայնը ...

ՎԱՀԷ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

ԿԷՍԸ ԻՏԱԼԻՈՅ, ԿԷՍԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Հոկտ. 5ին Լոնտոնի մէջ նշանագրուեցաւ (փա-ռաֆէ) այն համաձայնութիւնը որով կը լուծուի Թրիէսթէի վէճը Երկրորդ աշ-խարհամարտին դադարումէն ի վեր ա-ռաջին անգամ ըլլալով ճամբան կը հար-թուի Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ բարե-կամական յարաբերութեանց համար : Միեւնոյն ատեն կը դարմանուի վէրք մը որ կը խանգարէր միջազգային յարաբե-րութիւնները :

Համաձայնութիւնը ստորագրեցին ոչ միայն Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ, այլ եւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ներկա-յացուցիչները, քանի որ վիճելի շրջանը կը գտնուէր վերջին երկու պետութեանց թեւարկութեան տակ :

Համաձայնութիւնը կը տրամադրէ. Գրեթէ ամբողջութեամբ Իտալիոյ յանձ-նել Ա. շրջանը, որ ունի 86 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 302 200 բնակիչ եւ որ կը գտնուի անգլեւամերիկեան գրաւման տակ

Եուկոսլաւիոյ վերապահել Բ. շրջանը (199 քառ. մղոն եւ 73.500 բնակիչ): Այդ պետութիւնը արդէն գրաւած է այս շր-ջանը, Բ. աշխարհամարտի դադարումէն ի վեր: Պիտի ստանայ նաեւ մէկ մղոն եր-կայնութեամբ հողաշերտ մը՝ Ա. շրջա-նէն:

Խնդիրը սեղանի վրայ էր 8-9 տարիէ ի վեր, իսկ վերջին բանակցութիւնները տե-ւեցին ութ ամիս, այս յաջող ելքին յան-գելու համար :

Նշանագրումը (սկզբնական ստորա-գրութիւն) տեղի ունեցաւ Անգլիոյ ար-տաքին գործերու նախարարին՝ Իտընի պաշտօնատան մէջ: Համաձայնութիւնը Իտալիոյ յանձնելով հանդերձ Ա. շրջանը, կը տրամադրէ որ Թրիէսթէն դառնայ մի-ջազգային նաւահանգիստ :

Թէ Իտալիա եւ թէ Եուկոսլաւիա կը խոստանան յարգել փոքրամասնութեանց իրաւունքները եւ թոյլ տալ որ փախս-տականները մէկ շրջանէն միւսը դաղթեն ա-զատօրէն, մինչեւ մէկ տարի: Գլխաւոր համաձայնագրին կցուած է քարտէս մը որ կը ճշդէ նոր սահմանագլուխը հիւսի-սային շրջանին մէջ (իտալական) եւ հա-րաւային շրջանին մէջ (եուկոսլաւ): Ու-րիշ յաւելուածով մը Իտալիա եւ Եուկո-սլաւիա երաշխիքներ կը խոստանան փոք-րամասնութեանց:

Անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները հիւսիսային շրջանը Իտալիոյ պիտի յանձ-նեն մինչեւ մէկ ամիս. Թէեւ իտալական

....

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի օր Փարիզի Հայոց եկեղե-ցին ծայրէ ծայր լեցուած էր յուղարկա-ւորներով, որոնք եկած էին իրենց վեր-ջին յարգանքը մատուցանելու ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի յիշատակին: Արա-րողութեանց կը նախագահէր առաջնորդը՝ Սերովբէ Ծ. Վ., շրջապատուած չորս քահանաներով եւ դպրաց դասով :

Ներդաշնակ եւ յուզիչ եկեղեցական ա-րարողութիւնները վերջացան «Տէր Ո-ղորմեա»ով զոր վերնատունէն երգեց Օր. Իրիս Գիւլպիւլեան :

Դագաղը, որ կը հանգչէր մահարձանի մը վրայ, ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղ-կեպսակներով: Առաջին դամբանականը խօսեցաւ Սերովբէ վարդապետ մարդկա-յին կեանքը նմանցնելով բոյսի մը որ կը ծլի, կ'աճի, կ'ուռճանայ, բայց թեթեւ խոյլաւ մը մէկ հարուածով կը խամրե-ցնէ զայն եւ կը մնայ միայն մահացեալին գործը եւ յիշատակ մը անմոռանալի : Հայ Գրողներու Բարեկամներուն կողմէն Ս. Պարսամեան տուաւ քանի մը կենսագրա-կան գիծեր հանգուցեալի մասին: Յիշեց իր աշխատակցութիւնը թերթերու եւ պարբերաթերթերու, թատերական-քն-նադատական յօդուածներով : Մտքի եւ գիրքի մարդ, Հրաչ Սարգիսեան միշտ սի-րով աջակցած է բարոյապէս թէ նիւթա-պէս ամէն կարգի ձեռնարկներու : Պ. Գ. Վահան նոյնպէս կարդաց յարգանքի խօսք մը յանուն բեմական աշխատաւորներու, յիշեցնելով թէ հանգուցեալը ջերմ բարե-կամն էր թատրոնի եւ գործնապէս կ'ա-ջակցէր իրենց ձեռնարկներուն:

Ցեղոյ յուղարկաւորներու թափորը ձամբայ ելաւ դէպի Փէռ Լաշէզի դիերդ-մանատունը, ուր պիտի ամփոփուէր տա-րաբախտ Հրաչ Սարգիսեանի մարմինը :

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Ա.

Այս տարի Սեպտեմբերի 25ին տասնեբորդ տարելիցն էր իր մահուան : Անցեալ 1944ի այդ օրը յաւիտենապէս փակեց իր աչքերը Մանուկ Աբեղեան, գրեթէ ութսունամեայ (1865 – 1944) : Մէկը Հայաստանի եւ Կովկասի թուով չորս նշանաւոր հայագէտներից, ներկայ 20րդ դարու — Ստեփան Մալխասանց, Մանուկ Աբեղյան, Հրաչյա Աճառյան եւ Յակոբ Մանանդյան : Ամէն մէկն իր յատուկ ճիւղում՝ առաջնութեան աստիճանին հասած :

Բազմամեայ փառաւոր դասախօս եւ ուսուցչապետ, ներհուն բանասէր եւ հայկաբան, հմուտ ուսումնասիրող մեր հին եւ միջին ու նոր գրականութեան, լեզուի եւ մանաւանդ ժողովրդական անգիր բանահիւսութեան՝ Մանուկ Աբեղեան ծնած էր 1865, Մարտ 15ին Աշտարակ գիւղում, Երասխի վրայ, մի հայ գիւղացի ընտանիքի յարկի տակ :

Սկզբնական կրթութիւնը հայրենի գիւղի մօտ գտնուող Կարմիր Վանքում ստանալէ ետք, 1876ին մտել է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը եւ աւարտել նրա լրիւ դասընթացքը 1885ին: Երկու տարի այդտեղ ուսուցչութիւն անելուց յետոյ նա նոյն այդ պաշտօնն այնուհետեւ վարել է Շուշիի թեմական դպրոցում (1887–1890) եւ ապա Թիֆլիսի Յովնանեան Օրիորդաց վարժարանում (1890–1893) :

Գնահատելով իր ընդունակութիւնները եւ գրական – կրթական գործունէութիւնը՝ Կովկասահայ ծանօթ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեան նիւթական հնարաւորութիւն է տալիս Մանուկ Աբեղեանին, որպէսզի սա բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու նպատակով Եւրոպա երթայ :

Նոյն հնարաւորութիւնն է տալիս Մանթաշեան միաժամանակ նաեւ Յակոբ Մանանդեանին, վերջինս եւ Մանուկ Աբեղեան 1893 թ. ամառը Գերմանիա են մեկնում միասին եւ համալսարան մտնում, այնտեղ: Յիշենք այս կապակցութեամբ, որ նոյն Մանթաշեանի նիւթական աջակցութեամբ են իրենց համալսարանական կրթութիւնը ստացել Ռուսաստանում եւ արտասահմանում բազմաթիւ այլ հայ երիտասարդներ եւ — անդրանիկ Կոմիտաս եւ շատ շատեր :

Հինգ տարի է տեւում Մանուկ Աբեղեանի համալսարանական ուսման շրջանն արտասահմանում (1893 – 1898) : Նա յաճախում է Ենայի, Լայպցիգի եւ Բեռլինի համալսարանները, իսկ 1895–1896 թ. Սորբոնի համալսարանը, Փարիզ : Ամէն տեղ հետեւելով գրականութեան, բանասիրութեան, պատմագիտութեան եւ փիլիսոփայութեան դասախօսութեանց .

Գիտութեանց այդ ճիւղերի եւ մանաւորապէս գրականութեան եւ լեզուաբանական ուսմանց մէջ ձեռք բերելով մեծ պաշար ու բազմակողմանի հմտութիւն՝ Մ. Աբեղեան 1898 թ. յաջողապէս աւարտում է համալսարանական դասընթացքը: Նոյն այդ տարին նա Ենայի համալսարանին ներկայացնում է մի ներհուն ուսումնասիրութիւն (գերմաներէն լեզուով) Հայ ժողովրդական Հաւատքի մասին եւ ստանում է փիլիսոփայութեան դոկտորի աստիճան:

Աշխատութիւնը քննում եւ բարձր գնահատական է տալիս համալսարանի ծանօթ բիւզանդագէտ եւ հայագէտ Հայնրիխ Գելցեր, երախտաւոր ուսուցիչներից մէկը Մ. Աբեղեանի: Վերջինիս այդ աշխատութիւնը մինչեւ այժմ եւս մեծապէս գնահատւում է հնդեւրոպական ժողովուրդների հաւատքը ուսումնասիրող մասնագէտների կողմից :

Հայրենիք վերադառնալով՝ Մ. Աբեղեան նոյն 1898 թ. Էջմիածնի ճեմարանն է հրաւիրւում, Կարապետ Կոստանեանի տեսչութեան օրով, որպէս հայ լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ ու դասախօս լսարանական բաժնի: Իր այդ պաշտօնում նա առանց ընդմիջումի մնում է տասնեվեց տարի, մինչեւ 1914 թ., տեղափոխւելով ապա Թիֆլիս, որպէս դասատու Ներսիսեան դպրոցի : Այդտեղ նա մնում է հինգ տարի :

Թիֆլիսում երբ 1918 – 1919 թ. սկսւում են նախապատրաստական աշխատանքները Հայաստանում համալսարան հիմնելու գործի, Մ. Աբեղեան նրա առաջին աշխատակիցներից եւ կազմակերպողներից մէկն է դառնում: Միեւնոյն ժամանակ նա ուսուցչապետի պաշտօն է կատարում այնտեղ նոր հիմնուած Անդրկովկասեան համալսարանում :

Այնուհետեւ Մ. Աբեղեան Հայաստան է վերադառնում մանուկ հանրապետութեան մայրաքաղաքը, Երեւան . Եւ երբ 1920 թ. Յունուարին Ալեքսանդրապոլում (ներկայիս՝ Լենինական) հիմնւում է մեր երկրի համալսարանը, ղեկավարութեամբ ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեանի, որ այդ ժամանակ կրթական նախարարն էր Հանրապետութեան, Մ. Աբեղեան բնականաբար դառնում է նոյն այդ համալսարանի առաջին ուսուցչապետներից մէկը

Երկար տարիներ, մինչեւ խոր ծերութիւն, նա մնում է այդ պաշտօնում: Աւելի քան կէս դար անընդհատ, մինչեւ իր վերջին օրերը, նա ջրտինք է թափում հայրենի հողի վրայ՝ նուիրուած հայ գիտութեան եւ ազգային մշակոյթին, ցոյց տալով բեղմնաւոր գործունէութիւն եւ ժառանգութիւն թողնելով մեծարժէք գործեր

Ծնած Հայաստանի քաղաքական եւ մշակութային անցեալի ու ներկայի բնաշխարհում, Այրարատեան դաշտում, Մանուկ Աբեղեան իր գրեթէ ամբողջ կեանքն անցրեց ու հայ մշակոյթին ծառայեց այնտեղ: Բոլորանուէր, անխոնջ աշխատանք թափելով վաթսուն տարի շարունակ՝ նա իր մահկանացուն կնքեց Հայաստանի մայրաքաղաքում, Երեւան :

Մի ընդհանուր ակնարկ նետելուց առաջ իր գրական եւ գիտական ժառանգութեան վրայ՝ մի քանի խօսքով անդրադառնանք Մ. Աբեղեանի դպրոցական–ուսուցչական գործունէութեան փաստին.

Յիսուն երկար տարիներ է տեւել իր այդ գործունէութիւնը եւ [illegible], ուսուցանողի եւ դասախօսակի դեր կատարելով ժամանակի ամէնէն յայտնի հայ կրթական հիմնարկութիւններու մէջ, Գէորգեան ճեմարան, Շուշիի եւ Թիֆլիսի թեմական դպրոցներ, Յովնանեան աղջկանց վարժարան, Հայաստանի համալսարան

Ու որպէս հայրենի եւ հայ գրականութեան ուսուցիչ եւ դասախօս Մանուկ Աբեղեան կէս դարու ընթացքին պատրաստել եւ հասցրել է բազմահարիւր մշակներ մեր դպրոցների եւ դպրութեան համար Դժուար է ցոյց տալ մի հանրային ասպարէզ մեր վերջին կէսդարեան կեանքում որ այս կամ այն թիւով եւ ղեկավարի հանգամանքով հրապարակ եկած չլինեն իր երբեմնի աշակերտները, խորին յարգանքով եւ ակնածանքով՝ հանդէպ իրենց երախտաւոր ուսուցչի բոլորն անխտիր .

Շատ մեծ է թիւը անոնց որոնք այսօր մայրենի լեզուի ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի են եւ կամ էին երէկ — մեր վարժարաններում : Թուով քիչ չեն եւ այն գործիչներն ու երիտասարդները, որ մամուլի եւ գրականութեան կամ հայ մշակոյթի այլ ասպարէզներում են մեր ժողովուրդի օգտին, ի սպաս դնում իրենց ստացած դաստիարակութիւնը եւ սէրը հանդէպ մայրենի լեզուի ու մատենագրութեան .

Հայաստանի հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանի եւ կառավարութեան անդամներից շատերն էին աշակերտած Մ. Աբեղեանին, ոչ պակաս չափով նրան եւս պարտական լինելով իրենց բարին ու գիտակցական սէրը հանդէպ հայ մշակոյթի: Աւելի կամ պակաս չափով նոյնը վերաբերում է նաեւ վերջին երեսնամեակի գործօն դէմքերէն հայ իրականութեան մէջ՝ առհասարակ .

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

300 ԿՈՒԺ ՋՈՒՐ
(70ԱՄԵԱՅ ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՆԱՄԱԿԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ)

★

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).— 1915ի հայաջինջ օրերն էին: Թրքահայութիւնը կ՚անճխտւէր իր սեփական հողին վրայ, անտէր անպաշտպան: Քանի մը հարիւր հազար թշուառ Հայեր՝ կին, մանուկ, ծեր, մանաւանդ որբեր՝ հազիւ ճողոպրած անգութ եաթաղանէն, հայ կամաւորներու պաշտպանութեան տակ հասած էին ռուսական սահմանը՝ յոգնաբեկ, անօթի եւ պատառատուն վրայ – գլուխով: Բախտաւոր հայութեան կը մնար ձեռք կարկառել այդ խլեակներուն, մխիթարել ու սփոփել: Ու կազմուած էին Կովկասի մէջ « Եղբայրական Օգնութեան» Մարմիններ, կեդրոն ունենալով Էջմիածինը իր Գէորգ Ե. կաթողիկոսով, որ ոգին էր ամբողջ կազմակերպութեան :

Շինիչ էր վերջն տրուած օրինակը. գաղթականներու, հիւանդներու եւ որբերու տրամադրուած էին ճեմարանէն սկըսած ինչ սրահ, տուն ու տեղ որ կար Ու դրամական նուէրներ՝ աշխարհի բոլոր ծագերէն, մեծ ու պզտիկ գումարներով, ընկերաբար ու անհատաբար: Բոլորին ցանկը հրատարակուած օրը օրին Էջմիածնի «Արարատին» մէջ:

Այդ երկար ցանկին մէջ յուզիչ էր մասնաւորապէս 70ամեայ հայ պառաւի մը օրինակը

Շուշեցի 70ամեայ աղքատ Հայուհի մըն էր ան, որ իր լուման կը ձգէր հայ սարագիրներու զանձանակին մէջ: Բայց խօսքը տանք ժամանակակից տեղեկատուին .

— « ... Մի աղքատ կին, Աւետարանի աղքատ կնոջ ճշմարիտ պատկերով հայ ժողովրդի տառապանքների այս ճգնաժամին հանդէս է գալիս եւ բուռն ցանկութեամբ ինքն էլ կամենում է մասնակցել և ամոքել նորա ծով վշտերը գոնէ նուազագոյն չափով: Բայց որպէս զի կարողանայ թեթեւցնել ուրիշների տանջանքները՝ նախ ինքն իրեն ենթարկում է տանջանքների. որոշում է երեք հարիւր անգամ կուժը առնել գնալ աղբիւրը՝ մոռանալով իր ծերութեան ցաւերը, եւ երեք հարիւր անգամ էլ ծեծելով ուրիշների դռները՝ վաճառել 300 կուժ ջուրը՝ ժողովել ԵՐԵՔ րուբլի եւ դնել ազգային թշուառութեան սեղանի վրայ՝ որ գուցէ դորանով կարողանայ ամոքել մէկի վիշտը, սրբել մէկի արտասուքը ...» (Արարատ, Էջմիածին, 1915, էջ 724–5):

Ահա Շուշեցի այդ հայ տիկնոջ նամակը՝ ուղղուած Գէորգ Ե. կաթողիկոսին (Արարատ, 1915, էջ 671):

ՇՈՒՇԻ, 19 Հոկտ. 1915.— Վեհափառ Տէր, ինքս 70ամեայ մի պառաւ եւ աղքատ կին եմ, մեր ազգի տառապանքները ինձ անչափ ցաւ են պատճառում, բայց ձեռքովս ոչինչ անել չի գալիս: Ուստի իմ մէջքով 300 կուժ ջուր կրելով եւ վաճառելով, ստացել եմ 3 րուբլի (կուժը 1 կոպէկով), որը ուղարկում եմ Ս. Օծութեանդ, խոնարհաբար խնդրելով գործադրել ըստ Ձեր բարեհայեցողութեան
Խ. Ծ. ԹԱՄԱՐԱ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑ

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՋՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Այս դժբախտները շատ լաւ համոզուած էին որ անցնող իւրաքանչիւր օր եւ ժամ կը մօտեցնէ զիրենք իրենց ահաւոր վախճանին: Ուստի միշտ կը փնտռէին հեռացնելու համար զանէ այդ վախճանը : Այրած լեզուով ու սրտով կը հասկնէին թէ պիտի չկրնան երթալ մինչեւ Տիգրանակերտ, թէ պիտի չկրնան հանդուրժել ճամբու տառապանքներուն: Եւ կ'աշխատէին հաստատել բժշկական վկայագրերով թէ իրենք կը տառապին սրտի հիւանդութենէ: Արդարեւ, այդ կայտառ Ջօհրապը նիհարցած , կորուած պեխերը ճերմկած եւ երկարած, գոյնը դալկահար ուժասպառ եւ քալելու անկարող վիճակի մը հասած էր: Իսկ Վարդգէս մտածելէ յոգնած, մէջքը ծռած եւ վրդոված հոգեկան վիճակ մը ունէր :

Քիչ յետոյ վերադարձան պանդոկը : Երկուքն ալ շէնշող ու զուարթ էին: «Հաւանաբար պիտի չերթանք Տիգրանակերտ» ըսելով կը խնդային ու կը խօսէին: Շատ գոհ էին կուսակալին հետ ունեցած իրենց տեսակցութենէն: Կուսակալը խոստացած էր գրել Պոլիս որպէսզի թոյլ տրուի անոնց մնալ Հալէպ, այդ նպատակով պիտի թելադրէր նաեւ Ճէմալ փաշան, որպէսզի ան ալ իր կողմէ դիմում ընէր նախարարութեան: Թէ Ջօհրապ եւ թէ Վարդգէս անհուն ուրախութեան եւ հրճուանքի մէջ էին այդ վայրկեանին :

Զիրենք մինակ չձգելու համար երրորդ անգամ մըն այցելեցի իրենց: Սկսանք խօսիլ սարէն ձորէն :

Իմացայ որ Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրամայած էր իրեն քշուիլը . Իսկ Րէշիտ պէյ պահանջած էր իրենց անմիջապէս Տիգրանակերտ ղրկուիլը Ալ զուարթ չէին, անոնց դէմքերուն վրայ երեւցած քաղցր ժպիտը չէր փայլեր, ամբողջովին համակուած էին վշտով ու յուսահատութեամբ: Անոնք նստած են իրենց տխրութեան ու սուգին հետ, իսկ Ջօհրապ՝ չկրնալով տակաւ սեւ լուրին՝ հիւանդ ինկած էր անկողին: Վարդգէս աւելի ամուր է, «պէտք է տոկալ վերին եկածին», ըսելով կը մխիթարէր ինքզինք: Իրենց վերջին եւ աղօտ յոյս մը կը մնար, այդ էր դիմել Ճէմալ փաշային եւ անոր հեռագրել տալ Պոլիս: Յաջորդ օրը պատմեցին թէ յաջողած էին Ճէմալ փաշայի բնակարանը երթալ եւ հոն Սամի պէյի հետ միասին հեռագիր մը գրել տալ Պոլիս: Անոնց խնդրանքը շատ խելացի ու տրամաբանական էր: Անոնք կ'ըսէին . «Քանի որ մենք իբրեւ կասկածելի ամբաստանուած ենք, թող զրկուին հոն մեր ամբաստանողները, եւ մենք կը դատուինք Հալէպի պատերազմական ատեանին առջեւ, եթէ հաստատուի մեր յանցաւոր ըլլալը, մենք պատրաստ ենք մեր պատիժը կրելու: Մեր հիւանդ ըլլալը ապացուցուած է բժիշկներու տեղեկագրերով, չենք կրնար երթալ Տիգրանակերտ, պիտի չկրնանք տոկալ ճամբու նեղութիւններուն »:

Սակայն որե՞ն պիտի հասկնէին այս խօսքերն եւ պաղատանքները: «Իթթիհատի ընդհանուր կեդրոնի՞ն, ներքին գործոց նախարարի՞ն :Օրէր կ'անցնէին եւ անոնք սպասելով պատասխանի լուրին, կը պատրաստուէին կատարելու իրենց վերջին պարտականութիւնը Կազմեցին իրենց կտակը եւ գրեցին կարգ մը շնորհակալութեան նամակներ :

Եկաւ այն՝ որուն կը սպասէին իրենք : Ներքին գործոց նախարար Թալէաթ պէյ հեռագրով հրամայած էր, որ Ջօհրապ ու Վարդգէս անյապաղ Տիգրանակերտ ղրկուին: Հրաժեշտ առնելու գացին կուսակալին: Իրենց վերադարձը յուզիչ էր ու սրտաճմլիկ: Աչքերնին ուռած եւ կարմրած էին լալէն, շնորհակալութեամբ յայտնեցին թէ Սամի պէյ արտօնած է զիրենք քանի մը օր ալ մնալ Հալէպ: Վարդգէս չէր դադրեր իր զայրոյթը յայտնել Ճէմալ փաշայի մասին: «Անոնց օրն է, կ'ըսէր, հիմա կրնան ընել՝ ինչ որ կ'ուզեն, ժամանակ մը միտք կար բաժնել Օսմանեան պետութիւնը երեք քննչական շրջանակներու, Անատոլու, Արաբիա եւ Քիւրտիստան անուններով: Ճէմալ փաշա կ'ուզէր երթալ Կարին եւ շրջակաները: Սակայն հանդիպեցաւ իմ հակառակութեան եւ չկրցաւ յաջողիլ որ եւ է կերպով: Այժմ թող հանեն իր նպատակին, վերցնելով մէջտեղէն իմ գոյութիւնը »:

Այն ատեն Ջօհրապ կարգաց կուսակալ Պէքիր Սամի եւ Հալէպի ոստիկանական տնօրէն Ֆիքրի պէյերուն գրած շնորհակալութեան նամակները, որոնցմով իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէր անոնց ցոյց տուած քաղաքավարութեան եւ օժանդակութեան համար . « Բարեկամդ Ջօհրապ կը զգէ քեզ իր վերջին ու յաւիտենական հրաժեշտը», կը գրէր Սամի պէյին: Կը յուսային թէ դեռ պիտի կրնան հասնիլ մինչեւ Տիգրանակերտ, որովհետեւ համաձայն Սամի պէյի հրամանին, Հալէպէն իրեն ընկերացող ոստիկանները պիտի չբաժնուէին իրենցմէ մինչեւ Տիգրանակերտ:

Ջօհրապ դուրս ելաւ պանդոկէն՝ տեսնուելու համար Մազլումեան Օննիկ էֆ.ին հետ եւ ըսաւ թէ աւանդ մը պիտի յանձնէր անոր :

(30)

(Շար.)

«ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԿԱՆԵՐԸ»

Այս անունով կը կոչուին անդամները այն աղանդին զոր հիմնած է Սվինեան քաղաքի բնակիչներէն Ժոռժ Ռոււ, թղթատարական նախկին պաշտօնեայ մը :

Աղանդը անցեալ շաբթու ընթացքին շատ խօսեցուց իր վրայ եւ թերթերը զանազան նկարագրութիւններ հրատարակեցին կազմակերպութեան անդամ երիտասարդ ամոլի մը գործած մէկ ոճիրին առթիւ :

Լոռան Տէպրէ եւ իր կինը՝ Ժագլին, երկուքն ալ «Քրիստոսի վկաներ», իրենց փոքրիկ կառքովը պտոյտի մը կը ձեռնարկէին դէպի Պրըթանիոյ խորերը, տարածելու համար իրենց կրօնական «չնաշխարհիկ» գաղափարները :

Այս ճամբորդութենէն վերադարձին, իրենց երեք ամսու մանկիկը որ կը գտնուէր կառքին մէջ եւ որ կը տառապէր ականջի ցաւէ մը, կը մահանայ ճամբու ընթացքին : Ծնողքը չեն ուզեր որեւէ ճար ու դարման տանիլ ցաւին : Պարզ այն պատճառով որ աղանդին հիմնադիրը՝ Ժորժ Ռոււ, որ իր «Քրիստոսի վկաներ» կազմակերպութիւնը մկրտած էր նոյնպէս «Տիեզերական Քրիստոնեայ Եկեղեցի» «համեստ» տիտղոսովն ալ, արգիլած էր բացարձակապէս իր հետեւորդներուն որ եւ է հիւանդութեան պարագային դիմել բժիշկի, այլ հրամայած էր անոնց որ ամէն ցաւ կը դարմանուի բժշկին ձեռքի հպումով եւ... հողին սուրբով :

Երբ ծնողքը կը տեսնեն որ փոքրիկը արդէն մահացած է, կը համակուին անսահման ուրախութեամբ մը, կը ճառագայթէ իրենց դէմքերը եւ ուրախ ու զուարթ, փոքրիկ դիակը իրենց թեւերուն մէջ, կը դիմեն ուղղակի նոյն հաւատքակցին՝ «Լոյսի մեհեանը» ուր հաւաքուած էին բազմահազար «Քրիստոսի վկաներ» բոլորուած [illegible] սեղանի մը շուրջ եւ յաղթական ու հպարտ կը ներկայացնեն իրենց աղանդակիցներուն անմեղ զոհին դիակը՝ գոչելով·

— «Քրիստոս կանչեց զինքը, ցնծացէ՛ք, եղբարք ...

Բայց «Քրիստոսի վկաները» ձեռամբարձ ու յանկարծ կ'ընդունեն այս ուրախ աւետիսը եւ միաձայն կը սկսին երգել «Տէրը տարա՛ւ, Տէրը տարա՛ւ»....

[illegible] թղթատարական պաշտօնեային հիմնած այս վտանգաւոր ու աւերիչ աղանդին առաջին զոհը չէ, սակայն, երեք ամսու այս մանկիկը :

Բազմաթիւ ուրիշներ ալ զոհ գացած էին արդէն առկէ առաջ, առանց բժշկական խնամքի ձգուած ըլլալով :

Այս վերջին դէպքը սակայն յառաջ բերած է ընդհանուր զայրոյթ եւ ընդվզում ժողովուրդին մէջ : Հարցաքննիչ դատաւորը հարցաքննութեան ամբաստանելով փոքրիկ զոհին երիտասարդ ծնողքը, զանոնք արգելափակած է Թուլոնի բանտին մէջ :

«Քրիստոսի վկաները» կամ «Տիեզերական Քրիստոնեայ Եկեղեցին» բաւական ընդհանրացած է Ֆրանսայի մէջ : Անոնք ունին բազմաթիւ հրատարակութիւններ. — «Մէսսաժ», «Լոյս» եւ «Քրիստոսի վկայ» թերթիկները եւ այս հրատարակութիւններով կը յաջողին տարեկան քառասուն միլիոն ֆրանքի հասոյթ իր ձեռք բերել :

Արդարեւ, շահաբեր գործ մըն է [illegible] նախկին թղթատարական պաշտօնեային համար որ հազիւ թէ 40 հազար ֆրանք կը ստանար ամիսը ...

Ուրեմն, այս նոր «կրօնքը» հաստատաբեր է հիմնադիրներուն համար, սակայն վտանգաւոր այն բոլոր աղանդաւորներուն համար որոնք յանկարծ-կը հիւանդանան :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՖՐ. Կ ԽԱՉԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ

★

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ուրբաթ գիշեր հանդիպում մը սարքած էր ի պատիւ ընկեր. Հայրի Քարեանի, ընդհ. քարտուղար Քալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութեան, որ այս միջոցին քննական պտոյտ մը կը կատարէ Միջին Արեւելքի մէջ, ընկերակցութեամբ իր կնոջ :

Ազգ. Տան դահլիճը հաւաքուած էին Միութեան անդամները, բարեկամներ եւ հրաւիրեալներ իրենց յարգանքը յայտնելու Կրթական Հիմնարկութեան ժրաջան հիմնադիրին եւ Տիկին Քարեանի :

Ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ հաւաքոյթին բացումը կատարելով ներկայացուց ընկ. Քարեանը, որ ուրիշ երկու ընկերներու՝ Ալեք Փիլիպոսի և Արփաքսատ Սեդրակեանի հետ ստեղծած էր Կրթական Հիմնարկութիւնը, աջակցութեամբ ափ մը բարեկամներու : Նպատակը՝ օգնել Միջին Արեւելքի դպրոցներու տանց դաւանական, կուսակցական խտրութեան եւ զարկ տալ հրատարակչական գործի մը : Իրենց գործնական եւ եռանդուն աշխատանքով Հիմնարկութիւնը արդէն իսկ եղած է շատ արդիւնաւոր : Մօտ յիսուն միլիոն Ֆր.ի եկամուտով մը օգնած է Լիբանանի, Սուրիոյ ճեմարաններուն, զանազան դպրոցներու, հրատարակած է Թուրէնի Ցուչերը, եօթը մեծադիր հատորներով եւն. : Հիմնադիր անդամները 1951ին անձամբ այցելած էին Լիբանան եւ Սուրիա տեղւոյն վրայ իսկ ծրագրելով ապագայ կրթական կեդրոնին գործը եւ ձեռնարկելով աշխատանքի :

Տիկին Է. Բիւզանդ հետզհետէ խօսք տուաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ ընկ. Ս. Տէր Թովմասեանի, «Յառաջ»ի խմբագիր Շ. Միսաքեանի, Համազգային ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղին նախագահ Մ. Պարտամեանի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկ. Արլէն Փափազեանի, եւ Եգիպտոսի ընկերներէն իրաւագէտ Օննիկ Մաճառեանի որ Փարիզ կը գտնուէր պատահաբար :

Բոլոր խօսողները վեր առին Կրթական Հիմնարկութեան արժէքը եւ ընկեր Հ. Քարեանի եռանդուն աշխատանքը ձեռնարկին յաջողութեան համար :

Վերջին խօսքը վերապահուած էր ընկ. Քարեանի, որ շնորհակալութիւն յայտնեց տիկնոջը եւ իր կողմէ, եղած համակրական արտայայտութեանց համար և տուաւ կարգ մը մանրամասնութիւններ Կրթական Հիմնարկութեան գործունէութեան մասին : Երեք տարուան մէջ հաւաքած են 135 000 տոլար, գումար մը որ անմիջապէս յատկացուած է դպրոցական եւ հրատարակչական գործին : Այս առթիւ գիտել տուաւ.— «Ես կը զարմանամ որ հեռաւոր Քալիֆորնիան կը մտածէ օգնութեան հասնիլ Լիբանանի եւ Սուրիոյ դպրոցներուն, իսկ տեղացի ունեւորը իր պարտականութիւնը չի կատարեր համաձայն իր կարողութեան : Մենք սորված ենք տալ : Պէտք է անոնց ալ սորվեցնել թէ տալը գերագոյն հաճոյք մըն է, իսկ մշակութային նպատակներու համար սահմանուած գումարները ուղղակի կը նպաստեն ազգի մը գոյութեան տեւականացման» :

Դադարի մը ընթացքին երգեցին Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան, ընտանեկան մթնոլորտ : Ֆ. Կ. Խաչը իր հիւրերը մեծարեց շամփանիայով եւ խմորեղէններով :

✕ Տէր եւ Տիկին Քարեան Եգիպտոս մեկնեցան : Պիտի այցելեն նաեւ Լիբանան եւ Սուրիա, վերադարձին դարձեալ Փարիզ հանդիպելով :

ՇՐՋԻՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿԱՓԻ ՄԷՋ

ԿԱՓ, 3 Հոկտ.— Թալարը գիւղ մըն է Կափէն 14 քիլմ. դէպի Մարսէյլ : Ասկէ 1600 տարի առաջ հոն ունեցած ենք Սուրբ մը, Գրիգոր, որ Մեծ Հայաստանէն Թալարի (Դալար?) գալով, քրիստոնէութիւն կը քարոզէ կռապաշտ եւ ըմբոստ ժողովուրդին : Իր մահէն վերջ, սուրբերուն կարգը կ'անցնի, եւ իր անունով եկեղեցի մը կը կանգնեն : Ամէն տարի սեպտեմբերի վերջին կիրակին, սուրբին տօնը կը կատարենք, որ նոյն ատեն գիւղին ալ տօնն է :

Քանիցս Թալարի քահանան փափաք յայտնած էր որ Սուրբին տօնին օրը հայածէս պատարագ մատուցուի Ս. Կրէկուար (Ս. Գրիգոր) եկեղեցիին մէջ :

Ահա այս առթիւ էր որ գաղութիս փափաքով եւ Կափի եպիսկոպոսին մասնաւոր հրաւէրով, Մարսէյլէն ժողովրդապետ Զուխաճեան վարդապետ եկաւ Ս. պատարագ մատոյց : Եկեղեցին բերնէ բերան լեցուած էր հաւատացեալներով, այնպէս որ ստիպուեցան պահեստի նստարանները դնել :

Արարողութեան ներկայ էին Կափի եպիսկոպոսը իր փոխանորդին հետ, նոյնպէս երեք քահանաներ որոնք արարողութեան հետեւեցան մեծ հետաքրքրութեամբ : Մեզի համար հոգեկան մեծ վայելք մը եղաւ այս հինաւուրց եկեղեցիին կամարներուն տակ լսել մեր անմահ շարականները : Կրկին թեւ առաւ մեր տարագիրի երեւակայութիւնը ու գնաց դէպի հայրենի աշխարհ, ուր ունէինք մեր վանքերը, եկեղեցիներն ու Սուրբերը ... Դպրապետ Գ. Մալաքեան իր ամբողջ հոգին դրած կ'երգէր : Զէօրէքճեանին ջութակը մասնաւոր փայլ մը կ'աւելցնէր երգեցողութեան, Օր. Զէօրէքճեան կը նուագէր երգէհոնը, իսկ Գ. Գ. Փիէռ եւ Ասլանեան կը կատարէին երգեցողութիւնը, նոյնպէս գաղութէս փոքրիկն Ժան Քլոտ Գութնուեան, ուսանող Վենետիկի, իր բաժինը կը բերէր երգեցողութեան, իսկ սարկաւագի պաշտօնը կը կատարէր գաղութէս Գ. Այարիկ, այսպէս կազմելով ներդաշնակ ամբողջութիւն մը : Տեղացի ժողովուրդը արարողութեան կը հետեւէր զմայլանքով ու զարմանքով :

Եկեղեցիէն վերջ Ֆրանսացի քահանային կողմէ սարքուեցաւ ընդունելութիւն մը ի պատիւ մեր հիւրերուն : Ներկայ էր դարձեալ եպիսկոպոսը : Այս առթիւ ալ Գ. Զէօրէքճեան արժեցուց իր ճարտը հայկական եղանակներով :

Յաջորդ օրը, երկուշաբթի, Զուխաճեան վարդապետ դարձեալ պատարագ մատոյց նոյն խումբով : Այս անգամ Կափի մայր եկեղեցիին մէջ : Ցաւալի է ըսել որ գաղութը կը փայլէր իր բացակայութեամբ, ինչ որ Ֆրանսացիներուն ալ աչքէն չվրիպեցաւ եւ դիտողութիւններ եղան : Ընտանիքներ կան որոնք հազիւ տասը քայլ հեռու են եկեղեցիէն, բայց մէկ հոգի ներկայ չէր, մինչդեռ շատեր ընտանիքով ամէն տարի ուխտի կ'երթան մինչեւ Լուրտ ...

Յ. Անթանոսեան

ՊՈԼՍԷՆ, ակնաբոյժ տոքթ. Արամ Մելիքեան որ Թուրքիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով աչքի հիւանդութիւն մը երեւան հանած էր, անդամ ընտրուած է Սօսիէթէ Ֆրանսէզ տ'Օֆթալմոլոժիի.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ ՄԸ կնքուեցաւ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ : Առաջինը տնտեսական պաշարման ենթարկած էր երկրորդը, 1948 յունիսէն ի վեր, երբ Եուկոսլաւիա բաժնուեցաւ Կոմինֆորմէն : Պայմանագիրը ի զօրու է մինչեւ տարեվերջ : Աւելի երկար համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի 1955ին : Եուկոսլաւիա Խ. Միութեան պիտի ծախէ միս, ծխախոտ, ալիւր, կանեփ, կիր եւն. եւ պիտի ստանայ քարիւղ, հանքային արտադրութիւններ, քարածուխ, տպագրական նիւթեր եւն.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԵՏՔԸ...

Ու ջղայնոտ կ'երկարէ իր թեւի կոճղանման մնացորդը ·

— Քանիերորդ հետեւակային գունդին, Վերդէօն :

Մենք ալ հոն եղած ենք,—կ'ըսէ Վիլլի յանկարծ,— գիշեր բարի ուրեմն ..

Պայուսակը կռնակը կը նետէ, հրացանը կը կախէ թեւէն, ու մենք կը շարունակենք ճամբանիս : Երբ Լուդվիգ կ'անցնի ենթասպայի առջեւէն, յեղափոխութեան կարմիր երիզը կրող այդ մարդը յանկարծ վարժ շարժումով մը կը շտկուի : Ու մենք կը հասկնանք զինքը. ան բարեւի կը կենայ ոչ թէ համազգեստի եւ սպայի, այլ ռազմաճակատի ընկերոջ առջեւ ...

Վիլլիի բնակարանը ամէնէն մօտն է. բայց երբ կ'ուզենք բաժնուիլ իրմէ, կը բողոքէ ·

— Նախ Լուդվիգը տուն հասցնենք, կ'ըսէ եղանակով մը, որ կ'արտայայտէ իր ժառանգական տրամադրութիւնը, - գետնախնձորի ապուրի եւ անխուսափելի եռանդներու բաժինս առնելու համար դեռ ժամանակ կ'ունենամ :

Ճամբան պահ մը կը կենանք ու վրանիս գլուխնիս կը մաքրենք, որպէսզի մեր ծնողները չհասկնան որ շիտակ ծեծկռտուքէ մը կուգանք : Կը սրբենք Լուդվիգի դէմքը եւ կը քակենք իր արիւնոտ վիրակապը, վասնզի հակառակ պարագային մայրը կրնար վախնալ. մանաւանդ որ քիչ ետքը ինքը արդէն հիւանդանոց պիտի երթայ՝ վէրքը կապել տալու :

Առանց որեւէ միջադէպի կը հասնինք Լուդվիգենց տունը : Ան կը սեղմէ մեր ձեռքը ու վեր կ'ելլէ .

Եթէ միայն գիտնայի, թէ ինչ ունի այդ տղան քանի մը շաբաթէ ի վեր, — կ'ըսեմ Վիլլիին :

Երեւի թանձր է. ասոր թէ ոչ Լուդվիգ... կը յիշէ՞ս զինքը Լանկեմարկի մօտ տեղի ունեցած յարձակման պահուն :

Անշուշտ կը յիշեմ :

Բան մը չէ, նորէն աղէկ կը լինի,— կը յարէ ան, — Է՜հ, ցը, [illegible] թամ տեսնեմ՝ ինչ բրած է [illegible] ընտանիքը վերջին կէս տարուան ընթացքին : Ժամ մը քնքոյշ զգացումներու [illegible], ու ապա նորէն պիտի ձեռնարկեն իրենց զաւկին դաստիարակութեան... Մայրս, կ'ըսեմ քեզի, հիանալի [illegible] կը լինէր : Ոսկի սիրտ ունի պառաւը, բայց — գրանիտով ընդելուզուած ..

Ես մինակ կը շարունակեմ ճամբաս, ու յանկարծ աշխարհը ինծի փոխուած կը թուի : Ականջներս լեցուն են այնպիսի ձայներով, որ կարծես փողոցի տակէն գետ մը կը հոսի, ու ես այլեւս ոչինչ կը տեսնեմ ու կը լսեմ մինչեւ այն ատեն, երբ ինքզինքս մեր տան առջեւ կը գտնեմ . Խոնջագօրէն կը բարձրանամ սանդուխներէն : Դրան վերեւ տախտակ մը կախուած է «Մեր տղուն բարիգալուստ» վերտառութեամբ, ու քովը փունջ մը ծաղիկ : Վերէն արդէն տեսած են իմ գալը, ու ահա մեր դուռն են : Մայրս՝ առջեւը, [illegible] գլուխը, ապա հայրս, քոյրերս .. Անոնց ետեւէն կը տեսնուի ճաշասենեակը, ուտելիքը սեղանին վրայ . ու ամէն ինչ հանդիսաւոր է ...

— Պարապ բան է ձեր բրածը, — կ'ըսեմ, — ինչի համար է այդ ամէնը — [illegible] եղածը այնքան ալ կարեւոր բան մը չէ ... ինչո՞ւ կուլաս, մայրիկ ... չէ՞ որ ես նորէն հոս եմ .. եւ պատերազմը վերջացած է ... ուրեմն ի՞նչ պէտք կայ լալու ...

Ու հոս միայն կը նկատեմ որ իմ քիթ ու բերանս ալ աղի արցունքով թրջուած են :

★

Գետնախնձորէ կարկանդակներ ու երշիկ կերանք — հրաշալի ճաշ մը... Երկու տարի անցած է այն օրէն, երբ ես վերջին անգամ հաւկիթ մը տեսայ, իսկ գետնախնձորէ կարկանդակներու մասին խօսիլն ալ աւելորդ է ...

Եւ հիմա նստած ենք՝ կուշտ ու հանգստացած՝ խաչոր սեղանին շուրջ : Լամպը կը վառի, դեղձանիկը կ'երգէ, վառարանը տաք է, ու Գայլը կը քնանայ սեղանին տակ : Այնքան լաւ է այս, որքան որ առասպելական կրնայ ըլլալ .

— Այժմ պատմէ. թէ ինչ ապրեցար, Էրնստ, — կ'ըսէ հայրս :

— Ապրեցա՞յ, — կը կրկնեմ ու կը մտածեմ,— իրապէս ես բան մը չապրեցայ : Չէ՞ որ անընդհատ պատերազմ էր, ուրեմն ի՞նչ կրնար մարդ ապրիլ :

Որքան ալ ուժ կուտամ գլխուս, նորէն ոչինչ կ'իյնայ միտքս : Ռազմաճակատի բաներու մասին կարելի չէ խօսիլ ոչ-զինուորականներու հետ, իսկ ուրիշ ի՞նչ գիտեմ ես :

— Դուք այստեղ անտարակոյս շատ աւելի բաներ ապրած էք, - կ'ըսեմ ներողամտաբար :

Եւ այդ, ըստ երեւոյթին, ճիշդ է : Քոյրերս կը պատմեն թէ ինչ դժուարութիւններով են կրցած գլուխ հանել այս օրուան ճաշը : Երկու անգամ կայարանի հսկիչ ոստիկանները առած են իրենց ձեռքէն ամէն ինչ : Երրորդ անգամը իրենք հաւկիթները կարած են վերարկուներու մէջ, երշիկը պահած վերնաշապիկներու տակ, իսկ գետնախնձորը՝ շրջազգեստներու տակի գրպաններուն մէջ :

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

դրօշը այժմէն կը ծածանի Թրիէսթէի նաւահանգիստին վրայ: Այդ մէկ ամ - սուան պայմանաժամը անհրաժեշտ հա - մարուած է, 5 – 6000 անգլեւաքսոն զին-ուորները պարպելու եւ նոր սահմանա - գլուխը ճշդելու համար :

Կնքուած համաձայնագիրը Ապահովու - թեան Խորհուրդին պիտի յանձնուի: Խ. Միութիւնը այժմէն կը քննադատէ այս համաձայնութիւնը, ամ- բաստանելով չորս պետութիւնները թէ կը խախտեն Իտալիոյ հաշտութեան դաշնա - գիրը: Այդ դաշնագրին համաձայն, որ կնքուեցաւ 1947ին, Թրիէսթէն ազատ եւ չէզոք շրջան պիտի հռչակուէր, ընդ հո - վանեաւ Ապահովութեան Խորհուրդին : Բայց կարելի չեղաւ համաձայնիլ եւ վի - ճելի շրջանը մնաց անգլեւաքսոն տիրա - պետութեան տակ:

Կնքուած համաձայնագրին յառաջաբա - նը կը բացատրէ թէ կարելի չէր գործա - դրել Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութիւնները՝ Թրիէսթէի մասին եւ թէ հարկ էր վերջ տալ այս աննպաստ կացութեան :

Համաձայնութիւնը կոչուած է «յուշա- գիր», ինչ որ կը նշանակէ թէ երկու կող- մերն ալ առժամեայ կը նկատեն զայն :

× Իտալիոյ վարչապետը գոյացած հա- մաձայնութիւնը ծերակոյտին հաղորդեց հանդիսաւոր նիստի մը մէջ: Այս առթիւ ուրախութեան ցոյցեր տեղի ունեցան Հռոմի եւ Վենետիկի մէջ: Երբ ծերակոյ - տին նախագահը կ'ողեկոչէր 600.000 զին- ուորները որոնք մեռան 1915–18ին, Իտա- լիոյ շրջանը գրաւելու համար, բոլոր ծերակուտականները ոտքի ելան եւ ծա - փահարեցին, իսկ ընկերվարականները եւ համայնավարները չուարեցան: Կէսը ոտ- քի ելաւ, միւսը կէսը նստած մնաց, ա - ռանց ծափահարելու :

Անգլիոյ մէջ կը յուսան թէ կնքուած համաձայնութեան շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ՝ արդիւնաւոր գործակցութիւն մը հաստատել Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ մի- ջեւ :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԳՈՀ Է

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԷՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր, որ արտաքին քաղա - քականութեան մասին խօսած չէր միաց - եալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ի վեր, առջի օր բացատրութիւններ տուաւ երեսփ. ժողովին առջեւ, Լոնտոնի խոր - հրդաժողովին առթիւ, պարզելով նոր հա- մաձայնութեան առաւելութիւնները: Այս առթիւ բողոքեց հասուածներ կարդաց համաձայնագրէն առանց մեծ խանդավառութիւն պատճառելու : Բա - ցատրեց թէ հանրապետութիւնը շուտով պիտի վերստանայ իր լրիւ գերիշխանու - թիւնը, ներքին թէ արտաքին : «Գոնի դա- շինքը պիտի վերաքննուի եւ պիտի բարե- փոխուի: Դաշնակցային հանրապետու - թիւնը պիտի վերստանայ գերիշխան պե - տութեան մը ամբողջ ուժը իր ներքին թէ արտաքին գործերուն վրայ: Նոր դաշնա- գիր մը պիտի կնքուի օտար զինուորներու բնակութեան մասին»:

Ցեռոյ յիշեց թէ կառավարութիւնը յանձն առած է բանի ուժի չդիմել, երկրին միութիւնը վերահաստատելու կամ սահ - մանները բարեփոխելու համար: Ցիշեց նաեւ այն զէնքերը որոնց արտադրութիւ- նը եւ գործածութիւնը պիտի արգիլեն Գերմանիոյ մէջ: Դաշնակցային հանրա - պետութիւնը կը յուսայ Ատլանտեան դա - շինքին մէջ մտնել 1955 Յունիս 30էն ա - ռաջ: Հանրապետութիւնը ինք պիտի ար - տադրէ իր զօրքին անհրաժեշտ զէնքերը եւ չափաւոր մեծութեամբ օդանաւեր եւն. : Միացեալ բանակով նախատեսուած սահ- մանափակութիւնները կը մնան :

Ուրիշ լուրերու համաձայն, արդէն իսկ 900 պաշտօնեաներ նշանակուած են, վե- րազինման գործը վարելու համար :

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակ - ցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատա - րակեց, որով կը բողոքէ Լոնտոնի համա- ձայնութեան դէմ եւ կը պահանջէ պայ - քար մղել, «յանուն հաւաքական ապահո- վութեան, զինաթափութեան եւ խաղա - ղութեան»

× Մոսկուայի թերթերն ալ հեռղհեռէ կը սաստկացնեն պայքարը: Կը կարծուի թէ Կրեմլին նոր ձեռնարկ մը պիտի փոր- ձէ, դժուարացնելու համար Լոնտոնի հա- մաձայնութեան գործադրութիւնը: Մո - լոթով Պերլինի արեւելեան շրջանը գնաց, ժողովրդական հանրապետութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՀՈԿՏ. 7ԻՆ

★

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մաս- նաճիւղը այս տարի ձեռնարկած է հայե - րէնի դասաւանդութեան, հրաւիրելով ծանօթ գրագէտ եւ հմուտ դաստիարակ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԸ:

Համոզուած ըլլալով որ առանց մայրե- նի լեզուի չենք կրնար որեւէ դեր կատա- րել հայկական կեանքին մէջ, կը հրաւի - րենք բոլոր մեր երիտասարդ հայրենա - կիցները, մասնակցիլ այս գիշերային դասընթացքներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան, ամէն հինգշաբթի ժամը 9էն 11, Ազգ. Տան մեր ակումբին մէջ (Ա. յարկ), 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Դասընթացքները ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ ԵՆ: Բոլոր փափաքողները կրնան մասնակցիլ անխտիր :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ
ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկե- ղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուց - ուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջ - նորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպ- րոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոց Թարգմանչաց» անմահ յիշատակը : (Կնիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Անգինէ Մելքոնեան եւ զա- ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան - գստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղե - ցին (15 ռիւ ժան Կուժօն) իրենց ամուս - նոյն եւ հօր՝ ՄԻՆԱՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող - ները :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ներկայիս պատիւ ունի՝ ք ծանուցանելու քաղաքիս բարեպաշտ հա - սարակութեան թէ Թաղիս Ս. Թադէոս ե- կեղեցւոյ ընդարձակման եւ զանգակա - տան, ինչպէս նաեւ վերնատան կառուց - ման ձեռնարկած ըլլալով, յետ աւարտ - ման պիտի կատարէ բացումը ՍՅՍ ԿԻՐԱ- ԿԻ, մասնակցութեամբ բոլոր քահանայա- կան դասուն եւ նախագահութեամբ Գ. բազմարդիւնին, որուն պիտի ընկերանան թաղիս ականաւոր անձնաւորութիւններ :

Երգեցողութեանց եւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագի, ինչպէս նաեւ սիւներու եւ զանգակատան օծման արարողութիւնները պիտի վարէ դպիրներու վարիչը, Պ. Օն - նիկ Քէօթահեան: Սիրով կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ եւ արուարձաններու բարե - պաշտ ժողովուրդը : Սկզբն. ժամերգու - թեան 7.30: Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ 9.30: Զանգակի օծում 11.30:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. խոր- հուրդը իրեն խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Բարաղամեան, Ժամկոչեան և Մակարեան ընտանիքներուն, ողբացեալ Այրի Տիկին Էլպիս Բարաղամեանի մահ - ուան առթիւ եւ իր ջերմ շնորհակալու - թիւնները բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ըրին, ի նպաստ դպրոցին: Թաղ. խորհրդոյ անդամներու կողմէ երկու հա- զար Ֆր., Տքթ. Յակոբ Սիվրիհիսար - եան, Գէորգ եւ Հայկ Թիւթիւնճեան եղ- բարք, Անտոն Սանտալեան եւ Պ. Ան - թաւան (Պար Թապա) հազարական Ֆր., Մկրտիչ Աւետիսեան, Վալպետեան եղ - բարք, Նազար Անտոնեան, Մանուկ Գուզ - պաշեան, Տիկին Այնիւ Քիւրքճեան, Սուրէն Մինասեան, Աբրահամ Մանկա - սարեան, Օննիկ Տօրումեան, Հայկ Զ. - գուրեան 500ական Ֆր., Սանեան եւ Օն- նիկ Մակարեան 400 Ֆր., մէն 200 Ֆր. :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն դըր- կած ենք չէք – փօսթալներ իրենց վճա - րումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար : Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ: Հակառակ պա- րագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31ին դադրեցնել բոլոր անպա - տասխանի մնացած բաժանորդագրու - թիւնները:

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով. պիտի հաճին դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական նաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճա- շին, այժմէն գիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿ- ԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07–25 եւ Պ. Ս. - գամեանի, ԹՐԻ. 57–74: Անձ գլուխ 550 Ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Սիրուն Գազիկեանէ հազար Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պան- եէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին ցա - ւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի, Օր. Արփինէ Սարգիսեանի, Պ. Բարթամ Պասմաճեանի եւ բոլոր ազգականներուն, ՀՐԱՉ ՍԱՐ - ԳԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ: Հասցէ.—

A. Ajderian, 41, Av. des Gobelins, Paris 13

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՄԻԿԵԱՆ
Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԼԷԱԹՃԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ, 18 Օգոստ. 1954

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի - տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիկոյի անկիւնի սրճարանի ներք - նասրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9.30- ին, 4 ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան: Կը խնդրուի բո - լոր անդամուհիներէն ստիպողաբար ներ - կայ ըլլալ .

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկու - շաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւե - տիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Պարտաւորիչ ներկայու - թիւն: Կարեւոր օրակարգ :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ.ժո- ղովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Քաֆէ Ռէժան :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուբ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ :

ՄՈՒՐԱՏ Ռուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Իսի, Երիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբս շը- նորհակալութեամբ ստացած է Տամլամ - եան եղբայրներէն եւ եղբօրորդիներէն 7000 Ֆրանք, ողբացեալ Այրի Տիկ. Ես - թեր Տամլամեանի մահուան քառասուն - քին առթիւ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 8 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7491 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2902

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ...

Եթէ դիւանագիտութիւնը համբերութեան, հնարամտութեան եւ փորձառութեան յարատեւ ճիգ մըն է, պէտք է ըսել թէ ոչ մէկ ատեն այնքան բացառիկ արժէք ունեցած էր որքան վերջին աշխարհամարտէն ի վեր :

Ուրիշ որեւէ ատեն, վիճելի խնդիրներէն մէկն կրնար պատերազմի յանգիլ :

Աւելորդ է խօսիլ փոքրերու մասին : Իսկ Մեծերուն մեծերը ո՛րքան փորձութեանց դիմացան, մինչեւ անգամ համակերպեցան նուաստացումներու, որպէսզի խաղաղութիւնը պահպանուի :

Քանի՜ քանի՛ անգամ ընկրկեցան, ճկեցան, ոլորապտոյտ ճամբաներ փնտռեցին, [illegible] խօսքը չարտասանելու համար :

Անշուշտ մեծ մասով վէճումները կը կատարուէին ի հաշիւ ուրիշներու : Օրինակ, Աւստրիոյ խնդիրը, որ քար գայթակղութեան դարձած է ինը տարիէ ի վեր, արցունք եւ արիւն քամել տալով այդ ուժասպառ երկրին :

Յաճախ կողմերէն մէկը առաւ քայլը, ժողովի պահուն : Բայց, ոչ մէկը համարձակեցաւ արտասանել վերջին խօսքը :

Ամբողջ անցան աւելի քան 300 ժողովներ, ձգելով միայն մէկ մխիթարութիւն, — խաղաղութեան պահպանումը :

Զինեալ միջամտութիւններ գործուած ատեն ալ, աս ու ան փորձեր կը կատարէին, որպէսզի կրակը որոշ սահմանէ մը անդին չանցնի :

Եւ այսպէս, կամաց – կամաց կարգադրուեցան շարք մը փշոտ խնդիրներ :

Տեղական թերթ մը առջի օր կը յիշէր հինգ ծանօթ խնդիրներ որոնք ծանրակշիռ հանգամանք ունէին եւ ի վերջոյ լուծուեցան փոխադարձ հասկացողութեամբ :

Առաջինը՝ Հնդկաչինի պատերազմն էր որ վերջացաւ Ժընեւի ժողովին շնորհիւ (26 Ապրիլ – 21 Յուլիս) :

Երկրորդը՝ Սուէզի թնճուկը : Երկար բանակցութիւններէ եւ ընդհարումներէ ետք, համաձայնութիւն գոյացաւ : Անգլիա յանձն առաւ պարպել իր 80.000 զինուորները, քսան ամսուան ընթացքին :

Իրանի քարիւղի խնդիրը — Նոր կառավարութիւնը բանակցելով ութ միջազգային ընկերութեանց հետ, պայմանագիր մը կնքեց եւ արդէն սկսած են բանեցնել Աբադանի նաւթահորերը, պահելով ազգայնացման օրէնքը, որուն հեղինակը, Տոքթ. Մոսատեղ, բանտն է այժմ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման եւ վերազինման խնդիրը, որ սկզբունքով ընդունուեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ (Սեպտ. 27 Հոկտ. 3) : Պարտեալ երկիրը միեւնոյն ատեն պիտի ընդունուի Ատլանտեան դաշինքին մէջ :

Թրիէսթէի վէճը : Ինը տարի քաշքշուելէ եւ յաճախ սպառնալից հանգամանք առնելէ ետք, համաձայնութիւն գոյացաւ Հոկտեմբեր 5ին, Լոնտոնի մէջ : Ամբողջ երկրամասը կը բաժնուի Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ : Առաջինը շատոնց գրաւած է իրեն յատկացուած մասը. երկրորդը Ա. շրջանը պիտի ստանայ մինչեւ մէկ ամիս :

Տակաւին կան շատ մը կնճիռներ : Օրինակ՝ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, որուն կնքումը միշտ կը ձգձգէ Խ. Միութիւնը :

Յետոյ, Գերմանիան եւ Քորէան տակաւին երկու մասի բաժնուած են, միեւնոյն պատճառներով :

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ այս թնճուկներն ալ պիտի լուծուին ժամանակի ընթացքին :

Կամաց – կամաց : Հոգ չէ թէ ամբողջ ժողովուրդներ գալարուին անհնարին տառապանքներու մէջ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՍՈՒՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս օր մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին, իսկ երէկ ալ՝ Երեսփ. Ժողովին առջեւ : Այս առթիւ ըսաւ թէ պիտի խնդրէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը վաւերացնել Նոյեմբերի երկրորդ կիսուն։ Ինչպէս կը յիշուի, ուրիշ ատեն ալ վարչապետը որոշ թուականներ կ'առաջարկէր, այս կամ այն հարցին լուծման համար : Պաշտօնի ձեռնարկած ատեն, կը խոստանար Հնդկաչինի պատերազմը վերջացնել Յուլիս 20ին, իսկ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան համար վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ Օգոստոսին : Երկու պարագաներուն մէջ ալ խոստումը իրականացաւ, քանի մը ժամուան տարբերութեամբ :

Թէեւ ինը պետութեանց մասնագէտները տակաւին շատ գործ ունին, Լոնտոնի մէջ ընդունուած սկզբունքները ձեւակերպելու համար, բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս կը կարծէ թէ Ֆրանսայի երեսփոխանները կրնան վաւերացման խնդիրը քննել արձակուրդէն անմիջապէս վերջ (Նոյ. 3), եւ ճիշդ Նոյեմբերի երկրորդ կիսուն :

Չորս ժամ տեւեց վարչապետին զեկուցումը Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ : Ունկնդիրները 65 հարցումներ ուղղեցին : Վարչապետին կարծիքով, եթէ Ազգ. Ժողովը մերժէ նոր դաշինքը, այնպէս ինչպէս ըրաւ միացեալ բանակի ծրագիրը, այն ատեն երկու վտանգներ պիտի ծագին, — կա՛մ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Գերմանիան պիտի վերազինեն առանց Ֆրանսայի հաւանութեան, եւ կամ Մ. Նահանգները պիտի փոխեն իրենց ռազմավարութիւնը, Ֆրանսան լքելով եւ իրենց օդնական խարիսխները կեդրոնացնելով Սպանիոյ, Հիւս. Ափրիկէի, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ : «Այս վտանգը անխուսափելի էր արդէն, եթէ անյապաղ նոր բանաձեւ մը գտնուած չըլլար Լոնտոնի մէջ :

Դիւրացնելու համար համաձայնութեան վաւերացումը նշանակուած թուականին, վարչապետը յայտնեց թէ Սարի խնդիրը պիտի քննէ Տոքթ. Ատենաուրրի հետ, Հոկտ. 20ին, Փարիզի մէջ : Ֆրանսա կ'ուզէ որ այս խնդիրը կարգադրուի Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումէն առաջ :

Կը կարծուի թէ Ազգ. Ժողովը երկու երեք օր պիտի շարունակէ վիճաբանութիւնները, վարչապետին զեկուցումը լսելէ ետք : Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ Ժողովը հաւանութիւն պիտի յայտնէ, մանաւանդ որ ժամանակ պիտի ունենայ իր վերջնական կարծիքը յայտնելու մինչեւ Նոյեմբեր, երբ մասնագէտները աւարտած կ'ըլլան իրենց աշխատանքը : Երեկուան վիճաբանութիւնը կը շօշափէր միայն համաձայնութեան ընդհանուր գիծերը :

Վարչապետը մասնաւորապէս բացատրեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը առանց հակակշռի չի ձգեր արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ թէ սնամէջ բաղձանք մը չէ Գերմանիոյ յանձնառութիւնը՝ բռնութեան չդիմելու մասին, վասն զի միւս դաշնակիցները բացորոշապէս յայտնած են թէ ետ պիտի առնեն իրենց երաշխիքները եւ օգնութեան խոստումները, եթէ արեւմտեան Գերմանիան այդպիսի արկածախնդրութեան մը դիմէ, երկիրին երկու մասերը միացնելու համար :

Պ. Մենտէս Ֆրանս բացատրեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը կը զօրացնէ Ատլանտեան դինակցութիւնը : Միւս կողմէ, Ֆրանսա նոր երաշխիք մը կը ստանայ

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

«ՄԱՐԱՆԱԹԱ»

Կրօնական մեր պաշտօնակիցը, «*Լը Տօֆինէ Լիպէռէ*», կը գրէ թէ «*Մարանաթա*» աղանդին հայ եղբայրները եկեղեցի մը կը շինեն Վալանսի մէջ :

Մեկենաս մըն ալ գտած են, այս շինութեան համար :

Ֆրանսիական եղբայր մը, Պ. Փիերր (Պետրոս) Թօզլեան, որ վերջերս Վալանս եկած էր, յանձն առեր է հոգալ ծախսերը :

Գետինը գտած է եւ շինութեանց կը հսկէ Վալանսի Եղբայրներուն հովիւը, Պ. Ժաք Թէրզեան :

Նոյն աղբիւրէն կ'իմանամ թէ աղանդը ունի 60 անդամներ՝ Վալանսի մէջ :

Շէնքը, որուն կառուցումը սկսած է 4 ամիսէ ի վեր, պիտի պարունակէ ընդարձակ եւ լուսաւոր սրահ մը, ինչպէս եւ 2 յարկաբաժիններ որոնք պարտէզին վրայ կը նային :

Ամէն բան վերջացած պիտի ըլլայ երկու ամիսէն :

Թերթը «*Մարանաթա*» բառին իմաստն ալ կը բացատրէ — «Տէրը կուգայ» : Ուրեմն «Գալստեան» աղանդ :

Որքան գիտեմ, այդ անունով թերթ մըն ալ կը հրատարակուի Հալէպի մէջ, հայերէն եւ հայատառ թուրքերէն :

Այս նորահաւատները բաժնուած են ոչ միայն Մայր – Եկեղեցիէն, այլեւ աւետարանական դաւանանքէն :

Ուրեմն կը կազմեն անջատ համայնք մը, ինչպէս բողոքականները եւ կաթոլիկները :

Տրամադրութիւն չունիմ վիրաւորելու որեւէ կրօնական համոզում :

Բայց, կարգ մը հարցումներ կը տանջեն միտքս :

Տակաւին քանի՞ կտորներու պիտի բաժնուինք, արքայութեան ճամբան գտնելու համար :

Առաքելական Հայերը դեռ նոր եկեղեցի մը շինեցին Վալանսի մէջ, ուր չեմ գիտեր քանի հոգի կը հանդիպին, կիրակի օրերը :

Բողոքականները եւ կաթոլիկներն * ալ ունին իրենց առանձին եկեղեցիները, սակաւաթիւ հաւատացեալներով :

Եւ ահաւասիկ «Մարանաթա»ն, զուտ ամերիկեան արտադրութիւն, որ չեմ գիտեր ինչպէս հետքեր ձգած է մեր գաղութին մէջ ալ, դէպի հարաւ :

Իսկ եթէ միւս աղանդներն ալ հաշուէինք, — շաբաթապահ, մորմոնական, *մուհամմէտական*, որոնք աւերներ կը գործեն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ...

Լը Տօֆինէ Լիպէռէ կը գրէ թէ բարեբարբ ծերանոց մըն ալ շինել պիտի տայ, Վալանսի մէջ. 70 անկողիններով եւ թէ գետին կը փնտռեն :

Միակ աստուածահաճոյ գործը այս պիտի ըլլար : Պայմանաւ որ ոչ թէ «Մարանաթա», այլ Հայոց պատմութիւն կարդան :

Եթէ Հայաստանեայց, կաթողիկէ եւ աւետարանական եկեղեցիները չեն կրցած գտնել դրախտի բանալին, դարերէ ի վեր, Մարանաթան երբեք չի կրնար :

Որովհետեւ, շատ ուշ մնացած է :

Երբ Տէրը եկաւ, ոչ Մարանաթա կար, ոչ ալ ... Ամերիկա :

Եթէ այսպէս շարունակուի, վաղը «Քրիստոսի վկաներ»ուն մէջ ալ Հայեր պիտի երեւան :

ՎԱՀԷ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՃԱՌԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՌԱՋԱՐԿԷ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐԵԼ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ — ԻՐ ԿԱՐԾԻՔՈՎ, ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՒԵԼՑՆԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ. ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԸ ԳՏՆԷ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Մոլոթով, որ յանկարծ արեւելեան Պերլին գացած էր առջի օր, ճառ մը խօսելով Օփերային մէջ, պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտները գերմանական հարցին լուծման, Լոնտոնի համաձայնութեան եւ ուրիշ խնդիրներու մասին :

Բանախօսութեան առաջին մասը յատկացուած էր արեւելեան Գերմանիոյ գովաբանութեան : Մոլոթով կ'ուզէր համոզել թէ այդ երկրամասին վարիչ ուժերը ճշմարիտ եւ յառաջդիմական հայրենասէրներ են, իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչները կ'ուզեն վերահաստատել նախկին կարգուսարքը եւ զինապաշտութիւնը, ինչ որ նոր պատերազմի մը պիտի առաջնորդէ եւ կը խափանէ Գերմանիոյ միութեան արագ վերահաստատման ճամբաները : «Խ. Միութիւնը առաջարկեց Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի կառավարութեանց հետ բաշխել գրաւման զօրքը արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիայէն : Այդ առթիւ առաջարկուեցաւ նաեւ որ չորս պետութիւններ իր ապահովութեան համար, Անգլիոյ այն յանձնառութեամբ որով կը հաւանի չորս զօրաբաժին եւ օդանաւային կարեւոր ուժ մը պահել եւրոպական ցամաքին վրայ. «Անհրաժեշտ էր արագ շարժիլ : Ֆրանսան պարտաւոր էր ստանձնել բանակցութեանց նախաձեռնութիւնը» :

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Մենտէս Ֆրանս ըսաւ թէ Խ. Միութեան վերջին յայտարարութիւնը դիրքի փոփոխութիւն մը կը նշանակէ, արժանի՝ քննութեան. բայց այս պարագան չի կրնար փոխել կառավարութեան միտքը : «Երկու խնդիրները կրնան քննուիլ զուգընթաց» :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Դչ. գիշեր Մարսէյլ հասած է Շ. Նարդունի, որ ուսումնասիրական պտոյտ մը կը կատարէր Միջին Արեւելքի մէջ, անցեալ Դեկտեմբերէն ի վեր, մեծ խանդավառութիւն առթելով

Երէկ կէս օրին մեկնած ըլլալով Մարսէյլէն, Փարիզ վերադարձած կ'ըլլայ այսօր :

× Մարսէյլէն հեռաձայնով կը հաղորդեն թէ մինչեւ քարափ դիմաւորելու գացած էին հետեւեալ բարեկամները, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ազգ. Իշխանութեան, Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի համագործութեան? — Յակոբ Գազիկեան, Տոքթ. Սիվրիհիսարեան, Ա. Պետիկեան, Կ. Փոլատեան, Յ. Մալաքեան, Յ. Այգայեան, Տոլպաշեան եւ ուրիշ բազմաթիւ ընկերներ եւ բարեկամներ :

ները պայմանագիր մը կնքեն, մասնակցութեամբ ժողովրդական եւ դաշնակցային հանրապետութեանց, գերման ոստիկանութեան թիւին, ընակութեան վայրին եւ ապաստաինութեան մասին, երկու երկրամասերուն մէջ : Այն ատեն այս խնդիրը կապուեցաւ ընտրութեանց եւ հաշտութեան դաշնագրին հետ : Այսօր խորհրդային կառավարութիւնը նորէն կ'առաջարկէ համաձայնութիւն մը կնքել գրաւման զօրքի հեռացման մասին եւ անմիջապէս կարգադրել այս խնդիրը »

Ապա շօշափելով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը, Մոլոթով յայտարարեց .

— « Կարելի չէ թէ ապահովութեանց կրճատում եւ հիւլէական զէնքերու խափանում առաջարկել եւ թէ վերազինել արեւմտեան Գերմանիան, զինուորական խմբակցութեանց մէջ առնելով զայն : Այդ վերազինումը չի համապատասխաներ Գերմանիոյ միութեան պահանջին : Չորս պետութեանց պատասխանատուութիւնն է ամէն բան ընել փութացնելու համար գերմանական հարցին լուծումը » :

Եզրակացութիւն, — նորէն ժողովի հրաւիրել Չորս Մեծերը

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Բ.

Մանուկ Աբեղեանի ուսուցչական-մանկավարժական գործունէութեան հետ սերտօրէն կապուած են իր մի շարք գրական աշխատութիւնները եւ վաստակները: Դրանք վերաբերում են, առաջին հերթին, հայ լեզուի քերականութեան եւ գիտական հետազօտութեան :

1906ին լոյս ընծայած իր «Աշխարհաբարի քերականութիւնը», մի հիմնական աշխատութիւն եւ նորութիւն որ ունեցաւ լաւ ընդունելութիւն՝ որպէս հայերէնի ձեռնարկ մեր միջնակարգ դպրոցների համար. Դրան հետեւեց իր «տարրական քերականութիւնը», ունենալով մի քանի տպագրութիւններ եւ իբրեւ դասագիրք ծառայելով մեր ժողովրդական դպրոցներին :

Դրանց հետեւեց (1912), հեղինակի «Աշխարհաբարի շարահիւսութիւնը» (մինտաքս), իր տեսակում առաջինը — եւ միակը մինչեւ այսօր —, անգերազանցելին հայ քերականական գրականութեան մէջ: Աշխատութիւնն օժտուած է բազմաթիւ օրինակներով եւ նմոյշներով՝ առնուած մեր ընտրելագոյն հեղինակների երկերից: Ցաւալի է մեր միջնակարգ դպրոցների բարձր կարգերի, ինչպէս նաեւ բարձրագոյն վարժարանների հայերէնի ուսման: Եւ առհասարակ մեր լեզուի գիտական եւ գիտակցական ուսումով հետաքրքրուող ամէն անհատ — ուսուցիչ, գրագէտ, հրապարակագիր եւ այլն — կրնան մեծապէս ձեռք բերել :

Մանուկ Աբեղեանի այդ կարգի լեզուական — քերականական աշխատութիւնների թագն ու պսակը կազմում է իր «Հայոց լեզուի տեսութիւն» հոյակապ գործը (1931): Ինչպէս վերնագիրն արդէն ցոյց է տալիս, մեր արդի աշխարհաբարի քննական քերականութիւնն է այդ աշխատութիւնը, որ տեսական հետազօտութեան տարրերով է դարձնում առհասարակ լեզուի եւ մասնաւորապէս հայ լեզուի հիմունքները եւ կոչուած է լաւագոյն ուղեցոյցը լինելու համալսարանական ուսանողութեան եւ առ հասարակ ամէն մի մասնագիտականի եւ ուսուցչի համար :

Ինչ որ կարելի է ասել դրանից տասնամեակներ առաջ (1866) Հ. Ա. Այտընեանի լոյս ընծայած «Քննական Քերականութիւն արդի աշխարհաբար լեզուի» աշխատութեան ընդարձակ ներածութեան մասին, նոյնն ասել պէտք է նաեւ Մ. Աբեղեանի «Հայոց լեզուի տեսութիւն» գործի մասին: Առաջինը՝ յատկապէս մեր արեւմտեան աշխարհաբարի, իսկ երկրորդը՝ արեւելեան աշխարհաբարի մարզում: Մնայուն եւ կոթողական գործեր՝ ե՛ւ մէկը, ե՛ւ միւսը

Մ. Աբեղեանի այս մէկ գլուխ-գործոցը, որ վաղուց սպառած է եւ նոր տըպագրութեամբ լոյս չէ տեսած, դժբախտաբար շատ քիչ ծանօթ է առհասարակ, իսկ արտասահմանում՝ գրեթէ բոլորովին անծանօթ է մնացած

«Այս աշխատութիւնը», գրում է հեղինակն իր գործի յառաջաբանում, «վաղուց պատրաստուած էր եւ 1922 – 1923 թ. միայն վերամշակուած» : Գրքում, կարդում ենք շարունակութեան մէջ, «բաւական տեղ է տրուած ընդհանուր լեզուաբանական գիտելիքներին, որոնք իմ կարծիքով անհրաժեշտ են հայերէնի գիտական ուսումնասիրութեան համար» :

Այստեղ դժբախտաբար կարելի չէ հանգամանօրէն կանգ առնել այդ աշխատութեան վրայ: Առաջ բերենք գոնէ գլխաւոր մասերի վերնագիրները որոնցմով ընթերցողը թերեւս մի մօտաւոր գաղափար կազմէ ամբողջութեան մասին .—

Ներածութիւն, ուր խօսւում է առհասարակ լեզուի եւ յատկապէս լեզուի գիտութեան մասին: Երկրորդ՝ հնչաբանութիւն: Երրորդ՝ Իմաստաբանութիւն կամ բառերի նշանակութեանց մասին ուսմունք: Չորրորդ՝ Բառակազմութիւն : Հինգերորդ՝ Ձեւաբանութիւն : Դրանց անբաժան մասն է կազմում լեզուի Շարահիւսութիւնը, զոր հեղինակն աւելի առաջ մի առանձին աշխատութեան նիւթ է դարձրել, ինչպէս տեսանք արդէն

Այս ընդհանուր, համադրական գործերից զատ՝ Մ. Աբեղեան առանձինը, մենագրութիւնների մէջ շօշափում է լեզուի մասնագիտական խնդիրներ,— աշխարհաբարի հոլովները, բայերի խոնարհումը եւայլն :

Մանուկ Աբեղեանի լեզուական — քերականական աշխատութիւնները մեծ մասով աշխարհաբարի մարզին են վերաբերում Դասաւանդելով դպրոցներում, նաեւ ու առաւելապէս հին հայերէնը, գրաբար լեզուին, նա կազմել եւ լոյս է ընծայել նաեւ Գրաբարի քերականութիւնը, որ լոյս է տեսել կրկնակի տպագրութեամբ եւ ծառայել է իբրեւ դասագիրք էջմիածնի ճեմարանում եւ յետոյ Երեւանի համալսարանում :

Մի կարեւոր չափով լեզուական եւ արոշ չափով գրական աշխատութեան հանգամանք ունի հեղինակին «Հայոց լեզուի Տաղաչափութիւն» գործը (1933): Ինչպէս «Հայոց լեզուի տեսութիւնը», նոյնպէս «Տաղաչափութիւնը» գոր Մ. Աբեղեան գրել է Թիֆլիս եղած ժամանակ, լոյս են տեսած Մելքոնեան Ֆոնտի հրատարակութեանց շարքում եւ բռնում են պատուաւոր տեղ վերջիններիս մէջ :

Խիստ արժէքաւոր եւ իր տեսակում եզակի մի գործ, որ հանգամանօրէն ու քննական ոգով ներկայացնում է արդի հայ բանաստեղծական արուեստի տեսութիւնը: Մի անհրաժեշտ ձեռնարկ եւ ուղեցոյց, որից մեծապէս օգտուել կարող են հայ բանաստեղծները եւ ուսուցիչները

«Մեր գրագէտներից եւ սկսնակ բանաստեղծներից ոմանք, կարդում ենք հեղինակի յառաջաբանում, նոյնպէս եւ մի քանի երաժշտագէտներ զանազան ժամանակներ դիմել են ինձ՝ խնդրելով ցոյց տալ իրենց մի գիրք, որի մէջ բացատրուած լինէին Հայոց լեզուի տաղաչափութեան սկզբունքները: Ցաւօք սրտի չեմ կարողացել բաւարարել նրանց: Այդպիսի հարցասէրների համար, կարծում եմ, պիտանի կը լինի այս գիրքը»:

Շատ պիտանի աւելցնենք մենք :

Հեղինակը բնականաբար նկատի ունի մեր արդի ամբողջական լեզուն՝ իր երկու ճիւղերով, բովանդակ աշխարհաբարը : Մոռացութեան չէ տրուած նաեւ գրաբարը, որչափ որ մեր հին մատենագրութիւնը հիւթ է մատակարարում տրուած հարցի լուսաբանութեան համար :

Իր այս աշխատութեան մէջ Մ. Աբեղեան տեսական հետազօտութիւնները եւ եզրակացութիւնները հիմնում է բազմաթիւ նմոյշների վրայ՝ առնուած մեր արեւելեան եւ արեւմտեան բանաստեղծներից, այլեւ հին մատենագրութիւնից : Այդ բոլոր օրինակներով «Տաղաչափութիւնը» մի առ մի եւ ամենայն մանրամասնութեամբ պարզում է հայ բանաստեղծութեան մէջ կիրառուող տաղաչափական կանոնները եւ սկզբունքները :

Լեզուական — քերականական մարզին վերաբերեալ մի քանի ուրիշ՝ աւելի մանր աշխատութիւններ եւս ունի Մ. Աբեղեան: Այսպէս՝ տակաւին 1920 թուին, Հայաստանի հանրապետութեան օրով եւ կառավարութեան յանձնարարութեամբ, նա կազմել էր «Ռուս — հայերէն ռազմական բառարան», որ լոյս տեսաւ տարիներ յետոյ միայն (1925): Ինչպէս այն ժամանակ, այդպէս նաեւ այնուհետեւ ու մինչեւ օրս, գործածական հայերէն, ռազմական շատ դարձուածքներ ու բառեր այդ բառարանից են առնում իրենց սկիզբը :

Յիշատակենք նմանապէս, որ Մ. Աբեղեանի առաջին՝ երիտասարդ օրերի լեզուական աշխատութեանց շարքին է պատկանում եւ «Հայոց լեզուի ուղղագրութիւնը» գործը (1892): Իր մտահոգութեան առարկաներից մէկն է եղած սկըզբից՝ հանրամատչելի օժանդակ ձեռնարկների միջոցով դիւրացնել մայրենի լեզուի քերականութեան եւ ուղղագրութեան ուսումը :

Նոյն այդ մտահոգութեան արդիւնք էր դարձեալ, որ շատ տարիներ յետոյ նա մշակեց եւ լոյս ընծայեց «ուղղագրական յօդուածներ» գրքոյկը (1908), որ աւելի ծանօթ է իր «Գալ եւ գալի պատահարներ» ենթավերնագրով. Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ պարտական մի խումբ ուսուցիչներ Թաւրիզում վերհրատարակեցին այդ գրքոյկը :

Դարձեալ նոյն նկատումով էր, եւ նոյն տարիները, որ Մ. Աբեղեանի, Մ. Մատթէոսեանի եւ տակերս աշտարակեցի միասնական ջանքերով հրապարակ եկան եւ լայն ընդունելութիւն գտան «Գրալէզ» վերնագրով ուղղագրական ձեռնարկի երեք պրակները: Տարրական դասընթացքին յատուկ եւ ձեռագիր տպատառերով, որոնց մայրերը մենք պատրաստել էինք տուած Լայպցիգում :

Այս կապակցութեամբ բնականաբար առաջ է գալիս եւ 1922ի Հայաստանում պարտադրուած բոլշեւիկեան «ուղղագրութեան» հարցը, զոր օրուան իշխանաւորները եւ նրանց տէրերը ննջութիւնը եւ խարդախութիւնը, բայց նաեւ ճարպիկութիւնն ունեցան Մանուկ Աբեղեանի անուան հետ կապելու: Անուան հետ մի վաստակաւոր մարդու, որ իր բովանդակ կեանքը ի սպաս դրած էր հայ լեզուին եւ գրականութեան : Ան խօսքով եւ գործով բազմաթիւ ապացոյցներ էր տուած, թէ անկարելի է որ համաձայն լինէր բոլշեւիկեան մի այդպիսի բարբարոս պարտադրանքի եւ ամարդի բռնադատումի :

Բայց այդ ամէնի մասին առանձին, մի ուրիշ անգամ

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

ԽՄԲ.— Տեղական թերթի մը մասնաւոր թղթակիցը վերջերս պտոյտ մը կատարեց Հնդկաստանէն մինչեւ Միջին Արեւելք, խանդիպելով Սուրիա, Լիբանան, Երուսաղէմ եւն.: Ստորեւ կ'ամփոփենք Եգիպտոսի նուիրուած մասը .—

Զբօսաշրջիկները որոնք դադրած էին առնէ մը ի վեր այցելել մեծ բուրգերու աշխարհը, վերստին սկսան տեսնուիլ ուղտերու կռնակը, ընկերակցութեամբ իրենց պատկերահաններուն եւ փոքրիկ Արաբներուն: Ցնցոտիապատ այս Արաբները ամբողջ օրը կը բաւականանան կալէթի կտորով մը.

Եգիպտոսի Աթէնքար իր դէմքը դէպի Ասիա եւ Ափրիկէ դարձնելէ ետք, այսօր կը նայի դէպի Ամերիկա

Սուէզը «գրաւողներու» մեկնումին կը զուգադիպի բազմաթիւ գրամատէրներու եւ շահագէտներու խուժումը դէպի Եգիպտոս: Եւ այնքան բազմաթիւ են անոնք որ դժուար է տեղ գտնել պանդոկներուն մէջ, իսկ մեծ թիւով կիսաւարտ շէնքերը կը մնան իրենց վիճակին մէջ:

Քաղաքակրթութեան հին կեդրոն մը եղած է Եգիպտոս, տալով Եւրոպայի առողջական սկզբունքները, երկրաչափութեան բանաւոր գրութիւն մը, ճարտարապետութիւն մը եւայլն: Ալեքսանդրիան ամբողջ ութ դար մշակոյթի եւ առեւտուրի համաշխարհային մայրաքաղաքն եղած է:

Միջնաբերդին մէջ որ կը տիրապետէ Գահիրէի վրայ, իր քարէ բարձրութիւններով, ապրեցան մամլուկ իշխանները երեք հարիւր տարի: Այս չէկ եւ կապոյտ աչքերով իշխանները իրենց գերիները կը բերէին Լիբանանէն եւ Կովկասէն: Այդ Թուականներուն կարաւանները տեւականօրէն շարժման մէջ էին, իսկ նաւերն ալ մշտում կուտային առեւտուրին՝ Հնդկաստանի հետ: Այն ատեն աւելի շատ հարստութիւն կար Գահիրէի մէջ քան Պոլսոյ: Այս միջնաբերդը ներկայիս պատմական յիշատակարան մըն է, իսկ անոր մօտ գտնուող համալսարանը ամէնէն նշանաւորն է իսլամ աշխարհի՝ թէեւ Եգիպտացիներու 75 առ հարիւրը անգրագէտ է: Համալսարանը ունի քառն հազար ուսանող :

Միջին դարէն ի վեր ուսման մեթոտները չեն փոխուած: Պէտք է Գուրանը գոց սորվիլ ինչպէս եւ ներկայ գիտուններու գործերը :

Հին Եգիպտոսը մեծ հակասութեան մէջ է արդի Եգիպտոսին հետ: Կրօնական մօ-

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Այդ աւանդը՝ Ղնքուած ծրարի մը մէջ գրուած իր կտակն էր, որ տասն օր ետքը պիտի ղրկուէր իր ընտանիքին: Ցաջորդ օրը երկուքն ալ դէպի Ուրֆա ճամբայ ելան Տիգրանակերտ երթալու համար :

Հալէպի ոստիկաններուն ընկերակցութեամբ օր մը վերջ Ուրֆա հասած էին : Սակայն տեղին ոստիկանապետը հոն առարկած է թէ «Հալէպի ոստիկանները իրաւասու չեն Ուրֆայէն անդին անցնելու. Թէ Զօհրապն ու Վարդգէսը տանելու յատկացուած ոստիկանները 15 օրէ ի վեր Տիգրանակերտէն հոն եկած կը սպասեն անոնց գալուն, դուք պարտաւոր էք յանձնել զանոնք»: Ուրֆայի ոստիկանները ճամբայ կ'ելլեն Զօհրապի ու Վարդգէսի հետ, դէպի Տիգրանակերտ, սակայն հազիւ քառորդ ժամ հեռացած Ուրֆայէն, աւազակախումբ մը կը կտրէ անոնց ճամբան: Զօհրապ ու Վարդգէս գնդակահար կ'իյնան :

Հալէպի պաշտօնեաները ցաւով կը պատմէին թէ այս առթիւ տրուած տեղեկագիրը խօսք կ'ընէր միայն «կառքի ձիերէն մէկուն սատկած ըլլալու» մասին:

Սպաննուած Զօհրապն ու Վարդգէսը կը նետուին Տիգրանակերտի ճամբուն վրայ ձորի մը մէջ: Ցաւխտենականութեան մընացած այդ հսկայ ուղեղը կեր կ'ըլլար այդպէս գայլերու եւ վայրի կենդանիներու »: Ալէմտար

★

Ծանօթ Իթթիհատական Ֆալիհ Րըֆքի, որ իր յուշերը գրած էր «Միլիյէթ»ի մէջ, «Զիթենեաց լեռ» (Զէյթին Տաղը) խորագրով, իր ուզածին պէս մեկնելէ ետք հայ ժողովուրդին կոտորումը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը գրէ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մասին: (Ինք Հալէպ կը գտնուէր այդ միջոցին).—

Չորրորդ բանակի հրամանատար Ճէմալ փաշան միշտ կը կրկնէր.

— Տարագրուող Հայերը ինծի յանձնեցէք, ես զանոնք Սուրիոյ ներսերը պիտի բնակեցնեմ :

Ան կը կարծէր որ Հայերը Սուրիոյ մէջ վնասակար չեն կրնար ըլլալ : Իր բուն նպատակը, աւելի ճիշդը այս էր. վնասակար հայ մեծամասնութիւնը վերածել անվնաս փոքրամասնութեան :

Սուրիոյ ներսերը ցրուելիք Հայերուն աւարական մոլեռանդութեան դէմ գործածուելիք ուժ մը ըլլալուն կը հաւատար Ճէմալ փաշան, ինչպէս Չէրքէզներ եւ Քիւրտեր: Մինչեւ անգամ Հայերը հողի ու տունի տէր ընելով խալամացնելու համար կազմուած էր առանձին մարմին մը: Անգամ մը այդ մարմինը իմ սենեակիս մէջ ժողով գումարեց, սակայն շուտով թուլցաւ :

Ճէմալ փաշայի այս քաղաքականութեան կողմնակից էր Թալիաթ էտհէմ հանըմ: Պէհա Շաքիր եւ ընկերները սակայն, Ճէմալ փաշան կը մեղադրէին :

Ուր որ Հայերը ապաստանութիւն մը գտնէին, սաստիկ կը պատժուէին, բայց գաղթող կարաւանները որեւէ յարձակման չէին ենթարկուեր: Մինչեւ անգամ, Ատանայի ճամբուն վրայ յարձակում գործող քանի մը Թուրքեր մահուան դատապարտուեցան :

Ճէմալ փաշա Պոլսէն Վանի(?) Պատերազմական Ատեանը ղրկուող Զօհրապն ու Վարդգէսը ազատելու համար Թալէաթ փաշայի հետ երկար բանակցութիւններ ունեցաւ. Ճէմալ փաշա կ'ըսէր.

— Զգեցէք զանոնք, Լիբանան ղրկեմ, ոչ մէկ վնաս կրնան ունենալ մեզի.

Թալէաթ փաշա պատասխանելով կը յայտնէր որ Զօհրապ եւ Վարդգէս վըտանգուած չեն եւ նոյն իսկ կ'ապահովցնէր այդ մասին Ճէմալ փաշան եւ կ'ըսէր.

— Անգամ մը մինչեւ դատարան երթալնին լաւ է, դուք ձեր քով մի պահէք, ղրկեցէք, վերջը դիւրին է:

Ճէմալ փաշա, Թալէաթ փաշայէն եկող վերջին «շիֆր» հեռագիրը, Պարոն Օթէլի վարի սալոնին մէջ ցոյց տուաւ Զօհրապի եւ Վարդգէսի: Զօհրապ հեռագիրը կարդալուն պէս սկսաւ լալ. Վարդգէս դրան առջեւ իմ վրաս փաթթուեցաւ եւ ըսաւ.

— Զիս ինչ որ է վնաս չունի, ղրկեցէք, սակայն գոնէ այս մարդը (Զօհրապը ակնարկելով) մի ղրկէք :

(31) (Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

լեռնոտութիւնը զուգընթաց կը քալէ ազգայնականութեան հետ :

« Օտարականը» թշնամին է : Ինչպէս որ ամէն բան որ դուրսէն կուգայ :

Նեղոսին ափը հողի նեղ շերտը շատ արգասաբեր է :

Մէկ դար առաջ Եգիպտոսի ժողովուրդը չորս միլիոն էր, այսօր քսան միլիոն է, որու չորս հինգերորդը այսօր կ'ապրի օրական 180 ֆրանքով :

Յեղափոխական խորհուրդին առջեւ դրուած ծանրակշիռ հարցերէն մէկն ալ երկրին բազմամարդութիւնն է : Ան կ'աշխատի լուծել այս հարցը ընկերային բարենորոգումներով եւ միջազգային գործակցութեամբ, որով պիտի կրնայ ստանալ իր պէտք ունեցած վարկերը, իր Թումբերուն ,Լինութեան եւ երկաթի ու քարիւղի ճարտարարուեստի զարգացման համար :

Ասոնցմէ զատ ուրիշ ճամբայ մըն ալ բաց է ,ծաւալում դէպի Ափրիկէի խորերը:

Արքայական նախկին դրօսանաւին դէմ, Նեղոսի միւս ափը, կը գտնուի քարէ շինութիւն մը ,որ կը բարձրանայ տեսակ մը մինարէի վրայ: Հոն առէնօք Ֆարուք Թագաւորը կ'ընդունէր իր հիւրերը, իսկ ներկայիս Յեղափոխական Խորհուրդին տեւական կեդրոնատեղին է :

Զինուորական խորհուրդին տասներկու սպաներէն ոմանք նախարար են այսօր, թէեւ մեծամասնաբար կը ստանան իրենց թոշակ ամսական յիսուն հազար ֆրանք : Զինուորական խորհուրդը իբրեւ նեցուկ ունի 700 սպայ սպաներու կազմակերպութիւնը որոնք գլխաւոր պաշտօնները կը գրաւեն բանակին մէջ: Բանակը արդիացած եւ բազմացած է 2 տարիէ ի վեր, աջակցութեամբ գերման նախկին բարձրաստիճան սպաներու, որոնք կը վարեն քանի մը զինարան եւ օդանաւային գործարաններ :

Զինուորական խորհուրդէն զատ, կան երկու քաղաքական ընկերութիւններ մէկուկէս միլիոն անդամներով — Փոխադրութեան դաշնակցութիւնը եւ Գործատան բանուորները :

Հողային բարեփոխման օրէնքը աստիճանաբար կը գործադրուի: Պետութիւնը սեփականացուց հողերուն մէկ վեցերորդը, սակայն միայն մէկ ու հարիւր կրցաւ բաժնել : Կը փորձեն ստեղծել առեւտուրի մեծ շարժում մը :

Եգիպտոս կրնայ կարեւոր դեր մը կատարել իր աշխարհագրական դիրքով :

Ճամբորդին աչքին կը զարնեն բարձր շէնքերը, եւ նոր շինութիւնները : Շատ դրամ կայ, սակայն չեն երեւար հարստութիւնները Հայերուն եւ Լիբանանցիներուն եւ ուրիշ այլազան տարրերու : Շատեր կը մտածեն թէ շինութիւնը միակ միջոցն է ապահովելու համար հարստութիւնը: Երկիրը բաւարար քարիւղ ունի իր պէտքերուն համար

Անգլիացի զինուորները կ'երեւան տակաւին իրենց կառքերով, միշտ պատրաստ՝ հեռանալու համար Սուէզէն :

— « Ան որ Սուէզ իր ձեռքն ունի , աշխարհի տէրն է : Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կեդրոնը հոս է ,եւ այդպէս ալ պիտի մնայ, մեզմով կամ առանց մեզի» կ'ըսէ անգլիացի գնդապետ մը :

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ...

★

Ամերիկեան թերթի մը մնայուն աշխատակիցներէն մէկը, կը գրէր.

—Այզընհաուըր մտաւորական մէկը չէ. Լրագրողը, կասկածի տակ կը դնէր նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներու նախագահին «ազատամտութիւնը» .

Նոյն թիւին մէջ, հասարակ մահկանացու մը, կարծեմ Եւայի աղջիկ, շատ գոհ չէ որ Գ. Այզընհաուըր, Հոլիուտէն, յայտնի դերասան մը Ռուշինկթըն տարած է, որպէսզի իրեն սորվեցնէ բեմական կարգ մը շնորհալի շարժուձեւեր, որոնց պէտք կ'ունենայ ինք, իբրեւ Նախագահ, երբ հանրութեան կը ներկայանայ, հեռատեսիլին վրայ: Անշուշտ այս Եւայականը գիտել տալէ ետք թէ նախագահը պէտք չունի բռնազբօսիկ ձեւեր ընդօրինակելու, կ'աւելցնէ թէ ինք կը նախընտրէ Թրումընի բնականութիւնը :

Կը յիշեմ, Անգլիոյ գրական անդաստանին փայլուն աստղերէն մէկն ալ, Հ. Ճ. Ուելս, պատերազմի օրերուն կը գրէր թէ «Չըրչիլ պատմութիւն չի գիտեր եւ ոչ-դէտ մարդուն մէկն է»:

Գրագէտը, ամէն ուրբաթ կէսօր, այդ « տգէտ » մարդուն հետ կը ճաշէր եւ անոր ամէնէն մտերիմ բարեկամներէն մէկն էր, մինչեւ իր մահը .

Իր եղբայրակիցը, ծերուկ Պեռնըրտ Շօն բան մնացա՞ծ է որ չգրէր՝ ատոր, անոր դէմ :

Պարոն Այզընհաուըրի դատը պաշտպանելու համար չէ որ կը գրեմ այս տողերը: Բերանս կայ ուրիշ ձիւթ մը :

Հայ լրագրող մը կրնա՞յ որեւէ ատեն, համարձակութիւնը ունենալ այսքան ջախջախիչ յայտարարութիւն մը ընելու, օրինակ, Սկիւտարի Ենի Մահալէ թաղին հոգաբարձութեան ատենապետին դէմ .

Հայերէն թերթի մը գրական քննադատը կրնա՞յ յայտարարել թէ յայտնի վիպասան Քերթէնքեէ գրականութենէ բան չի հասկնար . .

Երաժշտութենէ հասկցող մէկը կրնա՞յ իր նախասիրած լրագրին մէջ գրել թէ դաշնակահար Ցամաթէօեան՝ Շուման, Շուպէրթ կամ Մոցարտ նուագել չի գիտեր .

Նկարչական արուեստին ծանօթ մէկը կրնա՞յ ըսել թէ նկարիչ Քէլէփէթճեան , իրականին մէջ, ներկարար մըն է ...

Վաւերական բանաստեղծ մը կրնա՞յ չհաւնիլ անվաւեր քերթողի մը ոտանաւորներուն ...

Կարելի՞ է, օրինակ, այս թերթին մէջ գրել թէ ամէն յորջորջուած գրող՝ անպատճառ մտաւորական մէկը չէ ...

Աստուած ողորմի այն հերոսին որ պիտի համարձակէր, բարեմտօրէն ու անկեղծօրէն, իր անունը դնել այս տեսակ յայտարարութեանց տակ

Ամէնէն առաջ իրեն դէմ պատերազմ կը յայտարարեն քննադատուած անձին համագիւղացիներն ու համաքաղաքացիները:

Մենք այսպէս ենք, գիւղացի ու նեղմիտ: Որովհետեւ հազար տարի ետ մնացած ենք... Պիտի հասուննանք յաջորդ հազարամեակին, եթէ հասուննանք ..

ԵՐՐՈՐԴԱՅԻ

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔԸ ԿԱՐԻՆ

★

ԽՄԲ.— Աթէնքի Վիմա թերթին թղթակիցը, որ վերջերս Էրզրում գացած էր ռազմափորձերուն հետեւելու համար, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ յօդուածաշարքի մը մէջ.—

Էրզրում [illegible] եւ մանաւանդ օտար լրագրողներ կը տեսնէ: Եւ ասիկա անոր համար՝ որ քաղաքը եւ ամբողջ շրջանը՝ մինչեւ [illegible] սահմանները — որ Էրզրումէն 70 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի — «արգիլուած գօտի» հռչակուած է, իր ռազմագիտական հսկայ կարեւորութեան եւ հոն շինուած մեծ ամրութեանց համար: Եւ երբ երեք օր մնալու համար հոն հասանք՝ բնակիչները — 55 հազարի կը հասնին — զարմանքով կը դիտէին զիրենք եւ իրենց քաղաքը, որուն պատմութիւնը դարերու խորքին մէջ կը կորսուի: Այնպէս կ'երեւի՝ թէ անոր առաջին բնակիչները Հայերն էին, որ զայն կը կոչէին Կարին, Կարնոյ կամ Կարին —Կալա, զոր արաբ աշխարհագիրները աղաւաղելով Կալիկալա դարձուցին : Հին Հելլէնները զայն կը կոչէին Կարինիթիա, Հռոմայեցիք՝ Արզա Ռոմանորում եւ Բիւզանդացիք՝ Թէոդոսիուպոլիս: Թուրքերը որ զայն գրաւեցին 1201ին, զայն կոչեցին Էրզէն էր Ռում, որ կը նշանակէ՝ Հռոմայեցիներու քաղաք :

Էրզրում կարճ ատեն մըն ալ ինկաւ Ճենկիզ Խանի եւ Լէնթիմուրի ձեռքը: Քաղաքը երկու անգամ կործանեցաւ երկրաշարժէն եւ երեք անգամ ալ գրաւուեցաւ ռուսական բանակին կողմէ, 1828ին, 1878ին եւ 1916ին: 1878ին Ռուսերը Էրզրում մտան հաշտութեան դաշնագրէն առաջ թէեւ շատ ջանացին, բայց կրցան գրաւել միայն Ազիզիէի բերդը, որ քաղաքէն դուրս կը գտնուի: Ազիզիէի մօտ — որուն աւերակները դեռ մինչեւ այսօր կան — շինուած է մեծաշուք յուշարձան մը, ի յիշատակ ռուսական զօրքին դէմ Թուրք բանակի եւ ժողովուրդի ցոյց տուած բուռն դիմադրութեան :

Այսօրուան Էրզրումի «տեսարժան» ներէն մէկն ալ հարիւր տարեկան Նենէ Խաթունն է, որ կը բնակի Թուրք կառավարութեան կողմէ իրեն նուիրուած տան մէջ Խաթուն, Ազիզիէի ճակատամարտին միակ վերապրողն է եւ կ'ըսուի թէ իր [illegible] քանի մը Կազակ սպաննած է:

Էրզրումի տեսարժան միւս վայրերն են 55 մզկիթները — որոնց բակերուն մէջ կը նստին ու արեւ կը ծծեն ալեւոր Միւսիւլմաններ — եւ իր ջրանցքները:

Այս ջրանցքները չեն նմանիր Վենետիկի այնքան երգուած ջրանցքներուն, թէեւ ... ալ անոնց պէս ջուրով լեցուն են . Մէկ տարբերութեամբ սակայն : Էրզրումի ջրանցքները լեցուն են աղտոտ ջուրերով եւ աղբերով՝ որ կուգան տուներու կոյուղիներէն: Կարելի է ըսել՝ թէ քաղաքի գարիհներն են, սակայն բաց վիճակի մէջ: Առաւօտուն — իրիկունը կծու ցուրտ կ'ըլլէ բոլոր կենդանիներուն համար— առանց կոնտոլի այս ջրանցքներուն տակ կը թափին հազարաւոր ճանճեր, ամէնէն պզտիկներէն մինչեւ ոսկեգոյնի վարնոցները եւ միւս խաշորեկ սեւերը

Բայց ճանճեր կան այս քաղաքին բոլոր կողմերը եւ այնքան առատ, որ մեր խումբէն միշտ արամտութիւն ըներ ուզող մէկը անդադար կ'ըսէր, թէ աշխարհի բոլոր երկիրներէն ուր Տի - Տի գործածուեցաւ, ճանճերը Էրզրում գաղթած էին :

.. Էրզրումի շրջանը ամրացուած է, խիտապէս զարմանալի կերպով : Շրջակայ բոլոր բլուրները լեցուն են ամրութիւններով եւ բերդերով եւ դաշտերը՝ զօրանոցներով ու օդակայաններով, մինչ ամբողջ շրջանը կը ճեղքուի ահագին ճամբաներով որ սարքի խիտ ցանցը մը կը կազմեն: Ցանկարծ կը տեսնուին կատաբելապէս քօղարկուած զօրանոցներ, հրետանիի ուղեր ,մթերանոցներ,և վայրէջքի գետիններ, մինչ հազարաւոր զինուորներ — բուական Ցոյներու ալ հանդիպեցանք, գլխաւորաբար Գոյսէն կը շրջագային ամբողջ շրջանին եւ Էրզրումի մէջ:

Իր արեւելեան յատկանիշը դեռ կը պահէ այս քաղաքը, ուր քօղերով դէմքերը ծածկած շատ մը կիներ կը շրջագային : «Գալաբիյէ»ներ եւ վանդակապատ պատուհաններով հնամեայ տուներ, եզան սայլեր եւ ուղտերու կարաւաններ իր յատկանշական երեւոյթներն են: Եւ երեկոյեան, մինչ կիները իրենց տուները կը փակուին, այրերը սինեմա կամ սրճարան (քաֆէ ամամ) կ'երթան: Այս վայրերը , իրական բաքականներ են, ունին բեմ մը, տավուլ - զուռնայով երկու երեք նուագածուներ եւ հինգ կամ վեց արուեստագիտուհիներ : Երբ ներկայացման ժամը գայ, անոնք ներս կը քաշուին եւ ապա մէկիկ – մէկիկ բեմ կուգան ամանէներ երգելու կամ պարատպար պարելու համար: Հանդիսականները, լուրջ ու անխօս, կը հետեւին՝ վաղկա խմելով եւ առանց ծափահարելու, ուզելով ցոյց տալ՝ թէ իրենք այնքան լուրջ են, որ կնոջական պարերէ եւայլն, չեն ազդուիր

Վաղկան, Էրզրումցիներու սիրական ըմպելին է եւ իրաւամբ, քանի որ իրենց քաղաքը կառուցուած է երկու հազար մեթրի բարձրութեան վրայ, բարձրաբերձ լեռներու միջեւ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՀԻՐԷԻ զինուորական ատեանը պիտի դատէ 13 Իսլամ Եղբայրներ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին կառավարութիւնը տապալելու համար : Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուի ընկերակցութեան գլխաւոր վարիչին որդին:

ԱՆԳԼԻՈՅ շրջիկները տարեկան հարիւր օթելին պիտի ստանան նոյեմբեր մէկէն սկսեալ :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԵՏՔԸ...

Այսպէս է որ կրցած են տուն հասցնել իրենց ճարած սխտորները: Խորհրդական Գրայսլեր օգնականն Քոքէրու բորբոքուած մեռաւ: Դոկտոր Կնոտի չուանը բանեցին ու սպաննելով գործածեցին օճառ պատրաստելու համար: Օրիորդ Վէնտըրեալ զաւակ մը ծնաւ, իսկ կրեթէ մօրաքրոջ երկրորդ աղջիկը անցած ամսուան ամուսնացաւ ու այն ալ մինչեւ իսկ հեծելազօրքի գլխաւորի մը հետ :

Ի՞նչ կ'ըսես ատոր, Էրնստ :

Ես ոչինչ չեմ ըսեր ատոր... Ես ալ արդէն մեռած գլխապետներ տեսած եմ :

Անոնք կը շարունակեն պատմել ինծի այն, ինչ որ պատահած է իմ վերջին արձակուրդէն յետոյ: Ես ականջ կը դնեմ, բայց շուտով մտածումներս ուրիշ կողմ կը դառնան: Առաջ այդ ամէնը կրնար ինծի համար որեւէ նշանակութիւն ունենալ. իսկ այսօր — ինծի՞ ինչ, իրապէս, թէ ինչ եղած է ..

Կ'ելլեմ ու կը նայիմ պատուհանէն. Վարը շուկաին վրայ քանի մը վարտիք կախուած է: Յուլօրէն կը ծածանին անոնք գորշ աղջամուղջին մէջ :

Իրիկնամուտի անհատատ կիսախաւարը կը դողդողէ... ու յանկարծ անոր ետեւ կը բարձրանայ ուրիշ պատկեր մը՝ ատենանման ու հեռաւոր. ծածանող ճերմակեղէն, ժենաւոր դաշնակաւորներ մը իրիկուան պահուն, յասմիկապուրտ մը կիսալոյսի մէջ ու — բազմաթիւ մեղմ լուսիկներ՝ տմայն, կապոյտ վերարկուներով, ճաթռտած շրթներով եւ արեւոտ աչքերով... Գաղ... Պատկերը վայրկեան մը բոլորովին որոշ է, ապա կ'երերայ ու կը չքանայ... Վարտիկները նորէն կը ծածանին կիսամութին մէջ. ու ես նորէն կը զգամ իմ եւ ետեւ սենեակը ծնողներուս հետ միասին, ջերմութիւն եւ ապահովութիւն : « Անցաւ – գնաց » , կը խորհիմ թեթեւցած ու կը դառնամ:

Սակայն անհանգստութիւնս կը մնայ ու տակաւ կը զօրանայ: Ես արդէն կը կարօտիմ ընկերներուս, թէեւ միայն քիչ ատեն առաջ բաժնուեցայ իրենցմէ: Կը փափաքիմ ըլլալ ու շուտով մէյ մը իրենց քով երթալ. վասնզի տակաւին չեմ կրնար երեւակայել թէ այժմ ընդմիշտ բնակարանիս քով պիտի մնամ. ու տակաւին այն զգացումը ունիմ թէ վաղը, միւս օրը կամ ուրիշ օր մը մենք նորէն պիտի քալենք՝ ուս-ուսի, անիծելով, հոմակերպ, բայց սեղմ իրարու հետ...

Պաշտպանողի ժամացոյցը կը նայիմ: Երկու ժամ է միայն որ հոս եմ. սակայն ինծի կը թուի թէ երկու շաբաթ է արդէն որ տեսած չեմ Վիլլին եւ Լուդվիգը:

Ի վերջոյ կ'երթամ նախասենեակ ու վերարկուս կը բերեմ :

— Այս երեկոյ մեզի հետ պիտի չմնա՞ս, կը հարցնէ մայրս :

— Զօրանոց պէտք է երթամ, կը ստեմ ես, վասնզի չեմ կրնար ըսել իրեն ճշմարտութիւնը:

Ան ինծի հետ մինչեւ սանդուխին գլուխը կուգայ:

— Սպասէ, կ'ըսէ, հոս մութ է, երթամ ճրագ բերեմ:

Աստուած վկայ, այս քանի մը ամսէ ճանէն կրնայի առանց ճրագի ալ իջնել... քանի քանի ճամբաներէ, քանի քանի մութ շառաւիղներէ սահուած եմ եղեր անցնիլ առանց լոյսի, սոսկալի կրակի տակ...

Բայց կը սպասեմ համբերութեամբ, մինչեւ որ մայրս լամբարը կը բերէ եւ լոյս կուտայ ինծի. ու կը թուի թէ մութին մէջ կը շոյէ զիս...

Իր փոքրիկ, ակօսուած դէմքին ոսկեգոյն ստուեր ինկած է լուսամփոփէն:

— Զգոյշ եղիր, Էրնստ, բան մը չպատահի քեզի, կը կանչէ ետեւէս:

Կանգ կ'առնեմ.

— Ի՞նչ պիտի պատահի այստեղ, մեր քաղաքին մէջ, խաղաղութեան պահուն, կ'ըսեմ ժպտելով ու զարմացած :

Ու յանկարծ տարօրինակ յոյզ մը կը համակէ զիս, ցաւ մը գրեթէ. միթէ ոչինչ եղած չէ՞, ու ես նորէն երախայ մըն եմ, որուն համար պէտք է լուսաւորել աստիճանները. տղեկ մը, որուն կրնայ բան պատահիլ փողոցը: Ու միթէ այն ամէնը երազ ու մղձաւանջո՞ւնք էր միայն:

Բայց լամբարին լոյսը ցոլանալով կը փայլփէ գօտիիս մետաղեայ կապանքին վրայ:

Ես երախայ չեմ, ես համազգեստ կը կրեմ :

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Խորհրդաւոր «Շարլ»ը, այլ անուամբ Ալֆրէտ Տըլառիւ, որ հետքը կորսնցուցած էր Սեպտ. 20էն ի վեր, առջի օր զինուորական ատեանին ներկայացաւ ոստիկանական տեսուչ Տիտի առաջնորդութեամբ։ Զինուորական դատաւորը, Ռեսեկիէ, անմիջապէս հարցաքննեց փաստաբանը, որ նախապէս եղած է պաշտօնեայ ոստիկանութեան վերատեսչութեան։ Տիտ յայտնեց լրագրողներուն թէ փաստաբանը ինքնաբերաբար եկած էր իրեն, խնդրելով որ հարցաքննիչ դատաւորին քով առաջնորդէ, որպէսզի պարզէ ճշմարտութիւնը ամբաստանեալ օրագրողին՝ Պառանէսի մասին։

× Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ժագ Տիւքլօ, հարցաքննուած ատեն ուրացաւ իրեն վերագրուած մեղքերը։ Պնդեց թէ զինուորական գաղտնիքներ ստացած չէ Պառանէսէն, թէ այս վերջինը մաս կը կազմէ Մ. Նահանգներու կողմէ վճարուած կազմակերպութեան մը։ Եւ աւելցուց.— «Կը գտնուինք Ամերիկայի կողմէ վճարուած կազմակերպութեան մը առջեւ որուն նպատակն է պայքարիլ բոլոր անոնց դէմ որ չեն հպատակիր Ուաշինկթընէն արձակուած հրամաններու»։

Հարցաքննութիւնը տեւեց երկու ժամ։ Տիւքլօ կծու խօսքեր արտասանեց Տիտի դէմ։ Այս առթիւ ըսաւ թէ ան գերմանական կեսթափոյին ծառայած է երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին եւ ճերմակերես հանուած՝ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութեան շնորհիւ։ Եւ «կեղտոտ յուռ» կոչեց Պառանէսը։ «Համայնավար կուսակցութիւնը պէտք չունի տեղեկութիւններ ստանալու լրտեսէ մը»։

Պառանէս 15 ժամ հարցաքննուելէ ետք, խոստովանած էր թէ իր քաղած գաղտնիքները Տիւքլոյի կ'առաջարկէր անձամբ, սակայն Տիւքլօ կը պատասխանէր ըսելով.— «Մենք աւելի լրիւ տեղեկագրութիւնը ունինք»։

Նոյն օրը հարցաքննուած էր նաեւ ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը, Վալտէք Ռոշէ, որ ըսած է.— «Պառանէս վարձուած լրտես է բոլոր անոնց որ կ'ուզեն վնասել համայնավար կուսակցութեան», իսկ ատեան հարցաքննուեցաւ «Լիպերասիոն» օրաթերթին տնօրէնը, տ'Աստիէ տը լա Վիժըրի, որուն համար իր նախկին աշխատակիցը, Պառանէս ըսած էր թէ զինքը ներկայացուց Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէի դիւանապետին՝ Լապրիւսի։ Ըսած էր նաեւ թէ տնօրէնը ամէն ամիս վեց միլիոն ֆրանք կը ստանար համայնավար կուսակցութենէն, թերթին բացը գոցելու համար։

Տը լա Վիժըրի յայտարարեց թէ Պառանէս առասպելներ կը պատմէ, վարկաբեկելու համար համայնավար կուսակցութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ յայտարարուեցաւ Լիբիոյ մէջ, արքայական տան վերակացուին սպանութեան հետեւանքով։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ բացուեցաւ երէկ։ Բոլոր մեծ երկիրները կը մասնակցին նորանոր տեսակներով։

ԵԳԻՊՏՈՍ ծանուցագիր մը հրատարակեց Իսրայէլի դէմ, ամբաստանելով թէ լրտեսական ցանց մը կազմակերպած է իր երկրին մէջ։

ԻՐԱՔԻ Ապահովութեան տեսչութիւնը պահանջեց հպատակութենէ զրկել համայնավարները, համաձայն անցեալ Սեպտեմբերին հրատարակուած օրէնքներու։ Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ հինգ հարիւր համայնավարներ յայտարարութիւն մը հրատարակած են, հրաժարելով համայնավարութենէ։ Այս թիւը կը կազմէ Իրաքի համայնավարներուն 3/4ը։ Ամբողջութիւնը 700էն աւելի չէ։ Մինչեւ Նոյեմբեր 1 պայմանաժամ տրուած է արտաքսման ենթակայ իրաքցի համայնավարներուն, որպէսզի հրաժարին այդ հոսանքէն։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պահանջուեցաւ երկու գերման սպաներուն, Օպէրկի եւ Քնոխէնի դէմ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ Պ. Արմենակ Փափազեան եւ Տէր եւ Տիկին Ս. Աւագեան փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

× Լիոնի Եկեղեցական Տիկնանց յանձ-

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ։

Շաբօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

★

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 6ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկեղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպրոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոյ Թարգմանչացն» անմահ յիշատակը։ (Կնիք)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Անիէր Պուա Քոլոմպի դասերը կը սկսին Չորեքշաբթի 13 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ (Անիէր)։ Չորեքշաբթի երեկոները հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր, երկուշաբթի երեկոները թատերական եւայլ փորձեր։

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները տեսնել Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ, կրնան դիմել չորեքշաբթի երեկոները վերոյիշեալ հասցէին։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Ձրի դասեր կը տրուին չափահասներու համար ամէն չորեքշաբթի գիշեր ժամը 19էն 20. առաջին տարի, ժամը 20էն 21 երկրորդ տարի։

Դասերը պիտի սկսին Հոկտ. 13ին։

Lycée Condorcet ի սրահի մը մէջ

8, Rue du Havre, PARIS (9e)

Métro St.Lazare ou Havre-Caumartin

Հետեւողութեամբ՝

«Manuel de Langue Arménienne» de Mr. Frédéric Feydit.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ պիտի մատուցուի հոգելոյս Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը յարգել հանգուցեալ սրբազանին յիշատակը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոլ-Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հայրապետեանէ երեք հազար ֆրանք իրենց զաւկին՝ Աստղիկ Հայրապետեանի Ամերիկա մեկնումին առթիւ, իսկ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութենէն հազար ֆրանք։

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Սիրունեանէ հազար ֆրանք, Տիկին Եսթեր Սարգիսեանէ 500 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Զօհրապ Գայֆաղեանի մահուան առթիւ։

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Սիրունեան եւ Պ. Բարսեղեան հազարական Ֆր. նուիրած են տեղւոյն եկեղեցիին։

նախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Շ. Միքայէլեանէ հազար Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Հրաչ Սարգիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք չէք-փոսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար։ Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ։ Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31ին դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները։

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հաճին դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը, կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Սերգամեանի, ԹՐԻ. 37-74։ Անձ գլուխ 550 ֆրանք։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Օր. ՄԱՐԻ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԹԱՇՃԵԱՆ

Նշանուած

Գիւէթր, 3 Հոկտ. 1954 — Ալֆորվիլ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէօյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԳԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին, 4 ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ստիպողաբար ներկայ ըլլալ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէր-Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուսի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Գար տը Կլօս։

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

BERNARD LAFAY-ի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էփլեն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը Լ'Իւնիօն։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * SAMEDI 9 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7492 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2963

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԻԻՍՆԵ՞ՐԸ…

Վերամուտի ազդերը իրարու կը յաջորդեն «Յառաջ»ի մէջ :

Արդէն ծանօթ են սովորական դասընթացքները :

Այս շաբթու կարդացինք ուրիշ կարգ մը ծանուցումներ :

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը հայերէնի դասընթացք մը բացած է, որ կը սկսի հետեւեալ յայտարարութեամբ.—

«Համոզուած ըլլալով որ առանց մայրենի լեզուի չենք կրնար որեւէ դեր կատարել հանրային կեանքի մէջ», կը հրաւիրենք ...

Հրաւէրը ուղղուած է բոլորին անխտիր:

Նոյն Միութեան Անիէռ – Գոլա Քոլոմպի մասնաճիւղը վերամուտը կը ծանուցանէ հայերէնի, երգի եւ պարի դասերով եւ թատերական փորձերով :

Այս տարի ալ կը շարունակուի հայերէնի դասընթացքը, Լիւսէ Քոնտորսէի մէջ (Փարիզ), մասնաւոր կարգադրութեամբ :

Թաղերէն եւ գաւառէն հասած ազդերն ալ նկատի առնելով, բաղդատաբար մխիթարական կը թուի պատկերը :

Անշուշտ պէտք է սպասել քանի մը շաբաթ, իրական գաղափար մը կազմելու համար :

Դժուար է այժմէն ճշդել հետեւեալ պարագաները,

Ե՞տ կ'երթանք թէ յառաջ:

Աշակերտներու թիւը աւելցա՞ծ է թէ պակսած :

Անոնք որ նախապէս կը հետեւէին այս կամ այն դասընթացքին, կը շարունակե՞ն թէ կէս ձգած են :

Տղան ի՞նչ հեռացած է, թէ ծնողքը բաւական համարած են մէկ – երկու տարուան փորձերը :

Ուրեմն, հրատարակուած ազդերուն շնորհիւ, տեղեկութիւններ ունինք Փարիզէն եւ գաւառէն :

Իսկ հարեւան գաղութներո՞ւն մէջ,— Լոնտոն, Մանչեսթըր, Պրիւքսէլ, Անվէրս, Միլան :

Ձայն – ծուն չկայ :

Թերեւս բաներ մը կ'ընեն, բայց չեն ուզեր ծանուցանել: Եւ կամ շատ ալ հաստ չունին կատարուած աշխատանքին վրայ :

Ամէն պարագայի մէջ, կը սպասենք մեր թղթակիցներուն լուսաբանութեանց :

Վերջերս առիթներ ունեցանք զբաղելու այս չէզոք գաղութներու ներքին կեանքով, տպաւորուելու համար թէ պատկերը այնքան ալ մխիթարական չէ :

Զանազան արարողութիւններ եւ ձեռնարկութիւններ չեն կրնար կասեցնել կազմալուծումը եւ օտարացումը :

Անհրաժեշտ է կուռ կազմակերպութիւն, աշխատանքի ծրագրով մը :

Կը կարծենք թէ ծրագիրը չէ որ կը պակսի, այլ գործելու կամքը :

Եւ նորերը գլխիվայր կը թաւալին օտարացման յորձանքին մէջ, զրկուած ըլլալով բոլոր ապաստարան վայրերէն :

Նորերու մասին խօսած ատեն, երբեք չենք մոռնար հիներուն ալ մեղքերը :

Դեռ երէկ Լոնտոնի մեր թղթակիցը կ'ողբար, ի խորոց սրտի, թէ հազար հոգինոց գաղութին մէջ հազիւ 10–20 ընտանիք հայերէն գիրք եւ թերթ կը կարդան :

Ասոնց մէջ ալ կան տիպարներ որ երկուքն ալ կը գնեն, բայց չեն կարդար :

Եւ դեռ կան ուրիշներ որոնց եթէ ձրի ալ տաք, չեն կարդար, առարկելով թէ «ժամանակ չունին» :

Այստեղ ալ բազմութիւն մը կը կազմեն այդ կարգի երեւելիները :

Եւ նկատել որ շատեր Պոլսէն, Փոքր Ասիայէն կամ Կիլիկիայէն եկած են ...

Ակամայ կատարեցինք այս շեղումը, հաստատելու համար այլապէս վրդովիչ պարագայ մը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԷ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ՇԱՏԵՐ ԳՈՀ ՉԵՆ ԵՒ ՎՏԱՆԳՆԵՐ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ.— ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Վարչապետը Եչ. օր մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Ազգ. Ժողովին մէջ, Լոնտոնի համաձայնութեան մասին, բացատրելով անոր առաւելութիւնները : Մասնաւորապէս կանգ առաւ հետեւեալ կէտերուն վրայ.—

1. Թէեւ ... ան թիւով երեսփոխաններ յայտ... կը նկատեն գերմանական որեւէ վերազինում, բայց անխուսափելի եւ անմիջական դարձած է այդ վերազինումը, Ֆրանսայի դաշնակիցներուն կարծիքով. ուրեմն Ֆրանսայի կը մնայ մեկուսանալ, վերազինումը կատարուած տեսնել կամ հաւանիլ այնպիսի դաշինքի մը որ կնքուեցաւ Լոնտոնի մէջ եւ որ հաստատուն երաշխիքներ կ'ընծայէ Ֆրանսայի, որպէսզի չարաչար չգործածուին գերմանական զէնքերը :

2. Անոնց որ կը վախնան թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը պիտի սաստկացնէ յարաբերութեանց լարումը խորհրդային ճակատին հետ, ակնարկելով պատերազմի վտանգը, մէկ պատասխան ունիմ,— եթէ հաւատայի ատոր, պիտի չընդունէի Լոնտոնի համաձայնութիւնը: Ուշադրութեամբ պիտի քննուին Պ. Մոլոթովի նոր առաջարկները գերմանական հարցին լուծման մասին, բայց զուգահեռաբար Լոնտոնի ծրագրին ընդունելութեան հետ եւ ոչ թէ մէկը միւսին տեղէն: Ամէն պարագայի մէջ, երկու երեք տարի պիտի անցնի մինչեւ որ Լոնտոնի համաձայնութիւնը լիովին գործադրուի: Եթէ այդ միջոցին արդիւնքի մը յանգին զինաթափութեան բանակցութիւնները Խ. Միութեան հետ, պիտի գործադրուին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ ինչպէս ուրիշ որեւէ տեղ :

3. Սարի խնդիրը չքննուեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ, որովհետեւ դաշնակիցները կը նկատէին թէ այնպիսի հարց մըն է որ կրնայ կարգադրուիլ ֆրանքօ-գերմանական բանակցութիւններով : Ֆրանսա պիտի պահանջէ կարգադրել այս խնդիրը, երբ գործադրուին Լոնտոնի համաձայնութիւնը: Կառավարութիւնը կ'ուզէ գոհացուցիչ եւ ճշգրիտ կարգադրութեան մը յանգիլ, Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումէն առաջ :

Մինչ Պ. Մէնտէս Ֆրանս բացատրութիւններ կուտար, ուրիշ նախարար մը նոյն ճառը կը կարդար Ծերակոյտին մէջ:

ԿՐՆԱՅԻ՞ՆՔ «ՈՉ ԿԱՐԵՄՔ» ԸՍԵԼ»

Վարչապետը խոստովանեցաւ թէ հարկադրուած էր զիջումներ կատարել, բայց գիտել տուաւ թէ յանձն փորձութեան կ'ենթարկէր միւս դաշնակիցներուն համբերութիւնը, երբ կը պնդէր նուազագոյն կամ բուն ֆրանսական պահանջներու վրայ : Այս առթիւ յայտարարեց.

— Լոնտոնի խորհրդաժողովը դրական արդիւնքներու յանգեցաւ. վասն զի գիտէինք թէ ինչ վտանգներ կը սպառնային խաղաղութեան, եթէ ձախողէր. ես զիջումներ կատարեցի, առանց վնասելու Ֆրանսայի հիմնական շահերուն: Ըմբռնենք իրականութիւնը : Մեր զինակիցները որոշում տուած են արդէն եւ կ'ուզեն որ Գերմանիան վերազինուի: Կրնայի՞նք մենք առանձին անկիւն «ոչ կարեմք» մը պարտադրել : Կրնայի՞նք գործնապէս ընդդիմանալ միաձայն որոշումի մը որ պիտի տրուէր առանց մեզի: Կրնայի՞նք ամփոփուիլ մեկուսացման մը մէջ որուն շնորհիւ Գերմանիոյ վերազինումը պիտի կատարուէր առանց սահմանափակման եւ առանց հակակշռի :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԵԿԱՒ

Անցեալ Դեկտեմբերին, Փարիզէն կը մեկնէր անդառնալիին սարսուռներով :

— Մինչեւ ո՞ւր պիտի երթաս, Նարդունի: Ո՞րքան պիտի մնաս :

Իբրեւ պատասխան, իր սովորական «իրմ»ը, անորոշ ձայնածով մը:

Ամէնքս ալ կը կարծէինք թէ երբեք ամիսէն աւելի չի կրնար երկարաձգել պտոյտը, նկատի առնելով պարագաները եւ զանազան գործեր :

Եւ ահա կը վերադառնայ ճիշդ ինը ամիսէն,— վստահեալ եւ քենաւոր :

Ուղեւորութիւններ: Ցոյցեր: Պեղում եւ պտոյտում: Եւ անսպառ հում նիւթ ու ատաղձ, որոնց մշակումը կրնայ առ նուազն տասը տարի աթոռին վրայ գամել զինք:

Մէկ խօսքով, կատարեալ երկունք :

Դեռ չեմ հաշուեր նամբու ընթացքին գրկած եւ միասին բերած գիրքերը. Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Իրանէն, Երուսաղէմէն :

Տակաւին չեմ տեսած երեսը: Բայց կը կարծեմ թէ իր սկեպտիկ բնաւորութենէն ալ բան մը փոխուած է :

Անցա՜ւ Հայկազանց ճանապարհէն. Տեսաւ «ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ» :

Ամիսներով ծփաց խանդավառութեան ալիքներուն վրայ, այդ նոյն ժողովուրդին հետ: Լիբանանի գեղածիծաղ ափերէն մինչեւ Արարատի եւ Սպահանի երակէզ տափաստանները : Ամեհի բուրգերու ստորոտէն մինչեւ անմատչելի Արաքսը :

Խօսեցաւ, խօսեցուց: Ոգեւորեց եւ ոգեւորուեցաւ.

Նոր աշխարհ մը բացուեցաւ իր աչքերուն առջեւ, թեւ տալով իր երեւակայութեան եւ ստեղծագործական տենդին :

Ընկերներ եւ բարեկամներ արդէն լոյս ընծայած են երեք սիրուն հատորներ, իր գլխաւոր բանախօսութիւններէն:

Դեռ ուրիշներ ալ յանձն առած են հոգալ նոր հրատարակութիւններու ծախքը:

Ամէն պարագայի մէջ, նոր շրջան մը կը բացուի ոչ միայն «ուխտաւոր»ին, այլ եւ մեզի համար :

Շրջան մը ինքնամփոփումի եւ ստեղծագործութեան :

Անշուշտ պիտի ուզէ այստեղ ալ շարունակել իր «միսիա»ն, գրաւոր եւ բանաւոր ասուլիսներով :

Պիտի ուզէ պատմել ինչ որ տեսաւ ու զգաց, Արեւելքի նամբաներուն վրայ, գրագէտի աչքերով :

Բայց, կը կարծեմ թէ եկած է ժամանակը որ հանգստանայ եւ խոկայ :

«Քամեցին զիս», կը գրէր վերջին երկտողով :

Հիմա կարգը իրն է քամելու գիտութեան եւ գրականութեան արեւելեան, արեւմտեան աղբիւրները, ի փառս Հայկազանց մշակոյթին :

Բարով գացիր, բարով եկար, Նարդունի : ՎԱՀԷ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՀԱՐՑՆԷ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒՆ

«ՄԻԱՑՈ՞ՒՄ Կ'ՈՒԶԷՔ ԹԷ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ»

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, որ Պերլինի արեւելեան շրջանը կը գտնուի, նոր ճառ մը խօսեցաւ Դշ. օր, այս անգամ խօսքը ուղղակի ուղղելով Գերմաններուն :

— Ցանուն խորհրդային ժողովուրդին եւ յանուն Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան, կ'ողջունեմ ձեզ եւ կը շնորհաւորեմ գերման ժողովրդական հանրապետութեան Ե. տարեդարձը : Տարբերութիւն մը կայ արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ ; ժողովրդական հանրապետութեան բանուորները եւ գիւղացիները իրենց պետութիւնը կը նկատեն եւ իրենք իսկ հիմնած են զայն»: Ցետոյ ուզեց համոզել թէ Գերմանիոյ միացման դէմ դաւեր կը սարքուին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի յարձակողական շրջանակներուն մէջ աջակցութեամբ արեւմտեան Գերմանիոյ վրէժխնդիր քաղաքագէտներուն եւ զօրականներուն: Եւ շեշտեց.

— «Խ. Միութիւնը ոխերիմ թշնամին է գերման զօրապաշտութեան վերահաստատման, բայց, բացարձակ տրամաբանութեամբ, համաձայն է գերման պետութեան միացման: Ո՞ր կուզէք, վերազինո՞ւմ թէ վերամիացում »:

Ճառը ռուսերէն էր:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Երեսփ. Ժողովը Հոկտեմբեր 7ին լսելով կառավարութեան յայտարարութիւնը Լոնտոնի համաձայնութեան մասին, վաւերացուց զայն, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ : Վիճաբանութիւնը տեւեց մօտ 12 ժամ եւ Տոքթ. Ատընաուըր ստիպուեցաւ խօսք առնել ինն անգամ :

Ընկերվարականները առաջարկեցին բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ, Գերմանիոյ վերամիացման մասին: Այս առթիւ ալ վարչապետը յիշեցուց թէ երեք հիմնական պայմաններ առաջարկուած են Խ. Միութեան.— 1. Ազատ ընտրութիւններ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ,— 2. Խորհրդարան մը ամբողջ Գերմանիոյ համար.— 3. Կառավարութիւն մը որ ազատօրէն բանակցի գրաւող չորս պետութեանց հետ, երկրին միացման եւ հաշտութեան դաշնագրի մասին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐԿԱԾ

Ցաւով կ'իմանանք թէ «Աղբիւր Սերոբ» խումբին անդամներէն մեր բանուոր աշխատակիցը, ընկեր Արմենակ Ցակոբեան հիւանդանոց փոխադրուած է, աշխատանքի արկածի մը հետեւանքով : Ձեռքը գործիքէ մը վիրաւորուած ըլլալով, ամբողջ թեւը վարակուած է

Արագ ապաքինում կը մաղթենք :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Զինուորական ատեանին դատաւորը ամէն օր հարցաքննեց ազգ. պաշտպանութեան Կոմիտէին [illegible], Մոնս, Թիւրփէն, իբրեւ առաջին աղբիւրը գաղտնիքներու «փախուստ»ին : Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ բոլորովին անտեղեակ էր բռնուած վաւերագրերուն կարգ մը մասերուն: Եւ աւելցուց.— «Ապահովաբար ուրիշ աղբիւրէ մը դուրս կ'ելլէին գաղտնիքները» .

Նոյն կոմիտէին մնայուն ընդհ. քարտուղարը, Ժան Մոնս, նոյնպէս հարցաքննուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ զանցառութիւն ցոյց տուած է իր պաշտօնավարութեան ընթացքին: Ամբաստանեալը խոստովանեցաւ թէ գոհ կացած է իր վստահութեան, քանի որ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին բոլոր պաշտօնեաները ենթակայ են զինուորական հսկողութեան: Երկու ամբաստանեալները դէմ դիմաց պիտի հանուին Գշ. օր :

Մինչ այս մինչ այն, կը շարունակուին եւ նոր նախարարներու հարցաքննութիւնը: Թիւրփէնի կարծիքով, համայնավար կուսակցութիւնը Պառանէսէն տարբեր աղբիւրներ ունէր գաղտնիքներ կորզելու: Մոնս ըսաւ թէ Թիւրփէն ազատ մուտք ունէր իր գրասենեակին մէջ :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին գոյացած համաձայնութեան վրայ, 4000 ամերիկեան զինուորներէն քանի մը հարիւր հոգի երէկ մեկնեցան, իրենց երկիրը վերադառնալու համար: Անգլիացիներն ալ 4854 զինուոր եւ ոստիկան ունին որոնք հետզհետէ պիտի մեկնին Ա. շրջանէն, իտալական իշխանութեանց փոխանցելով իրենց իրաւասութիւնները:

ՄԱՑԻՍԻ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ համաձայն, Ֆրանսայի բնակիչներուն թիւն է 42 միլիոն 774.000, այսինքն 2.925.000 հոգի աւելի, բաղդատելով 1946ի հետ:

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Գ.

Մեր մատենագիրների եւ մասնաւորապէս պատմագիրների հրատարակութեան հարցը վաղուց զբաղեցրել է հայ բանասէրներին։ Առանց այդպիսի նախապատրաստական աշխատանքի՝ մինչ որոշ չափով թերի պիտի մնայ գիտական – բանասիրական ամէն աշխատանք։

Այդ գիտակցութեամբ է ահա, որ ներկայ դարու սկիզբներին Կովկասահայ մի քանի բանասէրների միասնական ջանքերով սկիզբը դրուեց հայ պատմագիրների քննական հրատարակութեանց։

Գործին մասնակցող գրեթէ բոլոր ուժերը Էջմիածնում էին կենդրոնացած, Էջմիածնի ծերունազարդ միաբաններից մէկը, Սուքիաս արքեպիսկոպոս Պարզեանց, սիրով ստանձնել էր նիւթական հոգը ծրագրուած հրատարակութեանց։ Գործի ընդհանուր «վերակացութիւնը» ստանձնել էր Ստեփան Մալխասեանց, տպագրելի հատորները պիտի կազմէին «Պատմագիրք Հայոց» շարքը։ Բնական է ամէն մի հատոր պիտի կազմուէր եւ խմբագրուէր եղած եւ մատչելի բոլոր ձեռագիրների ու տպագիրների մանրազնին բաղդատութեամբ եւ տարբեր ընթերցուածները պարունակող ծանօթագրութիւններով։

Եւ այդպէս՝ 1904ին լոյս տեսաւ «Պատմագիրք Հայոց» շարքի առաջին հատորը, Ագաթանգեղոս, աշխատութեամբ Գալուստ Տէր Մկրտիչեանի (Միաբան) եւ Ստ. Կանայեանցի, հետեւեալ երկրորդ հատորը, Ղազար Փարպեցի, աշխատութեամբ Ստ. Մալխասեանցի։

Մովսէս Խորենացիի «Հայոց պատմութեան» քննական հրատարակութիւնը ամէնից դժուարը եւ պատասխանատուն ամբողջ շարքի մէջ — յանձն էր առել Մանուկ Աբեղեան՝ գործակցութեամբ Գէորգեան ճեմարանի իր պաշտօնակից Ս. Յարութիւնեանի։

Հատորը (459 մեծադիր էջ), լոյս տեսաւ 1913ին։ Պահանջելով ոչ պակաս քան տասներկու տարուայ ծանր աշխատանք, որոշ ընդհատումներով, ի հարկէ

Մի ընդարձակ յառաջաբանում Մ. Աբեղեան մի առ մի նախ թւում եւ նկարագրում է պատմահօր գործի բոլոր ձեռագիրները եւ տպագիրները, եղած թարգմանութիւնները զանազան լեզուներով եւայլն։ Հետեւում է բուն գործի բնագիրը՝ բազմահազար ծանօթութիւններով մէկտեղ։ Բանասիրական մի կատարեալ գործ

Մ. Խորենացիի «Հայոց պատմութեան» ձեռագիրներով Մ. Աբեղեան զբաղուել էր նաեւ աւելի առաջ՝ կապակցութեամբ, իր «Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ» քննադատական – հետազօտական ներհուն աշխատութեան (1901)։

Կարդանք Մ. Խորենացիի քննական հրատարակութեան իր յառաջաբանի հետեւեալ տողերը։ «Մենք եղել ենք մարդիկ՝ «անպարապ» մեր պաշտօնի գործերից, նոյնիսկ մեր հանգստեան ժամերը նուիրել ենք դրան տարիների ընթացքում, չխնայելով եռանդ և ժամանակ ու կրելով այդպիսի տաղտկալի գործի ծանրութիւնը, որ այսպիսի բազմաթիւ օրինակների բաղդատողներն ու բիւրաւոր ընթերցուածները համախմբողները միայն կը հասկանան թէ ինչ է։ Մենք մեզ լիովին վարձատրուած կը համարէինք, միայն թէ շնորհակալ ոք մերոցս գտանեցի աշխատութեանցս»։

Ինչ կասկած, որ երբեք պիտի չպակսի այդ գիտակցութիւնը հայ մատենագրութեամբ զբաղուող բոլոր մարդկանց կողմից։ Ինչպէս Մանուկ Աբեղեանի մի քանի ուրիշ, բայց նաեւ իր այս քրտնաջան ու մեծարժէք աշխատութեան կապակցութեամբ։

★

Մանուկ Աբեղեանի բանասիրական աշխատութիւնների թւին է պատկանում նաեւ Կորիւնին նուիրուած իր գործը՝ լոյս տեսած մահից երեք տարի առաջ (1941) եւ արդիւնք՝ դարձեալ տքնաջան աշխատանքների։

Մեծ չէ այդ հատորը, որ կրում է «Կորիւն, Վարք Մաշտոցի» վերնագիրը։ «Բնագիրը ձեռագրական այլ ընթերցուածներով, Թարգմանութեամբ, առաջաբանով եւ ծանօթութիւններով»։ Այսինքն՝ դարձեալ ու նախ եւ առաջ քննական մի հրատարակութիւն.

Այդ աշխատութեան արտաքին առիթը հանդիսացել է այն պատմական եղելութիւնը, որ 1940 թւին լրացել է հայ գրերի ստեղծիչ եւ հայ դպրութեան հիմնադիր Մեսրոպ Մաշտոցի մահուան հազարհինգհարիւրամեակը։ Համաձայն իր աշակերտ եւ կենսագիր Կորիւնի հաւաստի տեղեկատւութեան՝ Մաշտոցի մահը տեղի է ունեցել 440 թուականի փետրուար 17ին։

Մեծահարուստ աշխատութիւն չէ Կորիւնի գործը, գրաբար բնագիրը՝ հազիւ մի քանի տասնեակ էջ։ Այդ բնագրի քննական հրատարակութեան հետ միասին եւ նրան զուգընթաց՝ Մ. Աբեղեան մեզ տուել է նաեւ նրա աշխարհաբար ընտիր թարգմանութիւնը։ Օժտած մի յառաջաբանով եւ բազմաթիւ ծանօթութիւններով։ Բոլորը միասին՝ 126 էջ։

Իր յառաջաբանի մէջ Մ. Աբեղեան ներկայացնում է ժամանակի քաղաքական եւ եկեղեցական կեանքը Հայաստանում եւ յարակից խնդիրներ։ Մշակութային եւ այլ յարաբերութիւնները դրացի երկիրների հետ։ Հակամարտութիւնը մի կողմից զրադաշտական Սասանեան Պարսից պետութեան եւ միւս կողմից Բիւզանդական կայսրութեան միջեւ։ Եւ Հայաստան՝ այդ երկուսի մէջ բաժանուած, թշնամուած եւ մէկի, եւ միւսի կողմից։ Արշակունեաց հարստութեան վերջալոյսի օրեր։ Փրկութեան նոր խարիսխի պահանջ։ Սահակ Պարթեւ, Մեսրոպ Մաշտոց եւ Վռամշապուհ թագաւոր գտնում են փրկութեան միակ միջոցը — ստեղծումը հայ գրի ու դպրութեան, ապահովումը մշակութային եւ ազգային ներքին անկախութեան։ Եւ դա դառնում է «ընդհանուր Համազգային Միութեան ամենամեծ պատմամշակութային գործօնը»։

Այս մեծ իրողութեան սկզբնական պատմութեան ամենահաւաստի աղբիւրն է ահա՝ Կորիւն վարդապետի փոքրիկ գրքոյկը։ Գրուած իր ուսուցչի մահուանից 2–3 տարի յետոյ, որպէս նրա նախկին աշակերտ, եռանդուն գործակից եւ ականատես իր նկարագրած բոլոր դէպքերի։

«Եթէ չլինէր այդ գրքոյկը», ասում է Մ. Աբեղեան, «մենք չափազանց քիչ բան, այն եւս կասկածելի, կ՚իմանայինք այնպիսի կարեւոր եղելութեան մասին, ինչպիսին է հայ գրի ու գրականութեան սկզբնաւորութիւնը. Հետագայ գրողները Կորիւնից են օգտւում»։

Բացի Մ. Խորենացիին եւ Կորիւնին նուիրած իր բանասիրական գործերից՝ Մ. Աբեղեան ուրիշ աշխատութիւններ եւս ունի մեծ մասով պարբերականների մէջ հրատարակուած։ Յիշենք, օրինակ, իր «Գրիգոր Նարեկացի», ուշագրաւ ուսումնասիրութիւնը, որ տպուած է «Ազգագրական Հանդէս»ի մէջ (Թիֆլիս 1917, Գիրք ԻԹ.), շարականների քննութեան նուիրուած. բաւական ընդարձակ աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ ժամանակին Էջմիածնի «Արարատ» ամսագրում (1912) եւայլն։

Անտարակոյս՝ բոլոր այս բանասիրական, ինչպէս եւ լեզուական աշխատութիւնները, մանաւանդ մի քանիսը նրանցից, խիստ արժէքաւոր եւ մնայուն գործեր են, կապուած Մանուկ Աբեղեանի անուան հետ։ Այս այսպէս լինելով հանդերձ՝ կոթողական են եւ անկրկնելի մանաւանդ հեղինակի այն գործերը, որ նուիրուած են յատկապէս հայ գրականութեան եւ բառահիւսութեան, ի մասնաւորի մեր ժողովրդական գրականութեան․ հին, միջին եւ նոր դարերի՝ միանգամայն, ինչ վերաբերում է առանձնապէս Հայ ազգային դիւցազնավէպերին, այդ մարզում արդէն անգերազանցելի է Մանուկ Աբեղեանի բերած մեծ նպաստը հայ մշակոյթի գանձարանին։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

Թ Ր Ի Է Ս Թ Է Ն
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Ինչպէս հաղորդեցինք արդէն, Հոկտ. 5ին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Լոնտոնի մէջ, լուծելով Թրիէսթէի թնճուկը, որ դիւանագէտները կը զբաղեցնէր Բ. աշխարհամարտի դադարումէն ի վեր։

Այդ համաձայնութեան շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղութիւն հաստատել Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ, երկար ատենի համար, թէեւ Ա. շրջանին Հռոմի եւ Բ. շրջանին Պելկրատի յանձնուիլը — սահմանագլուխի փոքր սրբագրութիւններով — կը նկատուի թէ՛ Իտալիոյ եւ թէ Եուկոսլաւիոյ կողմէ իբրեւ «ժամանակաւոր»։

Երկու երկիրներու քաղաքագէտները այդպէս ուզեցին իրենց անմիջական նպատակներուն հասնելու համար։ Աւելի գատ անոնք ուզեցին ունենալ բաց ճամբայ մը, եթէ բան մը պատահի շրջանի մը մէջ, որուն համար պայքարած են նախաքրիստոնէական թուականներէն ի վեր։

Բաւական հին է Թրիէսթէի պատմութիւնը։ Շատեր կը յիշեն «Վենեցիա Ճուլիա»յի շրջանը (Ճուլեան Վենետիկ), որուն մէջ կը գտնուի կենսական նաւահանգիստը, Ադրիականի գլուխը, որ միշտ ալ ցանկալի համարուած է դէպի եւ, ուրիշի մը բակը մտնելու համար։ Հռոմէացիները, Գոթացիները, Լոմպարտացիները, Քարոլինեան Ֆրանքները, Վենետիկցիները, Ֆրանսացիները, Աւստրիացիները, Իտալացիները, Գերմանները, եւ Եուկոսլաւները, բոլորն ալ փորձած են հաստատել իրենց տիրապետութիւնը, եւ երբեմն յաջողած են քանի մը դարեր։

Կելտերը առեւտրական կայան մը ունէին Թրիէսթէի նաւահանգիստին վրայ, երբ հռոմէական լէգէոններ գրաւեցին զայն 178ին (Քրիստոսէ առաջ)։ Հռոմէացիները Թրիէսթէն կոչեցին «Թերկէսթէ» եւ Օգոստինոս Կայսրը որ համբաւ կը վայելէր իբրեւ հաշտարար, ամրոցի մը վերածեց զայն 33ին (Ն.Ք.)։

Թրիէսթէ հռոմէական մնաց մինչեւ Ե. դար, երբ Թէոդորիկի գոթական թագաւորութեան մէջ մտաւ։ 539ին բիւզանդական կայսրութիւնը գրաւեց եւ շրջանը բիւզանդական մնաց մինչեւ 752, երբ Լոմպարտացիները եկ առին։

774ին Մեծն Կարոլոսի Ֆրանքները յափշտակեցին եւ աւատական դրութիւն մը ստեղծեցին։ Կայսեր թոռան թոռը Լոթար Բ. վարձու տուաւ զայն իր եպիսկոպոսներուն որոնք ծանօթ էին իբրեւ Թրիէսթէի կոմսեր։

1202ին դարձեալ տէր փոխեց Թրիէսթէն, երբ Վենետիկի Էնրիքօ Տանդոլօ իշխանը գրաւեց քաղաքը եւ այնուհետեւ երեք դար կռուախնձոր դարձաւ Վենետիկի, Աւստրիոյ եւ Աքուիլայի հայրապետներու միջեւ։ Քաղաքը երբեք ալ այնքան զօրաւոր չեղաւ առանձին դիմադրելու, եւ ԺԴ. դարուն Վենետիկցիները փոխանցեցին զայն Աւստրիոյ։ Երկու հարիւր տարի պատերազմէն աւերուած քաղաքին

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Եւ հազիւ այս բառերը արտասանած, Վարդգէս մէկէն կարմրած աչքերով երեսս նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Երբեմն մէջս հին ֆօմիթաճը Վարդգէս գլուխը կը ցցէ եւ ինծի կ՚ըսէ. «սուս պէ մարդ, ինչ որ ուզէ թող ըլլայ»։ Բայց վերջը երիտասարդ կինս կը մտածեմ։ Հիմակուան խեղճ Վարդգէսը հին ֆօմիթաճը Վարդգէսին մէջքը կը կոտրէ.

Երկուքն ալ գացին։ Քանի մը օր վերջ չէրքէզ Ահմէտի եւ Նազըմի չէթէներուն Զօհրապն ու Վարդգէսը, ճամբան սպաննած ըլլալնուն լուրը առինք։ Ճէմալ փաշա չկրցաւ մարսել այս։

Չէրքէզ Ահմէտ. Չէրի պէյի սպանիչներէն մին էր։

Երուսաղէմ դարձած էինք։ Օր մը, Հալէպի կուսակալ Ճէլալ պէյէն հեռագիր մը եկաւ։ Կուսակալը կ՚ըսէր — «Չէրքէզ Ահմէտ պէյ եւ Նազըմ պէյ քովս եկան եւ ըսին — Սուրիոյ մէջ Հայերուն ողջ մնացած ըլլալը կը լսենք, կ՚երեւի Ճէմալ փաշան այս գործին յարմար մարդ չունի. մեզի թող ձգէ անոնց խնդիրը գանք»։

Ճիշդ առիթն էր։ Ճէմալ փաշան իսկոյն հրամայեց երկուքին ալ բանտարկութիւնը։ Բայց Ահմէտ եւ Նազըմ կացութիւնը հասկնալով առաջին շոգեկառքով Պոլիս մեկնած էին։

Ճէմալ փաշա Ատանա, Աֆիոն, Գոնիա սաստիկ հրահանգներ ղրկեց անոնց անմիջական ձերբակալման համար, բայց երկու ընկերները Պոլիս հասած էին։ Բոլոր պատասխանատուութիւնները ինք վրան առնելով, Պոլսոյ ոստիկանութենէն պահանջեց անոնց Սուրիա վերադարձուիլը.

Թալէաթ փաշա չէր թոյլատրեր։ Սկսան բանակցութիւնները։ Վերջապէս յաջողեցաւ Ճէմալ փաշան Թալաաթը համոզել՝ «այս պատրուակաւ այս երկու չունիներէն ալ կ՚ազատինք» ըսելով։

Անոնք վերջապէս Դամասկոս եկան։ Բայց Պոլսէն միջամտութիւններ անպակաս էին։ Չերքէզ Ահմէտի եւ Նազըմի գոյքերը երբ բացուեցան, անոնց պայուսակներուն մէջէն բազմաթիւ եւ մեծարժէք մատանիներ, ապարանջաններ, օղեր եւ ուրիշ գոհարեղէններ ելան։

Պատերազմական Ատեանի ձեռքը լաւ զէնք մը անցած էր. այս երկու սէրսէրիներուն խօսէլի մը համար չէ, այլ հարստանալու համար այնքան ոճիրներ գործած ըլլալը հաստատուեցաւ։

Պոլսէն Դամասկոսի Պատերազմական Ատեանին ստիպողական հեռագիրներ կը տեղային։ Սակայն Ատեանը 24 ժամուան քննութենէ մը վերջ տուաւ անոնց մահուան վճիռը եւ ղրկեց Երուսաղէմ։

Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանիչները, հետեւեալ օրը, Դամասկոսի մէջ կախաղան հանուեցան։

(Հայրենիք, 31 Մարտ, 1932)

★

Նոր Կազէթա 1918 Դեկտ. 17ին հրատարակելով Զօհրապի աքսորման մանրամասնութիւնները եւ լուսանկարը, կը գրէ.

— «Զօհրապ էֆէնտի մեր երկրին ամէնէն կարող իրաւագէտներէն էր եւ գրագէտ մը որ հայերէն շատ մը հատորներ ունի։ Երեսփ. ժողովին մէջ մեր երկրին շատ ընտիր մէկ բեմբասացն էր։ Մինչ մարտ 31ի դէպքին իր տունը պահած մէկ անձը նախարար էր (կ՚ակնարկէ Թալէաթ պէյի,— Յառաջ), այդ պահուն առանց հարցաքննութեան մահուան դատապարտուած էր։ Ասիկա ալ հասկցանք այս օրերս թերթերու հրատարակութենէն»։

★

ԾԱՆՕԹ.— Գարշելին Հիւսէյին Ճահիտ (Եալչըն), որ նոյնպէս իր յուշերը հրատարակեց «Եմի Կիւն»ի մէջ, հետեւեալ նկարագրութիւնը կը հրատարակէ, միշտ ձգտելով սեւցնել եւ նուաստացնել զոհերը։ Աւելորդ է ըսել թէ Վարդգէս ոչ այնքան խեղճացած եւ գթութիւն խնդրած կրնար ըլլալ իրեն համար, ոչ ալ չանասատակ Թալաաթի ձեռքը համբուրած։ Կ՚արձանագրենք ի տեղեկութիւն։ (Ժամանակին գրաւած ենք Յառաջի մէջ)։

ԹԱԼԱԱԹ ՓԱՇԱ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍ
(Էջ մը հայկական խնդրէն)

Առտու մը, գիշերազգեստով սուրճ խմած ատեն, Թալաաթ փաշայի լուր կը տրուի թէ այցելու մը եկած է։ Դաշնակներու նշանաւոր քոմիթէճի երեսփոխան Վարդգէսն էր։ Այս գլխաւոր քոմիթէճին որ ծանօթ էր իբրեւ շատ յանդուգն եւ որ եւ է բանէ չքաշուող, շատ մտահոգ կ՚երեւէր այդ առաւօտ։

Բացատրեց իր այցելութեան պատճառը։ Զրոյց ծագած էր թէ պիտի հաւաքուին հայ քոմիթէճիներու պետերը. մեծ յուզում կար հայկական շրջանակներու մէջ։ Վարդգէս կը հարցնէ թէ հիմ ունի՞ այդ զրոյցը, եւ թէ որեւէ վտանգ կա՞յ իր անձին համար։

Ընդհանուր պատերազմի օրերուն էր։ Ճակատի ետեւի Հայերուն դաւաճանական ընթացքը շատ դժուար վիճակի մը մատնած էր կառավարութիւնը եւ վտանգած զինուորական գործողութեանց ապահովութիւնը.

Խոր սիրով, եւ հանդարտութեամբ լսելէ յետոյ Վարդգէսի վրդովուած խօսքերը, Թալաաթ հաճոյքով տեսաւ որ հասած է իր սպասած վայրկեանը եւ մեղմօրէն պատասխանեց.

— Հիմա կարգը մերն է, Վարդգէս։ Գիտե՞ս նա, ինչպէս արիւն փսխել տուիք ինծի։ Գիտե՞ս նա, ինչ տեսակ փորձանք մը բացած էիք այս երկրին գլխուն։

(32) (Շար.)

ժողովուրդը եւ առեւտուրը տկարացան, իսկ Վենետիկ զօրաւոր մնաց — ինչպէս այսօր։

Սակայն Հապսպուրկեան արքայական ընտանիքը որոշեց որ Թրիէսթէ դառնայ նաւահանգիստը իրենց փակ երկրին։ 1719ին ազատ նաւահանգիստ դարձաւ։ Ինչպէս պիտի դառնայ դարձեալ։

Կայսրուհի Մարիա Թերէզա, որ Կարոլոս Զ.ին յաջորդեց, կրօնական ազատութիւն շնորհեց Թրիէսթէին եւ հրաւիրեց յոյն եւ հրեայ վաճառականներ, որպէսզի հոն հաստատուին։ Քաղաքը կը մեծնար, մինչ Նափոլէոնեան պատերազմները կը զգետնէին իր մրցակիցը՝ Վենետիկը։

1797էն 1805 եւ դարձեալ 1809էն 1813 Ֆրանսացիներուն ձեռքն անցաւ Թրիէսթէն։ Այն ատեն մաս կը կազմէր փոքր թագաւորութեան՝ Իլլիրիայի, զոր Նափոլէոն հաստատեց, իբրեւ մայրաքաղաք նշանակելով Լուպլիանան (այժմ Եուկոսլաւիոյ մէջ)։ Նափոլէոնեան կայսրութեան փլուզումէն ետք, Թրիէսթէն Աւստրիոյ տրուեցաւ 1814ին։ Սուէզի ջրանցքի բացումով (1869) Թրիէսթի առեւտուրը կրկնապատկուեցաւ անցեալ դարու վերջերը։

Սակայն 1870ի ատենները Իտալիոյ թագաւորութիւնը այնքան զօրացած էր որ կրնար միացնել իտալախօս երկիրներու մեծ մասը, բացի Թրիէսթէն, Ֆիումէէն եւ Թրենթոնէն։ Ասոնք «անազատ Իտալիան» էին (Իտալիա Իրրետենթա) մինչեւ որ իտալական ուժերը նուաճեցին 1918ին, երբ Աւստրօ-Հունգարական կայսրութիւնը փլաւ։

Իտալիան եւ այն ատենուան Եուկոսլաւիան վէճի բռնուեցան Թրիէսթէի շրջանին համար, սակայն Սէն Ժէռմէնի եւ Ռափալլոյի դաշնագրով Իտալիան առաւ ամբողջ «Վենեցիա Ճուլիան», բացի Ֆիումէն։

Հիթլէրի Գերմանիան այդ շրջանը առաւ 1943ին իտալական զինադադարէն ետք, երբ Գերմանիոյ յարձակողականը խորտակուեցաւ, Եուկոսլաւիոյ մարաջախտ Թիթօն հոն մտաւ 1945 Ապրիլի վերջին օրերը։ Ամերիկեան եւ անգլիական զինուորները ետ մղեցին Եուկոսլաւ զինուորները մինչեւ հոն, որ կը կոչուի «Ազատ Հողամասի» Բ. շրջան եւ իրենք ալ գրաւեցին Ա. շրջանը։

Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեամբ, այս Ա. շրջանը պիտի յանձնուի Իտալիոյ, իսկ Բ. շրջանը՝ Եուկոսլաւիոյ։ Մինչեւ այս ամսու վերջ պարպումի գործողութիւնները կը վերջանան։ Այն ատեն Իտալիան պիտի ստանայ 86 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 31 մղոնի ծովեզերեայ գիծ մը, 302.200 բնակչութեամբ, իսկ Եուկոսլաւիա 199 քառ. մղոն հող եւ 73.500 բնակիչ։

Մօտ ութ հազար Անգլիացի եւ Ամերիկացի զինուորներ պիտի հեռանան Թրիէսթէէն։

Անգլ. թերթ մը կը կարծէ թէ անորոշ ապագայ մը կը սպասէ Թրիէսթէի։ Դաշնակից բանակին հեռացումով անգործութիւնը պիտի ծաւալի, արդէն անցեալ տարի ալ զինուորներու ընտանիքները մեկնեցան։ Խանութպանները եւ պանդոկապետները անձկութեամբ յաճախորդի կը սպասեն, նաւահանգիստի բանուորները, որոնք գործերու լաւ շրջանին տարեկան չորս միլիոն թոն ապրանքի փոխադրութիւն կը կատարէին։ Այս նաւահանգիստը ունի պողպատի ձուլարաններ եւ քարիւղի զտարաններ, որոնց ելեւմուտքը կը հոգային Ամերիկացիները։ Ունի նաեւ երկաթուղիի գծեր Դանուբի աւազանին հետ։

Վենետիկ առեւտուրի մեծ մասը արդէն ինք իր ձեռքը առած էր անորոշութեան շրջանին։

Նաւահանգիստը անցեալին մէջ ալ երբեք առեւտրական մեծ կարեւորութիւն չէ ունեցած Իտալիոյ համար։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ թիւը Պոլսոյ մէջ այս տարի շատ աւելի է քան նախորդ տարիները։ Ֆէրիգիւղի նորաշէն վարժարանը այլեւս նեղ կուգայ նոր աշակերտ ընդունելու։ Այս դպրոցը միջնակարգ ըլլալէն ի վեր աշակերտութեան թիւը եռապատկուած է — Վիէննական Մխիթարեան լիսէն իր վեց հարիւրէ աւելի աշակերտներու թիւը կը պահէ։ Էսաեան վարժարանը իր մրցանիշը կը պահէ իբրեւ առաւելագոյն աշակերտ ունեցող արդիւնաւոր հաստատութիւն։ Այս տարի Թաղային բոլոր նախակրթարաններէ մեծ թիւով շրջանաւարտներ կը դիմեն կեդրոնական վարժարան, որ այլեւս ստիպուած է մերժել։ Տեսչութիւնը կը փափաքի զուգընթաց դասարան մը բանալ, սակայն կարելի չէ, շէնքը նեղ կուգայ։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ սեփական հասութաբեր կալուածներուն մէկ մասը կորսուած է, եթէ հաւատանք զանազան զրոյցներու։ Անհատներ են իբրեւ ժառանգ ներկայանալով ասոր – անոր ծախած են քանի մը կալուածներ։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ միջազգային տօնավաճառին Հայաստան ալ ցուցադրած էր մաս մը արտադրութիւններ, ինչպէս Արարատ կոնեակը եւայլն։ Շիշերուն վրայ գըրուած էր «Կոնեակ Արարատ, Երեւան»։ Հոն դրած էին նաեւ Խ. Հայաստանի դրօշակը երկու կողմը վերն ու վարը կարմիր երիզներ, մէջտեղը կապոյտ, վրան դեղին աստղով մուրճ մանգաղը։ Վրան ոչ մէկ գրութիւն։ Հայկական ճարտարապետութեան նուիրուած ռուսերէն հատոր մը, տպուած Հայաստանի մէջ։ Կիսաւեր տաճարներու եւ բազմաթիւ հին քանդակներու նկարներ։ Անիի, Արմաւիրի եւ այլ քաղաքներու եկեղեցիներու եւ յիշատակարաններու պատկերներ։ Հիւսուած նկարազեղ կերպաս մը, վրան հայերէն գիրեր։ Ցուցահանդէսին առթիւ Հ. Ե. Դ. Երիտ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կազմակերպած է ընկերահամակրական արշաւ մը։

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ Ս. Խաչիկեանի ժապաւէնը, «Շիրազցի աղջիկը» որ անոր երկրորդն է, մեծ յաջողութիւն գտած է, ինչպէս կը գրէ «Ալիք»։ Լաւագոյնն է թէքնիքի, մաքրութեան, ձայնի յստակութեան տեսակէտէն ցարդ ցուցադրուած իրանեան շարժանկարներուն։ Իրանեան թերթերը մեծ գնահատանքով արտայայտուած են։ Շարժանկարը Ֆրանսերէնով ալ գրուած է եւ շուտով պիտի ղրկուի միջին արեւելեան երկիրները։ Կը պատրաստուի նաեւ հայերէն խօսուն մէկ օրինակը։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԷԼԷՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ ծննդեան 125 ամեակը տօնելու համար կազմակերպուեցան գիտական հաւաքոյթներ։ Երեւանի «Կիրով» գործարանի գրադարանին մէջ բացուեցաւ ցուցահանդէս, անոր կեանքին եւ գրական գործունէութեան մասին։

Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան թատրոնը սկսաւ իր նոր թատերական շրջանը ներկայացնելով «Ալմաստ» օփերան։ Այս թատերական շրջանին պիտի ներկայացընեն ռուս, հայ եւ արեւմտաեւրոպական երգահաններու ստեղծագործութիւնները, Կունոյի «Ռոմէօ Ժիւլիէթ» օփերան, եւ Եղիազարեանի ու Յովհաննէսեանի երկու նոր պարախաղերը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նոր ուսումնական տարեշրջանին պիտի ուսանին 315 հազար աշակերտներ, ինչ որ համեմատելով անցեալ տարուան հետ 18 հազար աւելի է։ Կան 998 միջնակարգ եւ եօթնամեայ դըպրոցներ, որոնցմէ երեսուն միջնակարգ դպրոցները բացուած են այս տարի։

ԱՄՕԹԽԱԾՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱՒԸ
ԱՓՐՈԴԻՏԷԻ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթէ մը ի վեր ահուդողի մէջ են Աթէնքի ցնծուհիները։

Նոր օրէնք մը որ կը նախատեսէ հանրատուներու փակումը, պաշտօնապէս գըրուած է Յունաստանի Երեսփ. Ժողովի սեղանին վրայ։ Առողջապահական նախարար Գ. Սոլոմոնիտիս հետեւելով Ֆրանսուհի Մարթ Ռիշարի օրինակին, յայտարարած է թէ «հանրատուները ուրիշ ոչինչ են եթէ ոչ փտախտի որջեր»։

Ըստ իր ծրագրին, երեք ամսուան մէջ, Աթէնքի մօտաւորապէս 1300 ցնծուհիները «գլուխնին դնելիք քար մը» անգամ պիտի չունենան, քանի որ բոլոր գաղտնի տուները անխտիր փակուած պիտի ըլլան։

Այսքանով չի բաւականանար տեղական իշխանութիւնը։ Աւելի յառաջ տանելով «ամօթխածութեան արշաւը», հրատարակած է նոր օրէնք մը, որ մասնաւորապէս կ'արգիլէ.

Ա.— Խստիւ արգիլուած են մերկ կիներու նկարները սինեմաներու առջեւ։

Բ.— Արգիլուած է լրագրավաճառներու կրպակներուն եւ գրատուններու ցուցափեղկերուն մէջ դնել պատկերներ, որոնք կրնան վիրաւորել հանրութեան ամօթխածութիւնը։

Աֆրոդիտէի հայրենիքը ամօթխածութեան եւ հանրային բարոյականի ռահվիրան կը հանդիսանայ իր այս կարգադրութեամբ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Անցեալ կիրակի Իւ. էս Գոխարտի հանդիպելով մեր մուտքը գործեցինք Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն։ Անցեալ տարի, երբ ամէն անգամ, յաղթութիւն կ'ունենայինք այդ մրցակցութեան մէջ, յաջորդող կիրակիները պարտութիւններ կը ճանչնայինք, ախոյեանութեան մրցումներուն։

Այս տարի տարբեր ձեւով կը շարժինք, քաջ գիտնալով որ մեծ բաժակի մրցակցութեան մէջ հեռու երթալը կրնայ վըտանգել, ախոյենութեան մեր դասաւորումը։ Ատկէ մեկնելով է որ անցեալ կիրակի օրուան հանդիպումին մեր խումբը կը բաղկանար առաջին խումբէն միայն երեք խաղացողներէ, Սրապ, Գալուստեան, Վրէժ, մնացեալ ութը մարզիկները պահեստի տղաքն էին։ Բայց եւ այնպէս, հետաքրքրական էր խաղը։ Հակառակորդը ամէն ջանք թափեց իրմէ երկու դասակարգ վեր մեր խումբին վրայ, յաղթանակ մը շահելով, իր վարկը բարձրացնելու համար։

Արդէն այդ է գաղտնիքը այս բաժակին։

Մինչեւ դադար անորոշ էր ելքը։ Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը սկսաւ խոնջէնք ցոյց տալ։ Մեծ երկիւղով կը դիմաւորէր մեր յարձակումները։ Մեր տղաքը քառորդ ժամ վերջ յաջողեցան երկու կէտ նշանակել 2–0։ Այլեւս վճիռը տրուած էր։ Յաղթանակը մեր կողմն էր թէեւ վերջին պահուն դատաւորը փէնալթի մը շնորհեց հակառակորդին։ Արդիւնքը եղաւ 2–1։

Այս կիրակի 10 Հոկտեմբեր, մեր դաշտին վրայ պիտի ընդունինք Ռասինկ Քըլիւպ տը Փարիզ փրոֆէսիոնէլ պահեստի խումբը Լոնկվիլ բաժակի մրցումին առիթով։ Առաջին անգամն է որ մեր խումբը բախում կ'ունենայ այդ դասակարգի խումբի մը հետ։ Հոն պիտի ըլլան, Ամալֆի, Սօզա, Ժիւռիլլի, Քրիւփաքի, Պրիւէ։ Չենք կարծեր թէ յաղթական ըլլանք, բայց լաւագոյն առիթն է որ կարծիքներ կազմենք մեր կարողութեան մասին։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

Ե Տ Ք Ը . . .

Արագօրէն վար կը նետուիմ՝ մէկ անգամէն երեք աստիճան ցատկելով. ու կը հրեմ դուռը՝ շուտով ընկերներուս մօտ լինելու անձկութեամբ։

Նախ կ'այցելեմ Ալբերտ Տրոսկէին։ Մայրը լացակումած աչքեր ունի. սակայն տխրիլ այսօր պարտուպատշաճ բան մըն է միայն։ Բայց Ալբերտ եւս նախկինը չէ, չունի իր սովորական զուարթութիւնը։ Իր աւագ եղբայրը նստած է սեղանին առջեւ։ Շատոնց է որ զինքը տեսած չեմ. գիտեմ միայն որ երկար ատեն հիւանդանոցը պառկած էր։ Ան հաստցեր է եւ աղուոր կարմիր այտեր ունի։

— Բարեւ, Հանս,— կ'ըսեմ ուրախ,— ի՞նչպէս ես, աղէ՞կ ես, նորէն ամուր՝ զոյգ ոտքերուդ վրայ, այնպէս չէ՞։

Անհասկնալի բան մը կը մրթմրթայ։ Մայրը, արցունքը կուլ տալով, դուրս կ'ելլէ։ Ալբերտ ինծի աչքերով նշան մը կ'ընէ։ Զարմացած շուրջս կը նայիմ։ Ու հիմա միայն կը տեսնեմ որ Հանսի աթոռին մօտ երկու անթացուպ կայ։

— Ցաւալին ամէն ինչ կարգին չէ՞,— կը հարցնեմ։

— Ինչպէս չէ, — կը պատասխանէ Հանս, — անցած շաբթու ելայ հիւանդանոցէն։

Ան կը խլէ անթացուպերը, կը յենու անոնց ու երկու ոստումով կը մօտենայ վառարանին։ Երկու ոտքերն ալ չկան։ Աջ կողմը երկաթէ կեղծոտք մըն է, իսկ ձախը՝ փայտէ բարձակ մը, վրան կօշիկ։

Ամօթ կը զգամ իմ տխմար խօսելակերպիս համար։

— Ես այդ չէի գիտեր, Հանս,— կ'ըսեմ։

Ներքին շարժում մը կ'ընէ գլխով։

Իր ոտքերը Կարպատներու մէջ սառելով՝ փտախտ յառաջ կուգայ. եւ ի վերջոյ կը ստիպուին կտրել զանոնք։

— Փառք Աստուծոյ որ ոտքերն են միայն,— կ'ըսէ տիկին Տրոսկէ որ՝ բարձ մը բերելով՝ կը խոթէ տղու արուեստական ոտքերուն տակ,— հոգ մի ըներ Հանս, մենք ատ ալ կը կարգադրենք, ու դուն նորէն քալել կը սկսիս։

Ու նստելով տղուն քով, կը շոյէ անոր ձեռքերը։

— Այո, — կ'ըսեմ ես՝ բան մը ըսած լինելու համար,— գոնէ սրունքներդ տակաւին մնացած են։

— Ինծի այդ ալ կը բաւէ,— կը պատասխանէ ան։

Գլանիկ մը կուտամ իրեն։ Ի՞նչ կարելի է ընել նման վայրկեաններու... Որքան ալ որ ջանայ մարդ, նորէն ամէն ինչ բիրտ է։ Մենք կը շարունակենք խօսակցիլ, դժուարաւ ու կմկմալով. բայց երբ մենէ մէկը — Ալբերտ կամ ես — կ'ելլէ ու կը քալէ սենեակին մէջ, կը նկատենք թէ ինչպէս Հանս մեր ոտքերուն կը նայի մութ. տանջուած նայուածքով մը, եւ թէ ինչպէս իր մօր աչքերը նոյն ճամբան կը փնտռեն ... «Դուք կը քալէք ... դուք ոտքեր ունիք ... ես չունիմ ...»։

Հանս առայժմ չի կրնար, հարկաւ, ուրիշ բան խորհիլ ու մայրն ալ միայն անոր մասին կը հոգայ եւ չի տեսներ որ Ալբերտ կը տանջուի ատկէ։ Մարդ չի կրնար երկար ատեն ասոր դիմանալ։

— Ալբերտ, մենք պէտք է զօրանոց երթանք, — կ'ըսեմ, որպէսզի պատրուակ մը տուած լինիմ անոր՝ ինծի հետ գալու։

— Այո. — կը յարէ ան արագօրէն։

Դուրսը մենք շունչ կ'առնենք թեթեւցած։ Երեկոն փափկօրէն կը ցոլանայ թաց սալայատակին վրայ։ Լապտերները կը փալփլան հովին մէջ։ Ալբերտ սեւեռուն առջեւը կը նայի։

— Այդտեղ ես ի՞նչ կրնամ ընել,— կը սկսի ան,— բայց երբ նստած եմ հետերնին ու կը տեսնեմ զինքը եւ մայրս, ի վերջոյ կը խորհիմ թէ յանցաւորը ես եմ ու ամօթ կը զգամ, վասնզի երկու ոտքս ալ տեղն է։ Իրաւ կ'ըսեմ, ուրախութեամբ անոնցմէ մէկը կտրել կուտայի, եթէ ատով կարելի լինէր օգնել։

Ան ոտքը գետին կը զարնէ ու կը քաշքշէ կուրծքին կախուած չքանշանը.

— Ծայր կը թուի այս ամէնը անոր հանդէպ... մարդ կ'ուզէ ինքն իրեն վրայ թքնել, փախչիլ կ'ուզէ զզուանքէ՝ այնքան սար կը նկատէ ինքզինքը, վասնզի ողջ եւ առողջ է... Եթէ գոնէ վէրք մը ունենայի թեւիս, ինչպէս Լուդվիգ, այն ատեն այնչափ ալ [illegible] պիտի չլինէր իմ երեւոյթը ...

Կը փորձեմ մխիթարել զինքը։ Բայց ան մէկդի կը նայի։ Իմ բառերս չի համոզեր զինքը, բայց առնուազն կը թեթեւցնէ զիս։ Չէ՞ որ այդպէս է միշտ մխիթարանքը ...

Կ'երթանք Վիլլիի մօտ։ Իր սենեակը տանիքավրայ վերնակի մէջ է։ Մահճակալը քակուած՝ պատի մօտ դրուած է։ Մեծցնել պէտք է զայն, վասնզի Վիլլի զինուորութեան տարիներու այնքան խոշորցեր է, որ այլեւ չի տեղաւորուիր վրան։ Տախտակներ, մուրճ, սղոց հոս ու հոն ինկած են։ Աթոռի մը վրայ եփուած գետնախնձորով լեցուն հսկայ պնակ մը կը փայլի։

Տիկին Համայեր, զաւկի պայուսակին առջեւ չոքած կը պրպտէ մէջը։ Ինքը Վիլլի բացակայ է։ Հինգ վայրկեան ետքը ան ներս կը մտնէ յաղթականօրէն՝ ... մռնչիւնով։

— Ասոր կ'ըսեն «բախտոր բանիլ»։ Պըտուկի թեկնածու մը... Այս իրիկուն հաւի ապուր ունինք ...

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

«Վաղը դուք պիտի վճռէք թէ Ֆրանսան բացակա՞յ պէտք է մնայ թէ պարտի արժեցնել իրեն տրուած հաստատուն երաշխիքները » ։

ԻՆՁ Կ'ԸՍԵՆ ԴԺԳՈՀՆԵՐԸ

Վարչապետին ճառէն վերջ սկսան հարցապնդումները ։ Նախկին վարչապետ մը, Պ. Փօլ Ռէնօ, ջանաց ապացուցանել թէ Մեծն Բրիտանիոյ յանձնառութիւնները չեն գերազանցեր միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ յանձն առած պարտականութիւնները ։ «Իրականին մէջ, Պ. Իտըն պարզապէս աւելի յստակօրէն ճշդած է իր կառավարութեան դիրքը այս հարցին մէջ ։ Թուարանութեան վերածած է ապրիլ 24ի յանձնառութիւնը ։ Առընտուըը այժմ կրնայ կարգ մը վերզովիչ հարցումներ ուղղել ։ Կրնայ հարցնել թէ ի՛նչ պիտի պատահի, եթէ գերման սպայակոյտը իր ձեռքը դնէ երկրին վրայ ։ Եթէ այդ սպայուն Ռուսիա յայտարարէ Գերմանիերուն, — «Պիտի միացնեմ ձեր երկրին երկու մասերը, պայմանաւ որ չմնաք մեր թշնամիներու ճակատին վրայ» ։ Կը կարծէ՞ք թէ գերման սպայակոյտը պիտի մերժէ ճակատ փոխել » ։

Նախկին վարչապետին կարծիքով, Լոնտոնի համաձայնութեամբ կա՛մ Գերմանիա մեզմէ շատ յառաջ պիտի անցնի, առանձնելով Եւրոպայի զինուորական առաջնորդութիւնը, եւ կամ մեզի պիտի հարկադրէ զինուորական ճիգ մը որ պիտի վտանգէ մեր կենցաղի մակարդակը ։ Պ. Ռէնօ հակառակ չէ համաձայնութեան, բայց նոր երաշխիքներ կը պահանջէ ։

Երկրորդ հարցապնդողն էր զօր. տը Կոլի աղդականներէն եւ կուսակիցներէն մին, Պ. Վանտոու, որ մասնաւորապէս ծանրացաւ Սարի հարցին վրայ ։ Երրորդ մը, զօր. Օմերան, բացատրեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը չի փարատեր Գերմանիոյ վերազինման վտանգը, վասն զի որ եւ է ապացոյց չկայ թէ Գերմանիա հրաժարած է իր դիտումներէն՝ Արեւելեան նախկին երկրամասերու հանդէպ ։ «Լոնտոնի համաձայնութիւնը նոր ձեռնթափութիւն մը կը նշանակէ ։ Եթէ Ազգ. ժողովը վաւերացնէ Գերմանիոյ վերազինումը, Ֆրանսան առանձնած պիտի ըլլայ երրորդ աշխարհամարտի մը պատասխանատուութիւնը » .

Համայնավար ներկայացուցիչը, Քագանովա ուժգնօրէն քննադատեց Լոնտոնի համաձայնութիւնը, դիտել տալով թէ կը մերժէ Ֆրանսա-խորհրդային դաշինքին բովանդակութիւնը եւ թէ կառավարութիւնը անցած է իր իրաւասութեան սահմանը, հաւանելով այդ համաձայնութեան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԸ վրեթէ ամբողջութեամբ անշարժութեան դատապարտուած է, իբրեւ հետեւանք բանուորներու գործադուլին ։ Կացութիւնը վտանգաւոր կը համարուի քաղաքին պարէնաւորման տեսակէտով ։

131 ՀԱՄԱՑՆԱՒԼԱՐՆԵՐ վեց ամիսէն մինչեւ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան Թուրքիոյ մէջ ։ Դատավարութիւնը գնիակ էր եւ կը շարունակուէր մէկ տարիէ ի վեր ։ Ամբաստանեալները կը բաղկանար 850 էջերէ ։ Ամբաստանեալներուն թիւն էր 167, որոնց 11ը կին ։ Գլխաւոր կին ամբաստանեալը, Տոքթ. Սեւիմ Թարի, դատապարտուեցաւ վեց տարի բանտարկութեան ։

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ գերագոյն պետը, Հասան Հաւէյպի, որ պահուած էր անցեալ յուլիսէն ի վեր եւ թռուցիկներ կը հրատարակէր Եգիպտոսի կառավարութեան դէմ, ձերբակալուեցաւ Գահիրէի մէջ ։

ԿԱՆԱԴԱՆԻ դատապարտուեցան տասը սպաներ եւ երկու քաղաքացիներ Թեհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ մեղսակից համայնավարական դաւադրութեան մը ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲ. ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ վարչութիւնը շընորհակալութեամբ ստացած է Օր. Նրւարդ Օտապաշեանի մահուան առթիւ 5000 Ֆր. Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ ։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Հ. Պահչէճեանէ, Տէր եւ Տիկին Թ. Մեսրոպեանէ, Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ, Տէր եւ Տիկին Ա. Խանտանեանէ հինգ հազարական ֆրանք ։ Տէր եւ Տիկին Հ. Գալէնտէրէ 2000 Ֆր. ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկեղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ ։

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպրոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոց Թարգմանչաց» անմահ յիշատակը ։ (Կնիք)

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ. — Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյնի» հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ ։ Այս առթիւ Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին ։

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն ։

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ ։ Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Հայրապեան եւ զաւակները ու թոռները, Այրի Տիկին Նըւարդ Քիւփճեան եւ զաւակները ու թոռները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Լուսիկ Թէրզեան եւ զաւակները ու թոռները (Հայաստան), Այրի Տիկին Շնորհ Հայրապեան եւ զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Զատիկ Հայրապեան զաւակը եւ թոռները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Օհանիկ Հայրապեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Հայրապեան եւ զաւակները ու թոռները (Հայաստան), Այրի Տիկին Ռոկի (Հանըմ), Պէրպէրեան եւ զաւակները ու թոռները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Վարդանեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Պալիկ Թորոսեան եւ զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Աստուր, Յարէթ, Խաչիկ, Յարութիւն, Մանուկ, Օհան, Հայրապետեններ եւ զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկ. Շնորհ Մարկոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Հայրապեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Վարդանոյշ Թէռճէյեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, աներհօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօրորդիին, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՀԱՅՐԱՊԵԱՆԻ
(Սէօլէօզցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ 87 տարեկանին, Պիսէթրի հիւանդանոցին մէջ, հոկտեմբեր 6ին, երկարատեւ հիւանդութեան ։ Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը 14ին, եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Պիսէթրի հիւանդանոցէն Ժանթիյյիի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Միքայէլ Հէքիմեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ զօքանչին, մօր եւ մեծ մօր այրի Տիկ. Տագիկ Իշխանեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին ։

★

ՎԻԷՆ. — Յակոբ Արամեան եւ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Յովակիմ Գալայճեանի, իր զաւակներուն եւ Այրի Տիկին Ս. Արքէլեանի, Տիկին Էլիզա Գալայճեանի (ծն. Արքէլեան) փաղահաս եւ կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղըրկած ենք չէք - փօսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար ։ Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ ։ Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31էն դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները ։

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հանեն դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 Լիր ։ Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ն. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ պիտի մատուցուի Հոգեկոյս Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը յարգել հանգուցեալ սրբազանին յիշատակը ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան վերադարձած ըլլալով արձակուրդէն, եկեղեցւոյս սպասարկութիւնը կը կատարուի կանոնաւորաբար յառաջնոյն ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15·30ին Քաֆէ Ռէժան ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ստիպողաբար ներկայ ըլլալ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2·30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ ։

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3·30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 10 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7493 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2904

ՄԵ՛Ծ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ, ԴՈՒՆ ՔԱ՛ՂՑՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ճաշակեցէք եւ տեսէք զի
քաղցր է. ալէլուիա՛:
ԵԿԵՂ. ՕՐՀՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ծովէն կուգամ :

Ալիքներուն զոլը տակաւին սրտիս մէջ, ցոլքը աչքերուս մէջ՝ լողանքէ կ'ելլեմ, ահաւասիկ, իբրեւ իշխան մը՝ հին օրերու պերճանքով եւ պատկառանքով: Ծովը լուաց զիս, օծեց անուշահոտութեամբ եւ պսակեց :

Պսակեց զիս Հայ, վերազանցօրէն Հայ, յաւերժօրէն Հայ: Հաշակեց ախոյեան Հայութեան:

Արդ, ես Հայ եմ սահմաններէն դուրս եւ սահմաններուն նպաստէն վեր: Հայ եմ նոյնիսկ ազգութեանց տարապարանական փորձերու հեղինակներուն չգիտցած կամ բացատրել չկրցած չափով :

Ծովը՛ Հայ բրաւ զիս, ծո՛վը, այն ծովը որ երկունքի մէջ է յաւիտենապէս :

Ցնծայր ծովն ու ծփայր,
Ալին զալին տայր,
Ծովն յարուցն մանր աւազին
Խաղայր ծփայր
Եւ ալին զալին տայր :

Ծո՛վը, այդ ծո՛վը, անունն է Հայու - թեան, եւ Հայութիւնը՛ծո՛վ է «ծիծաղախիտ», որ կը ծաւալանայ գիմացդ, ու կը բազմանան աչքերը, կը վառին փոքրիկ արեգակները, կը ծփան ճառագայթները՝ երբ կը կանգնիս այս մեծ ժողովուրդին դէմ յանդիման:

Մե՛ծ ժողովուրդ: Թոյլ տուէք, այժմ, բացատրել այս նոր տարազին իմաստը :

Մեր ժամանակին սովորական դարձած է «մեծ պետութիւն» տարազը: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ «մեծ պետութիւն»: Այս տարազին շուրջ կատարուած վիճաբանութիւններէն կրնանք եզրակացնել եւ ըսել թէ մեծ պետութիւնը չի սահմանուիր բնակչութեան գերակշիռ թիւով, — այսպէս, օրինակ, 500 միլիոն բնակչութեամբ երկրի մը կառավարութիւնը կարելի չէ կոչել մեծ պետութիւն: Դարձեալ մեծ պետութիւնը չի սահմանուիր հողային անսահման տարածութեամբ, — այսպէս, օրինակ, 500 հազար քառ. քիլոմեթր հողային տարածութեամբ երկրի մը կառավարութիւնը կարելի չէ կոչել մեծ պետութիւն: Բայց մեծ պետութիւն է Պելճիքան, որ փոքր է բնակչութեամբ եւ հողային տարածութեամբ: Վասնզի մեծ պետութիւն կոչուելու համար՝ անհրաժեշտ պայման է ունենալ ճարտարարուեստական միջնաբերդի զօրծունէութիւն կամ քաղաքակրթական հսկայ փօքանիկէլ ուժ :

Նմանօրէն՝ ժողովուրդները եւս կը դասակարգուին մեծ եւ փոքր տարազներով, համաձայն նոյն չափոցին: Այսպէս, հայ ժողովուրդը, որ փոքր է թիւով, կամ Հայութիւնը, որ աճու մըն է միայն՝ մեր պատմահօր բացատրութեամբ, կը կոչուի մեծ ժողովուրդ՝ անոր համար որ իր մշակութային եւ ստեղծագործական փոքանիկէլով կը հաւասարի մեծերուն: Տեղին է ըսել թէ արդար է Խորենացիի վերադրել տարազին հայրութիւնը, — այսինքն, ինչ որ եւրոպական գիտութիւնը այժմ կը կոչէ մեծ ժողովուրդ՝ մեծութեան մէջ որոնելով քաղաքակրթական կամ մշակութային փօքանիկէլ, բանաձեւեր է արդէն Խորենացի, դարեր առաջ, հայ ժողովուրդին թուական կամ հողային փոքրութեան մէջ ցոյց տալով ժամանա՛կը նուաճող եւ յաւիտենականութի՛ւնը հասատաող արժէք մը, որ, ըստ պրոֆ. Ադոնցի, ազգային էօֆօրի կը ստեղծէ եւ կը դառնայ պատմափիլիսոփայութիւն մը՝ Խորենացիականութիւն անունով :

Ահա թէ ինչո՛ւ աժան ազգապարծութեան փորձ մը չէ որ կը կատարեմ, երբ կը հրճուիմ իմ Հայութեամբս, սահմաններէն դուրս յորդուն զեղուն վարարուն այս մեծ ու ծովական ժողովուրդին ստեղծագործական տենդին ի տես :

Ժողովուրդներու գոյութեան ապահովութեան կամ, նոր բառով մը, ազգապահպանումի վարժապետական եղանակներէն վեր՝ կը դաւանիմ թէ բարձր տրամադրութիւն (Էօֆօրի) ստեղծող հոգեբնախօսական մեթոտներն են միայն, որ կը նպաստեն տեւելու, ապրելու եւ երկնելու: Թէ բարձր տրամադրութեան ակունքը կը գտնուի կենսաբանական աւազանի մը մէջ, կը հաւատամ: Բայց մե՛ծ է դերը հոգեբնախօսական մեթոտներուն, որոնք կը բեղնաւորեն նոյնիսկ ամուլ թիւերն, որ սեպտիկն է, կ'ընտելացնեն վայրի կատուն, որ ազգուրացն է, այլ մանաւանդ ընդունակ են անուշցնելու քացախը (օքսիմէլ), որ դառնացածն է, — Ճանչցա՞ծ էք երբեք լեղուցած հոգինե - րը, անոնք ի՞նչպէս գիտեն լեղի թափել եւ արդարանալ՝ առարկելով թէ գրականութի՛ւն կ'ընեն, արուեստ արուեստի՛ն համար, ու ցոյց կուտան Ս. Օգոստինոսը կամ մեր Նարեկացին: Բայց մենք գիտենք թէ այս դառներգակները լեղի կը թափեն իրենք իրենց հոգիին մէջ, մինչ մերոնք լեղին կը թափեն մեր ազգային աւազանին մէջ, — այսպէս է որ վէպով մը ոտքի կանգնած մեր երիտասարդ գրողներէն մին, հմտութիւն ծախելու ճիգով՝ բայց իր հմտութեան պակասը ծածկելու մեղքով, ուզեց ուսումնասիրութիւն մը գրել ... երգիծանքով, հայհոյելու համար հայ յեղափոխութեան, ի վնաս ազգային բարձր տրամադրութեան :

Անհամը աղատ է անանելու լեզւով կամ մաղձով, բայց ոչ մէկ ժողովուրդ թոյլատրած է որ գրիչ բռնող մը վարուի իր ժողովուրդին հետ այնպէս ինչպէս կը վարուի իր անձին հետ: Նարեկացի կրնայ խարազանել ինքզինք զարծուած եւ չզործուած մեղքերու փուշերով, — գրականութեան պատմութեան մէջ վկայութիւններ շա՜տ: Բայց ոչ մէկը կատարած է նոյն փորձը իր ժողովուրդին դէմ :

Ազգային բարձր տրամադրութեան քաղաքականութիւնը, եթէ ոչ ուրիշ կարգապահութիւն, կ'արգիլէ այդ բանը: Գրական այդ քաղաքականութիւնը հանգանակ է ինձ համար, եւ վեր՝ բոլոր սրբութիւններէն :

Ահա թէ ինչո՛ւ, նոյն կարգապահութեան մէջ սնած մեծցած, ինքզինքս կը հռչակեմ ախոյեան ազգային բարձր տրամադրութեան քաղաքականութեան, պատրաստ՝ կռուելու բոլոր անոնց դէմ, որոնք կը հաճոյանան խոցելով Հայութեան հոգին : Ահա կուգամ Հայութեան ծովէն, մկրտուած այդ ալիքով: Աւելի զօրացած, աւելի աճած, աւելի ազնուր: Ու կ'ըսեմ. — Գացէք դուք ալ մկրտուեցէք այդ ծովին մէջ, հաղորդուեցէք բարձր տրամադրութեան ալիքով .

Իսկ եթէ հաճելի է ոմանց զալ արհամարհել այդ ալիքը, խորտակել մեր հանդանակը, կը խնդրեմ որ մինակ չգան, — մի՛՛ղք կ'ըլլայ մինակ եկողին :

Ես գինո՛վ եմ քաղցր Հայութեամբ : Ու պիտի չուտով պատկերացնեմ ձեզի այդ քաղցր Հայութի՛՛ւնը, գինովցնելու համար նաեւ ձեզ, ճաշակել տալով ինչ որ ես ճաշակեցի :

Ալէլուիա՛, ո՛վ քաղցր Հայութիւն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ անգլիացի պաշտօնատարներ, որոնք կ'աշխատին բանակին գիտական սպասարկութեանց մէջ, քննութեան պիտի ենթարկուին ապահովութեան տեսչութեան կողմէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ սպարապետը, զօր. Մոշէ Տայան, յայտարարեց թէ արաբական երկիրները կ'աւելցնեն իրենց զինեալ ուժերը, «պատերազմ մը սարքելու համար Իսրայէլի դէմ»: Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց երիտասարդութեան, յիշեցնելով թէ «մենք միայն մէկուկէս միլիոն ենք 48 միլիոն թշնամի դրացիներու դէմ»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

ՆՈՐ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԴԷՄ

ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԻ ԳՇ. ՕՐ

Ուրբաթ օր շարունակուեցան վիճաբանութիւնները Ազգ. Ժողովին մէջ, Լոնտոնի ծանօթ համաձայնութեան մասին: Հարցապնդողները առ հասարակ անբաւական կը գտնեն ձեռք բերուած արդիւնքը եւ մանաւանդ երաշխիքները՝ Գերմանիոյ վերազինման դէմ :

Ուրբաթ օրուան վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Տակաւին յայտնի չէր թէ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Վերջին պահուն Պ. Մենտէս բացատրեց թէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ աւելի լայն պատուէրին մը՝ յաջողութեամբ շարունակելու համար բանակցութիւնները :

Օրակարգին վրայ կան վեց բանաձեւեր, որոնք բոլորն ալ տարբեր տեսակէտներէ մեկնելով կը յանգին նոյն եզրակացութեան, — Լոնտոնի համաձայնութիւնը ամէն ապահովութիւն չընծայեր Գերմանիոյ վերազինման վտանգներուն դէմ, չարգիլեր գերման սպայակոյտի մը կազմութիւնը, կառավարել հսկողին չի հաստատեր սպառազինութեանց վրայ եւայլն:

Այսպէս, յառաջդիմական երեսփոխան մը, Ժիլպէր Շամպրէօն, յայտարարեց. — «Մեր երկրին համար ամէնէն ստիպողական բանը գերման զինապաշտներուն զէնք տալ չէ, այլ երաշխաւորել Ֆրանսայի ապահովութիւնը, ընդհանուր զինաթափութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը: Այն մարդը որ Լոնտոնի համաձայնութիւնը կնքեց, Ժընեւի կամ Պրիւսէլի մարդը չէ (կ'ակնարկէ վարչապետին): Իր նախորդներէն ոեւէ մէկը կրնար ստորագրել այդ համաձայնութիւնները: Առով առելուութիւնը գինաթափ եղած չըլլար: Լոնտոնի համաձայնութիւնը շնորհիւ Ֆրանսայի ուժերը պիտի նուազին եւ Գերմանիան պիտի սպառազինուի: Փոխանակ հաւասարէ հաւասար մնալու մեր բնկերակից ներուն հետ, որոնք անդամ են Ատլանտեան Ապահովութեան Խորհուրդին, պիտի բաժնէք մեր տեղը, կէսը Գերմանիոյ տալու համար, տարօրինակ արդիւնք արտաքին քաղաքականութեան մը որ կը կոչուի ազգային: Լոնտոնի համաձայնութիւնը կը վերահաստատէ Գերմանիոյ ամբողջ զինուորական կարողութիւնը, ինչ որ շատ աւելի վտանգաւոր է քան իր զօրաբաժինները: Ռուրի շրջանը նորէն կը դառնայ զինարան: Վարչապետը յայտարարեց թէ անխուսափելի է գերմանական վերազինումը եւ թէ մենք ի վիճակի չենք ընդդիմանալու որոշումի մը որ տրուած է առանց մեզի: Եւ սակայն, նախընթաց յայտարարութեան մը մէջ, որ աւելի խրոխտ էր եւ պայծառ, կը հաստատէր թէ այս մասին ոչինչ կարելի է ընել առանց Ֆրանսայի: Ցանձնաժողովին մէջ ալ կրկնեց այս յայտարարութիւնը, ճշդելով թէ ոչինչ կրնայ կառուցուիլ առանց մեզի, ո՛չ եւրոպայէս, ո՛չ ալ աշխարհագրական տեսակէտով: Ակներեւ է հակասութիւնը (Ծափեր համայնավարներու կողմէ) :

Օրանի համայնավար երեսփոխանը, Տիկին Ալիս Սփորթիս, նոյնպէս քննադատելով Լոնտոնի համաձայնութիւնը յայտարարեց թէ «Ալժերիացիները երբեք պիտի չընդունին նորէն թշուառութեան և հարստահարութեան մատնուիլ սպասելի նոր պատերազմ մը սարքուի Այդրնհաուրբի եւ Աաընաուրբի ազուտ աչքերուն համար: Գերմանիոյ վերազինումով Հիւս. Ափրիկէն պիտի դառնայ զինարան մը Ատլանտեան խմբակցութեան համար »:

Արմատական երեսփոխան մը, Պուրժէս Մոնուրի, որ դահլիճէն հրաժարած էր միացեալ բանակի վէճին առթիւ, շնորհաւորեց վարչապետին արդիւնաւոր աշխատանքը եւ նոր երաշխիքներ պահանջելով հանդերձ, գիտել տուաւ թէ Ազգ. Ժողովը չի կրնար արդիւնաւոր ելքի մը յանգիլ, նորէն ժխտական դիրք բռնելով: Զօր. տը Կոլի նախկին կազմակերպութեան ներկայացուցիչը, Սուսթէլ, բացատրեց թէ ճակատագրական չէ Գերմանիոյ վերազինումը. «Հաշտուիլ անոնց հետ որոնք 70 տարուան մէջ երեք անգամ արշաւեցին մեր երկրին վրայ՝ աւելի ստիպողական չէ քան հաշտուիլ անոնց հետ որ մեր զինակիցներն եղան վերջին պատերազմին մէջ»: (Կ'ակնարկէ Ռուսիոյ): Նախկին վարչապետներէն Պ. Ռոպէր Շուման ալ վերապահ դիրք մը բռնեց, կարգ մը հարցումներ ուղղելով : Նախկին փոխ - վարչապետ մը, Փ. Հ. Թէյժէն, անհրաժեշտ կը գտնէ աւելի ազդու հսկողութիւն մը սպառազինութեանց վրայ :

Շատ մը երեսփոխաններ կը նախընտրեն յետաձգել Գերմանիոյ վերազինումը, մինչեւ որ նոր ճիգ մը փորձուի համաձայնութիւն գոյացնելու գերմանական հարցի մասին: Ընկերվարականները մասնաւորապէս կը պահանջեն որ չվերահաստատուի գերման սպայակոյտը :

Վարչապետը մանրամասնօրէն պատասխանեց բոլոր քննադատութեանց, հաւաստելով թէ նկատի պիտի առնէ շատ մը առաջարկներ, մեր ուղեկ դաշնակիցներուն հետ բանակցած ատեն: Բայց չուզեր հանդուրժել որ Ազգ. Ժողովը կապէ իր ձեռքերը: Երբ երեւան եկաւ որ կառավարութիւնը կրնայ հաւանութիւն ստանալ տարակար մեծամասնութեամբ մը, վստահութեան քուէ պահանջեց :

(Լուրերու շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ԱՌԹԻՒ

Զինուորական հարցաքննիչը առջի օր լսեց մառեշալ Ժիւէնը, ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, զօր. Քէօնիկը, եւ զօր. Կանվալը: Երէկ դարձեալ պիտի լսէր նախկին նախարարՊլոսն և ատիկանութեան նախորդ վերատեսուչը, Պեյօ: Նոյն օրը հարցաքննուեցաւ խորհրդատար «Շարլ»ի, այլ անուամբ Ալֆրէտ Տըլաաիի, որ բանտարկուած է Ֆրէնի մէջ: Հարցաքննութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշեր :

× Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին քարտուղարութեան ծածկագրի պաշտօնեան, Տիկ. Լիւսիէն Լաբրուն, դատ բացաւ, 1.170.000 ֆրանք հատուցում պահանջելով իր պաշտօնանկութեան առթիւ: Իր բողոքը ուղղուած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան դէմ: Տիկինը կ'ըսէ թէ 1952էն ի վեր յայտնած է իր մեծաւորներուն թէ գաղտնիքներ դուրս կ'ելլեն եւ ուրիշ անկանոնութիւններ տեղի կ'ունենան: Ինք պաշտօնանկ եղած էր Յուլիս 26ին: Այս առթիւ կը պատմէ. — «Օր մը խորհրդաւոր կին մը եկաւ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին քարտուղարութեան գրասենեակը եւ առաւ տարաւ Հնդկաչինի պատերազմին վերաբերեալ հեռագիրներու պատճէնները: Տիկինը փոքր դուռնէ մը անցնելով մտաւ սենեակ մը ուր մտնելու իրաւունք ունէին միայն արտօնեալ անձեր »:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Տիկին Լաբրուն պաշտօնանկ եղած էր այն ամբաստանութեամբ թէ «տեղեկութիւններ հաղորդած է առանց օրինական խողովակներուն դիմելու »:

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՄԵՐ ՎԻՃԱԿԸ

●

Այս հարցումը կ'ընէ ինծի յաճախ բարեկամ մը՝ որ թերթի մը խմբագիրն է ։ Կը պատասխանեմ իրեն.

— Պիտի շարունակուի անփոփոխ։ Ճար չկայ։ Ցոյս ալ չունինք որ մեզ համար բացուի նոր լուսաւոր հորիզոն մը ։

Ցուսահատօրէն գլուխը կը շարժէ եւ կը շարունակէ թերթին փորձերը սրբագրել ։

Ինծի պէս տարիքը առած մէկն է ան ։ Մազերը գրեթէ բոլորովին ճերմկած են։ Ընտանեկան ծանր հոգեր ունի։ Բայց ունի նաեւ շատ գեղեցիկ եւ լուրջ, յարատեւ աշխատանք պահանջող գրական ծրագիրներ։ Ես ալ, անոր պէս, թուղթի վրայ որոշած եմ թատերգութիւն մը գրել, վէպ մը գրել, շարունակել սկսուած եւ կիսատ մնացած «Ցիսուսի կեանք» մը։ Բայց ե՞րբ։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, եթէ այսպէս շարունակուի միշտ։ Եթէ տեղէ մը յուսատու լոյս մը չծաթի՝ ճեղքելով մեզ շրջապատող այս ծանր, ցաւատանջ մութը ։

Բարեկամս ունի մեծ, չքեղ ծրագիր մը։ Որոշած է անպայման «Հայ Մատենագրութեան պատմութիւնը » գրել, ընդարձակ, մէկ քանի հազար էջնոց երկասիրութիւն մը՝ որուն համար պատրաստած է արդէն անհրաժեշտ ատաղձները ։

Բայց ե՞րբ կրնամ սկսիլ, կ'ըսէ ինծի։ Ի՞նչպէս աշխատիլ միայն ու միայն այս գործին վրայ, երբ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ թերթին հոգը վրաս է։ Խմբագրական գրել, փորձերը սրբագրել, ստացուած յօդուածներուն լեզուն յղկել։ Խնթենալը բան մը չէ. բայց վարժութիւն եղած է այլեւս։

Այո, կ'ըսեմ, գէշ վարժութիւն մը։

Այսպէս գլուխ գլխի, կը տրտնջանք ։ Բայց այս տրտունջքին մէջէն իսկ սիրատուչոր բոց մը կը բարձրանայ մեր լեզուին, մեր գրականութեան համար։ Կը տրտնջանք իրաւունքով։ Ինչո՞ւ համար մէկը, որոշ ու հայրենասէր մը չկայ մեր վիճակին վրայ մտածող։ Բարեկամս՝ որ [illegible] կը գրէ յաճախ, այսպէս ծղտակար պիտի՞ չհանդիսանայ մեր մատենագրութեան, եթէ ողի ի բաին լծուէր իր ծրագրած աշխատանքին։ Բայց հացի խնդիրը կտրած է միշտ հայ գրագէտին մէջքին ոսկորը ։ Հացի դաժան խնդիրը ինչ չքեղ երազներ մոխրացուցած է անոր հոգիին մէջ ։ Կեանքը ժպտուն կերպարանքով չէ ներկայացած մեզի երբեւիցէ։ Մենք միայն անոր տրտմաթախիծ աչքերուն մէջ վառած ենք երբեմն սիրոյ եւ յոյսի ճառագայթ մը։ Ուրախութիւնը քէն ըրած է մեզի հետ եւ ինչ որ կարողացեր ենք պահեծել, եղած է միայն մեր սրտէն եւ ուղեղէն տաժանքով փրցուած ծաղիկներու փունջ մը ։

Գրեթէ ամէն առաւօտ կը հանդիպիմ իրեն։ Մտահոգ նայուածքը կը յուսնայ կարծես։ Աչքերուն մէջ կը նկատեմ անհուն խանդաղատանք մը։ Գլանիկ մը կը հրամցնէ ինծի եւ քիչ ետքը ծառան կը բերէ սուրճին սկահակը ։

— Ինչ ուրախ օրեր ապրեցանք, կ'ըսէ ինծի, երբ հոս էին Ֆրանսացիները։ Բայց զեռ ոչ մէկ արձագանգ հնչեց յուսալիր այն ձայներէն՝ որոնք մեր շուրջը բարձրացան։ Նոր բան մը ըլլալու է։ Այս ժողովուրդին հոգին պէտք է միշտ արթուն պահել։ Անհրաժեշտ է որ բարձրաղաղ փողեր հնչեցնենք եւ հրաւիրենք մեր ցեղին զաւակները խմբուելու նորավառ խարոյկներու շուրջ։

Իրաւունք կուտամ իրեն։ Բայց կ'երեւի թէ երկուքս ալ իրաւ երազատեսներ ենք ։ Երկուքս ալ ցնորքին շատ արժէք կուտանք։ Թող այդպէս ըլլայ։ Մեր անըսպառ հարստութիւնն ալ երազն է, «անրջական երազը» Նարեկի խօսքով։ Մեր յաւիտենական ապաւէնն ալ՝ ոգեկան աշխարհը հիմէն ցնցող փոթորիկին մէջ՝ ցընորքն է։ Աւելի գեղեցիկ եւ հզօրագոյն բան մը չունեցանք մեր կեանքի ճամբուն վրայ՝ ուր ոչ մէկ Առաջնորդ մեզի օգնութեան հասաւ, երբ «ինքզինքնիս գտանք մթին անտառին մէջ»։

Բայց այդ խաւար անտառին մէջ երբեք չմոլորեցանք։ Որովհետեւ մեզ հետ առած էինք, կտոր մը հացին քով, մեր պապերէն ժառանգ մնացած անկորնչելի գանձեր, ամբողջ կեանքի մը տեւողութիւնը հրապուրող քանի մը օրհնուած մատեան ։

Բայց ատնց վրայ բան մըն ալ մենք ուզեցինք աւելցնել. կաթիլ մը գինի այն սափորին մէջ՝ ուր մեր լուսադէմ մատենագիրները կնքած էին սրտի մեղրամոմով՝ Հայոց Աշխարհի արեւադեղ այգիներուն անապակ գինին։

Ասոր համար է որ դժբախտ ենք բարեկամս եւ ես. որովհետեւ հոգեւին կը տենչանք բան մըն ալ մենք ժառանգ ձգել մեզմէ ետքը եկողներուն, պղտոնց մը խունկ նետել հիներուն վառած ոսկի բուրվառին մէջ ։

Ժամանակը սրընթաց կը սահի կ'երթայ։ Գիշերը հազիւ առաւօտ եղած, կը տեսնենք որ արդէն [illegible] կամարին վրայ աստղերը կը փայլին ։

Ճիշդ է։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, եթէ միշտ այսպէս շարունակուի անփոփոխ։ Անտառէն պիտի չկարենանք դուրս ելլել։ Օր մըն ալ պիտի մոլորինք, եթէ մեզի օգնութեան հասնող չըլլայ ։ Վաղուց երէկուան հայելիները մթագնած են, եւ աշխարհի պատկերներուն վրայ ոսկեզօղ ճառագայթ մը չիյնար այլեւս. Երիտասարդական խանդավառութիւնն ալ՝ որ մեր միակ ուժն էր, հետզհետէ կը կորսնցնէ իր հրեղէն աւիւնը ։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը ...

Ծովամոյն մէկու մը տրտունջն է ասիկա իր ընկերոջ, որ լաստի մը կառչած կը փորձէ յուսահատօրէն ըմպայրել մահուան.

— Ես ալ չեմ գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, եթէ մեզ հասկցող, հայ գրականութեան դժբախտ մշակներուն սրտցաւօրէն ձեռք մեկնողներ չյայտնուին.

Մինչեւ այն ատեն, ամէն առաւօտ, պիտի հանդիպիմ բարեկամիս միեւնոյն տեղը։ Պիտի տեսնեմ միեւնոյն գրասեղանին առջեւ ալիտակահեր գլուխը, ծանր հոգերով լեցուն գլուխը հակած ձեռագիրներուն վրայ, թերթին փորձերուն վրայ. — բայց ժպտուն, որովհետեւ իմ ներկայութիւնս իրեն կը թուի ոչ թէ փրկութեան լաստ մը, այլ որովհետեւ ան ինձմով բախտակից մը գտած ըլլալու տարօրինակ երջանկութիւնը ունի կարծես ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)
Դ.

«Հայ ժողովրդական հաւատքը » վերնագիրն ունի Մանուկ Աբեղեանի զուտ գիտական առաջին աշխատութիւնը (գերմաներէն), իր համալսարանական աւարտաճառը, որ շօշափում է հայ դիցաբանութեան եւ ֆոլքլորին, վերաբերեալ մի շարք խնդիրներ ։

Այդ նպատակով հեղինակն օգտագործած է մեր հին ու նոր մատենագրական եւ ազգագրական աղբիւրները։ Ձեռքի տակ է ունեցած նման նիւթերի նայող օտար աղբիւրներ եւ հետազօտութիւններ եւս, ինչ վերաբերում է առհասարակ հնդեւրոպական եւ մասնաւորապէս իրանական ազգերին, որոնց հետ մերձաւոր ազգասիրութեան մէջ են գտնւում մեր հին, բայց նաեւ նոր ժամանակների ժողովրդական հաւատալիքները ։

Եզնիկ Կողբացի, Ցովհան Մանդակունի, Եղիշէ եւ Ցաճախապատում Մովսէս Խորենացի ու Անանիա Շիրակացի եւ ուրիշ հին մատենագիրներ առատ նիւթ են մատակարարել հեղինակին այդ ուղղութեամբ։ Նոր հրատարակութիւններից՝ Սրուանձտեանի հատորները, Լալայեանի «Ազգագրական Հանդէսը», ու, Նաւասարդեանի «Հայ ժողովրդական հէքիաթների» ժողովածոնները, Ալիշանի «Հին հաւատքը», այլ եւ իր՝ Մ. Աբեղեանի սեփական ժողովածոնները եւն.։

Աշխատութեան գլուխների սոսկ թըւարկումն իսկ՝ կարող է մի մօտաւոր գաղափար տալ գրուածքի մասին։ 1. Հայ ժողովրդական հաւատքի աղբիւրները եւ նրա ընդհանուր բնոյթը ։

2. Ոգեպաշտութիւն եւ մեռելական ծէսեր ։ 3. Լոյս եւ խաւար։ 4. Ճակատագրի հաւատք։ 5. Ջրերի եւ բոյսերի պաշտամունք։ 6. Կրակի պաշտամունք։ 7. Վիշապների պաշտամունք։ 8. Առասպելներ մրրիկի եւ փոթորկի մասին։ 9. Հողմերի ոգին։ 10. Ջրերի, անտառների եւ լեռնային ոգիներ։ 11. Կախարդական առացուածքներ եւ չար ոգիներ ։

*

Մանուկ Աբեղեանի աշխատասիրած զուտ գիտական ուսումնասիրութիւնների թւում ժամանակագրական կարգով առաջին տեղը գտաւ իր «Հայ ժողովրդական հաւատքը» գործից յետոյ, «Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ» մեծածաւալ հետազօտութիւնը (1901)։

«Քննադատութիւն եւ ուսուածք» է ենթավերնագրել հեղինակն իր այդ գործը։

Քննադատութիւն՝ ուղղուած Ղազարեան ճեմարանի ուսուցչապետ Գրիգոր Խալաթեանի ռուսերէն լեզուով հեղինակած «Հայ ժողովրդական վէպը Մովսէս Խորենացու Հայոց Պատմութեան մէջ» մեծահատոր գրուածքի (1896) դէմ։ Ուսուածք՝— այսինքն ուսումնասիրութիւն — նուիրուած բուն իսկ հարցի քննութեան

Ջախջախիչ քննադատութիւն, որով ծայրէծայր հերքւում են Խալաթեանի տեսակէտները Մ. Խորենացիի մօտ պահուած հայ ժողովրդական առասպելների մասին։ Այսինքն այն հիմնական տեսակէտը, համաձայն որի՝ պատմահօր «Վէպ», «Զրոյց», «Առասպել» եւայլն կոչած աղբիւրները բնաւ ժողովրդական ծագում չունին, այլ թէ, իբր, Խորենացին այդ ամէնն ինքն է յերիւրել զանազան աղբիւրներից քաղելով եւ մանաւանդ Սուրբ Գրքի այս կամ այն պատմութեան յարմարցնելով քմահաճօրէն, բոլորը «շինծու» բաներ՝ պատմահօր։ Ամբողջովին մի տխրաբացասական տեսակէտ Մ. Խորենացիի գործածած ժողովրդական աղբիւրների մասին։

Մանուկ Աբեղեան մի առ մի խիստ քննութեան է ենթարկում նախ Խալաթեանի բոլոր փաստարկութիւնները եւ տեսակէտները ։ Ու միաժամանակ բաղդատական մեթոդով մօտենալով հարցին եւ հետազօտելով պատմահօր գրքում մեզ պահուած ժողովրդական աղբիւրները՝ ցոյց է տալիս նրանց կատարեալ հարազատութիւնը եւ բուն իսկ ժողովրդական ծագումը։ Ուրիշ խօսքով՝ այդ ամէնը, ոչ թէ Խորենացին է յերիւրել իր կողմից, «շինծու» բաներ ստեղծել, ոչ, այլ ամէնը նա քերաւ լսել է անմահ ժողովրդի մարդկանց բերանից եւ գրի առել։

Թէեւ նա ինքը, քերթողահայրը, անձամբ հաւատ չէ ընծայել այդ առասպելներից շատերին, բայց եւ այնպէս տեղ է տուել իր գրքում դրանցից շատերին ։ Մի քանիսի մէջ՝ «այլաբանութիւն» տեսնելով իրական դէպքերի ու պատմութիւնների եւ այդ բոլորը «ճշմարտելով » իր կողմից, այսինքն վեր հանելով այդ առասպելների մէջ թաքնուած բուն ճշմարտութիւնը, միւսներն էլ առաջ է բերել, որովհետեւ իր մեկենասը, Սահակ Բագրատունի իշխանը, սիրող է եղել առհա –

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Հ. Ճահիտ կը շարունակէ.—

Թալէաթ կ'ակնարկէր այն միջամտութեան, զոր ցարական Ռուսիա փորձեց Արեւելեան Նահանգներու Հայերուն ի նըպաստ, պալքանեան պատերազմէն յետոյ։ Ռուսիա առաջարկած էր բարենորոգումներ կատարել «Հայաստան»ի նահանգներուն մէջ, եւ ուզած էր ռուսական թրքական հողերը աւելցնել երեւակայական Հայաստանի վրայ եւ դիւրաւ կլլուելիք պատառ մը պատրաստել ։

Վարդգէսի յիշեցնելէ ետք թէ կառավարութիւնը ինչ տառապանքներ կրեց այդ ձեռնարկին վրայ զոր հայ «Քոմիթէ»ճիները քաջալերեցին եւ այնքան մեծ երջանկութեամբ դիմաւորեցին, Թալէաթ աւելցուց.

— Քաղաքականութիւն է այս, Վարդգէս։ Կարգով է։ Հիմա մենք ենք ուժեղը։ Թրքական շահը ինչ որ պահանջէ, այն պիտի ընենք ։

Վարդգէս պէչ ցնցուեցաւ ։

— Ամմա, Թալէաթ խնայէ ինծի. այնքան բարեկամութիւն ունինք իրարու հետ։

Ամրացած՝ ճակատագրի մեծութեան առջեւ, եւ կարծես արմատախիլ ըրած մարդկային զգացումները, Թալէաթ պատասխանեց ,

— Ասիկա հայրենիքի վերաբերեալ խնդիր մըն է, Վարդգէս, եւ անձնական կապն ու բարեկամութիւնը տեղ չունին հոն։ Դուն կ'ըմբռնես ասիկա ։

— Բայց, Թալէաթ, ես հիմա նախկին Վարդգէսը չեմ։ Ամուսնացած եմ, կին եւ զաւակ ունիմ։ Անոնց մեղքցիր։ Եթէ վըտանգ մը կայ ինծի համար, ըսէ, հեռանամ այստեղէն ։

Թալէաթ վարանումի պահ մը անցուց ։ Անկեղծ պայքար մը, փոթորիկ մը փրթած էր հոգիին մէջ։ Վերջապէս յաղթանակեցին գթութեան եւ մարդկութեան զգացումները.

— Բնաւ մի կենար, մեկնէ, ըսաւ ։

Եւ Վարդգէս բաժնուեցաւ, Թալէաթի ձեռքը համբուրելէ վերջ։

Ցայտնի չէ ինչ ազդեցութիւններու հետեւանքով, Վարդգէս չհեռացաւ Իսթանպուլէն։ Թերեւս կարծած էր որ եղածը պլըֆ մըն է։ Եւ կեանքովը վճարեց իր սխալը, որով կարեւորութիւն չտուաւ Թալէաթի ազդարարութեան, չհաւատաց անոր վեհանձնութեան ։

(Ցառաջ, 27 Հոկտ. 1936)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լէփսիուսի տեղեկագրէն (էջ 219–220).

| Վարդգէս Թալէաթի բնակարանը այցելեց 1915 Մայիս 12ին (Ն. Տ.)։ Թալէաթ պէյ չկրցաւ ցոյց տալ որ եւ է յեղափոխական ծրագիր Դաշնակցականներու կողմէ։ Շեշտեց Հայերու նախընթաց ջանքերը բարենորոգումներ ստանալու համար, ինչ որ Ապտիւլ Համիտի օրով ալ պատճառ եղաւ ջարդերու ։

Թալէաթ ըսաւ Վարդգէսի.

— « Մեր տկարութեան օրերուն, էտիրնէի վերագրաւումէն ետք, դուք մեր կոկորդէն բռնելով բացիք հայկական բարենորոգումներու խնդիրը։ Ահա թէ ինչո՛ւ մենք ալ պիտի օգտուինք ներկայ նըպաստաւոր կացութենէն, ձեր ժողովուրդը այնպէս մը ցրուելու որ յիսուն տարի ձեր միտքէն հանէք բարենորոգման որեւէ գաղափար»։

Վարդգէս պատասխանեց.

— Ուրեմն որոշած էք շարունակե՞լ Ապտիւլ Համիտի գործը։

Թալէաթ.— Այո՛։

Նոյն տեղեկագրէն (էջ 221–222).—

«.. Որովհետեւ զանազան կողմերէ դիմումներ կը կատարուէին Վարդգէսի եւ Զօհրապի համար, խոստացան ետ բերել երկուքն ալ։ Բայց այս դիմումները ուրիշ հետեւանք չունեցան եթէ ոչ Գոնեայէն Ատանա, Ատանայէն Հալէպ եւ Հալէպէն Տիարպէքիր (աւելի ճիշդ՝ Ուրֆա) փոխադրել երկու երեսփոխանները։ Եւ օր մը Բ. Դուռը հեռաձայնով հաղորդեց Տիկին Զօհրապի թէ իր ամուսինը մեռած է։ Իսկ Վարդգէսի համար ըսին թէ անձնապան եղած է։ Պոլսոյ միւս մտաւորականներու ճակատագրի մասին ոչինչ կարելի եղաւ գիտնալ ։

✕ Հալէպի գերման հիւպատոսը, Պ. Ռէօսլէր, որ միշտ յարաբերութիւն կը պահէր Կիլիկիոյ Սահակ Բ. կաթողիկոսին հետ, տեղահանութեան մասին անոր գրած նամակները Պատրիարքարան կը հասցնէր Պոլսոյ գերմանական դեսպանատան միջոցաւ ։

Հիւպատոսը հետեւեալ հեռագիրը ուղղած էր դեսպանատան, 1915 Ցունիս 29ին (Հ. Տ. 16) թուականով, Զօհրապի եւ Վարդգէսի մասին.—

« Ծանօթ երկու երեսփոխանները, Զօհրապ եւ Վարդգէս էֆէնտիները ներկայիս այստեղ կը գտնուին, Տիարպէքիր փոխադրուելու համար ։

« Ամէն բան նկատի ունենալով, այստեղ տիրող համոզումը այն է թէ այդ փոխադրութիւնը ապահովաբար մահուան պիտի յանգի ։

«Զօհրապ սրտի հիւանդութիւն ունի ։ Տիկին Վարդգէս այս օրերս զաւակ մը ունեցաւ։ Խոնարհաբար կը խնդրեմ բան մը ընել որպէսզի անոնք Հալէպի մէջ մնան ։ Այս հեռագիրը կը գրեմ բարձրաստիճան մահմէտականի մը հաւանութեամբ»— Ռէօսլէր։ (Հաւանաբար կ'ակնարկէ կուսակալ Ճէլալ պէյի որ յետոյ պաշտօնանկ եղաւ)։

(Շար.)

սարակ առասպելների ու զրոյցների եւ քանիցս փափաք է յայտնել, որ Խորենացին չանտեսէ այդ ամէնը, այլ՝ մի առ մի յիշատակէ իր «Պատմութեան» մէջ :

Ահա այդ եւ դրանց հետ կապուած բազմաթիւ հարցերն են կազմում Մ. Աբեղեանի, Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ մեծածաւալ (602 էջ), աշխատութեան քննութեան առարկան :

Եւ նա այդ հարցերը քննում է ամենայն մանրամասնութեամբ, տալով նախ եւ առաջ Պատմահօր գործածած մի շարք բառերի բացատրութիւնը — առասպել, զրոյց, վիպասանք եւայլն, ապա անցնում է իւրաքանչիւր առանձին առասպելի մանրամասն քննութեան — Վահագնի առասպելը, Արտաշէսին, Տիգրանին, Հայկ Նահապետին, Արայ Գեղեցիկին եւ Շամիրամին, Տորք Անգեղին վերաբերեալ զրոյցները եւն. եւն.:

Ինչպէս ասացինք՝ հեղինակն իր հետազօտութիւնները կատարում է բաղդատական մեթոդով: Փաստեր բերելով եւ ապացուցանելով, ը հայ ժողովրդական այդ հին առասպելներից շատերը իրենց զուգահեռներն ունին հնդեւրոպական ուրիշ ազգերի մօտ մի քանիսն էլ ընդհանուր մարդկային ծագում ունին: Ինչպէս որ «չինծու» չեն այդ բոլորը, «յերիւրածոյ» չեն պատմահօր հաւաքած եւ մեզ պահած առասպելներն ու զրոյցներն եւս :

Ընդհակառակն՝ մի մի գոհար են դրանք, հին հայ ժողովրդական մշակոյթի մնացորդներ:Մեր ուրիշ մատենագիրները եւս — օրինակ Եղնիկ — մեզ ժառանգութիւն են թողել գեղեցիկ բեկորներ մեր հին մշակոյթի: Ու ցաւել կարելի է միայն, որ բաղձացուածինչափ շատ չեն դրանք:Մանուկ Աբեղեանի մի ծառայութիւնն է՝ բազմակողմանի կերպով քննած լինել այդ հարցերը, երեւան հանելով բուն իսկութիւնը:

Այդ ամէնից յետոյ գիտութեան սխալականութիւն դարձան Մ. Աբեղեանի տեսակէտները. Խորենացին որպէս պատմական աղբիւր ծայրայեղօրէն ժխտող բանասէրներն անգամ՝ չեն ստորագնահատում նրա աւանդած առասպելների արժէքը, մինչեւ իսկ ինքն Գրիգոր Խալաթեան, մեր բազմավաստակ բանասէրներից, այլեւս փորձ իսկ չարաւ ընդդիմախօսել Մանուկ Աբեղեանին եւ հերքել նրա այս կամ այն տեսակէտը եւ քննադատութիւնը :

Կատարեալ իրաւունք ունէր Մկրտիչ Էմին, ուսուցիչը եւ նախորդը Գ. Խալաթեանի, Լազարեան ճեմարանում, աւելի քան հարիւր տարի սրանից առաջ (1831) գանգատելու: Զգիտեմ, ասում էր նա, թէ ինչու ամէնքը ժխտում են մեր հին ազգային երգերը: Մի օտար մարդու չրթունքներին, շարունակում էր Էմին, թերեւս ներելի է այդ վերաբերմունքը: Աններելի է սակայն այդ կարծիքը մերանցոց, «որք ինքնակամ հրաժարին ի հայրենի ժառանգութենէ».

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՌՍՏԱՆԻԿ
(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ)

★

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդեցինք ժամանակին, անցեալ Սեպտ. 7ին Թեհրանի մէջ յանկարծամահ եղաւ բանաստեղծ — ուսուցիչ Ռստանիկ (Յովհաննէսեան):

Ընկեր Հայկակ Կոսոյեան այս առթիւ ստորեւ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ իր կեանքի եւ գործի մասին.—

Ռստանիկ բնիկ Ոզմեցի էր:

Ոզմը Վասպուրականի հարաւակողմի հեռու ծայրամասի վրայ ընկած զուտ հայաբնակ մի գիւղ է, շրջապատուած քրդական անհանդիստ եւ մոլեռանդ ազգաբնակչութեամբ (Տինիսցիներ): Շնորհիւ գիւղի մեկուսացած վիճակին, Ոզմի հայ աշխատաւորութիւնը անաղարտ պահել է արմենական դիմագիծը Կորդուաց լեռնաշխարհում: Պահել է չեչտուած գծերով, յաճախ պարտադրական պայքարի մէջ լինելով աւարառու, անաչխատ քիւրդ շրջապատի հետ. Ոզմի գիւղացին, ամուր կապուած իր հող ու ջրի, մշտապէս ապրել է ազնիւ աշխատանքով: Ոզմեցիք ունէին իրենց պապերից ժառանգած յատուկ արհեստ՝ գզրարութիւնը եւ թաղիքի պատրաստութիւնը, որի համար էլ նրանք անեղի հետ (գզող գործիք) շրջում էին Տիգրանակերտ, Բշիրիկու դաշտ, Տարօն, Վան, մինչեւ Արարատեան դաշտը: 1890ական թուականներից Վասպուրականում ծաւալուող յեղափոխական շարժման Ոզմը բերեց իր մասնակցութիւնը: Այն ժամանակուայ երիտասարդներունցից բազմաթիւ ոզմեցի ռազմիկներ զինուորագրուեցին հայդուկային խմբերի մէջ: Զինուած պայքարի փայլուն արարքներով իրենց արժանի տեղը գրաւեցին մեր ազատագրութեան պատմութեան մէջ՝ թէ Արեւմտեան Հայաստանում եւ թէ Արարատեան դաշտի կռիւներում, 1918 թուին: Ոզմի մարտական սխրանքներից դէմքեր անցան պատմուածքների մէջ: Անմահ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին» արժէքաւոր հատորի առաջին գլուխը «Խայը» պատմուածքով է սկսում: «Խայը» մի ոզմեցի հայդուկ է (բուն անունով Նիկո Դադարեան), Նիկոլ Դումանի խմբում, նահատակուած Սալմաստի Մուհամ գիւղում: Կամ «Մայրերը» պատմուածքի մէջ Սուսանի խրճիթում հիւր եղող գլխաւոր մի ոզմեցի է, որ թէ գզում է եւ թէ երգում «Փարահիսար լերան կրծքին ...» սրտառուչ եղերերգը... Ոզմեցի հայդուկտիպարները բազմաթիւ են, մէկը միւսից աքանչելի ու հեքիաթային :

Ոզմի հարազատ զաւակը եղաւ Ռստանիկ. պատրաստւում էր ծառայելու նրան, սակայն հետագայ փոթորկալից դէպքերը խորտակեցին նրա ուխտը :

Ռստանիկի հայրը կոչւում էր Յովհաննէս Մարտիկեան: Սա 1895–96 թ. Համիտեան արիւնոտ արհաւիրքների տարիներին հարկադրուած է լինում ընտանիքով Ոզմից գաղթել Վան: Ճանապարհին, Հայոց Ձորի Անգղ գետի ափին ծնւում է Ռստանիկը :

Շատ չանցած, նորածին Ռստանիկի հայրը որ անդամ էր Արմենական կուսակցութեան, մասնակցելով Վան – Այգեստանի կռիւներուն, կը սպաննուի 35 տարեկան հասակին մէջ:

Ռստանիկի մանկութիւնը կ'անցնի մօրը խնամքին տակ: Նորաշէն թաղի նախակրթարանը, աւարտելէ ետք, Իշխանի կողմէ կ'ուղարկուի Աղթամարի թեմական դպրոցը: Այս կրթարանը կը փակուի 1911ին, Ռստանիկ դարձեալ Վան կը վերադառնայ, կը շարունակէ ուսումը Երամեան վարժարանին մէջ, յետոյ կ'անցնի Էջմիածին, ապա կը պատրաստուի Երեւանի թեմական դպրոցը մտնել Եղիշէ Զարենցի հետ, բայց Ա. Մեծ Պատերազմին հետեւանքով կ'անցնի Թիֆլիս, աշխատելով Կամաւորական Կեդր. Սպայակոյտի դրասենեակին մէջ, իբրեւ քարտուղար: 1915ին կ'անցնի Վան, որ ազատագրուած էր: Դժբախտաբար շուտ կը սկսի մեծ Նահանջը եւ Ռստանիկ ալ ժողովուրդին հետ կ'անցնի Արարատեան դաշտը, զանազան պաշտօններ վարելով: Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն վերջ կ'անցնի Թաւրիզ, յետոյ Օհան Կարոյի Վանուշ Հախնազարեանի եւ ուրիշներու հետ կուգայ Փարիզ :

Մօտաւորապէս 11 տարի Փարիզ մնալուց յետոյ, 1934 թ. վերադառնում է Իրան ու հաստատւում Թեհրանում: Այստեղ ամուսնանում է մի կրթուած հայուհու հետ.ու միասին պաշտօնավարում Թեհրանի Դաւթեան ազգային դպրոցում, ուր դասաւանդում էր հայագիտական առարկաներ: Թեհրանում անդամակցել է մանկական «Նոր Աղբիւր» հանդէսի խմբագրութեան :

Գրական կեանքը.— Ռստանիկ գրել սկսել է դեռ պատանի տարիքից, երբ միջնակարգի աշակերտ էր Աղթամարի եւ Երամեան դպրոցներում :

Այս շրջանի առաջին քերթուածները լոյս են տեսել Երեւանում «Հեկեկանքներ» խորագրի տակ: Յետագային հրատարակել են «Ձիւլֆի երգեր» Թաւրիզում 1921 թ., «Արեւելք եւ Արեւմուտք» Փարիզում 1932 թ., «Երգ երգոց» 1934 թ. Թեհրան, «Շահէնի խրճիթը» մանկական հեքիաթ, 1935 թ.: 1942 թ. Թեհրանում «Ներաշխարհ» 64 էջնոց մի հատոր, հետեւեալ ենթախորագրերով՝ Ռոմանսներ, Մեղեդիներ, Հայրենական, Ներաշխարհ եւ Զարրօնք :

Ունի անտիպ եւ չաւարտուած գործեր, արձակ եւ ոտանաւոր, որոնք կը գտնուին իր այրին մօտ:

Ռստանիկի մարմինը ամփոփուեց Թեհրանի Հայոց ազգ. գերեզմանատան Դպրեվանքութեան մատենէ…

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՔՈՄԲԱ» իր շաբաթական եւ գրական բաժնին մէջ այս անգամ ալ կը դիմէ հրատարակիչներուն, իմանալու անոնց կարծիքը իրենց հրատարակած գիրքերու մասին:

Այս անգամ ամփոփուած են կարծիքները Խօմօն Պիւշէի եւ Ժան Շասթէլի, հրատարակիչները «Քորէա» հաստատութեան, որոնք նշանակալից ազդեցութիւն ունին ժամանակակից գրական կեանքին վրայ: Շասթել հեղինակն է «Գաղտնի կեանքերը»ուն եւ «Ի. դարու մտացի դրագէտներ»ու եւ քննիչներէն մէկն է «Սէնթ Պէօվ» գրական մրցանակին :

Անոնք կ'ըսեն թէ այս եղանակին երեք գիրք պիտի հրատարակեն, որոնք հաւանական է որ հետաքրքրեն չորս մեծ քննիչ դատաւորները — «Ցասումի Աստուածը» (Փիէռ Ֆայէռ), «Նիքոլա Շթրուվ» (Լիւսիէն Ֆառ), «Կամաւոր հրդեհ» (Ռոպէռ Սուլա):

Գալով այն հարցին թէ քննադատութիւնը կը կատարէ՞ իր դերը: Այս հեղինակները կը մտածեն թէ յանդգնութիւնը կը պակսի անոնց մէջ: Իրականին մէջ երեք չորս մեծ քննադատներ կան: Անմիջապէս որ անոնք մէջտեղ հանեն եւ մատնանշեն հեղինակ մը, միւսները թութակի պէս կը կրկնեն :

— Զափազանց շատ վէպ կը հրատարակուի: Մեղաւորելի են այն հրատարակիչները որ կը հրատարակեն «խոստմնալից տաղանդներու» գործերը, այդ կերպով ոչ քննիչը եւ ոչ ալ հանրութիւնը ի վիճակի են ընտրելու: Գրական վիճակահանութիւնը վնասակար է գրականութեան համար :

Անոնց կարծիքով ոչ վիպականութեան տագնապ կայ, ոչ ալ վերանորոգում: Ոչ իսկ յատուկ ուղղութիւն կայ, նոր տպաւորապաշտութիւն մը, նոր իրապաշտութիւն, նոր գերիրապաշտութիւն մը, ամէն դպրոցէ, բաւական արժէքաւոր գիրքեր կան,առանց մասնաւոր ինքնատպութեան:

Վէպի մը առաջին երեք յատկութիւնները պէտք է ըլլան — նորութիւն, ոճի մէջ, կեանքի մէջ եւ արտայրականութեան մէջ (բարոյականի, բնազանցութեան, հոգեբանութեան եւն.):

Եւ երեք թերութիւնները — դանդաղութիւն (կոպտութիւնը ընդունելի է, սակայն ոչ դանդաղութիւնը), ապուշութիւնը եւ պայմանադրականութիւնը (սնոպիզմ եւայլն):

Գալով հրատարակիչներուն, անոնց երեք յատկութիւնները կը կազմեն գրական արժէքին սէրը, իմաստի յատակութիւն եւ հրապարակութիւն, իսկ թերութիւնները — համոյակատարութիւն շահագործման ճաշակ, պլըֆ. կողքերու ալմկալից ցուցադրութիւն եւն.:

Հրատարակիչ մը չի կրնար անտարբեր ըլլալ գրական մրցանակներուն հանդէպ, որոնք չորս հատ են Կոնքուռ, Ֆեմինա, Ռընոտօ եւ Էնթէռալիէ :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Ձեռքը, գլուխի մը պէս, պարարտ աքլոր մը բռնած է: Գուխի կանաչ–ոսկեգոյն փետուրները եւ ծիրանի կատարը կը շողան լոյսի տակ. կտուցէն արիւն կը կաթի. Թէեւ ես կուշտ կերած եմ, բայց բերնիս ջուրերը կը վազեն.

Վիլլի երանօրէն կը տարուբերէ թռչունը օդին մէջ: Տիկին Հոմայեր վեր կը ցատկէ եւ ճիչ մը կ'արձակէ.

- Վիլլի, ուրկէ՞ առիր այդ:

Վիլլի հպարտօրէն կը տեղեկացնէ թէ տեսած էր աքլորը սայլատան եւեւ, հոն ալ բռնած ու մորթած էր. ու այդ ամէնը՝ երկու վայրկեանի մէջ:

Ան թեթեւ կը զարնէ մօրը կռնակին:

— Ատիկա մենք հոն, դուրսը սորված ենք: Զուր չէ որ Վիլլի տանն մը վաշտային խոհարարի փոխանորդ էր:

Մայրը կը նայի տղուն այնպէս՝ որ կարծես ան երախայ մը սպաննած ըլլար: Ապա կը կանչէ այրը ու բնկճուած կը հառաչէ.

— Օսկար, մէյ մը հոս նայէ ... ան Բինդինդի ազնուացեղ աքլորը սպաննած է:

— Ինչպէ՞ս թէ Բինդինդի, կը հարցնէ Վիլլի

— Հարկաւ, աքլորը կը պատկանի մեր դրացի կաթնավաճառ Բինդինդին... Ախ, Աստուած իմ, ինչպէ՞ս կրցար դուն այդպէս բան ընել:

Տիկին Հոմայեր կ'իյնայ աթոռի մը վրայ:

— Հապա պիտի ձգէի որ նման խորաված մը ձեռքէս փախչէ՞ր, կ'ըսէ Վիլլի զարմացած:

Տիկին Հոմայեր չի կրնար հանդստանալ.

— Հիմա կը տեսնես թէ ինչ պիտի պատահի: Բինդինդ առանց առար ալ արդէն անտանելի մարդ մըն է...

— Իրապէս ինչի՞ տեղ կը դնես դուն զիս, կը հարցնէ Վիլլի՝ այժմ լրջօրէն վիրաւորուած, սատանայ մըն ալ զիս չտեսնար: Զէ՞ որ սկսնակ մը չեմ ես. ատիկա ճիշդ քսանհինգերորդն է որ կը ճանկեմ: Ցուրէյենական աքլոր մը... Մենք կրնանք զայն կատարեալ խաղաղութեամբ ուտել, ու այդ Բինդինդը բան մըն ալ չի կռահեր:

Վիլլի քնքշօրէն կը թօթուէ աքլորը.

— Տե՞ս, դուն պէտք է համեղ լինես...

Ապա կը դառնայ մօրը.

— Եփե՞նք պիտի՝ թէ տապկենք:

— Կը խորհիս թէ ես անկէ կտոր մը պիտի ուտե՞մ, կը բացագանչէ տիկին Հոմայեր՝ ինքնիրմէ ելած, իսկոյն պէտք է ետ տանիս ...

— Հէհէ, խելագա՞ր կը կարծես զիս:

— Բայց չէ՞ որ դուն գողցած ես զայն, կը հեծեծէ մայրը յուսահատ:

— Գողցա՞ծ, ու Վիլլի կը սկսի խնդալ պէս քրքջել, չիտակ որ հիանալի է ... Ան գողցուած չէ,այլ բռնագրաւուած :Հապա ինչո՞ւ դէմս ելաւ: Պատերազմ պատմական է: Նայէ, ես անգլիական մաստակներու վրայ կը խոյանա՞մ... Գողցած. Երբ մարդ դրամ կը վերցնէ, կարելի է գողնալու մասին խօսիլ. բայց ոչ այն ատեն, երբ լափելու համար կը թռցնէ: Հակառակ պարագային մենք շատ գողութիւն ըրած պիտի լինէինք, չէ՞, Էրնստ :

— Անշուշտ, — կ'ըսեմ ,— աքլորը իր քը վրայ վազած է, Վիլլի, ճիշդ ինչպէս այն ատեն մեր վաշտապետի ածան հաւը: Կը յիշե՞ս թէ ինչպէս դուն հաւի ապուր չինեցիր ամբողջ վաշտին համար. կէս առ կէս՝ ձիու մսի հետ :

Վիլլի կը ժպտի շողոքորթուած :

Այս, Վիլլի գիտէ կերակուր եփել, կ'ըսէ ան ու կը դառնայ մօրը :

— Վառելու բան ունի՞ս, ապա թէ ոչ կ'առնենք այս աթոռը, որ այլեւս մեծ արժէք չունի :

Տիկին Հոմայեր աչքահար իր որդուն կը նայի: Ապա կը խլէ անոր ձեռքէն նախ աթոռը, յետոյ աքլորը ու կ'ելլէ՝ կաթնավաճառ Բինդինդին երթալու համար:

Վիլլի անկեղծօրէն վրդովուած է .

— Այժմ ահա թռչունը տուն կ'երթայ ու այլեւս չիդայ, — կ'ըսէ ան մելամաղձօրէն ,— դուն եղածը կը հասկնա՞ս, Էրնստ

Որ մենք չենք կրնար իբրեւ վառելիք գործածել աթոռը — թէեւ պատերազմի ատեն անգամ մը ամբողջ դաշնակ մը վառեցինք՝ կապոյտ ձիու մը կոշտ միսը խորովելու համար — ատիկա ես ի հարկէ կը հասկնամ: Եւ որ մենք հոս, տունը, իրաւունք չունինք այլեւս տեղի տալու մեր ձեռքերու ակամայ շարժումներուն— թէեւ հոն ամէն ուտելի բան բախտի խնդիր էր եւ ոչ թէ բարոյագիտութեան — ատ ալ թերեւս հասկնամ: Բայց որ աքլորը, ան ալ արդէն մեռած, ետ կը տրուի — պարագայ մը, ուր նորակոչ մը անգամ պիտի հասկնայ թէ ատիկա միայն աւելորդ անախորժութիւն կը յարուցանէ — այդ ես ալ կատարեալ սխմարութիւն կը նկատեմ :

— Եթէ այդ ընթացքը նորաձեւութիւն դառնայ, մենք սովամահ կը լինինք, բայց ալ դեռ,—կ'ըսէ Վիլլի բարկութեամբ.,—Եթէ մենք մեզի լինէինք, կէս ժամուան մէջ համեղ կերակուր կ'ունենայինք: Աքլորը ես դեղին թացանով պիտի պատրաստէի :

Սրդողած՝ կ'որոշենք զօրանոց երթալ: Հոն մեզ աւելի լաւ կը հասկնան :

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐՈՒՆ, Օպեր-կի (զօրավար) եւ Քնոխընի (գնդապետ) փաստաբանները վերջացուցին իրենց պաշտպանողականը, ամբաստանեալները ներկայացնելով պարզապէս իբրեւ զոր-ծադրիչները վերէն տրուած հրամաննե-րու: Վճիռը պիտի ածակուէր երէկ:

ՄԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ծագած է Լիբիոյ իշխանական վերդատանին մէջ, վտան-գելով ներկայ կառավարութեան գիրքը: Իտրիս Թագաւորը Պենկազիէն հեռանալով Թոպրուք գնաց:

ԼԵՀ ՊԱՐՈՒՀԻ մը, Քրիստինէ Գուժ-նովսկա, որ Փարիզ եկած էր լեհական պարախումբի մը հետ, Ֆրանսայի պաշտ-պանութիւնը խնդրած է, չուզելով իր հայրենիքը վերադառնալ, ինչպէս կը գը-րեն տեղական թերթերը: Պարուհին 22 տարեկան է եւ հայրենակից կնոջ մը տու-նը ապաստանած է, խուսափելով խորհր-դային պահակներու հսկողութենէն:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնա-խումբը 21ի դէմ 30 ձայնով մերժեց Իրա-քի պատուիրակին մէկ բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր փութացնել Մարոքի հար-ցին քննութիւնը: — Ժողովը նախ պիտի քննէ զինաթափութեան խնդիրը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը, որ ձեր-բակալուած էր Իսլամ Եղբայրներու գե-րագոյն Առաջնորդը, Հասան Հոտէյպին, որոշեց հսկողութեան տակ պահել զայն, իր բնակարանին մէջ: Գայքարը հետզհե-տէ կը սաստկանայ կառավարութեան եւ այդ ընկերակցութեան միջեւ:

ԹՐԻԷՍԹԻ վէճին կարգադրութեան առթիւ, Իտալիոյ ծերակոյտը լսելով կա-ռավարութեան զեկուցումը, վստահու-թեան բանաձեւ մը քուէարկեց: Այժմ Ի-տալիա եւ Եուկոսլաւիա կ'աշխատին սերտ գործակցութիւն հաստատել:

Ի. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Մոլոթով, որ երկու կարեւոր ճառեր խօ-սած էր քանի մը օր առաջ, որոշեց քարոզ-չական պտոյտ մը կատարել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, մօ-տերս պիտի քաշուի քաղաքական ասպա-րէզէն, իր պաշտօնը յանձնելով Պ. Իտը-նի: — Քարափի բանուորներուն գործա-դուլը կը ծաւալի:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ խնդիր կը ընտուի կառավարութեան կողմէ: Օրինագիծ մը պիտի պատրաստուի, չափազանց խեղճ աշխատավարձքերը աւելցնելու համար: Ընդհ. յաւելման խնդիր չկայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համա-ձայն, կառավարութիւնը մօտերս նոր ծանուցագիր մը պիտի ուղղէ արեւմտեան երեք պետութեանց, գերմանական հար-ցին եւ Եւրոպայի ապահովութեան մա-սին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ գլխաւոր քաղաքներէն Հա-նոյի պարպումը վերջացաւ չորսաթ օր: Ֆրանսական զօրքը քաշուեցաւ, բնիկնե-րուն յանձնելով իշխանութիւնը, համա-ձայն Ժընեւի պայմանագրին:

48 ԺԱՄԷ Ի ՎԵՐ ՄՆԱԾ երկու քոյրեր, որոնք իրար փակած էին, բաժնուեցան Ֆրանսայի վիրահատի մը կողմէ, Սէն Վէնսան հիւանդանոցին մէջ: Մէկը լաւ կ'երեւայ, միւսը կասկածելի:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ 19 տարեկան երիտա-սարդ մը, Յակոբ Փանոսեան, որ կը պատրաստուէր Դամասկոս երթալ մար-զական խումբի մը հետ, սպաննուած է Թունուզցի շրջուն վաճառորդի մը կող-մէ: Քանի մը պատանիներ կը ծաղրէին ե-ղեր Թունուզցին, որ կասկածելով Յակո-բի վրայ կը յարձակի եւ դանակը անոր փորը կը մխէ: Ոճրագործը Միչէլ անուն հայ զինուորի մը կողմէ ձերբակալուած ատեն անոր վրայ եւս կը յարձակի, բայց ուրիշ երիտասարդներ օգնութեան կը հասնին եւ մարդասպանը կը յանձնեն ոս-տիկանութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ Ը. տարեշրջա-նի առաջին դասախօսութիւնը տեղի կ'ու-նենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաուէ սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի ՊՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, նիւթը՝ «Արդի հայերէնի արտայայտչական կա-րողութիւնը»:

Յարգելի դասախօսը իր այս ուսումնա-սիրութիւնը կարդացած էր Արեւելագէտ-ներու 23րդ միջազգային համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Քէմպրիճ (Անգ-լիա):

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկե-ղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուց-ուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջ-նորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպ-րոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոց Թարգմանչաց» անմահն յիշատակը: (Կնիք)

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ — Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյնի» հերոսամարտին34րդ տա-րեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մար-թէնի եկեղեցիին մէջ: Այս առթիւ Վիէ-նէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհան-գստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին:

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիս-լեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն:

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ: Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակնե-րուն յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 31ին

HOTEL GEORGE Vի

շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Օր. Արփինէ Սարգիսեան իր ողբացեալ եղբօր ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին, երկու հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի Գանեէօ Քա-չանի մասնաճիւղին եւ երկու հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

Նոյն առիթով ընկեր Բարթամ Գասմա-ճեան հազար ֆրանք Աղքատախնամին. հազար ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Գանեէօ Քաշա-նի մասնաճիւղին, հազար ֆրանք «Յա-ռաջ»ի բարգաւաճման:

Աղքատախնամի բաժինը ստանալ «Յա-ռաջ»էն:

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերու-թեան վարչութիւնս ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն-ները. — Պ. Պ. Աճէմեան եղբարք 5000 ֆրանք, Լէոն Նասիպ երկու հազար, Ա-րամ Թէրզեան երկու հազար, Մկրտիչ Գաղանճեան հազար, Աղամանդավաճառ-ներու ակումբ 2500, (ծաղկեպսակին հա-մար հաւաքուած գումարին մնացորդը):

Վարչութիւն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Մարիամ Երանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան փո-խան ծեղկեպսակի հազար ֆրանք կը նը-ւիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճեան համար, հազար ֆրանք ալ Հայ Կաթողիկէ Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ: Տիկին Մաքրուհի Մի-նասեան հազար ֆր. Փարիզի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, իրենց ողբացեալ հարսին՝ Մարիամ Երանեանի մահուան առթիւ:

Այրի Տիկին Լուսինէ Մուրատեան (Մօն-թէ – Գառլօ) 3000 Ֆրանք կը նուիրէ Մօն-մօրանսիի հանգստեան տան, իր սիրելի բարեկամուհիին մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Պ. Մկրտիչ Երան-եան եւ զաւակները, նաեւ Եզեկիէլեան եւ Երանեան ընտանիքները, խորին շնորհա-կալութիւն կը յայտնեն, բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակներով կամ նուէրներով իրենց յարգանքը յայտ-նեցին ողբացեալ Մարիամ Երանեանի մահուան առթիւ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փօթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սո-վորական հաւաքատեղին:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միու-թեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթա-լի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱ-ԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը սկսի իր դասախօսութիւններու շարքը: Առաջին դասախօսը՝ բժիշկ Ժիրայր Բա-բերտեան, նիւթը «Բոլորն ալ արգելա-փակուած չեն»: Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 21-ին, Ազգ. Տան մէջ: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան: Կը խնդրուի բո-լոր անդամուհիներէն անպայմանօրէն ներ-կայ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկու-շաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւե-տիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Գաղտաղողին ներկայու-թիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախում-բի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձու-թիւնը կը ծանուցանէ թէ Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան վերադարձած ըլլալով ար-ձակուրդէն, եկեղեցւոյս սպասարկութիւ-նը կը կատարուի կանոնաւորաբար ըստ առաջնոյն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 12 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7494 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10Ր ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2905

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ԱՐԹՆՑԱԾ

•

Երեւանի միակ ամսագիրը, «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ», Սեպտեմբերի թիւին կէսէն աւելին, 110 էջ, յատկացուցած է Հայաստանի Գրողներու Գ. համագումարին, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 21 – 27, մասնակցութեամբ 142 պատգամաւորներու (ճիշդ այս բառով):

Զափազանց չահեկան առնմարութիւն մը, մանրամասն զեկուցումներով:

Մեր ռուսագէտ աշխատակիցը, Գ. Ա. Խոնդկարեան, իր առենին չորս յօդուածներով ներկայացուց անցուդարձը, օգտուելով «Սովետական Հայաստան» եւ ռուսերէն «Կոմունիստ» օրաթերթերէն:

Բայց, ինչպէս դիտել կուտար, այն առեն կը պակսէին ամբողջական զեկուցումները եւ ուրիշ նիւթեր:

Այդ բոլորը այժմ կ'երեւան ամսագրին մէջ, էջ 81էն 190:

Նիւթերը բաժնուած են հետեւեալ գլուխներուն —

1. Բացման խօսք (*Ս. Խանզադեան*).—
2. Ժամանակակից Սովետահայ Գրականութեան վիճակն ու խնդիրները (*Հաշուետու զեկուցում Գ. Բորեանի*):
3. Սովետահայ Արձակի Զարգացման հարցերը (*Ս. Ալաջաջեան*):
4. Պոէզիայի ժողովրդայնութեան համար (*Հր. Թամրազեան*):
5. Ետպատերազմեան Սովետական դրամատուրգիան (*Ս. Ցարութիւնեան*).
6. Սովետահայ գրականագիտութեան եւ քննադատութեան մի քանի խնդիրներ (*Էտ. Թոփչեան*).
7. Բանախօսութիւն ռուս գրագէտ Սիմոնովի:
8. Սովետահայ գրականութեան մի քանի հարցերի մասին (*Ճառ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Ս. Հ. Թովմասեանի*):
9. Համագումարին օրագիրը (*բուն առնմարութիւնը, ուղերձներով եւ քննադատական կամ գնահատական ասուլիսներով, որոնց մասնակցած են նաեւ օտար հիւրերը*:

Ամբողջութիւնը արժանի է լուրջ վերլուծման, գաղափար մը կազմելու համար հայրենիքին մէջ մշակուած գրականութեան եւ արուեստի, կատարուած նուաճումներուն, դրական եւ բացասական բարքերու եւ տիրող մտահոգութեանց մասին:

Պիտի ջանանք պարբերաբար ներկայացնել գլխաւոր նիւթերը, կարելի մանրամասնութեամբ:

Ինչպէս ամէն համագումարի, ժողովի կամ հրապարակութեան առթիւ, այս անգամ ալ խօսք դարձած է արտասահմանի գրական գործունէութեան մասին, միշտ նոյն պղտոր առաջադրութեամբ, — վարկաբեկել ինչ որ իրապէս գոյութիւն ունի, եւ փառաբանել ոչինչ է պիտոյ երեւոյթներ, խեղճուկրակ եւ երկդիմի մարդանքներ, կը բաւէ որ փարախին մօտեցած ըլլան չինծու մակդիրներով,— «պրոգրեսիւ, դեմոկրատ»:

Աւելորդ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ ոչ կը սորվին, ոչ ալ կը մոռնան:

Այսպէս, գլխաւոր զեկուցաբերը, Գ. Բորեան, յիշելով կարգ մը «պրոգրեսիւ» թերթեր եւ թուղթակներ, կը թելադրէ «քաջալերել եւ խրախուսել նրանց ազնիւ աշխատանքը»:

Իսկ Ս. Թովմասեան, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, իր ճառին մէջ դպրոցական աշակերտի մը պէս կ'արտասանէ բերնէ բերան եւ դրասենեակէ դրասենեակ փոխանցուած յանկերգներ:

Խեղճը, դեռ երէկ պաշտօնի կոչուած, այնքան պախարակէր է հայկական արտասահմանի գործունէութեան, մշակոյթի պարզացման եւ տարածման մասին որ, վճիռներ ալ կ'արձակէ, սաելով, կեղծելով եւ խեղաթիւրելով:

Փաստեր պիտի քաղենք իր իսկ ելոյթէն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ՄԵՐԺՈՒՄ

•

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԴԻՐՔԸ ՊԻՏԻ ՃՇԴՈՒԻ ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

★

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԵԼՔԻՆ

Այսօր, երեքշաբթի, Ազգ. ժողովը պիտի վճռէ վստահութեան խնդիրը զոր յարուցած է վարչապետը, Լոնտոնի համաձայնութեանց քննութեան առթիւ:

Պ. Մենտէս Ֆրանս պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, ըսաւ թէ իր պահանջած քուէն կը վերաբերի միայն բանակցութեանց շարունակութեան: Ուրիշ խօսքով, Ազգ. ժողովը պէտք է նորոգէ իր վստահութիւնը կամ բոլորովին մերժէ: Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, այս հարցը կրնար վճռուիլ ուրբաթ օր: բայց գլխաւոր հոսանքները տակաւին ճշդած չէին իրենց դիրքը: Ուրեմն, երեք օր ժամանակ ունեցած, խորհրդակցութիւնները շարունակելու համար: Այդ հոսանքներէն ընկերվարական եւ ժողովրդական կուսակցութիւնները բացառիկ ժողով գումարեցին, որպէսզի ճշդեն իրենց դիրքը: Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) որոշած է ազատ ձգել իր երեսփոխանները, դրական կամ բացասական դիրք բռնելու համար, համաձայն իրենց համոզման: Կը կարծուի թէ մեծ մասը ձեռնպահ պիտի մնայ: Իրենց վարիչներէն մին կը խոստովանի թէ գրեթէ անկարելի է մերժել նոր համաձայնութիւնները: Բայց եւ այնպէս, անհրաժեշտ կը գտնեն լրացուցիչ բանակցութիւններ, վաւերացման հարցը քննելէ առաջ:

Ընկերվարական կուսակցութեան խորհուրդը նիստի հրաւիրուած էր երէկ առտու: Կը կարծուի թէ մեծամասնութիւնը կուսակից է ձեռնպահութեան, ինչ որ չի կրնար ջուրը ձգել վստահութեան խնդիրը. բայց կրնայ տկարացնել դահլիճին դիրքը:

Ինչպէս գրած էինք, վեց բանաձեւեր կան օրակարգին վրայ: Ահաւասիկ վարչապետին նախընտրած բանաձեւը, զոր մշակած է արմատական երեսփոխան մը.

— «Ազգ. ժողովը հաստատելով իր հաւատարմութիւնը Ատլանտեան դինակցութեան եւ իր կամքը՝ շարունակելու Եւրոպայի կառուցումը, տեղեկութիւններ ստանալով Լոնտոնի բանակցութեանց ընթացքի եւ արդիւնքի մասին, իր վստահութիւնը կը յայտնէ կառավարութեան, շարունակելու համար այդ բանակցութիւնները եւ կիրարկելու այն քաղաքականութիւնը զոր պարզեց ժողովի բեմէն, եւ մերժելով որեւէ յաւելում, կ'անցնի օրակարգին»:

Վարչապետ, որ դաւառ գացած էր շաբաթ եւ կիրակի, ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ մասնաւորապէս կազդուրիչ գտաւ ուրբաթ օրուան վիճաբանութիւնը: Իր կարծիքով, կարեւոր մեծամասնութիւն մը պատրաստ է համաձայնելու հարցի մը մասին որ երկար ատեն խորապէս եւ դժբախտաբար պառակտում մատնած է հանրային կարծիքը: Ամէն պարագայի մէջ լայն մեծամասնութիւն մը գոյացած է հիմնական հարցերու մասին:

× Պ. Մենտէս Ֆրանս պատասխանելով ամերիկացի ծերակուտականի մը հարցումներուն, հաւաստեց թէ Ազգ. ժողովը երկու ամիսէն պիտի վաւերացնէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը: Բայց աւելցուց.

— Հարկ պիտի ըլլայ կատաղի պայքար մը մղել այդ վաւերացման համար: «Եթէ ուրբաթ օր քուէարկութիւն կատարուէր, կը կարծեմ թէ արդիւնքը պիտի ըլլար 240 թեր, 220 դէմ եւ 180 ձեռնպահ: Սկրզբունքը չէ որ քննադատուեցաւ, սակայն շատ մը երեսփոխաններ երկրորդական կէտերով զբաղեցան:

Ուրիշ հարցումի մը առթիւ ըսաւ. — Կառավարութիւնը միտք չունի արժեզրկելու ֆրանքը, ինչպէս առաջարկած են կարգ մը տնտեսագէտներ: Եթէ մեր գիները բարձր են, պատճառը մեր հարկային դրութիւնն է եւ մեր տնտեսական ըմբռնումը»:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԹԻՒԵՐ

Ակօսի Յուլիսի թիւին մէջ կարդացի Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի տարեվերջի տեղեկագիրը՝ ուր տրուած էին, շարք մը ուրիշ տեղեկութեանց կարգին, վարժարանին նիւթական պատկերը ներկայացնող թիւեր:

Մասնաւոր տկարութիւն մը ունիմ թիւերու հանդէպ: Անմիջապէս թուղթ – մատիտ կ'առնեմ ձեռքս եւ կը սկսիմ գումարել, բաժնել, վերածել եւ երեւակայութեան մը գալ:

Այս անգամ ալ նկատեցի որ ճեմարանին տարեկան ելեւմուտքը 135.000 լիբանանեան ոսկի է, մօտ 40.000 տոլար:

Այս գումարին կէսը, 20.000 տոլարը ամերիկեան ինք միակը տուած է1953–1954ի ընթացքին: Այդ վերջին 20.000ին կէսն ալ Քալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութիւնը, իսկ 4000ն ալ Հ. Օ. Մ.ը:

Մնացեալ վեց հազար տոլարը զանազան նուէրներ են անհատներէ կամ Միութիւններէ, միշտ Ամերիկայէն:

Հաշուեցի նաեւ ճեմարանին մէջ՝ որդեգրուած սաներու թիւը:

Դարձեալ պատուոյ տեղը մեր Ամերիկայի հայրենակիցներուն եւ Միութիւններուն կը պատկանի: 100 սաներու թոշակը կը վճարուի բարերարներու կողմէ: Այս 100էն 75ը Ամերիկահայերն են որ կը պահեն, մնացեալ 25ը զանազաններ:

Փակագծի մէջ ըսեմ որ ոչ իսկ մէկ հատիկ սան Ֆրանսայէն: Ոչ ալ մէկ ոսկի նուէր մեր երանելի գաղութէն:

Այս պատկերին վրայ պէտք է աւելցնել որ 5000 տոլարի կտակ մըն ալ եղած է Տիթրոյիթէն (Տիգրան Ազատեանի յիշատակին), ի նպաստ ճեմարանին մատենադարանին, իսկ Շիքակոյէն Նաիիկեան 1000 տոլար տրամադրած է ֆիզիքական աշխատանոցին հիմնարկութեան համար: Գործիքներու մեծ մասն ալ Նիւ Եորքէն, Յովհ. Թորիկեան:

Թիւերու լեզուն ամէնէն պերճախօսն է, կ'ըսեն:

Ուրեմն ի՞նչ աւելցնեմ վերը շարած թիւերուս վրայ. ցոյց տալու համար թէ «տալ»ը, իրական առաքինութիւն մը, ամէն մարդու տրուած չէ: Եւ կապ չունի Ունենալուն – Չունենալուն հետ, այլ կապ ունի սրտին հետ:

Չեմ ուզեր երեւակայել թէ մեր գաղութներուն մեծ մասով զրկուած է այդ առաքինութենէն. բայց անվարան կարելի է ըսել թէ մեր ամերիկահայ եղբայրներուն սրտին զարկը այնքան ուժեղ է որ, կը լսուի Քալիֆորնիայէն մինչեւ Լիբանան, Նիւ – Եորքէն մինչեւ Հալէպ:

ՍՕՍԻ

ՉԸՐՉԻԼ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ.—

«ԵԹԷ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄԵԿՈՒՍԱՆԱՅ»

«ԵՒՐՈՊԱՆ ԿՈՐԾԱՆԱԾ Է»

Անգլիոյ վարչապետ, Չըրչիլ, որ 79 տարեկան է, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ իր կուսակցութեան համագումարին մէջ, տրցատարութիւններ ուղղելով աջ եւ ձախ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի:

Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— «Սթալին Եւրոպայի մէկ երրորդը վերածեց արբանեակի, ենթարկելով համայնավար տիրապետութեան. բայց իր մահէն ի վեր խաղաղ համակեցութեան յոյս մը ծնած է: Ես միշտ այն տեսակէտն ունեցած եմ թէ միշտ աւելի սերտ կապերու հաստատումը Մ. Նահանգներուն հետ ամէնէն կարեւոր ազդակն է, մեր ապագային համար եւ թէ մենք միասնաբար պիտի ամրապնդենք ուրիշներուն եւ մեր ապահովութիւնը: Եթէ Մ. Նահանգները մեկուսանան, ամբողջ Եւրոպան պիտի դատապարտուի ռուս համայնավարներու տիրապետութեան տակ իյնալու, փակ մեր հաշուառ եւ սիրեցեալ կղզին պիտի մատնուի մահուան եւ կործանումի: Կարելի չէ երեւակայել աւելի մահացու ազէտ մը քան այն խրատը զոր կուտան ոմանք, թելադրելով որ Ամերիկացիները իրենց գործերով զբաղին: Արդէն մեկուսացման ձգտում մը կը նշմարուի Մ. Նահանգներուն մէջ, «Ամերիկեան ամրոց» կոչուած քաղաքականութեամբ:

Ապա ջերմապէս գնահատելով Լոնտոնի խորհրդաժողովը, Չըրչիլ յայտարարեց թէ կարեւոր զիջումներ կատարուեցան բոլոր կառավարութեանց կողմէ, կարելի եղածին չափ լայն համաձայնութեան մը յանգելու համար: Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց իր երկրին եւ Տոքթ. Ատընաուրրի կատարած դերը: «Կը կրկնեմ ինչ որ ըսաւ Պ. Իտըն: Կչռելով բառերս, կը յայտարարեմ,— Եթէ այդ համաձայնութիւնները չվաւերացուին, ես չեմ տեսներ ուրիշ որեւէ միջոց մէջտեղ բերելու համար կազմակերպութիւն մը որուն միանայ Գերմանիան ի չափ բոլորին: Ստիպուած եմ ճառս վերջացնել լուրջ եւ ծանրակշիռ ընչտով մը: Ես համոզուած եմ թէ վերջապէս դուրս պիտի ելլենք անելէն եւ կը յուսամ թէ պիտի կրնանք փրկել մարդկութեան ապագան, եթէ այնտ ազգերը յարատեւեն միասին աշխատիլ հանդարտօրէն եւ համբերութեամբ»:

Անգլիոյ վարչապետին համար այլեւս խնդիր չի կրնար ըլլալ բանակցութեանց վերսկսումը՝ Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին:

Ծերունի վարչապետը Խ. Միութեան մասին ալ խօսելով յայտարարեց.

— «Ծորչափ ալ ծեր եմ եւ ուժ ունիմ, յարատեւօրէն պիտի աշխատիմ խաղաղ համակեցութեան ձեւ մը գտնել Խ. Միութեան հետ: Թէեւ, ինչպէս բացատրեց Պ. Իտըն, քաջալերական չէ այդ կառավարութեան դիրքը Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հանդէպ: Բայց կայ վտանգ մը որմէ պէտք է խուսափիլ: Մեր քաղաքականութիւնն է խաղաղութիւն զօրութեամբ: Պէտք չէ որ կամովին կամ ակամայ մատնուինք ենթարկուելու վտանգին, ուժերու տկարութեամբ»:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն փարիզեան շրջանին մէջ նուազագոյն ժամավարձը 115 ֆրանքէն կը բարձրանայ 121.50 ֆրանքի, այսինքն ամսական 24.300: Այս յաւելումը չի փոխեր նախապէս որոշուած սակը, ժամական հարիւր ֆրանք ամսական 200 ժամ աշխատանքի համար, այսինքն համագումար 20.000 ֆրանք: Նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը պիտի կարգադրուի յառաջիկայ տարիին:

Ելմտական նախարարը, Պ. Էտ. Ֆոռ, այս առթիւ զեկուցում տալով, ըսաւ թէ մօտերս վեց առ հարիւր պիտի զեղչուի ածուխին գինը: Իր յայտարարութեան համաձայն, երկրին ընդհանուր արտադրութիւնը աւելցած է 8.5 առ հարիւր, առեւտուրը 7 առ՚հարիւր: Աշխատավարձքի ժամական վեց ֆրանք 50ի յաւելումը նոյնքան կարեւոր կը համարուի որքան անցեալ փետրուարին կատարուած յաւելումը, 15 ֆրանք:

(Լուրերու շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Ե.

Մովսէս Խորենացիի « Հայոց պատմութեան» մէջ պահուած առասպելները, զրոյցները եւ «Գողթան երգերը» մնացորդներն են մեր ազգային հնագոյն՝ Հայկազանց ժողովրդական վէպի :

Ինչպէս այդ առաջին, այդպէս նաեւ հետագայ հայ ազգային դիւցազնավէպերի հիմքում դրուած է հայրենի երկրի անկախութեան *եւ սեփական ժողովուրդի* ազատութեան, *դրանց համար «ապրելու եւ մեռնելու» գաղափարը :*

Մեր Բ. վէպն է Արշակունեաց եւ Մամիկոնեանց վէպը : «Պարսից պատերազմ» է անուանում Մանուկ Աբեղեան Այդ վէպի աղբիւրներն են՝ մասամբ Ագաթանգեղոս եւ գլխաւորապէս Փաւստոս Բուզանդ, ապա թէ Յովհան Մամիկոնեան :

Մ. Աբեղեան այդ ամէնն եւս ուսումնասիրել է հիմնովին։ Եւ նիւթը երկար տարիների ընթացքում դասախօսել է Էջմիածնի ճեմարանում ու Երեւանի համալսարանում :

« Պարսից պատերազմ » կոչուած վէպի բովանդակութիւնը կազմում են Հայոց կողմից մղուած երկարամեայ կռիւները պարսիկ Սասանեանների դէմ։ Առաջնորդութեամբ Մամիկոնեան տոհմի հերոսների, ընդ միշտ պատրաստ՝ ապրելու եւ մեռնելու իրենց «բնիկ» տիրոջ՝ Արշակունեաց տան եւ մինչեւ իսկ մէկ թիզ հող չզիջելու համար թշնամիներին :

Ժամանակը՝ չորրորդ դար գլխաւորապէս, երբ Պարսկաստանում տապալուել էր արդէն հինգհարիւրամեայ հարստութիւնը Արշակունիների եւ նրանց գահն անցել էր Սասանեաններին, իսկ Հայաստանում տակաւին տէր էին հայ Արշակունիներն իրենց իշխանութեան։ Պայքարն այնուհետեւ դեռ երկար շարունակուել Հայոց եւ Պարսից մէջ, երբ հայ Արշակունիներն եւս կորցրել էին արդէն իրենց գահը :

Մամիկոնեան տոհմին պատկանող Հայաստանեան սպարապետները ամբողջ սերունդ ղեկավարներն են եղել հայրենիքի անկախութեան համար մղուած կռիւների։ Մամիկ – Կոնակ (Մամգուն), Արտաւազդ, Վաչէ, Վասակ, Մուշեղ եւ Մանուէլ :

Վէպի այդ սերունդների հետ կապուած պատումները կազմում են — մեր արդի ժողովրդական վէպին « Սասնայ Ծռեր»ի պէս — մի-մի առանձին «ճիւղ»ն ամբողջ դիւցազներգութեան — « Պարսից պատերազմի» —, իսկ առաջնորդ դէմքերը՝ Մամիկոնեան սպարապետները, գլխաւոր հերոսները նրա ։

Ինչպէս սովորական է առհասարակ ազգային դիւցազնավէպերի մէջ, միշտ էլ յաղթող են դուրս գալիս կռիւներից այդ հերոսները։ Միլիոնների են հասնում Փաւստոսի մօտ թշնամիների բանակները, բայց դարձեալ կոտորւում են նրանք միշտ յաղթական Հայերի ձեռքով, յաճախ չի ազատւում նրանցից եւ ոչ մէկը : Ծովափի աւազի եւ երկնքի աստղերի չափ անթիւ ու անհամար Պարսիկներից եւ ոչ մէկն ազատուել չի կարողանում Հայերի առթած պարտութիւններից :

Նման ու բազմաթիւ ուրիշ օրինակներ՝ բուն իսկ արտայայտիչ յատկանիշներն են Բուզանդի պահած հայ ժողովրդական վէպի։ Այդպէս՝ հայրենի հողի պաշտամունքը խորհրդանշող հանդիպումը գերի ընկած Արշակ Թագաւորի եւ Պարսից ամբարտաւան արքայ Շապուհի միջեւ, Փառանձէմի սուգը իր ամուսին Գնէլի սպանութեան առթիւ, Մանուէլ սպարապետի ապխապատ լինելն ամբողջ կեանքում Վասակ սպարապետի անվերջ քաջագործութիւնները, յար եւ միշտ «անմխ» անելը բոլոր թշնամիներին եւ այլն, տիպար գծեր, առհասարակ ժողովրդական վէպի։

Հարկաւ, այդ վէպերի բուն իսկ միջուկը պատմական իրական եղելութիւններ են եւ սակայն, վէպի կերպարանք առած ժամանակի ընթացքում ժողովուրդի բերանում եւ յետոյ, հինգերորդ դարում, գրի առնուած Փաւստոս Բուզանդի կողմից :

Մանուկ Աբեղեան յաջողել է Փաւստոսի պատմութեան գրքից զրկել եւ ներկայացնել նրանում տեղ գտած վիպական հատուածները։ Աւելին, նա այդ վերջինները վերականգնել է իրենց բուն իսկ նախնական՝ չափածոյ կերպարանքի տակ

Բուզանդ — որպէս «գրագէտ վիպասան»ի — գործը, ինչ վերաբերում է վիպական տարրին, շարունակել է յետոյ (8րդ դար) Յովհան Մամիկոնեան։ *Վէպը զարգացել է արդէն համահայկական լինելուց եւ առել է տեղական գաւառական կերպարանք, որպէս « Տարօնոյ պատերազմ »։ Հերոսները դարձեալ Մամիկոնեաններն են, բայց նրանք կռիւ մղում են ոչ թէ ընդհանուր հայրենիքի, ամբողջ Հայաստանի անկախութեան եւ ազատութեան նշանաբանով, այլ՝ իրենց բնիկ տոհմի եւ երկրի միայն :*

*

Հայկազանց, Արշակունեաց եւ Մամիկոնեան վէպերից յետոյ գալիս է մի ուրիշը, նորը, «Սասնայ Ծռեր»ը կամ «Սասունցի Դաւիթ»ը, որի մանրամասն վերլուծմանը եւ քննութեանն եւս անդրադարձել է Մանուկ Աբեղեան իր մի ներհուն աշխատութեամբ։ Մինչ այն, սակայն, մի քանի խօսքով ներկայացնենք հայ միջնադարեան եւ արդի ժողովրդական երգերին նուիրուած իր առանձին ուսումնասիրութիւնները։ Ինչպէս իր բոլոր միւս գլխաւոր աշխատութիւնների, նաեւ այս վերջինների նիւթը տարիներ շարունակ հեղինակը մշակել եւ նախապէս կարդացել է պարբերաբար իր ճեմարանական դասախօսութիւններին, ապա թէ տպագրութեան յանձնել առանձին հատորներով :

« Հին հայ գուսանական ժողովրդական երգեր » *վերնագիրն ունի այդ հարցերին նուիրուած գլխաւոր հետազօտութիւնը Մանուկ Աբեղեանի (1931)։ Այդտեղ աւելի մանրամասնօրէն ներկայացրել է նա իր տեսակէտները մեր միջնադարեան երգերի մասին, որ չական գծերով գրի առած է եղել 1899 – 1900 թ. արդէն :*

Ահա իր եզրակացութիւնները :

Սիրոյ երգերը բոլորը, մեծ մասով նաեւ պանդուխտի երգերը, որ մեզ հասել են միջնադարից եւ պահուած են մնացել ձեռագիր հին տաղարաններում, ոչ թէ մի որոշ ժամանակի եւ մէկ անհատի ստեղծագործութիւններ են, այլ ընդհակառակն, դարերի ընթացքում եւ մի քանի սերունդների կողմից կատարուած եւ սկզբնապէս զուտ ժողովրդական ստեղծագործութիւններ, միշտ նորինորոյ մշակութեան ենթարկուած գուսանների բերանում ;

Հաւաքական *գործեր:*

Նահապետ Քուչակին *վերագրուած երգերն եւս որեւէ հեղինակի գործեր չեն ամենեւին, այլ դարձեալ հաւաքական ստեղծագործութիւններ եւ ընդհանուր գուսանական վերամշակումներ :*

Ակներեւ է ներքին առընչութիւնը մի կողմից այդ հին երգերի, «Հայրէնների», *եւ միւս կողմից Ակնայ արդի ժողովրդական երգերի,* «Անտունիների » *միջեւ :*

Ցայտնի է սակայն, որ Ա. Չօպանեան «Նահապետ Քուչակի դիւանը» վերնագրի տակ հրատարակած իր հատորի մէջ(1902) այդ միակ անձին, Նահապետ Քուչակին է վերագրել ամբողջ շարքեր մեր միջնադարեան գուսանական ժողովրդական երգերի, «Հայրէններ»։ Առանց որեւէ հիմքի, պարզապէս ելակէտ ունենալով «Հայերգ» ժողովածոյի (1892) հրատարակիչ Տէվկանցի մի սովորական կամ լսողի ենթադրութիւնը, այն եւս՝ ինչ մի հատիկ տաղաչարքի («Այս գովական գիշերս ի բուն») է վերաբերում միայն։ Ա. Չօպանեան անսահման լայնացրել է այդ — ինքնին բոլորովին խախուտ — շրջանակը եւ իր հրատարակած բոլոր երգերն անխտիր Ն. Քուչակին վերագրել :

Մանուկ Աբեղեան ամենայն մանրամասնութեամբ եւ զուտ գիտական - բանասիրական մեթոդով քննել է ամբողջ հարցը, պարզել հայ միջնադարեան երգերի տեսակները եւ նրանց կաւթիւնը, պրպտել բոլոր ձեռագիր եւ տպագիր տաղարանները եւ ոչ մի տեղ որեւէ— ու նաեւ Քուչակինը — անուն չգտնելով՝ այն եզրակացութեան է յանգել, թէ Նահապետ Քուչակի անունը ջնջել պէտք է հայ հաւաքական ստեղծագործութիւնների վրայից :

Ու լաւ է արել Ա. Չօպանեան՝ իր յիշեալ հատորի երկրորդ տպագրութիւնը — ճոխացրած եւ բարեփոխած (Փարիզ 1940) — « Հայրէններու բուրաստանը» վերնագրելով։ Ջուր տեղր սակայն թէեւ պայմանական կերպով, Ն. Քուչակին «վերագրուած» յօրջօրջելով դրանց մի մասը :

Մանուկ Աբեղեան իր այդ, ինչպէս նաեւ շատ տարիներ դրանից առաջ (1904) լոյս ընծայած «Ժողովրդական խաղեր» *հատորում քննութեան ենթարկելով ամէն կողմից հայ ժողովրդական երգերն ընդհանրապէս եւ արդի գեղջուկ երգերը մասնաւորապէս, կանգ է առել յատկապէս մեր հին «Հայրէններ»ի եւ նրանց անմիջական շարունակութիւնը կազմող արդի «անտունի» երգերի վրայ։ Արուեստի, գաղափարների, լեզուի եւ տաղաչափութեան տեսակէտից միանգամայն*

Այն եւս յիշենք այս կապակցութեան մէջ, որ Մանուկ Աբեղեան եւ ողբացեալ Կոմիտաս միասնաբար լոյս են ընծայել «Հազար ու մի խաղ» վերնագրով ժողովրդական երգարանի երկու պրակ (1903 եւ 1905) :

« Մոկաց Միրզէն» *ծանօթ վիպերգն եւս նրանք միասին են մշակել բանահիւսական կողմով, դաշնաւորել է, ի հարկէ մեծն, հայ մեծ երաժիշտը։ Ասենք վերջապէս, որ Մ. Աբեղեան, դեռ բոլորովին երիտասարդ, ճեմարանում յօրինել է հանրածանօթ «Լօ – լօ» ռազմերգը, որ եւ նոյնտեղ ձայնագրել է պատանի Կոմիտասը, այն ժամանակ՝ Սողոմոն Սողոմոնեան, ուսանող Գէորգեան Ճեմարանի :*

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

●

Քառորդ դարու անջրպետ մը զիս կը բաժնէ այն յիշատակելի օրէն, երբ առաջին անգամ կը հանդիպէի իրեն, ժամադրծի իր աշխատանոցին մէջ։ Օհան Կարօն էր որ զիս կը տանէր հոն, Վասպուրականի Հայր. Միութեան կազմակերպած մէկ հանդէսին առնչութեամբ .

Հրաչ մեզ կ'ընդունէր սրտաբաց անկեղծութեամբ մը, իբրեւ թէ մտերիմ բարեկամները եղած ըլլայինք երկար տարիներէ ի վեր։ Անոր քովն ի վեր կը թաչկոտէր նրբահաստ օրիորդ մը, որ իր զուարթ բացագանչութիւններով կ'ոգեւորէր մթնոլորտը։ Արշալոյս Թէրլէմէզեանն էր ան, Վասպուրականի հարազատ աղջիկը, — ինչպէս կը ներկայացնէր ինծ լուսահոգի Մուսասիրը, — որ յետագային Հրաչին կեանքի ընկերուհին պիտի դառնար : Շատ քաղցր տպաւորութիւն մը՝ պիտի կրէի այս առաջին հանդիպումէն :

Հազիւ տարի մը անցած, երբ հաւաքոյթ մը կ'ունենայինք մեր Քարթիէ Լաթէնի բնակարանին մէջ, Վասպուրականի հերոսամարտին 15րդ տարեդարձը տօնելու առաջադրութեամբ, Օհան Կարօն ինծ կ'ըսէր Հրաչի մասին.

— Ա՛խր, *նա քանքարաթաքոյց մարդ է, դժուարաւ կարողացանք համոզել եւ բերել մեր մէջ ...*

Իրաւունք ունէր։ Երկար տարիներ եւրոպական շրջանակի մէջ ապրած, Հրաչ կարծես կը խրտչէր հայկական միջամայ-

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

■

× *Երկու զոհերուն սպանութենէն մօտ մէկ շաբաթ ետքը, հիւպատոսը կը հեռագրէ Գերմանիոյ վարչապետ Պեթմանհոլվէկի, 1915 Յուլիս 27 թուականով (Հ.Տ. 13 Յուլիս) .—*

« Ծանօթ հայ երեսփոխանները, Զօհրապ եւ Վարդգէս, որոնք Պոլսէն աքսորուած էին կարճ ատենէ մը ի վեր, քանի մը օր Հալէպ մնացին։ Անոնք գիտէին որ պիտի սպաննուէին, երբ կառավարութեան հրամանը գար զիրենք Տիարպէքիր աքսորելու համար. Ես առիթ ունեցայ այս մասին լուր տալու (Պոլսոյ) կայսերական դեսպանատան : Ժանտարմաները, որոնք անոնց կ'ընկերանային եւ հոս վերադարձան, յայտարարեցին թէ դիպուածով հանդիպեցան աւազակներու եւ թէ աքսորականները դնդակահարուեցան անոնց կողմէ։ Այլեւս տարակոյս չկայ թէ կառավարութիւնը զանոնք սպաննել տուած է Ուրֆա – Տիարպէքիր ճամբուն վրայ ։— Ռէօսլէր։ *(Տեղեկագիր Յոքթ. Լեփսիուսի, 1914 – 1918, էջ 109)։*

★

ՄԵԾ ԵՊԱՐՔՈՍԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Մեծ եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշա հետեւեալ գիրը ուղղած է Օսմ. Երեսփ. ժողովին, 1916 Նոյ. 15 թուականով, ի պատասխան կառավարութեան ուղղուած պաշտօնագրին (1916 Նոյ. 2, թիւ 62)։

— «Նախորդ նստաշրջանին բացակայող երեսփոխաններէն Էրզրումի երեսփոխան Վարդգէս եւ Պոլսոյ երեսփոխան Զօհրապ էֆէնտիները Տիարպէքիրի պատերազմական ատեանին կողմէ եղած պահանջման վրայ Տիարպէքիր ղրկուած ատեն, Չէրքէզ Ահմէտի եւ իր «չէթէ»ին մարդոց կողմէ սպաննուած ըլլալով, ատոնք Դամասկոսի պատերազմական ատեանին կողմէ դատուած եւ մահուամբ պատժուած են (ՅԱՌԱՋ.— Միայն երկուքը)։ *Պիթլիսի երեսփոխան Ձերայ էֆէնտի զօրահանութեան ղեկուցումէն առաջ Եւրոպա գացած է եւ չէ վերադարձած։ Արղանիի երեսփոխան Սեմփատ էֆէնտի ներկայիս ողջ չէ, ինչպէս կը հաստատեն նոյն վայրէն հասած տեղեկութիւնները։ Վանայ երեսփոխան Վռամեան էֆէնտի Վանայ ապստամբութեան միջոցին սպաննուած է Պիթլիսի մօտերը։* (ՅԱՌԱՋ.— Դաւադրութեամբ սպաննուած էր ապստամբութենէն առաջ)։ *Փափազեան էֆէնտի ալ Մուշի մէջ «չէթէ»ներու միացած եւ զանոնք վարած միջոցին զարնուելով մեռած է* (ՅԱՌԱՋ.— Սխալ) *։ Գայսէրիի երեսփոխան Թումայեան էֆէնտի նախընթաց տարեշրջանէն առաջ իր հայրենիքը լքելով անկէ ի վեր իր հայրենիքը վերադարձած չէ, ինչպէս հաստատուած է յետ քննութեան եւ ինչպէս կը հաղորդուի Ներքին գործերու բարձր նախարարութենէն գրաւորապէս։* (Թուրքերէն բնագիրը տպուած Ալպոյաճեանի գրքին մէջ, էջ 249)։

■

ԾԱՆՕԹ.— *Այստեղ կը վերջանան Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան վերաբերեալ նիւթերը։ Թղթածրարը կը պարունակէ նաեւ զանազան թուղթեր, — Զօհրապի բարենորոգման ծրագիրը՝ ֆրանսերէն, Տիկին Զօհրապի կողմէ Գ. Պօղոս Նուպարի ուղղուած նամակներ, Զօհրապի մէկ նամակը՝ Պոլսոյ մէջ ծրագրուած Հրատարակչականի մը մասին եւ այս առթիւ տեսակէտներ՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութեան մասին ։ Եւ վերջապէս շարք մը թուրքերէն պաշտօնագիրներ եւ թերթերու կտրօններ, որոնք հրատարակուած են արդէն։*

Անտոնեան միեւնոյն ատեն կազմած է մանրամասն քարտէս մը՝ երկու նահատակներու տարագրութեան ճամբաներու մասին, մինչեւ սպանութեան վայրը, հիմնուելով իրազեկներու տուած տեղեկութեանց վրայ։

Թուղթերուն մէջ կը գտնուի Զօհրապի մէկ նամակը, 1900 յունիս 22 թուակիր, քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններով։ Անտոնեան կը կարծէ թէ այդ նամակը ուղղուած է Թէոդիկի, «Ամէնուն Տարեցոյց»ին համար :

Ահաւասիկ այդ նամակը. —

«1861 յունիս կամ յուլիսին ծնած եմ Պէշիկթաշ (Կ. Պոլիս)։

Նախնական կրթութիւնս առած եմ Պէշիկթաշի Մաքրուհեան եւ Օրթագիւղի Թարգմանչաց եւ հոնկէ Համմէջեաններու Լուսաւորչեան վարժարաններուն մէջ։

Բարձրագոյն կրթութիւնս առած եմ Բերայի Կայս. համալսարանի երկրաչափական վարժարանին մէջ, ուսկից առաջին վկայականով շրջանաւարտ եղած եմ 1880ին։

Իսկոյն իրաւագիտութիւն ուսած եմ Պոլսոյ իրաւագիտական վարժարանին մէջ։ Փաստաբանի վկայականս առած եմ 1883ին։ Այդ թուականէն փաստաբանութեան ասպարէզը կը շարունակեմ ։

Հրապարակագրութեան սկսած եմ 1878ին, որչափ որ կը յիշեմ, Թիւլպէնտճեանի «Լրագիր»ով։

ԽՄԲ.— Նամակը մէկ էջ է, առանց ստորագրութեան։ Կը նշանակէ թէ շարունակութիւնը չենք կրցած գտնել։

(Շար.)

րէն եւ քաշուած էր իր պատեանին մէջ ։ Բայց, այն օրէն ասդին, ան մուտք կը գործէր գրական հաւաքոյթներէն ներս եւ ուշադրաւ դէմք մը կը դառնար իր ելոյթներով ։ Դեռ կը յիշեմ Նախապատերազմեան տարիներուն «Յառաջ»ի մէջ հրատարակած իր գրական - գեղարուեստական յօդուածները, ուր կ'արտացոլային հմուտ եւ խորաթափանց մտքի մը կայծկլտումները ·

Հրաչ Սարգիսեան ունէր նաեւ լաւ դատողութիւն, ներթափանցութիւն եւ մանաւանդ ճաշակը գեղեցիկին, որ անշուշտ կուգար պերճ գեղօրներու, ժամացոյցներու եւ գոհարներու հետ ունեցած իր երկարամեայ շփումէն ։ Ու եթէ ներողամիտ էր հանդէպ հայ բեմական շարժումին, — մինչեւ իսկ լիաբուռն կը քաջալերէր զայն, — պատճառն այն էր որ ՄԵԾՆ էր այդ թատրոնը եւ հերոսական զոհողութիւններով մէջտեղ կուգար ։

Մեծ թատերագէտ մըն էր ան, «աշխարհահռչակ դերասան» մը, ինչպէս ժամանակին Գուրգէն Մխիթարեանը՝ Պոլսոյ մէջ ։ Դասական խաղացանկին խորապէս ծանօթ էր, նոյնքան ալ արդի թատերական շարժումներուն, որոնց կը հետեւէր յարատեւօրէն ։ Մեր ընթերցողներուն միտքը թարմացնելու համար, այստեղ կ'արտագրեմ կարեւոր հատուած մը իր մէկ թատերագրական յօդուածէն, լոյս տեսած այս սիւնակներուն մէջ, նախապատերազմական տարիներուն ·

— « Թատերական գործ մը կենդանացնելու համար անհրաժեշտ է բանաստեղծի խառնուածք ։ Նոյն իսկ կառուցուածքը, նոյն իսկ խօսակցութիւնը, պատկերներն եւ շարժումները պէտք է ենթարկուին բանաստեղծի թռիչքներուն ու անոր ղեկավարած յորդառատ երանգներուն ։ Այսինքն մարմին եւ հոգի տալ ստեղծուած տիպարներուն, զանոնք մարդկօրէն վերապրեցնելու համար բեմին վրայ ։

« Թատերգութեան մը նիւթը այնքան կարեւոր չէ, որքան անոր մօտենալու ձեւը ։ Արուեստը տիրական կը դառնայ եւ յաճախ կը մեկնարկէ տիպարները զանոնք աւելի բնական ընծայելու համար, եթէ հեղինակին ունի բանաստեղծի ջիղ եւ իր ներաշխարհը վերապրեցնելու բնատուր սաղմ ։

« ... Բանաստեղծի մը հոյլերին մէջ, քանի մը պարզ յատկանիշներ կրնան հարստութիւնը խորքերու հրաշալի մը ընծայել մեզի, անոր խանդավառ երեւակայութեան հրդեհին մէջ ամբողջ փոթորկոտ աշխարհ մը դառնալ » ։

Ճշմարիտ է այս սահմանումը, որ ոչ միայն ցոյց կուտայ իր խոր հմտութիւնը բեմական արուեստի մասին, այլ եւ լաւն կը մատնանշէ մեր շատ մը թատերագիրներու ձախողութեան իրական շարժառիթը ։

Ափսոսալի դեռ մնացած էր որ քանի մը խանդավառ տողեր նուիրած էի իր մեծատուններէն Օր · Ցոլիանէ Սարգիսեանի յիշատակին (արկածահար) ։ Երկու տարի

վերջ, անողոք հիւանդութիւն մը պիտի խլէր նաեւ իր սիրելի քոյրը ։ Բնականաբար շատ դզուած էր այս կորուստէն, բայց իր դէմքը կը պահէր երեւութապէս խաղաղութիւն մը ։ Վերջին տարուան եկեղեցիին դուրս, երբ եղբայրական շեշտով մը սրտխօսութիւնս կը հարցնէր, մտքէս չէր անցներ թէ շատ չանցած պիտի բաժնուէր մեզմէ ի սպառ ։ Իր յիշատակը ընդմիշտ պիտի ապրի մեր հոգիներուն մէջ ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

★

«ՏՂԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԻ ԸՆԷՔ»,

Կ'ԸՍԵՆ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ...

Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակները եւ մամուլը կը շարունակեն խոհեմութեան խրատներ տալ Յունաստանի, Կիպրոսի հարցին առթիւ ։

Կառավարական կուսակցութեան օրկանը, Զաֆէր, որուն խմբագրապետը երեսփոխան է, հետեւեալ ազդարարութիւնը կ'ուղղէ խմբագրականով մը ·

— Թուրքիոյ ներկայացուցիչը կ'ըսէ թերթը, Կիպրոսի հարցը ՄԱԿին առջեւ հանելու դէմ քուէարկեց ու դէմ խօսեցաւ ։ Որովհետեւ Լօզանի դաշնագրին համաձայն, զոր ստորագրած է նաեւ Յունաստան, Կիպրոս կղզին յանձնած է Անգլիոյ եւ այդ ձեւով անգլ · կայսրութեան մաս կը կազմէ ։ Ատ ըլլալով խնդրին իրաւական կացութիւնը, այլեւս անգլիական ներքին հարց մըն է ։ Եւ համաձայն ՄԱԿի ուխտին երկու յօդուածին 7րդ հատուածին ՄԱԿի ընդհ · ժողովը իրաւասու չէ հեյլէն պահանջը քննելու ։ Անգլիացիք ոչ միայն այս պարագան մատնանշեցին, այլեւ յայտարարեցին թէ պիտի չմասնակցին խորհրդակցութեանց, եթէ հարցը վիճաբանութեան դրուի ։

Կիպրոսի ճակատագրով մեծապէս շահագրգռուած է Թուրքիա եւ այլեւս սախմանաբար պիտի մասնակցի վիճաբանութեանց ։ Տնտեսական եւ աշխարհագրական տեսակէտով Կիպրոս Թրքական հողերուն շարունակութիւնն է եւ կարելի չէ որ Թուրքիա ընդունի ոեւէ որոշում եթէ իր հաւանութիւնը չէ առնուած ։ Կղզին Թուրքիոյ ապահովութեան տեսակէտով անհրաժեշտ է այսօրուան հաւասարակշիռ ու կայուն կացութեան պահպանման համար ։

Համաշխարհային հանրային կարծիքը պէտք է գիտնայ որ Կիպրոսը Թուրքիոյ համար կարեւորութիւն ունի եւ կղզիի ճակատագրին մասին խօսք ըսելու իրաւասու է ամէնէն շատ ոչ թէ Յունաստանը, այլ Թուրքիան ։ Որքան ատեն Անգլիա իր վճռական ընթացքը կը պահէ, արտաքին ... մէջտեղ նետած Կիպրոսի հարցը մտահոգութիւն պիտի չպատճառէ մեզի ։

Վրդովիչ պարագան յոյն կառավարութեան ընթացքն է ։ Ոչ միայն Ատլանտեանի ուխտով, այլեւ Պելկրատի դաշինքով ալ դաշնակից ենք Յունաստանի, որուն այսօրուան ղեկավարներուն բռնած դիրքը անըմբռնելի կը մնայ մեզի համար ։

Մենք տակաւին չենք ուզեր մեր յոյսը կորսնել ու արժէք կուտանք Թուրքեւհելլէն բարեկամութեան եւ գործակցութեան ու լուրջ թելադրանք կ'ընենք ։ Մեր ուղեգիծը չինարար բնոյթ ունի եւ ոչ թէ քայքայիչ ։ Տակաւին ամէն ինչ վերջացած չէ եւ կացութեան պարզաբանումը մեր դաշնակից Յունաստանին ձեռքն է ։ Ինքը նեղ ու դժուարին կացութեան մը մատնուած է եւ զինքը փրկելու համար անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընելու ենք ։

Տակաւին ամէն ինչ վերջացած չէ ։ Մեր այս խօսքը կ'ուղղենք նաեւ ՄԱԿի ընդհ · ժողովի անդամներուն, բարեկամ, դաշնակից ու բարեացակամ անդամներուն ։ Վնասին որ կողմէն դառնալու շահ է, կ'ըսեն ։ Պէտք չէ թոյլ տալ որ աշխարհը ջիղերի նման պարբերաբար կրծող խնդիրները ամէն տարի այս եղանակին ՄԱԿի ընդհ · ժողովին առջեւ հանուին կամ աղտոտ լաթեր փռէին հոն ։

Կը յուսանք որ մեր հելլէն բարեկամները ուշ կամ կանուխ պիտի ըմբռնեն թէ իրենց իսկ շահուն համար Կիպրոսի հարցին առջեւ պէտք է փակուին ՄԱԿի դուռները ։ Որովհետեւ ամէնէն առաջ Յունաստանի պիտի վնասէ հաւաքական ապահովութեան խախտումէն ։ Մեր վերջին խօսքն է — Տղայութիւն ընելու ատենը չէ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հայերուն ընդհ · թիւն է վեց հազար, 1700 Երուսաղէմի Ս · Յակոբեանց վանքին մէջ եւ 4500 հողի քաղաքին մէջ եւ շրջականները ։ Երուսաղէմի Ս · Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտներու թիւն է 450, հայ կաթողիկէ դպրոցին՝ 40, ժառանգաւորաց վարժարանին՝ 30, Երուսաղէմի օտար վարժարաններուն 150 ։ Ընդհ · թիւն է 670 ։ Ամմանի Հեթումեան վարժարանը ունի երկու հարիւր աշակերտ, հայ կաթողիկէ վարժարանը՝ 110, հայ բողոքականներու ծաղկոցը՝ 60 ։ Ամմանի մէջ Որոշ շէնք աւանի մանկապարտէզը քանի, օտար դպրոցներ կ'երթան 150 աշակերտներ ։ Ընդհ · 540 ։ Ժողովուրդը կը գրադէ առեւտուրով ։ Ունին նաեւ լաւ արհեստաւորներ ։ Լուսանկարչութեան գրադողները մեծ մասով Հայեր են ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր · Միութեան Պատգ · ժողովը այս տարի գումարուած է Շիրակայի մէջ (Մ · Նահանգներ) ։ Ներկայ եղած են 19 մասնաճիւղերու 23 պատգամաւորներ ։ Միութիւնը մասնաճիւղեր ունի Ամերիկա, Քանատա, Ֆրանսա, Յունաստան, Լիբանան, Սուրիա եւ Իրաք ։ Ժողովին բացումը կատարած է Արտաշէս Գալուստեան, իսկ Սուրէն քհնյ · Բաբախեան հոգեհանգստեան արարողութիւն մը կատարած է ի յիշատակ Տարօնի նահատակներուն, մասնաւորապէս Հրայրին եւ զօր · Սմբատին ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Կեդր · վարչութիւնը գնահատելի աշխատանք տարած է այս տարի, նոր մասնաճիւղեր կազմելով Լոս Անճէլըսի, Նիակարա Ֆոլսի, Յունաստանի եւ Իրաքի մէջ ։ Օժանդակած է 120է աւելի աշակերտներու, չորս բարձրագոյն եւ երեք համալսարանական ուսանողներու վճարելով կրթաթոշակները եւ շատ անգամ կրենական եւ այլ պիտոյքներ ։ Օգնած է կարօտեալներու եւ ձեռնարկած Տարօն Տուրուբերանի ժամանակակից հարիւր տարուան պատմութիւնը կազմելու եւ հրատարակելու ։ Այս տարի կրթական թոշակներու գումարը բարձրացուցած են չորս հազար տոլարի ։ 1200 տոլ · քուէարկուած է ի նպաստ կարօտեալներուն ։ Նոյն օրը տօնուած է նաեւ Վարդավառը ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԺԱՄԱՆԱԿ ՉՈՒՆԻՆ ...

ԼՈՆՏՈՆ — Սիրելի «Յառաջ » այս տողերը պիտի չգրէի, եթէ «Յառաջ»ի Սեպտեմբեր 26ի թիւին մէջ Վահէի «Օրը Օրին»ին սա տողերը չկարդայի — «Զափազանցութի՞ւն է պահանջել որ երբեմն հայերէն գիրքեր ալ գնեն · իրենց համար ։ Գոնէ ամիսը մէկ հատ » ։

Ախ, սիրելի Վահէ, ի՞նչ ... ամիսը մէկ գի՞րք ... Հաւատա, աշխարհի ամէնէն երջանիկ մարդը պիտի ըլլայի, եթէ Լոնտոնի հայ գաղութին ամէն մէկ անդամը գոնէ հինգ տարին անգամ մը հայերէն գիրք մը գնէր ։

Ատտուած միայն գիտէ, համատարած անտարբերութիւնը որքա՜ն խոցած է սիրտս ...

Հազար հոգի կը հաշուենք Լոնտոնի հայութիւնը ։ Այս հազարին մէջ հազիւ տասը ընտանիքներ հայերէն թերթ եւ գիրք կը կարդան ։ Եթէ կ'ուզէք, անուններն ալ յայտնեմ (ԽՄԲ.— Գրած էր, բայց զանց կ'առնենք) ։

Կը ճանչնամ հարուստ ընտանիք մը որ ամէն կիրակի իր զաւակներուն հետ եկեղեցի կ'երթայ անձնական կառքով ։ Այս ընտանիքին ամբողջ մէկ տարի հայերէն թերթեր տուի, երբեք չմերժեց ։ Բայց երբ Սողոմոն Թեհլէրեանի «Վերյիշումները» առաջարկեցի, (լաթակազմ, հազար ֆրանք) պատասխանեց թէ ժամանակ չունի գիրք կարդալու ։

Եւ դեռ քանի՜ներ այսպէս ...

ՅՈՎՀ · Կ · ՉԱԼԸՔԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ · ՄՆԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԵՐԵՍԻ ՎՐԱՅ ։

ՇԱՆԴԱՁ Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԵՏՔԸ...

Ինք եւ Վալէնտին, քիչ մը լքուած տրամադրութեամբ, կծկուած են ենթասպաներուն յատկացուած խուցը, պարապ սենեակին մէկ անկիւնը ։ Մեր այցելութիւնը անոնց մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ · չէ՞ որ հիմա կարելի է «սկատ » խաղալ ։

Այս քանի մը ժամուան մէջ Ինք լաջողեր է արդէն զինուորներու խորհուրդի անդամ դառնալ ։ Ան ինքն է որ պարապաշտօնէ տուեր է իրեն այդ պաշտօնը եւ կը շարունակէ պահել զայն, վասնզի զօրանոցին մէջ այնպիսի խառնաշփոթութիւն կը տիրէ որ ոչ ոք բան մը կը հասկնայ ։ Այդպիսով Ինք ապահովուած է գոնէ մօտալուտ ապագայի համար, վասն զի իր նախկին պաշտօնը վերջնապէս եղած է ձեռքէն ։ Այն փաստաբանը, որու մօտ ան առաջ կ'աշխատէր, կը գրէ իրեն Կէօլնէն, թէ պատերազմի ընթացքին կիները շատ լաւ վարժուեր են ամէն գործի, ու իրենց աշխատանքն ալ աւելի աժան է · մինչ Ինք, երկար ատեն ռազմաճակատը գտնուելով, հաւաի թէ այլեւս կարողանայ բիւրոյի համար պիտանի պաշտօնեայ լինել ։ Ի վերջոյ յիշելով թէ ժամանակները

շատ ծանր են, փաստաբանը իր անկեղծ ցաւակցութիւնը կը յայտնէ անոր եւ բարեմաղթութիւններ կ'ընէ ապագայի համար ։

— Բարի պտուղ մըն է,— կ'ըսէ Ինք մելամաղձօրէն, — տարիներ շարունակ ես միայն մէկ փափաք ունեցած էի՝ հեռանալ Պրուսացիներէն իսկ հիմա մարդ ուրախ է որ կրնայ մնալ · · էհ, միեւնոյնն է՝ այսպէս փճանալ թէ այնպէս ... Կը յայտարարեմ տասնեւութ ,— կ'ըսէ Ինք, խաղաթուղթերուն նայելով ։

Վիլլի հիանալի թուղթ ունի ձեռքը ։

— Քսան, — կը պատասխանեմ ես անոր փոխարէն,— իսկ դո՞ւն , Վալէնտին.

Ան կը թոթուէ ուսերը ։

— Քսանեւչորս ։

Նոյն պահուն, երբ՝ քառասուն յայտարարելէ վերջը՝ Ինք ետ կը կենայ խաղէն, ներս կը մտնէ Կարլ Բրեօգեր ։

— Օհօ, շուտով ամէնքս ալ նորէն միասին կը լինինք,— կ'ըսէ Վիլլի՝ աղուոր մը տեղաւորուելով նստարանին վրայ ,— զօրանոցը վերջ ի վերջոյ զինուորին ճշմարիտ հայրենիքն է ... Քառասունեւմէկ ։

— Քառասունեւվեց , — կ'արտասանէ Վալէնտին մարտահրաւէրի եղանակով ։

— Քառասունեւութ , — կ'որոտայ Վիլլի ։

Վայ սատանայ, բարձր խաղ մը կը դառնայ ։ Մենք աւելի մօտ կը նստինք խաղացողներուն ։ Վիլլի եռանդօրէն պահարանին կը կոթնի եւ խիստ բարձր դրանց մը կը ... ցնէ մեզի ։ Սակայն Վալէնտինի դէմքին զիւային ժպիտ մը կը խաղայ · անոր թուղթը աւելի ալ բարձր է ·

Զափազանց հաճելի է հիմա հոս, այս սենեակին մէջ ։ Սեղանին փակցուած մոմի կտոր մը կը պլպլայ ։ Ստուերներու մէջէն աղօտամօրէն կը փայփլին մահճակալները ։ Մենք կը կլանենք պանիրի խուշեր կտորներ, զորս Ինք սուինով կը կտրէ

— Ցխուն,— կը պոռայ Վալէնտին մոլեգնած ։

Նոյն պահուն դուռը ուժգնօրէն կը բացուի, ու Տիադէն շնչասպառ ներս կ'իյնայ ։

Զէ .. Զէ ... — կը կակազէ ան եւ յուզումէն սոսկալի կլթկէ մը կը բռնուի ։ Մենք զինքը վեր վերցուցած թեւերով սենեակին մէջ ասդին ու անդին կը դարձնենք ։

— Զլի՞ թէ պոռնիկները դրամդ թռցուցին,— կը հարցնէ Վիլլի կարեկցօրէն ։ Ան կը թոթուէ գլուխը ու նորէն՝

— Զէ ... Զէ ...

— Հանդարտ ։ — Կը հրամայէ Վիլլի զինուորական եղանակով ։

Տիադէն մէկէն կը գգաստանայ ։ Կլթիկը կը դադրի ։

— Զելլիգը ... ես գտայ Զելլիգը ։— Կը բացագանչէ ան ցնծագին ։

— Ինծի նայէ, — կը ճչայ Վիլլի ; — եթէ սուտ է բսածդ, ես քեզ դուրս կը նետեմ պատուհանէն ։

Զելլիգ մեր վաշտին յիսնապետն էր, առաջին կարգի սրիկայ մը ։ Յեղափոխութենէն երկու ամիս առաջ դժբախտաբար ուրիշ տեղ փոխադրուեցաւ , այնպէս որ մենք մինչեւ օրս չէինք կրցած զինքը ձեռք ձգել ։ Տիադէն կը պատմէ թէ Զելլիգ այժմ «Վիլհելմ Թագաւոր» գարեջրատան տէրն է եւ հիանալի գարեջուր ունի ։

— Երթանք, — կը գոչեմ ես, ու ամէնքս ալ դուրս կը նետուինք ։

— Բայց ոչ առանց Ֆերդինանդի , — կ'ըսէ Վիլլի ,— նախ անոր երթանք ։ Ֆերդինանդ տակաւին հաշիւ ունի մաքրելու Զելլիգի հետ Շրեօդերի առիթով ։

★

Մենք կը սուլենք ու կ'աղմկենք Կոզոլէի տան առջեւ, մինչեւ որ ան ահաճօրէն գիշերանոցով կը մօտենայ պատուհանին ։

— Այդ ի՞նչ փչեց ձեր խելքին ... առաջին իսկ բիրկուն, — կը մրթմրթայ ան,— չէ՞ք գիտեր որ ամուսնացած եմ ։

— Մենք Զելլիգը երեւան հանած ենք , — կը պոռայ Վիլլի ։

Ֆերդինանդ կը կենդանանայ ։

— Հիմա կուգամ ,— կը պատասխանէ ան եւ հինգ վայրկեան ետքը արդէն վարն է ։ Մենք խոկոյն ճամբայ կ'իյնանք ։

(Շար ·) Է · ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու զերման սպաները, նախկին զօրավար Օպերկ եւ օգնականը՝ գնդ. Քնոխըն, հակառակ չորս ականաւոր փաստաբաններու ճարտասանութեան։ Երկուքն ալ վերաքննութեան դիմեցին։ Այժմ Գերագոյն Ատեանը պիտի քննէ ատուարածալ թղթածրարը եւ դատավարութեան ատենադրութիւնները, ստուգելու համար թէ օրինական թերութիւններ կատարուա՞ծ են։ Մահավճիռը արձակուեցաւ երեք ժամուան խորհրդակցութենէ մը ետք։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց Տոքթ․ Մոսատեղի արտաքին նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էր, Շահը տապալելու համար։ Ատեանը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց նախկին երեսփոխան եւ նախարար Շայեկանը, իբրեւ մեղսակից։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ քննութիւնը կը շարունակուի ամէն օր։ Երէկ դէմ դիմաց պիտի հանուէին ոստիկանական տեսուչ Տիտ եւ լրագրող – միջնորդ Պառանէս, անջատ հարցաքննութենէ մը ետք։ Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը պահանջէ դատական քննութիւն մը կատարել Տիտի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ չարագործ մը պահած է։ Թերթերը կը գրեն թէ նորանոր ծալքեր կը բացուին ամէն օր։

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ապահովութեան վարչութեան ծածկագրի նախկին պաշտօնեաներէն Բապըրթ Ճէքըսն ձերբակալուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կատարած է ի հաշիւ օտար պետութեան մը։ Ամերիկեան թերթերը կը կարծեն թէ խնդիրը կապ ունի Փարիզի լրտեսական գործին հետ։

ԼՈՆՏՈՆԻ քարափի բանուորներուն տեղ զինուորներ պիտի գործածուին, եթէ գործադուլը չդադրի։

ԻՏԱԼԻՈՅ տասէին զինուորները Թրիէսթէ պիտի մտնեն Նոյեմբեր 4ին, որ տարեդարձն է 1914 – 18ի աւստրեւիտալական զինադադարին։ Անգլիացի հրամանատարը Ա․ շրջանը Իտալացիներուն պիտի յանձնէ Հոկտ․ 25ին։

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ յանկարծ ընդհատուեցան։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան օգնականը, որ Գահիրէ կը գտնուէր, Լոնտոն մեկնեցաւ օդանաւով, խորհրդակցելու համար։

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ «ոչ միայն կարելի է, այլ եւ բացարձակապէս անհրաժեշտ», կը գրէ խորհրդային ականաւոր տնտեսագէտ մը, Վարկա, «Նոր Ժամանակներ» պարբերականին մէջ։

ԹՈՆՔԻՆԻ մայրաքաղաքը, Հանոյ բոնիկներուն յանձնուեցաւ Հոկտ․ 10ին։ Ֆրանսական դրօշը վար առնուած էր շաբաթ օր, 80 տարուան տիրապետութենէ մը ետք։ Բնիկ զօրքը քաղաք մտած ատեն ամբոխը կը ծափահարէր, կը մանչէր եւ խելայեղ ցոյցեր կը կատարէր։

ԼՈՆՏՈՆԻ ԹԵՐԹԵՐԸ, որոնք օրական 15 միլիոն օրինակէն աւելի կը տպուին, լոյս չտեսան Բչ․ օր, մասնակի գործադուլի մը հետեւանքով

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախորդ փոխ – վարչապետ, Վասիլ Լուքա, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար էր, մահուան դատապարտուեցաւ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետ, Ատնան Մէնտէրէս, Աթէնք իջաւ, արեւմտեան Գերմանիայէն վերադարձած ատեն։ Թուրքիա եւս կ'ուզէ մասնակցիլ Պրիւսէլի դաշինքին։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ,
Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 21ԻՆ
GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ Ը․ տարեշրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քասէ սրճարանի վերնայարկը։

Կը խօսի ՊՐՈՖ․ Ֆ․ ՖԷՅՏԻ, նիւթը՝ «Արդի հայերէնի արտայայտչական կարողութիւնը»։

Յարգելի դասախօսը իր այս ուսումնասիրութիւնը կարդացած էր Արեւելագէտներու 23րդ միջազգային համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Քէմպրիճ (Անգլիա)։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ․ 7ԻՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ — Հաճընի Հայր․ Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ Վիէննէն Յովսէփ վրդ․ Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին։

Օրուան բանախօսն է Գ․ Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն։

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցիսաներուն կողմէ։ Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու։ Կը հրաւիրենք յարգել հերոսներու յիշատակը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ․ Կ․ ԽԱԶԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՐ։

Մուտք 250 ֆրանք։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ․ Կ․ ԽԱԶԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ․ Կ․ Խաչի վարչութեան։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէրեան իր «տխաքներով (Լիոնէն)։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն։

Զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ․ Կ․ Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան, 1914 – 15 եւ 1939 – 45։

Կիրակի, 17 Հոկտեմբեր

Ա․ ՄԱՍ — Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար։

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 36րդ տարեդարձը։ Ի ներկայութեան զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս․ Ռազմիկներու Ընդհ․ Ընկերակցութեանց եւ Գերիներու Միութեան։ Միրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Արիներու։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարգում մասնակցութեամբ Զին․ Նուագախումբի։

Պիտի խօսի Գ․ ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ, սպայ, պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան։

Բ․ ՄԱՍ — Ճաշ Ֆրանքեւհայկ․, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, ժամը 13ին։

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսացի ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան, 6 ռիւ տ'Արֆօլ, Հեռ․ ՏՐ․ 65–98։

Գ․ ՄԱՍ․ Ժամը (5․30ին) — Պարահանդէս, Օրքէսթր ՍԷՐԺ ԿԱՐՕ։

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ եւն․։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայկական կազմակերպութիւններն ու մամուլի թղթակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
RENE COTYի
Président de la République Française
«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»

Կը կազմակերպեն երեկոյթ մը ի նպաստ Օրլէանվիլի աղէտեալներուն։

Այս Երկուշաբթի, Հոկտ․ 18, ժամը 20․45, Palais des Sports

LA NUIT DE LA SOLIDARITE

Նախագահութեամբ ներքին գործերու նախարար՝

FRANCOIS MITTERANDի

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու՝ Պուրվիլ, Ա․ Քլավօ, Անի Քօրտի, Ռօպէռ Լամուռէօ, Ֆրանսուա Փերիէ, Ժոռժ Իւլմէռ եւ՝

MAURICE CHEVALIER

Տոմսերու գիները 1500, 1000, 600 եւ 350 ֆրանք։

ԴԻՄԵԼ — Փալէ տէ Սփօռ, 8 Պուլվառ տը Կրընէլ, Քուէ, 1 ռիւ Սքռիպ, էքիփ բերբին, 10 Ֆօպուռ Մօնմարթր եւ «ֆրանսական հանրապետութեան Բարեկամներուն» 11 ռիւ Փօմրոէօ։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Ձրի դասեր կը տրուին չափահասներու համար ամէն չորեքշաբթի գիշեր ժամը 19էն 20, առաջին տարի, ժամը 20էն 21 երկրորդ տարի։

Դասերը պիտի սկսին Հոկտ․ 13ին։

Lycée Condorcet ի սրահի մը մէջ
8, Rue du Havre, PARIS (9e)
Métro St.Lazare ou Havre-Caumartin

Հետեւողութեամբ՝
«Manuel de Langue Arménienne» de Mr. Frédéric Feydit.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա․ Աժտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կու տայ։ Հասցէ —

A· Ajderian, 41, Av. des Gobelins, Paris 13

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ — Հ․ Յ․ Դ․ Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ — Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8․30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ պարահանդէսի հարց։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր․ Միութեան ընդհ․ ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ․, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը սկսի իր դասախօսութիւններու շարքը։ Առաջին դասախօսը՝ բժիշկ Ժիրայր Բաբերտեան, նիւթը «Բոլորն ալ արգելափակուած չեն»։ Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 21–ին, Ազգ․ Տան մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ․ Տան մէջ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը փութայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել հայրենակից Պ․ Ռոկիոն Եզեկիէլեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն Տիկին Եզեկիէլեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ․ Կապ․ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը ծանուցանէ նախաձեռնողներուն թէ՝ վերաբացուած է «Սահակ – Մեսրոպ» հայերէնի դասընթացքը, 8 ռիւ տիւ Շաթօ, Տէօյ, հինգշաբթի օրերը ժամը 14–17, Մէրի Անէքս տը Տէօյ, Լապառի սրահին մէջ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

Dr. BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էթօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը Լ'Ինեօն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ MERCREDI 13 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7495 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2906

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱԶՆԻՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ»

Հայաստանի Սովետական Գրողներու Գ. Համագումարին գլխաւոր տեղեկաբերը, Գ. Բօրեան, իր զեկուցման մէջ քաղաքական խնդիրներ ալ կը յուզէ, յանգելու համար նոյն եզրակացութեան, — անխնայ պայքար «Դաշնակցներու դէմ.

— «Սովետական Հայաստանի գրողների սրբազան պարտքն է մերկացնել մեր ժողովրդի անարգ թշնամիների՝ միջազգային իմպերիալիզմի պնակալէզ դաշնակցական ավանտուրիստների ֆստմնելի գործունէութիւնը, ցոյց տալ նրանց թշնամական դէմքը, որոնք նստած արտասահմանում, վայրահաչում են Սովետական Միութեան, Սովետական Հայաստանի վրայ»:

Այս տեսակէտէն, գնահատելի կը գտնէ «արտասահմանի դեմոկրատական պրոգրեսիւ հայ գրողներն ու հայ առաջադէմ մամուլը, որոնք գնալի՛ դեր են կատարում դեմոկրատիայի եւ խաղաղութեան համար մղուող պայքարում եւ մերկացնում միջազգային իմպերիալիզմի վարձկաններին՝ Դաշնակներին», (Սով. Գրակ. եւ Արուեստ, 1954 Սեպտ. էջ 96–97):

Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը հատորներ անուններ եւ թերթեր, թելադրելով «քաջալերել եւ խրախուսել նրանց ազնիւ աշխատանքը»:

Զեկուցաբերը չի բացատրեր թէ ինչպէս կը կատարուի այդ «ազնիւ աշխատանք»։

Չի պարզեր այդ աշխատանքին լրագրական մասը, որ պարզապէս զարշապատում խուժանավարութիւն մըն է, ձեւով թէ բովանդակութեամբ: Աւելի ստդալի քան թրքական որեւէ «պրովոկացիա»: (Գրականը, եթէ խեղճուկ արժէքաւոր է, շատ ալ տարբերութիւն չունի ուրիշներու մշակած գրականութենէն.)

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ս. Թովմասեան, քիչ մը աւելի բաց կը խօսի:

Ան ալ արտասահմանեան գրականութիւնը կը բաժնէ երկու «իրերամերժ հոսանքներու — ռէակցիոն գրականութեան եւ պրոգրեսիւ գրականութեան»:

«... Առաջինը պաշտպանում է իմպերիալիզմի շահերը եւ ներծծուած է նրա գաղափարներով, երկրորդը՝ կանգնած է խաղաղութեան եւ դեմոկրատիայի համար մղուող պայքարի դիրքերի վրայ»

Գրծա՞ւ: Եթէ հեռուէն – մօտէն կապ չունիս մարքսիզմ–լենինիզմի հետ (Սթալինիզմը մեռաւ), հանճար ալ ըլլաս, մշակած գրականութիւնդ «ռէակցիոն» է, դատապարտուած՝ կործանման:

Այս առթիւ, հմտալի՜ց տեսութիւն մը եւս կը պարզէ Մ. Նահանգներու գրականութեան եւ արուեստի մասին, ուր «անկումն ու քայքայումը առաւել ակներեւ է»:

— «Եւ, քանի որ նոյն ախտով է վարակուած նաեւ արտասահմանեան հայատառ ռէակցիոն գրականութիւնը, հետեւաբար նա եւս դատապարտուած է անխուսափելի կործանման»:

Ամենագէ՞տ չինովնիկը, որ չի գիտեր քանի ամիս պաշտօնի վրայ պիտի մնայ, բացատրութիւն մըն ալ կուտայ, զուռնաւորելով իր վճիռը.

— «Ի՞նչպէս կարող է ապրել ու զարգանալ մի գրականութիւն, որը ժխտում է հայրենիքի գոյութիւնը եւ ատելութիւն է սերմանում նրա նկատմամբ: Հայ ռէակցիոն գրչակները հայ ժողովրդին «ազգովին դժբախտ» են համարում այն բանի համար, որ նա պետականութիւն եւ ազգային ինքնուրոյնութիւն է ձեռք բերել, որ նա աննախընթաց յաջողութիւնների է հասել իր երկրի էկոնոմիկայի եւ կուլտուրայի բոլոր բնագաւառներում»:

Ասով չի վերջանար Գ. Ս. Թովմասեանի փառաբանած «ազնիւ աշխատանքը»:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԻՐՔԸ ԶՕՐԱՑԱՒ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԽՈՍՏԱՑԱՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՏԱԼ

Ազգ. ժողովը երէկ, երեքշաբթի, շարունակեց թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ կատարել, վստահութեան քուէ տալու համար Մենտէս Ֆրանսի կառավարութեան։

Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ բացառիկ ժողով գումարած էր երկուշաբթի օր, որոշեց թեր քուէարկել, մերժելով համդերձ վերապահ՝ Լոնտոնի համաձայնութեան կարգ մը կէտերու մասին: Այնպէս որ ստուար մեծամասնութիւն մը ապահովուած էր դահլիճին համար: Եթէ մեծամասնութիւնը աննշան ըլլար, դահլիճին դիրքը պիտի տկարանար յառաջիկայ բանակցութեանց ընթացքին: Այժմ մեծ լաւատեսութիւն կը տիրէ եւ կարծողներ կան թէ ընկերվարականները ի վերջոյ պիտի հաւանին մասնակցիլ դահլիճին.

Ընկերվարական կուսակցութեան քառասուն մեծ վարիչներ միաձայնութեամբ քուէարկեցին այն բանաձեւը որ կ'արտօնէր իր երեսփոխանները ուժ տալ վարչապետին: Վիճաբանութիւնը տեւեց մէկ օր: Ընկերվարականները Ազգ. ժողովին մէջ ... են 104 ներկայացուցիչներ, ինչ որ դահլիճին համար կ'ապահովէր ստուար մեծամասնութիւն մը, աւելի քան օրինական թիւը (314): Վարչապետը նախապէս բանակցութիւններ կատարած էր կուսակցութեան վարիչներուն հետ, պարզելով նոր պառակտումի մը հետեւանքները.

Թեր քուէարկել որոշած էին նաեւ արմատականները, զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները եւ կարգ մը չափաւոր հոսանքներ. Ընկերվարական կուսակցութեան ամէնէն զօրաւոր մասնաճիւղերէն չորսը (Լիլ, Մարսէյլ, Պոտօ եւ Լիմոժ), յանձնարարած էին իրենց պատուիրակներուն պաշտպանել վարչապետին քաղաքականութիւնը: Վիճաբանութեանց մէջ վճռական դեր կատարեց ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կի Մոլէ, որ սկիզբէն ի վեր կուսակից է Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ծրագրին: Այդ պատճառաւ ալ վտարել տուաւ կարգ մը անկարգապահ եւ ըմբոստ անդամներ, Ժիւլ Մոք, Լաֆի եւն.: Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդհ. քարտուղարը հաղորդեց թէ վարչապետը պատրաստ է ընկերվարական նախարարներ առնելու դահլիճին մէջ: Միեւնոյն ատեն հաւաստած էր թէ կարելին պիտի փորձէ, որպէսզի աւելի սերտ կապակցութիւն հաստատուի գերման եւ դաշնակից զինուորներուն միջեւ: Թեր քուէարկելու կուսակից էին նաեւ Փօլ Ռամատիէ, որ վարչապետ էր 1947–ին, եւ նախկին նախարար Մարիուս Մութէ: Անկարգապահներէն Դ. Մայէր ալ խօսք առնելով, թելադրեց դահլիճին մէջ մտնել, երբ որ առիթ ներկայանայ:

Կը կարծուի թէ ընկերվարական խորհուրդին վրայ ազդած էր նաեւ Չըրչիլի վերջին ճառը, որով կ'ազդարարէր թէ Անգլիա պիտի չհանդուրժէ որ վերաքննութիւն կատարուի Լոնտոնի համաձայնութեան մասին:

Ազգ. ժողովին մէջ դահլիճին դէմ վճռական դիրք բռնած էին համայնավարները, իսկ երրորդ գլխաւոր կուսակցութիւնը, Ժողովրդական Շարժում, ազատ ձգած էր իր անդամները, որպէսզի քուէ տան համաձայն իրենց խղճին:

* * *

ԺԱՄԱԿԱՆ 121.50 ՖՐԱՆՔԻ *օրէնքէն պիտի օգտուին 1.200.000 բանուորներ: Գործատէրերը դժգոհ են կատարուած յաւելումէն:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՂ ՉԵՄ ՎԱԽՆԱՐ»...

Ի՞նչ կսկծալի ողբերգութիւն,— խեռանալ հայրենիքէն, ապաստանիլ ազատ երկիր մը եւ բացագանչել.

— «Այլ եւս չեմ վախնար: Ամէն տեղ, փողոցը, թատրոնին կամ տանս մէջ այլեւս ետեւէս չեմ զգար մտալլկիչ ներկայութիւնը լրտեսի մը որ պատրաստ է քաղաքական կոմիսարներուն տեղեկագրելու ամէնէն մանր շարժումներս»:

Այս խօսքերը արտասանած է լեհական պարախումբին առաջնակարգ պարուհիներէն մին, Քրիստինա Պոյլնովսկա, որ անցեալ շաբթու խոյս տալով, ապաստանած էր հայրենակցի մը տունը:

Տեղական թերթերը զարմանազան մանրամասնութիւններ հրատարակեցին, նկարագրելով փախուստին պարագաները:

Ամբողջ պարախումբը կը գտնուէր մասնաւոր պահակներու հսկողութեան տակ, փարիզեան դղեակի մը մէջ:

Երթեւեկի ատեն ութական հոգինոց խումբեր կը կազմուէին, իւրաքանչիւրին գլխուն՝ երկու պատասխանատուներ որոնք նշանակուած էին Փարիզի լեհական դեսպանատան կողմէ:

Իրիկուն մը, իր խումբը երկուքի բաժնուած ըլլալով, պարուհին ինքզինքը փողոցի բազմութեան մէջ կը գտնէ: Անմիջապէս ինքնաշարժ մը կը նետուի եւ շունչը կ'առնէ հայրենակից տիկնոջ տունը:

Նախկին որբուհի մը, 22 տարեկան, Քրիստինա փայլուն դիրքի մը հասած էր շնորհիւ իր տաղանդին եւ աշխատանքին:

— «Դժբախտ չէի: Կը պարէի, շատ կը ճամբորդէի, — Մոսկուա, Փրակա, Սոֆիա, Պերլին, Փեքին: Սթալին անձամբ ծափահարեց զիս, Մոսկուայի մէջ:

«Եւ սակայն, բա՛ն մը կը պակսէր,— ազատութիւնը: Ամէն առտու կոմիսարներ կուգային մեզի պարզելով վարչակարգին բարիքները, մեզի կ'ուղղէին հարցումներ որոնց պարտաւոր էինք պատասխանել կատարեալ ճշգութեամբ: Ամէնափոքր սխալը կրնար շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ:

Կամաց կամաց այլ եւս ուրիշ մտածում չունէի, եթէ ոչ փախչիլ...»

Առաջին փախուստը չէ այս

Ամէն օր կը լսենք աւելի շնչալից պատմութիւններ, աշխարհի զանազան մասերուն մէջ:

Բայց, ո՞րքան պերճախօս է իր պարզութեամբ եւ սփոփանքի հառաչանքով.

— Այլեւս չեմ վախնար... Ետեւէս չեմ զգար մտալլկիչ ներկայութիւնը լրտեսի մը, փողոցը, թատրոնին կամ տանս մէջ...

ՎԱՀԷ

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Հոկտեմբեր 11ին Ազգաժողովին Քաղաքական յանձնախումբը նիստ գումարեց, քննելու համար զինաթափութեան ծրագիրը, համաձայն Խ. Միութեան վերջին առաջարկներուն. Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները կարգ մը հարցումներ ուղղեցին Պ. Վիշինսկիի, միեւնոյն ատեն պարզելով իրենց հիմնական տեսակէտները: Մոսկուայի պատուիրակը պատասխանեց թէ Խ. Միութիւնը կը պնդէ որ հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը արգիլուին եւ միեւնոյն ատեն միջազգային հակակշիռ գործադրուի այդ արգելքը ապահովելու, ինչպէս եւ հիւլէական զինամթերքը ոչնչացնելու համար: Արեւմտեան պետութիւնները կը պնդեն որ հակակշռի մարմինը հաստատուի եւ գործէ, արգելքին յայտարարութենէն առաջ

Վիշինսկի նոյն ատեն առաջարկեց որ սպառազինութեանց կրճատումը սկսի ցամաքային ուժերու կրճատումով: Այս առթիւ յիշեցուց թէ 1948էն ի վեր կը պահանջէ զինեալ ուժերը կրճատել մէկ երրորդ համեմատութեամբ:

Այն ատեն դիտել տրուեցաւ թէ 1950–ին ամերիկեան ծրագիր մը կը նախատեսէր առաւելագոյն 1.500.000 Խ. Միութեան, Չինաստանի եւ Մ. Նահանգներուն համար, իսկ 800.000 զինուոր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար: Վիշինսկի անմիջապէս պատասխանեց թէ խիստ անգոհացուցիչ է այս համեմատութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՆԹՐԻԳԸՐԻ «կարմիր» աւագերէցը, ինչպէս կը կոչեն ամէնքն ալ, Տոքթ. Հ. Ճոնսըն, Մոսկուա մեկնեցաւ Գշ. օր, հինգ շաբթուան պտոյտ մը կատարելու համար Խ. Միութեան մէջ: Աւագերէցը մասնաւորապէս պիտի ուսումնասիրէ կրօնական, կրթական եւ ճարտարարուեստական կեանքը, գիրք մը գրելու համար:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ առթիւ դէմ դիմաց հանուելով, հաստատուեցաւ թէ երեք ամբաստանեալներ, Տիտ, Պառանէս եւ Տըլատր (Ճարլ) մաս կը կազմէին միեւնոյն հակալրտեսական ցանցին: Պառանէս խոստովանեցաւ թէ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէի բարձր պաշտօնատարներէն Լապրիւս անձամբ իրեն յանձնեց Սեպտ. 10ի նիստին ատենագրութիւնը:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍԵՒՉԻՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի եւ Փեքինի անթելները հոկտեմբեր 11ին յայտարարեցին թէ երկու կառավարութիւնները կարգ մը համաձայնութիւններ կնքած են, Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան Ե. տարեդարձին առթիւ:

Այդ համաձայնութեանց գլխաւոր կէտերն են.—

1. Ամբողջական գործակցութիւն Խ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ, իբրեւ հիմք ունենալով 1950 Փետրուար 14ի չինեւխորհրդային դաշնագիրը

2. Երկու կառավարութիւնները պիտի խորհրդակցին այն բոլոր խնդիրներու մասին որ կապ ունին իրենց երկիրներուն հետ, [illegible] ձեռք առնեն անհրաժեշտ միջոցներ, ապահովելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Մայր. Արեւելքի մէջ:

3. Ժընեւի խորհրդաժողովը հաստատեց այն անբնական կացութիւնը որ յառաջ եկած է, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու մերժումին՝ Ազգաժողովին մէջ առնելու Չինաստանը:

4. Երկու կառավարութիւնները որոշած են ամէն միջոց փորձել, ասիական խնդիրներու լուծման համար: Մօտերս պիտի առաջարկեն խորհրդաժողով մը գումարել, Քորէայի հարցին կարգադրութեան համար:

5. Ճափոն կը գտնուի կէս–գաղթային երկրի մը կացութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք Սան Ֆրանչիսկոյի դաշնագրին: Այդ կացութիւնը վտանգ մը կը ստեղծէ, վասն զի Ճափոն կրնայ օգտագործուիլ իբրեւ խարիսխ նախայարձակման, ուրիշ խաղաղասէր ժողովուրդներու դէմ: Երկու կառավարութիւնները համաձայն են տնտեսական եւ ուրիշ յարաբերութիւններ հաստատելու Ճափոնի հետ:

6. Քորէայի պատերազմին դադարման եւ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան զօրացման հետեւանքով, երկու կառավարութիւնները համաձայն են որ խորհրդային զօրքը քաշուի Փորթ Արթիւրէն եւ այդ քաղաքին բոլոր հաստատութիւնները Չինացիներուն յանձնուին 1955 Մայիս 31ին:

7. Խ. Միութիւնը 520 միլիոն ռուբլի պիտի տրամադրէ Չինաստանի: Ուրիշ պայմանագրի մը համաձայն, պիտի օգնէ կառուցանելու համար 141 ճարտարարուեստական ձեռնարկներ, 400 միլիոն ռուբլի արժողութեամբ:

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Զ.

Հայ ժողովրդական գրականութեան թագն ու պսակը կազմում է մեր տակաւին կենդանի դիւցազնավէպը՝ «Սասնայ Ծռեր», «Սասունցի Դաւիթ»։ Այդ մարզին է վերաբերում նաեւ Մանուկ Աբեղեանի հետազօտական աշխատանքների մի շատ կարեւոր մասը։

Գարեգին եպ. Սրուանձտեանն էր, գիտենք, առաջին յայտաբերողը մեր այդ վէպի, հրատարակուած իր «Գրոց բրոց»ի մէջ (1874)։ Տարիներ յետոյ՝ Մանուկ Աբեղեան գրի առաւ եւ հրատարակեց (1889) մի երկրորդ, շատ աւելի ընտիր տարբերակը նրա, Մոկաց բարբառով։ Եւ որ ոչ նուազ կարեւոր է՝ նա իր մի շարք գրական – բանահիւսական ուսումնասիրութիւններով եւ Գէորգեան Ճեմարանում կարդացած դասընթացքներով մեծ զարկ տուաւ մեր արդի ժողովրդական վէպի շուրջը վառ հետաքրքրութիւն ծագելուն։

Ու հետեւանքը եղաւ նախ այն, որ մէկը միւսի ետեւից լոյս տեսան, նորանոր պատումներ մեր ազգային վէպի։ Մի կարեւոր մասով՝ արդիւնք էր իսկ Մանուկ Աբեղեանի երբեմնի աշակերտների աշխատանքների եւ կամ գործնեայ նրա քաջալերանքով ու խրախոյսներով կատարուած։ Ու այդ պատումների թիւը ժամանակի ընթացքում տասնեակների հասաւ։

Հայաստանի Համալսարանում եւս նա հաւանդական շարունակեց այդ աշխատանքները, լինի զուտ տեսական թէ գործնական ուղղութեամբ։ Եւ իր նախաձեռնութեամբ ու ընդհանուր գրութեամբ էր, որ 1936 թ. Երեւանում տեսաւ ընդարձակածաւալ, բազմապատումնատիպ նիւթերով եւ աւելի քան 1000մեծադիր էջերից բաղկացած ուր չքնաղ առաջին հատորը «Սասնայ Ծռեր»ի թուով 15, հին ու նոր, տպագիր եւ անտիպ պատումների ժողովածուն մեր ժողովրդական վէպի, (Բ. հատորը՝ 1939 թ.)։

Իր նախաձեռնութեամբ եւ իր առաջարկով ու գործօն մասնակցութեամբ էր նը– [illegible] Մ. Միութեան մէջ մեծ շուքով տօնուեց դիւցազնավէպի ծագման հազարամեակի յոբելինական հանդէսները։ Այդ օրերին լոյս տեսան մի քանի աշխատութիւններ եւ հատորներ՝ նուիրուած նոյն նիւթին։ Դրանց թւում, առաջին հերթին, «Սասունցի Դաւիթ» դարձեալ բազմապատումնատիպ նիւթերով դարդարուած հատորը, որ պարունակում է հաւաքական կամ միասնական, ամբողջական բնագիրը մեր դիւցազնավէպի։ Եղած բոլոր պատումների հիմ ունենալով, վէպին յատուկ ա– [illegible]

Միաժամանակ եւ գիտական աշխատութիւնը՝ թէ «Սասնայ Ծռեր» եւ թէ «Սասունցի Դաւիթ» հատորները։ Առաջինին Մ. Աբեղեան կցել է մի ընդարձակ ներածութիւն եւ յառաջաբաններ։ Այդտեղ նա մի առ մի վերլուծման է ենթարկել մեր վէպը գրական, պեղատոնական, պատմական, աշխարհագրական եւ լեզուական տեսակէտներից։ Ամփոփ կերպով ներկայացնելով իր այն ըմբռնումները, որ նա շատ տարիներ դրանից առաջ բազմակողմանիօրէն եւ սպառիչ կերպով գրի է առել մեր դիւցազնավէպի բնութեանը նուիրած իր մի մասնագիտական աշխատութեան մէջ։

«Հայ ժողովրդական վէպը» վերնագիրն է կրում Մանուկ Աբեղեանի այդ բազմահմուտ գործը, որ նախապէս (1906 1908 թ.) լոյս տեսաւ «Ազգագրական Հանդէս»ի մէջ, իսկ յետոյ՝ առանձին հատորով (1908, Թիֆլիս)։ Հաւասարարժէք՝ հեղինակի հայ ժողովրդական աւանդութիւնները Մ. Խորենացու «Հայոց պատմութեան մէջ» եւ «Հին հայ գուսանական ժողովրդական երգեր» զուտ գիտական աշխատութիւններին։ Մէկը միւսը լրացնող մեծարժէք գործեր։

Մի շարք կէտերի մէջ տանք հեղինակի եզրակացութիւնները մեր դիւցազնավէպի մասին։

1. Վէպը ծնունդ առնելով Սասունում եւ Տարօնում՝ հետզհետէ տարածուել է եւ մեր օրերում պատմուել է նաեւ Խլաթի, Բուլանըխի կողմերում, յետոյ անցել է Արճէշ եւ Կարճկան, ապա Ալաշկերտի դաշտ եւ Ապահունի, եւ Արարատի լանջերը։ Միւս կողմից էլ՝ Շատախից եւ Մոկսից անցել է Վան ու [illegible] եւ ուրիշ վայրեր։

2. Նշանակում է՝ «Սասնայ Ծռեր» վէպը կորցրել է իր սկզբնական, զուտ տեղական բնոյթը եւ ստացել է համաժողովրդական, համահայկական բնոյթ, սեփականութիւնը դարձել հայութեան ամբողջութեան։

3. Հնումը գոյութիւն է ունեցել յատուկ վիպասացների դասը, որ երգելիս ու պատմելիս են եղել վէպը, մեր օրերում անկման շրջան է ապրում ասացողների այդ դասը։

4. Ժողովրդական վէպ է, թէ հէքեաթ — այսպէս էր կարծում Սրուանձտեան — «Սասունցի Դաւիթ»ը. Մ. Աբեղեան մանրամասնօրէն [illegible] է հարցը։ Եզրակացութիւն՝ վէպ է։

5. Ինչպէս վիպասացներն իրենք, այնպէս նաեւ նրանց ունկնդիրները հաւատացած են, թէ առօրեայ պատմութիւն է վէպը։ Եւ իսկապէս, նրա մէջ եղածը զուտ ազգային է եւ լայնօրէն արտացոլում է մեր հասարակ ժողովուրդի կեանքը՝ ինչպէս իր տանը, այնպէս նաեւ տնից դուրս։

6. Վէպի աշխարհագրական միջավայրը, բնաշխարհը Սասունն է, ամբողջ շրջանը, ինչպէս մեր օրերում, այնպէս նաեւ անցեալում. Սասնայ լեռները, լեռներ, դիրքերը, վանքերը, այլեւ Տարօնն իր գանազան վայրերով։ Հեղինակն այդ կապակցութեամբ խօսում է [illegible] Սասունցիների, նրանց դրացիների, կենցաղի մի քանի գծերի մասին եւն.։

7. Սասունցոց յետոյ [illegible] վէպի մէջ յիշուած աշխարհագրական միւս վայրերի պարագաները «Մըսըրը ոչ թէ Մուսուլն է, ինչպէս կարծել են շատերը, այլ իսկական Միսիրը, Եգիպտոս, եւ որի մելիքները Էյուբեան հարստութեան օրով (1169 – 1250) ժամանակաւորապէս տիրել են Սասունին եւ Հայաստանի արեւմտեան մասին։ Հեղինակը մի առ մի խօսում է վէպի մէջ յիշուած ուրիշ երկիրների եւ վայրերի մասին եւս — Բաղդադ, Մուսուլ, Տիգրիս եւայլն, Նմանապէս Վան, Մհերի Դուռ, Սասան, Խլաթ, Նեմրութ, Կապուտկող եւն.։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԵՐՄԱՆ ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՄԸ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս Կեսարու Գալլիան, նոյնպէս Գերմանիան բաժնուած է բնական երեք գաւառներու, համաձայն իր կլիմային, երկրաբանական կազմին ու իր դիրքին։ Կայ Հռենոսեան Գերմանիան որ լեռնային է, իսկ աշխարհագրական տեսակէտով կեդրոնի եւ հարաւի մէջ բարդ։ Կայ նաեւ ընդարձակ դաշտավայրով Գերմանիան, որ հիւսիսային ու արեւելեան կողմէ սահմանային է։

Անցեալ տարի այցելեցի Հռենոսեան կողմերը։

Այս տարի միտքս դրի այցելել Պաւարիան, որ իր անտառներով եւ մշակոյթով շատ խայտաբղէտ է, հրաշալի տեղեր զբօսաշրջիկներու եւ արձակուրդի դացողներու համար։ Իր բնակիչները, Գեր. Հ. Լամպէրթ Սիւմմլէրի հրատարակած պատմական վաւերաթուղթերու համաձայն հայկական ծագում ունին։ Միեւնոյն հեղինակը, առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջ առաջարկած էր որ ջարդերով ամայացած Հայաստանի մէջ գաղթէին Պաւարիացիները, հարաւային Աւստրիացիներ եւ Զուիցերիացիներ, կազմելու համար Մեծ Հայաստան մը։

Բայց նախ քան մխրճուիլս Պաւարիայի այս գեղեցիկ հրաշալի, հիւրասէր, աւանդութիւններով ու վիպասանութիւններով լեցուն գաւառի մէջ, ուզեցի քանի մը օր մնալ Մայնծա, Հռենոսի սիրելի քաղաքը, որ պատերազմի բոլոր արհաւիրքներուն եւ հոգեկան բոլոր պայքարներու խորհրդանիշ է։ Գեղեցիկ պարտականութիւն մը ունէի կատարելիք, այսինքն երթալ ու ողջունել Մայնծի Համալսարանի ուսուցչապետ Հիլքմանը, որ քանի մը տարիէ ի վեր գերմանական յարատեւութեամբ մը հայերէն կը սորվի։ Քիչ ժամանակի մէջ մեր յարաբերութիւնները խիստպէս բարեկամութեան փոխուեցան։ Իրեն ճամբած էի «Յառաջ» թերթի այն թիւերը որուն մէջ հրատարակուած էր անցեալ տարուան Գերմանիա այցելութեանս տպաւորութիւնը, եւ կրցած էր հայ բարեկամի մը միջոցով (Գրիգոր Տէր Պօղոսեան) կարդալ ու հասկնալ։ Հազիւ կարդացած այդ յօդուածաշարքը, ինծի կը գրէր։ — Սիրելի բարեկամս ի՛նչ բաներ է որ գրեր ես մեր մասին։ Տիկինս եւ ես մինչեւ մեր ականջները կարմրեցանք, կարդալով այն գովեստները որ մեր մասին գրած էիր, որոնց արժանի չէինք... Այդ գովեստներուն փոխարէն կ'ուզեմ շնորհակալութիւնս ու երախտագիտութիւնս յայտնել այս կերպով, այսինքն, բոլոր կարողութիւնովս աշխատիլ հայ մարտիրոս ժողովուրդին համար, որ պատմութեան մէջ նմանը չունի, ճանչցնել տալով զայն Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ժողովուրդներուն եւ համոզելով թէ բոլոր քրիստոնեայ ժողովուրդներն ալ եթէ ոչ կրօնական գէթ բարոյական պարտականութիւն մը ունին, օգնելու Հայերուն, լաւագոյն ապագայի մը հասնելու իրենց պայքարի մէջ...։»

Ուսուցչապետը այնքան ազնիւ գտնուած էր ինծի հանդէպ որ այդ նամակի մէջ կը հրաւիրէր զիս իր մօտ քանի մը օր միասին անցընելու։ Բաւական վարանումէ վերջ ընդունեցի, որովհետեւ գիտէի թէ ինչ անախորժ բան է ինծի նման անկարգ հիւր մը ընդունիլը։

— Պ. Ուսուցչապետ, ի՞նչ առիթով է որ դուք սկսաք հետաքրքրուիլ հայկական հարցերով։

— Նախ եւ առաջ ըսեմ որ, դեռ ուզածիս չափ կատարեալ կերպով ճանչցած չեմ հայ ժողովուրդը, թէեւ բոլոր ճիգս կը թափեմ աւելի լաւ հասկնալու ու ճանչնալու համար զայն։ Հայուն ճակատագիրը միշտ ալ ներշնչած է ինծի վառ համակրանք մը։ Ճիշդ թուականը չեմ յիշեր, բայց այն օրէն ի վեր երբ առաջին անգամ սկսայ կարդալ կամ տեղեկութիւններ առնել Հայերու մասին, անոնց [illegible] եւ ինքնաբերա– [illegible] –քին համար հալածուած այդ մարտիրոս ազգին հանդէպ, հալածուած կրօնքի մը համար որ նաեւ մերն էր։ Մանուկ տարիքիս, մանկական տրամադրութեամբ տարուած, շատ զգայուն բայց խորունկ սէր մը զգացած էի այս երեք ժողովուրդներու, այսինքն, Իրլանտացիներու, Լեհերու եւ Հայերու հանդէպ, որովհետեւ լսած էի թէ անոնք իրենց կրօնքին համար հալածուած ու ճնշուած էին։ Այդ ազգերուն պատկանող անձնաւորութիւններու հետ ունեցած յարաբերութիւններուս ընթացքին զեռ աւելի հաստատուեցան համոզումներուս եւ զգացումներուս մէջ։

Այն հարեւանցի գիտելիքները որ առա–

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱՄԲԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ.— Այս հում նիւթերուն հրատարակութեան ընթացքին, քանի մը նամակներ ստացանք, իբրեւ լրացուցիչ տեղեկութիւն կամ լուսաբանութիւն։ Ահաւասիկ առաջինը.—

Յառաջ Սեպտեմբեր 15ի թուականով (թիւ 2882) կը յիշէր Ա. Անտոնեանի կողմէ ընդօրինակուած պատմութիւն մը «Ճանթ»ի 1919 Ապրիլ 26ի թիւէն, Գ. Ս. ստորագրութեամբ (Տարօնի Քոլէճէն)։

Այդ պատմութիւնը չի համապատասխաներ իրականութեան։ Ահաւասիկ ճշմարտութիւնը, ականատեսի ստորագրութեամբ.—

1913ի Մայիսը վերջանալու մօտ էր։ Տարօնի մէջ տակաւին Հայերու հանդէպ որոշ խստութիւններ չկային, միայն՝ Քոլէճի պատմութեան եւ թուրքերէնի ուսուցիչ վարժ. Ս. Քիւփէլեան Ատանայի պատերազմական ատեանէն կանչուած ու քանի մը անգամ հարցաքննուելէ ետք վերադարձած էր։ Չէին բանտարկած փրոֆէսէօրը անոր համար որ ատեանի անդամներէն մին որ մեր Քոլէճին ուսանող եղած էր, եւ լաւ կը ճանչնար Քիւփէլեանը, նպաստաւոր վկայութիւն տուած էր իր մասին։

Ուրիշ յիշատակելի պարագայ մը,— տակաւին քանի մը շաբաթներ առաջ Զէյթունէն աքսորեալներու կարաւան մը անցուցած էին Տարօնէն դէպի Դոնիա։ Հաճընի եւ Ատանայի տարագրեալներու Տարօնէն անցնիլը, Ս.Գ.ի կողմէ գրուած, բացարձակապէս անհիմն է։

Տեղական այս քիչ մը հանդարտ վիճակի պատճառ մըն ալ որ, Քոլէճի ուսանողութիւնը, ամէն կողմէ հասնող վրդովիչ լուրերէն մտահոգ, մօտալուտ փոթորիկի մը սարսափովը [illegible]

Երեկոյ մը, Մայիս 26 կամ 27, Ատանայի պարսիկ հիւպատոսին տղան, որ Քոլէճի ուսանող էր, եւ շուկայ երթալ գալու որոշ ազատութիւն ունէր, իր հայ բարեկամ ուսանողին յայտնած էր թէ Պոլսէն խումբ մը Հայեր բերուած են ոստիկանական հսկողութեամբ, որոնց մէջ, «մէպուսներ ալ (օսմ. երեսփոխան) կային, եւ իջեւանած են Օսմանիէ պանդոկը որ շուկային մէջ կը գտնուի (եւ ոչ թէ Քոլէճին դիմաց, ինչպէս գրուած է, Քոլէճին մօտերը որեւէ պանդոկ չկար)։

Այս լուրը շուտով տարածուեցաւ տղոց մէջ։ Քանի ընկերներով ուզեցինք երթալ եւ տեսնել այդ Հայերը, բայց գիշերով, հսկողութեան տակ գտնուող պանդոկ մը երթալը վտանգաւոր նկատելով, որոշեցինք յաջորդ օրը կայարան երթալ եւ հոն տեսնուիլ։ Հիւպատոսին տղան ըսած էր արդէն թէ յաջորդ օրը պիտի մեկնին շոգեկառքով։ Մենք, ութ ուսանողներ, եւ Տարօնի Ազգ. վարժարանի տնօրէն Արիս Սարգիսեան, յաջորդ առաւօտ ժամը 10ի ատենները կայարան փութացինք։ Մեզմէ առաջ արդէն հոն էին «Պոլսէն բերուած Հայերը»։ Մօտեցանք վակոններուն առանց արգելքի եւ առաջին ակնարկով ճանչցանք. Ակնունին, Խաժակը, Շահրիկեանը, Ռ. Զարդարեանը, Ճանկիւլեանը. Տօքթ. Տաղաւարեանը եւ Սարգիս Բարսեղեանը, Գ. կարգի վակոնի մը մէջ տեղաւորուած։ Իրենց քով հսկողութեան ոստիկան չկար, թերեւս դայանի ոստիկաններ կային քիչ անդին [illegible] մէջ։

Երկու վակոն դէպի առաջ Ա. կարգի վակոնի մը մէջ նստած էին պատկառելի գլուխով Զօհրապը եւ ժպտադէմ Վարդգէսը, իրենց դիմացն ունենալով շիք հագուած ոստիկանապետ մը։ Մենք սկսանք խօսակցիլ Գ. կարգի վակոնին ծանօթ Հայերուն հետ։ Բոլորն ալ հանդարտ եւ քիչ մըն ալ զուարթ երեւոյթ ունէին, բացի Զարդարեանէն որ [illegible] գոյն առած, հեռուները կը դիտէր մութ աչքերով։ Ոչ տեղէն շարժեցաւ եւ ոչ ալ խօսակցութեան մասնակցեցաւ։ Խօսակցութիւնը օրուան դէպքերու մասին էր, տեղեկութիւններ ուզեցին եւ հաղորդեցին։ Վերջին խօսքը Տօքթ. Տաղաւարեանինն էր որ կէս ժպիտով մը ըսաւ.— «Տղաք, գիտենք թէ ուր կ'երթանք, բայց չենք գիտեր թէ ինչու կ'երթանք»։

Լիւքս վակոնին վարանումով մօտեցանք, հոն գտնուող ոստիկանապետին [illegible]։ Մեզ կանխած էր Արիս Սարգիսեանը եւ պատուհանէն կը խօսէր Վարդգէսին հետ (վերջինս իր դպրոցական ընկերը եղած է։)

Զարդարեանէն աւելի տխուր եւ մտածկոտ տեսանք Զօհրապը, «Աշխարհքին քէն» բռած, անհունին կը նայէր, ազնուական դէմքը յեցած պատուհանի եզերքին։ Օսմանեան երեսփ. ժողովին երբեմնի արիւնը լռած էր։ Քառորդ ժամու չափ տեւեց մեր հանդիպումը հայ մտքի տիտաններուն հետ։ Վայրաշարժը ցաւագին ճիչով մը սկսաւ յառաջանալ դէպի Ատանա, իր հետ տանելով մեր պաշտելի դէմքերը որոնց այլեւս պիտի չհանդիպէինք։

Քաշան ԿԱՐԱՊԵՏ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

★

Նիւ Եօրքէն Տիկ. Լուսիա Երկցեան, Ալֆորվիլէն Գէորգ Նալպանտեան եւս կարգ մը տեղեկութիւններ կը հաղորդեն։ Տիկինը, որ Քիւրտի մը տան մէջ տեսած էր երկու զոհերուն այցետոմսերը, քարտէս մը գծած է, նկարագրելով սպանութեան վայրը։

Դաւաւորեց Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ (Վերջ)

ջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, գերման լրագրութեան միջոցով Հայոց մասին կրցայ ունենալ, բաւական եղան որ ինծի ներշնչէին մեծ սէր մը եւ վառ փափաք մը, որպէս զի դեռ աւելի լաւ ճանչնամ ձեր ժողովուրդը :

— Ի՞նչ է ձեր գաղափարը գաղթաշխարհի հայութեան ապագայի մասին :

— Կարծիքս այս է թէ գաղթաշխարհի մէջ ծնած նոր սերունդի ապագան, մի միայն ձեզմէ կախում ունի. պիտի կարենաք զայն Հայ պահել եթէ այս անբնական կացութեան նժարին մէջ նետէք ձեր արտակարգ բարեմասնութիւնները: Շատ ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ օտար երկիրներու մէջ ցրուած հայութիւնը կորսնցնէ իր գոյութիւնը: Հայ ազգը, քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ ամէնէն հիներէն մէկն է, եւ ատոր համար ալ յարգուած : Այն դերը որ կատարած է աշխարհի քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ, կրկնապատկած է մեր գնահատանքը անոր հանդէպ, եւ ճիշդ ատոր համար է որ մենք ձեզ կը սիրենք, կը գնահատենք եւ սրտանց կ'ըսենք ձեզի թէ — Հայեր, Հայ մնացէք, պահեցէք ձեր լեզուն եւ պապենական ձեր աւանդութիւնները: Դիմադրեցէք ապազգայնացման, ձեր կարելին ըրէք որպէսզի չկորսուի հայերէնը, նոյն իսկ եթէ այս ցիրուցան միճակը դեռ շատ մը սերունդներու վրայ պիտի տարածուի: Կորսնցնելով ձեր լեզուն, դուք կորսնցուցած պիտի ըլլաք ձեր ամենասքանչելի եւ ամենաթանկագին գանձը: Իմ միակ յոյսս ու մաղթանքս է որ ձեր զաւակները ուր որ ալ գտնուին Մարսիլիա թէ Գալիֆորնիա, չկորսնցնեն իրենց հայութիւնը :

«Թերեւս հարցնէք թէ կարելի՞ բան է ասիկա. պիտի պատասխանեմ թէ — այո, դժուարին, բայց կարելի բան է: Նոյն իսկ եթէ գոյութիւն չունենան հայկական վարժարաններ, ընտանիքներու պարտականութիւնն է երիտասարդ նոր սերունդին փոխանցել հայ մշակոյթը: Անշուշտ ասիկա տխմար լուծում մը չէ, բայց լուծում մըն է որ շատ անգամ կիրարկուած է պատմութեան մէջ: Լիթուանիոյ մէջ գտնուած ժամանակս, տեսայ արձան մը որ կը ներկայացնէր Լիթուանական գիւղացի: Այդ արձանին մէջ, պետական լիթուանացի մայր մը, մէկ կողմէ կը մանէր, միւս կողմէ լիթուաներէն կարդալ ու գրել կը սորվեցնէր իր զաւակներուն: Ասիկա խորհրդանիշն է այս եղանակին որով լիթուանական լեզուն ու մշակոյթը պահուեցաւ ու փոխանցուեցաւ յաջորդներուն, ճիշդ այն օրերուն այս մշակոյթը ու լեզուն ցարական կառավարութեան կողմէ: Սաստիկ հալածանքի ենթարկուած էին :

Ինչ որ ուրիշ ժողովուրդներ յաջողեցան ընել, դուք եւս կրնաք ընել քանի որ ունիք հարուստ եւ հին մշակոյթ մը : Ձեր պատմութիւնը լեցուն է հերոսութիւններով, քաջագործութիւններով եւ մեծամեծ գոհողութիւններով

— Ի՞նչ է ձեր մտածութիւնը հայկական մանրանկարչութեան եւ ճարտարապետութեան մասին :

— Դեռ կը զգամ այն խոր տպաւորութիւնը որ իմ վրայ ձգած են Հայկական մանրանկարչութեան ու ճարտարապետութեան վրայ գրուած գրքերը :

Այս մասին շատ բաներ կան, ըսելիք, մանաւանդ եթէ ուզէի բաղդատութիւն մը կատարել այդ գործերու եւ Եւրոպական Մանրանկարչութեան միջեւ, բայց չեմ ուզեր հոս խորասուզուիլ: Այդ նկարները չեմ ուսումնասիրած պատմական արուեստը քննադատի աչքով դիտելով, այլ նկատած եմ զանոնք մի միայն արուեստի սիրահարի զուտ նայուածքով: Այս արուեստը կը պատկանի անոր որ գիտէ այդ նկարները մեկնաբանել հայ ժողովուրդի պատմութեան լոյսին տակ: Այդ արուեստը, զոհաբերումներու, յոյսերու, վախերու, եւ միշտ նորոգուած յուսադրութիւններու համախմբումն է, զոր այդ նկարիչները փոխարկեր են ներկ. յայտնեն, ըլլան անոնք քաղաքական պատահարներու ցոլացում, կրօնական պատմութեան դէպքերու կամ պատկերներու մըշ- [illegible] Ինչ ուժգնութեամբ ու գեղեցիկ տեսքով ալ ներկայանան հայ արուեստով գծուած նկարները, միշտ կ'ունենանք այն տպաւորութիւնը թէ անոնք ամէն վայրկեան կը վերակենդանանան: Կարծես թէ արուեստաւորը, վախ կը զգայ այս կենսունակութեան չափազանց ցոլացումէն, այս պատճառաւ ալ կը ջանայ արուեստի զուսպ ոճով մը ամփոփել այդ ցայտուն կենսունակութիւնը :

Միայն հայկական հրաշալի արուեստին հանդէպ չէ որ կը յայտնեմ իմ ամենամեծ հիացումս, այլ նաեւ այն մեծղի գործին համար որ [illegible] ապագրութեամբ կատարուած է, ինչպէս գլուխ գործոց մըն է. որուն համար անկեղծօրէն պէտք է շնորհաւորենք Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որուն հովանաւորութեան տակ կարելի եղաւ գլուխ հանել այս հրաշալի գործը:

Շատ բաներ կան ըսելիք նաեւ հայկական ճարտարապետութեան մասին: Դեռ լաւ կը յիշեմ այն ժամանակաշրջանը, երբ Նոյէֆ Սարգիսովսկիի գործերը երեւաարդներու մէջ մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցին Հայոց եւ Հայ հին ճարտարապետութեան հանդէպ: Այդ գործերը իմ մէջս արթնցուցին այնպիսի շահագրգռութիւն մը որ մինչեւ այսօր ալ կը տեւէ: Ճիշդ է եւ գիտեմ ալ որ Սարգիսովսկիի տեսակէտը (որուն համաձայն հայկական ճարտարապետութիւնը եղած է օրրանը եւ մեկնակէտը Արեւմտեան Միջին դարու հին ճարտարապետութեան) ենթարկուած է խիստ քննադատութեան եւ երբեմն ալ առարկութիւններու, բայց ամենեւին կարեւորութիւն չեմ տուած : Համոզուած եմ թէ հայ ճարտարապետական արուեստը իր բոլոր գաղտնիքները չէ յայտնած դեռ: Հայ արուեստի հանդէպ այդ քննադատական տեսութիւնները ամենեւին չեն նուազեցուցած իմ շահագրգռութիւնս :

ՊՍԱԿՈՒՆԻ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕՐԱԹԵՐԹ

★

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, Արմէնիա, օրաթերթի վերածուած է Սեպտ. 11էն ի վեր:

Շնորհաւորելով այս նոր նուաճումը, այդ առթիւ հրատարակուած խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները .—

Ինչ որ ըրաւ անցնող քսանըհինգ տարիներու ընթացքին «Արմէնիա», կը պատկանի պատմութեան այլեւս :

Անոր էջերը լի են ոչ միայն հարաւի այս շրջանի ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցող ամէն տեսակ շարժումներու նկարագրութիւններով, այլեւ նկարագրութեամբ բոլոր այն դէպքերուն, որոնք յուզեցին մօտաւոր եւ հեռաւոր մեր գաղութներուն կեանքը :

Ոչ միայն Արժանթինի հայութիւնը եւ իր մշակութային կեանքը հայելիացաւ անոր էջերուն մէջ, այլեւ մշակութային ու գրական կեանքը առհասարակ հայկական Սփիւռքի :

Հիմա, որ ան կը դառնայ օրաթերթ, աւելի լայն չափերով ու հանգամանօրէն առիթ պիտի ունենայ արձագանգելու երկրի թէ արտերկրի, մօտի թէ հեռուի բոլոր տեսակի շարժումները եւ դէպքերը :

Այդ աշխատանքին մէջ մեզի պիտի օգնեն մեր մօտաւոր եւ հեռաւոր բոլոր աշխատակիցներն ու թղթակիցները, որոնց շատ բան կը պարտի «Արմէնիա», իր առօրեան յաջողութեան համար :

Գաղափարախօս երէց եւ կրտսեր մեր քոյր օրկաններ՝ Ցուսաբեր, Հայրենիք, Ցառաջ, Արեւելք, Ազդակ, Ազատ Օր, Ալիք, Ասպարէզ եւ Գոյամարտ, իրենց հերթին, դարձան մեր տեւական ոգեւորութեան աղբիւրները : Իր յաջողութեան համար Արմենիա շատ բան կը պարտի անոնց :

Ցաջողութիւն որ, կը հաւատանք, պիտի ուրախացնէ մեր համակիրները, մեր բաժանորդները եւ գիտակից հայրենակիցները, որոնք առաջին իսկ օրէն դարձան մեզ զօրավիգ ու բերին իրենց անվերապահ օժանդակութիւնը թերթին :

«Արմէնիա» ըլլալով գաղափարախօսութեան մը գրօշակիր, չի դադրիր բնագաղութին թերթը նկատուելէ :

Կը յայտարարենք ասիկա, վասնզի ինչ որ ըրած է ու պիտի շարունակէ ընել ան՝ այսուհետեւ դարձեալ, մէկ նպատակ ունի. դառնալ օգտակար մեր բազմութիւններուն, պահել անոնց հոգին մէջ վառ հաւատքը ցեղին ապագային մասին, ու մղել զիրենք տեւական արթնութեան եւ [illegible] :

Օրաթերթ «Արմէնիա»ն չորրորդ հանգրուանն է իր հրատարակութեանց այս կոյմ :

Շաբաթաթերթէն դէպի եռօրեայ եւ եռօրեայէն դէպի երկօրեայ ընթացող «Արմէնիա»ն կը դառնայ ահա ամենօրեայ :

Կրկնակի այս վերելքը, նիւթական յաջողութիւններ չի հետապնդեր :

Իր առաջադրութիւններուն ճամբուն վրայ օրաթերթը նոր հանգրուան մըն է, բայց երբեք վերջին նպատակ :

Եթէ մեր համակիրներուն եւ ընկերներուն զոհաբերութեան միախառն նոր բաժանորդներու եւ համակիրներու զոհաբերութիւնները, «Արմէնիա» ունենայ թերեւս օր մը իր կողքին գրական իր պարբերաթերթը եւս: Ու տակաւին հրատարակչական գործ մը, որ անցնող քսանըհինգամեակին հարստացուց իր մատենաշարը տասնի չափ հրատարակութիւններով :

Լճացումը ճահճացում է եւ մահ: Միայն յաւակնոտներն են որ կը կարծեն զիրենք կատարեալ : Կեանքը ունի հրամայական իր պահանջները :

Պէտք է քալել ժամանակին հետ :

Մեր լեզուին հանդէպ տածած մեր պաշտամունքը կը մղէ մեզ, ըլլալու առաջուան չափ եւ աւելի՝ խստապահանջ ու բծախնդիր, որ սրբապղծօրէն չաղաւաղուի մեր Մեծաքանչը :

... Մեր աշխատակիցներէն մին, դպրոց անունը տուած է անոր: Եթէ նորերը ունենան սէր հանդէպ մեր լեզուին ու գրականութեան, պատճառ մը չկայ, որ չդառնայ ան իրական դպրոց :

Գերագրական ճիգերով, ամէն շնորհալի հոգի, կրնայ տեղ մը հանել ու դառնալ իր միջավայրին մէջ դէմք :

Մերինը աղաղակող պահանջը ունի նոր ուժերու :

Նորերը իրենք է, սակայն, որ պիտի հարթեն իրենց ուղին: Կարելի չէ հայ գրականութիւն մշակել օտար լեզուով, ինչպէս կարելի չէ հայ արուեստը գորացնել ուրիշներու այլերը առալելով :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՓԱՐԻԶԻ եւ շարժանկարի ղերասանուհի Աստա Ցարութ, որ մինչեւ վերջերը Հոլիվուտի մէջ ի գործ կը դնէր իր արուեստը, ներկայիս ընդունուած է Նիւ Եորքի «Մեթրոփոլիթըն Օփերայի» մէջ, 1954 – 55 եղանակին համար: Աստա Ցարութ 19 տարեկան է, հայազգրոյ գեղեցկութեամբ: Ասիկա աղջիկն է Եղիշէ եւ Գոհար Ցարութի՝ ծանօթ հայկական բեմերուն :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Գ. Ցակոբ Նարկիլեճեան, որ ծանօթ է իր բարեգործութիւններով, «մանկամսուր» մը պիտի հիմնէ Ֆէրիգիւղի թաղային վարժարանի շրջափակին մէջ, 2էն 4 տարեկան պզտիկները հոկողութեան տակ պահելու համար :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԵՏՔԸ...

●

Մայր եկեղեցիի հրապարակը կ'եռայ մարդոցմով: Սովալլուկ կիներու թափոր մը կ'անցնի ուղղակի հրապարակի մէջէն: Ցուցարարները հետեւին կը տանին ցարենի չարաշահ վաճառական մը եւ իրենց զատարկ սակառները անոր գլխուն կը զարնեն: Զինուոր մը թատրոնի սատիճաններէն ճառ կը խօսի: Կարբիդի կաւճայոյն լոյսը կը ցոլանայ անոր դէմքին: Բարակ, բեկբեկող ձայնը կը խեղդուի երգեհոնի հնչիւններու ալիքին մէջ, զոր հովը մօտակայ եկեղեցիէն կը բերէ :

Եպիսկոպոսական ապարանքին մօտ ահաւորին բազմութիւն կը խռնուի: Բեմնաստր ինքնաշարժ մը գործաւոր մը կախուած է: Ձախ ոտքը ջախջախուած է: Ինքնաշարժի վարիչը նզովք կը թափէ: Շարժակը կ'աղմկէ: Վիրաւորը լուռ է :

Քաղաքապետարանին առջեւ թռուցիկներ կը բաժնուին: Հովը կը խուժէ թուղթի շեղջերուն մէջ, եւ թերթերը, ինչպէս ճերմակ աղաւնիներու երամ մը, ոլորապտոյտ վեր կը բարձրանան: Շատերը կախուած կը մնան ծառերու մերկ ճիւղերէն ու կը սօսափին:

Ս. Մարիամի եկեղեցիին կողմէ հրադէնի քանի մը զարկ կը լսուի: Այրիի հագուստով երկու կիներ կը ճչան: Անոնցմէ մէկը կը մարի: Ան բաներ մը կը հեծծէ Իպրի մասին:

Վիլլի կը դառնայ մեզի ու կը տարածէ թեւերը :

— Ախ, տղաք, — կ'ըսէ, — որքան խառնաշփոթ է հոս Ֆլանդրիայ [illegible], այնպէս չէ՞ :

Ան կը ծռէ դէպի Հակէն փողոցը, ու նոյն պահուն, անցորդի մը զարնելով, զայն գետին կը տապալէ :

— Ոնդեդջիր, — կը մռնչէ մարդը անոր ետեւէն :

Վիլլի կը վերադառնայ ու ապառնային կը ցցուի ինկածին առջեւ :

— Ներեցէք, կարծեմ բա՞ն մը ըսիք, — կը հարցնէ ան՝ ձեռքը ականջին [illegible]

Մարդը ինքզինքը կը ժողվէ ու վարէն անոր կը նայի :

- Ձեր բախտն է, — կը դիտէ Վիլլի, — մէկու մը հայհոյելու համար դուք չունիք պէտք եղած մարմնական կառուցուածքը :

Մենք կ'անցնինք պարտէզէ մը ու կանգ կ'առնենք «Վիլհելմ Թագաւոր» դարեջրատան առջեւ: Այդ անունի վրայ արդէն ներկ քսուած է, եւ գարեջրատունը այժմ կը կոչուի «Գերմանական Դուռ» : Վիլլի կը բռնէ դրան ունկէն:

— Վայրկեան մը, — կ'ըսէ Կողոլէ, եւ քաշելով անոր թաթը, ու կը շարունակէ պտոյտը :

Վիլլի, եթէ ծեծ պիտի ըլլի, ծեծողը ես եմ: Տուր ձեռքդ :

— Թող այդպէս ըլլի, — կը համաձայնի Վիլլի ու կը բանայ դուռը:

★

Ժխոր: Մուխ ու լոյս կը փութան մեզ ընդառաջ: Գաւաթները կը շաչեն : Երաժշտական մեքենայ մը կ'որոտայ քայլերգը «Աւրախ այրի» օպերետէն: Գարեջրի ծորակները կը շողան: Քրքիջի յորձանք մը կը ծփայ սպասարկութեան սեղանի առաւանին շուրջը, ուր երկու աղջիկներ փրփրոտ գաւաթները կը լեցնեն: Խումբ մը տղաք բոլորած են աղջիկները: Կը լսուին կատակներ: Զուրը կ'երերայ, ու դէմքերը աղճատուած կը ցոլանան անոր մէջ [illegible] մը կ'արտացոլէ շրջան մը օղի ու աղջիկներէն մէկուն յետոյքը կը բռնէ :

— Ասիկա տակաւին նախապատերազմական ապրանք մըն է, Լինա, — կը գոչէ ան ոգեւորուած :

Մենք դժուարաւ յառաջ կ'անցնինք :

— Ահա հոն կանգնած է ան, — կ'ըսէ Վիլլի :

Թեւերը վեր սոթտած, շապիկին կուրծքը բացած, քրտնաթաթախ, կարմիր վիզով Ձելիգ սեղանին ետեւ դրաւած է գարեջուր լեցնելով: Լուրթ ու ոսկեդէն կը հանէն ճաճանչները իր հաստ ձեռքերուն տակ գաւաթներու մէջ :

Ձելիգ կը բարձրացնէ գլուխը, ու լայն ժպիտ մը կը սողայ իր դէմքին վրայէն :

— Բարի յաջողում. դուք ա՞լ հոս էք, — Ո՞ր մէկէն կ'ուզէք, բացէ՞ն թէ գոցէն :

— Բացէն, պարոն յիսնապետ, — կը պատասխանէ Տիադէն ժպտօրէն :

Ձելիգ կը համրէ հեզ աչքերով:

— Եօթը, — կ'ըսէ Վիլլի.

— Եօթը, — կը կրկնէ Ձելիգ՝ նայուածք մը նետելով Կողոլէի վրայ, — վեց եւ Կողոլէ, արդարեւ

Ֆերդինանդ կը մօտենայ սպասարկութեան սեղանին ու բաունցքները անոր եզերքին կը յենու:

— Ըսէ նայիմ, Ձելիգ, ռո՞մ ալ ունիս:

— Հարկաւ, ռոմ ալ ունիմ, — կը պատասխանէ Ձելիգ՝ շարունակելով իր գործը:

Կողոլէ վարէն անոր կը նայի .

— Դուն, անշուշտ, կը սիրես ճնկել զայն :

Ձելիգ եօթ գաւաթ ռոմ կը լեցնէ :

— Հարկաւ կը սիրեմ, — կ'ըսէ ան :

— Կը յիշե՞ս տակաւին թէ երբ էր որ վերջին անգամ ռոմ կոնծեցիր :

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին ելմտական նախարարը, Վասիլի Լուքա, դատապարտուած է ցկեանս թիապարտութեան, եւ ոչ թէ մահուան, ինչպէս կը հաղորդէր երէկ թերթ մը։ Իրեն հետ դատի յանձնուած էր երբեմնի ամենազօր նախարարը Տիկին Աննա Փաուքէր, բայց թերթերը տեղեկութիւն չեն տար իր մասին։ Կը կարծուի թէ տիկինը, որ Սթալին խաչքին լոյսն էր, առանձին պիտի դատուի։

3500 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ անստուգութեան մատնուած են Թրիէսթէի մէջ։ Իտալական կառավարութեան կողմէ ներկայացուցիչներ այցելեցին երկու գաղթակայանները։ «Ն. Ե. Հէրըլտ» կը գրէ թէ այս տարագիրներուն մէջ կան 884 Եուկոսլաւներ, 802 Իտալացիներ, 589 Ռուսեր, 372 Պուլկարներ, 144 Չեխեր եւ փոքրաթիւ Ալպանացիներ, Հայեր, Լեհեր, Յոյներ, Թուրքեր, Գաբաիկներ եւն. բոլորն ալ փախած՝ պոլշեւիկեան երկիրներէ։ Մինչ ուրիշներ ալ կը հասնին։ Հարիւրաւորներ Աւստրալիա փոխադրուած են։

ՄՈԼՈԹՈՎ կը շարունակէ շրջիլ Արեւելեան Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքները։ Առջի օր այցելեց իւրանիումի հանքերը, Չեխոսլովաքիոյ սահմանին վրայ, ինչպէս եւ պողպատի գործարան մը՝ Սթալինշթատ քաղաքին մէջ որ կը գտնուի լեհական սահմանին վրայ։

21ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍ մը պիտի շինուի Փարիզէն 12 քիլոմեթր հեռու, Լա Սէլ Սէն Քլուի մէջ (Սէն է Ուազ), նախաձեռնութեամբ քաղաքապետ Տոքթ. Պերնար Լաֆէի որ վճռած է 30.000 տուներ շինել քաղաքին կառուցուած գետնի մը վրայ։

500 ՖՐԱՆՔՆՈՑ թղթադրամներ շրջաբերութեան հանուեցան Վիքթոր Հիւկոյի նկարով։

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
RENE COTY ի
Président de la République Française
«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»

Կը կազմակերպեն երեկոյթ մը ի նպաստ Օրլէանվիլի աղէտեալներուն։

Այս Երկուշաբթի, Հոկտ. 18, ժամը 20.45, Palais des Sports

LA NUIT DE LA SOLIDARITE

Նախագահութեամբ ներքին գործերու նախարար՝

FRANCOIS MITTERAND ի

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու՝ Պուրվիլ, Ա. Քլավօ, Անի Քորտի, Ռօպէռ Լամուրէօ, Ֆրանսուա Փերիէ, Ժոռժ Իւլմէռ եւ՝

MAURICE CHEVALIER

Տոմսերու գինները 1300, 1000, 600 եւ 350 փրանք։

ԴԻՄԵԼ.— Փալէ տէ Սփօռ, 8 Պուլվառ տը Կրրնէլ, Քուէ, 1 ռիւ Սֆռիպ, Էքիփ թիքքին, 10 Ֆօպուռ Մօնմարթր եւ «Ֆրանսական հանրապետութեան Բարեկամներուն» 11 ռիւ Փօմրոէօ։

Պ. Զաւիկ Այտըննեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարիամ Գալստաարեան (Կափ), Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Գալստաարեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Գալստաարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահան Գալստաարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թաթէոս Այվազեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Գզտիկեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ասլանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Դեղիկ Այտընեան, Տէր եւ Տիկին Մամաս Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քիպրէնեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մնացական Եղեկիէլեան եւ զաւակները, եւ բոլոր ազգականները՝ խոր կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց աղջկան, քրոջ, եղբօր աղջկան եւ ազգականին՝

Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ, 10 Հոկտ., 26 տարեկան, Կիրակի առաւօտ, մայրաքաղաքի դարմանատան մը մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, առաւօտ ժամը 10ին, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատունը, եւ մարմինը՝ պիտի ամփոփուի, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի եկեղեցական խորհուրդի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ տասը տոլար Նիւ Պրիթանիայէն (Ամերիկա) Պ. Ժօրժ Սիմոնեանէ, ձեռամբ Պ. Նշան Պէյլէրեանի։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՐ։

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոսեան եւ Օր. Ուզունեանին, պար, հաճելի անակնկալներ։

Մուտք 250 փրանք։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ Ը. տարեշրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանի վերնայարկը։

Կը խօսի ՊՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, նիւթը՝ «Արդի հայերէնի արտայայտչական կարողութիւնը»։

Յարգելի դասախօսը իր այս ուսումնասիրութիւնը կարդացած էր Արեւելագէտներու 23րդ միջազգային համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Քէմպրիճ (Անգլիա)։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէրեան իր «տիպ»երով (Լիոնէն)։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն։

Զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան։

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ շաբաթ մը պտոյտի իրաւունքը զոյգի մը համար, ի Վենետիկ։ Երթեւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած։

Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքսէրճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ։
Պ. Ա. Շէխիկեանի՝
Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ։

Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասարակութենէն զոյգ մը, անպայման, վայելէ սոյն ճամբորդութիւնը, կրկին վիճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ իրենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի մահուան առթիւ Պ. Հայկ-Արամ Լուսպարոնեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան։

Ատտոյ [illegible]

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

—— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ——

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ՆԱՐԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ պարահանդէսի հարց։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը սկսի իր դասախօսութիւններու շարքը։ Առաջին դասախօսը՝ բժիշկ Ժիրայր Բաբերտեան, նիւթը «Բոլորն ալ արգելափակուած չեն»։ Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ
6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը) ինչպէս նաեւ Գ. Սունդուկեանցի ՊԷՊՕի Բ. արարը

Կը մասնակցին.— Տիկ. ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆ, Տիկ. ՄԱՏԸԼԷՆ ԷՔԻՋԵԱՆ-ՔԱՐԲԱՆԹԻԷ, Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏԸՃԵԱՆ, Պ. Պ. ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ, ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, Ժ. ՍԹԷՖԱՆՕ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Բեմադիր՝ Տիկ. ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREM[illegible]OTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՀԱՄԱԿ ԽՄԲ

LE HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 14 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7496 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2907

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

●

Երեւանի գրող – բրոցներուն հիմնական դժբախտութիւնը այն է որ ոչ մէկ վաւերական բան գիտեն Հայկական Արտասահմանի գրական եւ լրագրական, առ հասարակ մտաւոր գործունէութեան մասին։

Ոչ գրողները կը ճանչնան։ Ոչ ուղղակի եւ լրիւ գաղափար ունին տարագիր բազմութեանց մշակոյթի ճիգերուն վրայ։ Ոչ ալ կ'ուզեն կամ կրնան գիտնալ։

Իրենց համար բաւական են դիմակաւոր անցորդներու շաղորթաբանութիւնները եւ «ժառանգ»ները, թիւնա[illegible] բանաձեւեր մշակելու եւ վճիռներ արձակելու համար։

Այդպէ՛ս է որ, Կեդր. Կոմիտէին բնգհ. քարտուղարը, երէկուան անծանօթը, — Ս. Թովմասեան, կը յայտարարէ Գրողներու Համագումարին մէջ, ամենայն լրջութեամբ.

— « Ի՞նչպէս կարող է ապրել ու զարգանալ մի գրականութիւն, որը ժխտում է հայրենիքի գոյութիւնը եւ առելութիւն է սերմանում նրա նկատմամբ»։

Ո՛ր գիտահար թշուառականը ներշնչած է այս քութիւնը, անոր կցելով ուրիշ հրէշային բանսարկութիւն մը.

— « Հայ ռէակցիոն գրչակները հայ ժողովրդին «ազգային դժբախտ» են համարում այն բանի համար, որ նա պետականութիւն եւ ազգային ինքնուրոյնութիւն (գրէ՝ ինքնավարութիւն) է ձեռք բերել »։

Դեռ աւելի զզուելին ու զարշելին.

— « Այդ ծախու գրչակները կոչ են անում՝ հրաժարուել Սերկայից ու ապագայից եւ վերադառնալ դէպի հինը, դէպի մղձաւանջային անցեալը, երբ հայ ժողովուրդը տառապում էր սեփական եւ օտար հարստահարիչների աքիսնոտ զարշապարի տակ»։ (Սովետ. Գրակ. եւ Արուեստ, էջ 168–169)։

Բառե՛ր, բառե՛ր որոնց իմաստն ալ անդանօթ չի հասկնար Կեդր. Կոմիտէին բնգհ. քարտուղարը։

Ո՞ւր էր ինք, հրանելին Ս. Թովմասեան, երբ ժողովուրդի պաւակները հայրենիքին հիմերը կը դնէին մտօրի մը մէջ, ափ մը հողի վրայ։ Երբ հայրենիքի եւ պետականութեան կորիզը կը կազմէին «արիւնով, արցունքով եւ քրտինքով»։

Երբ Արարատեան դաշտը կը դառնար Հայաստան, աշխարհայրութեամբ եւ ազգայրութեամբ։

Այն ատեն իրենք զբաղած էին ծաղրելով, անարգելով, մրոտելով եւ զաւելով։

Մինչեւ այսօր ալ իրենք, ինչպէս եւ իրենց իսկապէս ծախու եւ վարձու գրչակները եւ երկերես մունետիկները պատրաստ կը սեպեն հեգնել, վարկաբեկել այդ հայրենիքին մանկութեան տառապանքը։

Մինչդեռ «ռէակցիոն» ճակատը ուշադրութեամբ հետեւելով անոր պատանութեան եւ երիտասարդութեան նուաճումներուն, կ'արձանագրէ անոր չարն ու բարին, սեւն ու ճերմակը։

Բայց մանաւանդ, կը հնչեցնէ ահազանգը՝ անոր դէմ գործուած անիրաւութեանց առթիւ։

Կը բողոքէ։ Կը պահանջէ։ Փաստեր եւ թուանշաններ կը ներկայացնէ, մատնանշելով ներսէն թէ դուրսէն սարքուած անլուր դաւերը՝ անոր աճման եւ բարգաւաճման դէմ։

Երեւանի կաղապարեալ մամուլը եւ ահաբեկ «ինտելիգենցիան» կրնա՞ն ձայն ծպտուն հանել նիւթին սահմաններու բռնաբարման, եւ դեռ 1953 Մայիս 30ին գործուած հակահայ դաւադրութեան դէմ, որով Մոսկուան ըսել կուտար մինուճար Հայաստանի՝ թէ հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն։

Արտասահմանի «պրոզրեսիւ – դեմոկրատ» կաչաղակները համարձակեցա՞ն թարգման հանդիսանալ իրենց լուռ տառապանքին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 113Ի ԴԷՄ 350 ՁԱՅՆՈՎ

●

ՈՒՐԵՄՆ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

ԿԱՐԳ ՄԸ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ազգ. Ժողովը Դշ. որ վստահութիւն յայտնեց վարչապետին, 113ի դէմ ձայնով, շարունակելու համար բանակցութիւնները Լոնտոնի համաձայնութեան մասին։ Այս քուէարկութիւնը նոր յաղթանակ մը կը համարուի Պ. Մենտէս Ֆրանսի համար, որ իր չորս ամսուան պաշտօնավարութեան ընթացքին վերջացուց Հնդկաչինի պատերազմը եւ յաջողեցաւ նոր ծրագիր մը կազմել ի խնդիր Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան։

Լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ Ազգ. Ժողովը ի վերջոյ պիտի վաւերացնէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը, այսինքն Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ վերազինումը, երբ վերջնական ձեւ առնէ պայմանագիրը։

Վիճաբանութեանց ընթացքին կարգ մը երեսփոխաններ առաջարկեցին զուգահեռաբար բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ։ Վարչապետը բացատրեց թէ նորէն երեք ամսէ պիտի անցնի, Գերմանիոյ վերազինումը [illegible] անոնց համար եւ եթէ ալ այն ատեն Խ. Միութիւնը [illegible], Գերմանիոյ համար ալ պիտի գործադրուի [illegible].

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ազգ. Ժողովին 104 ընկերվարական անդամները որոշած էին թեր քուէարկել, համաձայն կուսակցութեան հրահանգին. ինչ որ զօրացուց մեծամասնութիւնը։ Այս առթիւ բանաձեւ մըն ալ քուէարկած էին, բացատրելով թէ Լոնտոնի համաձայնութեան չի հակասեր զուգընթաց բանակցութեան Խ. Միութեան հետ։ Կուսակցութեան խօսնակը յայտարարեց թէ կը սպասեն որ վարչապետը օգտուի ամէն առիթէ կամ առիթներ ստեղծէ, զինաթափութեան ծրագիրը յաջողցնելու համար։ Պ. Մենտէս Ֆրանս չպատասխանեց, սակայն համաձայնեցաւ, երբ ընկերվարական երեսփոխանը կը վերջացնէր իր ճառը։

Վիճաբանութեանց ատեն բաւական արտասովոր պատճառով հաւանութիւն պատճառեց նախկին նախարար Պ. Փիէռ Քոթ (յառաջդիմական), որ երկար ատենէ ի վեր հիւանդ էր։ Ջերմօրէն զովեց նոր վարչապետին տաղանդը եւ ուժը, սակայն զգուշութեան խրատներ տալ, որպէս զի «արագութիւնը չփոխէ արտակարգ անձաչափանքին հետ»։ Իր կարծիքով, Պ. Մենտէս Ֆրանս պիտի կորսնցնէ Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ շահած ժողովրդականութիւնը, եթէ ընդունիլ տայ Գերմանիոյ վերազինումը։ Այս առթիւ ջանաց համոզել թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը չի կրնար վաւերացուիլ։ «Այդ համաձայնութիւնը շատ ծանր վտանգներ կը պարունակէ, առանց բաւարար երաշխիքներ տալու գերման զինապաշտութեան վերածնութեան դէմ։ Ցաւոք, Լոնտոնի մէջ հրատարակուած դեկոյցը կը պարունակէ շատ վրդովիչ պարբերութիւն մը, որուն համաձայն Պոնի կառավարութիւնը կը նայ հռչակուիլ օրինաւոր կառավարութիւն ամբողջ Գերմանիոյ»։

Վարչապետ դիտել տուաւ թէ այդ պարբերութիւնը կրկնութիւնն է 1950ին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու կողմէ եղած յայտարարութեան մը։

Ընդդիմադիր երեսփոխանը շարունակելով իր քննադատութիւնները, առաջարկեց միեւնոյն ատեն բանակցիլ Խ.

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

■

ԴԱՐՁԵԱԼ «ՄԱՐԱՆԱԹԱ»

Հոկտ. 8ին բանի մը դիտողութիւններ գրած էի «Մարանաթա» եղբայրներու մասին, որոնց համար եկեղեցի մը կը շինուի Վալանսի մէջ։

Տեղեկութիւններս քաղած էի *«Լը Տօֆինէ Լիպէռէ»* օրաթերթէն, որ կարգ մը յաւաքանութիւններ ալ կը հաղորդէր, այս առթիւ։

Եւ ահաւասիկ բողոքագիր մը Մարօէյլէն (Տես Գ. էջ)։

Ինչպէս կը տեսնէք, նամակագիրը դրժգոհ է որ «աղանդ» կոչած եմ իրենց կազմակերպութիւնը։

— *« Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը աղանդ մը չէ երբեք, եւ ոչ ալ հայ բողոքական եկեղեցիէն տարբեր դաւանանք մը։ Ընդհակառակն, անոնք իրար լրացնող յարանուանութիւններ են »։*

Ես բան մը չհասկցայ։ Դուք համոզուեցա՞ք.

Արդէն ունէինք երեք յարանուանութիւններ որոնք լիուլի կը բաւէին, Տէյր գոհացնելու եւ ազգը··· պառակտելու համար։

Անհրաժե՞շտ էր չորրորդ Հոգեւոր Եղբայրութիւն մը եւս հիմնել, ետեւողութեամբ Ամերիկացիներու եւ ուրիշ ադանդաւորներու.

Երբ տարբերութիւն չունին հայ աւետարանական կամ բողոքական դաւանանքէն, ինչո՞ւ առանձին Եղբայրութիւն կը կազմեն, առանձին դպրոց եւ եկեղեցի կը շինեն, եւ *Մարանաթա* կը կարդան, հայերէն կամ հայատառ, երբեմնի «Աւետաբեր»ին տեղ։

Ուրախ եմ որ հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն կը սորվեցնեն իրենց դպրոցներուն մէջ։

Բայց, նորէն կը հարցնեմ,— ի՞նչ պատճառներ ունին առանձին եկեղեցի եւ դպրոց պահելու։

«Հոգեւոր Եղբայրութիւն» ի՞նչ կ'աւելցնէ ազգին բարօրութեան վրայ։

Չի՞ վնասեր անոր միութեան, զօրութեան եւ յառաջդիմութեան։

Արդէն բաւական լայն ճեղքեր բացուած են, քաղաքական – կուսակցական գետնի վրայ։

Գոնէ բարի քրիստոնեաները իրար հասկնային։

Չեմ կարծեր որ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս աւելի բարեհաճ նայուածք մը նետէ մեր վրայ, եթէ *Մարանաթա* կարդանք, մէկդի դնելով մեր անփոխարինելի Շարականները։

Անշուշտ ամէն մարդ ազատ է իր ուզած եղանակով գործածելու իր վաստկած դրամը։

Բայց, ի՞նչ կը շահինք անձնատուր ըլլալով հոգեւոր մարզանքներու։

Կը շահի՞նք թէ կը կորսնցնենք, մասնիկներու վերածելով հիմնական դաւանանքներ, տանար կանգնելով տանարի դիմաց։ Կամ «Յիսուսի եկ» երգելով, երբ աշխարհ մը կը բացուի մեր առջեւ, «Անուօտ լուսոյ»ն հնչած ատեն···

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՓԵՔԻՆ ԱՆԲԱԺԱՆ

Կ'ՈՒԶԵՆ ՏԻՐԱՊԵՏԵԼ ԱՍԻԱՅ ՄԷՋ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Խ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ կնքուած նոր համաձայնութեանց, որոնք անգամ մը եւս կ'ամրապնդեն երկու համայնավար պետութեանց գործակցութիւնը։ Մասնաւորապէս ուշագրաւ կը համարուին Մոսկուայի կատարած զիջումները ի նպաստ Փեքինի։ 1950ին կնքուած դաշինքով, Խ. Միութիւնը պարտաւոր էր 1952ին Չինաստանի յանձնել Փորթ Արթիւրը եւ Տայրէնը։ Ցետոյ ուրիշ համաձայնութիւն մը գոյացաւ, միասին վարելու համար նաւահանգիստը։ Այժմ վերջնապէս Չինաստանի ձգելով Փորթ Արթիւրը, Մոսկուա կ'ուզէ գոհացում տալ անոր ազգային տենչերուն։

Փարիզի մէջ նոր համաձայնութիւնը մեծ յաջողութիւն մը կը նկատեն Չինաստանի համար, դիտել տալով թէ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ հաստատուեցաւ որ նոր Չինաստանը տիրական դեր մը կը կատարէ Ասիոյ մէջ։ Համաձայնութիւնը միեւնոյն ատեն կը հաստատէ Խ. Միութեան վստահութիւնը Չինաստանի համայնավար կառավարութեան հանդէպ։

Լոնտոնի մէջ յատուկ ուշադրութեամբ կը հետեւին ռուսեւ-չինական դիւանագիտութեան նոր յարձակողականին։ Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական գեկոյցը, Մոսկուա շատ կարեւոր զիջումներ կատարած է, հաւասարազօր ընկերակցի մը աստիճանին բարձրացնելով Չինաստանը։ Շօշափելի կը համարուի Չինաստանի տրամադրուած տնտեսական օգնութիւնը, թէեւ շատ վար կը մնայ Մ. Նահանգներուն կողմէ եւրոպական երկիրներու ընծայուած աջակցութենէն։

Առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը հրապարակաւ կը միանայ Չինաստանի, պահանջելու համար Ֆորմոզայի պարպումը։ Ցարդ Մոսկուա վերապահ դիրք մը բռնած էր այս մասին։ Դարձեալ, առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան միաձայնաբար եւ ուղղակի հրաւէր կ'ուղղեն Ճափոնի, որպէս զի բնականոն յարաբերութիւններ հաստատուին եւ այդ երկիրը թօթափէ ամերիկեան լուծը»։

× Ճափոնի արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Օկազաքի հոկտ. 12ին մերժեց ռուսեւ-չինական առաջարկը, բարեկամական յարաբերութեանց վերահաստատման մասին։ Նախարարը կ'ըսէ թէ այդ յայտարարութիւնը «պարզապէս քարոզչական ապտակ մըն է, եւ ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակէ նախորդ ձեռնարկներուն վրայ։ Մենք միտք չունինք փոխելու մեր գործակցութեան քաղաքականութիւնը Մ. Նահանգներուն հետ»։

Նախարարը վճռապէս մերժեց նաեւ Չինաստանի վարչապետին առաջարկը որ կը թելադրէր ոչ – յարձակման դաշինք մը կնքել, «երբ որ Ճափոն դառնայ ազատ, անկախ եւ ժողովրդավար»։ Օկաթա յայտարարեց.— « Մենք փորձառաբար գիտենք թէ ինչ կ'արժէ այդ կարգի դաշինք մը. օրինակ՝ 1941 ապրիլին կնքուած դաշնագիրը։

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՄԱԿի Քաղաք. յանձնաժողովը կը շարունակէ քննել զինաթափութեան խնդիրը։ Առջի օրուան նիստին մէջ, ամերիկեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը մեծապէս նուազեցուց, եթէ ոչ մարեց սպառազինութեանց կըրճատման այն յոյսերը որ կը բխէին անցեալ սեպտեմբերին ծանուցուած ծրագրէն։ «Կը թուի թէ խորհրդային առաջարկները դուռ կը բանան նոր վիճաբանութեան մը, թէեւ երկդիմի են եւ անկատար։ Մ. Նահանգները կ'ուզեն ձեռք առնել միջոցներ որոնք յանգին ճշմարիտ զինաթափութեան մը, եւ ոչ թէ կազմեն բաժակաճառեր՝ յանուն զինաթափութեան։ Կարելի է այդ նպատակին հասնիլ քանի մը ճամբաներով,— հակակշռի տակ առնել հիւլէական ուժը, սահմանափակել մեծ պետութեանց զօրքին թիւը, փոխադարձաբար տեղեկութիւններ հաղորդել այդ ուժերու մասին եւն.։ Մ. Նահանգները միտք չունին գործածելու հիւլէական ինչպէս եւ միւս զէնքերը, բռնաբարելով Ազգաժողովին ուխտը. պիտի գործածեն ինքնապաշտպանութեան համար, եթէ նախայարձակման ենթարկուին։ Եւ վերջապէս, Մ. Նահանգները համաձայն են միակ ծրագրի մը որ ընդգրկէ բոլոր սպառազինութիւնները եւ երաշխիքներ պարունակէ, այնպէս որ իւրաքանչիւր կողմ զինաթափ ըլլայ միւսին աչքերուն առջեւ »։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ

(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

(Է. եւ վերջին մաս)

8. Անցնելով վէպի պատմականութեան խնդրին՝ այդ եւս ու մանաւանդ հանգա – մանօրէն քննում է Մ. Աբեղեան. «պատ – մական յիշողութիւնները ․․․միանգամայն ճշգրտօրէն արտայայտուած ենք գտնում մենք վէպի մէջ», ասում է նա ։ «Դրանք վերաբերում են արաբական տիրապետու-թեան շրջանին »։

9. Այդ տիրապետութեան սկիզբին, Լօթներորդ դարում, Թէոդորոս Ռշտու – նին էր ականաւոր դէմքը հայ երկրում ։ Ազգային հերոս։ Մեր վէպի մէջ նրա վեր-յիշումն է՝ Քեռի Թորոսը կամ Թեւաղո – րոսը։ Նրա մահից յետոյ երկրի իշխանու-թիւնն անցնում է Մամիկոնեաններին, Տարօնի եւ Սասնոյ տէրերը յաջորդ դա – րերում անցնում են Արաբների դէմ ծա – գած ապստամբութեան գլուխը, որ բուն իսկ միջուկն է կազմում մեր վէպի ։

10. Իններորդ դարու կէսերին Տարօնի եւ Սասնոյ տիրապետութիւնն անցնում է Բագրատունիներին։ Արաբների ստեղծած քաղաքական դժխեմ պայմանները Հա – յաստանում, հանրածանօթ ու անիրաւ հալածականութիւնները ,այլ եւ հայ երի-տասարդ աղջիկներ ու կանայք նուաճելը եւ Բաղդատ տանելը, այդ ամէնը Հայե – րին մղում են ապստամբութեան։ Բագա – րատ Բագրատունին գլուխ է բռնում արար հարկահաններին։ Բայց յետոյ խաբէա – կան միջոցներով գերւում է ու Բաղդատ տարւում ։

11. Բագարատի երկու որդիքը, Աշոտ եւ Դաւիթ, որ խոյս էին տուած եւ խոյթ ապաստանած, անցնում են համաժողովր-դական ապստամբութեան գլուխը, որ – պւած Բաղդատի Խալիֆայի կողմից Հա-յաստան ուղարկուած Յուսուֆ ոստիկանի դէմ, որ 951–952 թ. ձմեռը Մուշ քաղա – քում է անցընում։ Հայ ապստամբների ղեկավարների մէջ է լինում նաեւ Խու – թեցի Յովնանը։ Հայերը յարձակւում են Մուշ բանակած արաբ զօրքերի դէմ, կո – տորում են նրանց եւ սպանում մինչեւ իսկ նրանց առաջնորդ Յուսուֆ ոստիկանին ։

12. Ահա, համառօտ կերպով, այս պատմութիւնն է, պատմութիւնը Սասունի որ կազմում է բուն իսկ միջուկը, Սաս – նոյ Ծռեր» դիւցազնավէպի։ Պատմական Դաւիթ Բագրատունին արձագանգն է վէ-պի Սասունցի Դաւիթը, Խութեցի Յովնա – նինը՝ Ձէնով Օվանը եւայլն։

13 Վէպի մէջ արտացոլուած են նաեւ հետագայ դարերի — մինչեւ 13րդ դար— պատմական շատ անցքեր ։ Բաղդատի խա-լիֆայութիւն, Բուղա եւն.

14. Մեր դիւցազնավէպի Դաւթի ճիւղի պատմական կողմը պարզելուց յետոյ Մ. Աբեղեան նոյնն անում է նաեւ, վէպի ա – ռաջին՝ Սանասար եւ Բաղդասար ճիւղի վերաբերմամբ, որ դրայի է նաեւ Սուրբ Գրոց որոշ դէպքերի արձագանգը

15. Անկասկած է մեր նոր վէպի ներքին կապը հին վէպերի, նրանց գաղափարա – կանի հետ։ Անկախութեան պաշտպանու – թիւնը, հարկերի հարցը, սրբավայրերի աւերումը, կրօնաւորների կատարածը եւայլն ։ Մինչեւ իսկ Հայկի վէպի որոշ մասեր, տարբեր ձեւի տակ, ի հարկէ պահուել են մեր նոր վէպի մէջ։ Այլ եւ գուտ հերոսական կողմեր

16. Մ. Աբեղեան հանգամանօրէն անդ – րադառնում է «Սասնոյ Ծռեր»ի մէջ ար-տայայտուած կենցաղային գծերի քննու – թեան, որ յատուկ են հայ գիւղացուն ։ Մեր այդ վէպն ամբողջովին կրում է գիւ-ղացիական ժողովրդական բնոյթ ։

Այդ բոլոր եւ մի շարք ուրիշ հարցեր քննութեան ենթարկելուց յետոյ՝ Մ. Ա – բեղեան եզրակացնում է իր «Հայ ժողո – վրդական վէպը» ուսումնասիրութեան վերջը ։

Մենք պէտք է սիրենք մեր դիւցազնա – վէպը, որովհետեւ մերն է, մեր սեփա – կանը, որովհետեւ նա տալիս է հարազատ պատկերը մեր ժողովրդի դարաւոր կեան-քի։ Ուսումնասիրենք այդ վէպն ամէն կողմով։ Մենք նրա մէջ կը գտնենք խոր-քերը մեր ազգի ոգու։ Եւ եթէ մի օր մի հանճարեղ բանաստեղծ ձեռք զարնէ, գե-ղարուեստական մշակմանն այդ նիւթի, նոյն այդ ժողովրդական ոգով, դա կը լի-նի իսկական մարգարիտը մեր ազգային բանաստեղծութեան .

Եւ այդ հանճարը, ըմպելով հայրենա – կան աղբիւրից այնպէս, ինչպէս Դաւիթը, որ խմեց հայրենի անմահական աղբիւ – րից, ինքն եւս վայրկեանապէս կ'աճի ու կը դառնայ մի վիթխարի հսկայ։ Ու չը – նորհիւ այդ ոյժի եւ հզօրութեան՝ նա կը ձեղքէ անձուկ սահմանները մեր ազգա – տին գրականութեան, իր առջեւ կը բանայ ճանապարհը դէպի համաշխարհային գր-րականութեան ծովը։ Ճիշդ այնպէս, ինչ-պէս որ Սասնոյ փոքրիկ գետակը, Թաւա-լելով լեռների կատարներից վար, դար – կւում է հսկայական գետին, մի չերտով հասում է ջրերի մէջտեղը եւ միանալով նրան՝ վազում է հաւասարակայ հունով ։

Եւ այդպէս՝ կեցցէ՛ մեր դիւցազնավէ-պը սանւ.․ոյ հայ ժողովուրդը ։

★

Մենք էական գծերով եւ համառօտակի ներկայացուցինք Մանուկ Աբեղեանի գլխա-ւոր աշխատութիւնները։ Քիչ չեն եւ միւսները, մեծ ու փոքր հատորներ, բո – լորը միասին՝ աւելի քան մէկ քառաս – նեակ գիրք

Տակաւին մնում է իր վերջին կոթողա – կան գործը — « Հայոց հին գրականու – թեան պատմութիւնը», բաղկացած երկու ստուար ու մեծածաւալ հատորներից, իր բուն իսկ գլուխ – գործոցը։ Այդ մասին՝ այլ առթիւ։

Մի ամբողջ կեանք՝ նուիրուած հայ մշակոյթի խորանի, անդուլ աշխատան – քով, ուխտեալի կոչումով ։

Օրհնուած եղան իր կեանքն ու աշխա – տանքը, օրհնուած լինի եւ իր յիշատակը։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ[illegible] Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— « Նիւ Եորք Թայմզ »ի Մոս – կուայի վաղեմի թղթակիցը, Հարիսըն Սալզպրի, որ այժմ հեռացած է, յօդուա-ծաշարքով մը կը նկարագրէ Խ. Միու – թեան վիճակը, Սթալինի եւ Բերիայի մահէն վերջ։

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Ա.

Խ. Միութիւնը ներկայիս կը վարեն այնպիսի մարդիկ, որոնք պայմաններուն յարմարելու մասնաւոր կարողութիւն մը եւ ճկունութիւն մը կը յայտնաբերեն, ներքին թէ արտաքին քաղաքականու – թեան, ինչպէս եւ օրուան հարցերու մա – սին։ Շատ մը կէտերու մէջ Ռուսիոյ նոր տէրերը վճռականօրէն ցուցադրական ձե-ւով խզեցին սթալինեան շրջանի դաժան եւ անողոք կանոնները ։

« Երբ այս մարդոց հետ կը խօսիս, կ'ը- սէր վերջերս արեւմտեան պետութեան մը քաղաքագէտը, այնպիսի տպաւորութիւն եւ հա – ճոյակատար երեւոյթով կ'արտայայտուին որ վայրկեան մը կը մոռնաս թէ ինչ տե-սակ մարդոց հետ է գործը։ Թէեւ այս տե-սակէտով անոնք Սթալինէն աւելի վտան – գաւոր են»։

Սթալինի բիրտ ձեւերուն տեղ աւելի փայլելուչ ձեւերը նախընտրելով, նոր վարիչները յաջողեցան հեռացնել երկիրը այն անելէն ուր առաջնորդած էր Կրեմլի-[illegible]ի նախկին տէրը ։

[illegible]մերիկացի Թղթակցին կարծիքով ներ-կայ վարիչներու վստահութիւնը մեծ չա-փով աճած է շնորհիւ հիւլ. եւ ջրա – ծին ռումբերու, ինքնամուղ եւ ամբաձիգ օդանաւերու, եւ իրենց ճարտարարուեստին, որոնցմով կը յուսան մրցիլ Մ. Նահանգներուն հետ։ Այս կերպով, այս վերջինը իր դիմացը պիտի ունենայ նոր հարցեր եւ վտանգներ ։

Մոսկուայի մէջ օտար դիտողներու աչ-քէն չի վրիպիր վերջին տասնըութ ամիս-ներուն Խ. Միութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւնը։ Սթալինեան դրութիւնը, իր գաղտնի ոստիկանութեամբ, իր ահ – ուսարսափ քաղաքականութեամբ, մարքսեան աւետարանէն ներշնչուած իր քարոզչական գրուածքներու վարպետու – թեամբ եւայլն, չչարունակուեցաւ իր մահէն ետք։ Թէեւ գաղտնի ոստիկանու – թիւնը միշտ ալ կը գործէ և չեն փակուած արգելարանները։

Ասով մէկտեղ, ընդհանրապէս նոր վար-չաձեւը բազմաթիւ տեսակէտներով կը տարբերի սթալինեան վարչաձեւէն ։

Ներկայ քաղաքականութիւնը տեսակ մը « նոր հայեացք » է որ կը ձգտի չափաւո-րութեան բերել սթալինեան ծայրայեղու-թեանց եւ աւելի մեծ հրջահայեցութիւն արտաքին քաղաքականութեան մէջ ։

Խ. Միութեան նոր շրջանը հետեւեալ յատկանշական գիծերով կը բնորոշուի.—

Խորհրդային կառավարութիւնը այլեւս մէկ մարդու կողմէ պարտադրուած բռ – նապետութիւն մը չէ, այլ կ'ենթարկուի քաղաքական վարիչներու կանոնագրի մը, որուն նիցուկ կանդնած են բանակին վա – րիչները։ Այս «խորհուրդին» մէջ Մալեն-կով առաջին տեղը կը գրաւէ, սակայն այժմ «առաջինն է հաւասարներու մի – ջեւ»։ Այս ղեկավար հաւաքականութիւնը՝ սնամէջ բառ մը չէ եւ վարիչներու ամէն մէկը կ'աշխատի գործադրել այս սկըզ – բունքը։

Կ'աշխատին բարենորոգել ներքին գոր – ծերը ։ Ճիգ մը փորձել, որպէսզի կուսակցութեան հին նշանաբանները բա – րոյական աւելի մեծ գոհունակութիւն մը բերեն։ Կը նշմարուի ձգտում մը աւելի լայն ազատութեան (մասնաւորաբար Մոսկուայի մէջ) եւ յաւելում ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան ։

Կ'աշխատին պահել քաղաքական դրու – թիւնը այնպէս ինչպէս որ է, ինչպէս եւ աշխատանքի կայանները, սակայն ոստի-կանութիւնը ենթարկելով քաղաքային իշ-խանութեան։ Պիտի փորձեն կրճատել ոս-տիկանութեան թիւը եւ չարաշահութիւն-ները ։

Պիտի շարունակեն Սթալինի սկսած գործը, զարգացնելու համար ծանր ճար-տարարուեստը եւ կատարելագործելու խորհրդային զինեալ ուժերը, մանաւանդ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը։

Պիտի ջանան զարմանել պատերազմի վնասները որոնց ենթարկուեցաւ երկրա-գործութիւնը, կոլխոզի ծրագրով եւ Բ. աշխարհամարտով ։

Պիտի աշխատին բարւոքել գիւղացինե – րու վիճակը, ստեղծելով ագարակներու ընդարձակ մեքենաշարժ ցանց մը, զոր պիտի վարէ երիտասարդ եւ եռանդուն ե-րիտասարդութիւն մը ։

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ պի-տի աշխատին խուսափիլ բախումէ,մեղմե-լով յարաբերութիւնները գլխաւոր դաշ – նակիցներուն հետ (Մ. Նահանգներ, Անգ-լիա եւ Ֆրանսա)։

Պիտի աշխատին համոզել ամբողջ աշ – խարհը եւ մանաւանդ Ռուսերը թէ Խ.Մի-ութիւնը կը ղեկավարուի այսօր խումբ մը « բանիմաց մարդոց» կողմէ որոնք ողջա – միտ քաղաքականութեան մը կը հետեւին, արտաքին թէ ներքին կեանքի մէջ։

Այս նոր ուղղութեան գլխաւոր ար – գիւնքներէն մէկը այն եղաւ որ կարծես թէ աւելի ապահովութիւն զգացող արեւմտ-եան յարաբերութեանց քան թէ բուն խոր-հրդային քաղաքացիներուն վրայ ։

Ամերիկացի Թղթակիցը կը կարծէ թէ Ռուսերը աւելի սկեպտիկ են, թէեւ կը ջանան օգտուիլ նոր քաղաքականութե – նէն։ Գրագէտները սկսան փոխել իրենց ոճը եւ երաժիշտները կը խօսին ճաշի մասին, զոր Սթալին արգիլած էր։

Սակայն, հակառակ ասոր, տեսակ մը հակակրութիւն կը տիրէ ազատական այս նոր ձգտումներուն դէմ ։

Ռուսերը չեն փորձեր բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել օտարական – ներու հետ, թէեւ դիւրաւ կը խօսին անոնց հետ շոգեկառքերու եւ թատրոններուն մէջ։ Օրուան նշանաբանն է կարծել«սպա-սել եւ տեսնել »։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱ-ՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԷՆ

●

… Պո՜ւ – հա՜ – հա՜ – հա՜ – հա – հա՛ ..

Մտիկ ըրի առանց հասկնալու։

… Ուա՜ – ռա՜ – ռա՜ – ռա՜ – ռա՜ …

— Աստուած իմ, գոչեցի հագիւ արթն-ցած.— Այս ինչ զարհուրելի աղմուկ է։

… Թա՜ – ռա՜ռա՜ռա՜ … թա՜ – ռա-ռառա …

— Այս աղմուկը կրնայ արթնցնել նոյն-իսկ մեռ… ըսի, բայց չշարունակեցի ։

Ո՞ւր կը գտնուէի ։

… Թա՜ – ռա՜ռա՜ռա՜ռա …

Ի՞նչ խլացուցիչ ժխոր ։

— Ոչ, ըսի ինքն իրենս, գրեթէ պոռա – լով, որպէսզի ձայնս լսեմ։ Ասիկա ան – պայման վերջին դատաստանին շեփորն է։

… Թռո՜ւ – ռռռռռռա՜ …

■

Վերջին որոտումը գիս գերեզմանէս դուրս Թոցուց, ինչպէս կարթն իր բռնած ձուկը ջուրէն ։

Դամբարանս փոքրիկ չէնք մըն էր, ո – րուն ճարտարապետը պիտի ուզէի ճանչ – նալ։ Ծերացած նոճին եւ ծովային տեսա – րանը մառախուղին մէջ կորսուեցան եւ տեսայ անթիւ անհամար բազմութիւն մը, ամէն ազգէ, ամէն լեզուէ, մանուկ, երի-տասարդ, ծեր, երկնքի չափ ընդարձակ սրահի մը մէջ։ Մեր դիմացը, շլացուցիչ ամպէ շինուած գահին վրայ բազմած էր Տէր Ամենակալը, շրջապատուած հրեշ – տակներու բանակէն։ Ճանչցայ Աղրայէլը՝ շնորհիւ իր թուխ մորթին, Միքայէլ Հր-րեշտակապետը՝ շնորհիւ իր սուրին, եւ Բարապան – Հրեշտակը՝ որուն շեփորը դեռ վեր տնկուած էր։

— Շատ յանկարծակի է այս Մեծ Զար-թօնքը. քիչ մը շատ անակնկալ, դիտել տուաւ քովս կեցած մարդ մը։ Կը տեսնէ՞ք Հրեշտակն ու իր գիրքը ։

Վիզը երկարեց աւելի լաւ տեսնելու հա-մար մեր չուրջը խռնուած հոգիները ։

— Ամէնն ալ այստեղ են, ամէնքը … եւ շուտով ամէն բան պիտի գիտնանք … Նայէ, ահա Տարուինը, ազատում չկայ ի-րեն համար։ Եւ հոն այդ բարձրահասակ մարդը, որ ինքն իրեն այդքան կարեւո – րութիւն կուտայ եւ կը ջանայ գրաւել տիրոջ ուշադրութիւնը՝ Իշխանն է …

Սակայն անհամար մարդիկ կան, որոնք չեմ ճանչնար. Օհ, ահաւասիկ Պրոկլէսը, հրատարակիչը։ Սրբագրութեանց համար անոր պահանջած յաւելուածական ծախ – քերը դեռ միշտ կը զարմացնէին…խորա-մանկ մարդ էր։ Հէ, հէ, հէ, ամէն բան պիտի գիտնանք, նոյնիսկ իր հաշիներուն գաղտնիքները։ Փոքրիկ հանդէս մը պիտի ունենիմ, իմ կարգս հասնելէն առաջ։ Իմ անունս Ս–ով կը սկսի։

Եւ հիացման սուլոց մը արձակեց ա – տամներուն մէջէն ։

— Օհ, պատմական անձեր ալ կան ։ Նայէ, ահա Հէնրիկոս Ութերորդը(*)… մկանիրու թիւր շատ մեծ պիտի ըլլայ ի-րեն համար … Ախ, մեղք, իր մականու-նը Թիւտոր է …

Ցանկարծ ձայնը իջեցուց .

— Տես, տես, այս մարդը, մեր առջեւ, մարմինը մազերով ծածկուած… Նախա – մարդ մըն է… եւ հոն, քիչ մը անդին …

Բայց այլեւս մտիկ չէի ըներ, ուշա – դրութիւնս ամբողջովին տուի տիրոջ խօսքերուն ։

★

— Ա՞յս է ամէնը, հարցուց Ամենակա – լը ։

Հրեշտակը, անհամար հատորներէ բաղ-կացած Գրքին առջեւ կեցած, հայեացքը պտտցուց ամբոխին վրայ եւ կարծես, մէկէն ի մէկ ընդհանուր գումարն ըրաւ։

— Այս է ամէնը, պատասխանեց եւ ա – ւելցուց .— Ով Տէր, պիտիտիկ մոլորա – կի մը ժողովուրդն է այս ։

Մեծ Դատաւորին Աչքը տարածուեցաւ մեր վրայ ։

— Ատեանը բացուած է. յայտարարեց Ցաւխտենականը ։

■

Հրեշտակը գրքէն կարդաց անուն մը, որուն արձագանգները մեզի հասան ան – հունին խորերէն։ Ձայն որոշ կերպով չըմբռնեցի, որովհետեւ նոյն վայրկեանին գրագիր ալուդակեց՝.

— Ո՞վ է ։

Հ. Ժ. ՈՒԷԼՍ

(1) (Շար.)

(*) Անգլիոյ թագաւոր, որ ութ անգամ ամուսնացաւ եւ անթիւ խժդժութիւններ գործեց ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԿՐԹ. ԸՆԿ. Ամերիկայի կեդրոնին 51րդ Պատգամաւորական ժողովը գումարուած է Սեպտեմբեր 5ին Ֆիլիլէնտի Հ. Յ. Դաշնակցութեան սրահին մէջ: Մասնակցած են արտասահմանէն երեք մասնաճիւղեր, իրենց ներկայացուցիչներով եւ ութ մասնաճիւղեր՝ Ամերիկայէն իրենց պատգամաւորներով: Ժողովը անցած է շա՛տ յաջող: Կրթասիրացի յիսնամեակի տօնակատարութեան մեծ դաշտահանդէսը տեղի ունեցած է Սեպտեմբեր 6ին: Հանգանակութեան ընդհ. գումարը բարձրացած է հազար երկու հարիւր տոլարի: Իսկ կրթասիրացի անդրանիկ համալսարանաւարտ սանը նուիրած է 200 տ. ոսկի (Հայէպէն):

ԼԻԲԱՆԱՆԻ առաջնորդը Խորէն եպիսկ. Բարոյեան պարգեւատրուած է Մայրիներու ազգ. կարգի հրամանատարի շքանշանով, ինչպէս գրած էինք: Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին դիւանատէտը, դեսպան Պ. Ժ. Հայմար յանձնած է շքանշանը ուղերձով մը, շեշտելով թէ նախագահը իր այս գնահատանքով կը յայտնէ Հայ համայնքին իբրեւ իր դուրգուրանքին չօշափելի գրաւականը՝ «Իր կարգապահութեամբ, աշխատանքի յարատեւութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ, օրինակելի է ձեր համայնքը: Ան Լիբանանեան Տան կերտումին եւ մեծութեան ի խնդիր, իր գեղեցիկ եւ արդիւնաւոր աջակցութեամբ, անվիճելիօրէն կ'արժանանայ Լիբանանի երախտագիտութեան: Նոյն ատեն ձեր բազմաթիւ բարեսիրական գործերով, հոգեւոր առաջնորդի ձեր անխոնջ եռանդով, գեղակերտ եկեղեցիով, այն հաստատութիններով որոնցմով օժտեցիք երիտասարդութիւնը, դուք ձեր անձին մէջ կը խտացնէք բոլոր այն յատկութիւնները որ ունին ձեր բարձր գնկավարութեան քաղաքացիները»: Խորէն եպիսկոպոս շնորհակալութիւն յայտնելով, խնդրած է որ դեսպանը թարգման հանդիսանայ Հանրապետութեան նախագահին մօտ, յայտնելու իր եւ համայնքին երախտագիտութիւնը:

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքարանը շրջաբերականներ ուղղած է թաղային խորհուրդներուն որպէսզի հաղորդեն իրենց վարժարաններուն նիւթական, ուսուցչական թէ՛ թաղի հաշուեկշիռ ամբողջ նախորդող 200 տարի:

« ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ լեզուի լիակատար բառարան» մը կազմած է Վէնետիկի միաբանութենէն Պետրոս վրդ. Ճիմէճեան, ինչպէս գրած էինք ժամանակին: Բառարանին Ա. հատորը, որ կը բովանդակէ 726 էջեր, լոյս տեսած է Հալէպի մէջ և կը պարունակէ Այբ և Բեն գիրերով սկսող բառերը: Բ. հատորը պատրաստ է եւ մօտերս հրատարակ պիտի հանուի: Երկու հատորները պիտի ունենան երկու հազար էջ եւ պիտի ծախուին 25 տ. ոսկի՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իսկ Ամերիկա եւ այլ երկիրներու համար տասը տոլարի: 1941 Նոյեմբերին սկսած է եւ աւարտած 1945 Յուլիսին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ լուսանկարիչներու Գ. համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Սան Ֆրանչիսկօ, մասնակցութեամբ աւելի քան հազար լուսանկարիչներու, ուշադրութիւն գրաւած են Գուրգէն Բուղկէրեանի լուսանկարները: Բուղկէրեան ճառ մը խօսած է այս առթիւ, բացատրութիւններ տալով իր արուեստի նորութիւններու մասին: «Ֆոթոկրաֆիք Ինիրինչը» երկու առաջնակարգ մրցանակներ տուած է հայ արուեստագէտին, որուն նկարները պիտի փոխադրուին Եւրոպա, ցուցադրուելու համար:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ համաշխարհային Միութեան Կեդր. վարչութեան անդամ ընտրուած է վեր. Յովհ. Ահարոնեան, միակը՝ Միջին Արեւելքէն: Համագումարին ներկայ էին 1450 պատգամաւորներ, 45 երկիրներէ եւ վեց հարիւր լրագրողներ: Ամերիկայի մեծագոյն համաժողովներէն մէկն է այս:

ՏՈՔԹ. Բ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Ազունիէի բուժարանին բժշկապետ, Մադրիտ գացած էր Սեպտ. 26էն Հոկտ. 2. մասնակցելու համար Թոքախտի միջազգային համագումարին, իբրեւ անդամ Լիբանանի պատուիրակութեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

●

Լուարի նահանգին մէջ կը գտնուի Ռօան փոքրիկ քաղաքը (կեդրոն հիւսուածեղէնի եւ գուլպայի), ուր կ'ապրին 23 հայ ընտանիքներ: Մեծ մասով արհեստաւորներ եւ աշխատաւորներ են: Կան քանի մը առեւտրականներ եւ շրջուն վաճառորդներ: Կ'ապրին սիրով ու համերաշխ: Թէեւ չունին ազգային եռուն կեանք, (կայ միայն հայերէնի դասընթացք մը փոքրերու համար): Բոլորն ալ սրտանց կըհետաքրքրուին Ֆրանսահայ եւ առհասարակ հայկական կեանքով, կ'ապրին մեր ընդհանուր ցաւերով եւ ուրախութիններով: Ռօան միշտ ալ սիրով արձագանգած է իրեն եղած կոչերուն: Այս անգամ ալ Ֆր. Կապոյտ Խաչն էր որ կը բախէր իր դուռը, իր նոր գնած օդափոխութեան կայանի շէնքի նորոգութեան համար կազմակերպած հանգանակութեան առթիւ:

Շրջ. վարչութեան անդամ ընկերուհին իր հետ ունենալով ընկերուհիներ Մարօ Ստեփանեանը (Փարիզէն) եւ Եր. Վարժապետեանը (Մարսէյլէն), որ նախապէս աշխատանք թափած էր, ուղեկցութեամբ տեղի անձնուէր հայրենակիցներ, Պ. Պ. Մեսրոպ Թորոսեանի եւ Խորէն Յովհաննէսեանի, մի առ մի շրջեցաւ բոլոր հայրենակիցներու տուները, բացատրութիններ տալով օդափոխութեան կայանի եւ գնուած շէնքի մասին:

Բոլորն ալ սիրով ընդառաջ գացին իրենց ղիմումին եւ այս փոքրիկ գաղութին մէջ մէկ օրուան ընթացքին հաւաքուեցաւ 53 հազար Փրանք: Կուտան ամէնքը, սիրով այն գիտակցութեամբ թէ իրենց լուման պիտի ծառայէ Հայ նոր սերունդի ֆիզիքական եւ ազգային փրկութեան գործին.

Ցաւիչ էր տեսնել պարզ աշխատաւորներ որոնք կը տրամադրէին աւելին քան կարելի էր սպասել: Ահաւասիկ տարեց եւ հիւանդ հայրենակից մը, կիսովին անգործ, գրեթէ արտասուաթոր աչքերով կուտայ երկու հազար Փրանք ըսելով.— Ուրիշ պարագաներու մէջ տասնապատիկը կուտայի, կը ներէք, այս անգամ թող ասանկ ըլլայ: Ուրիշ մը՝ կ'ըսէր.— Ես քիչ կուտամ, դուք շատ նկատեցէք, պայմաններս շատ նեղ են, եւն.: Իրաւունք ունին հպարտանալու Ռօանցիները եւ միանգամայն ճիշդ է Պ. Մ. Թորոսեանի դիտողութիւնը.— Եթէ Ֆրանսահայ գաղութի միւս վայրերն ալ այս համեմատութեամբ կատարեն իրենց պարտականութիւնը, գիւրաւ կը հաւաքուի 20–25 միլիոնի գումար մը, որով կարելի է օրինակելի կայան մը սարքել, քանի մը հարիւր մանուկներու համար:

Զաւակ ունեցող հայրենակիցներ կ'ուզեն իրենց փոքրիկներն ալ կայան ղրկել: Որոշուած տարիքէն վեր մանուկներ ու անոնց ծնողները կը խնդրեն գոնէ ձմռնային արձակուրդներու շրջանին իրենց զաւակները ձմեռնային պտոյտի տանիլ կամ գնուած հողին վրայ նոր շէնք կառուցանել պատանիներու համար: Բոլորն ալ վառ հետաքրքրութիւն կը ցուցնեն այս կարեւոր ձեռնարկին հանդէպ:

Այս օրինակը անշուշտ վարակիչ պիտի ըլլայ միւս վայրերու համար, որոնք շատ բան կրնան սորվիլ Ռօանի բուռ մը Հայերէն:

Սիրելի հայրենակիցներ, քիչ մը սրտցաւ վերաբերմունք եւ նիւթական պզտիկ զոհողութիւն մը եւ Ժիւրայի գեղածիծաղ լեռներու վրայ թառած օդափոխութեան կայանը կարելի է վերածել մանուկներու փոքրիկ դրախտի մը, որ պատիւ բերէ մեր գաղութին:

Ռօանը տուաւ իր բաժինը, կարգը ձերն է հիմա: Ս. Յ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ի՞ՆՉ Է «ՄԱՐԱՆԱԹԱ»Ն

ՄԱՐՍԷՅԼ, 9 Հոկտ.— Յարգելի խմբագիր, Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութեան Սուրիայի եւ Լիբանանի հանրածանօթ եկեղեցիներուն եւ դպրոցներուն մաս կազմող Վալանսի Հոգեւոր եղբայրութեան Նորակառոյց եկեղեցիին եւ անոր օգնող անձին՝ Պ. Պետրոս Թոգլեանի մասին, «Յառաջ»ի Հոկտեմբեր 8ի թիւին մէջ ձեր հրատարակութիւնը զարմանք պատճառեց մեզի:

Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը եւ 29 տարիէ ի վեր հրատարակող «Մարանաթա» ամսաթերթը կը ներկայացնէք իբրեւ նորելուկ աղանդ մը, շաբաթապահներուն, Մորմոններուն, եւ «Մուհապէթճի»ներուն կարգին դասելով զայն եւ հիմնովին սխալ տեղեկութիւններ հրատարակելով: Կը խնդրենք որ այդ սխալ հասկացողութիւնը շտկէք ձեր թերթին մէջ:

Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը աղանդ մը չէ երբեք, եւ ոչ ալ հայ բողոքական եկեղեցիէն տարբեր դաւանանք մը, ընդհակառակն անոնք իրար լրացնող յարանուանութիւններ են: Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ Եղբայրութիւնը ճանչցուած է կառավարութեան կողմէ իբրեւ բողոքական եկեղեցւոյ մէկ ճիւղը, որ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ չարժման մաս կը կազմէ եւ մէկ համայնք կը համարուի: Անշուշտ կան գաղափարի տարբերութիւններ, գլխաւորաբար վարչական տեսակէտով: Սակայն, ինչ որ ալ ըլլան տարբերութիւններ, իրարու կամ Առաքելական Մայր եկեղեցիին հետ, մենք ամէնէն առաջ Հայ ենք, կը սիրենք եւ կը սորվեցնենք մեր զաւակներուն Մեսրոպեան տառերը եւ Հայոց պատմութիւնը: Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը մեծ եւ շատ կարեւոր նպաստ մը կը բերէ այս տեսակէտէն: Հալէպի մէջ ունի քառայարկ հսկայ քարաշէն շէնք մը, ուր հայ մանուկը կ'երթայ սորվելու իր մայրենի լեզուն, հոն կենաց վարժարանին մէջ կը կարդայ, կ'երգէ եւ կ'աղօթէ հայերէն, կը մեծնայ խակական եւ հայ քրիստոնեայի հոգիով: Հալէպի եւ Պէյրութի եղբայրութիւնը մօտ հազար աշակերտներ ունի Կենաց վարժարաններուն մէջ որոնք կը կառավարուին տեղական համեստ պայմաններով եւ ուժերով, բոլորովին անկախ եւ ազատ օտար ազդեցութիւններէ, զուտ հայկական կազմակերպութեամբ:

Վալանսի Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութեան «Մարանաթա» եկեղեցին ալ կը շինուի միեւնոյն պայմաններով եւ սկզբունքներով պարզ հաւատացեալ եղբայրներու միջոցաւ, Պ. Ժագ Թագլեանը (Յակոբ Թագլեան) որ գետինը դրած է եւ շինութեանց կը հսկէ, պարզ արհեստաւոր մըն է եւ ոչ թէ եղբայրութեան հովիւ.

Իսկ Ֆրէզնոյի Պ. Պետրոս Թոգլեանը երկրպագու մըն է, որ իր ճակտի քրտինքով շահած եւ տարիներէ ի վեր խնայած դրամը հանրութեան համար կը գործածէ իր հասկցած ձեւով: «Մարանաթա»ն զուտ հայկական արտադրութիւն մըն է եւ ոչ թէ ամերիկեան:

Դրամի քանակին գանելու կամ կարսընցնելու խնդիր չկայ, ամէն մարդ գիտէ շատ մերժել եւ բարին ընտրել, ինչ յարանուանութեան ալ պատկանի, սակայն մարդիկ կամաւ կ'ընտրեն չարը եւ կը մերժեն բարին եւ օգտակարը:

Յարգանքներով՝ ՍԱՄՈՒԷԼ ՆՐԵՄԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ինչպէս գրած էինք արդէն, ծանօթ խմբավար Անճելօ Եփրիկեան, որուն հայրը, նախկին Մխիթարեան վարդապետ, կէս ձգած է Բնաշխարհիկ բառարանը, այս օբերա Փարիզ կուգայ եւ նուագահանդէս մը կուտայ Հոկտ. 20ին Սալ Կավոյի մէջ: Ապա կ'անցնի Փրակա, իսկ Յունուարին ալ նուագահանդէս մը ունի Պրիւսէլի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

Ե Տ Ք Ը . . .

▪

Չէ . .

— Բայց ես... ես կը յիշեմ, կը մտնէ Կօղոլէ ու կը կենայ սեղանին առջեւ, ինչպէս ցուլ մը ցանկապատին դիմաց:

— Ամո՞թ է քեզի Շրեօդեր անունը:

— Շրեօդներ շատ կան, կը դիտէ Ձելիգ անփութօրէն:

Այդ արդէն շատ է Կօղոլէի համար: Ան ստանալու կը պատրաստուի: Վիլլի կը բռնէ զայն ու կը սեղմէ աթոռի մը վրայ:

— Նախ խմել... Եօթը գարեջուր կ'ապսպրէ ան:

Կօղոլէ կը լռէ: Մենք սեղանի մը շուրջ կը նստինք: Ձելիգ ինք կը բերէ գարեջուրը:

— Անուշներ, կ'ըսէ ան:

— Կենացդ, կը պատասխանէ Տիադէն, ու մենք կը խմենք: Ապա Տիադէն եա կ'իյնայ աթոռին վրայ:

— Հը, ի՞նչ ըսի ձեզի. սո՞ւտ էր:

Ֆերդինանդ կը նայի Ձելիգի ետեւէն, որ նորէն իր տեղը կ'երթայ:

— Ահ, քանի կը մտածեմ այդ մասին, կը մօլեայ ան զսպուած կատաղութեամբ, թէ ինչպէս այս անասունը ատ կը հոտէր, երբ մենք կը թաղէինք Շրեօդերը...

Ան կ'ընդհատէ խօսքը:

— Միայն թէ չկակուղնալ, կ'ըսէ Տիադէն:

■

Այն ատեն մենք կը գտնուէինք առաջնագծին ետեւ, հրետանիի կրակէ քանդուած խրամի մը մէջ, եւ պէտք էր ամբողջ գիշերը աշխատէինք՝ հասարակաց փոս մը պատրաստելու: Մենք չէինք կըրնար զայն շատ խոր փորել: Ի վերջոյ մենք կ'աշխատէինք ուղղակի թանձր սիրմի մէջ:

Բեթկէ, Վէյսինգ եւ Կօղոլէ պատերը փայտէ յենակներով կը հաստատէին. իսկ մնացեալներս կը ժողվէինք դիակները ու երկար շարքերով կը դնէինք փոսին եզերքը: Ալբերդ Տրոսկէ, մեր խումբին ենթասպան, կ'առնէր անոնց վրայէն ինքնութեան նշանակները եւ թղթակատարները:

Մեռելներէն ոմանց դէմքերը արդէն փտած, սեւցած էին, վասնզի նեխումը խոնաւ ամիսներուն արագ կ'ընթանայ: Առոր փոխարէն, սակայն, հոտը այնքան սաստիկ չէր, որքան ամառը: Ոմանք ալ լեցուած էին ջուրով եւ սպունգի պէս ուռած: Դիակներէն մէկը տարածուած թեւերով գետին փռուած էր:

Երբ ուզեցինք վերցնել զայն, տեսանք որ համազգեստի ցնցոտիներէն զատ՝ գրեթէ ուրիշ բան չէր մնացած: Ինքնութեան նշանակն անգամ անհետացած էր: Վերջը միայն տաբատի կարկատանէն էր որ ճանչցանք տասնապետ Գլագերը:

Թեւեր, ոտքեր կամ գլուխներ, որոնք կը գտնուէին մարմիններէ անջատ, կը ժողվէինք առանձին՝ վրանակտաւի մը մէջ:

Երբ բերինք Գլագերի դիակը, Բեթկէ բսաւ.

— Կը բաւէ, փոսին մէջ այլեւս տեղ չկայ:

Քանի մը պարկ կիր բերինք, զոր Իւպթիով սփռեց փոսին վրայ: Քիչ ետք հասաւ Մաքս Վայլ՝ փայտէ խաչերով:

Ի զարմանս մեր՝ մութի մէջէն յայտնուեցաւ նաեւ յիսնապետ Ձելիգ: Ան պաշտօն ունէր աղօթք մը ըսելու, վասնզի նոյն պահուն մօտերը քահանայ չկար, իսկ մեր երկու սպաներն ալ հիւանդ էին: Այդ պատճառով Ձելիգի տրամադրութիւնը պէտք էր. նախ, ան չէր կրնար տանիլ արիւնի տեսքը, ու յետոյ, հաւկուր էր եւ լաւ չէր տեսներ: Ասկէ զատ յիսնապետը այնքան նեարդային դարձած էր, որ՝ հասնելով փոսին եզերքը՝ ձախող քայլ մը առաւ ու փոսը ինկաւ: Տիադէն բարձրաձայն քրքջաց ու զսպուած ձայնով կանչեց.

— Հողը վրան տուէք... հողը վրան տուէք...

Հակառակի պէս Կօղոլէն էր որ կ'աշխատէր նոյն տեղը փոսին մէջ: Ձելիգ շիտակ անոր գլխուն ինկաւ: Շուրջ հարիւր քիլօ կենդանի կշիռ մըն էր այդ: Կօղոլէ սոսկալի հայհոյանքներ տեղացուց: Ու, թէեւ ետքը ճանչցաւ Ձելիգը, այնուամենայնիւ՝ իբրեւ ռազմաճակատի հին հայհոյարան մը՝ չկցեց բերանը. ատկէ զատ, չէ՞ որ արդէն 1918 թուականն էր: Ձելիգ ինքզինքը հաւաքեց, տեսաւ իր առջեւ Կօղոլէն, կատղեցաւ ու սկսաւ պոռալ անոր վրայ: Կօղոլէ պատասխանեց նոյնպէս պոռալով: Բեթկէ, որ նմանապէս վարն էր, փորձեց հանդարտեցնել զանոնք: Բայց յիսնապետը ուղղակի փրփուր կը ժայթքէր, իսկ Կօղոլէ, այն դիտցումով՝ թէ իրեն հանդէպ ծանր անարդարութիւն գործուած է, բնաւ տրամադիր չէր տեղի տալու: Տարիներու թշնամանք մըն էր որ յանկարծ պոռթկաց իրարու դէմ: Վայրկեան մը — ու Վիլլին ալ վար ցատկեց՝ օգնելու Կօղոլէին: Անհելի դոռում - գոչում կը լսուէր փոսէն, իսկ վերէն Տիադէն, ծիծաղէն կապտած, շարունակ դէպի վար կը մօլեար:

(Շար.)

Միութեան հետ : «Մենք կը մաղթենք որ դուք խաղաղութեան մարդը դառնաք եւ ոչ թէ Գերմանիոյ վերազինման մարդը» :

Նախկին վարչապետ Փոլ Ռենօ, այս անգամ ալ խօսք առնելով, դիտել տուաւ թէ Ազգ. ժողովը՝ ուրբաթ օր յայտնա-պէս դիրք բռնած էր Լոնտոնի համաձայնութեան դէմ, քանի որ եօթը բանաձեւեր կը հրաւիրէին կառավարութիւնը չարու-նակել բանակցութիւնները՝ խափանելու համար Գերմանիոյ ազգ. բանակին վե-րածնութիւնը. բայց կառավարութիւնը վստահութիւն պահանջեց : Եւ յետոյ, ո-րոշեց աւելցնել նուազագոյն աշխատա-վարձքը եւ ահա՝ հրաշիւք իմն, բաւարար մեծամասնութիւն մը ապահոված է...

Նախկին վարչապետին կարծիքով, նոր Եւրոպայի առաջնորդութիւնը, որ նա-պէս կը պատկանէր Ֆրանսայի, կ'անցնի Անգլիոյ : «Պ. վարչապետ, եթէ Եւրոպա-յի փրկութեան համար գործածէիք կէ-սը այն տաղանդին զոր կը վատնէք Գեր-մանիոյ ազգ. բանակին վերածնութեան համար, փրկած պիտի ըլլայիք զայն : Գալով մեզի, մենք կը մերժենք վաւերա-ցնել գերման բանակին վերածնութիւնը» :

Զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան ներ-կայացուցիչը, Կասթոն Փալեւսկի, նոր երաշխիքներ պահանջեց Գերմանիոյ վե-րազինման դէմ, անհրաժեշտ գտնելով ա-մերիկեան զօրքի ներկայութիւնը Եւրո-պայի մէջ : Նոյն հոսանքէն ուրիշ երես-փոխան մը յայտարարեց թէ Լոնտոնի հա-մաձայնութիւնը կը խախտէ Ֆրանքեւ-խորհրդային դաշինքը, արտօնելով Գեր-մանիոյ վերազինումը եւ զարկ տալով վինարշաւին :

Վիճաբանութիւնները շարունակուե-ցան մինչեւ ուշ ատեն եւ ի վերջոյ վըս-տահութեան քուէ տրուեցաւ : Համայնա-վարները խմբովին դէմ քուէարկած էին :

Մէկ ամսուան մէջոցին երկու անգամ է որ դահլիճը վստահութեան քուէ կը շա-հի : Նախորդը կը վերաբերէր արտակարգ լիազօրութեանց, տնտեսական ծրագիրնե-րը գործադրելու համար : Այդ առթիւ 361 հոգի թեր քուէարկեցին, 90 դէմ, իսկ 143 հոգի ձեռնպահ մնացին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲՍՈՆԻ նաւահանգստին գործադուլը չէ վերջացած տակաւին եւ կը վախցուի որ աւելի ծաւալի : Բանթողներուն թիւը հասած է 27.000ի եւ կրնայ բարձրանալ 32.000ի, եթէ նաւատէրերու անտարբերութիւնը չարժեն .

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց գտնել 12 այրեր եւ կին մը, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսական ցանց մը կազմած էին, ի հաշիւ Իսրայէլի : Բոլոր վարիչք եւ օգնականք փախած են :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին քննութեան առթիւ նոր հարցաքննութեան մը ենթարկուեցաւ ամերիկեան տեսաչըր, Տիտ, որ կ'ամբաստանուի թէ պահած է թիւ-րքութեան գաղտնագրուած շարագործ մը, Ալֆրէտ Տըլառին (Շարլ) : Երբ հարցուցին թէ փաստաբան կ'ուզէ՞, պատասխանեց.— «Պէտք չունիմ, կրնամ պաշտպանել ինքզինքս» : Ամբաստանեալը ազատ արձակուեցաւ առժամապէս : Նախ. Թամփկիներու Ազգ. Միութեան նախագահը պահանջեց գտնել, դատել եւ պատժել բոլոր պատասխանատուները, որքան ալ բարձր դիրք ունենան» :

ԱՒՍՏՐԻԱՅ ներքին գործերու նախարարը յայտնեց Ազգաժողովի վերատեսու-չին թէ 35.000 տարագիրներ որոնք գեր-մաներէն չեն գիտեր եւ Աւստրիա հասած են 1952 Յունուար 1էն առաջ, մօտերս պիտի օգտուին տեղացիներու իրաւունքէն՝ աշխատանքի համար Ուրեմն, պի-տի կրնան գործ ճարել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբերդի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Միսաք Գա-րոնեանի ընտանեկան պարագաներուն ի-րենց քրոջ, Ալթուն Թալանեանի (ծնեալ Գարոնեան) մահուան առթիւ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :

Շաթօ տէ Ֆլէօռի հանրածանօթ սրահներուն մէջ :

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ : Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

■

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ԺԷ, ՍԷՆ Լուի սրահը :

■

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 6ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով .

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տռռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ :

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոս-եան եւ Օր. Ուզունեանին, պար՝, հաճելի անակնկալներ :

Մուտք 250 ֆրանք :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24
Օթէլ Մօտէրնի սրահներուն մէջ
Փլաս տը լա Ռէպուպլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան : Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը :

կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին. Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէր-եան իր «տիսքերով (Լիոնէն) : Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն :

Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի Նոր գնած. օդափոխութեան կայանի նորոգութեան :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ իր դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է պարահանդէս-երեկոյթ մը, այս կիրակի ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Արմբռնվիլի մէջ :

Նոյն առիթով, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի անցեալ տարեշրջանի շրջանաւարտները պիտի ստանան իրենց վկայականները :

Ընտիր նուագախումբ, հաճելի անակնկալներ : Պիւֆէ՝ այլազան խմիչքներով եւ ուտելիքներով :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ .

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ չարաթ մը պտոյտի իրաւուն-քը զոյգի մը համար, Վենետիկ : Երթեւեկ, օթեւան, եւ անունդ ապահովուած :

Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքսէրճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ :

Պ. Ա. Շէխիկեանի՝

Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ :

Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասարակութենէն զոյգ մը, անպայման, վայելէ այս ճամբորդութիւնը, կրկին վի-ճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ ի-րենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ.Ը.Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1ՅԻՆ

★

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Սոտէռնի մէջ՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20ԻՆ 1955

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շը-նորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Մու-շեղ Ճիէրճեանէ (Մոնթէ Քարլօ) 50.000 ֆրանք :

ՌՈԱՆԻ հայրենակիցներէն.— Մեսրոպ Թորոսեան, Մինասեան տատը հազարա-կան, Յովհաննէսեան, Զալըմեան եղբայր-ներ 3000ական, Յակոբ Ապանճեան 3000. Առաքել Զէյմէճեան, Բենիամին Թորոս-եան, Գիլիճեան, Մանուէլ Մարաղեան, Գէորգ Քէօշկէրեան, Պապիկ Զալըմեան երկու հազարական, Յովհաննէս Գալիկ-եան, Արաքսի Խրիմեան, Պապաճանեան, Արտաշ Գարակէօզեան, Գիլիճեան, Սա-հակեան, Պարգեւ Սարգիսեան հազարա-կան, Ներսէս Քէօսէեան, Ղազար Պա-համեան 500ական : Ընդհ. գումար 53.000 ֆրանք :

ՀԱՑԱՃԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԷԼՈՑԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ :

Ս. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Պ. Յովհ. Թերլէմէզեան եւ զաւակները, Օր. Արփինէ Սարգիսեան, Պ. Բ. Պասմաճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալու-թիւնը կը յայտնեն Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վարդապետին, Պ. Պ. Մկր-տիչ Պարսամեանի, Գ.—Վահան Մաք-սուտեանի իրենց գամբանականներուն համար եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ ծաղկեպսակով, նամակով կամ նուէրնե-րով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սի-րեցեալ ամուսնոյն, փեսին, եղբօր, մօ-րեղբօր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահ-ուան առթիւ Տիկ. Սիրանուշ Մակեան 2 հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ հազար ֆրանք Ազգատախնամին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն առիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Յօյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնըֆուա : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ օր ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցին մէջ : Այս առթիւ Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու յիշատակին :

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսեանը, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն :

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ : Աւանդական մատաղ օրհնութիւն եւ հոգեհաց : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակնե-րուն յիշատակը յարգողները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ : Կը հրաւիրենք յարգել հերոսներու յիշատակը .

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ
Dr. BERNARD LAFAYԷ

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էֆօլէն տանել 103 բիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 31ին

HOTEL GEORGE Vի

շքեղ սրահներուն մէջ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 15 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7497 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ [illegible]

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԳՈՑ ԱՉՔԵՐՈՎ

Բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր կը տիրապետէ մուրճ – մանգաղը, գրագէտը պաշտօնեայ մըն է որ կը հետեւի Կեդր. Կոմիտէի պատուէրներուն։

Այս առթիւ մշակուած տանտարանեան կինայ հետեւաբար կապ անգամ չունենալ գրականութեան եւ արուեստի հետ, բայց պարտաւորիչ է բոլորին համար։

Ո՛ր եւ է շեղում՝ դուռ կը բանայ զանազան փորձանքներու։

Գաղափարը կը փոխուի պարբերաբար, հակասութենէ հակասութիւն գլորելով։

Ուրիշ, կը բաւէ որ ժողով մը, Սթալին մը կամ Մալենկով մը տուած ըլլան նոր արգելանքը։

Այնուհետեւ արշաւը կը սկսի, մրցանիշներ կոտրելու համար։

Այժմ օրուան գլխաւոր նշանախօսքն է խաղաղութիւնը։

Ժողովներ, ճառեր, բազմալեզու հրատարակութիւններ՝ յանուն խաղաղութեան։

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, բուն խմբագիրը՝ Ս. Թոփալեան, երկու «իրերամերժ հատուածներու» կը բաժնէր [illegible] գրականութիւնը,— սոցիալիստ գրականութիւն եւ [illegible] գրականութիւն։

Եւ կը յայտարարէր, ամենայն տափ – [illegible]։

— «Առաջինը պաշտպանում է իմպերիալիզմի շահերը եւ նուիրուած է նրա գաղափարներին, երկրորդը կանգնած է խաղաղութեան եւ դեմոկրատիայի համար մղուող պայքարի դիրքերի վրայ»։

Այս չափանիշին համաձայն, «յառաջդիմական» կը համարուի աղճիմ փոքրամասնութիւն մը, իր Թերխաչ մարզանքներով, իսկ յետադիմական՝ բուն զանգուածը, ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, իր մամուլով, մտաւորականութեամբ եւ գրականութեամբ։

Ուրեմն, տրամաբանօրէն, ճղճիմ փոքրամասնութեան գոյացուն տաղեռները կը դառնան ախոյեան խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան, իսկ միւսները՝ թշնամի երկուքին ալ։

Այսպէս, «իմպերիալիզմի շահերին» կը ծառայեն եւ պատերազմի կուսակից են այն տարեց եւ երիտասարդ գրագէտները, որոնք հայկական գրականութիւն կը մշակեն խանդավառութեամբ եւ յարատեւութեամբ։ Գրպանելով, տքնելով, քրտնելով։ Իրենց երակները քամելով։ Ոգի եւ հաւատք ներշնչելով տարագիր բազմութեանց...

Երեսուներեքնոց տարի վերջն ալ, Երեւանի յարափոփոխ վարիչները կը մնան նոյն մանկամիտները։ Իրերը կը դատեն եւ վճիռներ կ'արձակեն գոց աչքերով։

Եւ սուտ ալ կը խօսին։

«... Սովետական գրականութիւնը օր օրի վրայ աւելի լայն տարածում է գտնում Հայրենիքի սահմաններից դուրս. աւելի խոր արմատներ ձգում միլիոնների սրտերում»։

Պիտի մաղթէինք որ գային եւ բաց աչքերով ճշդէին նախ՝ «միլիոնները», յետոյ ընթերցողներուն թիւը, սկսելով «պրոգրեսիւ» գրողներէն։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՏԵՍԱԿՑԻ ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԵՏ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՂՏՆԻ ԿԸ ՊԱՀՈՒԻՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս Դչ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. տը Կոլի հետ, Շան զ'Էլիզէի մէկ հիւրանոցին մէջ ուր կ'իջնէ զօրավարը, Փարիզ հանդիպած ատեն։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ չատոնց նախատեսուած էր այս տեսակցութիւնը, որ տեղի կ'ունենայ արմատական կուսակցութեան համագումարի նախօրեակին։

Վարչապետին եւ զօրավարին բարեկամները հազիւ քանի մը տեղեկութիւններ կրցած են տալ։ Տեսակցութեան գլխաւոր նպատակն եղած է զօրացնել զաշինքին դիրքը, յառաջիկայ բանակցութեանց առթիւ։ Զօրավարը անցեալ տարի յայտնած էր իր տեսակէտները Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց մասին։ Իր կարծիքով Ֆրանսա պէտք է նախաձեռնութիւնն ստանձնէ չօշափելու Խ. Միութեան տրամադրութիւնները, դիւանագիտական ճամբով, ստուգելու համար թէ կարելի՞ է խաղաղ համակեցութիւն մը հաստատել երկու ճակատներուն մէջ, մանաւանդ հիմա որ երկու կողմերն ալ ջրածին ռումբ ունին։

Այգ. ժողովին Դչ. օրուան նիստին մէջ, զօրավարին խօսնակը, Փալեւսքի եւս շօշափեց այս խնդիրը։ Զօրավարը ցրուած [illegible] իր նախկին հետեւորդները զուրցուրանքով կապուած են իրեն հետ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը եւ զօրավարը անկեղծօրէն պարզած են իրենց տեսակէտները միջազգային հարցերու մասին, բայց առանց մանաւանդ ծանրանալու Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց վրայ։ Այս խնդիրը շատ փափուկ հանգամանք ունի։ Ամէն պարագայի մէջ, Պ. Մենտէս Ֆրանս չուզեր որեւէ ձեռնարկ փորձել, մինչեւ որ տեսակցի նախագահ Այզընհաուըրի հետ, Ուաշինկթընի մէջ։ Ինք համաձայն է զուգրնթաց բանակցութիւններ կատարելու այս մասին, Լոնտոնի համաձայնութեան հետ, մասնաւորապէս չօշափելով Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը։

Մենտէս Ֆրանսի պաշտօնավարութենէն ի վեր, առաջին տեսակցութիւնն է այս, զօր. տը Կոլի հետ։ Պ. Մենտէս Ֆրանս զանուած է տը Կոլի ժամանակաւոր կառավարութեան հետ, եւ առիթով մը վչտացած էր, երբ զօրավարը Պ. Փլեւէնի կողմը բռնեց։ Հակառակ այս միջադէպին, Պ. Մենտէս Ֆրանս անցեալ յունիսին կը գովէր զօրավարը, իբրեւ մարդ մը որ «հայրենասիրութեան եւ անձնուիրութեան բարձր դասեր տուած էր իրեն»։

Նախկին կոլեաններ միացան Մենտէս Ֆրանսի զաշինքին, բայց զօրավարը ինք չուզեց մասնակցիլ, դիտել տալով թէ ոեւէ մէկը, ինչքան ալ կարող ըլլայ, չի կրնար արդիւնաւորապէս գործել Ֆրանսայի ներկայ կարգուսարքին մէջ։

Իրազեկներ կը հաստատեն թէ վարչապետը եւ զօրավարը յարեւնման են շատ մը տեսակէտներով։ Երկուքն ալ միշտ կը պահանջեն որ Ֆրանսան հաւասարազօր անդամ նկատուի արեւմտեան զինակցութեան մէջ եւ պահէ իր անկախութիւնը։

....

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ 887.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ վիճակը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Ատլանտեանը։ Վերջին տեղեկագրի մը համաձայն, 834.000 տարագիրներ պարէն կը ստանան մասնաւոր կազմակերպութեան մը միջոցաւ։ Դրամը կը ճարուի հանգանակութեամբ, որուն վաթսուն առ հարիւրը Մ. Նահանգներէն։ Զորս տարուան ընթացքին միայն 70.000 հոգի պակսած են տարագիրներու թիւէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ԼԱՒ Կ'ԸԼԼԱՐ ...

Հայու սիրտով, գրագէտի աչքով եւ Դաշնակցականի ոգիով Նարդունի զգաց, տեսաւ ու դատեց բոլոր այն վայրերը ուր իր «Մեծ ժողովուրդը» Հայկազանց, գացած տեղաւորուած է, նողոպրելով Մեծ Սպանդէն։

Անշուշտ առիթ պիտի ունենայ լայն հատարակութեան առջեւ պատմելու իր տեսածն ու զգացածը, ինչպէս եւ յայտնելու եզրակացութիւնը, մեր գաղթաշխարհի ամէնէն բարալուն հատուածին՝ Միջին Արեւելքի մասին։

Այն կամուրջը որ կը նետուի այս կարգի այցելութիւններով կամ պտոյտներով, գաղութէ գաղութ, ուժեղ ազդակ մըն է չկորսուելու մեր պայքարին։

Մամուլը կ'աշխատի ամուր պահել կապը մէկէն միւսը։ Բայց, մամուլի պիտի ըլլար իր կատարած դերը, եթէ պարբերաբար սրակեայ այցելուներ աչօք – բաչօք եւ բանիւ բերանոյ, օղակ մը չաւելցնէին շղթային, որ նետուած է հին աշխարհէն նորը, եւ փոխադարձաբար։

Մէկը կը վերադառնայ գրելու համար «Ահա Ամերիկան»։ Ուրիշ մը կը խօսի լայն աշխարհի բերելով ցիրուցան բեկորները։

Եւ ահա Նարդունին կը տեսնէ մօտ 400 հազար հայութիւն, ամբողջ ժողովուրդ մը որ չուզեց մեռնիլ։ Կը տեսնէ աւելի քան 50.000 մանուկներ ու պատանիներ որոնք մեծ մասով խարխուլ դպրոցներէ դուրս կ'ելլեն օծուն ճակատներով եւ երբավառ նայուածքներով։ Կը տեսնէ կարծանած վանքեր ու եկեղեցիներ որոնք իրեն կը պատմեն նորանոր զաղտնիքներ։ Կը տեսնէ։ Իր Հայու սիրտը կը բաբախէ ուժգին։ Իր տեսանողի աչքերը կը լեցուին պատկերներով։ Հոգին կը ծծէ աւիշ մը թարմ ու կենսատու։ Եւ կ'ըսէ.

— Պիտի ներարկեմ զայն բոլոր անհատներուն, որոնք դեռ կը տարակուսին մեր ժողովուրդին կենսունակութեան մասին եւ չեն հաւատար գալոց սերունդին հայկականութեան, չեն հաւատար թէ ամէն մէկ այցելու առաքեալ մըն է ինքնին որ իր ներշնչեալ խօսքով կը զովացնէ անապատէն բոցին ու ծարաւի հեռացած այս բազմութեանց սիրտը։

Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար որ ուրիշներ ալ կարենային ըսել.— «Եկայ, տեսայ եւ հաւատացի»։

ՍՕՍԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

150.000 ՀՈԳԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԱԾ

[illegible] կազմակերպութեան մասին։ Գերմանիան Ատլանտեանի դաշինքին ափ – ափ մասնակցի հաւասարութեան հիման վրայ, վայելելով փոխադարձ յարգանք։ Կարգ մը տխուր յիշողութիւններ փարատելու համար, ապագայ գերման բանակը «Վերմախտ» պիտի չկոչուի, այլ պարզապէս «զինեալ ուժեր»։ Բանակը պիտի բաղկանայ 300.000 զինուորներէ, կամաւորներու արձանագրութեամբ։ Արդէն իսկ արձանագրուած են 150.000 հոգի։ Գերմանական մեծ սպայակոյտ պիտի չկազմուի, քանի որ մեծ մասով ներգաղթ կան ճակատի հրամանատարութեան կամ Ատլանտեան կազմակերպութեան կիրառման իրաւասութիւնները։ Բարձրաստիճան սպաները, սկսելով գնդապետի աստիճանէն, պիտի ընտրուին անկախ յանձնաժողովի մը միջոցաւ։ Թէեւ զէնքերը կրնան չինուիլ Գերմանիոյ մէջ, բայց ծանրերու արտադրութիւնը արգիլուած է։

× Ամէն օր 750 երիտասարդներ կը ներկայանան, կամաւոր արձանագրուելու համար։

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Արեւմտեան Գերմանները այժմ աւելի շատ կը հետաքրքրուին Երկրին վերամիացումով։ Այս առթիւ դասախօսութիւններ սարքուած են մեծ քաղաքներու մէջ, մասնակցութեամբ [illegible] կիներու, Թուաստաններէն վերադարձած գերիներու, համալսարանական ուսանողներու եւն.։ Տարբեր կարծիքներ կը տիրեն միացման եղանակներու մասին։

Միւս կողմէ, ամէնէն փափուկ խնդիրը կը համարուի Սարի վէճը, որու մասին նախնական բանակցութիւններ կը կատարուին արդէն։ Այս հարցին լուծումը սերտ կապ ունի Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացման հետ. վասն զի Պ. Մենտէս Ֆրանս քանիցս յիշեցուց թէ բոլոր համաձայնութիւնները մէկ ամբողջութիւն պէտք է կազմեն եւ թէ չի կրնար անջատել Սարի խնդիրը։

Առջի օր Սարի վարչապետ, Հոֆման, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ։

(Լուրերու շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

«Ցաւօք» չէն կը տեղեկանանք թէ Սուրիոյ երեսփ. ժողովին համար Հալէպէն ընտրուած է Պ. Տիգրան Ջրաճեան։ Ընկեր Հրաչ Փափազեան հայկական եւ [illegible] շրջաններու [illegible] քուէն ստացած էր, բայց համ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Այս անգամ միայն մէկ աթոռ տրամադրուած էր Հայերուն։

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Քանի մը օր առաջ անծանօթներ ռումբ նետած էին Փարիզի բանուոր փողոցներէն Արգօսի համայնավարական ակումբին մէջ, ծանրապէս վիրաւորելով չորս հոգի։ Ոստիկանութիւնը քննութիւններ կը կատարէ այդ օրէն ի վեր։ Առջի օր խուզարկութիւններ կատարուեցան 24 կասկածելիներու տուներուն մէջ, բայց ոչ ռումբ գտնուեցաւ, ոչ ալ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 40 համայնավարներ Թողովի մէջ էին, [illegible] ռումբը պայթեցաւ։

Ապահովութեան Տեսչութիւնն ալ խուզարկութիւններ կատարեց Հնդկաչինի տարագիրներու եւ Ֆրանքօ-չինական ընկերութեանց կեդրոններուն մէջ։ Երկուքն ալ քաջիկամ կը համարուին համայնավարութեան։ Կ'ըսուի թէ Հնդկաչինի մէջ բանտարկուած Ֆրանսացիներու ցանկեր կը փնտռեն։

× Համայնավար կուսակցութեանն Կեդր. Կոմիտէն կոչ մը ուղղեց այս առթիւ, բողոքելով կատարուած յարձակումներուն դէմ, զոր կը վերագրէ լրտեսական գործին առթիւ ամ[illegible]տանուած ոստիկաններուն, Տիտի, Տրյաուիի եւն.։

....

ՄՈՍԿՈՒԱ վերադարձաւ այն պատուիրակութիւնը որ Չինաստան գացած էր, նախագահութեամբ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւի։ Այս վերջինը հրաժեշտի ճառ մը խօսեցաւ, փառաբանելով երկու երկիրներուն գործակցութիւնը։

ՆԱԽԿԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ, որ Վատիկանի կողմէ կարգալոյծ հռչակուած էր 1953ին, իբրեւ կարմիր ուղեկից, Իթալիոյ խաղաղութեան մրցանակը պիտի ստանայ, 30 միլիոն լիր կամ 48.000 տոլար։ Փիլիսոփայ, Անդրէա Կաճեռօ, որ 38 տարեկան է, ձեռնադրուած էր երկու տարի առաջ, գործելու համար խաղաղութեան կուսակիցներուն հետ։ Նոր վկայատիպ կը չարունակէ «Տէր» կոչել ինքզինք։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՆՔՈՒԵՑԱՒ 1914Ի ԶԱՐԱԲԱՍՏԻԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Թուրք պատմագիր Ֆերիտուն Ճափըլ Թիւլպէնտճի «Վագըթ»ի Հոկտ. 3ի թիւին մէջ կը պատմէ թէ ինչպէս կընքուեցաւ 1914 Օգոստոս 2ի թուրքօ-գերման զինակցութիւնը (որ յանգեցաւ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին բնաջնջումին).—

Օսմանեան Կայսրութիւնը, որ Խալական (Տրիպոլիս) եւ Պալքանեան պատերազմներէն վիրաւոր դուրս եկած էր ու բաւական հողեր կորսնցուցած, գրեթէ մեկուսացած էր այն միջոցին երբ համաշխարհային Ա. պատերազմը պատրաստող տնտեսական ու քաղաքական մրցակցութիւններ, տիրակալութեան ձգտումներ ու տարապայման սպառազինումներ, մթնոլորտը ելեկտրականացուցած էին եւ կը ձգտէր ազատիլ այս մեկուսացումէն եւ տեղ գրաւել Եւրոպայի հաւասարակշռութեան նպաստող ազդակներուն մէջ:

Ուզած էր Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ նոյնիսկ Ռուսիոյ հետ համաձայնութեան գալ եւ վէճը կամ վիճելի հարցերը կարգադրել, բայց չէր յաջողած ու չէր կրցած մտնել անգլօ-ֆրանքօ-ռուս Եռեակ Համաձայնութեան մէջ: Իսկ Եռեակ Զինակցութիւնը կը կազմէին Գերմանիա, Իտալիա եւ Աւստրիա-Հունգարիա:

Գերմանիա ժամանակին ու գետինը շատ նպաստաւոր կը գտնէր Օսմանեան կայսրութիւնը սիրաշահելու համար: Իր զինուորական մարզիչներով, պատուիրակներով արդէն իսկ թափանցած էր երկրէն ներս: Առաջին փորձերը համառօտակի այսպէս անցան: Աւստրիա-Հունգարիոյ արտաքին գործերու նախարար Կոմս Պերխթոլտ, հարցուցած էր Գերմանիոյ արտաքին նախարար Եակովի թէ՝ ատենը եկած չէ՞ր նկատել Թուրքիոյ առաջարկ ընել Եռեակ Զինակցութեան մասնակցելու:

Այս հարցումը ուղղած էր 1914 Յուլիսի [illegible] Պերխթոլտի հարցումը անոր հաղորդելով:

[illegible] առաջարկի մը դէմ էր եւ արտաքին նախարարին պատասխանեց թէ [illegible] նոր զինակցութիւններու մէջ կը փնտռէ Աւստրիոյ փրկութիւնը եւ կը ջանայ Օսմ. Կայսրութիւնը իրեն զինակից դարձնել ու կ'աւելցնէր՝

— Բացարձակապէս համոզուած եմ այս զինակցութեան. տարակոյս չկայ որ Թուրքիա այժմ ի վիճակի չէ զինակից ըլլալ

Վանկէնհայմ սխալ կը մտածէր, եւ Վիլհէլմ կայսրը իր դեսպանին խորհրդածութիւնները նկատի չառաւ եւ հրաման տուաւ գերման արտաքին նախարարութեան անմիջապէս բանակցութեան սկսիլ զինակցութեան համար:

Վանկէնհայմ արտաքին նախարարութենէն առացած հրահանգին վրայ, անմիջապէս գործի լծուեցաւ ու չփման մէջ մտաւ եւ բանակցեցաւ Օսմանեան Պետութեան Եպարքոս եւ արտաքին գործոց նախարար Սայիտ Հալիմ փաշային հետ, որ դեսպանին յանձնարարեց բանակցութիւնները խիստ գաղտնի պահել: Կառավարութեան անդամներէն լուր ունէին միայն Թալէաթ պէյ, Էնվէր փաշա եւ պետական խորհուրդի նախագահ Խալիլ պէյ: Լուր ունէր նաեւ Պերլինի Օսմ. դեսպան Մահմուտ Մուխթար փաշա: Կարելի է ըսել թէ Սուլթան Մէհմէտ Րէշատ եւս բանակցութեանց ընթացքին անտեղեակ էր:

Օր մը, Եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշա, կայսեր ասպ. քարտուղար Ալի Ֆուատ պէյը իր մօտ հրաւիրեց հեռաձայնով ու ըսաւ անոր.

— Խիստ կարեւոր եւ գաղտնի գործի մը համար կանչեցի ձեզ: Միայն ես, դուք եւ Սուլթանը պիտի գիտնանք: Եթէ խնդիրը մէջտեղ ելլէ երկուքս պատասխանատու պիտի ըլլանք: Մեր գլխուն եկած փորձանքներուն պատճառաւ, ամէն կողմ դիմում կատարեցինք, դաշնակից մը գտնելու համար, նոյնիսկ Հելլէն կառավարութեան, բայց չյաջողեցանք: Հիմա առիթ մը ներկայացած է մտնելու «Եռեակ Զինակցութեան» մէջ. մեր պետութեան ապագան փրկած կ'ըլլանք: Անհրաժեշտ է արտօնագիր մը պատրաստել, որպէսզի Գերմանացիներուն հետ բանակցութեան սկսինք պաշտպանողական դաշինքի մը մասին:

Եպարքոսը այս ձեւով փատիշահէն ձեռք բերաւ անհրաժեշտ արտօնագիրը: Միայն 3-4 օր վերջ, երբ Սուլթանը հարցուց թէ բանակցութիւնները ինչ վիճակի մէջ են, Սայիտ Հալիմ փաշա պատասխանեց.

— Համաձայնագիրը պատրաստեցինք: Հիմա թարգմանել կուտամ եւ պիտի ներկայացնեմ ձեր վեհափառութեան:

Կառավարութեան ամէնէն ազդեցիկ անդամներէն ծովային նախարար Ճէմալ փաշա, Ֆրանսայէ վերադարձին, բանակցութեանց տեղեկացաւ Թալէաթ փաշայի միջոցաւ: Ներքին գործոց նախարարը ըսաւ.

— Փաշա, եթէ Գերմանիա սա կամ նոյն պայմանով մեզի զինակցութիւն առաջարկէ, կ'ընդունի՞ս: Ինչ է կարծիքդ: Արդէն տեսար որ Ֆրանսայէն խեր չկայ, Գերմանիան պիտի մերժէի՞ր:

Ճէմալ փաշա սա պատասխանը տուաւ

— Թուրքիան իր մեկուսացման կացութենէն փրկող նման դաշինք մը անմիջապէս կ'ընդունիմ

Անկէ վերջ Ճէմալ փաշա, Եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշային Ենիքէօյի ապարանքը հրաւիրուեցաւ 1914 Օգոստոս 2ին, այսինքն զինակցութեան դաշինքին ստորագրութեան օրը: Անձրեւի պատճառով ուշ գնաց, եւ դաշինքը ստորագրուած էր արդէն եւ Էնվէր ու Թալէաթ փաշաները եւ Խալիլ պէյի ապարանքէն կը մեկնէին: Ելմտական նախարար Ճավիտ պէյ եւս ստորագրութենէն վերջ միայն լուր առաւ:

Օսմանեան—գերման դաշինքը պաշտպանողական բնոյթ կը կրէր եւ ի զօրու կը մնար մինչեւ 1918 Դեկտեմբերի վերջ: Սակայն Թուրքիոյ հետ միասին Կեդրոնական պետութիւնները (Գերմանիա, Աւստրիա-Հունգարիա եւ Իտալիա) աւելի կանուխ պատերազմի [illegible]

Եթէ այդ զինակցութեան դաշինքը նախարարաց խորհուրդին օրակարգին վրայ դրուէր եւ պետական միւս անձնաւորութեանց ալ կարծիքը հարցնէին, թերեւս ալ մեզի նպաստաւոր արամադրութիւններ մտցուէին դաշինքին մէջ:

ՄԵՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԽՄԲ.— Յունահայ մամուլին նուիրուած խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը «Ազատ Օր», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (20 Սեպտ.).

... Չկայ ուրիշ գաղութ մը, ուր քառորդ դարու ընթացքին այնքան թիւով թերթեր հրատարակուած ըլլան, որքան մեր գաղութին մէջ.

Իբրեւ պատմութեան ատաղձ, աւելորդ չենք սեպեր այս առիթով տալ, ժամանակագրական կարգով, ցուցակը այն թերթերուն՝ որոնք հրատարակուեցան յունահայ գաղութին մէջ, 1923էն մինչեւ 1947:

Հակադաշնակցական մամուլ.—

«Երկունք», 1922-23, երկօրեայ, հրատարակուած ընդամէնը 51 թիւ: Օրգան՝ Հնչակեաններու: Խմբագիր՝ Յարութիւն Գասպարեան:

«Արարատ» օրաթերթ, 1925, օրգան՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան, որ այդ օրերուն իր ընդհանուր բանակատեղին հաստատած էր Աթէնքի մէջ: Խմբագիր՝ Հրանդ Մամուրեան, ապա՝ Յովհ. Պօղոսեան եւ Ց. Դարբինեան:

«Յաղթանակ», օրաթերթ, 1926-27, հրատարակուած ներդաշթի (խաղոր-ներկայացուցիչ Դանուշ Շահվերտեանի նիւթական ու բարոյական քաջալերութեամբ: Արտօնատէր Ս. Քիւթնէրեան, խմբագիր՝ Վահան Զէյթունցեան:

«Շիրակ» երկօրեայ, 1928, շարունակութիւն «Յաղթանակ»ի: Արտօնատէր՝ Ա. Ժամկոչեան:

«Ժողովուրդի Ձայն», եռօրեայ, 1930, շարունակութիւն «Արձագանգ»ի: Կար[illegible] Արտօնատէր՝ Պիրոս Իգնատիոս:

«Նոր Շարժում», շաբաթաթերթ, 1930-32: Օրգան՝ յունահայ աշխատաւորութեան (խորհրդային օրիենտացիա):

«Սեւան», եռօրեայ, 1933 (Խորհրդային համակիր):

«Արամազդ», օրաթերթ, 1934, արտօնատէր Գ. Բարազամեան:

«Վերածնունդ», երկօրեայ, 1937-39: Տնօրէն Ա. Ժամկոչեան, խմբագիր՝ Մանուկ Դարբինեան:

«Նոր Կեանք», օրաթերթ, 1945-47: Արտօնատէր՝ Գարավելեկեան, խմբագիր՝ Մ. Գազարեան:

Իսկ Թեսաղոնիկէի մէջ, հակադաշնակցական ուղղութեամբ հրատարակուեցան.

«Նոր Ալիք», օրաթերթ, 1924-28, օրգան՝ Ռամկավարներու:

«Աշխատանք», երկօրեայ, 1926-27: Օրգան՝ հայ համայնավարներու:

«Արեւելք», օրաթերթ, 1930, խմբագիր՝ Վ. Բագրեւանդեան.

Հակադաշնակցական մամուլի այս խանդավառ «ծաղկեփունջին» դիմաց Դաշնակցութիւնը ունեցաւ միայն երկու օրաթերթ, մէկը՝ Աթէնքի մէջ,— «Նոր Օր» — որ սկսաւ հրատարակուիլ 1923-ին, անընդհատ լոյս տեսնելով մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտ, արտօնատիրութեամբ Գ. Լազեանի եւ խմբագրութեամբ Անտոն Կոզէլի: Իսկ երկրորդը՝ Թեսաղոնիկէի մէջ, «Ալիք», (1923-27), արտօնատիրութեամբ Գէորգ Փափազեանի եւ խմբագրութեամբ Լեւոն Մոզեանի. 1928ին, «Ալիք»ին յաջորդեց Դաշնակցութեան նոր օրաթերթը՝ «Հորիզոն», խմբագրութեամբ Կարօ Գէորգեանի, որ մինչեւ 1938 կանոնաւորապէս լոյս ընծայեց թերթը ու անկէ վերջ, փոխադարձ համաձայնութեամբ միացաւ «Նոր Օր»ի, իբր Դաշնակցութեան միակ օրաթերթը՝ ամբողջ Յունաստանի մէջ:

Եթէ ասոնց վրայ աւելցնենք նաեւ մօտաւորապէս երեսունի հասնող գրական, երգիծական, մարզական եւ գիտական պարբերաթերթերը, կ'ունենանք ամբողջական պատկերը՝ քառորդ դարու յունահայ մամուլին:

Ինչպէս կը հետեւի արձանագրուած ցուցատախտակէն ու թուականներէն, հակադաշնակցական մամուլը չկրցաւ հիմնաւորուիլ մեր գաղութին մէջ եւ յաջորդականութեամբ լոյս տեսնող բոլոր թերթերը խամրեցան ու ինկան մոռացութեան անդունդին մէջ: Զուրկ ըլլալով գաղափարական հիմքէ եւ խմորէ եւ այդ իսկ պատճառով չկարենալով շահիլ ժողովուրդի վստահութիւնն ու համակրանքը, անոնք չդիմացան ժամանակի [illegible] եւ ստիպեցին՝ որ Յունաստանի դաշնակցական մամուլը մենախօսողի «տխուր» դերը ստանձնէ իրենց [illegible] հանդէպ ....:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս եւս մեր մամուլը վայելեց ժողովրդական լայն խաւերու համակրանքն ու թիկունքը, որովհետեւ գիտցաւ հարազատ արտայայտիչը հանդիսանալ մեր ցաւերուն ու ցանկութիւններուն, խթանելով մշակութային եւ միութենական շարժումները, արծարծելով ազգային ոգին եւ մեծապէս սատար բերելով այլասերման դէմ մղուած պայքարին.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԷՆ

Անունը Աքապի պէս բան մըն էր, բայց չէի կրնար հաւատալ թէ Աւետարանի Աքապն էր:

Վայրկենաբար սեւ ու փոքրիկ կերպարանք մը չպրտուեցաւ Աստուծոյ ոտքերուն առջեւ գտնուող ամպի մը ծուէնին վրայ: Ունէր ահաւոր կերպարանք մը, շէկ գլխաններով եւ թագը գլխուն: Մարդը խաչաձեւեց թեւերը եւ պռստեց յօնքերը

— Ուրե՞մն, ըսաւ Դատաւորը, ամբառնալին վրայ իջեցնելով իր հայեացքը:

Պատասխանը որոշակի լսեցինք, այնքան որ լաւ էր հնչականութիւնը անհատին մէջ:

— Կը խոստովանիմ որ յանցաւոր եմ:

— Պատմէ ըրածներդ, հրամայեց Տէրը:

— Ես թագաւոր մըն էի, մեծ թագաւոր մը, ցոփ, հպարտ եւ անողոք: Պայթեցուցի պատերազմներ, աւերեցի երկիրներ, կառուցի պալատներ, որոնց շաղախը յագեցաւ մարդկային արեամբ: Ո՛վ Եհովա, ականջ դիր ինծի դէմ վկայողներու ձայներուն, որոնք քենէ վրէժ կը պահանջեն, հարիւրաւոր եւ հազարաւոր ձայներ, աղաղակեց ան, ձեռքերը մեր կողմ երկարելով: Կայ աւելի վէշը... Մարգարէ մը բռնել տուի, քու մարգարէներէդ մէկը ..

— Ի՞մ մարգարէներէս մէկը, զարմացաւ Ամենակարողը:

— Եւ որովհետեւ ան չէր ուզեր խոնարհիլ իմ զօրութեանս առջեւ, զայն չարչարել տուի չորս օր եւ չորս գիշեր, եւ ան մեռաւ: Աւելի վէշը, ով Եհովա Ես [illegible] տուի Քու պատկերներդ...

— Ինծմէ առիր իմ պատկերնե՞րս . .

— Զարտուղեցի որ քեզի յատկացուած պաշտամունքը ինծի մատուցուի: Մեղք չկայ որ գործած չըլլամ, աճիր չկայ որ հոգիս սեւցուցած չըլլայ... եւ վերջ ի վերջոյ, Տէր, Դուն գիս զարկիր ...

Աստուած յօնքերը թեթեւ մը վեր բարձրացուց:

— ... Ես սպաննուեցայ ճակատամարտի մը ընթացքին եւ, ահաւասիկ, կանգնած եմ քու առջեւդ, արժանի քու ամէնէն խորունկ Դժոխքիդ ...: Քու Մեծութեանդ դիմաց, կը հրաժարիմ ամէն սուտէ եւ ամէն ներումէ, չեմ խնդրեր Քու ողորմածութիւնդ եւ կը խոստովանիմ բոլոր մեղքերս, երկրագունդի ամբողջ մարդկութեան ներկայութեան:

Լռեց: Որոշ կը տեսնէի իր դէմքը, որ աժգոյն էր, սոսկալի, խրոխտ եւ, տարօրինակ՝ ազնուական... կը մտածէի որ Միլտոնի սատանային կը նմանէր:

— Գրեթէ անոր բոլոր ըսածները արձանագրուած են Գրքին մէջ, ըսաւ հրեշտակը, մատը դնելով էջերէն մէկուն վրայ:

— Իսկապէ՞ս, ըսաւ բռնակալը թեթեւ զարմանքով մը

Յանկարծ Աստուած ծռելով, բռնե[illegible] հարցուկը, կարծես աւելի լաւ գիտնալու համար եւ զայն դրաւ իր ափին վրայ, ուր ան սեւ ու փոքրիկ գծի մը կը նմանէր:

— Իսկապէ՞ս գործած է այս բոլոր մեղանչումները, հարցուց Ամենակալը:

— Որոշ տեսակէտով, այո, պատասխանեց Հրեշտակն անփութօրէն:

Երբ որ աչքերս դարձեալ հանդիպեցան այդ փոքրիկ մարդուն, նկատեցի որ անոր դէմքը զարմանալիօրէն փոխուած էր: Ան, տարօրինակ երկչոտութեամբ մը հրեշտակին կը նայէր եւ, վախի շարժումով մը ձեռքը դրաւ բերնին վրայ.

— Կարդա, հրամայեց Դատաւորը:

Եւ Հրեշտակը կարդաց մանրամասնօրէն այս չարին յանցանքները: Մտաւոր հաճոյք մըն էր այդ ընթերցումը ... տեղ տեղ ան քիչ մը գայթակղեցուցիչ էր ... բայց կ'արժէր լսել:

Ամէնքը կը խնդային. նոյնիսկ Մարգարէն, որ խոշտանգուած էր բռնակալին հրամանով: Այս չարը իսկապէս անհեթեթ արարած մըն էր:

— Այն ատեն, կարդաց Հրեշտակը, ժպիտով մը որ աւելցուց մեր հետաքրքրութիւնը — օր մը, երբ ծանր մարսողութեան պատճառով դէշ տրամադրուած էր...

Ահ, ոչ, այդ ոչ. աղաղակեց չարը: Ոչ ատիկա...: Ոչ ոք, ոչ ոք, երբեք ... չգիտցաւ այդ ... Ծիծաղելի բան է. յաճախ եղայ մեղապարտ, բայց չկայ ատկէ աւելի յիմար, այդ աստիճան անկարելի յիմարութիւն ...

Հրեշտակն անվրդով կը շարունակէր կարդալ

— Ով Եհովա, կ'աղաղակէր չարը, թող մի տար որ գիտնան... կը զղջամ, կը ցաւիմ, կ'աղերսեմ ...

Եհովայի ափին վրայ չարը կը վազվըզէր ու կուլար: Յանկարծ ամօթը զայն խեղդեց: Փորձեց Աստուծոյ մատներուն մէջէն վար նետուիլ, բայց, փոքրիկ շարժումով մը Աստուած զայն կեցուց: Դարձեալ առաջ նետուեցաւ ցուցամատին եւ բթամատին մէջտեղէն դուրս նետուելու համար, բայց մատներն իրարու փական:

Իսկ Հրեշտակը կը շարունակէր կարդալ, մերկացնելով չարի հոգին: Չարը աջ ու ձախ կը խոյանար հսկայական Ափէն վար նետուելու համար, եւ յանկարծ ապաստանեցաւ Աստուծոյ թեզանիքին մէջ:

Հ. Ճ. ՈՒԷԼՍ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՑԱՆՑԸ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

Գ. Վիշինսկի կը յայտարարէր վերջերս թէ Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտը, Փանթակոն, Թուրքիան վերածած է յարձակման հզօր խարիսխի մը որ իրեն նշանակէտ ունի ոչ միայն Սեւ Ծովն ու Պաքուն, այլ եւ Կեդր. Ասիան։ Կ'աւելցնէր թէ իր պայուսակին մէջ պատրաստ ունի նոր ձեռք ձգուած փաստաթուղթեր որոնց միջոցաւ կրնայ հիմնաւորել իր բոլոր բառերը։

Ըստ այս փաստաթուղթերուն, ամերիկեան ռազմավարութիւնը հետեւեալ ուղղութեամբ կը հետեւի Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։ Կազմել խարիսխներու ամբողջ շղթայ մը՝ որ կը յենու Թուրքիոյ, Պարսկաստանի, եւ Փաքիստանի վրայ։

Թուրքիա.— Օդակայաններ, ռազմական նաւահանգիստներ, որոնք օրէ օր կը բազմապատկուին։ Իզմիրի մէջ հաստատուած է ամերիկեան 6րդ օդատորմիղին [illegible], հոն ուր արդէն կը գտնուէր Ատլանտեան կազմակերպութեան ուժերուն ընդհանուր կեդրոնատեղին արեւելեան Միջերկրականին համար։ Թուրքիոյ մէջ կառուցուած բոլոր օդակայանները իրարու կը միացուին ստորերկրեայ նաւթուղիներով որոնց մայր աղբիւրը կը գտնուի Ալեքսանդրէթ։

Պարսկաստան.— Քարիւղի թնճուկը լուծուելէն ի վեր, Ամերիկայի դիրքը զօրացած է։ Ուղղակի դաշնագիր մը կնքուած է Շահին հետ, որ մտնելով ամերիկեան ռազմավարութեան ցանցին մէջ, կը թոյլատրէ տասը օդակայաններու շինութիւնը, Պէնտէր–Ապասի, Շիրազի, եւ Սպահանի շրջաններուն մէջ։ Երկաթուղիներու շինութիւնը արագօրէն յառաջ կը տարուի, եւ այնպիսի ձեւով մը որ թրքական գիծերու ցանցը կապուի Փաքիստանի երկաթուղիներու, Պարսկաստանի վրայով, եւ այսպէս երեք երկիրները կազմեն ռազմագիտական ամբողջութիւն մը։ [illegible] հալածանքի կ'ենթարկուին, խորհրդարանին, ոստիկանութեան եւ բանակին մէջ։

Փաքիստան.— Այս պետութեան Թուրքիոյ հետ ստորագրած դինակցութենէն ի վեր, Միացեալ Նահանգները սկսած են երկիրը ծածկել հսկայական օդակայաններով որոնք ոչ միայն պիտի ծառայեն իբրեւ մեկնակէտ խորհրդային Ասիոյ դէմ, այլ նաեւ իբրեւ ժամանումի կեդրոնատեղի Ամերիկայէն մեկնած [illegible] ծանր օդանաւերուն։ Արդարեւ, Փանթակոնը հիւլէական ռումբեր կրող օդանաւերը Հիւսիսային բեւեռէն անցընելէ եւ Սիպերիոյ ճարտարարուեստական կեդրոնները ամրակոծելէ ետք, կը նախատեսէ զանոնք վառելանիւթով պարենաւորել Փաքիստանի մէջ։

Եւ դեռ ուրիշ քաղաքական խաղ մը,— շնորհիւ մահմետական երկու պետութիւններուն, Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի [illegible] Ուաշինկթըն կը [illegible] Աֆղանիստանի վրայ եւ [illegible] բարեկամութիւնն ու բարի դրացնութիւնը Խ. [illegible] հետ։ Անշուշտ միշտ ռազմագիտական նկատումներով։ Այս պատճառով է որ Ամերիկան կ'առաջարկէ Աֆղանիստանի [illegible] չինքին մէջ։ Եւ արդէն Ուաշինկթընի [illegible] գերը որոշ արդիւնք մը ունեցած են, [illegible] նի որ Աֆղանիստան ընդունած է Փաքիստանի տնտեսական օգնութիւնը, եւ Թուրքիա գրկած է իր սպայակոյտին բարձր աստիճանաւորներ, զինուորական բարձրագոյն եւ արդիական կրթութիւն տալու համար։

Ա.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԱՐՕՆՑԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՍ

★

Սիրելի հայրենակիցներ, հին սերունդի մնացորդ մըն եմ։ Տարիքով բոլորէդ մեծ եմ, բայց կը պզտիկնամ, կը փոքրանամ ձեր առջեւ, երբ զձեզ կը տեսնեմ պարտականութեան գիտակցութեան մէջ։ Ձեզմէ շատեր բախտ չունեցան ծնելու, տեսնելու Տարօնի գմայլելի աշխարհը, ծծելու անոր օդն ու ջուրը, վայելելու անոր հպարտ լեռները, անդնդախոր ձորերը, հազար գոյն ծաղիկներով զարդարուած դրախտանման դաշտերն ու ծմակները։ Անոր հրաշագործ վանքերն ու ուխտատեղիները։ Տեսնողի սրտին մէջ անոր կորուստը քանդակուած կը մնայ, զրկուած կ'ըլլանք մեր մտքի ու զէնքի տիտաններէն, Մեսրոպ Մաշտոցէն, Վարդանէն ու Վահանէն, Խորենացիէն ու Հրայրէն, Սերոբէն ու Գէորգէն, եւ դեռ ուրիշ բիւրաւոր անմահներէն, որոնք մեզ ներշնչեցին խոյանք դէպի հայկական մշակոյթ, դէպի ազատութիւն մտքի ու կամքի։

Դարերու զրկանքն ու հալածանքը, շէն ու բարգաւաճ քաղաքներու եւ գիւղերու [illegible] հարստութեանց խորտակումը, եւ հարազատ ժողովուրդի սպանդն ու կոտորածը իրենց կսկծալի մորմոքով կ'այրեն բոլորիս սիրտը, մեր աչքերուն առջեւ կը պարզեն մեր հարազատներու ողջակիզումը վերջին հառաչանքը։

Գիտեմ որ բոլորդ ալ այրուած սիրտ մը, որ փոխ վրէժի ուխտ մը ունիք։ Դժբախտաբար ցրուած աշխարհի չորս հովերուն, ենթակայ տնտեսական ու քաղաքական զրկանքներու, օրէ օր կը տկարանան, մեր դրախտանման հայրենիքի սէրն ու կորովը եւ անոր վերածնունդի սրբազան երազը մեր տանջուած սրտերու մէջ, առանց նպատակի հասնելու։

Մահացու յանցանք է հալեցնել եւ մեռցնել մեր հայրենիքի սէրն ու կարօտը, մեր էութիւնն ու ուխտը, մեր սիրտն ու հոգին։ Զգացումները փրկելու միակ միջոցն է իրար սիրել, իրար հասկնալ, իրարու հետ սրտառուչ կապեր պահել, որպէս մէկ ընտանիքի զաւակներ։ Ահա այն ատեն կը դառնանք միութիւն եւ զօրութիւն։

Ամէնքդ ալ գիտէք որ, տարիներ առաջ դրուած է մեր փրկութեան հիմնաքարը Տ. Տ. Հայր. Միութիւն։ Մեր իղձերուն, մեր փափաքներուն հասնելու համար բոլորս անխտիր փութանք օգտակար դառնալ այդ փրկարար միութեան, անթերի կատարել անոր բոլոր թելադրանքները։ Ան է մարմնացումը մեր երազին, մեր կարօտին, մեր ուխտին։ Ուժ տանք անոր եւ անդամագրուինք, կատարելով անոր բոլոր պահանջները։ Մի սպասէք որ Միութիւնը ինքնաբերաբար ուժ դառնայ։ Ան կ'ուժովնայ այն ատեն, երբ զինք շրջապատող անդամները անթերի կը կատարեն իրենց պարտականութիւնները։

Այսօր երբ Տ. Տ. Հայր. Միութիւնը ձեռնարկած է գրել Տարօնի ազատագրական շարժման հարիւրամեակի պատմութիւնը (պատմ. իրեն), հոն է որ ցոլացած պիտի տեսնենք մեր զոհաբերութեան հետ մեր քաջ ռազմիկներու մարտական ոգին։ Անոնք կռուեցան զէնք ու սուրով, ճակատ ճակատի եկան թշնամիներուն դէմ, ի հարկին կռուեցան իրենց անձին դէմ եւ մեռան թշնամիներուն ձեռքը չիյնալու համար։

Յարգենք անոնց անթառամ յիշատակը։

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻ մը օծումը կատարուած է Հուայթինսվիլի (Մ. Նահանգներ) մէջ. Սեպտ. 19ին. Արարողութեան [illegible] եւ քաղաքէն, Պոսթընէն, Ուստրէն եւ ուրիշ տեղերէ հոծ բազմութիւն մը։ Ճառեր խօսուած են Ամերիկացիներու կողմէ։

50.000 ՏՈԼԱՐԻ քարաշէն տուն մը գնուած է Էլմհըրսթի (Մ. Նահանգներ) հայկական ծերանոցին համար։ Այս գումարին 15000 տոլարը կանխիկ տրուած է, իսկ մնացեալին համար կոչ մը հրատարակուած է։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԻԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բազմութիւն կար մեր դաշտին վրայ անցեալ կիրակի։

Կը կարծէինք թէ կատուի եւ մուկի խաղ տեղի պիտի ունենար, հանդիպելով Ռասինկ Քլըպ տը Փարիզի «փրոֆէսիոնէլ» պահեստի խումբին։

Չէ որ հոն էին անուանի խաղացողներ Ժիրէլլի, Սօյա, Տիպպըլօր, Թիյօն եւ ուրիշներ։ Բայց այդպէս չեղաւ։ Մեր մարզիչ Կրիգէթթիի խրատականները օգուտ տուին անգամ։

Ժամը 15.30ին, երբ խաղը սկսաւ, մեր տղաքը անմիջապէս ցոյց տուին թէ կրնային գլուխ բանել շատ մը զօրաւոր խումբերու դէմ։

Այնքան արագ եւ ճարտար խաղարկութիւն մը մէջտեղ բերին որ բոլորս ալ զարմացանք։ Երկու բերդերը միշտ վտանգուած էին։

Ներկաները կը հիանային տեսնելով հակառակորդին խաղը, որ չափուած–ձեւուած կշռոյթ ունէր։ Բայց միեւնոյն հիացումը ցոյց տուին հանդէպ մեր խումբին ալ, որ այնքան յամառութեամբ կը դիմադրէր անոնց։

Սակայն անոնք առաւելութիւնը ունեցան կէտի մը 1–0, կէս ժամ ետք երբ մեր միջնապահ Գուանօ գլուխով գնդակը փոխանակ մեր բերդապահին տալու կը դնէր դէպի մեր բերդէն ներս։

Բայց կարողութեան պակաս չէր, այլ պատահական սխալ։

Մեր՝ տղաքը չվհատեցան։ Աւելի եռանդ ու կամք յայտնաբերեցին։ Գեղեցիկ խոյանքով գնդակը հասաւ Գալուստեանին որ ուժգին հարուածով պարտութեան կը մատնէր հակառակորդ բերդապահը 1–1 դադարին հասանք։

Վերսկսումին, իր համբաւը միշտ բարձր պահելու համար հակառակորդը ամէն ջանք թափեց որպէսզի յաղթէ մեծ արդիւնքով։ Իսկ մերիններն ալ վճռած էին յաղթութիւնը իրենց վերապահել։ Ու մինչ գնդակը ոտքէ ոտք կ'երթար, քսան վայրկեան ետք Զարիֆեան յաջողեցաւ կէտ մը նշանակել, [illegible] Խաղը վերջացաւ 1–1 [illegible]

[illegible] տակ մեր տղաքը դաշտէն դուրս եկան, արժանանալով նաեւ անուանի խաղացողներու ձեռքի սեղմումներու։

Շատ պիտի ուզէինք որ այդ օրուան պէս խաղային մեր տղաքը։

Այս կիրակի Մէզօն Ալֆօրի դաշտին վրայ ընդդէմ Ա. Էս. Ամիքալ խումբին, եթէ այդ վճռականութիւնը ցոյց տան անպայման կը յաղթեն ու երեկոյեան մեր պարահանդէսին ժողովուրդը լաւ տրամադրութեամբ սրահ կը մտնէ

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

Ե Տ Ք Ը . . .

— Հողը վրան տուէք, հողը վրան տուէք։

— Հանդարտ,— բացագանչեց յանկարծ մէկը։

Թէեւ ձայնը կամաց էր, աղմուկը այնուամենայնիւ իսկոյն դադրեցաւ։ Ձելիզ [illegible] դուրս սողաց փոսէն։ Իր համազգեստը ճերմկցած էր կրի փոշիէն, ու ինքը չարաչար [illegible] փողահար հրեշտակի մը կը նմանէր։ Կոզոլէ եւ Բեթեկէ նոյնպէս վեր ելան։ Միայն Վիլլի մնաց վարը։

Ձեռնափայտին կռթնած՝ կեցած էր Լուդվիգ Բրայեր, մեր տեղակալը։ Մինչ այդ ան՝ երկու վերարկուով ծածկուած՝ պառկած էր խրամին մէջ, վասնզի երկու շաբաթէ ի վեր զօրաւոր տենդէ կը տառապէր։ Իսկապէս ան շատոնց պէտք է հիւանդանոց ըլլար. բայց չէր ուզեր հեռանալ մենէ։

— Ի՞նչ է պատահեր,— հարցուց ան։

Երեք հոգի միաժամանակ փորձեցին բացատրութիւն տալ։

Լուդվիգ ձեռքով յոգնած շարժում մը ըրաւ։

Մեր [illegible] կը պնդէր թէ Կոզոլէ իր կուրծքին հարուած մը [illegible] ստացած է։ Կոզոլէ փրփրած կը ժխտէր այդ։

— Ի՞նչ կը խօսիք, կ'արտասար յիսնապետ, դուք գործքով անարգած էք ձեր գլխաւորը պաշտօնի կիրարկման միջոցին։

Նոյն պահուն վարէն խուլ կերպով լսուեցաւ Վիլլիի բամբ ձայնը.

— Ճիշդ չէ. Կոզոլէ միայն կ'օգնէր անոր. Ես վկայ եմ։

Ինչպէս խածան շուն մը՝ դարձուց Ձելիզ փորը՝ նոր հակառակորդին վրայ յարձակելու համար։ Բայց չգտաւ զայն։ Քիչ ետքը միայն նկատեց Վիլլին, որ շիտակ կեցած էր փոսին մէջ։

— Հանդարտ, ըսաւ Լուդվիգ անգամ մը եւս լռութիւն տիրեց։

Լուդվիգ դարձաւ Տրոսկէին.

— Բոլոր նշանակներն ալ ժողվեցի՞ր, Ալբերտ։

— Այո,— պատասխանեց Տրոսկէ ու կամացուկ՝ որպէսզի Կոզոլէ չլսէ՝ աւելցուց.

— Տրեօզեր եւս դիակներուն մէջ է։

Երկուքն ալ ակնթարթ մը իրարու նայեցան։ Ապա Լուդվիգ ըսաւ.

— Ուրեմն ան վերի չէ՞ր ինկած։ Ո՞ւր էք դրած զինք։

Ալբերտ առաջնորդեց զայն դէպի դիակներուն շարանը։ Բրեօզեր եւ ես հետեւեցանք իրենց. չէ՞ որ Տրեօզեր մեր դասընկերն էր։ Տրոսկէ կանգ առաւ դիակի մը առջեւ, որուն գլուխը ծածկուած էր աւազի պարկով։ Բրայեր հակեցաւ դէպի դիակը։ Ալբերտ ետ քաշեց զայն։

— Մի բանար, Լուդվիգ, խնդրեց ան։

Բրայեր ետ նայեցաւ։

— Ոչ, Ալբերտ, ըսաւ ան հանդարտ, պիտի բանամ։

Տրեօզերի մարմնին վերի մասէն այլեւս կարելի չէր բան մը ճանչնալ։ Ան տափակ էր՝ ինչպէս վահանաձուկ։ Դէմքը նոյնպէս տախտակի նման տափակցած էր, ու վրան կ'երեւար սեւ, ծուռ ծակ մը՝ ակռաներով բոլորուած՝ որ բերանին տեղը կը ցուցնէր։ Բրայեր լռելեայն նորէն ծածկեց դիակին գլուխը։

— Ան բան մը գիտէ՞, հարցուց ակնարկ ուղղելով դէպի այն կողմը, ուր կ'աշխատէր Կոզոլէ։

Ալբերտ բացասօրէն թօթուեց գլուխը։

Տրեօզեր Կոզոլէի բարեկամն էր։ Մենք երբեք չկրցանք հասկնալ այդ. Տրեօզեր, [illegible] ու զուարթ, կատարեալ [illegible] մըն էր, Ֆերդինանդի հակապատկերը։

Բայց Ֆերդինանդ կը հսկէր անոր մասին հարազատ մօր մը պէս։

Ձելիզ եկած կեցած էր հոն՝ յայն բացած [illegible]։

Մեր ետին մէկը շնչասպառ կը հեւար։

— Նման բան ես երբեք տեսած չէի, կը թոթովէր ան, ինչպէ՞ս պատահեցաւ ատիկա։

Ոչ ոք պատասխանեց։ Խնդիրը այն էր որ Տրեօզեր շաբաթ մը առաջ արձակուրդով տուն պիտի երթար. սակայն Ձելիզ վատաբար խանգարեց այդ, վասնզի չէր կրնար հանդուրժել անոր։ Հիմա Տրեօզեր մեռած էր։

Մենք հեռացանք, վասնզի անկարող էինք այդ վայրկեանին տեսնել զինք։ Լուդվիգ նորէն իր վերարկուներուն տակ մտաւ։ Հոն մնաց միայն Ալբերտ։ Ձելիզ նայուածքը դիակներուն յառած էր։ Լուսինը ելաւ ամպի ետեւէն եւ լուսաւորեց զանոնք։ Յիսնապետը, հաստ իրանը ծռած, կը նայէր անոնց դէմքերուն, որոնց [illegible] յայտնութիւնը պահեր դարձեր էր խաղաղութիւն մը, որ գրեթէ կը ճչէր։

Ալբերտ հարցուց սառնօրէն.

— Հիմա՞ պիտի ըսէք աղօթք մը՝ թէ յետոյ։

Յիսնապետը [illegible]։

— Ես չեմ կրնար, մռլտաց ան։

Սարսափը համակած էր զինքը։ Մեզի ծանօթ էր այդ վիճակը. շաբաթներ շարունակ մարդ ոչինչ կը զգար. ու յանկարծ չենթադրուած պարագայ մը կուգար եւ կը տապալէր մէկը կամ միւսը։

Կանաչ դէմքով, Ձելիզ երերուն քայլերը դէպի խրամը ուղղեց։

— Ան կը կարծէր թէ հոս շաքար կը բաժնէին, ըսաւ Տիադէն չոր կերպով։

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ վերահաստատուեցաւ: Հաւանական է որ ստորագրուի վաղը, շաբաթ: Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարին օգնականը Գահիրէ վերադարձաւ օդանաւով: Նախապէս Անգլիա կը պահանջէր որ Սուէզի ջրանցքին զինուորական հաստատութեանց անգլիացի մասնագէտները բընակին, ապայակոյտի պաշտօնատան մէջ: Եգիպտոսի վարչապետը գիտել տուած էր թէ այդ պարագան պիտի յիշեցնէ գրաւման շրջանը: Վերջին պահուն Անգլիա հաւանեցաւ որ մասնագէտները այլուր բնակին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծովային նախարարը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբի փոխադրութեան համար սաւառնակներ ունի որոնք աւելի արագընթաց են քան ձայնը:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ամբաստանեալներէն Ալֆրէտ Տըլասիւ, որ Սանթէի բանտը կը գտնուի, աքցի օր հարցաքննուեցաւ զինուորական դատաւորին կողմէ: Կ'ուզեն ճշդել թէ նախկին դատապարտեալը ինչպէս կրցած է Փրանսական անցագիր մը ճարել, Մ. Նահանգները երթալու համար: Ամբաստանեալը մերժեց պատասխանել առանց իր փաստաբանին ներկայութեան: Տակաւին չէ ճշդուած թէ Տըլասիւ (Շարլ), որ 18 տարի բանտարկութեան դատապարտուած եւ բանտէն փախած էր, ինչպէս կրցած է մտնալ Տիսի հակաբոլշեւիկեան ցանցին:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ (Շարլօ) Փարիզ գալով, խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ: Այս առթիւ ըսաւ թէ հինգ միլիոն ֆրանք պիտի տրամադրէ աբբայ Փիէռի, բնակարան ճարելու համար Փարիզի անտունկ թշուառներուն:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը, Պ. Էտ. Ֆոռ, յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, թեթեւցնելու համար մանր առեւտրականներու տուրքերը: Մօտերս պիտի վերջանին դրամատուններու սակերը: Առ այժմ որոշում տրուած չէ ելեկտրական ուժի գիներուն կրճատման մասին:

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Մարոքի եւ Թունուզի մէջ: Քազապլանքայէն կը հեռագրեն թէ երեք մեծ հրկիզումներ տեղի ունեցան, կառախումբ մը գիծէն հանուեցաւ, Ռապաթի մէջ արձաքան մը կրակի տրուեցաւ եւն.: Թունուզի մէջ ալ Ֆէլլահները աւազակութիւններ կը կատարեն: Կառավարութիւնը ծրագիր մը կը պատրաստէ, անգործութեան դարման տանելու համար:

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքերու աշխատաւորներէն հինգ հազար հոգի գործադուլ յայտարարեցին, անշարժութեան դատապարտելով 7600 հանրակառքերէն 1157ը: Կէս միլիոն քաղաքացիներ ծանր կացութեան մը մատնուեցաւ: Կը վախցուի որ շարժումը աւելի տարածուի: Նաւահանգիստի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի տակաւին: Քաղաքին պարենաւորումը հետզհետէ կը դժուարանայ: Փրկութեան Կոմիտէ մը կազմուեցաւ չորս նախարարներէ, կացութեան դարման տանելու համար: Մեթրոյի եւ կառախումբերու աշխատաւորներն ալ կը սպառնան միանալ գործադուլին: Շարժումը վարակած է նաեւ գաւառական քաղաքները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ վերահաստատման յանձնախումբը լրացուց իր աշխատանքը: Մշակուած կանոնագրին համաձայն, զինուորական գրաւումը վերջ կը գտնէ եւ արեւմտեան Գերմանիան կը դառնայ գերիշխան պետութիւն՝ ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Պ. Մոլոթով, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէր արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, Մոսկուա վերադարձաւ: Ուլբրիխթ գացած էին վարչապետը եւ ուրիշ երեւելիներ, որոնք խոստացան Արեւելեան Գերմանիոյ 18 միլիոն քաղաքացիները աւելի սերտ կապերով կապել Խ. Միութեան հետ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ատրինէ Պարոնվարդեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:
Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին
Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները:
Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք:
արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր —
Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84
Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46
եւ Յառաջի մօտ,
32, Rue de Trêvise, PRO. 86-60

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ:

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոսեան եւ Օր. Ուզունեանին, պար, հաճելի անակնկալներ:

Մուտք 250 փրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24
Օթէլ Մօտէռնի սրահներուն մէջ
Փլաս տը լա Ռէպուպլիք
Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան: Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը:

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէրեան իր ձեռնածութիւններով (Լիոնէն): Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն:

Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ իր դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է պարահանդէս-երեկոյթ մը, այս կիրակի ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Արմբոնվիլի մէջ:

Նոյն առթիւ, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի անցեալ տարեշրջանի շրջանաւարտները պիտի ստանան իրենց վկայականները: Ընտիր [illegible] նուագախումբ, հաճելի անակնկալներ՝ պիւֆէ՝ այլազան խմիչքներով եւ ուտելիքներով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՑԱՏԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵՕՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին Ս. Թրնէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արֆէօյ:

Ս. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

★

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Մոտէռնի մէջ՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20ԻՆ 1955

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ: Այս առթիւ Վիէննէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու յիշատակին:

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն:

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ: Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու: Կը հրաւիրենք յարգել հերոսներու յիշատակը:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համօգգային ընկ. մայրենի լեզուի, պատմութեան, գրականութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 20ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Փրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40. Ալէ Լէոն Կամպէթա): Արձանագրուիլ նախօրօք կամ Հոկտ. 20ին իրիկուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8·30ին, Ցոյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնըֆուա: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ օր ժամը 3·30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15·30ին Քաֆէ Թէժան:

ԾԱՆՕԹ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Պ. Թ. Գառնիկ կը խնդրէ ծանուցանել թէ ապպահպանման մասին դասախօսութիւններ պիտի տայ Պոստոյի մէջ, այսօր, ուրբաթ ժամը 9ին, եւ կիրակի, ժամը 4ին:

Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օղն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր Ֆէսանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին: Պ. Օննիկ Պարթինեանէ 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Ադամ Պզարիկեանէ հազար Ֆր., Տիկին Թ. Թ.-է 8000 ֆրանք:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * SAMEDI 16 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7498 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2909

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ դէպքեր, թուականներ եւ անուններ կան որոնք համազգային արժէք ունին :

Երբ կ'ըսենք Վասպուրականի, Տարօնի եւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտ, կամ Ուրֆա, Մուսա Լեռ, Հաճըն, Այնթապ, Մարաշ, Զէյթուն, Ֆընտըճաք եւն. մեր առջեւ կը պարզուի հետեւեալ պատկերը ,—

Ջարդարար ամբոխը յարձակած էր այս եւ այն քաղաքին, գաւառին, լերան կամ գիւղին վրայ : Համբերութեան բաժակը լեցուած էր: Ժողովուրդը իր ուժերը ամփոփելով ճակատ կազմեց եւ դիմադրեց :

Այս առթիւ, կատարուեցան «բազում գործս սրութեան»: Բայց, ի վերջոյ տեղի տուին գերազանց ուժերու կամ արտաքին դաւերու առջեւ: Ինքնապաշտպանութեան բոյնը խորտակուեցաւ արեան ճապաղիքներու մէջ, կանոնաւոր զօրքի եւ հրանօթներու կրակին տակ :

Դիմադրական ճակատը վերածուեցաւ ահաւոր ողջակէզի մը, որուն յիշատակը մինչեւ այսօր ալ կը բզկտէ մեր սիրտը :

Այսպէ՛ս Թօփալեան, Նուէ, Կիլիկեան արծուեբոյնը, Հաճըն, որուն տարեդարձը կը տօնուի վաղը, Կիրակի, Փարիզի եւ Շաւի մէջ (Լիոնի շրջան):

Փարիզի Հաճընցիները ամէն տարի ոգեկոչումը կը կատարեն հոգեհանգիստով եւ ուխտական հոգեճաշով :

Շաւի մէջ, ուր աւելի բազմաթիւ են, սարքած են յիշատակի հանդէս մը, բանախօսութեամբ, երգերով եւ ... նուագներով :

Անշուշտ երկու պարագաներուն մէջ ալ կազմակերպիչները պիտի ջանան բացատրել ութ ամսուան հերոսամարտին արժէքը, թէ քաղաքական եւ թէ ռազմական տեսակէտով :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ութ հազար հոգի նահատակուեցան Հաճընի մէջ :

Մարդկօրէն կարելին փորձուեցաւ, եւ օրհասական կռիւներ մղուեցան մինչեւ այդ եղերական վախճանը, միշտ սպասելով արտաքին օգնութեան որ երբեք չհասաւ:

Ոչ միայն զինեալ ուժը պակսեցաւ, այլ եւ սովը կը սպառնար քաղաքին :

Այդ օրերուն գրուած նամակ մը, Հաճընի գաւառաբարբառով, կը նկարագրէր համատարած թշուառութիւնը :

— « Անօթութենէ մեռնողներուն թիւը սկսաւ շատնալ: Նրանի կուտանք փամփուշտով մեռած երկու հարիւր հոգինե-բուն··· Եթէ շուտով օգնութեան չհասնիք, մենք ոչ զնդակով, ոչ ալ դանակով, այլ անօթի պիտի մեռնինք »:

Այս նամակը գրուած էր 1920 Օգոստոսին: Սեպտեմբերէն հոկտեմբեր, գնդակն ու դանակը, խաթաղանն ու թնդանօթը լրացուցին պակասը :

Արծուեբոյնը կ'իյնար հոկտ. 15ին, զուր օգնութեան սպասելով լման ութ ամիս ...

Յիշատակի հանդէս մըն ալ Մարսէյլի մէջ կը կատարուի, դարձեալ վաղը, կիր., Արարայի ճակատամարտին 36 տարեդարձին առթիւ, (1918 Սեպտ. 19), մասնակցութեամբ ականաւոր Ֆրանսացիներու :

Այստեղ ալ հայկական բազուկն էր որ վճռական յաղթանակ մը կ'ապահովէր, արժանանալով դաշնակից հրամանատարին՝ Ալենպիի ջերմ գնահատութեան :

Ճակատ մը փրկուեցաւ ի հաշիւ հաւաքական գաւառին, եւ երբ «Թագաւորաց ժողովքը» հաշուեյարդարի կը նստէր, ամէնէն առաջ հայկական իրաւունքներն էին որ վաճառքի հանուեցան, իբրեւ մանրուք դրամ ...

Ամէն մէկը նոր հողեր գրաւեց կամ ամուր նստաւ իր հողերուն վրայ :

Մեր բաժինն եղաւ... դէզ մը մագաղաթ :

Ոչինչ: Դեռ կը դիմանանք: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻ... ՄԷՋ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ ԳՈՒՄԱՐԵՑ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Ընկերային ծանր տագնապի մը մատնուած է Անգլիա, իբրեւ հետեւանք նոր գործադուլներու: Լոնտոնի նաւահանգիստի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի 12 օրէ ի վեր: Առջի օր հանրակառքերու աշխատաւորներն ալ միացան շարժումին, անտանելի կացութիւն մը ստեղծելով: Չըրչիլ ստիպուեցաւ բացառիկ նիստի հրաւիրել դահլիճը: Եթէ երկար տեւէ այս խլրտումը, պիտի վտանգէ երկրին պարենաւորումը եւ տնտեսութիւնը: Աշխատանքի նախարարը ժողովի հրաւիրեց նաւահանգստի գործատէրերը եւ Արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները, ելք մը գտնելու համար: Այս հրաւէրէն երկու ժամ առաջ, գլխաւոր Արհեստակցական Միութիւնը կը յայտարարէր թէ գործադուլը պիտի տարածէ երկրին բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, յառաջիկայ քանի մը օրերու ընթացքին.

Գալով հանրակառքի աշխատաւորներու գործադուլին, շարժումը արագօրէն ծաւալեցաւ: Երկրորդ օրը կրկնապատկուած էր բանթողներուն թիւը, անշարժութեան դատապարտելով Լոնտոնի 7600 հանրակառքերուն մէկ երրորդը.

Երէկ 12.340ի հասած էր բանթողներուն թիւը, ուրիշ խօսքով անշարժութեան դատապարտուած էին 2535 հանրակառքեր որոնք կը բանին քաղաքին 165 գիծերուն վրայ (ամբողջութիւնը 570 գիծ է): Այս պատճառով չափազանց խճողուած է ստորերկրեայ երկաթուղին (մեթրօ). Փողոցներուն մէջ պոչեր կազմուած են, կառք ճարելու համար: Շատեր ալ ստիպուած են քալել, գործի երթալու կամ տուն վերադառնալու համար .

Թէ նաւահանգիստի եւ թէ հանրակառքի բանուորները յաւելում կը պահանջեն յաւելուածական աշխատանքի համար որ պարտաւորիչ է: Հանրակառքի աշխատաւորները նուազագոյն տասը շիլին տասը փէննի կը պահանջեն շաբաթական 40 ժամ աշխատանքի համար :

Կառավարութիւնը նախապէս որոշած էր որեւէ միջամտութիւն չկատարել, բայց վերջին պահուն սկսաւ խորհրդակցիլ նաւահանգստի սենտիքաներու ներկայացուցիչներուն հետ, նկատելով որ կացութիւնը կը ծանրանայ: Այս առթիւ էր որ դահլիճը բացառիկ նիստ գումարեց: Ժողովէն վերջ յայտարարուեցաւ թէ կացութիւնը տակաւին հասունցած չէ, ազդու միջամտութիւն մը կատարելու համար: Եթէ գործադուլը այն աստիճանին հասնի որ լրջօրէն վտանգուի պարէնի եւ ուրիշ կենսական նիւթերու փոխադրութիւնը, զինուորներ պիտի կատարեն այդ աշխատանքը

Քսաներկու հազար բանուորներ ամէն աշխատանք դադրեցուցած են Լոնտոնի Նաւահանգստին մէջ: Թոնոներով միս եւ ուրիշ ուտելիքներ կղպուած կը մնան շոգենաւերուն մէջ եւ անշուշտ պիտի փտին : Նաւահանգիստին մէջ խարիսխ նետած են 132 նաւեր, որոնք ոչ միայն ուտելիքներ կը պարունակեն, այլեւ հազարաւոր ինքնաշարժներ եւ ուրիշ գործուած ապրանքներ .

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, ամէնէն ծանր վտանգը այն է որ բանթողները դժգոհ են իրենց սենտիքաներէն:

× Լոնտոնի հանրակառքերը սովորաբար եօթը միլիոն մարդ կը փոխադրեն ամէն օր, իսկ մեթրօն՝ Չուկէս միլիոն: Ֆրանսական հաշուով, հանրակառքի բանուորները կը ստանան շաբաթական 7-8000 ֆրանք, այժմ կը պահանջեն 10.000, ինչ որ շատ բարձր կը համարուի : Իրադէկներ գիտել կուտան թէ որեւէ յաւելում չեն ստացած վերջին պատերազմէն ի վեր :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը նոր ծրագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն 18 առ հարիւրի փոխարէն 9 առ հարիւր համեմատական տուրք պիտի գանձուի մինչեւ 220.000 ֆր. եկամուտի համար, այսինքն 19.800 փոխանակ 39.800ի: Այս կանոնէն պիտի օգտուին մանր առեւտրականներ եւ ազատ ասպարէզներու հետեւողները:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★ .

ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԽՆԴՐԵՑ

Այս շաբթու փոքրիկ մը պայթած էր Մ. Նահանգներուն մէջ:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ուիլսըն, եառ մը խօսելով, տմարդի ակնարկ մը կ'ուղղէր գործազրկութեան ենթակայ աշխատաւորներուն :

Մօտաւորապէս հետեւեալ իմաստն ունէր իր ակնարկը.

— Ես կը նախընտրեմ որսորդ շուները, անոնք որ աջին ահին կը վազեն, ուտելիք ճարելու համար, քան թէ անոնք որ շնթռկած կը մնան իրենց որջին մէջ · ·

Նմանութիւնը այնքան կոպիտ էր որ, ոչ միայն աշխատաւորութիւնը, այլ եւ ամբողջ հանրային կարծիքը գրգռուեցաւ:

Բողոքներու տեղատարափին տակ, նախագահ Այզընհաուըր հարկադրուեցաւ ասպարէզ իջնել, համոզելու համար թէ Ուիլսըն ազնիւ եւ բարեկիրթ, բարեգութ մարդ է, թէ երբեք միտք չունէր վիրաւորելու աշխատաւորութիւնը, եւայլն:

Անօգուտ: Մամուլը, հանրային կարծիքը, արհեստակցական կազմակերպութիւնները ճակատ յարդարեցին, պահանջելով որ նախարարը ետ առնէ իր խօսքը, եւ կամ հրաժարի անմիջապէս :

Վերջին պահուն, Պ. Ուիլսըն հարկադրուեցաւ ներողութիւն խնդրել ամերիկացի ժողովուրդէն: Հրապարակաւ յայտարարեց թէ «ցաւալի սխալ մը» գործած է, «անճահ դիտողութիւններ ընելով »:

Հակառակ այս խոստովանութեան, երբ իր կուսակցութեան հաւաքատեղին կը մտնէր, տեսաւ որ բանուորները խումբ մը որսորդ շուներ բերած էին, հետեւեալ նշանատախտակով.— «Ես որջիս մէջ շնթռկած շուն մըն եմ»,

Անգլիոյ մէջ ալ առողջապահական նախարար մը կար որ գռեհիկ բառեր կը գործածէր, պարբերաբար: Տեսակ մը բերնի վարժութիւն :

Իենք աշխատաւորական, անգամ մը «որդ, ճճի » կոչած էր պահպանողականները:

Ամէն անգամ ալ նախարարը կարգի կը հրաւիրուէր հրապարակաւ, կարկուտի տեղատարափով մը:

Քաղաքակիրթ ժողովուրդներու համար անամէջ բառ մը չէ հանրային կարծիքը :

Երբ աս ու ան չափը կ'անցընեն գռեհկութեամբ, կոպտութեամբ, զրպարտութեամբ կամ բանսարկութեամբ, սրբուն է հանրային կարծիքը, իր տեղը նստեցնելու համար յանցաւորը :

Դարշանքէն զանելու զգացումը բթացած է մասնաւորապէս արեւելեան ժողովուրդներու մէջ:

Ցեղին բշուառականը կրնայ բերան ալրել, մուր եւ մաղձ թափել, եւ ջուրին երեսը եղէլ իբրեւ պատուաւոր մարդ ·

Վ.Ա.Հ.

Ն՛ՈՐ ԱՐԹՆՑԱՆ...

Փեշտայի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարը, Իստվան Քովաչ, կը յայտարարէ թէ « շատ մը ընկերներ ... ամբաստանութիւններով, Ապահովութեան տեսչութեան կողմէ (Ձեկա) :«Պէտք է անկեղծօրէն խոստովանինք. Ապահովութեան նախորդ վարչութիւնը ձերբակալած է շատ մը ընկերներ, ի գործ դնելով եղեռնական մեթոտներ եւ դատապարտած է յերիւրածոյ եւ բռնի կորզուած ամբաստանութեանց եւ վկայութեանց վրայ: Մեծ սխալ մըն էր այս եւ մեղք մը մեր կուսակցութեան եւ այն ընկերներուն հանդէպ որոնք բանտարկուեցան անմեղ ըլլալով հանդերձ : Մեր կուսակցութեան եւ կառավարութեան ուժը այն է որ այս կարգի բանտարկեալներու պարագան քննուեցաւ Փեթէրի հարցէն վերջ եւ անմեղները ազատ արձակուեցան

Փեթէր Կապէր զօրավար մըն էր, նախկին վերատեսուչը պետական ապահովութեան տեսչութեան որ անհետացաւ 1953ին. Իսկ այս տարի ծանուցին թէ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է, ոճիրներ գործած ըլլալով ժողովուրդին եւ պետութեան դէմ .

Առաջին անգամ է որ պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ հարիւրաւոր քաղաքացիներ, կուսակցականներ եւ նախարարներ դատապարտուած են անիրաւաբար Հունգարիոյ մէջ, եւ այժմ կ'արձակուին: Շատերը խմբովին դատուած եւ դատապարտուած էին 1951ին, մէջն ըլլալով ներքին նախարար Եանոս Քաթարը եւ արտաքին նախարար Ռայքը, որոնք մահապատժի ենթարկուեցան, ինչպէս գրուեցաւ այն ատեն :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, 151 համայնավարներու դատապարտութեան մասին .—

Վճռագիրը, որուն ընթերցումը երկու ժամ տեւեց, կը յայտնէր թէ ամբաստանեալները Թուրքիոյ մէջ «հիմնած են համայնավար գաղտնի կուսակցութիւն մը» եւ լայն գործունէութիւն ցոյց տուած էին Մարքս-Լենինեան վարչաձեւը արմատացնելու համար: Բազմաթիւ փաստերու, երկու հոգիի խոստովանութիւններուն եւ ոստիկանական տեղեկագիրներուն վրայ յենլով, վճռագիրը կը ջրէր պաշտպանողականը: Նկատումները խիստ պարզ ու յստակ ձեւով բանաձեւուած էին: Ատեան կարդացուեցաւ իւրաքանչիւր ամբաստանեալի տրուած պատիժին չափը :

184 ամբաստանեալներէն 52ը անպարտ կ'արձակուին, իսկ մնացեալ 131ը 5-10 եւ 2-7 տարուան ծանր բանտարկութեան պատիժի կ'ենթարկուին, իսկ մէկուն ալ դատը ժամանցումի կ'ենթարկուէր: Ամբաստանեալներուն մեծ մասը 1951 Դեկտեմբեր 11էն առաջ յանցանք գործած ըլլալով, բարեփոխութեան ենթարկուած 5844 թիւ օրէնքին տրամադրութիւնները, անոնց համար չեն կիրարկուիր: Իսկ մեծ մասը զանազան պատիժներու կ'ենթարկուի, Զինուորական պատժական օրէնքին 148րդ յօդուածին Բ. հատուածին տրամադրութեան համաձայն :

Այս պատճառով ղեկավարներուն 5-10 տարուան, իսկ կուսակցութեան անդամագրուած անձերուն ալ 27 ամսուան բանտարկութեան պատիժ տրուած է: Միւսները բարեփոխուած օրէնքին համաձայն պատիժ կը կրեն :

Տրուած վճիռին համաձայն, երեք համայնավար կուսակցական եւ ղեկավար կը դատապարտուին տասը տարուան բանտարկութեան, մէկը ինը տարուան, հինգը՝ ութ, եօթը՝ 7, եօթը՝ վեց, 9ը՝ 5 չորսը՝ 4, երեքը՝ 3, 48ը՝ 2 եւ 14ը մէկ տարուան բանտարկութեան : Իսկ տասը հոգի ալ մէկ տարիէն պակաս պատիժ կը կրեն :

Հինգ տարիէն աւելի պատիժ կրողները ցմահ կը զրկուին հանրային պաշտօններէ եւ զանազան կուսակցութեանց մէջ պիտի մնան ոստիկանական հսկողութեան

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ԴԻՏՈՂՆԵՐԸ"

Կրնայինք ըսել դժգոհները, մատնանշելու համար մեր ժողովուրդին այն տարրերը, որոնք կուսակցական չեն ։

Մեծ է թիւը այս տարրերուն, որոնք դեռ կարելի է մասերու բաժնել, առնուազըն՝ երկու մասի։ Մարդիկ՝ որոնք ոչ միայն կուսակցական չեն, այլեւ դէմ են մինչեւ իսկ անոնց գոյութեան, մանաւանդ գործունէութեան ։

Եւ մարդիկ՝ որոնք համակրական շատ բարակ թելերով կապուած են այս կամ այն կուսակցութեան, սակայն միշտ վերապահ եւ միշտ դժգոհ՝ անոնց ընդհանուր գործունէութենէն ։

Անոնք կը սիրեն քննադատել, սխալներ ցոյց տալ, երբեմն նոյնիսկ, իմաստութիւն ալ ծախելով ։

Կը դիտեն ու կը դատեն միայն, միշտ ի մնաս գործին ու գործողներուն, սակայն միշտ ալ կը մնան հեռու. ոչ մէկ քայլ անձնապէս կամ խմբովին, եւ ոչ մէկ նախաձեռնութիւն՝ առանձինն կամ եղած կազմակերպութիւններու հետ։

Հայ կեանքը երկար տասնամեակներէ ի վեր, յառաջ կը մղուի կուսակցութիւններու գոյութեամբ ու գործունէութեամբ ։ Գործունէութեամբ իրենց համակիրներուն ։

Անշուշտ, նաեւ պայքարով ։

Զենք դրաւիր հանրային այն խաւերով, որոնք ուխտը, նոյնիսկ վնասակար կը նկատեն կուսակցութեանց գոյութիւնը ։

Այդ խաւերը, առնուազն, միամիտներ են, «մի հօտ մի հովիւ»ի ցնորքէն տարուած. կրնանք ըսել ժամանակավրէպ են եւ հանրային գործունէութեան տեսակէտէն՝ անկենդան, անօգուտ, ինչու չէ, մեռած տարրեր ։

Կը մնան միւսները. անոնք 'որ առարկութիւն չունին կուսակցութիւններու գոյութեան մասին, սակայն «քննադատ» ծնած են. կը սիրեն դիտել ու դատել միայն, առանց պատասխանատուութիւն ըստանձնելու։ Լաւագոյն պայմաններով տոգորուած են անշուշտ, սակայն աւելի հաճելի կը նկատեն հեռուն կենալ, պատուհանի առջեւ, մայթերուն վրայ, ուրիշներուն գործունէութիւնը դիտելու համար միայն ։

Կ'ուզեն որ մտածող կարեւորութիւն մը տրուի իրենց. [illegible] ընծայուին. ազգային, եկեղեցական, կրթական, մշակութային ձեռնարկներու ատեն իրենց կարծիքը առնուի, իրենք վարեն նոյնիսկ, ոչ – կուսակցականի, «անկախ» գործունէութեան մը առանձնաշնորհները վայելելով ։

Ունին, յաճախ, յաւակնութեան լայն բաժին մը, որպէս թէ իմաստութիւնը, անկողմնակալութիւնը եւ հեռատեսութիւնը, այսինքն ազգային ամէն կարգի շնորհները իրենց մօտ ապաստանած ըլլային։

Երկար ժամանակէ ի վեր, Հայկական Դատ կը վարուի. անհուն զոհողութիւններ կ'ըլլան՝ նիւթապէս ու բարոյապէս. դիմումներ կ'ըլլան, նոր կապեր կը հաստատուին, սակայն մարդիկ դժգոհ են։ Ոչ կուսակցականներու զանգուածը — քիչերու բացառութեամբ — կը սիրէ քննադատել, քաղաքական տեսութիւններ պարզել, վճիռներ արձակել ։

Սակայն, միշտ հեռու գործէն ու աշխատանքէն ։

Կրթական գործ կը կազմակերպուի. մարդիկ դարձեալ դժգոհ են տարուած աշխատանքներէն. դպրոցէն, դասերէն, դասագրքերէն, յանձնախումբերէն. ամէն բանէ ։

Սակայն, կը մնան հեռու, միշտ խորհրդատու ծրագիրներ պարզելով ։

Մշակութային ձեռնարկներ կ'ըլլան.— հաւաքոյթ, հանդէս, դասախօսութիւն, ներկայացում ու համերգ։ Դժգոհ են դարձեալ. ոչ հաւաքոյթներուն կուգան, ոչ կազմակերպութիւններուն կը մասնակցին, ոչ ալ զոհաբերութեան ։

Եկեղեցիներ կը կառուցուին, Ակումբներ կը հիմնուին, թերթեր կը հրատարակուին. սակայն կան տարրեր, որոնք թէեւ համակիր այդ բոլորին, սակայն ծուռ կը տեսնեն գործերու ընթացքը, առանց դրական աշխատանքի ու մասնակցութեան իրենց կողմէ ։

Ոչ մէկ նախաձեռնութիւն իրենց կողմէ, ոչ մէկ փորձ՝ աւելի լաւը ընելու, կամ իրենց կարծիքին ընելու ։

Սակայն, եկեղեցին, գրականութիւնը, մամուլն ու մշակոյթը, երգն ու թատրոնը կուսակցական չեն. ազգային են։ Կուսակցութիւնները ունին իրենց գործը, ծրագիրն ու մասնաւոր նպատակները ։ Ինչի՞ է թէ, կուսակցութիւնները եթէ «միայն» իրենց գործով զբաղին, անկախ տարրերը պիտի լծուի՞ն գործի ։ Պիտի կազմակերպե՞ն հանդէս ու հաւաքոյթ, եկեղեցի ու դպրոց, թատրոն ու ներկայացում ։

Պէտք չկայ սակայն, որ կուսակցութիւնները, կամ կուսակցականները քաշուին ազգային ու հանրային գործունէութենէ։ Անոնք որ գործելու եռանդ ունին եւ ազգային ու մշակութային գործերը վարելու ընդունակութիւն ու ջիղ, անոնք կրնան ասպարէզ իջնել եւ շինարար գործի լծուիլ ։

Իրողութիւնը այն է, որ ունինք ստուար թիւով զանգուած մը, որ անգործօնի՞ վիճակի մէջ է. հոգիով, տարակոյս չկայ, լաւ Հայ, սակայն չունի նախաձեռնութեան ոգի ։

Ոմանք այս զանգուածի անդամներէն, նիւթական միջոցներ ունին. հարուստ են. ուրիշներ սէր ու ըմբռնում՝ ազգային արժէքներու հանդէպ, ուրիշներ ընդունակութիւն հանրային շարժումներ վարելու։ Ինչո՞ւ չգան հրապարակ. անկախօրէն գործելու, եթէ դժգոհ են գործերու ընթացքէն ։

Ժամանակին, կրթական շարժում լուսաւորող Միացեալ Ընկերութիւնը կուսակցական չէր. եկեղեցիները, հիւանդանոցները, դպրոցներն ու ճեմարանները հաստատողները կուսակցականներ չէին, թերթ ու գիրք հրատարակողները թատրոն ու նուագահանդէս կազմակերպողները կուսակցական չէին։ Հայեր էին, գաղափարապաշտ ու ազգային առողջ զգացումով Հայեր, որոնք «ազգասէր» կոչուեցան ։

Ջունի՞նք այսօր այս Հայերէն. ունինք անշուշտ ։

Պիտի ուզէինք որ գործի լծուէին անոնք, գոնէ զուտ ազգային ու մշակութային դաշտը հերկելու համար։ Հերկողներուն աջակցելու համար իրենց ուժերուն չափով ։

Պէտք ունինք բոլոր ուժերուն մեր գոյութեան պայքարի այս օրերուն ։

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մահուան տասնամեակին առթիւ, 1944 – 1954)

ԽՄԲ.— Բանաստեղծ Մերուժան Պարսամեանի մահուան տասնամեակին առթիւ (16 Հոկտ. 1944), հաճոյքով հրատարակութեան կուտանք ողբացեալ Երուանդ Տէր Անդրէասեանի անտիպ մէկ գրութիւնը, գրուած 21 Նոյեմբեր 1944ին (Լիոն), «Կեանք եւ Արուեստ» ամսագրին համար։ Այս գրութիւնը մեր տրամադրութեան տակ դրած է բանաստեղծին եղբայրը, Մկրտիչ Պարսամեան.—

Հայ Զարմին, Արմատին տոկունութեան գաղտնիքներէն մին ալ ա'յն է որ, ինչ ալ պատահի չըջակայքը, համայնական պարտէզը ինչ աւերումներու ալ ենթարկուի, հասարակաց կոչուած վտանգ մը ինչ քայքայումներու ալ դուռ բանայ, — գոյութեան երկճիւղ փայտին աննշան իսկ մէկ ոստին վրայ տակաւին թռչնիկի մը, վտարանդի վերապրողի մը գեղգեղը կը լսուի, հատկլած, մինչեւ իսկ ապառուն, հազիւ լսելի գեղգեղ մը, բայց, ամէն պարագայի մէջ զարմին, սեռին ձայնատու մէկ շեշտը, ոլորակը, որ իր վէտվէտումներով անցեալին չքնութեան ուրուականը, պատկերը կը յաւերժացնէ ։ — Երբ Մերուժան Պարսամեանին մահուան գոյժը պատահական բարեկամի մը նամակին ծոցէն հնչեց ականջիս, յանկարծ ցնցուեցաւ սիրտս, եւ նուաղկոտ միտքիս ալքերէն անցաւ յապաւրակի մշուշի մը մէջէն այս խորհրդածութիւնը։ Հետզհետէ յիշողութեան ցոլքեր նոյն մշուշին թանձր պատերու վրայէն [illegible] սահելով, տարին քշեցին ինծ անապատ անապատ, միանգամայն մշակուած ածուներու մէջէն շրջան մը, ուր հոյլապարդ ոգին կը թրթռար իրեն յատուկ պայծառ համադրութեան մը մէջ, որուն պարունակին լուսաւորներէն մին ալ Մերուժան Պարսամեանն էր։ Ինքնատիպ հայ գրող մը, շրջապատէն աւելի կամ նուազ հին կամ նոր հանճարներէն ռոռռուած, իր բնատուր շողիւնին կայծերով պարանցիկ քերթող մը, հայ փառքին ու զարմին անդասանդ չընցնող, մէկ խօսքով՝ հայ երգին ձայնն յաւերժող կտուճկ մը եւս, որ, թէեւ ատաղձին հետ խառնուած, անէր իրբեւ պահածոյ իր ինքնայատուկ գնայքն ու ոլորքը։ Հայ գրականութեան մէջ մեծութիւնը չի չափուիր հատորներու տարողութեամբ, եւ ոչ ալ սեւ փարպետի մը ճարտին ուժգնութենէն, այլ ինքնատիպ գոյութենէն, հոգիի կամ միտքի աւելի կամ նուազ ճառագայթներու քանակի մը, խուրձի մը ինչնէկ արտափայլումէն, որ կուգայ յանակնկալս կայծերով մը ներկել մեր հորիզոնին մէկ երիզը, երանգ մը, մոյնք մը կերտելով, նկարելով ցոլացիկ։

1900 – 1915 շրջանին ոլորակուած գունագեղ պաստառին վրայ, այնպէս, իրեն սեփական անկիւնը ունեցաւ Մերուժան Պարսամեան։ Ահա միակ պատճառը, զանց ընելով ուրիշ ամէն մանրամասնութիւն, եւ այս պարագան խլելով, ուռկաներով տկարացած յիշողութեանս խառնարանէն, թէ ինչո'ւ Մերուժան կ'ապրի, պիտի ապրի ի հեճուկս հասարակաց տափակութեան, որ անզօր ու անճիգն հետզհետէ կը տարածուի մեր մշակոյթին շուրջ, սպառնալով անոր դարաւոր գիմադարձութեան։ Բայց այդ տափակութեան որ եւ է մէկ զուգձին տակ թրթուր մը կը շարժի, հողերու անպէտ խուրձերուն տակ արմատէն զողարիկ հեղինակ մը սակաւիկ ինչ պարարտ արգանդ մը գտնելով՝ կը տամկանայ հոն, իր ձեւովն ու ամբողջութեամբ անճանաչելի կամ ուռուցիկ։ Ու օր մը, յանկարծուստ, նոյն տափակութեան մէկ ալեփին վրայ անուշիկ դէմք մը, բոյր մը, ինչ անունով ալ ուզես որակել, իր կողմը կ'առինքնէ ուշ եւ ուրուշ եւ նայուածք եւ հրապոյր։ Ահա այդ շրջանի հրիտակներէն մին, որ ի կենդանութեան հայ դրական – քերթողական անդաստանին զարդերէն ըլլալով հանդերձ, ահա անոր, այդ անդաստանին անցեալ չքնութիւններէն իբրեւ որոշ մէկ գիծ պիտի պատկերանայ հայ գրականութեան պատկերներով հետաքրքրուող [illegible] ապագայ պատմիչի ։

Իմ ընթերցողս կը ներէ, կը խնդրեմ, թող ներէ, երբ կը թուիմ աւելի շեշտ, աւելի ցոլք, աւելի աւիշ ներարկել անհատ կամ առանձին պատկերի մը, անհետացած դէմքի մը մէջ։ Ակնարկուած շրջանը դժուար է ուրոյն իր գիծերով ամբարտակել իր կալին մէջ. ամբողջութիւն մը յանկարծ կը կերպաւորուի միտքիդ առջեւ, պատկերներուն ցանկը, ցանկորմը միահաղոյն խռխռալ մը շուրջ կ'ամփոփուի, եւ հետաքրքիրը կը պարտաւորուի նախ ամբողջութենէն գիւթուիլ, հըմայուիլ, իւրաքանչիւրին առաջուի նկարագիրը ճշդելով ըմբռնելով հանդերձ ։ Այնպէս որ այդ պատկերներէն ոչ մէկը իր ընիկ նկարագիրը կը սողէ միւսին մէջ, բոլոր դէմքերը իրենց գիծերով կը զանազանուին, իւրաքանչիւրին արժէքն ու լինելութիւնը զոյգ մը, զանձ մը՛ աւելի է հայ գրականութեան պատմութեան մէջ ։ Այս տեսութեան իբրեւ հետեւանք, ահա նոյն շրջանին յատուկ եւ աւելի կամ նըւազ մերձաւոր դէմքերէն յանկարծական ցնցումի մը ենթարկուելով՝ հիացկոտ ու սարսռափահար յիշողութեանս կը գլային դէմքեր, անուններ, իրենց կարուկ շրջանակներով, իւրաքանչիւրը ա'ր իր հոգին ու զանգուածին, իւրաքանչիւրը իր յատուկ տպաւորութիւնը ներգործելով փիտողին աչքին ու զգայարանքին։ Առանձնակի, առանց հոս իրենց մասնաւոր գործերուն արժանիքէն որեւէ արժէքէն գրաւելու, իրենց հմայքէն նոյնիսկ [illegible] չափազանց գրաւուած, ընդարմացած, առանց կարգի ու գիծի զանազանութեան կ'անցնին ահա։ Դժուարութիւնը չէ որ կը հետաքրքրէ զիս այս պահուն, այլ իսկ պատկերացումը, մանաւանդ հայ գրականութեան ներկայ կամ ժամանակակից անզօրութեան միջոցին, որ իր պատմութեան բացառիկ մէկ տկարութիւնը ցոյց կուտայ, երբ շրջապատի տխուր պարագաներուն ծանրակշիռ բեռան տակ ընկճուած խեղճ միտք մը ամբարտահեստ դրամագլխի մը կը կարօտի, իր զարմին, հայ զարմին չքնաղութեան անցեալ հրապոյրը չթօթափելու համար։ Այդ հրապոյրը յաւէտ անհրաժեշտ է մեր ցեղին յաւերժութեան ի նպաստ, անոր յարակից պատմական ոսկէ ճիւղին համար անխուսափելի գրականութեան գոյութիւնը, այդ հոգին անկորուստ պահպանումը։ Ցեղիս գրականութեան յարաբերական այս ամլութեան միջոցին, անոր արթնութեան յարատեւ պահպանակներէն ժամանակակից 1900 – 1915 շրջանին քանի մը

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԷՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կը սպասէի որ Աստուած դուրս հանէ զայն, բայց անսահման է Տիրոջ ողորմութիւնը ։

Հրեշտակը աւարտեց ընթերցումը ։

— Ցաճորդը, ըսաւ Մեծ Դատաւորը եւ մազոտ ու ցնցոտիներով ծածկուած պառաւ մը կեցաւ Տիրոջ ափին վրայ ։

★

— Արդեօք դժոխքը Աստուծոյ Թեզանիքին մէ՞ջն է. հարցուց մէկը ։

— Նախ դժոխք գոյութիւն ունի՞, ըսի ։

— Ըստ երեւոյթին դրախտ ալ չկայ, գիտել տուաւ դրացիս ։

— Սո'ւս, բարկացաւ կին մը ծուռ ծուռ մէջս նայելով։ Մտիկ ըրէք այս պատկառելի սուրբին խօսքերը ։

■

— Ան երկրային արքայ մըն էր, բայց ես, երկնային թագաւորին մարգարէն էի, յայտարարեց սուրբը։ Ժողովուրդը հետեւեցաւ իմ հրաշքներուս վրայ, որովհետեւ, ով Տէր, ինծի ծանօթ էին քու փառքերդ։ Առանց տրտունջի, առանց գանգատի կը համբերէի չարչարանքներուս, սուրբ հարուածներուն, եղունգի տակ մխուած փուշերուն ցաւին, պոկուած միսերուս տառապանքին, եւ այս մարտիրոսութիւնը կը տանէի յանուն Քու Փառքին ։

Աստուած ժպտեցաւ ։

— Ի վերջոյ հեռացայ, ծածկուած ցնցոտիներով ու արիւնաթաթաւ, շուրջս սփռելով սուրբ տառապանքիս գոլորշիները ...

Գաբրիէլ հրեշտակապետը չկրցաւ զսպել խնդուքը ։

— ... Եւ կեցայ անոր պալատին դրան առջեւ, իբրեւ Նշան եւ որպէս Սաստ ...

— Իբրեւ ժանտախտ ու փորձանք, ընդհատեց հրեշտակը, եւ սկսաւ կարդալ, առանց ուշադրութիւն դարձնելու սուրբին, որ կը շարունակէր թուել, իր դրախտ երթալու նպատակով կատարած փառաւորապէս ողորմելի գործերը ։

Հրեշտակի Գիրքին մէջ վերլուծուած էին անոր բոլոր արարքներուն յետին միտքերը, որոնք ամէնն ալ ապշեցուցիչ անակնկալներ էին մեզի համար ։

Կարճ ատենէն Սուրբն ալ սկսաւ Աստուծոյ ափին վրայ վազվզել դիւահարի նըման։ Ան ալ աղաչեց, պաղատեցաւ ու պալարուեցաւ ճշմարտութեան խարազանին անողոք հարուածներուն տակ, չարին նման, ան ալ Տիրոջ Թեզանիքին մէջ ապաստանեցաւ ։ Թեզանիքին մէջ անցած դարձածը տեսանելի էր։ Երկու մարդուկները նստած էին քով քովի, ամէն կեղծիքէ մերկացած, նման եղբայրներու, պատսպարուած երկնային ողորմութեան գգուանքին։

Ես ալ, իմ կարգիս, ստիպուեցայ հոն ապաստանիլ։

■

Աստուած մեզ դուրս թօթափեց իր Թեզանիքէն, մեզ ցրուելու համար, այն մոլորակին վրայ, զոր մեզի կը յատկացնէր, անոր վրայ նոր կեանք մը ապրելու համար։ Մոլորակը իբրեւ արեւ ունէր Շնիկ կամաւ աստղը (Սիրիուս)։

— Ուրեմն, ըսաւ, հիմա որ զիս աւելի լաւ կը ճանչնաք եւ կը հասկնաք... նոր փորձ մը ապրեցէք ...

Այն ժամանակ Ինքն ու Իր հրեշտակները անհետացան միջոցին մէջ, բայց անոնց ծիծաղին պայծառ զուարթութիւնը դեռ կը հնչէ իմ ականջներուս ։

Շուրջս հրաշալի նոր աշխարհ մը կը տարածուէր, աւելի գեղեցիկ, քան ինչ որ տեսած էի երկրագունդին վրայ. անմըշակ, վայրագ, բայց գեղեցիկ, շրջապատուած էի մարդոց վերածնուած հոգիներով, տեղաւորուած նոր եւ հաճելի կերպարանքներով մարմիններու մէջ ։

Հ. Ճ. ՈՒԷԼԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՕՐԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) — Հոկտ. 9ին, ժամը ճիշդ 21·30ին, Հայկ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Մշակութային Միութեան հանդէսը, նուիրուած Ե. դարու մեծ մատենագիրներուն եւ Թարգմանչաց գործին, Ս. Սահակի, Ս. Մեսրոպի եւ Վռամշապուհ թագաւորին ազգանուէր գործունէութեան, որուն շնորհիւ, 405ին, հնարուեցան հայ լեզուի նշանագիրները :

Խօսք առաւ Բժ. Արամայիս Սրապեան (խօսողն), նախ հարեւանցի յիշելով Ե. դարու առաջին կիսուն յայտնուած մեծ մատենագիրներուն գործը, հայ բանաստեղծական գրականութիւնը, որուն մը-չակները ոսկեդէն դարու յառաջադաս-ները յորջորջուեցան: Ապա անդրադարձաւ մեր դասական գրականութեան ընդհանուր նկարագրին, բաղդատելով նախկինը՝ ներկային հետ :

Երգչախումբը երգեց «Ո՛վ Մեծասքանչ դու լեզու»ն եւ «Տէր, կեցո դու զՀայս»ը: Մեներգի մասը կատարեց յայտնի արուեստագէտ Խմմանուէլ Փափազեան, որուն դաշնակով կ'ընկերանար իր աղնիւ տիկինը :

Ապա բեմ բարձրացաւ Գ. Յակոբ Ալեքսանեան, որ դրաւոր բանախօսութեամբ մը նկարագրեց Հայաստանի հեթանոսական շրջանը, մեր պատմութեան ելեւէջները, տարփողելով մեր դասական գրականութեան մշակներն ու քրիստոնէութեան բերած նպաստը մեր մշակոյթի անդաստանին :

Գաղութիս երեք դեռատի օրիորդներէն Նանի Քիւրքճեան, Ալեկրա Գայպուրթլեան եւ Սիմա Վ. Փափազեան, մեծ յաջողութեամբ արտասանեցին Սիլվա Կապուտիկեանի, Աշոտ Գրաշիի եւ Հ. Ար.ի հայ լեզուին նուիրած քնքոյշ բանաստեղծութիւնները, խանդավառ ծափերու մէջ:

Ամէնէն վերջ, Զգօն Ծ. վրդ. կարդաց դրաւոր բանախօսութիւն մը, «Ազգին լոյսը», խորագրով, փառաբանելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի, Ս. Սահակի, Ս. Մեսրոպի եւ Վռամշապուհ թագաւորին մեծագործութիւնները: Հոգեւոր հովիւը մանրամասնօրէն պարզեց Քրիստոնէութեան յաղթանակը, որուն լոյսին շնորհիւ ծնաւ նոր քաղաքակրթութիւն մը: Ցորդորեց միշտ հաւատարիմ մնալ մեր նախնիքներուն, հին մատենագիրներուն հանդէպ մեր տածած գուրգուրանքն ու սէրը փոխանցելով նոր մշակներուն, որոնք յաջորդներն են հիներուն, ջահակիրները յաւերժական առաքելութեան մը :

Հանդէսին վերջաւորութեան, յուզուած ժողովուրդը միաձայն երգեց «Հայր Մեր»ը :

× Մշակութային Միութեան վարչութիւնը, ընդ առաջ երթալով Գ. Հայկ Եաղճեանի գրաւոր խնդրանքին՝ Պէյրութի Հայ գաղութի Մատենադարանին նուիրեց 56 հատոր գիրք :

× Իտալիոյ Հայոց Կոմիտէն եւ Մշակութային Միութիւնը կը պատրաստուին արժանավայել կերպով ոգեկոչել ողբացեալ վաստակաւոր Արշակ Չօպանեանի յիշատակը: Ա. Ս.

զէմքերուն յիշատակութիւնը մարմնական եւ մտաւոր ներկայ պզտիկութեանս մըխուր ժամերուն ջերմիկ ոլորտ մը կը պարուրէ, այն ատեհան ոգեւորելով զիս որ կը համարձակիմ օրհնել Մերուժանին պարագան, խոնարհելով հանդեպ անոր ան-հետացումին պատճառած արդար եւ իբաւացի կսկիծին առջեւ :

Ահա անդրադառնալով արդարութեամբ միակին աշխատանքին, տոջեւէն կ'անցնին անպարոյր դալարութեամբ դէմքերը այդ շրջանին, ուր լքուած երիվար մը չէր Պեգասոս, որուն նիւսը աշտանակովը աւելի քան բաւական կարողութիւն կ'ունենար, տեսակ մը գերմարդկային յանդգնութիւն, քանի որ պիտի դիմաւորէր մեծերուն գնահատանքը, կամ նշաւակ պիտի ըլլար անոնց նախանձին, պարսաւանքին: Այդ յիշուած շրջանին մեծագոյն դէմքերն էին Զօհրապ, Հ. Ասատուր, Սիպիլ, Չօպանեան, դուստ գրական-քերթողական բեմ մը յարդարելու համար ափյափայ: Ասոնցմէ զուրս կը թագաւորէին Բ. Քէչեան, Ռ. Պէրպէրեան, Ց. Գուրգէն Համաս փաղանգը, զոր կը կազմէին Դանիէլ Վարուժան, Երուխան, Մեծարենց, Անտոնեան, Թէոդիկ, Գեղամ Բարսեղեան, Մատթէոս Զարիֆեան, Սիամանթօ:

Հա՞րկ է կրկնել թէ ներկայ արհաւրալից դէպքերու ծոցին մէջ հին ու նոր յատուկ անուններ խիզախութեամբ եւ կարգով յիշել ու չարամտանել, նորագոյն միտքերու գործ է միայն: Մերուժան լաւ հարցերէ գործիք մը եղաւ, կ'ըլլայ ինծի համար, թոհուբոհին մէջէն աւելի կամ նուազ ողջանդամ դուրս գալու·

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք չէք – փօսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար: Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ: Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31էն դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները:

Վստահ ենք բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հաճին դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 Լիր: Կը խնդրուի փութացնել վճարումները, Բժ. Ն. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՀՈԳԵՐԸ

ԽՄԲ.— «Ազատ Օր» կենտրոնական տեղեկութիւնները կը հաղորդէ առաջնորդ Մամբրէ արք.ի վերջին այցելութեան առթիւ (2 Հոկտ.)—

Սեպտեմբեր 21ին, Մամբրէ արք. ընկերակցութեամբ վարչութեան անդամներէն փաստաբան Գ. Ս. Ֆէսճեանի, այցելեց արտաքին նախարարութեան՝ Եկեղեցական ճիւղի տնօրէն Գ. Թէոտորոս Ղարտիքեօթիս – Ղրիւասի, որուն հետ երկար եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Յունահայերու իրաւական վիճակին շուրջ: Հիմնական եւ անհրաժեշտ նիւթեր յանձնեց Գ. Տնօրէնին, որ խոստացաւ ուսումնասիրել զանոնք եւ ջանալ գոհացում տալ Սրբազան Հօր խնդրանքին :

Սեպտեմբեր 24ին, առաջնորդ Հայրը, ընկերակցութեամբ Կեդր. վարչութեան ատենապետ Գ. Գ. Բարաղամեանի, Գ. Ս. Ֆէսճեանի, ինչպէս նաեւ նախկին նախարար բնիկ զմիւռնիացի ծանօթ փաստաբան Գ. Աթինոյէնիսի, այցելեց ներքին նախարար Գ. Նիքոլիցասի :

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ ջերմ մթնոլորտի մէջ: Գ. Նախարարը իր համակրանքը յայտնեց հանդէպ հայ ժողովուրդին ե գովեց բազմազան արժանիքները: Առաջնորդը ջերմ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք խնդրեց Գ. Նախարարէն, որպէսզի ոչ – հպատակ Յունահայերու դէմ դրուած վարչական արգելքը վերցուի եւ օրինական պայմանները լրացնող Հայերուն հելլենահպատակութիւն շնորհուի: Նմանապէս խնդրեց, որ Նանսէնեան անցագիր ունեցող Հայերու ինքնութեան թուղթերուն մէջ «Թրքահպատակ» արձանագրութեան վերջ տրուի եւ անոնք եւս հելլենահպատակ արձանագրուին եւ կամ պահուի նախկին վիճակը (անորոշ հպատակութիւն):

Գ. Նախարարը յայտարարեց հետեւեալը :—

«Օրինապահ եւ օրէնքի պայմանները լրացնող Հայերու հպատակութեան դիմումին ընթացք պիտի տրուի, իսկ հակապետական արարքներու մասնակցող եւ կասկածելի Հայերը հպատակ չեն կրնար դառնալ: Հպատակութիւն ստացողներն ալ, եթէ կասկածելի եւ հակապետական ընթացքի մէջ գտնուին, պիտի զրկուին հպատակութենէ եւ երկրի սահմաններէն դուրս պիտի հանուին :

Գալով ինքնութեան թուղթերուն մէջ արձանագրուած «Թրքահպատակ» բառին, հպատակութեան ճիւղի տնօրէն Գ. Սթրաթուտաքիս հաղորդեց թէ 1928ի թրքական օրէնքի հիման վրայ ձեւական – օրէնսդրած են «Թրքահպատակ» գրել անորոշ հպատակութիւն ունեցող Հայերու եւ Յոյներու ինքնութեան թուղթերուն մէջ: Մամբրէ արք. դիտել տուաւ թէ թրքական այդ օրէնքը բնականոն պայմաններու եւ անհատական պարագաներու կը վերաբերի եւ ոչ մէկ առնչութիւն ունի 1928էն վերջ Թուրքիայէն գաղթող հայ զանգուածի իրաւական վիճակին հետ: Յետոյ նախարարէն կրկին խնդրեց վերջ տալ այս արձանագրութեան՝ Հայերուն հելլենահպատակութիւն շնորհելով կամ զանոնք նախկին վիճակին մէջ պահելով: Նախարարը խոստացաւ ուսումնասիրել այս պարագան եւ արդիւնքը տեղեկացնել Առաջնորդին :

Սեպտեմբեր 25ին Առաջնորդը, նախապէս առնուած ժամադրութեան մը համաձայն, այցելեց Աղեքսանդրիոյ պատրիարք Տ. Քրիստոֆորոս արք.ի, ընկերակցութեամբ Կեդր. վարչութեան անդամ Գ. Ս. Ֆէսճեանի: Պատրիարքը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Առաջնորդին: Երկու կրօնապետներու տեսակցութիւնը տեւեց մէկ ժամ: Բարեկամական ջերմ մթնոլորտի մէջ շօշափուեցան զանազան հարցեր, որոնց կարգին՝ նաեւ վերջերս երկու եկեղեցիներու միջեւ ծագած վէճը:

Պատրիարքը խոստացաւ իր կարելին ընել՝ այս տարակարծութիւններու բարձման համար: Փափաք յայտնեց նաեւ, որ իրականանայ Ուղղափառ (Օրթոտոքս) Եկեղեցիներու միացումը:

Սեպտեմբեր 30ին, Առաջնորդը իր խորհրդականներուն հետ այցելեց խնամատարական նախարար Գ. Սոլոմոնիտիսին եւ խնդրեց կարգադրել Նէա Զմիռնիի հայկական տնակներու հարցը, նկատելով անպատսպար մնացած բազմաթիւ չքաւոր Հայերու պարագան: Սիրունեան արք. հետեւեալը առաջարկեց.— Պետական հողերու վրայ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ կառուցուած շէնքերու արժէքը գնահատել եւ արդար հատուցում մը ընել, որպէսզի Բարեգործականէն նոր վարկեր ստանալով կարելի ըլլայ հողամաս մը գնել եւ անոր վրայ նոր տնակներ կառուցանել, սեփականութեան իրաւունքով հոն տնտուն եւ չքաւոր Հայերը զետեղելու համար :

Գ. Նախարարը այս առաջարկը արտմաբանական գտաւ եւ խոստացաւ քննել զայն ու վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ·

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ 99·824 հոգի փախած են այս տարուան կիսուն, համաձայն Ազգաժողովին ուղղուածտեղեկագրի մը: Այս փախստականներուն 95·200ը արեւելեան Գերմանիայէն են: Կան հաբիւրաւոր փախստականներ Այպանիայէն, Չեխոսլովաքիայէն, Հունգարիայէն, Լեհաստանէն եւ Ռումանիայէն :

Ա. Կը փափաքի ս որ այսօր միասին ճաշենք :

Բ. — Ամենայն սիրով :

Ա.— Լաւ, ուրեմն տիկնոջդ լուր ղրկէ որ այս կէսօր ձեզի եմ ...

★

ՍԿՈՎՏԻԱՅԻՆ.— Տղաս, քալած ատենդ քայլերդ լայն բաց՝ որ կօշիկդ շատ չմաշի, բայց այնքան ալ լայն մի բանար որ տաբատդ պատռի ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ Ը (27)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Անձրեւը սաստկացաւ, ու մենք անհամբեր զարձանք: Վերջապէս հանեցինք Լուդվիգ Բրայերը իր վերարկուներուն տակէն ու բերինք փոսին մօտ: Մեզմէ ձայնով մը «Հայր մեր» ըսաւ :

Մենք սկսանք դիակները փոսը իջեցնել: Վայլ կ'օգնէր մեզի: Ես նկատեցի, թէ ինչպէս ան կը դողար, ու գրեթէ անլսելիօրէն կը շշնջար. «Ձեր վրէժը պիտի լուծուի»: Ու միշտ նոյնը կը կրկնէր: Այլայլած իրեն կը նայէի :

— Ի՞նչ պատահեցաւ քեզի, կը հարցնեմ, չէ՞ որ առաջին դիակները չեն որ կը տեսնես. այնպէս որ սովորած պիտի ըլլայիր շատ շատերու վրէժը լուծել :

Անկէ ետքը ան այլեւս ոչինչ ըսաւ :

Երբ տեղաւորած էինք առաջին շարքերը, եկան Վալենտին եւ Իւպ, ուրիշ կտաւ մը եւս քաշելով :

— Այս մէկը տակաւին ողջ է, բսաւ Իւպ եւ բացաւ կտաւը:

Կոզոլէ նայուածք մը նետեց վիրաւորին վրայ :

— Սակայն այլեւս երկար պիտի չապրի, դիտեց ան, այնպէս որ կրնանք սպասել հոս իր վախճանին:

Վիրաւորը ընդհատ - ընդհատ հոնդիւններ կ'արձակէր: Երկար, սեւ ու գանգուր մօրուք մը կը շրջապատէր իր փոսացած դէմքը. ու ամէն մէկ շնչառութեան հետ կոկորդէն արիւն կը հոսէր անոր վրայ ·

— Տանի՞նք զայն ասկէ, հարցուց Իւպ:

— Այդ պարագային ան խոկոյն կը մեռնի, բսաւ Ալբերտ ու ցուցուց արիւնը :

Վիրաւորը պառկեցուցինք քիչ մը անդին: Վայլ անով զբաղեցաւ, իսկ մենք շարունակեցինք մեր գործը: Այժմ Վալենտինն էր որ կ'օգնէր ինծի: Մենք իջեցուցինք Գլայերի դիակը :

— Ահ, իր կինը, իր կինը..., կը մրմնջէր Վալենտին:

— Ուշադրութիւն, հիմա կուգայ Շրեօդեր, գոչեց Իւպ դէպի փոսը եւ վար սահեցուց կտաւը :

— Կարէ ձայնդ, չենչաց Բրեօդեր ցասկոտ :

Կոզոլէ տակաւին պահած էր Շրեօդերի դիակը իր թեւերուն վրայ:

— Ո՜վ, հարցուց ան՝ բան մը չհասկնալով :

— Շրեօդեր, կրկնեց Իւպ, որ կը կարծէր թէ Ֆերդինանդ արդէն գիտէ եղելութիւնը ·

— Դատարկ բաներ մի խօսիր, իշու գլուխ, չէ՞ որ ան դեռ ինկած է, ճչաց Կոզոլէ կատղած :

— Ճիշդ է, Ֆերդինանդ, բսաւ Ալբերտ Տրոսկէ, որ կանգնած էր քովը :

Մենք բռնեցինք չուանները: Առանց բառ մը արտասանելու Կոզոլէ դիակը նորէն փոսէն դուրս դրաւ ու յետոյ ինքն ալ վեր ելաւ: Ապա հակեցաւ մինչեւ մեռելի երեսին մնացորդը ու սկսաւ դիտել զայն գրպանի լապտերին լոյսով :

— Փառք Աստուծոյ, որ այն սրիկան հոս չէ, շնչաց Կարլ:

Անշարժ կը սպասենք յառաջիկայ վայրկեանին, Կոզոլէ չակուեցաւ :

— Բահ մը ինծի, բսաւ ան կտրուկ :

Տուի իրեն իմ բահը: Կը կարծէինք թէ հիմա սպանութիւն պիտի կատարուի: Բայց Կոզոլէ միայն փորելու սկսաւ Շրեօդերի համար առանձին գերեզման մը պատրաստեց ու ճգնեց որ ուրիշ մէկը մօտենայ: Ու ինքն ալ թաղեց դիակը :

Լուսաբացին երկու փոսն ալ լեցուցած ու գոցած էինք: Մինչ այդ մեռաւ նաեւ վիրաւորը, ու մենք իր դիակն ալ միւսներուն հետ դրինք. Երբ հողը պնդացուցած էինք, տնկեցինք խաչերը: Կոզոլէ խաչի մը վրայ մելանամատիտով գրեց Շրեօդերի անունը ու վրան պողպատէ սաղաւարտ մը կախեց :

Լուդվիգ անգամ մը եւս եկաւ: Մենք վար առինք մեր սաղաւարտները, ու ան կրկին «Հայր մեր» բսաւ: Ալբերտ, զունատ, կեցած էր անոր մօտ: Շրեօդեր դասարանին մէջ միշտ իր քովը կը նստէր: Սակայն Կոզոլէն էր որ ամէնէն զէշ երեւոյթը ունէր: Ան բոլորովին նիհարցեր եւ մոխիրի գոյն առեր էր: Ու այլեւս բան մը չըսաւ :

Պահ մը ալ մնացինք սօքի վրայ: Անձրեւը կը շարունակէր տեղալ: Ապա մեզի սուրճ բերին: Մենք նստանք նախաճաշելու :

Միայն առաւօտեան սրկան դուրս ասդաց խրամէն: Ամբողջ քիլոմեթր մը հեռու ան ռոմ կը հոտէր: Տեսնելով զայն՝ Կոզոլէ մանչելով յառաջ նետուեցաւ: Բարեբախտաբար Վիլլի մօտիկ կը գտնուէր: Ան վազեց դէպի Ֆերդինանդը եւ բռնեց զայն Այնուամենայնիւ մենք, չորս հոգի, սախպուած էինք զորս զնել մեր ամբողջ ուժը, որպէսզի Ֆերդինանդ չպատառէր Վիլլիի ձեռքէն եւ չխեղդէ լէյտնանտը: Մէկ ժամ ետքը միայն ան խելքը գլուխը ժողվեց ու կրցաւ ըմբռնել թէ՝ յարձակելով լէյտնանտի վրայ՝ միայն ինքզինքը պիտի դժբախտացնէր :

Այժմ Զելլիգ կեցած է սպասարկութեան սեղանին ետեւ, իսկ Կոզոլէ նստած է անկէ հինգ մետր հեռու :

Երաժշտական մեքենան, երրորդ անգամը ըլլալով, կ'որոտայ քայլերգը «Ռըբախ այնինէն» :

— Գինեպան, շրջան մը օղի եւս, կը պոռայ Տիադէն՝ փայլածող խոզային աչքերով :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻՍ. ՌԵՄԱՐՔ

տակ։ 3–5 տարի պատժուածները իրենց պատապարտութեան տարիներուն չափ հանրային պաշտօններէ կը զրկուին ու կը մնան ոստիկանական հսկողութեան տակ զանազան կուսակցութեանց մէջ։ Այս դատավարութեան տակ կ'իյնան 131 հա–մայնավարներ։

184 ամբաստանեալներէն 130ը ոչ ձերբակալեալ վիճակի մէջ կը գտնուէին, 64ն ալ ձերբակալուած։

Դատապարտեալներուն մէջ կը գտնուի Հայ մը, Վաչէ Տամկաճեան, որուն պատիժն է երկու տարի բանտարկութիւն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻԵՍԹԷԻ վէճին կարգադրութեան առթիւ, Խ. Միութեան համակ մը ուղղած է Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին, յայտնելով թէ «կ'արձանագրէ» Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, այն յոյսով թէ պիտի նպաստէ յարաբերութեանց բարւոքման, Եւրոպայի այդ մասին մէջ։ Եուկոսլաւիա գոհունակութիւն յայտնեց որ Խ. Միութիւնը բաց ըրաւ կը նկատէ գոյացած համաձայնութիւնը։— Մոսկուա զգուշացած մասին Պելկրատի անձնէ ինչին խանգարումները։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան 49րդ համագումարը, որ տեղի կ'ունենայ Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ 1200պատգամաւորներու, գոհունակութիւն յայտնեց Մենտէս Ֆրանսի վարած քաղաքականութեան համար (վարչապետն ալ արմատական է)։ Օրակարգին վրայ կան շատ կարեւոր խնդիրներ — համակցութիւն Արեւելքի հետ, վերաքննութիւն սահմանադրութեան, ընտրական բարենորոգումներ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարին օգնականներէն Բայըրոտի Ֆորմոզա գնաց, չափաւորութեան խրատներ տալու համար։

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը, Մակարիոս արք. Լոնտոն գնաց, ուր պիտի մնայ տասը օր, Նիւ Եորք երթալու եւ խնդրագիր մը ներկայացնելու համար Ազգաժողովին։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻՆ կը հեռագրեն թէ 15 ուսուցիչներ եւ 17 ուսուցչուհիներ «Ալ–Նիհասա» լիսէյին խմբագրատունը ապաստանեցան, ուր ծոմ կը պահեն, բողոքելու համար կրթական նախարարին մէկ որոշման դէմ։ Ծերքը հիւանդանոց փոխադրուեցան։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ իր դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է պարահանդէս — երեկոյթ մը, այս կիրակի ժամը 20ին մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Արմընօնվիլի մէջ։

Նոյն առթիւ, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տղեկները, աշակերտներէն, շրջանաւարտները պիտի ստանան իրենց վկայականները։

Ընտիր նու ագախումբ, համեղի անակնկալներ և պիւֆէ այլազան խմիչքներով եւ ուտելիքներով։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԱՆՋՈՅՔ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան։ Այս կիրակի կէսօրին վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԸ

Գեղարուեստական բաժին։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆայէր – եան եր «տիրաբերով» (Լիոնէն)։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կիվերեան պարով, (Սէն Շամոնէն)։

Զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օգափոխութեան կայանի նորոգութեան։

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ։ Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին զրագէտներ բարեկամները։

Մասնակցութիւն՝ 650 ֆրանք։

Արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր ․—

Պ. Գաբրիէլեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84

Պ. Բալըմեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ,

32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ

ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շէնք սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼԿՈՒՐ։

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոսեան եւ Օր. Ուզունեանին, պար, համեղի անակնկալներ։

Մուտք 250 ֆրանք։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան, 1914 – 18 եւ 1939 – 45։

Կիրակի, 17 Հոկտեմբեր

Ա. ՄԱՍ.— Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար։

Պիտի առնուի Արարայի ճաշատամար – տի 36րդ տարելիցը։ Ի ներկայութեան զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանսական Թամբիններու Ընդհ. Ընկերակցութեանց եւ Գնդիններու Միութեան։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Արիներու։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. նուագախումբի։

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԵՔԷԵԱՆ, սպայ, պատուակալ նախագահ Բ–ին իլ–ներու Միութեան։

Բ. ՄԱՍ.— Ճաշ Ֆրանքեւհայկ., Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, ժամը 13ին։

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսացի ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան, 6 ռիւ տ'Արֆոյ, հեռ. ՏՐ. 65–98։

Գ. ՄԱՍ. Ժամը (5.30էն).— Պարահանդէս, Օրքէսթր ՄԻՐԺ ԿԱՐՕ։

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ եւն.։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայկական կազմակերպութիւններն ու ժամուլը Թղթակիցներ։

Մուտքը ազատ է։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ.Ց.Դ. Նորմէրոնեղի Գանկէօ–Քուչանի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի, չորեքշաբթի մէկ անգամ, ուսուցչութեամբ ՆՇԱՆ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ։

Առաջին դասը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի, ժամը 21էն 23, ռիւ Մասամ Քիւրի, Գանկէօ (հայկական դպրոցի սրահը)։

Բոլոր փափաքողները սիրով կ'ընդունուին։ Դասերը ձրի են։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աստղիկ Գարամվարդեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ԳԱՐԱՄՎԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Միջ – մասնաճիւղային ընկերական հաւաքոյթ, նախաձեռնութեամբ Տէսինի մասնաճիւղին եւ հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան։

Այս կիրակի ժամը 14ին, Հ.Յ.Դ. տան մէջ։

Կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի մեր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ ընկերուհիները։ Ներկայ պիտի ըլլայ կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցին մէջ։ Այս առթիւ Վէհէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անձայ նահատակներու խնկելի յիշատակին։

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն։

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ։ Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողներ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Հաճընի հերոսամարտի անմահ 34րդ տարեդարձին առթիւ ուխտ հացաշ նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու։ Կը հրաւիրուին յարգել հերոսներու յիշատակը։

ՀԱՅԱՏԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին Ս. Թրնչ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արֆէօյ։

Ս. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ՉԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հասցէին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանս վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն սեպտոմբերի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Յունիսու սրահը, 5, ռիւ Պօլիֆուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս եւ – րեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հասցէին։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ օր ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. Խաչի Փոքր Իթալիի մասնաճիւղի պաշտպանողական յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժանս։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Փլէր տը Լիւնի վերնայարկը, Մեթրօ Փլաս տ'Իթալի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱՍԱՐԲԵՐԴԻ Կարտոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին Բարեգործականի սրահին մէջ։ Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ –անդամ բոլոր Խարբերդցիները անխտիր։

ՇԱՒՈՒ Է

Հայերէնի եւ ֆրանսերէնի խանութ մը (Վիլմոնպասիոն ձեէքրալ) Լիոնի մօտակայ արուարձանի մը մէջ։ Ընդարձակ եւ չափաւոր գործառնութիւններ, արդիական կազմակերպութեամբ։ Ունի չորս սենեակնոց յարկաբաժին մը, 4–5 հոգինոց ընտանիքի համար, գործը շատ փայլուն վիճակի մէջ է։ Գին՝ 4ու կէս միլ. Փր։ Գրել՝

SAVIO, 15, Rue Cuvier, Lyon

■

Արհեստանոց մը յարակից բնակարանով որ կը բաղկանայ հինգ սենեակներէ մեծ պարտէզներուն վրայ (Լէ Կրան Պուլվար) գնելի գինով։

Հեռաձայնել մինչեւ ժամը առաւօտեան 10, SUF. 72 - 64.

կամ դիմել «Յառաջ»ին վարչութեան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի բաղաքապետ

Dr. BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն Էքօլէն ռանէի 103 թիւ, օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին.—

Երգ՝ Օր. Աներ Ն. Տիրատուրեան եւ Տ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումեանի, կովկասեան պարեր՝ Պ-Քաշեանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Ցակոբեան եւ ուրիշներ։

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Համեղի անակնկալներ Ճոխ պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռաձայնով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ *
DIMANCHE 17 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7499 30e ANNEE · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2910

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱԽԱՒԵՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

■

Պուքրէշի միակ շաբաթաթերթը, « Նոր կեանք», որուն խմբագիրները մեծ մասով նախկին վարժապետներ են, կը շարունակէ կարծիքներ հաւաքել, արտասահմանի մէջ ալ տարածելու համար Երեւանի «պետական լեզուն»:

Քանի մը շաբաթ առաջ խօսեցանք այս նոր ձեռնարկի մասին, որ կոչուած է նոր ճեղքեր բանալու մշակոյթի ճակատին վրայ:

Մանաւանդ որ, մարդիկ արդէն հայրենասիրական դետնի վրայ դրած են հարցը:

Ցարդ հրատարակուած պատասխանները մանաւորապէս կը շեշտեն այս կէտին վրայ:

— « Արտասահմանի հայ վարժարաններում մէջ գործող հայ ուսուցիչները պէտք է կատարեն հայրենասիրական մեծ պարտականութիւն մը, դասաւանդելով հայ լեզուն եւ այլ առարկաներ Սով. Հայաստանէն ստացուած դասագրքերու լեզուով»: (29 Օգոստ.):

Բնականաբար այս նոր շարժումին վլուխը պիտի անցնի «արտասահմանի հայ առաջադէմ մամուլը», ինչպէս կը փորձէ արդէն, դանազան քուրջերու միջոցաւ:

Նկատելով որ իրենց ուժերը բաւական չեն գլուխ հանելու այս ձախաւեր ձեռնարկը, մեր վարժապետները օգնութեան կանչած են, նաեւ, Ռումանացի մը, Վլատ Գրնըցեանու, դասախօս Պուքրէշի Մանկավարժական համալսարանի եւ [illegible] հայերէն լեզուի (գրաբար):

Ցանախ առիթ ունեցած ենք խօսելու այս բանասէրի մասին, որ [illegible] աշխատանքներ կատարած է հայերէնի ուսուցման համար:

Դժբախտաբար յուսախաբ եղանք այս անգամ:

Դասախօսը, որ անշուշտ օրուան կարգուսարքին հաւատարիմներէն է, կարաւանին միացած է բոլորովին հակագիտական եւ ձախաւեր տեսութեամբ մը:

Աչքի առջեւ ունինք իր յօդուածներուն առաջին երկուքը, որոնք ամբողջովին հիմնուած են Սթալինի հանճարե՞ղ տեսութեան վրայ, «Մարքսիզմը եւ լեզուաբանական խնդիրներ »:

Արդեօք դասախօսը չի՞ գիտեր որ ինչպէս շատ մը տեսութիւններ, Սթալինի այս գործն ալ թանգարան նետուած է, «Սղարաղետ»ին մահէն ետք:

Այդ օրէն ի վեր, նոր իշխանաւորներուն գրաքննիչները անխնայ կը վերաքննեն, կը սրբագրեն, կը յապաւեն բառարանները, նուազագոյն առիթանին իջեցնելով Սթալինի արժէքը, իբրեւ բոլշեւիկ տեսաբան, գիտնական եւ յեղափոխական առաջնորդ:

« Հանճարեղ»ը այսօր վերածուած է փետրաթափ յիշատակարանի մը, որուն անունը այլ եւս դժկամակութեամբ կը յիշեն իր ամէնէն անձնուէր սադմասերդուները:

Ամենավերջին տպագրոյթ՝ «Իմաստասիրական Բառարան»ը, ուր կմախքի մը վերածուած է Սթալին, ինչպէս պարզեցինք ամիսներ առաջ:

Այս առաջին վրիպումէն ետք, Պրոֆ. Վլատ Գրնըցեանու դառիթափն ի վար կը գլորի, արեւմտահայ աշխարհաբարը հոչակելով բարբառ, ոչ թէ անկախ լեզու:

Եւ տեսակ մը խուժանավարութիւն ալ կը փորձէ, «,քաղաքական սառը հաշիւներ » վերագրելով անոնց որ «Սով. Հայաստանի մէջ խօսուած լեզուին կը հակադրեն Կ. Պոլսոյ այսպէս կոչուած արեւմտահայ բարբառը, իբրեւ անկախ գրական լեզու »:

Կը տեսնէք թէ որքան լպրծուն գետնի մը վրայ ինկած է Պ. դասախօսը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏՈՂՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ վարչապետը Չըրչիլ, նորէն արտակարգ նիստի հրաւիրեց դահլիճը, լուծելու համար գործադուլի տագնապը որ կը ծաւալի հետզհետէ:

Բարափի 22.000 բանուորներուն ներկայացուցիչները մերժեցին Աշխատանքի նախարարին կոչը, որ կը հրաւիրէր դադրեցնել գործադուլը: Այս առթիւ պնդեցին թէ շարժումը պիտի տարածեն ամբողջ երկրին մէջ: Այսօր, կիրակի, Թէմզ գետին 4500 նաւավարներն ալ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը:

Եթէ գործադուլը տարածուի բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, տագնապալի կացութեան մը պիտի մատնուին Անգլիոյ 50 միլիոն բնակիչները, մասնաւորապէս պարենաւորման տեսակէտով: Բրիտանական կղզիներուն ամենօրեայ կեանքը ուղղակի կապ ունի նաւահանգիստներէն, որոնք ամէն օր ուտեստ եւ հում նիւթեր կը փոխադրեն, ժողովուրդը կերակրելու, գործարանները բանեցնելու եւ գործուած ապրանքներ արտածելու համար: Ուրեմն բոլոր նաւահանգիստները պէտք է բանին անընդհատ: Կառավարութիւնը կը խորհի զինուորներ կանչել, եթէ բանթողները, գործադուլն իրենց պայմանալիքը: Այս ծայրայեղ միջոցին դիմելէ առաջ, կը ջանայ համակերպի եւ հաշտ եւ շուրը խափանել: Կառավարութիւնը կրնայ ճնշել թէ բանուորներուն եւ թէ գործատէրերուն վրայ, որպէսզի զիջումներ կատարեն, փոխադարձաբար: Աշխատանքի նախարարը կարգ մը ձեռնարկներ կատարեց, բայց երկու կողմերն ալ մերժեցին: Գործատէրերը կը պահանջեն որ բանուորները վերսկսին աշխատանքը, որեւէ բանակցութենէ առաջ: Իսկ բանթողները կը պատասխանեն թէ պիտի չվերսկսին աշխատանքը, մինչեւ որ գործատէրերը չընդունին աշխատավարձքի յաւելումը եւ ուրիշ պահանջներ: Մեծ դժուարութիւն մը կը ներկայացնէ յաւելուածական աշխատանքի խնդիրը: Կառավարութիւնը առժամեայ կարգադրութիւն մը առաջարկեց, բայց բանթողները դարձեալ մերժեցին: Տասնըհինգ հազար բանթողներ զլացած են ամէն գործունէութիւն՝ հոկտեմբեր 4էն ի վեր եւ դեռ ելքը յայտնի չէ: Աշխատանքի նախարարը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ազդարարելով թէ կացութիւնը հետզհետէ պիտի ծանրանայ ջլատելով երկրին տնտեսական կեանքը. բայց բանթողները կը մերժեն տեղի տալ:

Միեւնոյն առեն կը շարունակուի Լոնտոնի հանրակառքերուն գործադուլը: Անգլիա այսքան ծանր տագնապի մը մատնուած չէր 1926էն ի վեր, երբ հարկ եղաւ զինուոր կանչել, նաւահանգիստները բանեցնելու եւ երթեւեկը ապահովելու համար:

Լոնտոնի հանրակառքերուն գրեթէ կէսը չի բանիր: Այս սպասարկութեան աշխատաւորներն ալ կը մերժեն յաւելուածական աշխատանքը եւ աւելի բարձր վճարում կը սպասեն:

Աշխատանքի նախարարը կ՚ըսէ թէ 500 հազար սթերլին արժողութեամբ ինքնաշարժներ եւ ուրիշ կառքեր նաւերուն մէջ մնացած են, իսկ արտածումները անշարժութեան մատնուած են, (արժէքը՝ 20–25 միլիոն սթերլին): Միւս կողմէ, ինը միլիոն սթերլին արժողութեամբ մեքենաներ, չոգենաւի կը սպասեն արտածուելու համար: Իսկ նաւերուն մէջ կը փճանայ ահագին քանակութեամբ ուտեստ, մօտ մէկ միլիոն սթերլին արժողութեամբ:

Վերջին լուրերու համաձայն, համայնավարները կ՚աշխատին օգտուիլ առիթէն: Արդէն իսկ 16.000ի հասած է բանթողներուն թիւը, Լոնտոնի հանրակառքերուն վրայ: Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կոչ մը ուղղեց «բանուորական համերաշխութեան» համար, ինչ որ կը նշանակէ իւղ լեցնել կրակին վրայ: Միեւնոյն առեն կը յանձնարարէ ժողովներ եւ ցոյցեր սարքել ամէն տեղ:

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ կառավարութիւնը վերջնագիր մը յղած է բանթողներուն: Եթէ 24 ժամէն գործադուլը չդադրի արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին: Արդէն առնուած կ՚ըլլային, բայց Աշխատութեան նախարարը յաջողեր է համոզել իր գործակիցները 24 ժամ ալ սպասելու: Բայց գործադուլը միշտ կը ծաւալի:

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԱՐԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

■

Վերջին լուրերու համաձայն, երեքշաբթի օր տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետներուն առաջին տեսակցութիւնը Փարիզի մէջ, կարգադրելու համար Սար խնդիրը: Ցետոյ պիտի գումարուին չորս եւ եօթը պետութեանց ժողովները, վերջնական ձեւ տալու համար Լոնտոնի համաձայնութեան: Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ մեկնելէ առաջ պիտի տեսակցի գլխաւոր կուսակցութեանց վարիչներուն հետ: Մասնաւորապէս մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն ընկերվարական կուսակցութեան դիրքին:

Թերթերը զանազան ծրագիրներ կը յիշեն Սարի վէճին կարգադրութեան մասին. բայց բոլորն ալ ենթադրութիւններ են:

× Պրիւսէլի դաշինքին մնայուն յանձնախումբը խմբագրեց այն երկու առենադրութիւնները որ պիտի կցուին գլխաւոր համաձայնութեան: Նոր ժողով մը եւս պիտի գումարեն Գշ. օր, վերջնական բանաձեւերը մշակելու եւ իններու խորհրդաժողովին ներկայացնելու համար:

× Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Խ. Միութիւնը նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, բարւոքելու համար յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ: Առեւտրական յարաբերութեանց դարկ պիտի տրուի, պիտի վերադարձուին այն եուկոսլաւ երիտասարդները որոնք Մոսկուա ղրկուած էին զինուորական կրթութիւն ստանալու համար եւն.: Առեւտրական պայմանագիր մը կնքուեցաւ երկու շաբաթ առաջ, եւ աւելի պիտի ընդարձակուի յառաջիկայ տարուան ընթացքին:

Միւս կողմէ գիտել կը տրուի թէ մարէշալ Թիթօ համայնավար մնալով հանդերձ, չուզեր վերադառնալ Կոմինֆորմի կազմակերպութեան մէջ, ուրկէ բաժնուած էր 1948ին: Կ՚ուզէ պահել իր գործելու ազատութիւնը: Հաւանական է որ բանակցութիւններ կատարուին մշակութային եւ քաղաքական [illegible] մասին. բայց Եուկոսլաւիա [illegible] վերապահ դիրք մը ունի կարգ մը [illegible] մասին.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՀՐՈՒՆ մեկնած է երէկ առաւօտ Նոր Տէլհիէն, երթալու համար Փէքին: Պիտի անցնի հիւսիսային Վիէթնամէն, եւ տեսնուի Հօ Շի Մինի հետ ալ: Չինաստան պիտի մնայ մօտ 10 օր: Այս առթիւ Կալկաթայի մէջ ըրած է յայտարարութիւն մը: «Մաօ Ցեթունկի եւ Շուէն Լայի հետ տեսակցութիւնս պատմական մեծ նշանակութիւն մը կրնայ ունենալ: Ցամենայն դէպս տարուայ ամէնէն ցայտուն դէպքն է: Խաղաղութեան համար անհրաժեշտ է որ Չինաստանն ու Հնդկաստանը հասկացողութեան գան եւ մշակեն բարեկամական յարաբերութիւնները »:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏԸ

Համագումարը ըստ սովորականին տեղի ունեցաւ առաւելաբար ժողովասրահին «միջանցքներուն» մէջ: Այս երկրորդ օրուան վիճաբանութիւնները պէտք էր դառնային ընդհանուր քաղաքականութեան շուրջ: Բայց եթէ իսկապէս ընդէն այս մասին խօսողներ եղան, ակնբախ էր արմատական ներկայացուցիչներու մտահոգութիւնները կուսակցական ներքին հարցերու նկատմամբ, որոնք անշուշտ բայց ի բաց չհրապարակուեցան: Ցատկանշական է այս ուղղութեամբ արմատական երկու ղեկավարներու դիրքը. Էտուար Տալատիէ յայտարարած է. — «Բազմաթիւ կազմակերպութիւններու խնդրանքին վրայ, ընդունած եմ թեկնածութիւնս գնել կուսակցութեան վարչական նախագահութեան»: Իսկ Մարթինօ-Տէփլա, ներկայ նախագահ, նորէն դրած է իր թեկնածութիւնը: Ընդրական այս պայքարը կը մղուի մանաւանդ կուսակցութեան մէջ գոյացած զոյգ հոսանքներուն միջեւ, որոնք թէեւ իրարու բաւական մօտ՝ ունին սակայն [illegible] դիրք մը ներկայ կառավարութեան հանդէպ: Մին՝ առանց վերապահութեան Պ. Մենտէս Ֆրանսի հանդէպ, միւսը՝ առանց ուղղակի հակառակ ըլլալու որոշ վերապահութիւններով երանգաւորած՝ իր դիրքը:

Ճառախօսներուն մէջ Պ. Տալատիէ խօսելով ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին ունեցած է ամէնէն բուռն ելոյթը, ի նպաստ վարչապետին: Ցարձակած է անոր հակառակորդներուն վրայ եւ յայտարարած: «Կարելի չէ քաղաքականութեամբ, որ նոյնիսկ նկարներով զարդարուած ըլլայ, պայքարիլ համայնավարութեան դէմ: Պէտք է զրալել աշխատաւորութեան վիճակով: Ես անվերապահ վստահութիւն ունիմ վարչապետին վրայ, որ պիտի կրնայ գլուխ հանել այս գործը: Անոր արտաքին քաղաքականութեան ալ ամէն կերպով պիտի օժանդակեմ: Ներկայ կառավարութիւնը պէտք չէ որ տապալի»: Ցետոյ շեշտած է համայնավար եւ ոչ համայնավար աշխարհներու՝ խաղաղ գոյակցութեան անհրաժեշտութեան վրայ եւ ասոր համար՝ միշտ բանակցիլ եւ բա– [illegible]

Հակառակ տեսութիւնը պարզողն էր Պ. Լաֆարկ: Բայց ատոր մէջ բողոքի ձայներ ենթադրել կուտան թէ մեծամասնութիւնը հակառակ էր իրեն: Ան ծանրացած է Եւրոպական Միութիւնը [illegible] անհրաժեշտութեան վրայ, եւ կառավարութեան թելադրած՝ որ տնտեսական ներքին քաղաքականութիւնը ներշնչուի Եւրոպական Միութեան ծրագիրէն: Կէտ մը՝ որ ունեցած է Պ.Մենտէս-Ֆրանսի լայն հաւանութիւնը:

Պ. Ֆոր ներկայացուցած է իր կարգին կառավարութեան տնտեսական հաշուեկշիռը եւ վեր հանած ձեռք ձգուած յաջողութիւնները այս մարզին մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ: Արդէն կազմուած էր երեսփ. ընտրութիւն– [illegible] համար: Երեսփ. ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ նախկին վարչապետ մը, Նազըմ Քուտսի:

ԸՍՏ ՎԵՐՋԻՆ տեղեկութիւններուն, Հօ Շի Մին, Հիւսիսային Վիէթնամի կառավարութեան պետը, որոշած է իր նախարարներով հաստատուիլ Հանօ:

ՄՈՍԿՈՒԱ հասաւ անգլիացի երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը: Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պ. Մալէնկովի հետ: Պիտի մնան 16 օր: Վերջին պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ անգլիական պատուիրակութիւն մը Մոսկուա կ՚այցելէ պաշտօնապէս.

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՄԲՈՒ ՄԸ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Խմորն անգամ կը հասուննայ ջերմութեամբ միայն։ Եւ ի՞նչ է թթխմորը, եթէ ոչ կենդանութիւն մը՝ ջերմիկ միջավայրի մը նպաստով ։

Ազգային թթխմորը եւս՝ կը հասունցնէ զանգուածը այն ջերմութեամբ միայն, զոր կոչեցի բարձր տրամադրութիւն, չունենալով աւելի յարմար եւ աւելի արտայայտիչ բառ մը, էօֆորի բառին համապատասխան ։

Արդ, գիտած եմ որ սպառած է այդ ջերմութիւնը ժամանակակից ժողովուրդներու մօտ։ Այդ սպառումը կը համարիմ հետեւանք կամ արտայայտութիւն հոգեխտաբանական երեւոյթի մը, ծանօթ՝ յոգնութիւն կամ խոնջէնք անունով։ Յոգնած են ժողովուրդները, մանաւանդ մեծերը, յոգնած, պարպուած, սպառած ու ծերացած։ Յաղթականն ալ, պարտեալն ալ։ Արեւմուտքի մէջ, եւ Արեւելքի մէջ ։

Արեւմտեան յոգնութեան ձեւը կը կոչուի ափաթի, — արդարեւ ափաթիք դարձած են երիտասարդները, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա։ Շատեր ճոէբէյլին անձնատուր, հետամուտ սեռային գոհունն, սինէմաներու հետաքրքրութեան, պարահանդէսներու զուարճութեանց, արկածներու սիրահարութեան, (օդանաւի կամ ինքնաշարժի ռիսքերու ծարաւ՝ ամերիկեան հոգեբանութեամբ)։ Եւ այս ամէնը՝ պարզապէս մոռնալու համար հոգեկան խոնջէնքին ցաւը ։

Արեւելեան յոգնութեան ձեւը կը կոչուի օքումաքիմ, — մարդկային արարածը ձանձրացած է աշխարհէն, շողշողուն սկզբունքներէն, մեծամիտ յեղափոխութիւններէն, այնքան որ կը նախընտրէ մնալ օքոմաք, (կ'ապրի եւ չապրիր, կը շարժի ըստ հրամանի, կը գործէ ըստ հրահանգի, կը խօսի ըստ լոզունգի, կը գրէ ըստ կաղապարի, եւ կը խորհի մեքենայի պէս)։

Այսպէս, երկու աշխարհներն ալ, ուժեղ, արդի մեծագոյն կայսրութիւնները, ծայր աստիճան յոգնութեան ախտանշաններ ցոյց կուտան ։

Նման խորհրդածութեան մը դէմ յանդիման՝ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծ տեսնել որ բարձր է հայ ժողովուրդին հոգեկան տրամադրութիւնը։ Ես տեսայ այդ ժողովուրդը լողափներէն դուրս եկած, ճամբաներու վրայ, ծաղկեփունջ ի ձեռին։ Ես տեսայ այդ ժողովուրդը քաղաքներու եւ աւաններու հանդիսասրահներէն ներս, որ ծափողջոյն կուտար, կը հրճուէր ու կը խայտար, ի տես գրականութեան գործչութեան ։

Ջէ՛, մեծ է այս ժողովուրդը, ոչ անշուշտ այն տրամաբանութեամբ թէ որովհետեւ կը պատուէ զիս՝ ինչպէս ըսել կուտայ ինծ մեր սիրելի Տէր — Յակոբեանը յետ — ճաշու իր ընթերցանութեամբ, այլ այն պատճառաբանութեամբ թէ այս ժողովուրդը ընդունակ է նոյնիսկ խարոյկ մը ջերմութեամբ լեցնելու Յ. Խաչատրեանը իր Յ. Սպիտակ ատրպայրելու տարիքին մէջ անգամ։ Դժուար չէ հասկնալ այդ ուժին, կը բաւէ կանգնիլ այն հազարաւոր աչքերու դէմ, որոնք կրնան լուսաւորել ամէնէն աղահաւատին կամ անտարբերին գլուխները։ Նման սիրոյ եւ անտեղի խօսքեր արտասանողը, — տարին մէկ յօդուած գրողի քմայքովն իսկ, — չէ տեսած մեր ժողովուրդը։ Պէտք է ըսել՝ ժողովուրդ չէ տեսած, — ջրվէժ աչքերու, հեղեղ երիտասարդութեան ։

Իսկ եթէ կան մարդիկ, որ հակառակ բոլոր հնոցներու ջերմութեան՝ չեն կրնար ջերմանալ, զարմանալի չէ, մեր ժողովուրդին ալ մեղքը չէ, — Աստուած, ի սէրս հրշէջներու, ստեղծեր է ասպէստը, անկիզելի քարը, « որ ի բոց անկեալ կայ ու ոչ ծախի ի հրոյ»։ Ատոնք, ուրեմն, պատրուակ չի կրնար դառնալ, որ մեղադրենք եւ փոքր անուանենք այն ժողովուրդը, որ չէ մեծարեր եւ պատուեր զիս որ, մեծ կամ փոքր, չէ յօժարեր ինքզինք զոհել եւ հրկիզել, սորված ըլլալով առնել բայց չտալ, փոխանակ տալու՝ առանց առնելու։ Այսպէս կ'ըսէ մեր «փոքր» ժողովուրդը բոլոր «մեծ» գրագէտներուն, առանց «չարամտութեան», ինչ որ ըսել է՝ չուզելով «ի բարեկամաց սովլետ լինել» ։

Բայց, դարձեալ, առդատանք (շիֆան) չէ՞ միթէ, երբ մեր սիրելի Յ. Քիւրտեանը «անբացատրելի» եւ «զարմանալի» կը կոչէ «խանդավառութիւնը» կամ «իրարանցումը», որ ստեղծուեցաւ ոչ թէ Նարեկի Ֆրանսերէն թարգմանութեան առթիւ, ինչպէս կարծել կուտայ իր գրախօսականին մէջ (Հայրենիք, Օգոստոս), այլ Ժան Գալարի եւ Լիւք — Անտրէ Մարսէլի անցքին առթիւ՝ Հայկազեանց ճանապարհէն։ Ընդհակառակն, «ինչ ընելիքը կո՞րսնցնելու աստիճան ինքզինքէն ելած» մարդու մը նման ծիծաղելի կը համարիմ, ես, պահանջել որ « մեզի երախտապա՛րտ ըլլան այն օտարները, որոնք կ'օգտուին եւ կը ներշնչուին մեր արժէքներէն»։ Ինչո՞ւ միայն երախտապարտ, կարելի էր պահանջել, թերեւս, որ ծունկի գան, ափ ի բերան, մեր արժէքներուն առջեւ ։

Թող չըսուի թէ եկաւ — չեկաւ՝ կռիւ սկսաւ։ Բայց հարկ կը համարիմ, իբրեւ մէկը մեր արժէքներուն պահապաններէն, յայտնել թէ օտարներուն երախտիքը սովորութիւնս է պահել մաշած հոգաթափաններուս մէջ, չմոռնալով աւելցնել թէ Նարեկի թարգմանութեան եւ մեր երկու Ֆրանսացի բարեկամներուն ճամբորդութեան պատճառած «իրարանցումը» տարբեր կշիռ ունի, եւ տարբեր արժէք ։

Նախ, այսօր ունինք երիտասարդութիւն մը, որ Ֆրանսերէն կը կարդայ, — անո՛նց համար պէտք էր Ֆրանսերէնի թարգմանել մեր թանկագին ժառանգները, ինչպէս անգլերէնի թարգմանել անգլերէն կարդացող մեր երիտասարդութեան համար, օտարներուն ընթերցանութեան մասին մտածելէ առաջ։ Եւ այս մտահոգութիւնը գործ մըն է, զոր պէտք չէ երբեք անտեսել ։

Երկրորդ, մեր մէջ սովորութիւն է հետաքրքրուիլ հայկական արժէքներով՝ երբ կը տեսնուի որ կը հետաքրքրուին օտարները, (նոյնիսկ օտար լեզուով մեր գրողներուն հանդէպ մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը եւս ցոյց կուտայ հայ մամուլը իր կարգին, անկախ այդ գրողներուն արժէքէն, — մեր սոխ մեղի միշտ անուշ կը թուի՝ երբ կը տնկուի օտար պարտէզի մէջ)։ Արդ, կարելի է միշտ օգտուիլ մեր ունակութիւններէն։ Գէ՞շ կ'ըլլա՞յ՝ երբ օտարներուն հետաքրքրութեամբ կը սրենք մերոնց հետաքրքրութիւնը եւ կը բարձրացնենք հայկական էօֆորին կամ տրամադրութիւնը

Ի՞նչ հարկ կայ շիֆանէի բարեկամի մը աշխատանքին առթիւ, որ չունի աւելի նպատակ, բայց եթէ աճեցնել մեր ժողովուրդին հոգին, լեցնել աւիշով, ջերմութեամբ։ Սովորութի՞ւն դարձած է, չարչիի հոգեբանութեամբ, ըսել թէ այս ժողովուրդը գնահատել չի գիտեր իր գրագէտները, իր արուեստագէտները, իր արժէքները, (չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կը հասկնան գնահատել բառով, ստակո՞վ)։ Բայց երբ կը գնահատէ մեծարանքով, պատիւներով, ճամբաներուն վրայ թափելով, իմաստ ունի՝ շիֆանէն, — տարին մէկ յօդուած գրելով, եւ այն ալ… շիֆանրուն։

Ժողովուրդը չի հետաքրքրուիր հայ գրականութեամբ, կ'ըսեն շակոէն հոգիներ։ Բայց երբ օտարի մը շունչով կամ բարեկամներու հեւքով՝ « իրարանցում » ցոյց կուտայ ժողովուրդը եւ խանդավառութիւն, իմաստ ունի՞ շիֆանէն, — 77 տող նուիրելով Նարեկի գրախօսականին, բայց ո՛չ իսկ մէկ տող կատարուած գործին ։

Ճամբան, ուրկէ անցան Գալար եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, զիրենք առաջնորդեց ժողովուրդի մը ճանաչման։ Եթէ նոյնիսկ ըսաւ հետաքրքրութիւն չարթնցնէ օտար գրողներու մօտ՝ թարգմանութիւնը, ջահ մըն է գործը, որ պիտի մնայ օտար գրականութեանց թանգարանին մէջ։ Եթէ նոյնիսկ դատապարտեն զանոնք Գալարի եւ ընկերոջ ճամբորդութիւնը, մեր տեսակէտով բաւական է հաստատելու թէ ժամանակ է լքելու հին ճամբաները՝ քալելու համար այս ճամբէն ։

Ճամբան, ուրկէ անցայ ես իմ կարգիս, Դամասկոսի ճամբան չէր անշուշտ։ Բայց այդ ճամբուն վրայ ես տեսայ լուսաւոր դէմք մը, որ, կ'ըսէր ․

— Ով որ զիս փնտռեց գնահատութիւն սպասելով, չի կրնար մեծ ըլլալ։ Եթէ անտեսեցի այսօր, վաղն ալ պիտի անտեսեմ զայն։ Ժողովուրդներու գնահատութիւնը չէր որ մեծ ըրաւ զիս, այլ ճամբան, զոր տեսար։ Հիմա քեզի կը մնայ նկարագրել այդ ճամբան եւ ինչ որ տեսար ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մահուան տասնամեակին առթիւ, 1944 — 1954)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հապա հայ Գաւառը իր ոսկեման խծիպներով պճնազարդուած հայ իմացական աշխարհին ռահվիրաները, որոնցմէ ահա բնագրօրէն յիշեմ միայն Թլկատինցին, Զարդարեանը, Իզմիրի Մամուրեանն ու իր դպրոցը։ Նպատակս է միայն պատափար մը ամփոփել, նոյնիսկ լաւագոյն դէմքեր զանց ընելով անկամ չութափումիս մէջ։ Տրուպ ու փանաքի գրիչս դեռ կը դառնայ այդ ու նախորդ շրջաններուն ոսկեղէնիկ պալլումի հմայքին տակ, ու շլմորած, չէ կարող կանգնիլ կարշնեղ ամբարտակի մը վրայ, ու հանդարտօրէն դիտել ճշմարիտ հանճարեղներու եռուզեռը։ Պարսամեան ահա մէկն էր այդ եռուզեռին մէջ տապկուող ու տապկող նկարագիրներէն, ուժեղ միտքով, տենդոտ սիրտով, որքան խոնարհամիտ, նո՛յնքան նախանձախնդիր՝ նպատակին ժամանելու շաւիղին մէջ, պիրկ ու ամուր՝ հետապնդուած ընդհանուր գրականութեան իրեն սահմանեալ բաժինին մէջ, եւ ունեցաւ ապահով կառուան մը, ուր կը շառաչէր Պարսամեանի Պեղասոսին ներբանը ։

Ա՛խ, կը խնդրեմ, նոյնիսկ լալագին, որ ընթերցողը ներողամիտ ըլլայ ընդհանուր տպաւորութիւններուս այս լայնատարր եւ, ինչո՞ւ ծածկեմ, տեսակ մը քնարային շրջապիծին մէջ, ուր խեղճ յիշողութիւնս ինքնագոյց ճիգ մը կ'ընէ, ա՛ս հակիրճ բաղէներուն, իր երիտասարդութեան տարիները դողահար ճարտարապետի մը լարով ամփոփելու, երբ իր մատենադարանէն զուրկ, իր ապրած միջավայրին դիւրութիւններէն, պատկան դարաններէն հեռի, կը աքօղի ահա տեսակ մը ամօթխածութեան պատրուակին տակ, վերյիշելու գրեթէ դար մը, որ լաւագոյն յիշատակներու արեւափառ գանձէն զատ, կը բովանդակէ դժխեմ ճակատագրական աղէտներ, որոնց մէջէն սոխուած ըլլալս բուռն ձեռամբացի կամ ոտնատրոփ քրտնաթոր տաժանքով մը բառնալու քողը, պատրուակը, որուն ետեւը յաւէտ սեւեռած կը մնան, իրենց կալուածին մէջ լայնանիստ, անմոռանալի դէմքեր, պատկառանքներ, մեր ապրած քամբախտ շրջանին տեսակ մը Նարեկացիներ, Շնորհալիներ, Լամբրոնացիներ, ըստ իւրաքանչիւր սեռի եւ աստիճանի, եւ կը պահեն դեռ ոստաքանց ծառին վայելչութիւնն ու հպարտութիւնը։ Կը թուալով ընդհանրական ծովու մը ափը, անդրադարձ շարժում մը ընելով միայն դէպի այն, հանճարները, որոնք 1900–1915 շրջանին կարող էին դեռ իրենց կապարճներուն տակ ապաստանած, հանճարի ցոլք—նետեր արձակելու ։

Հէ՜ք Հայ Մարդկութիւն, զոր անողոք ճակատագիրը վարատական սփռեց ի ծագս աշխարհի, եւ այս ցաւագին երկունքի արդիւնք, հայկական Սփիւռքին մէջ դեռ ապրող ու տեւող միտքերէն մին ալ ահա — ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ — ինկա՛ւ, հայրենի կարօտը սիրտին մէջ, տարիներէ ի վեր արդէն անաղմուկ ու սրտատրոփ կքած իր այդ կարօտին վաղաժամուն ծերութեան տակ։ Այս տխուր շրջանին տեսակ մը անտուագութեան մէջ հիւսած էր արդէն իր համբաւին ծաղկեփունջը։ Մեզի անկ է այսօր այդ ծաղկեփունջին ճակատը դնել, — Պսա՛կ անմահութեան Մերուժան Պարսամեանի … ;

Թոյլ տուէ՛ք որ, միջանկեալ — պատմեմ տեսակ մը մանրավէպ Մերուժանի մասին, — Միհր, հակառակ իր օտար ծագումին, հայկական հնութեան եւ պատ[illegible] պաշտօն, չաղչաղուն մէկ ջիղն է, նարօտին հիւսկէնին ցիւկ մէկ թելը։ Կարծես խոր մտացութեան մը ծագէն սա բողէխ կը սուեւորուածի աչքիս առջեւ փորագիր գրուագի մը պէս Պարսամեանին խանդահամիտ ծիծաղը, երբ կ'առաջարկէի իրեն՝ Մերուժանը ձեւափոխել իսկական արմատին, եւ գրել ու կոչուիլ «Միհրուժան», նախաքրիստոնէական — աւատապետական շրջանի մը պաշտելութեան խորանը վերանկայմելով իր անունին մէջ։ Վրայ բերի թէ այդ ճակատագրական յորջորջումը ինքնին իր ստացած արժանաւոր համբաւին տեսակ մը կնիքն ու ամբու—

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ — ԼԻԲԱՆԱՆ — ՏԵՐ ԶՕՐ)

Ա.

Վիրաւոր, հսկայ արծիւի մը պէս, ամպերէն վար կը գահավիժէ յանկարծ օդանաւը ու կ'անշարժանայ, ձիթենիներով շրջապատուած դաշտի մը մէջ ։

Ապշեցուցիչ է տպաւորութիւնը։ Ամէն ինչ փոխուած է իմ չուրջս, իմ մէջս։ Մոլորակ փոխեցինք կարծէք. երկինքէն իջանք երկիր

Մեքենաներու խլացուցիչ աղմուկին, մարդկային անձկոտ ձայներուն փոխարէն, ճպուռներու միապաղաղ երգն է հիմա, որ կը բարձրանայ, կ'երկարաձգուի, յամր յառաջացող իրիկուան քաղցրութեանը մէջ։ Շրջակայ բլուրներէն թեւառած հովը, վայրի ծաղիկներու, ծաթրիներուն ու անանուխին բոյրերը կը բերէ կը խառնէ ծովային աղերուն։ Ծովն ու ցամաքը կը միանան այստեղ ։ Մարսէյլ ենք։ Վերջացա՛ւ…

Վերջացա՛ւ խօլ արշաւը, որ կը տեւէր օրերէ, շաբաթներէ ի վեր, երկինքին մէջ, ծովերուն վրայ, ցամաքներու մակերեսին ….։ Վերջացա՛ւ հրաշալի հեքիաթը…

Ու հիմա, մինա՛կ, կը նայիմ չուրջս . շուարած, յուսաբեկ, կը նայիմ հեռուն, ընդմիշտ կորսուած հորիզոններուն ։ Գաղափար իսկ չունիմ ոչ ընելիքիս մասին եւ ոչ ալ ուր դառնալուս ։

Մեծ տխրութիւն մը յանկարծ կը համակէ զիս։ Անսահմանելի վիճակ մը. այն խորունկ պահերէն մէկը, ուր ամէն ինչ ալ կը լռէ մէջդ, միտքդ կորսուած՝ անծայր պարապութեան մը մէջ ։

Շփոթի ու մոլորանքի զգայնութիւն, գլխու պտոյտ …

Պայուսակս աթոռ ըրած՝ կը նստիմ բաց դաշտին մէջ։

Ո՞ւր եմ եւ ի՞նչ կ'ընեմ այս տեղ … Ի՞նչ պատահեցաւ ինծի ….։

Հետզհետէ աւելի կը տարածուի այդ մեծ տխրութիւնը միջոցին մէջ, հետզհետէ աւելի կը թափանցէ ինծմէ ներս ։

Կը ջանամ ,կը փորձեմ մտածել ։

Խռով կայ մէջս, ու անհուն կարօտ մր, որ կը մղէ զիս մերթ աղաղակելու, երգելու, մերթ լալու …

Կ'այրի հոգիս. Կորսուած դրախտ պահերու կարօտն է։ Ի՞նչ կախարդանք, ի՞նչ հրապոյր կը ծորին հիմա անոնցմէ ։

Երբեք այնքան հրապուրիչ ու քաղցր չեն կեանքին հաճոյքները, քան այն վայրկեանին, երբ կը վերջանան անոնք.. Ինչեր պիտի չտայի հիմա վերադառնալու համար բերկրանքիս այդ ջինջ աղբիւրներուն ….;

Խռովք ու բերկրա՜նք…

Օ՛, դեռ շատ մը ուրիշ բաներ ալ, զորս կարելի չէ բացատրել ։

Ինչ որ ալ ըլլան անոնք, հիմա կ'ուզեմ, յետադարձ խոյ արշաւով մը, վերադառնալ անոնց։ Միակ յստակ մտածումն է այս, միակ տենչն է, որ գոյութիւն ունի մէջս …

Բայց գիտեմ նաեւ, որ ալ կարելի չէ ․․․ Գամուած եմ՝ հողին։

Յոգնած է մարմինս, զգայարանքներս՝ թմրած, իսկ ուղեղիս մէջ՝ մշուշ… Յուզիչ ձայներ, սիրելի դէմքեր, տեսարաններ՝ մարդոց, քաղաքներու, փողոցներու գիծերու, անծայրածիր տարածութիւններու, արեւին տակ փռուած աւազներու ․․

Յետոյ մարդկային խումբեր, բազմութիւններ, որոնք կը շարժին, ամբոխներ, որոնք կեցած են լուռ ու մռայլ, ուրիշներ, հազարաւորներ, որոնք կը ննջեն այդ աւազներուն տակ …

Իսկ ե՞ս, իսկ ե՞ս, ո՞ւր եմ, եւ ի՞նչ կ'ընեմ հիմա …

Կը թուի, թէ այս բոլորը երազ է, անիրական տեսիլք ու թանգապուշանք։ Կ'ապրիմ երկրի մը մէջ ,որ մարմինիս չէ… Կանգ է առեր ժամանակը, հորիզոնները սեղմուեր, ամփոփուեր են այս նեղ տարածութեան վրայ, ուր կեցած եմ ես, մտամոլոր, ուղեկորոյս …;

Ինծի այնպէս կը թուի, թէ յանկարծ լռեցին նաեւ ճպուռները։ Գիշերը կ'իջնէ, ու անոր հետ՝ մեծ լռութիւնը։ Ան կուգայ կը խեղդէ ամէն ինչ։ Ալ բան չեմ լսեր, ալ բան չեմ տեսներ։ Միայնակ կը թափա—

Թիւսը պիտի ըլլայ: Այդ անունը ինքնին, ըստ. Գարամեանին պիտի ընծայէ իրեն վայել զիրքն ու նիստը մեր ժամանակակից գրականութեան լայնասփիւռ պաստառին վրայ: Ինչե՞ր, ինչե՞ր մոռցեր եմ, բայց ահա այս միջադէպին առթիւ աչքերուս դէմ կը ցցուի Գարամեանի դիմագծութիւնը հատկլած յիշողութեանս մէջ:

Գարամեանի բնաւ չժպտեցաւ օտարութիւնը: Աղզովին Թշուառութեան ոդիսականին մէջ ջլայնացած սապետներէն մին եղաւ: Օտարութիւնը բնաւ չժպտեցաւ Գարամեանի, կամ, աւելի ճիշդը, Գարամեան բնաւ չժպտեցաւ օտարութեան: Մասնագէտ եւ երիտասարդ գրողներ թող դրային երգելով ու վերլուծելով անոր գրութիւնները, ինծի վերապահուած կը համարիմ իր անձին խառնուածքին հոգեբանական ջիղը ի վեր հանել: Օտարութիւնը կերպով մը զգեստեց Գարամեանը, Օտարութեան խաւարէն կասկածեցաւ օտարացում իր ցեղին, իր ազգին համար: Ինքնէկ ու անդիմադրելի այդ օտարութիւնը ուժեղ նկարագիրներու յարմարողն գետինը չեղաւ: Իրաւ, քանտեակներ թերեւս փայլեցան, թէեւ շլմորած, Սփիւռքի այս ափերուն վրայ, իրենց հանճարին, Ֆրանսական ... հոս ու հոն: Բայց ինչու ծածկեմ իմ դիտցածս եւ գնահատածս :— Ահարոնեանի եւ Մերուժանի պէս միտքերու յարմարաւոյն չուկան կամ, աւելի, ասպարէզը չէր, չեղաւ այդ օտար մթնոլորտը, ինչպէս Բաբելոնեան կամ Ասորական մթնոլորտին չէ հանդուրժեր Հայկ, եւ իր աղխը վերակազմելով չուեր է դէպի հիւսիս, Արարատ, Նոյեան Ցարեթոստէի ցեղակցութեան բնազդականութենէն մղուած: Իզի՞ւ այս երեւոյթին լոյսին տակ՝ աւելի ճոխճիմ ու համարձակ գնաց մը բոլորեն միւս մնացորդները հայկական միտքին, աւելի կամ նուազ ... ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր տրուի մոլորայած Հայկականութեան՝ բոլորուիլ ու կազմել մեծղի, առլի, կենսունակ ամբարտակ մը ..

Ու ինչո՞ւ չներէք ինծի որ, Գարամեանի վերեւ պարզուած նկարագրին ու անոր հոգեխարքին չունչէն ոգեւորուած, աղաղակեմ ,— Ո՛վ նոր սերունդ, արտասահմանի ծնունդ անչաղ ու անչէն մնացորդ, ինչպէս երբեմն Իսրայէլեան ցեղին եգիպտական Եհովականները, որ ոչինչ գիտեն երէկէն եւ այսօրդ կ'անցընես անդէտ հին փառքիդ, որ քու լեզուդ ու քու պատմութիւնդ է, եւ վիրաւոր հօկայի մը պէս կը տախտապարուհին արդի ողորմուկ պայմաններուդ մէջ: Չես գիտեր, ով կամ ինչ կ'անհետէ օրըստօրէ ցեղիդ շինութիւններէն, եւ ով կամ ինչ կը ծնի իբրեւ նորութիւն անոր փառքին համար: Անի քաղաքին միջնադարեան կործանումէն ի վեր հայ սերունդին վիճակուած չէր ... ամօյն, այսքան քաղցնելի հեռապատկեր մը, օտարացումի գիւղերէն շրջապատուած: Օ՜հ, վերածնունդդ հոն է, քու հայկական կամ հօրական մթնոլորտիդ մէջ: Հոն պիտի վերափթթի միշտ ու ծղօտըդ, արօրիդ ակօսն ու գերանդին: Մեր յաւերժական լերան Ցարեթական դարուն ձիւնին յղփայորդ սպիտակութեան մէջ — Երանի՜ այն առեն հոգիին, Գարամեան Մեհրուժան, որ ... հետ պիտի գիտես այս պայծառակերպութիւնը... Նոր Թափոր լերան վրայ ... :

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Լիոն, 21 Նոյ. 1944

ԽՄԲ. — Մեր ողբացեալ աշխատակիցը այս առթիւ Մեհրուժան Գարամեանի նուիրած է թարգմանութիւն մը, «Ծառին Մենախօսութիւնը», զոր կը հրատարակենք առանձին: «Ո՞ր լեզուէն, ո՞ր հեղինակէն՝ երկուքն ալ մոռցած եմ: Թարգմանեցի միայն շնորհիւ ձեռքիս որ բարեբախտաբար դեռ չի դողդղար»:

ԾԱՌԻՆ ՄԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Որդը կ'ուտէ իմ կեղեւ ,
Բայց ես կ'ապրիմ յարատեւ ,
Ու կը կանգնիմ անդեդեւ :

Լիբանանու մայրն եմ ես,
Կ'ապրիմ յուշիկ, խոնարհ, հեզ ,
Համբերութեան դաս տամ քեզ :

Եղեամ ու սառ, ո'րքան խիստ ,
Չեն բերեր զիս անհանգիստ ,
Անձիք ինծի կ'ըլլան քիստ :

Կ'անցնիմ մութին մէջ, բայց պերճ ,
Կ'ոստնում ի վեր բարձրաբերձ ,
Կ'ողողէ զիս լոյսն անվերջ :

Ամէն տեսակ ոյժ իմ մէջ,
Աճումս միշտ ապահով ,
Թէ շնչէ իսկ սաստիկ հով :

Բունս ու կոթունս հաստատուն ,
Աներկեւան ու տոկուն ,
Հոյզով, հիւթով ակաղձուն :

Դարեր կ'անցնին, մարդկային
Զարմ ու սերունդ խմբովին
Շուքիս փառքին տակ կ'անցնին :

Շաղին, շողին, տարափին
Տոկամ, նոյնիսկ կարկտին :
Պայման են իմ աճումին :

Վերէն, բարձրէն այսպէս ես
Վար կը նայիմ հպարտ վէս,
Տարիներով յուսագէս :

Մինչեւ տապարն այն անգութ
Որ կը կտրէ ամէն խութ ,
Ըլլայ լուսին եւ կամ մութ ,

Տապալէ զիս իմ կարգին
Կա'մ իբրեւ սիւն տաճարին,
Կա'մ թէ գերան պալատին :

Այսպէս կ'ըլլամ ես ինքնին
Աստուծոյ տան զարդ մ'անգին ,
Ինչպէս կ'ըլլայ մեր հոգին :

Չունիմ բնաւ ոխ ու քէն ,
Կրնամ պարծիլ ապաքէն ,
Բայց կը փախնիմ չար նենգէն ... :

Թարգմ. ԵՏԱՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

★

34 տարիներ սահած են այն տխրալի թուականէն երբ Կիլիկիոյ բոլոր եկեղեցիներու կոչնակները միաձայնաբար հնչեցուցին սուգի զօղանջը: 15 Հոկտեմբեր 1920ին էր: Հաճըն կ'իյնար քաջաբար, 8000 նահատակներով, Վահկայ բերդէն ոչ շատ հեռու, հոն ուր Ռուբէն իշխանը հիմը կը դնէր Կիլիկիոյ Ռուբինեան Թագաւորութեան: Դարեր վերջ Հաճընցին պիտի վերականգնէր զայն ինքնիշխան հայ կառավարիչով եւ հայ զինուորով որ պիտի տեւէր միայն երկու տարի :

Հաճընի անկումը բզկտեց ամէն Հայու սիրտը:

Կիլիկիոյ հոգելոյս վեհափառ Սահակ կաթողիկոս Խապայեան եւս չանթահար, այս աղէտէն, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը մխիթարութիւն կը հայցէր, եւ իր սէրը կը յայտնէր հետեւեալ տողերով .—

« Սեւաթոյր ու սգապար մահարեմը կը թելադրէ կրկնել անմահ Եղիշէի խօսքը, —«Մահ իմացեալ անմահ է, մահ ոչ իմացեալ մահ է», Սուրբ նպատակի մը համար եւ գիտակից մահուամբ մեռնիլ անմահութիւն է, իսկ աննպատակ եւ անգիտակցաբար մեռնիլ անյիշատակ եւ յաւիտենական կորուստ: Անկաւ Բաբելոն, անկաւ քաղաքն մեծ, սակայն մէկ հրեշտակի տեղ հարիւրաւոր հրեշտակներ աւելի կորովի աւելի զօրաւոր երկինքէն չեկան, լերանց բարձունքներէն իջան կրակէ ու արեան գետերէն անցնելով առ մեզ հասան եւ աղաղակելով դուժեցին: Անկաւ Հաճըն, անկաւ աստուածակերտ անառիկ բերդը, անկաւ առիւծներու բոյնը: Այս անակնկալ բօթը, ամէն Հայու սիրտը սեւ պատանքով պատանքեց, հազիւ ցամքած աչքեր աղբիւրացան եւ հազիւ սպիացած վէրքեր աւելի խոր բացուեցան, որովհետեւ հազարաւոր կեանքեր ընկնող քաղաքի աւերակներուն տակ թաղուեցան, հազարաւոր կեանքեր արիւնախանձ թշնամիին սուրին ու գնդակին կեր ու ճարակ եղան: Անկաւ Բաբելոն մեծ, աստուածային վրէժխնդրութեան պատճառով, որովհետեւ բնակարան, արգելարան բոյն եղած էին դիւական կիրքերու: Ինչու անկաւ Հաճըն, ո՛վ Տէր, Հաճըն ոչ Բաբելոն եւ ոչ արեան քաղաք էր, չունէր պոռնկութեան ... չէր... անոր մէջ ճոխութեան ու յափրացած հարստահարող մեծատուններ ու խորդախ վաճառականներ :

« Հաճըն չինկաւ, Հաճըն նմմահացաւ, որովհետեւ չեղաւ Սոդոմ Գոմոր, որովհետեւ Աստուած պահեց մեծ մասամբ պատերազմիկ առիւծները որ ... Հաճընցիներու հայրեր ու ապագայ Հա-... ու ճարտարապետք պիտի ըլլան, պիտի վերաշինեն աւելի շքեղ ու աւելի հոյակապ»:

Այսօր երբ աշխարհի ամէն կողմ ցրուած Հաճընցիներ, Լիբանանի, Սուրիոյ, Արժանթինի, Գրասիլիոյ, Հիւս. Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ միաձայնաբար միեւնոյն թուականին համախմբուած եղբայրօրէն կուգան երկիւղածութեամբ մը 34րդ տարեդարձը տօնելու հոգեհանգստով մը և հողեճաչ մատաղապուրով, համաձայն մեր նախնեաց սովորութեան, որ վերկենդանացում մըն է մեր հին փառքերու, կը վերյիշեն ու կը հաղորդուին անթաղ դիւցազներու հետ, որոնք մեզմէ պահանջք մը ունին: Կ'ըսեն լռելեայն — Մի մոռնաք մեր յիշատակը :

Մ. ԳՐԱՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ամառնային արձակուրդներէն ետք, սկսաւ 1954 – 1955 գրական եղանակը : .

Գիրքերու յառաջ բերած հետաքրքրութեան, անոնց սպառման մասին ամէնէն իրազեկ վկաները հրատարակիչները ըլլալով, անոնց կը դիմեն թերթերը: Անոնք են որ պիտի կրնան ըսել թէ ինչ տեսակ գիրքեր մեծ սպառում ունին, թէ քննադատը կրնա՞յ դեր մը կատարել, թէ գրական շարժումը ինչ ուղղութիւն կ'առնէ եւայլն :

Այս առթիւ Տընօէլ հրատարակչականին տնօրէնին՝ Ռոպէռ Քանթէլի կարծիքով քննադատը ուղղամտօրէն կը կատարէ իր դերը: Չկայ այսօր երիտասարդի մը գիրքը որ աննշմար անցնի: Թէեւ այնքան շատ են լոյս տեսած գիրքերը որ քննադատները ժամանակ չունին բոլորը կարդալու : Ցարդ «չարթուած լաւագոյն գիրքերը» կը գրէին թերթերը, ասկէ ետք «օրուան լաւագոյն գիրքերը» պիտի գրեն թերեւս:

Հրատարակիչներ երբեմն ամէն տեսակ գիրք կը հրատարակեն մրցակիցներու վախէն, ուրիշ կ'օգտուի անտարակոյս միայն միջակ գրագէտը :

Ըստ Ռոպէռ Քանթէլի սկսեր է վիպային գրականութեան տագնապ մը որովհետեւ ներկայ գրական արտադրութիւնները չունին բացառիկ հանգամանք: Միշտ հին վէպերու հետքերուն վրայէն կը քալեն, առանց որեւէ ինքնատպութեան: Չկայ նոր դպրոց մը ուր խառնուին ցանուցան ձգտումներ :

Իր տեսակէտով, վիպասանի մը առաջին երեք յատկութիւններն են — պատմել գիտնալ, ինչպէս Տիքընս, որ առանց մեծ ... մը ըլլալու գիտէր ոգեւորել ժողովուրդը, երկրորդ՝ մարդկային ըլլալ, երրորդ՝ լաւ գրուած ըլլայ գիրքը: Իսկ երեք յաւրջ թերութիւններն են — առաջին երեւակայութեան պակաս, որով հեղինակը չի կրնար ինքն իրմէ դուրս գալ (երկրորդ ... քաղաքական գիրք մը գրել, գործողութիւնը դնելով երեւակայական աշխարհի մը մէջ, գործածելով միմիայն ուղեղը), երրորդ խառնուածքի պակաս :

Հրատարակիչ մըն ալ պէտք է որոշ յատկութիւններ ունենայ, որոնց գլխաւորն է շահագրգռութիւն մշակուած իմացականութեամբ մը, մտաւորական պարկեշտութիւն, եւ հաւատք իր հրատարակած գործին հանդէպ :

Անոնց թերութիւններն են մտքի ծուլութիւն, որով հաւատք ունին միայն այն հեղինակներուն վրայ որոնց գործերը հրատարակուած են ուրիշներու քով և կամ կը շահագործեն այնպիսի հրատարակչական ձեւեր որ ուրիշներ գործածած են իրենցմէ առաջ եւ վերջապէս կաշառատուութիւն եւ հետապնդուած առեւտրական յաջողութեան :

Ռօպէռ Քանթէլի կարծիքով մրցանակները կրնան նպաստել գրականութեան, բայց դատաւորները պէտք եղած լրջութիւնը չունին եւ սխալներ կը գործուին, թէեւ կարելի չէ առանց անոնց ըլլալ, նոյնիսկ եթէ անարժէք գիրքեր ալ «ուռեցնեն »:

Թիւս ամէն կողմ, խաւարն անբարբառ ..

Աղօտ լոյս մը յանկարծ հոն, եւ դուռ մը: Կը մտնեմ անկէ ներս, ու խարխափելով աթոռ մը կը գտնեմ: Կը նստիմ: Ու կը սպասեմ: Ի՞նչ բանի, ու ո՞րքան ժամանակ, ո՞վ գիտէ, ո՞վ կրնայ չափել ժամանակը ...

Լոյս մը կ'երեւի յանկարծ, ճիշդ դիմացս, պաստառի մը վրայ: Ճամբայ մը կը բացուի հոն, որ երթալով աւելի կը լուսաւորուի եւ որ միշտ կը յառաջանայ: Բազմութիւններ՝ անոր երկու եզերքներուն: Կը քալեն: Տեսակ մը անվերջանալի տողանցք է, փառատօն. Լուսազարդուած են բոլոր կայարանները, որոնք իրարու կը յաջորդեն: Դրօշակներ կը ծածանին ամէն կողմ եւ ցուցատախտակներ գրուած են ամէն կայանի մէջ: Անոնց վրայ կարելի է կարդալ, ոսկետառ խոշոր գիրերով գրուած միշտ նոյն նախադասութիւնը ,— « Ի փառս հայ մշակոյթին»:

Հայեր են, բոլորն ալ Հայեր. կը ճանչնամ շատերը. աչքով, ձեռքով կը խօսինք իրարու հետ, մեր հրճուանքը կը փոխանակենք :

— Տարօրինա՛կ, տարօրինա՛կ, կը խօսիմ ես ինծի, այս բոլորը տեսած եմ ես, կը ճանչնամ վայրերն ու մարդիկը: Կը թուի, թէ ես...

Տէր Աստուած, ի՞նչ բան է այս. երա՞զ է թէ իրականութիւն: Եթէ այս, իրականին, խաւարին մէջ բան մը փնտռողի խղճալի կերպարանքով: Ո՞րքան ժամանութիւնը ուրեմն մեր դարուն աւելի առաջ է, քան երա՞զը ..

Ընդոստ ոտքի կ'ելլեմ, կը թօթուեմ գլուխս: Վարագոյր մը կարծէք կը պատռի, որ առած էր զիս իր մթին քողին տակ եւ բանտարկած հոգիս: Կը բանամ աչքերս. խաւար է միշտ, բայց ալ սթափած եմ: Կեցած եմ ուղիղ ու բարձրաձայն կ'աղաղակեմ .

— Ոչ, տեսիլք չէ այս, ոչ ալ հեքիաթ: Այդ դէպքերը տեղի չունեցան շարժապատկերի մը պաստառին վրայ, այլ իմ սեփական աչքերուս առջեւ: Ես տեսայ զանոնք, ապրեցայ զանոնք իրապէս, ես եւ ուրիշներ: Հեքիաթ չէ ան, այլ իրական պատմութիւն մը: Պատմութիւնը իմ ..., ..., ... Լուսաւոր երթն անոր՝ ժամանակին ընդմէջէն: Իսկ այդ ճամբան, այդ լուսաւոր Ճամբան, Հայ Մշակոյթի ճամբան է պարզապէս :

Հայ հանճարի փառապանծ ճամբան, որ խորունկ, խորունկ դարերէն կուգայ ու կ'երթայ, կը դիմէ դէպի նոր, խորունկ դարեր .

Ի՞նչպէս շփոթեր էի զայն. ուրիշներու հետ, ի՞նչպէս կասկածեր էի անոր գոյութեան, տեսիլք կարծեր էի ամէնէն շքեղ իրականութիւնը :

Ես, գերերջանիկ ճամբորդը անոր, ամբողջ մէկուկէս ամիս...

Տարիներով հեռու էի ապրեր անկէ նակ, ո՞վ կրնայ չափել ...: Մեռելու-գիկուեր անոր լոյսէն: Ահա թէ ինչու աղօտացեր էր ան իմ հոգիիս մէջ, դարձեր անէանք, դարձեր տեսիլք :

Դարձեր կորսուած, չքեղ երազ :

Արդ, ներէ՛ ինծի, ներէ՛ ..., կասկածներուս, յաւերժ լոյսի աղբիւր, ժողովուրդն իմ պանծալի, անմահութիւնըն իմ արիւնիս ...:

Օ՜, ես կրկին զինուորեալ քեզմով :

Լացի՛, լացի՛, ի տես վեհեցկութեանդ, հաւատքիդ, համբերութեանդ, անխորտակելի կամքիդ :

Երջանկութենէս լացի հրաշալի պատանիներու դիմաց, զի անոնց աչքերուն մէջ կը շողար քեզմէ անբաժան, քեզմէ բխած յաւերժական լոյսը նախկին, ջինջ, անապակ, ինչպէս գոյութեանդ առաջին օրին: Կը շողար ան ամէն տեղ, կը ճառագայթէր ամէն հոգիէ. հայ մամիկներու տառապած, բարի դէմքերէն, բարի երիտասարդներու արու նայուածքներէն, կոյսերու ժպիտներէն, հայ մանուկներու գողգոջ շրթներէն:

Զայն գտա՛յ, գտա՛յ նաեւ նահատակներու ոսկորներուն վրայ, բոսոր վարդերու պէս ծաղկած ...

Կայծ ժողվեցի ես, հուր ժողվեցի ամբողջ ճամբուս ընթացքին: Ու լեցուցի անոնցմով հոգիս: Երիտասարդացայ ան, վերանորոգուեցայ: Մեծցայ հայութեանս մէջ, երջանկացայ, յաւերժացայ ես հայութեամբ :

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(1) (Շար.)

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը վաւերացուց ընդարձակ ծրագիր մը, որուն համաձայն 70 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի տրամադրուի, հանրօգուտ շինութիւններ կատարելու եւ ընկերային օգնութիւն հասցնելու համար Թրիէսթէի : Ծրագիրը կը նախատեսէ աշխատանք ճարել 15.000 գործազուրկներու, ընդարձակել Թրիէսթէն իբրեւ միջազգային նաւահանգիստ են.:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ շատ մը ահաբեկիչներ ձերբակալուեցան: Ցարձակումները կը շարունակուին Քազապլանքայի մէջ :

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հեռագրեն թէ զինեալ հրոսախումբեր կը շարունակեն յարձակումներ կատարել արեւմտեան շրջանի մէջ, մինչեւ Ալժերիա ժանելով։ Նոր միջոցներ ձեռք առնուեցան։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ պետի մը եղբօրը Հոկտեմբեր վեցին գտնուած է Վարդան Սալախեանի դիակը։ Ան հիմնած էր Իրանի համայնավարական պարանը։ Թերթերը կը գրեն թէ, յետ քննութեան հաստատուած է որ սպաննուած է համայնավարներու կողմէ, որպէսզի գաղտնիքները չյայտնէ ոստիկանութեան։ «Թիւրքեր Թէյլ» կը գրէ թէ Վարդան Իրան ղրկուած էր գաղտնօրէն քոմինֆորմի կողմէ եւ թէ Խորհրդային Հայաստանի մէջ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը, Հայլէ Սելասիէ, Լոնտոն հասնելով արժանացաւ խանդավառ ցոյցերու, հակառակ ընդհ. գործադուլի տագնապին։ Կայսրը, որ 62 տարեկան է, բազմաթիւ թանկագին նուէրներ տարած է թագուհիին, Լոնտոնի քաղաքապետին եւ ուրիշ երեւելիներու համար։

ՁԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահած է Վիթրիի մէջ երէկ։ Աւազով բեռցուած 18 թոննոց բեռնատար մը, խոյացած է կարմիր լոյսին առջեւ կեցած ինքնաշարժներու վրայ, կեցնող չղթաներուն կտրած ըլլալուն պատճառով։ Հակառակ վարիչին ճիգերուն, որ յաջողած է քիչ մը ժանդարեցնել ընթացքը, ուժգին թափին առջեւ խորտակուած են զանազան մեծութեամբ վեց ինքնաշարժեր։ Կան երկու մեռեալներ, ականատեսներ կ'ըսեն թէ աւելի մեծ կրնար ըլլալ անոնց թիւը, եթէ վարիչը չյաջողէր քիչ մը ձախ թեքել։ Քննութիւն մը բացուած է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ-Օտոռյի վարչութիւնը եւ Թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած են, Տէր եւ Տիկին Արսէն Թէճիրեանէ հազար ֆր. դպրոցին համար, Տէր եւ Տիկին Օսկիան Թէճիրեանէ 500 դպրոցին եւ 500 ֆր. Կապոյտ Խաչին համար, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Իսկուհի Քէնտիրեանի մահուան առթիւ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌԻԹԷՆ
4500 frs
Complet-2 pièces
(Draperie et Tweed)
ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆՆՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ
ՄԻ ՄԻԱՅՆ **4500** ՖՐԱՆՔ
Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսանողներուն համար 10 առ 100 զեղչ
ՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
TISSUS BÉATRICE
ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
97, Rue de Richelieu,
Métro Richelieu Drouot
Tél.: RIC. 57-57

MORY et Cie
SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ։
3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 80)

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ։
Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին
Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները։

Մասնակցութիւն՝ 650 ֆրանք։
արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր —
Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84
Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46
եւ Ցառաջի մօտ,
32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան, 1914 – 15 եւ 1939 – 45։
Կիրակի, 17 Հոկտեմբեր

Ա. ՄԱՍ — Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար։

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 36րդ տարեդարձը։ Ի ներկայութեան զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց եւ Գերիներու Միութեան։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Արիներու։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. Նուագախումբի։

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԻՔԷՃԵԱՆ, ապայ, պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան։

Բ. ՄԱՍ — Ճաշ Ֆրանքօ-հայկ., Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, ժամը 13ին։

Ներկայ պիտի ըլլան ֆրանսացի ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան, 6 ռիւ տ'Արֆօլ, Հեռ. ՏՐ. 65–98։

Գ. ՄԱՍ. Ժամը (5.30ին) — Պարահանդէս, Օրքէսթր ՍԷՐԺ ԿԱՐՕ։

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ եւն.։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայկական կազմակերպութիւններն ու մամուլի թղթակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ — Այրի Տիկին Թարվէզ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Կարմիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակ Նաճարեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Էքինճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Ինիրքօջեան եւ զաւակները (Լանսէ), Տէր եւ Տիկին Նշան Տէրտէրեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ՆՇԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 9 հոկտ., 46 տարեկան հասակին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Մանուկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովնանեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, զոքանչին եւ մեծմօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲՈՒԲԶԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
RENE COTYի
Président de la République Française
«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»
Կը կազմակերպեն երեկոյթ մը ի նպաստ Օրլէանվիլի աղէտեալներուն.
Այս Երկուշաբթի, Հոկտ. 18, ժամը 20.45, Palais des Sports
LA NUIT DE LA SOLIDARITE
Նախագահութեամբ Ներքին գործերու Նախարար՝
FRANCOIS MITTERANDի
Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու՝ Պուրվիլ, Ա. Քլավօ, Անի Քօտի, Ռօպէռ Լամուռէօ, Ֆրանսուա Փեռիէ, Ժոռժ Իւլմէռ եւ՝
MAURICE CHEVALIER
Տոմսերու գիները 1500, 1000, 600 եւ 350 ֆրանք։
ԴԻՄԵԼ — Փալէ տէ Սփօռ, 8 Պուլվառ տը Կրընէլ, Քուք, 1 ռիւ Սքրիպ, Էքիփ թերթին, 10 Ֆօպուռ Մօնմարթր եւ «Ֆրանսական Հանրապետութեան Բարեկամներուն» 11 ռիւ Փօմրոէօ։

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ
ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէս
Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով)։
Կը նախագահէ՝
Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն սոխպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Յոյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնրփուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆ — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆի ժողովը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քատէ սրճարանի վերնասրահը, այս չորեքշաբթի երեկոյ։ Նիւթն է — Հարցումփորձ մը՝ ապագապահպանման հարցի մասին՝ ի՞նչ գործնական միջոցներով կարելի է ապահովել Սփիւռքի ազգ. կեանքը։ Նեյսածական՝ Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԷ։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Համալսարանական ընկ. մայրենի լեզուի, պատմութեան, գրականութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 20ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40. Ալէ Լէոն Կամպէթա)։ Արձանագրուիլ նախօրօք կամ Հոկտ. 20ին իրիկունը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

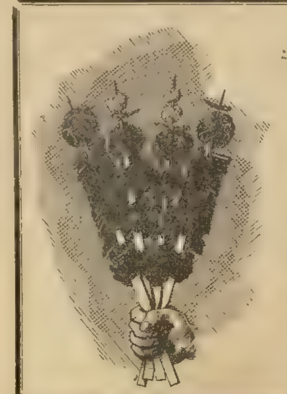
Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ
Dr. BERNARD LAFAYի
ORCHESTRE JACQUES HELIAN
S A L L E V O L T A I R E
Շարանթօն էֆօլէն ռանել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24
HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —
Երգ՝ Օր.-ներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, կովկասեան պարեր՝ Պ.-Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ.

Կ Ա Ր Օ Ս Ա Ր Ե Ա Ն
իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով
Հանելի անակնկալներ ճոխ պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռախօսելով
TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՒ ԲԱՐ

Հիմնադիր–տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ. ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ ՏԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ MARDI 19 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7500 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2911

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՇ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ…

●

Կը թուի թէ Գուբրէչի Մանկավարժական համալսարանին դասախօսը, պրոֆ. Վլատ Գրիգեանու, մասնաւոր պաշտօն տուած է ամէն գնով նսեմացնելու արեւմտահայ աշխարհաբարը եւ անոր տեղ պարտադրելու «պետական լեզուն»:

Այս պաշտօնը կատարելու համար, ապաւինած է Սթալինի լեզուաբանական տեսութեան, որ թաղուեցաւ հեղինակին հետ:

Դասախօսը կը կարծէ թէ հինի եւ նորի պայքար է ինչպէս ուղղագրութեան, նոյնպէս պետական լեզուի խնդիրը:

Մինչդեռ, եթէ նախապաշարուած չըլլար եւ գիտականօրէն քննէր երկու հարցերը, պիտի հաստատէր թէ ափ մը չինովնիկներ են որ կ'ուզեն իրենց տգիտութիւնը պարտադրել ամբողջ ժողովուրդի մը:

Ինչ որ «նոր» ուղղագրութիւն կը կոչեն, հիներուն հինն է, ԺԱ.–ԺԲ. դարերէն ալ ետ մնացած, թխածոյ, անբնական եւ հակագիտական: Ցատկապէս պարտադրուած՝ անջրպետ մը բանալու համար երէկուան եւ այսօրուան միջեւ.

Գ. Վլատ Գրիգեանու գրաբարի ուսուցիչ է եւ եթէ չի խոստովանիր կատարուած ուճիրը, կը նշանակէ թէ կը կեղծէ:

Իր գիրքը նախատինք մըն է Հայաստանի ճշմարիտ բանասէրներուն եւ ակադեմականներուն համար, որոնք տակաւին կ'ատեն այդ [illegible]:

Դասախօսը թերեւս չի գիտեր թէ ինչ պայմաններու տակ պարտադրեցին այդ բարբարոսութիւնը, չարաչար գործածելով Մանուկ Աբեղեանի բարեհամբաւութիւնը:

Անշուշտ չի գիտեր թէ ուրիշ ակադեմիկոս մը, Ստեփան Մալխասեան, ինչ յամառութեամբ պահանջեց որ հարազատ ուղղագրութեամբ հրատարակուի իր քառահատոր բառարանը:

Եւ վերջապէս չի գիտեր թէ ինչ տաժանելի պայքարներ մղեց երրորդ բազմահմուտ հանրագէտը, Հրաչեայ Աճառեան, որպէսզի Մարքսի մուրճն ու մանգաղը [illegible] պահէն լեզուական–բանասիրական անդաստանէն:

Եթէ Երեւան մնացած ճշմարիտ բանասէրներն ու գրագէտները կարենային արտահայտուիլ անվախ, իրենց առաջին գործը պիտի ըլլար պահանջել նոր, բուն բառով՝ չինծու եւ օտարոտի ուղղագրութեան ջնջումը:

Թումանեանցի դասախօսը դեռ ուրիշ բաներ ալ չի գիտեր:

Երբ այնքան սիրայօժար կը խօսի, այ– համարհելով արեւմտահայ աշխարհաբարը եւ բոլշեւիկեան պատգամներ արձակելով, կը մոռնայ կարեւոր պարագայ մը եւս:

Կը մոռնայ թէ անոնք որ «բարբառ»ի կը համարէին արեւմտահայ աշխարհաբարը, նոյնպէս դատապարտուեցան:

Անցեալ ամառ, Երեւանի ռուսերէն օրաթերթը, «Կոմունիստ» մասնաւոր յօդուածի մը մէջ, գիտել կուտար թէ նախկին ղեկավարութիւնը «սխալ վերաբերում» ունէր նաեւ արեւմտահայ աշխարհաբարի մասին, զայն կը կոչէր բարբառ, մինչդեռ լեզու է, անկախ եւ ինքնուրոյն:

Մենք այս վկայութեանց պէտք չունէինք, հաստատելու համար տարրական ճշմարտութիւն մը:

Եւ բարեկամաբար կը թելադրենք պրոֆ. Վլատ Գրիգեանուի, որպէսզի գործի չդառնայ օրուան իշխանաւորներուն եւ կամկար վարժապետներու ձեռքը, իր կարգին ճեղքեր բանալով հալածական ժողովուրդի մը մշակոյթին մէջ:

Իր ամբողջ յօդուածաշարքը վրիպումներու ցուցահանդէս մըն է: Իր վճիռները հիմնուած են կանխակալ կարծիքներու եւ կիսկատար գիտելիքներու վրայ:

Պիտի խօսինք հատուած առ հատուած:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՐՔ ՄԸ ԿԱՐԵՒՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍՕՐ, ՎԱՂԸ ԵՒ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

■

Դիւանագիտական գործունէութեան կեդրոնը Փարիզ փոխադրուած պիտի ըլլայ այս շաբթու:

Այսօր, երեքշաբթի, առաջին տեսակցութիւնը պիտի ունենան Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Տոքթ. Ատընաուըր, մասնաւորապէս քննելով Սարի խնդիրը:

Վաղը, չորեքշաբթի, Չորս Մեծերը պիտի քննեն արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը:

Յաջորդ օրը, հինգշաբթի, ինը պետակիցները պիտի հաւաքուին, լրացնելու համար Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբեր կը սպասեն երեք ժողովներու արդիւնքին. Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ Սարի խնդիրը, մանաւանդ որ Ֆրանսայի վարչապետը պայման դրած է անոր կարգադրութիւնը, որպէսզի դիւրանայ Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումը Ազգ. ժողովին կողմէ:

Ինները գործը պիտի ըլլայ վերջնապէս ճշդել սպառազինութեանց հսկողութեան եւ արտադրութեան պայմանները:

Մասնաւոր դժուարութիւն մը չի ներկայացներ արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական զրահման բարձումը, քանի որ մասնագէտները առանձին քննած են այս խնդիրը: Կարգ մը մանրամասնութիւններ պիտի ճշդուին յառաջիկային:

Այս քաղաքական գործունէութեան հակազդելու եւ մանաւանդ Լոնտոնի համաձայնութեանց վնասելու նպատակով, Արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը ընդհ. ընտրութիւններ սարքած էր կիրակի օր, քուէարկութեան ցուցակներ բանալով իւրաքանչիւր հազար բնակիչի համար: Օրուան նշանաբանն էր խաղաղութիւն, եւ պայքար Լոնտոնի համաձայնութեանց դէմ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԾԱՒԱԼԵՑԱՒ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ԵՏՔ ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

Լոնտոնի նաւահանգիստին բանուորներու գործադուլը, որ կը տեւէ 15 օրէ ի վեր, աւելի ծաւալեցաւ կիրակի օր, երբ Լիվըրփուլի 17.500 բանուորներն ալ պաշտօնապէս հրաժարեցան աշխատանքը դադրեցնելու, իբրեւ համերաշխութեան ցոյց:

Այս նոր գործադուլը պիտի սկսէր Բշ. առաւօտ ժամը 8ին, ջլատելով 183 անգլիական եւ օտար նաւեր որոնք խարիսխ նետած են նաւահանգիստին մէջ: Լոնտոնի 22.000 բանուորներն ալ կաշկանդած են 133 նաւեր:

Կազմակերպիչները կը յուսան թէ իրենց շարժումը պիտի յաջողի, շնորհիւ այս նոր գործադուլին: Բանթօղները կը պահանջեն ջնջել յաւելուածական աշխատանքի պարտադրութիւնը եւ բանակցիլ ուրիշ կէտերու վրայ:

Լիվըրփուլի գործադուլին հրամանը արուեցաւ երբ կառավարութիւնը կը փորձէր ապահովել աշխատանքի վերսկսումը: Դահլիճը երեք հոգինոց քննիչ ատեան մը կազմած էր, բայց Լիվըրփուլի գործադուլը խանգարեց հաշիւները: Կը վախցուի որ ուրիշ կարեւոր նաւահանգիստ մը, Սաութէմփթընի բանուորներն ալ միանան գործադուլին: Առաջին քուէարկութեամբ մերժուեցաւ գործադուլի առաջարկը. բայց երէկ նոր քուէարկութիւն մը պիտի կատարուէր: Եթէ այս անգամ գործադուլը որոշուի հոն, այն ատեն շոգենաւային հաղորդակցութիւնները պիտի դադրին Անգլիոյ եւ Նիւ Եորքի միջեւ.

Լիվըրփուլի բանուորները գործադուլի որոշում տուին երկու ժամուան աղմկալի ժողովէ մը ետք որ տեղի ունեցաւ բացօթեայ:

Միեւնոյն ատեն կը շարունակուի Լոնտոնի հանրակառքերուն գործադուլը: Փոխադրութեանց բանուորներու սենտիքային նախագահը, Տիքին, մեղադրեց համայնավարները թէ խռովութիւններ կը սերմանեն, ձեռք անցընելու համար Անգլիոյ նաւահանգիստներուն տիրապետութիւնը:

Գետային նաւարկութիւնն ալ խանգարուած է, դժուարացնելով հրանիւթի փոխադրութիւնը.

Երէկ 70.000ը կ'անցնէր բանթօղներուն թիւը: Մէկ շաբթուան մէջ չորս անգամ ըլլալով դահլիճը նիստ գումարեց նախագահութեամբ Չըրչիլի: Կը կարծուի թէ բացառիկ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, եթէ գործադուլը ծաւալի ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Լոնտոնի ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է համայնավարներու դէմ, իրենց պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած գրութեան մը առթիւ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

Թերեւս ոչ մէկ տարի այսքան նոր եւ այլազան ազդեր հրատարակուած էին հայերէնի դասերու համար, որքան այս տարի:

Սովորական դասընթացքներէն զատ, կան այցելուներ, ուսուցիչ թէ ուսուցչուհի:

Եւ կան անձնուէրներ որոնք տարիներով տքնած եւ հարիւրաւոր աշակերտներ հասցուցած են Պոլսոյ թէ գաւառի մէջ:

Կան գրագէտներ եւ հեղինակներ ալ, որոնք յանձն կ'առնեն ամէն յօգնութիւն, իրենց մշակած լեզուին ճաշակը տալու համար չափահասներու:

Երբ պատանիները եւ երիտասարդները իրենք ալ թերեւս նիզ մը փորձեն, պատճառ չկայ որ շրջանաւարտներու կոկիկ բազմութիւն մը չհասնի, քանի մը տարիէն:

Ունինք, տակաւին, Արեւելեան Լեզուներու վարժարանը, Սեւրի Մուրատեանը որ ցերեկօթիկ աշակերտներ կը փնտռէ, եւ Դպրոցասէրը:

*Յառաջ*ն ալ կրնայ ծառայել իբրեւ լրացուցիչ դասընթացք, շատերուն համար.

Անոնք որ *Յառաջ*ի Սաները կոչուեցան իրենց նախաձեռնութեամբ, արդէն դարձած են վարժ գրողներ:

Պայմանները շատ աւելի դժնդակ էին, 25–30 տարի առաջ, երբ անոնք բան–գործելին հայերէն սորվիլ կամ իրենց գիտցածը լրացնել, ուշադրութեամբ հետեւելով այս թերթին:

Ահաւասիկ պատեհութիւն մը եւս, չափահասներուն համար:

Հայ Օգնութեան Միութեան պարբերաթերթը ատենէ մը ի վեր կը հրատարակէ նոր շարք մը, «Քերականութիւն աշխարհաբար հայերէնի», ուսուցանելով տարրական գիտելիքներ, նախաձեռնութեամբ վարժ խմբագրի մը որ կը ստորագրէ *Ե.– [illegible]*

Դասընթացքը սկսած է, 1953 հոկտեմբերին եւ կը շարունակուի 1954 Յունուարի, ապրիլի, յուլիսի եւ հոկտեմբերի թիւերուն մէջ:

Պարբերաթերթը կը գտնուի Կապոյտ Խաչի եւ միւս քոյր կազմակերպութեանց բոլոր մասնաճիւղերուն քով:

Բաժնեգինն ալ տարեկան մէկուկէս տոլար, — մէկ ճաշի կամ սրուակ մը օղիի գինը:

Ազատ երկիրներու երիտասարդները եւ իրենց հայրիկներն ու մայրիկները եթէ այս դասընթացքներէն, դասախօսութիւններէն, մանկական եւ պատանեկան թերթերէն եւ գիրքերէն ալ չօգտուին, կը նշանակէ թէ խաչ քաշած են իրենց ազգ. գիտակցութեան, արժանապատուութեան եւ ապագային վրայ:

Այլեւս ի՞նչ **համարձակութեամբ կը** խօսին Հայրենիքի, Հայ. Եկեղեցւոյ եւ ուրիշ պարծանքներու մասին:

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԻՆ ՄԷՋ

Անակնկալները իրարու կը յաջորդեն լրտեսական խնդիրին մէջ: Շաբաթ օր, երկիրի ապահովութեան պաշտօնեաներուն անդուլ ճիգերը առաջնորդեցին հարիւրապետ Քաղալէի ձերբակալութեան, «Երկիրին արտաքին ապահովութեան դէմ [illegible]» մեղադրանքով: Հարիւրապետը կարեւոր պաշտօն մը ունէր «Փարիզի ապահովութեան գրասենեակ»ին մէջ, եւ իր ձերբակալութիւնը շատ կարեւոր յաջողութիւն մը կը նկատուի [illegible]:

Լապրիւս է որ առաջին անգամ արտասանեց Քաղալէի անունը, ուրբաթ օր. Բայց ամէնամբաղ ազատ ձգեցին զայն, մինչեւ որ իր բացակայութեան ընթացքին խուզարկութիւնը մէջտեղ հանեց կարեւոր փաստաթուղթեր ինչպէս նաեւ երկու տարեգրական: Ձեռք գրուած թուղթերուն քննութիւնը բացայայտ դարձուց Քաղալէի դաւաճանութիւնը.

Շաբաթ գիշեր վաղ առաջնորդեցին երկու [illegible] նախ Իէջօյի զօրանոցը, իր պետին, հաղորդելու [illegible], եւ անկից ալ ուղղակի Ֆրէնի բանտը:

Տակաւին մանրամասնութիւնները կը պակսին, բայց առաջին հարցաքննութիւնները ենթադրել կուտայ թէ Քաղալէն, Լապրիւսի եւ Պառանէսի փոխանցած է մայրաքաղաքին պաշտպանութեան վերաբերեալ շատ կարեւոր թուղթեր: Ուրեմն իր պարագան տարբեր է նախապէս ձերբակալուածներու պարագայէն: (Այս վերջինները ձեռք ձգած էին Ազգային Պաշտպանութեան Կոմիտէի թուղթերէն): Ինչ որ կը փաստէ թէ լրտեսական ցանցը շատ աւելի տարածուած է, քան ինչ որ կը կարծուէր:

Թէեւ խնդրին քննութեան պատասխանատուները ցոյց կուտան մեծ գաղտնապահութիւն, կարելի է սակայն մատնանշել կարգ մը բացարձակ իրողութիւններ:

Լապրիւսի եւ Պառանէսի առնէն գտնուած էին կարգ մը գաղտնի ծրագիրներ, որոնցմէ մէկական պատճէն պահուած կը մնար Քաղալէի գրասենեակին [illegible] մէջ: Միայն ինքն է որ պիտի կարենար առաջիններուն փոխանցել այդ թուղթերէն օրինակներ: Եւ փաստած են թէ մեքենագրիչներուն օրինակել տուած է զանոնք Օգոստոս ամսուն, երբ իր գործակից սպաները արձակուրդի էին… Ծրագիրները կը վերաբերին մայրաքաղաքի յանկարծական գրաւման, անկարգութիւններու խուժումին, հասարակութեան եւ պարագաներու տանելիք միջոցներուն: Դեռ լման քարտէսը Փարիզի այն կեդրոններուն, որոնց օգտ հանուելով մայրաքաղաքը անշարժութեան կրնայ դատապարտուիլ:

Յայտնի չէ տակաւին թէ ինչն է մղած Քաղալէն լրտեսական գործունէութեան: Դրա՞մը թէ իր քաղաքական համոզումները: Իր փաստաբանը կը յայտնէ թէ վստահ է հարիւրապետին հայրենասիրութեան վրայ, եւ թէ կրնայ ան զոհն եղած ըլլալ սխալմունքի մը: Քննութիւնը կը շարունակուի. կը սպասուին զգայացունց յայտնութիւններ: Խնդրին բոլոր ծալքերը դեռ չեն բացուած:

(Լուրերու շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱԾ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Բ.

Ամերիկացի Թղթակիցը նկարագրել նաք թէ Սթալինի գրութիւնը արտայայտութիւնն էր իր իսկ անձին, կուտայ պատկերը խորհրդային միւս վարիչներուն:

Գ. Մալենկով, հակառակ իր նկարներու երեւոյթին, հին ատեններու վայելչութիւնը եւ շնորհը ցոյց կուտայ: Գ. Խրուշչեւ պարզունակ է, եւ մտերիմ խօսակցութիւն մը ունի: Գ. Մոլոթով հանդարտաբարոյ եւ համբերատար է: Գ. Լազար Քականովիչի գլխաւոր տկարութիւնը վոտկան է: Մարաջախտ Նիքոլայի Բուլկանին վեղադէմ է եւ սրամիտ: Անաստաս Միկոյեան, հաւանաբար, ամէնէն խելացին է:

Իբրեւ համայնավարներ, բոլորն ալ կը փափաքին հասնիլ Սթալինի նպատակին, հոգ չէ թէ միջոցները եւ մեթոտները նոյնը չըլլան:

Սթալին հազիւ թէ տասը օրէ ի վեր մեռած էր եւ արդէն իր անունը անհետացաւ «Փրաւտա»յէն ուր մինչեւ 125 անգամ կը յիշուէր միայն առաջին էջին մէջ: Անհետացան նաեւ անոր տեսութիւններէն քաղուած վկայութիւնները:

Վերջերս միայն քանի մը անգամ յաջորդաբար յիշուեցաւ, այն ալ իբրեւ Լենինի աժգոյն օղնականը:

Կրեմլին նոյնացած էր Սթալինի հետ, անոր խորհուրդին եւ աճուսարասփին հետ: Նոր կառավարութիւնը ուզեց փարատել այս տպաւորութիւնը Վերիշներ հեռացան այդ դաժան պատերէն եւ բնակեցան զանազան տուներու մէջ: Ներկայիս անոնք կը յայտարարեն թէ կառավարութեան վայրն ալ պիտի փոխեն, թանգարան համար երկաթեայ կարմիր վարագոյրները այցելուներու եւ շրջիկներու առջեւ, ինչպէս ցարերու ատեն:

Կարմիր հրապարակին ալ ժողովուրդին առջեւ բացուեցաւ: Մոսկուայի ժողովուրդը հիմա ազատօրէն կը պտտի հոն, ինչ որ անկարելի պիտի ըլլար Սթալինի օրով: Պետական մեծ զարծակցական խանութը [illegible] վերաբացուեցաւ, հակառակ անոր որ Սթալին յայտարարած էր թէ առեւտուրը եւ վաճառականը վայել չեն Կարմիր Հրապարակի վեհութեան

1953ին «Սթալինեան մրցանակ»ի բաշխում տեղի չունեցաւ: Ոչ գրականութեան, ոչ արուեստի եւ ոչ ալ գիտութեան մէջ:

Սթալինի օրով, դերծարաններու տնօրէնները, փոխ-տնօրէնները, առաջին, երկրորդ եւ երրորդ գրասենեակի պաշտօնեաներ զինուորուած մինչեւ կէսը իրենց գրասենեակներուն մէջ կ'անցընէին, վախնալով որ Սթալին կրնայ հեռաձայնել, որոշ հարցի մը լուծումներ պահանջելու համար:

Երբ տարի մը առաջ նոր կառավարութիւնը որոշեց որ գրասենեակները բաց մնան ժամը 9էն 18, ամէն մարդ հասկցաւ թէ սթալինեան դարաշրջանը վերջնապէս փակուած էր:

Նոր կառավարութիւնը վարանումով աշխատեցաւ համոզել խորհրդային մտաւորականները թէ կրնան վիճիլ, հակաճառել արուեստի, գրականութեան եւ գիտութեան մասին: Աւելի շատ զգալի են յառաջդիմութիւնները գիտութեանց մէջ, ուր ամէնէն շատ վնաս պատճառեց Սթալինի դերը: Կենսաբանական գիտութիւնները մասնաւորաբար տուժեցին եւ վըտանգ մը կը սպառնար հիւլէական բնագիտութեան:

Մեծ աղմուկ փրթաւ խորհրդային կենսաբանութեան մը տեսաբան՝ Տրոֆիմ Լիսենքոյի շուրջ, զոր Սթալին նշանակած էր իբրեւ մեծ վարպետը մարքսեան գիտութեան:

Լիսենքոն այն մարդն էր, որու մէկ բառը կրնար դեր մը կատարել դէպի Սիպերիա աքսորուելու:

Եւ ուրեմն պարզուեցաւ թէ ազատ վիճաբանութեան այս նոր քաղաքականութիւնը սնամէջ բան մը չէ, Պրօֆ. Լիսենքոյի ամէնէն կատաղի հակառակորդները հրաւիրուեցան փաստերով մէջտեղ հանել անոր տեսութեանց սխալը, ինչպէս եւ իր բանադնտական վերաբերումը:

Միեւնոյն ատեն ցոյց տալու համար թէ կառավարութիւնը չէր ուզեր «գիտութեան ցար» մը պարզապէս փոխարինել ուրիշով մը, պրօֆ. Լիսենքոյի ամէն գիտութիւն արտեցաւ պատասխանելու այս ընդդիմութեան [illegible], կառավարութիւնը հեռացաւ ընդունուած [illegible], քաջալերելու համար իր սկսած հետազօտութիւնները, մանաւանդ երկրագործութեան մէջ:

Աւով մէկտեղ նոր կառավարութիւնը, թէեւ կ'աշխատի մեղմել Սիպերիոյ սարսափը, սակայն չէ փարատած անհոգորը, [illegible] իր ոստիկանական վարչաձեւը

«Ն. Ե. Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ Սիպերիոյ մէկ ծայրէն միւսը կը տիրէ բանի աշխատանքի միեւնոյն դրութիւնը, թէ ամէնէն ընդվզեցուցիչ բանն է տեսնել թէ ինչպէս միեւնոյն պայմանները կը տիրէին արդիւնաբերութեան եւ [illegible] մէջ, ինչպէս եւ Հիւսիսի եւ Արեւելքի փոտորոջ շրջաններուն մէջ, ուր իբրեւ բացարձակ տէրն է չեկան կարծեցեալ ազատ աշխատանքով:

Իր կարծիքով հաւանական չէ ներքին յեղափոխութիւն մը: «Պատմէ նաք, այն շրջանները ուր այս դժբախտները բանտարկուած են բնակիլ, այն եղրակացութեան եկայ թէ շատ քիչ հաւանականութիւն կայ, որ այդ խմառով կարենար արդիւնք մը յառաջ գալ: Հայրենաղխաքորէն հանդիպեցայ այնպիսի անհատներու, որոնք բաւական ուժ եւ քաջութիւն ունենային դիմադրելու այդ դաժան վերաբերումին: Մեծ մասին համար հանդարտութեան եւ անհոգութեան խորխորատ մըն է: Սփիւռքիս գրկուած միջին Թուար ինքզինք փակային կուտայ, փոխանակ ըմբոստութեան եւ հաստուցման գաղափարներուն»:

Թուսիոյ նոր ավերը կ'աշխատին փոփոխութիւն մը յառաջ բերել: Անոնք որոշ թիւով բանտարկեալներ արձակեցին եւ կը խորհին ուրիշներ ալ ազատել: Եւ որոշ չափով բարելաւեցին կալանաւորներու վիճակը: Թէեւ ոչ մէկ նշան կայ, որ ապացուցանէ թէ նոր վարիչները պատրաստ են ջնջելու արգելարանները, կամ ոստիկանական դրութիւնը, ընդհանրապէս: Մեղմացում մը օրուան նշանաբանն է, [illegible] դրութեան, դրաքննութեան եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ:

ԹՌՉՈՂ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՆԵԼՈՒԿԸ

Ֆրանսայի երկնակամարը այս միջոցիս կարծես միակ ժամադրավայրն է եղած բազմաթիւ խորհրդաւոր մեքենաներու:

Նմանօրինակ լուրեր կը հասնին ուրիշ երկիրներէ, նոյն իսկ Պոլսէն:

Այս անծանօթ եթերային առարկաները երբեմն ունին սկաւառակներու երեւոյթը եւ երբեմն ալ կը նմանին գլանիկներու (փուռօ) եւ յաճախ կը ստանան ձաղարի մը ձեւը:

Այս թռչող առարկաները, հակառակ իրենց ձեւի զանազանութեան, ունին սակայն մէկ ու բացարձակ հանգամանք մը, բոլորն ալ արտակարգօրէն արրնթաց են: Ըստ պատահական դիտողներուն մինչեւ հիմա այդ մեքենաներուն արագութեան չափանիշը եղած 6000 կամ 8000 քիլոմեթր ժամական, եւ ոչինչ կրնայ ապացուցանել թէ այդ արագութիւնը մօտ ատենէն պիտի չհասնի… 12էն 14.000 քիլոմեթրի, անշուշտ ըստ տեսնողին երեւակայութեան խոյանքին:

Ընդհանրապէս առանց աղմուկի են: Ծրջապատուած են զօրաւոր լոյսով մը (մինչեւ այժմ տեսնուած լոյսերուն գոյները նարնջագոյն եւ կարմիր են, վաղը թերեւս գոյն փոխեն՝ ու դառնան դեղին կամ ճերմակ) եւ միշտ ալ անհունին մէջ անյայտացած են ակնթարթի մը ընթացքին:

Վերջապէս, ցարդ մարդոց երեւակայութիւնը անոր տուած է ոչ երկրային, այլ երկնային, աւելի ճիշդը Մոլորակային (Հրատը միշտ) հանգամանք մը: Ու փողոցը, տունը, սրճարանին եւ մեթրոյին մէջ, բոլորին բերնին ծամոցը դարձած են թռչող սկաւառակները, իբրեւ օրուան հրատապ հարց:

Միով բանիւ, թռչող սկաւառակները 1954ի մարդոց համար եղած են այն ինչ որ եղած կրնայ ըլլալ 999ի մարդոց համար աշխարհի կործանումին գոյժը:

Բարեբախտաբար ինչպէս գիտենք, 1000րդ դարին չտեսաւ աշխարհին վերջը…

1955 տարին թերեւս պիտի ըսէ թէ ի՞նչ են թռչող սկաւառակները:

Այսօր, ամէնէն լուրջ վերլուծումներուն մէջ անգամ, անոնք կը մնան միայն ու միայն պարզ ենթադրութիւններ:

Ո՞ւր եւ երբ երեւցած են առաջին անգամ թռչող սկաւառակները:

Առանց նկատի առնելու երկու հազար տարի առաջ Հռովմի երկնակամարին վըրայ երեւցած տարօրինակ առարկաները (միշտ սկաւառակի ձեւով) որոնք այն ժամանակ Հռովմայեցիներուն կողմէ փոխանակ «սկաւառակ»ի մկրտուեցան «կըրակէ վահաններ» անունով, մեր օրերուն առաջին անգամ թռչող սկաւառակները երեւան եկան Մ. Նահանգներու երկնակամարին վրայ, ճիշդ եւ ճիշդ 1947 Յունիս 24ին:

Արդարեւ, այդ թուականին է որ ամերիկացի մեծահարուստ մը՝ Քէնէթ Արնոլտ, իր անձնական սաւառնակով երեք հազար մեթր բարձրութեան վրայ Ուաշինկթընի նահանգին մէջ պտոյտ մը կատարած պահուն, յանկարծ օդին մէջ իր աչքերը կը շլանան զօրաւոր լոյսով մը: Մէկ երկվայրկեան վերջ, Քէնէթ Արնոլտ իր գիմացը, օդին մէջ շարուած կը տեսնէ ինը փայլուն սկաւառակներ, կարծես իրարու կցուած, որոնք կը սուրային արտակարգ արագութեամբ մը: Այս տեսիլքը կը տեւէ հազիւ երկու կամ երեք վայրկեան ու յետոյ ամէն ինչ կը չքանայ:

Օդանաւորդը ինքն ալ կ'իջնէ դէպի դետին եւ պատկան իշխանութեանց կը պատմէ իր խորհրդաւոր տեսիլքը:

Թռչող սկաւառակները ծնած էին:

Հազիւ Քէնէթ Արնոլտ իր տեսիլքը պատմած էր եւ ահա ամերիկեան բոլոր թերթերն ալ առանց բացառութեան կը ստանան շանդալից վկայութիւններ նման տեսիլքներու մասին:

Հակառակ անոր որ Մ. Նահանգներու պատկան իշխանութիւնները լուրջ քննութեան մը կը ձեռնարկեն ուսումնասիրելու համար այս տարօրինակ երեւոյթին մասնաւորապէս խակական բնոյթը, սակայն այնքան ալ կարեւորութիւն մը չեն ընծայեր այս հարցին, պարզ այն պատճառով որ չեն ուզեր ժողովուրդը խուճապի մատնել:

Արդարեւ, ամերիկեան օդանաւային սպայ մը, զօր. Սփեց, օր մը ջղայնացած ժողովուրդին խուճապահար վիճակէն, կը գոչէր.

— Եթէ ամերիկեան ժողովուրդը ընդունակ է այս աստիճան տարապայման ըլլալու անգոյ եւ անիրիթ երեւոյթի մը առջեւ, ի՞նչ պիտի ընէ այն օրը եթէ մեր գլխուն իջնէ իսկական հիւլէական ռումբ մը…

Բայց ժողովրդային սանձարձակ երեւակայութիւնը այնքան է խանդավառուած, որ հիւլէական ռումբի մը վտանգը կը նսեմանայ Հրատի բնակիչներուն երկիր

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Բ.— ՄԵՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ու հիմա կը խորհիմ, թէ իրաւունք չունիմ այդ ամբողջ երջանկութիւնը միայն ինծի պահելու: Պարտաւոր եմ ուրիշներն ալ հաղորդակից դարձնել մտածումներուն, որոնք արտայայտուեցան մեր ճամբորդութեան ընթացքին, զգացումներուն, որոնք յորդեցան, սիրտէ սիրտ, անմոռանալի պահերու մէջ:

Պարտաւոր եմ փոխանցել, ուրիշ հայ հոգիներու հուրը, որ բոցավառեց, ջուտացրեց մեզ երկուստեք, ճամբորդներս ու հիւրընկալ հայ բազմութիւնները հաւասարապէս:

Մեր խմբական ճամբորդութեան նիւթը Հայ մշակոյթն էր: Օտար եւ հայ դրագէտներ, մտաւորականներ վերլուծեցին զայն, անցեալին ու ներկային, պանծացուցին անոր մեծ ու անկորնչելի գեղեցկութիւնները:

Խօսուեցաւ նաեւ մեր մշակոյթի դերին մասին, մեր ներկայ կեանքին մէջ: Հարցեր, որոնք առաջնակարգ կարեւորութիւն ունին, մեր գոյութեան հետ սերտօրէն կապուած: Կարեւոր է ուրեմն, որ անոնք կրկին արծարծուին այստեղ, քննուին Սփիւռքին կողմէ, անոր մտածող տարրին կողմէ մանաւորապէս:

Այս հարցերուն կենսական բնոյթը չեշտելով հանդերձ, ես թուղթին կը յանձնեմ այս տողերը աւելի համեստ, եթէ [illegible] գործնական նպատակով մը,— պիտի փափաքէի, որ բոլոր ընթերցողներս այդ նոյն ճամբորդութիւնը կատարէին ինծի հետ:

Ուստի զայն կը վերսկսիմ բոլոր անոնց համար, որոնք ինծի չափ իրաւունք ունէին իմ երջանկութեանս: Գիտեմ, միւս կողմէ, որ անոնք ամէնէն աւելի պէտք ունին այս սրտալին մերձեցումին, այս հոգեկան հաղորդութեան, իրենց հեռաւոր եղբայրներուն եւ քոյրերուն հետ:

Ես ուղեցոյց զայն. այդ հաղորդութիւնը տալ ես հայ ժողովուրդի հոգիէն: Եւ բանի թէ կարենայի իմ նաեւ[?] չատեր առաջնորդել այդ Սուրբ Ուխտին:

Կ'ուզեմ այստեղ ճշդել «երջանկութիւն»ս բառին սահմանը:

Այն բարձրագոյն երջանկութեան մասին է խօսքս, զոր ազնուական ժողովուրդ մը միայն կրնայ պարգեւել զինքը սիրողին իր զաւկին: Զայն կրնայ պարգեւել, իր մշտանորոգ կենսունակութեամբ, մարդկային վեհագոյն իտէալներու իր անսասան հաւատքով, հակառակ ժամանակին ուերններուն, մարդոց տուած վէրքերուն, հակառակ դաւաճանութեանց, անարդարութեանց, հալածանքներուն ու ոճիրներուն:

Կրնայ տալ, իր սանդծագործ հոգիին ամէնօրեայ ու կենդանի օրինակովը

Եւ [illegible], անբացատրելի՝ ոչ մէկուն հետ այն մանր հաճոյքներուն, զորս մահկանացու մարդը կրնայ գտնել այս անցաւոր աշխարհին մէջ, իր օրօրոցէն մինչեւ գերեզմանը…

*

Ճամբորդութիւնս պիտի բաժնեմ երկու մասի.

ա) Եգիպտոս:

բ) Սուրիա – Լիբանան:

Այդ բաժանումը միայն աշխարհագրական չէ, այլ նաեւ հոգեկան, գոնէ ինծի համար:

Փարաւոններու երկիրը առաջին անգամ ոտք կը դնէի: Ամէն ինչ նոր էր ինծի համար, երկիրը՝ իր հինաւուրց քաղաքակրթութեամբ, զայն յաւերժացնող արուեստի մեծ կոթողներով. նոր՝ նաեւ հայութիւնը, որ երկար ատենէ ի վեր հաստատուած, լաւ կազմակերպուած գաղութի մը վարկը կը վայելէ: Ուստի, անծանօթ երկրի մը եւ անծանօթ հայութեան մը գիւտը կ'ընէի Եգիպտոսի մէջ: Մինչ Սուրիա – Լիբանան անծանօթ երկիր մը չէր ինծի համար: Պատանեկութիւնս անցուցած էի հոն, ուր կը վերադառնայի քառորդ դարու բացակայութենէ մը ետք:

Հին ու քաղցր յիշատակներու վերապրում մըն էր աւելի, բաղդատութիւն մը՝ այդ յիշատակներուն եւ ներկայ իրականութիւններուն միջեւ:

Ի փառս Հայ մշակոյթին կազմակերպուած մեր խմբական ճամբորդութեան այս առաջին մասը պիտի կոչեմ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»:

*

Չորս բախտաւոր ճամբորդներ էինք ուրեմն, Չարեքշաբթի, 7 Ապրիլին, Փրանսական Պամպոն չքեղ շոգենաւին վրայ,— Տէր եւ Տիկին Ժան Պալար, Լիւք–Անտրէ Մարսէլ եւ ես:

«Ուխտագնացութիւն» բառը ոչ միայն չափազանցուած եւ անտեղի չէ, այլ եւ կուտայ ճշգրիտ պատկերը, իսկական իմաստը մեր խմբական այցելութեան:

Այլեւս չունինք, աւաղ, մեր պատմական վանքերը, ուր ուխտի կ'երթար մեր ժողովուրդը տարին քանի մը անգամ, խայտաբղէտ թափօրներով, երգելով ու պարելով:

Սփիւռքի մէջ մեր երբեմնի սրբավայրերը կը փոխարինեն մշակութային հաստատութիւնները: Դպրոց մը այստեղ, ակումբ մը կամ թանգարան մը այնտեղ խմբագրութեան մը չէնքը մէկ այլ տեղ:

«Յուսաբեր»ի վեզակերտ շէնքը կը լրացնէ այդ բոլոր պայմանները: Սփիւռքի մեր կեանքին մեծագոյն իրականացումն է ան, ամէն տեսակէտով, եւ լայնօրէն արժանի Հայ Մշակոյթի ուխտավայր կոչուելու:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(2)

(Շար.)

ՎԵՐԱՇԻՆԵՆՔ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ

*

Անցեալ ամառ, Ֆ. Կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը ուրախութեամբ կ'աւետէր թէ Միութիւնը տուն մը գնած է Ժիւրայի օդասուն լեռներուն վրայ, մանուկներու օդափոխութեան կայանին համար :

Միութիւնը սրտաբաց հասարակութեան, պարզեց այն պահանջները զորս անհրաժեշտ է գոհացնել, որպէսզի տունը լաւագոյնս ծառայէ իր նպատակին :

Այսպէս, տունը պէտք ունի մեծ նորոգութեանց, կահաւորումի, ուրեմն մեծ գումարներու: Այդ գործը գլուխ հանելու համար Միութիւնը իր յոյսը դրած է իր ընկերուհիներուն եւ առհասարակ հայ ազգասէրներուն վրայ :

Եղանակը ամառ էր, Միութիւնը սպասեց որ անցնին արձակուրդի ամիսները եւ ամէն ոք վերսկսի իր աշխատանքի շրջանը, որպէսզի կրկին յիշեցնէ կարեւոր ձեռնարկը եւ իր սպասելիքները.

Անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկել անյապաղ եւ օր առաջ տրամադրել անմիջական գումարը, որպէսզի կարելի ըլլայ մինչեւ գարուն վերաշինել տունը եւ օգտագործել ամառը :

Այժմէն բազմաթիւ ծնողներ կը դիմեն մեզի, որպէսզի մեր կայանն ուղարկեն իրենց զաւակները: Այս պահանջներուն համար պէտք է որ նորոգուի տունը:

Ուրեմն, Միութիւնը կը սպասէ անմիջական օժանդակութեան :

Լաւատես է միութիւնը : Մեր առաջին իսկ կոչին արդէն պատասխանած են մասնաճիւղերը, պատասխանած են բարերար ազգասէր անհատներ, որոնց տրամադրած նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի միջոցաւ: Այս առթիւ գեղեցիկ օրինակ մը հանդիսացաւ Ռօանի փոքրաթիւ համայնքը, որ կարելի է ըսել առանց բացառութեան, ինքն իր մէջ հանգանակութիւն մը կատարելով ուղարկած է միութեանս 53 հազարի գումար մը, ինչպէս հրատարակուեցաւ թերթին մէջ: Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին այս գեղեցիկ օրինակին :

Մեր մասնաճիւղերն սկսած են կազմակերպել պարահանդէսներ, խնճոյքներ, որոնց զուտ հասոյթը պիտի յատկացուի տան հիմնադրամին: Վստահ ենք թէ մեր բարեկամները այս տարի բացառիկ առատաձեռնութեամբ պիտի օժանդակեն մեզ, այն գիտակցութեամբ թէ իրենց ծախսած դրամը պիտի յատկացուի ազգօգուտ եւ տեւական հաստատութեան մը:

Ո՞ր հայ կինը եւ հայ մարդը պիտի զլանայ իր աջակցութիւնը, Հայ Մանուկներու Տունը շինելու համար:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ՝

Croix Bleue des Arméniens 48,Rue Etienne Dolet Alfortville (Seine) C.C.P.Paris 5985.07

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ նախագահութեամբ քաղաքին լիսէներու տնօրէնները հաւաքոյթ մը ունեցած են Հոկտ. վերջին: Ներկայ եղած են պետական, հայ, յոյն, հրեայ եւ օտար լիսէներու տնօրէնները. Էսայեանի, Կեդրոնականի եւ Բերայի ուսուցիչներէն Օր. Հերմինէ Գալուստեան, Պ. Պ. Համբարձում Յարութիւնեան եւ Կարապետ Քիւրքճեան եւս մասնակցեցան հաւաքոյթին: Հրաւէրին նպատակն էր խորհրդակցիլ տարեմուտին առթիւ, դպրոցներու պակասներուն եւ պէտքերուն մասին :

ՊՈԼՍՈՅ կաթոլիկ համայնքին հոգեւոր պետը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է տասներկու եկեղեցիներու մատակարարութիւնը ու յանձնաժողովը, կը գրէ «Մարմարա»: Այս առթիւ վէճ ծագած էր վիճակաւոր Արքեպիսկոպոսին եւ հասարակութեան միջեւ եւ կը տեւէ տարիներէ ի վեր: Ցարդ հաշտեցողութեան բոլոր փորձերը ձախողած են: Կարտինալ Աղաճանեան Պ. Միքայէլ Հէքիմեանի եւ Նորայր Գալեանի ուղղուած նամակներով կը յանձնարարէր հոգեւոր պետին հետ համերաշխօրէն մատակարարել հոգեւորական կալուածները ու յարգել երկրին օրէնքները: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ աշխարհականները յօժարութեամբ ընդառաջ գացած են կաթողիկոսի թելադրանքին :

«ՏԱՏԵԱՆԻ ժառանգորդները շահեցան» կը գրէ «Վէճէ Փոսթասը»: Օսմանեան կայսրութեան օրով գործող Արքունի փոստարանի պետ Յովհ. Տատեանի ժառանգորդները դատ բացած են [illegible] կառավարութեան դէմ, տիրանալու համար իրենց կորսնցուցած հողերուն: Թերթը կ'աւելցնէ թէ Եշիլ գիւղի (Սան Սթեֆանօ) օդակայանը կառավարութեան ձեռքէն պիտի ելլէ, քանի որ Տատեանի հողերուն վրայ կը գտնուի: «Հուրիէթ» թերթը կը գրէ թէ Տատեանի ժառանգորդները շահած են: Յովհ. Տատեան Սուլթան Ազիզի օրով գնած էր այս հողերը, որոնց գինը շատ բարձրացած է այժմ: Տատեանի ժառանգորդները եգիպտահպատակ են եւ օգտուելով 1926ի Թրքական–եգիպտական համաձայնութենէն՝ դատարան դիմած են բռնագրաւուած հողերը ետ առնելու համար:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ վախճանած է Մեսրոպ քհնյ. Էլմաճեան, Նոր Մարաշի Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը: Ծնած 1883ին Մարաշի մէջ, քահանայ կը ձեռնադրուի 1927ին Սահակ կաթողիկոսի կողմէ: Եւ 23 տարի կը պաշտօնավարէ Նոր Մարաշի մէջ: Ան յարգուած ու սիրուած էր իր հօտէն :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ յանկարծամահ եղած է Պ. Վարդան Տէրունեան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը վերջերս Տիարպէքիր այցելած ատեն, ճաշի հրաւիրուած են նաեւ Հայոց հոգեւոր հովիւր, Արսէն քահանայ եւ ճարտարապետ Յ. Սարաֆեան: Վարչապետը հարցումներ ուղղած է քաղաքին Հայերու մասին: «Շարք Փոստասը» թերթը իր Սեպտեմբեր 28ի թիւին մէջ կը հրատարակէ երկար տեսակցութիւն մը Պ. Յարութիւն Սարաֆեանի հետ՝ որ անձնուիրաբար պատրաստած է Տիարպաքիրի մէջ շինուելիք «Իմամ Հաթիպ Օքուլու» մեծ շէնքին յատակագիծը: Շէնքը պիտի ըլլայ երեք յարկ, պիտի շինուի 8800 քառ. մեթր տարածութեան մը վրայ եւ պիտի արժէ աւելի քան մէկուկէս միլիոն ոսկի: Պիտի ունենայ 21 դասարան, 300 ուսանող, եւայլն.

... արշաւելու գաղափարին առթած ահաւորագին առջեւ ...

Ամերիկացի գիտունները սակայն լաւ են գրեթէ: Մեծանուն աստղագէտ Հայնէք, որ դասախօս է Օհայոյի համալսարանին մէջ, այս առթիւ որոշ ու ճշգրիտ յայտարարութիւն մը չէ բրած տակաւին: Նոյնը եւ Տօքթ. Լընկի համար, որ յայտնի գիտուն մըն է աստղագիտական աշխարհին մէջ:

Ամերիկայի երկնակամարէն նոր, այսօր Թռչող ափսէտակները արշաւած են Ֆրանսա:

Սակայն Ֆրանսայի զուարթամիտ ժողովուրդը հեռու է խուճապի մատնուելէ:

Ընդհակառակն, Թռչող ափսէտակները ծիծաղի եւ զուարճութեան անսպառ պաշար հայթայթած են Ֆրանսայի «հիւմօրիսթ»ներուն եւ «շանսոնիէ»ներուն համար :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք չէք–փօսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար: Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ: Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31էն դադրեցնել բոլոր անպատասխան մնացած բաժանորդագրութիւնները:

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի նպաստեն դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 Լիր: Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քաֆիէրի 3, Միլանօ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Զաւէն Խաչատուրեան այն ճշմարիտ եւ իրական արուեստագէտներէն մին է, որ մեր սրտերը կը լեցնեն հպարտութեամբ :

Թէեւ ան պիտի կրնայ իր ընտրած զանազան յայտագրերու թիւերուն մէջ շատ աւելի գոհ ձգել մեզ, բայց երբ կը հասնինք այն մասին, ուր Պաքի «Պալատ է Ֆիւկ»ը կը հրամցնէ մեզի, կը գտնենք իր մէջ ապացուցուած խոր հասկացողութիւն մը :

Օհան Տուրեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

1) Այս տարի Քէմպրիճ գումարուած միջազգային համագումարը 23րդն էր, եւ ոչ թէ ԺԳ.ը, ինչպէս գրած էի սխալմամբ:

2) Հայագիտութեան բաժինը հաստատելու գաղափարը յղացած էր Պ. Տ. Ջիթունի, 1948ի ժողովին առաջարկ մը ներկայացնելով: Այս առաջարկը ընդունուած էր եւ գործադրուեցաւ այս տարիի Քէմպրիճի համագումարին մէջ: Այնուհետեւ հայագիտութեան բաժինը կը մնայ իբրեւ ուրոյն պատմագիտական ճիւղ :

Կը մաղթենք որ մինչ այդ հայ բանասէրները լուրջ ուսումնասիրութիւններ պատրաստեն, 1957ի համագումարին ներկայացնելու համար :

3) Գրութեանս մէջ մոռցած էի խօսիլ Պ. Ա. Գատմայրեանի բերած նիւթին մասին — «Հայ ժողովրդական տարրերու մուտքը հայ եկեղեցական երաժշտութեան մէջ»:

Շատ հետաքրքրական նորութիւն էին իր յայտնութիւնները. Մինչ արեւմտեան եկեղեցիներու մէջ ԺԶ. դարու վերջերը միայն եկեղեցական երաժշտութիւնը ազդուած է ժողովրդական մօթիւներէ, Հայ. եկեղեցիին մէջ սկսեալ ԺԱ. դարէն անոնք մուտք գործած են Հայոց մէջ, [illegible] «Տարածեալ» եւ ուրիշ մեղեդիներ եւ աղօթքներ 11րդ դարէն սկսեալ երգուած են Հայոց եկեղեցիներուն մէջ, ժողովուրդին հասկնալի դարձնելով աղօթքներու լեզուն, միեւնոյն ատեն սիրել տալով այդ կարգի աղօթքները :

Պ. Ա. Գատմայրեան բաղդատեց ժողովրդական – եկեղեցական երգերու եղանակները մեր ներկայ ժողովրդական երգերու եղանակներուն հետ

Փափաքելի էր որ դասախօսը իր ուսումնասիրութիւնը ներկայացնէ Ֆրանսահայ լսարանին

Մ. ՎԱՂԱՐՇ

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան 12 բանտարկեալներ Թեհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ լրտես եւ հայրենադաւ : Այս երկրորդ խումբն է որ մահուան կը դատապարտուի: Բոլորն ալ վերաքննութեան դիմած են : Համագումար 24 հոգի են մահապարտները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԵՏՔԸ...

— Իսկոյն, կը պատասխանէ Զեյլիգ ու կը բերէ գաւաթները, անուշ ըլլայ, ընկերներ :

Կողոլէ իր կախ յօնքերուն տակէն վեր կը նայի :

— Դուն մեր ընկերը չես, կը քրթմնջէ ան :

Զեյլիգ չէշը թեւին տակ կ'առնէ :

— Էհ, աղէկ. որ չեմ՝ ուրեմն չեմ, կ'ըսէ ու կ'երթայ իր տեղը:

Յօժարակ շրջանը կ'ապարէ Վիլլի: Տիարզէն արդէն կէս գինով է :

— Ուրեմն, Զեյլիգ, դուն պառաւ փաշտային մամուկ, այլեւս կիճ պիտի չստանանք քենէ, հէ՞: Եկուր հատ մը խմէ մեզի հետ

Ու Տիարզէն այնպէս կը զարնէ իր նախկին զինուորի ուսին, որ ըմպելիքը անոր մօրուք կ'երթայ: Տարի մը առաջ ան նման վարմունքի համար պատերազմական ատեանի առջեւ կը քաշուէր կամ յիմարանոց կը դրուէր :

Կողոլէ նայուածքը մերթ սպասարկութեան սեղանէն դէպի իր գաւաթը կը դարձնէ, մերթ անկէ նորէն դէպի սեղանը եւ գարեջուրի ծորակներուն քով [illegible] փոփոխութեանց մարդը : Ու, թօթուելով գլուխը, կը դիմէ ինծի.

— Ասիկա իրապէս ուրիշ մարդ մըն է, կ'ըսեմ :

Ես նոյն զգացումը ունիմ: Ես ալ չեմ կրնար այլեւս ճանչնալ Զեյլիգը: Ան այնպէս ձուլուած էր իր համազգեստին եւ յուշատետրին հետ, որ ես հազիւ [illegible] էի երեւակայել զինքը շապիկով, մանաւանդ իբրեւ գինեպան: Ու հիմա ան իրեն համար գաւաթ մը կը բերէ եւ թոյլ կու տայ որ Տիարզէն իրեն «դուն» ըսէ եւ ուսին զարնէ, այն Տիարզէնը, որ առաջ աչքի մըն էր իր հանդէպ: Վայ սատանայ, ինչպէս շրջեցաւ աշխարհը.

Վիլլի կ'ուզէ խրախուսել Կողոլէն եւ կը խթէ անոր կողը:

— Ուրե՞մն :

— Չեմ գիտեր, Վիլլի, կ'ըսէ Ֆերդինանդ, — դարձեալ, ըթին – բերնին թէ ոչ : Իրաւ որ ես այսպէս չէի [illegible] ինծի գործը: Մէկ մը նայէ թէ ինչպէս ան կը դառնայ մեր շուրջը: Այս պարագաներու տակ մարդ կրնա՞յ այլեւս փափաք ունենալ.

Տիարզէն կ'ապարէ ու կ'ապարէ: Անոր համար ահագին հաճոյք է տեսնել՝ թէ ինչպէս իր զինուորը իրեն պատճառով շարունակ աստին ու անդին կը նետուի :

Զեյլիգ եւս արդէն բաւական ճնկած է: Բուլղարի իր գանկը կը շողայ մասամբ ըմպելիներէն, մասամբ ալ յաջող առեւտուրի պատճառած ուրախութենէն:

— Եկէք մոռնանք ամէն. թշնամանք — կ'առաջարկէ ան, — իբրեւ խաղաղութեան նշան՝ ես շրջան մը ռոմ կը հրամցնեմ :

— Ի՞նչ, կը գոչէ Կողոլէ ու կը շակուի:

— Ռոմ, շէշ մըն ալ հոն, պահարանին մէջ ունիմ, կ'ըսէ Զեյլիգ անհոգ ու կ'երթայ ռոմը բերելու :

Կողոլէ այնպիսի երեւոյթ ունի, որ կարծես գլխուն հարուած մը ստացած ըլլայ. ու սեւեռուն նայուածքով կը հետեւի Զեյլիգին

— Ան այլեւս չի յիշեր այն պատմութիւնը, Ֆերդինանդ, կ'ենթադրէ Վիլլի, [illegible] պատերազմին պիտի չյանդգնէր նման առաջարկ ընելու :

Զեյլիգ կը վերադառնայ եւ կը լեցնէ սափորները: Կողոլէ կը դիտէ զայն [illegible] նայուածքով:

— Դուն այլեւս չե՞ս յիշեր, թէ ինչպէս փախեդ ռոմ կլլած էիր: Իրապէս դուն [illegible] գինարանի մէջ, ի՞նչ կ'ըսես :

Զեյլիգ ձեռքով հաշտարար շարժում մը կ'ընէ :

— Ատիկա արդէն շատոնց եղած անցած բան մըն է, կ'ըսէ ան, ատիկա արդէն ճիշդ չէ այլեւս :

Ֆերդինանդ նորէն կը լռէ: Եթէ Զեյլիգ գէթ անգամ մը խիստ պատասխանէր, փոթորիկը իսկոյն պիտի պայթէր: Սակայն Զեյլիգի այս վիճողութիւնը զինաթափ կ'ընէ ու անվճռական կը դարձնէ Ֆերդինանդը :

Տիարզէն կը հոտուըտայ, ու մենք ալ քիթերնիս վեր կը քաշենք: Ռոմը իրապէս աղէկ է: Գաւաթնիս իրարու կը զարնենք ու կը խմենք :

Կողոլէ վար կը նետէ իր գաւաթը :

— Ես չեմ ուզեր որ ինծի բան մը հրամցնեն :

— Վայ անիրաւ, կը գոչէ Տիարզէն, այն ատեն կրնայիր քու բաժինդ ալ ինծի տալ:

Ու կը փորձէ մատներով փրկել այն՝ ինչ որ կարելի է: Հարկաւ, ոչ շատ բան:

Գինետունը կը պարպուի :

— Գոցելու ատենն է, կը յայտարարէ Զեյլիգ ու կ'իջեցնէ [illegible] : Մենք առջի կ'ելլենք :

— Էհ, Ֆերդինանդ, կը հարցնեմ ես:

Ան կը թօթուէ գլուխը, տակաւին կորսուած չէ ճշդել ընելիքը: Ասիկա այլեւս բուն Զեյլիգը չէ, այս ապաշաւողը :

Զեյլիգ կը բանայ մեր առջեւ դուռը :

— Ցտեսութիւն, պարոններ, բարի հանգստութիւն :

— Պարոններ, կը հռհռայ Տիարզէն, պարոններ... իսկ առաջ «խոզեր» կ'ըսէր :

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
Կ'ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ

Խ. Միութիւնը ընդունեց անցեալ շաբաթ, Գ. Վիշինսկիի բերնով, զինաթափութեան համար միացեալ յայտարարութիւն մը ընելու արեւմուտքի առաջարկը: Դէպքը ինքնին աննախընթաց է: Ցարդ պայման դրած էր որ հիւլէական բոլոր պահեստները փճացուին ընդհանուր զինաթափութեան վերաբերեալ համաձայնութիւն մը ստորագրուելէ առաջ: Հիմա այդ մասին խօսք չկայ: Անշուշտ ներկայիս, հարցը կը կայանայ միայն զինաթափութեան մասին ընդհանուր փափաքը հրապարակող փաստաթուղթի մը ստորագրութեան մէջ: Ուրեմն «գործէ» տարբեր, խօսք է տակաւին: Բայց յատկանշական է այն կէտը թէ յայտարարութեան տակը Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան ստորագրութիւնները պիտի երեւան կողք-կողքի:

ՄԱԿի մէջ կարծիքները բաժնուած են: Ոմանք կը կարծեն թէ Մոսկուայի մէջ նոր խաղին առջեւ կը գտնուին, թէ ան կը փորձէ գործադրութեան դրուելէ առաջ վիժեցնել Լոնտոնի համաձայնութիւնները, իսկ ուրիշներ լաւատես են եւ կը խորհին թէ Խորհ. իշխանութիւնը անկեղծօրէն կ'ուզէ յաջողցնել զինաթափութեան ծրագիրը: Որովհետեւ իսկական ճիգ կ'ընէ Միութեան մէջ կեանքի մակարդակը բարձրացնելու, ի վնաս ռազմական պիւտճէին: Բայց երադեկ շրջանակները դեռ վերապահ են եւ զգոյշ: Մոսկուայի յանկարծական որոշումը կրնայ նաեւ հետապնդել ուրիշ նպատակներ: Ամերիկայի ռազմական ճարտարարուեստի կասեցումով՝ տնտեսական տագնապ առեղծել արեւմուտքի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ համաձայնութիւնը պիտի կնքուի այսօր, երեքշաբթի, համաձայն վերջին լուրերու:

ՄԱՐՈՔԻ մայրաքաղաքին մօտ ոստիկան մը սպաննուեցաւ: Ֆէզի արաբական թաղին մէջ ալ 15 հոգի վիրաւորուեցան, ռումբ մը արձակուած ըլլալով:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ համագումարը փակուեցաւ կիրակի ցերեկ Մարսէյլի մէջ: Նախագահ ընտրուեցաւ վերստին Մառթինօ-Տեփլա 746 ձայնով 689ի դէմ Տալատիէի: Վարչապետը այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, որ ընդունուեցաւ իբրեւ ուղեգիծ, կուսակցութեան նոր տարեշրջանին: Նախագահ եղած կարեւոր ելոյթով մը ջատագովեց Մենտէս Ֆրանսը չեշտելով թէ «այդ բացառիկ մարդուն կը ձգէ արմատական կուսակցութեան ապագան»:

ԱՆԳԼԻԱ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւններ վերսկսան

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ երկու կարեւոր յաղթանակներ տարաւ շաբաթ եւ կիրակի: Անսպասելի էր Հանովրի մէջ Գերմանացիներուն պարտութիւնը, թէեւ այս վերջիններէն կը պակսէին 5–6 լաւ խաղացողներ: Ֆրանսան յաղթեց 3–1ով: Կիրակի, Լիոն, Ֆրանսան կրկին յաղթական ելաւ միջազգային ուրիշ հանդիպումի մը մէջ (Ֆրանս – Սառ 3–1): Այս յաղթանակները մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին Ֆրանսական բոլոր շրջանակներուն մէջ ուր լուրջ վերապահութիւններ կային Ազգային խումբին ուժին նկատմամբ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք փոխան ծաղկեպսակի Մարիամ Գոնեալեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները ըրին Կ. Խաչի դրամարկղին: Սեդրակ Թումիկեան, Զ. Քէնտէրեան, Կիրակոս, Գէորգ Հալաճեան եղբայրներ, Ա. Գոնեալեան հազարական ֆր.: Ց. Վարդուկեան, Խաչիկ Մարգարեան, Մ. Ճերմակեան, Տ. Համբարձումեան, Խ. Հաթիկեան, Ծ. Տօնիկեան, Կ. Վարդանեան, Ե. Գալթաճեան, Վ. Վարդանեան, Ա. Քէնտէրեան, Ա. Միքայէլեան, Հ. Թաշճեան, Կ. Տօնէրեան 500ական, Ա. Մարգարեան, Մ. Ցակոբեան եւ Պ. Զէնտէեան 300ական:

★

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմինը Այրի Տիկ. Ե. Տամլամեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Խօժէնի Պօյաճեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հայթայեանէ երկու հազար:

[illegible] մահուան առթիւ,

Պ. Զարեհ Զուհաճեանէ երկու հազար:

Ինչպէս նաեւ ի նպաստ Ֆէսանվիլիէի օգտախնդրութեան կայանին, Պ. Փափազեանէ, Պ. Ժիրայր Տամլամեանի միջոցով, երեք հազար ֆրանք, Պ. Ժ. Զ. է, Պ. Բ. Տամլամեանի միջոցով հինգ հազար:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաքօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները վաղը:

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ԵՒԱՐԴ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:

Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները:

Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք:

արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր —

Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84

Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ,

32, Rue de Trèvise, PRO. 86-60

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մազէնոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանը): Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3.30ին:

Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Պատ. Մ. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին: Միրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երգախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսքի (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Համազգայինի Մշակ. Ընկ. Մարսէյլի մասնաճիւղը շուտով կը վերսկսի իր գործունէութիւնը: Ինչպէս անցեալին մէջ, տեղի պիտի ունենան պարբերական դասախօսութիւններ, (հայերէն եւ ֆրանսերէն) Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ: Շուտով պիտի տօնուի «Համազգային Ընկերութեան» 25ամեակը, հանդիսաւորապէս:

Կը խնդրուի բոլոր գրասէր հայրենակիցներէն՝ անդամ արձանագրուիլ վարչութեան միջոցաւ, աւելի զօրացնելու համար մեր Միութիւնը:

Քարտուղար ԱԶԳԻՆ, նախագահ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յարութիւն Մերտինեան եւ Մերտինեան ընտանիքը, Պ. Ալեանաքեան, Այրի Տիկին Մարկոսեան (Կափ), Պ. Պ. Մերտինեան եւ Փէշէնթեան (Փարիզ), Պ. Պ. Փասխօ Քափքէր եւ Ցովակիմեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ ազգականին Այրի Տիկին Բումբի Մերտինեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 3 Հոկտ. 1954, Մարսէյլի մէջ:

Նոյնպէս շնորհակալութիւն Ամասիոյ Հայր. Միութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային ընկ. մայրենի լեզուի, պատմութեան, գրականութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացները կը վերսկսին Հոկտ. 20ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէոն Կամպէթա): Արձանագրուիլ նախօրօք կամ Հոկտ. 20ին իրիկունը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆի ժողովը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քասէ սրճարանի վերնասրահը, այս չորեքշաբթի երեկոյ: Նիւթն է — Հարցուփորձ մը՝ ազգապահպանման հարցի մասին՝ ի՞նչ գործնական միջոցներով կարելի է ապահովել Սփիւռքի ազգ. կեանքը: Ներածական՝ Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԷ: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * MERCREDI 20 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7301 30e ANNEE · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2912

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՆԱՄԷՋ Վ.ԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ի յառաջագունէ որոշած ըլլալով ժխտել արեւմտահայ աշխարհաբարին գոյութեան իրաւունքը, պրոֆ. Վլատ Գրնըցեանու «տասը հաշիւներ»ը կը վերագրէ բոլոր անոնց որ պայքար կը մղեն Երեւանի յետադիմական ուղղագրութեան եւ «պետական» կոչուած թխածոյ լեզուին դէմ։

Ո՞ւր էին այսօրուան նորելուկները, երբ մենք նոյն պայքարը կը մղէինք Ա. Ահարոնեանի, Յովհ. Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Մ. Վարանդեանի, Շիրվանզադէի եւ ուրիշներու դէմ, որոնք հաճոյքով կը լսէին։

Կարելի՞ է բաղդատել անոնց կարգ մը օտարաբանութիւնները այսօրուան խառնիճաղանճին հետ ուր տգիտութիւնը, կամայականութիւնը եւ բռնութիւնը «լեզգինքա» կը պարեն, տարիներէ ի վեր։

Մեր դիմակաւոր դպիրները նկատում կը տանենն ամէն քննադատութեան մէջ։

Ռումանացի դասախօ՞սն ալ վարակուած է նոյն մոլութենէն, բոլշեւիկեան կաթ ծծած ըլլալով։

Հայկարան դասախօսը կը գրէ, սրտառո՜ւչ պարզամտութեամբ.

— «Սովետական Հայաստանի մէջ խօսուած լեզուն, շնորհիւ երջանիկ զարգացման մը, դարձաւ անհամեմատ կերպով աւելի հարուստ, աւելի կատարելագործուած եւ արտայայտիչ լեզու մը»։

Երկրորդ յօդուածին մէջ ալ կը կրկնէ.

— «Սովետական Հայաստանի գրական եւ ազգային լեզուն կարողացաւ հասնել կատարելութեան շատ բարձր մակարդակի մը, նոր բառամթերքով».

Ափսո՜ս, — չունի եւ չի կրնար ցուցնել։ Եթէ փորձէ, փաստերը իրեն դէմ են։

Վասն զի, բոլշեւիկեան իշխանութիւնը կանգ չառաւ որեւէ միջոցի առջեւ, կատարեալ խառնիճաղանճի մը վերածելու համար այդ լեզուն, բառակազմութեամբ, քերականութեամբ եւ շարադրութեամբ։

Հրապարակաւ կը հրաւիրենք Գ. դասախօսը որ ապացուցումներ կատարէ բարեխղճօրէն։

Այն ատեն պիտի տեսնէ որ եթէ հինգ հարիւր բառ աւելցուցած են 33 տարուան ընթացքին, 450ը բոլորովին օտար է, չինծու, մակաբոյծ եւ անճաշակ։ Օտարաբանութիւն մը որ լեզուն կ'աղճատէ։

Իսկ այդ խարդախ պատուաստին դէմ, հարիւրաւոր հայրաղատ, ճկուն, բովանդակալից բառեր մահուան դատապարտուած են, բռնութեամբ, տգիտութեամբ եւ կուսակցական հաւատաքննութեամբ.

Այսպէս, խեղճերը կը վախնան որ քրիստոնէութեամբ վարակուած կ'ըլլան, եթէ ուրացող կամ հաւատուրաց գրեն, փոխանակ «ռենեգատ»ի։

Եւ կամ «բուրժուա–նացիոնալիստ» հոսանքին հետեւած կ'ըլլան, եթէ մէկզի դնեն սա բարբարոս կազմութիւնները, — Պրըմիէր–մինիստր, (վարչապետ), վիցէ–պրեզիդենտ (փոխ–նախագահ), սեսիա (նստաշրջան), ասամբլիա (ընդհ. ժողով) եւն.։

Պրոֆ. Գրնըցեանու տեղ մը կ'ըսէ.

— «Հայերէն լեզուն այնքան հարուստ է իր արտայայտութիւններով որ մեր երկրի (Ռումանիա) Հայերը, որոնք կը խօսին «արեւմտահայ» բարբառը, երբեմն դժուար կը հասկնան Սովետական Հայաստանի թերթերու եւ հանդէսներու կարգ մը արտայայտութիւնները, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ ետ մնացած է «արեւմտահայ» բարբառը»։

Պատիւ ունինք յայտարարելու Գ. դասախօսին թէ՝ այդ Հայերը այնքան լաւ գիտեն իրենց մայրենի լեզուն որ, չեն հանդուրժեր կատարուած աղճատումներուն։

Արեւմտահայ աշխարհաբարը չէ որ ետ մնացած է, այլ սովետական կոչուած բարբառը, խախտելով մայրենի լեզուին հիմքերը։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՅԱՆԳԻԼ

Երէկ, երեքշաբթի, սկսան քաղաքական բանակցութիւնները Փարիզի մէջ, առաջինը՝ Սարի մասին. Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները գլուխ գլխի խորհրդակցութիւն մը ունեցան, լաւագոյն տրամադրութիւններով։ Ինչպէս յայտնի է, այս վէճին կարգադրութիւնը սերտ կապ ունի միւս բանակցութեանց հետ, որոնք պիտի կատարուին այսօր, չորեքշաբթի եւ վաղը, հինգշաբթի։

Իրազեկներու կարծիքով, կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ Սարի մասին։ Գերմանները նոր ծրագիր մը պատրաստած են, ջնջելու համար տնտեսական սահմանափակումները Գերմանիոյ եւ Սարի շրջանին միջեւ։

Աւելի մեծ լաւատեսութիւն կը տիրէ Լոնտոնի համաձայնութեան վերաբերեալ բանակցութեանց մասին։ Վերջին շաբաթներու ընթացքին բաւական աշխատանքներ կատարուած են, կարգ մը դժուարութիւններ հարթելու համար. Չորս արտաքին նախարարները անհրաժեշտ հրահանգներ տուած են այսօրուան խորհրդաժողովին համար։ Գլխաւոր կնճիռներէն մին էր սպառազինութեանց հակակշռի խնդիրը. Ֆրանսացիները բաւական ճամբայ կտրած են, հսկողութեան ենթարկելի զէնքերու ցանկի մասին. բայց կարգ մը խնդիրներ դեռ առկախ կը մնան։ Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը պիտի քննուի այսօր, չորեքշաբթի։ Վաղը տեղի պիտի ունենայ ինը զինակից պետութեանց արտաքին նախարարներու ժողովը, իսկ ուրբաթ օր նիստի հրաւիրուած է Ատլանտեան Խորհուրդը։

Մէկ խօսքով՝ վճռական շաբաթ մը, Եւրոպայի համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԹՐԻԵՍԹԻ համաձայնութիւնը ամէն կարելիութեան դուռ կը բանայ որպէսզի ստեղծուի Իտալեւ-Եուկոսլաւ սերտ գործակցութիւն» յայտարարեց Մարաջախտ Թիթօ, Պելկրատի մէջ։ Ցետոյ աւելցուց, թէ շնորհիւ իր արտաքին անկախ քաղաքականութեան, Եուկոսլաւիան խաղաղութեան նպաստող տարր մըն է աշխարհի մէջ։ Վերջացնելէ առաջ ըսաւ «Արտասահմանի մամուլը սխալմունքի մէջ է եթէ կը կարծէ թէ, կը դիմենք դէպ ի Մոսկուա։ Մենք բնաւ վերարկու չենք դարձուցած»։

ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Մ. Նահանգներ պիտի երթայ, ամերիկեան հանրային կարծիքին բացատրելու թէ ինչպէս կը տեսնէ ինք ապագայ Գերմանիան երբ ան ըլլայ ինքնիշխան եւ զինուած։ Երկու ճառ պիտի խօսի, մին 29 Հոկտ.ին Ուաշինկթըն, միւսը 1 Նոյեմբերին Քոլումպիա համալսարանին մէջ։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ ներում շնորհեց համայնավար տասը մահապարտներու։ Պիտի գնդակահարուէին երէկ առտու։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընտրութիւնները կատարուեցան այնպէս ինչպէս կը կատարուին արեւելեան պլոքի երկիրներուն մէջ։ Ազգային ճակատին ցանկերը ստացան քուէներու թիւին 999.3 առ հազարը։ 12 միլիոն քուէարկողներէն 98.4 առ հազարը չմասնակցեցան։ 250.000 հոգի կամ ձեռնպահ մնացին, կամ «ոչ» քուէարկեցին, եւ կամ ճերմակ քուէ տուին։ Վարչաձեւին «հակառակորդներուն» թիւը 50 հազար աւելի է քան թէ 1950ին։

ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼՈՒ

Լոնտոնի հանրակառքի սենտիքաներուն վարիչները կոչ մը ուղղեցին, դադրեցնելու համար գործադուլը որ կը տեւէ եօթը օրէ ի վեր։ Միեւնոյն ատեն նաւահանգիստի բանուորներու գործադուլը կը ծաւալէր Լիվրփուլի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ։ Անգլ. թերթերը կը գրեն թէ Լիվրփուլի նաւահանգիստի 17.500 բանուորներուն աւելի քան կէսը մերժեց միանալ գործադուլին, ընդհ. ժողովէ մը ետք։

Այնպէս որ, խառնաշփոթ վիճակ մը կը տիրէ նաւահանգիստին մէջ։ Յայտնի չէ թէ շարժումը պիտի ծաւալի՞ թէ կէս ճամբան պիտի մնայ։ Կառավարութիւնը կը սպառնայ զինուորական միջոցներ ձեռք առնել։

Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, 26.281 բանուորներ կը մասնակցին Լոնտոնի գործադուլին, անշարժութեան դատապարտելով 144 նաւեր։ Լիվրփուլի բանթողներուն թիւն է 7100, ուրիշ նաւահանգիստի մը մէջ՝ 1493։ Սաութէմփթընի նաւահանգստին բանուորները որոշում չեն տուած տակաւին։ Հըլի բանուորներն ալ սպասողական դիրք մը բռնած են։

Հանրակառքի բանթողներուն մեծ մասը տրամադիր է գործադուլը դադրեցնելու, անմիջապէս բանակցութիւններ կատարելով գործատէրերուն հետ։

Գ. ԻՏԸՆ այսօր Փարիզ կը հասնի մասնակցելու համար Ատլանտեան Կազմակերպութեան նախարարական ատեանին վրայ ըլլալիք ժողովին, իրեն կ'ընկերանայ Գ. Հարոլտ Մաք Միլան, Անգլիոյ Ազգ. պաշտպանութեան նոր նախարարը։ Ինչպէս գիտէք, անգլիական դահլիճը վերջերս ունեցաւ ներքին կարեւոր փոփոխութիւններ։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ներքին քաղաքականութեան անմիջական նպատակներէն մէկն է բնակարաններու շինութեան հարցը։ Այս ուղղութեամբ 12 նոր օրէնքներ պիտի հրատարակուին շուտով, որոնք ուղղակի պիտի նպաստեն կամ քաջալերեն շինութիւնները։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ առթիւ երկու դէմ առ դէմ հանուեցան Թիւրիէն, (ձերբակալուած) եւ Գ. Մոնօ (Նախկին ազգային պաշտպանութեան տնօրէն, ազատ)։ Նախկին Փըլֆէ, Գ. Գայյօն ալ հարցաքննուեցաւ։

ԱՐՆԻՄՏ. ՓԵՐԼԻՆԷՆ «Թելէկրաֆ» կը յայտնէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի պարպէ արեւելեան Գերմանիան, Դեկտ. 31էն առաջ։ Լուրը պաշտօնական չէ, բայց թերթը կ'երաշխաւորէ թէ «վստահելի աղբիւրներէ» ստացած է։ Ըստ նոյն աղբիւրին, Մոսկուան պիտի պահանջէ արեւմտեան պետութիւններէն որ իրենք ալ ետ քաշեն իրենց ուժերը, որովհետեւ անընդունելի է օտար ուժերու ներկայութիւնը երկու ինքնիշխան Գերմանիաներուն մէջ։

ՀՈԿՏ. 18ԻՆ աննախընթաց տաք մը ըրաւ Փարիզ։ Օդերեւութաբանական գեկոյցը կը մատնանշէ թէ 24 աստիճանի ջերմութիւն մը բնաւ չէ եղած ոեւէ ատեն տարուան այս շրջանին։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԷ կիսաքանդ Օրլէանվիլի վերաշինութիւնը պիտի սկսի 25 Հոկտեմբերին, յայտարարեց Գ. Միթէրան քաղաքին բնակիչներուն։

ՀԵՂԵՂԱՆՄԱՆ անձրեւներ, որոնք 48 ժամէ աւելի է որ կը տեղան, կը սպառնան ողողել հիւսիսային Անգլիան։ Բազմաթիւ գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ ջուրը արդէն փողոցները ծածկած է 30 սմ.ի խորութեամբ։ Ծածկուած են նաեւ ճամբաներ եւ երկաթուղագծեր։ Օդերեւութաբանական տպաւորութիւնը կը յայտնէ թէ անձրեւները դեռ պիտի շարունակուին նոյն սաստկութեամբ։ Ազդու միջոցներ ձեռք առնուած են կառավարութեան կողմէ։

ՆԵՀՐՈՒ — ՀՕ ՇԻ ՄԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Փէքին մեկնելէ առաջ, Նեհրուն մէկ ու կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ հիւսիսային Վիէթնամի նախագահին հետ, որ զինք ընդունեց դրկաբաց՝ նախագահական պալատին մէջ։ Տեսակցութեան պաշտօնական մասին ներկայ գտնուեցան միայն համայնավար լրագրողները։ Յետոյ երկու պետական մարդիկը առանձնացան։

Նախքան տեսակցութիւնը, Նեհրուն կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ մամուլին։ «Ոչ մէկ մասնաւոր խնդիր գոյութիւն ունի Հնդկաստանի եւ Վիէթնամի ժողովրդական հանրապետութեան միջեւ։ Շատ ուրախ պիտի ըլլայի եթէ նախագահ Հօ Շի Մին տար ինծի իր կարծիքը հարաւարեւելեան Ասիոյ մասին»։ Յետոյ աւելցուց թէ ներկայիս Հնդկաստանը չէր կրնար պաշտօնապէս ճանչնալ Հնդկաչինի չորս կառավարութիւնները, որովհետեւ միջազգային յանձնախումբին մէջն ըլլալով պէտք էր պահէր բացարձակ չէզոքութիւն մը։

Տեսակցութեանց ընթացքին կը թուի թէ Հօ Շի Մին երաշխաւորած է Լաոսի եւ Քամպոճի ինքնիշխանութիւնը եւ յայտնած իր խաղաղասիրական դիտաւորութիւնները։

Տեսակցութենէն ետք պաշտօնական գեկոյց մը հրատարակեցին։ Հօ Շի Մին առանց վերապահութեան կը յարի Նոր Տելհիի հինգ սկզբունքներուն, որոնք կը բնորոշեն Հնդկաստանի եւ Չինաստանի փոխյարաբերութիւնները, եւ կը հաստատէ թէ Վիէթնամի ժողովրդական Հանրապետութեան յարաբերութիւնները Լաոսի եւ Քամպոճի հետ, պիտի հիմնուին անոնց վրայ։

Կը յիշեցնենք թէ այդ սկզբունքները մշակուեցան Նեհրուի եւ Շուէն Լայի կողմէ, այս վերջինիս Նոր Տելհի այցելութեան ատեն, եւ կը գումարեն հինգ կէտեր.

1.— Փոխադարձ խոստում, յարգելու երկու երկիրներու ամբողջականութիւնն եւ ինքնիշխանութիւնը։
2.— Ոչ–յարձակման խոստում։
3.— Ներքին գործերու անձեռնմխելիութիւն։
4.— Հաւասարութիւն եւ փոխշահեկանութիւններ։
5.— Խաղաղ գոյակցութիւն։

Զեկոյցը կը յայտնէ նաեւ Հօ Շի Մինի երաշխիքը, թէ անվերապահօրէն պիտի օժանդակէ Միջազգային Յանձնախումբին որպէսզի Ժընեւի համաձայնութիւնները կէտ առ կէտ գործադրուին։ Յետոյ երկու ղեկավարներուն փափաքը՝ Հնդկաստանի Վիէթնամի, Լաոսի եւ Քամպոճի ժողովուրդներուն միջեւ ամրապնդելու գոյութիւն ունեցող կապերը։ Վերջին պարբերութիւնը Նեհրուէն է, որ կ'ըսէ.

«Հնդկաստանի վարչապետը համոզուած է թէ Նոր Տելհիի սկզբունքներուն կիրարկումով կարելի պիտի ըլլայ բոլոր երկիրներու միջեւ խաղաղ գործակցութիւն եւ բարեկամական յարաբերութիւններ ստեղծել»։

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ Նեհրու հասաւ արդէն Փէքին։ Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով այս այցելութիւնը շատ կարեւոր եղելութիւն մըն է ոչ միայն Ասիոյ համար, այլ նաեւ համայն աշխարհի։ Պաշտօնապէս քաղաքավարական այցելութիւն մըն է, Շուէն Լայի Ժընեւէն վերադարձին ըրած այցին փոխադարձ։ Բայց արդէն յայտնի է որ պիտի ծեծուին շատ կարեւոր խնդիրներ, երկու պետութիւններուն միջեւ, որ կը գումարեն մէկ միլիառ մարդոց զանգուած մը։

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ հարցը նոր անկիւնադարձ մը ունեցաւ, Վիշինսկիի ելոյթէն ետք, բանակցութեանց վերսկսելու անգլիական առաջարկով։

ՀՆԴԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

ԽՄԲ.— Վերջերս ամփոփած էինք այս խմբագրականին Ա. մասը, որ հիմնուած է Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք.-ի տեղակագրին վրայ: Ահաւասին վերջին մասը, ուր պարզուած տեսակէտները կապ ունին նաեւ ուրիշ գաղութներու հետ.—

Իրաւամբ լսուած է թէ, ովկիանոսի մէջ նաւը ընկղմելէ վերջ, առաջասատ ծուէններ եւ տախտակի կտորներ երկար ատեն կը ծփան դեռ ջուրերուն վրայ, բայց այդ չի նշանակեր թէ նաւը չէ ընկղմած: Այս է պատկերը կը խորհիմ ոչ միայն Հնդկաստանի հայ գաղութին, այլ նաեւ մեր շատ մը գաղութներու, որոնք հակառակ իրենց առերեւոյթ գոյութեան, օրէ օր կը խրին օտարութեան ծովը, աւարբեր ազդութիւններու եւ մշակոյթներու մաշումին ենթակայ:

Անշուր եղած է Հնդկահայութեան ասպարէզը այս տեսակէտէն, եւ տարիներէ ի վեր իր յետախաղաց օտարացումը գինքը վե րածեր է այսօր այլեւս որտամ խլեակներու: Հնդկաստանի մէկ ծայրէն միւսը Պիրմանիոյ եւ Մալայեան թերակղզիի բոլոր քաղաքներուն մէջ եւ շրջակայքը, տակաւին կանգուն կը մնան հայկական բազմաթիւ արարածներ, որոնց համբոյրէն մաշած ու ծուխէն ու ժամանակէն սեւցած խաչքարերը կը պատմեն այցելուին՝ Հնդկաստանի հայութեան ջերմ հաւատքին ու երբեմնի շէն ու բարգաւաճ վիճակի մասին:

Բախտորոշ նոր պայմաններ ստեղծուած են, Անգլիացիներու հեռացումէն յետոյ: Հնդկահայ գաղութները շրջապատուած ըլլալով այժմ տեղացի տարրերէն, խոշոր չափով նուազած է ձայնամի վաանը, որ համաձայնակի հաւնող վիճակի մէջ էր անգլիական տիրապետութեան շրջանին: Միւս կողմէ տակայն անգլիական տիրապետութեան փոխանէն յետոյ, տնտեսական դժնդակ կացութիւն մը ստեղծուած է օտարականներու համար: Հնդկաստանի [illegible] տակու ազգայնացնելու վրայ է բոլոր առեւտրական ձեռնարկները ու չարտօններ [illegible] այս մարդին մէջ եւ դպչած՝ կառավարական պաշտօնատուներէն ներս: Բազմաթիւ հայ երիտասարդներ, որոնք տարուէ տարի կ'աւարտեն Կալկաթայի Մարդասիրական ճեմարանը, նոր ստեղծուած այս պայմաններու ներքեւ կը մնան անգործ եւ չուար, եւ կը ստիպուին մեկնիլ Անգլիա եւ Ամերիկա, այդ հիւրընկալ երկիրներու մէջ գործ եւ ասպարէզ որոնելու ի խնդիր:

Միւս կողմէն տակաւ կասելու վրայ է Պարսկաստանէն, գլխաւորաբար Նոր Ջուղայէն, Մարդասիրական ճեմարան եկող աշակերտներու հոսքը ի Հնդկաստան: *Այս պարագան որ մէկ կողմէն Պարսկահայութիւնը կը ծիւրէր ի նպաստ Հնդկաստանի եւ Հնդկաստանէն տակաւ կը պոկուէր օտարութեան ի հաշիւ, այժմ արգիլուելու ենթակայ է, վասնզի Հնդկական կառավարութիւնը դիւրին մուտքի արտօնութիւն չի շնորհեր: Եթէ երբեք այս կերպ ընթանան, Մարդասիրական ճեմարանի գոյութիւնն ու շարունակութիւնը նոյնպէս սպառնալիքի ենթակայ է, վասնզի տեղացիներէն շատեր իրենց զաւակները առհասարակ օտար կրթական հաստատութիւններ կը ղրկեն, գլխաւորաբար Անգլիա:*

Ցարդ Հնդկաստանի Հայութիւնը կ'ապրէր, շնորհիւ Նոր Ջուղայէն շարունակաբար Հնդկաստան գաղթողներուն: Ջուղան կը պարպուէր, բայց Հնդկաստան չէր լեցուեր Հայերով: Ջուղայի տուները կ'ամայանային հետզհետէ, իսկ Հնդկաստանի մէջ գերեզմաններ կ'աւելնային տարուէ տարի: Այս տխուր իրողութեան կրնան վկայել, Ակրայի, Սուրաթի, Մալակկայի, Մանտըլէի, Ամբկանտի, Մատրասի, Հայատարապատի գերեզմանները, ուր այցելող Հայը չի կրնար զսպել իր արցունքները: Ստոյգ է թէ նորեկ Ջուղայեցիք ազգային ոգեւորութիւն եւ կեանք կը բերէին իրենց հետ, սակայն ժամանակ մը յետոյ, այդ բոլորը կը մարէին օտարացուցիչ ազդեցութիւններու ներքեւ:

Այժմ, դժբախտաբար քանիք կամ բաբերախտաբար, փակուելու մօտ է Ջուղայէն դէպի Հնդկաստան խուժող երիտասարդներու արշաւը, երկրին առասպելական հարստութիւններու հրապոյրէն քաշուած: Ազգային տեսակէտով, մեծ բարիք մըն է այս կասեցումը Պարսկահայոց համար, միւս կողմէն այս պարագան պատճառ կրնայ դառնալ Հնդկահայութեան չուառափոյթ նուազումին եւ ցամքեցման:

Հայ գաղթաշխարհը ընդհանրապէս եւ Հնդկաստանը մասնաւորաբար, իր Փիզիքական տարանջատումներու պատկերով կը ներկայանայ նաեւ կրթական, կրօնական եւ ընկերային մարզերու մէջ: Մեզի չեն պակսիր ամենուրեք տնտեսական զօհացուցիչ պայմաններ, մեր գաղութներու մէջ տկարացած չեն նոյնպէս կրօնական ու կրթական զգացումներն ու նախանձախնդրութիւններ, ոչ ալ իբրեւ ազգ ապրելու գիտակցութիւնը, մեզի սակայն յաճախ կը պակսի այս բոլորը նպատակաւորող աշխարհահայեացքը:

Հնդկահայութեան մէջ կրթական եւ մշակութային ճիգեր, ինչպէս մեր նախորդ խմբագրականին մէջ մատնանշեցինք, սկիզբէն ի վեր եղած են օրինակելի: Տպարան, Մամուլ, Դպրոց, իրարու հետ զուգորդուած, տակաւին դար մը առաջ այս գաղութը վերածեր էին մշակութային իւրական կեդրոնի մը, երբ տակաւին մեր շատ մը գաղութներուն մէջ՝ միայն եկեղեցիներու շուրջ կրթական ձեռնարկներ կը սկզբնաւորուէին: Այսօր այդ բոլորին ուժգոյն պատկերը միայն գոյութիւն ունի, հակառակ Հնդկահայութեան վկայութիւններուն եւ կրթասիրական ձըգտումներուն:

Այս արտում իրողութեանց խսկական պատճառը՝ թէ Հնդկաստանի եւ թէ միւս մեր բոլոր գաղութներուն մէջ, - առաւել կամ նուազ չափերով, պարտաւորական ոգին է: Մեծ իրողութիւն է թէ ազգերու եւ ժողովուրդներու կեանքի սկզբունքը եւ անոնց ուժին ու յառաջդիմութեան գաղտնիքը, նիւթական չէ եւ պիտի չըլլայ երբեք: Ժողովուրդները չեն մեռնիր իրենց Փիզիքական վէրքերէն, ընդհակառակն անոնց յառաջդիմութեան փաստը կը յայտնուի այն հրայրքին մէջ, զոր ան դիմել ընծայել հոգեկան արժէքներուն: Պարտաւորական է ոգին, երբ հաշտ չէ ինքզինքին հետ, երբ կը լքէ իր ցեղային իտէալները, որոնք ատոմղութիւններ եւ սկզբունքներ ըլլալէ յետոյ, եղած են նախ շարժուն արիւն մեր երակներուն մէջ եւ քաղցրացին լոյս մեր ուղեղներուն ներքեւ:

Մեր ժողովուրդին ամուր բնոյթը եւ ինքնապաշտպանութեան ճիգը անժխտելի չէ անտարակոյս բոլոր գաղութներուն մէջ, սակայն [illegible] եւ մանաւանդ յուսաբեկիչ ազդեցութիւններ, անպակաս են ամենուրեք, որոնք շատ յաճախ բաժան կ'ընեն զմեզ իրարու դէմ, սպառելով մեր ուժերը, [illegible] ճամբուն մէջ առաջնորդելու համար յետոյ զանոնք:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՐԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Ամէն ոք գիտէ թէ կենդանական մարմնոյն մէջ երկու տարբեր հեղուկներ անընդհատ շրջան կ'ընեն մշտահոս գետերու նման, հաղորդակցութեան մէջ գնելով բոլոր բջիջները իրար հետ: Առանցմէ մէկը աւիշն է: Իսկ երկրորդը՝ աւիշը, կամ ճերմակ արիւնը: Այսօր խօսինք արեան մասին:

Արիւնը՝ կեանքն իսկ է: Ան է որ իւրաքանչիւր բջիջի կը հայթայթէ կենսական սնունդը, թթուածինը, հորմոնները, տխաղաղը եւ ուրիշ հանքային նիւթերը, ստեղծելով բազմանալու, վերանորոգուելու բոլոր նպաստաւոր պայմանները, նաեւ բջիջներէն հաւաքելով անոնց բնախօսութեան մնացորդ՝ ածխական, հիւծած ու թունաւոր նիւթերը: Արեան շրջանառութեան կարճ դադար մը կը նշանակէ թթուածինի նուազում, հետեւաբար բջիջներու ընչահեղձումի վտանգ: Եթէ կարելի է ապրիլ թոքերու, աղիքներու, ստամոքսի կամ լեարդի մեծ մասին կորուստով, արեան 50 առ հարիւրի կորուստ մը ենթակային մահուան պատճառ կը դառնայ: Մարդկային մարմինը, (չափահասի մը մօտ) կը պարունակէ 5-6 լիտր արիւն, որ իր մարմնին ծանրութեան 13րդ մասը կը ներկայացնէ.

Արեան կառուցուածքը ուսումնասիրելու լաւագոյն միջոցն է քննութիւնը կատարել թափանցիկ գործարանի մը երակներուն մէջ, նկատի ունենալով արեան զանգաղացման բնոյթը: Կարելի է ուսումնասիրել նաեւ կենդանիի մը երակին մէկ մասը չէզոքացնելով, կամ արիւնը կեդրոնաձիգ ուժի մը ենթարկելով: Այս կեր գիտելով, արիւնը անգոյն հեղուկ մը կ'երեւայ, որուն մէջ առկախ կը տեսնուին յատուկ բջիջներ՝ այսինքն, արեան կարմիր թէ ճերմակ գնդիկները, որոնք ի վերջոյ կը համդչին հեղուկին յատակը: Այդ անգոյն հեղուկը փլազմաՆ է, արեան չիճուկը, որուն 9/10րդ մասը ջուր է: Հանքային աղերը կը կազմեն 8-9 հազարերորդը, իսկ հինգ հազարերորդը՝ մեր գործածած խոհանոցի հասարակ աղը: ՓլազմաՆ կը պարունակէ նաեւ բնասպիտային, շաքարային ու ճարպային նիւթեր, նախ հարեւանցի ակնարկ մը նետենք արեան գնդիկներու կազմին ու բնախօսութեան վրայ: Շատեր այն գաղափարն ունին թէ կարմիր գնդիկները գնդաձեւ են: Մինչդեռ անոնք երկգոգաւոր սկաւառակի կը նմանին եւ յաճախ իրար կպելով, մետաղէ դրամներու դէզի մը տեսքը կ'առնեն: Մէկ խորանարդ միլիմեթր արիւնը հինգ միլիոն կարմիր գնդիկներ կը պարունակէ: Իսկ եթէ մարդուս մարմնին բոլոր գնդիկները իրարու քով բերուին վեց անգամ աշխարհի շըրջանր ներկայացնող երկարութիւն մը յառաջ կու գայ:

Շնորհիւ իրենց պարունակած երկաթին, հինգ լիտր արիւնը կը պարունակէ [illegible] գնդիկները յարաձգութիւնն ունին դիւրաւ միանալու թթուածինին ու բնածխային կազին հետ, ծնունդ տալով բաղադրեալ անկայուն մարմիններու, որոնք հիմը կը կազմեն արեան բնախօսութեան: Այսպէս, գնդիկներուն Հեմոկլոպինի թոքերուն մէջ թթուածինին կը միանայ ու արեան շրջանառութեամբ այդ թթուածինը կը փոխադրուի մարմնին ուրիշ գործարաններուն մէջ: Իսկ վերադարձին նոյն հեմոկլոպինը կը միանայ բնածխային թթուին, թոքերէն դուրս վանելու համար զայն:

Իրականութեան մէջ այս գործունէութիւնը աւելի բարդ վիճակ մը կը ներկայացնէ: Ֆրանսացի բնախօս Գլոտ Պէրնառ խօսելով մարմնի շարժուն հեղուկներու մասին զանոնք կը կոչէ «ներքին միջավայր». Իսկ ուրիշ բնախօս մը, Ռընէ Քէնթոն, աւելի կէս դար առաջ պատասխանելով արեան բաղադրութեան մէջ ալի ներկայութեան հարցին, կ'աւելցնէ թէ՝ այդ «ներքին միջավայրը» շարունակութիւնն պէտք է նկատել այն «արտաքին միջավայրին» այսինքն՝ ծովային տարածութեան, որուն մէջ ծնունդ առին, ապրեցան, ու բազմացան կեանքի առաջին [illegible] Արդարեւ, նախակենդանը, այդ ջրային էակը, կազմուած միակ բջիջէ մը, պարուրուած կէս թափանցիկ թաղանթով մը, իր սնունդ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Բ.— ՄԵՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ցամենայն դէպս, մեր խումբին մէջ գոնէ ես ճիշդ ու ճիշդ կը կրէի այն հոգին, որով մեր պապերը ուխտի կ'երթային Սբ. Կարապետի կամ Նարեկայ վանքերը: Ուխտագնացութիւն բառը հոս կը ստանայ նաեւ իր խորունկ արժէքը այն իմաստով, որ մեր ճամբորդութեան վրայ թեւածող հոգին սուրբի մը հոգին էր: Մեր անտեսանելի մեծ առաջնորդը Նարեկացին էր, հայ մեծագոյն սուրբերէն մէկը, ամէնէն հանճարեղը անկասկած

Ուստի, դժուար չէ ըմբռնել, թէ ինչու մեր խումբին մէջ ամէնէն երջանիկը ես էի, ներքնապէս գոնէ: Իսկ արտաքնապէս, ուրախութեան գագաթնակէտին վըրայ կը գտնուէր այն ազնիւ Ֆրանսուհին, որ վերջին պահուն կրցաւ ընկերանալ մեզի,— Տիկին Պալար: Հոս պէտք է խոստովանիմ, թէ լաւ աչքով չդիտեցի անոր ներկայութիւնը մեր մէջ: Կը վախնայի բարդութիւններէ. ամէն պարագայի, ոչ մէկ օգտակարութիւն կրնար ունենալ ան մեր առաքելութեան մէջ:

Այսպէս կը խորհէի մեր մեկնումին ատեն:

Ու դարձեալ, անկեղծ ըլլալու համար պէտք է ըսեմ անմիջապէս, թէ մեծագոյն գոհունակութիւնը ան պարգեւեց իմ Հայու հոգիիս: Վստահ եմ, թէ նոյն երջանկութիւնը ունեցան բոլոր անոնք, որ ճանչցան զինք ու լսեցին անոր խօսքերը, ցանազան առիթներով: Ան էր, որ արտասանեց ամէնէն անկեղծ ու սրտարուխ բառերը մեր ժողովուրդի հասցէին:

Մեր վերադարձին՝ այս ազնիւ Ֆրանսուհին էր, որ պիտի յայտարարէր բեմէն, Ֆրանսացի եւ հայ ունկնդիրներու առջեւ.— «Հարիւրին հարիւր ֆրանսացի մեկնեցայ, հարիւրին հարիւր Հայ կը վերադառնամ»:

Այս չէ՞ր արդէն մեր առաքելութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկը:

Գ.— ԶՐՈՅՑ՝ ՆԱԻՌԻՆ ՎՐԱՅ

Բայց ես ինչո՞ւ կ'աճապարեմ: Զգենք որ մեր արդիական գեղեցիկ չոգենաւը սահի Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն վրայէն: Կամրջակին վրայ ենք, շատ մէկ, կողք կողքի, մինչ կամաց կամաց կ'անհետի Մարսէյլը մեր ետին: Լուռ ենք, ամէն մէկս խորասուզուած մեր մտածումներուն մէջ: Արդէն իսկ կարօտցեր ենք մեր սիրելիները, ազգական ու բարեկամ:

— Հարկ է ծրագիր մը մշակել, լռութիւնը կ'ընդհատէ Տիկին Պալար. քիչ յետոյ ախորժաբեր պիտի առնենք նաւապետին հետ, կէսօրէ ետք, ժամը 5ին, երաժշտական ունկնդրութիւն, իրիկո՞ւնը, կ'ըսեմ ձեզի ճաշին, թէ ինչ պիտի ընենք իրիկունը ...

— Նաւապետը մեզ հրաւիրած է ախորժաբերի՞. կը հարցնեմ զարմացած

— Այո, զարմանալու ի՞նչ կայ. Պ. Պալարն է, կը շարունակէ հպարտութեամբ, չեշտ մը ձայնին մէջ:

— Ո՜վ կարծեցիր մեզ, կարեւոր անձեր ենք, ուշադրութիւն չըրի՞ր քիչ առաջ. .

Իրաւ է, քիչ առաջ ընկերութեան տնօրէնը անձամբ բարձրացած էր նաւ եւ Պ. Պալարը ներկայացուցած նաւապետին: Մեր երկրորդ կարգի տոմսակները վերածուած էին առաջինի ...

— Ի՞նչ կարծեցիր մեր փաթթոնը, առաջին անգամ բերանը կը բանայ Լիւքը, լայն ժպիտով մը ու կ'աւելցնէ.— Մարդու մը արժէքը իր հասակին մէջ չէ, այլ ... իր ուղեղին:

—. Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, ոտքի կ'ելլէ Տիկին Պալար:

— Մարդու մը մասին էր խօսքս, կը պատասխանէ հանդարտ, կնոջ մը մասին ուրիշ չափ կայ ...

— Կրնա՞ս ըսել այդ չափը ...

— Ըսենք այսպէս... կնոջ մը արժէքը իր հասակին մէջ է... նաեւ իր սրտին, բայց ոչ իր ուղեղին:

— Թերեւս իրաւունք ունիս:

Ու Տիկ. Պալար կը նստի իր տեղը:

Դարձեալ կ'իյնանք մեր մտածումներուն մէջ: Տխուր է մանաւորապէս Լիւքը: Պ. Պալար աչքով ինծի կը հարցնէ անոր տխրութեան պատճառը: Ուսով, դժկամ կ'ըսեմ, թէ չեմ գիտեր: Լռութիւնը կ'ընդհատեմ հետեւեալ առաջարկով.

— «Յուսաբեր»ի համար «գրույց» մը պէտք է պատրաստեմ, կը խնդրեմ ձեզմէ, որ օգնէք ինծի: Կը բաւէ, որ ձեզմէ իւրաքանչիւրը անկեղծօրէն ըսէ, թէ ինչ կը մտածէ հայ ժողովուրդի մասին:

— Ի՞նչ «գրույց», եղբայր, կը գոչէ յանկարծ Նարեկացիի թարգմանիչը, իր երազանքէն սթափելով, յոյժնապէս սրտնեղած: Ի՞՞նչ կ'ուզես որ ըսենք հիմակուընէ: Կեցիր նայինք, անգամ մը երթանք տեսնենք, բան չտեսած ապաւորութիւն կրնա՞նք ունենալ: Ես անհամբեր եմ տեսնելու Նարեկացիի բուն ժողովուրդը, կ'ըսէք թէ հոն է ան . .

— Կը տեսնես, կը տեսնես, սիրելի բանաստեղծ ...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(3) · (Շար.)

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակիի թիւին «Լուսաւոր Ճամբան» գրութեան մէջ, 4րդ սիւնակի վերջին երկու տողերը, ինչպէս նաեւ 5րդ սիւնակի վերջին տողը պէտք է ըլլան այդ կարգով 3րդ սիւնակի սկիզբը:

ու թթուածինը կը ստանար վինքը շրջապատող ջուրին՝ օսմոզի միջոցաւ։ Օսմոզը բնական երեւոյթ մըն է որ տեղի կ'ունենայ երբ երկու ամաններու պարունակած տարբեր հեղուկներ իրարու հետ հաղորդակցութեան կու գան թափանցիկ թաղանթի մը միջոցաւ։ Այդ հաղորդակցութեամբ երկու հեղուկները, իրարու կը փոխանակեն իրենց նիւթերը մինչեւ հաւասարակշռութեան վերահաստատումը ։

Ուրեմն բոլոր նախնական էակները կ'ապրէին ջուրին մէջ։ Եւ ահա, ինչպէս կ'ըսէ Ռընէ Քէնթոն, մեր ներքին միջավայրը կը յիշեցնէ այդ հեռաւոր դարերու ովկիանոսները։ Եթէ՝ այժմ աղերու համեմատութիւնը տարբեր է ներկայ ովկիանոսներու եւ մարմնի պարունակած աղերու քանակութեան միջեւ, սակայն պէտք է չնշել որ նախկին ովկիանոսներու աղի քանակութիւնը կը համապատասխանէր փլազմայի աղի քանակութեան։ Բայց հետզհետէ ովկիանոսները հարստացան աղով՝ գետերուն ցամաքէն փոխադրած աղերով։ Եթէ բաղդատութեան դնենք ջուրերով շրջապատուած նախակենդան, այժմու անասուններու ներքին բարդ կառուցուածքին հետ, կը տեսնենք որ նախկին ծովերը փոխակերպուած են արեան։ Կենդանի հոլովոյթը անցած է զանազան հանգրուաններէ ։ Այդ հանգրուանները ներկայացնող կենդանական բնատիպեր մինչեւ այժմ իրենց գոյութիւնը կը պահեն ծովերու խորերը։ Ինչպէս, զարգացման կարգով կարելի է յիշել ամիպը, սպունգը, պոլիպները (բուստ) եքինոյը (ոզնիի քիաթաննէսի) եւ ծովային օղակաւորները (որդերը) ։ Այս բոլորը տակաւին զուրկ են արեան, թոքերէ, աղիքներէ։ Միայն հետզհետէ կրցած են շրջապատի ուղղակի ազդեցութենէն չէզոքացման միջոցներ գտնել եւ վերջիններուն մէջ արդէն կը նշմարուին հեղակատար խողովակներ եւ յատուկ բջիջներ հեղուկին մէջ, որոնք կը համապատասխանեն արեան ճերմակ գնդիկներու։ Թունիկաւորներուն մէջ կը սկսի սրտի դեր. կատարող սկզբնաւորութիւն մը։ Միայն նախնական ձուկերու մօտ է որ սիրտն ու խռիկները կը յայտնուին ։ Հանգրուան մը եւս կը յառաջանան ու ահա … կը կազմուի, որուն մէջ կ'երեւան նաեւ կարմիր գնդիկները ։

Ինչպէս կը տեսնենք, մեր մարմնին բջիջներն ալ կ'ապրին կեանքի առաջին օրերին ապրած կենցաղով։ Մեր բջիջներն ալ շրջապատուած են հեղուկով արեան պարունակած անհրաժեշտ նիւթերն ու թթուածինը յարատեւ կը նորոգուին արեան միջոցաւ։ Օսմոզը մեր մարմնին մէջ եւս կը ծառայէ բջիջներու եւ փլազմայի պարունակած նիւթերու փոխանակութեան

Այդ գործողութիւնը կը կատարուի շնորհիւ արեան շնչերակային ճնշումին եւ փլազմայի բնատիպային մածուցիկ նիւթերու ջուր ծծելու յատկութեան ։

Գ. ՓՈՅԱՃԵԱՆ

« 0 - 8 - 15 »

★

Այս է տիտղոսը շարժանկարի այն ժապաւէնին որ ներկայիս մեծ ընդունելութիւն կը գտնէ Արեւմտեան Գերմանիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ, ուր սինեմայի սրահները կը խճողուին հազարաւոր մարդոց բազմութեամբ ։

« Զէրօ, ութը, տասնըհինգ» ժապաւէնին նիւթը մէկ ծայրէն միւսը յարձակողական մըն է խիստ ոճով, յաճախ զաւեշտախառն, բռնաւիական զինուորապաշտութեան դէմ ։

Ժապաւէնին ցուցադրութեան ընթացքին, բոլոր քաղաքներու սրահներուն մէջ, կը պատահին բուռն բանավէճեր, թեր ու դէմ, ուղղուած զինուորապաշտութեան դէմ կամ անոր ի նպաստ ։

Ժապաւէնին մէջ ճարտարօրէն ցուցադրուած են այն բոլոր չափազանցեալ կարգապահութիւնները, որոնք զինուորը դարձուցած էին մարդամեքենայ մը Վէհրմախթին մէջ ։

Յաճախ տեղի ունեցող վիճաբանութիւններ կը ստանան սուր հանգամանք մը, սրահներուն մէջ յառաջացնելով արտասովոր իրարանցում եւ խուճապ ։

Ստորեւ օրինակ մը —

Սրահի մը մէջ ժապաւէնին ցուցադրութեան ներկայ եղած է Գ. Գլանք, որ պաշտօն ունի դէմոկրատական նոր կարգեր նեղմուծելու գերմանական նորածին բանակին մէջ, շրջապատուած իր բազմաթիւ պաշտօնակիցներով ։

Տեսնելով ժապաւէնին մէջ ցուցադրուած ագեղութիւնները որոնցմով կը փորփորեկուէին Վէհրմախթի զօրքերը, Գ. Գլանք կը յայտարարէ թէ այլեւս այդպիսի փտած բարքեր տեղ պիտի չունենան նորակազմ գերման բանակին մէջ եւ կ'աւելցնէ թէ Վէհրմախթի սպաներուն հասցէին ուղղուած եւ ժապաւէնին մէջ ցոյց տրուած ագեղ բարքերը «չափազանցեալ զրպարտութիւններ են»։

Այդ չըլլար սակայն կարծիքը միւս ներկաներուն որոնք ժապաւէնին ցուցադրութենէն արդէն զանած, Գ. Գլանքի յայտարարութիւններէն ալ գայրացած, կը սկսին գոռալ ։

— Չափազանցութիւն չկայ, այդպէ՛ս էր, այդպէ՛ս էր… ճիշդ ու ճիշդ այդպէս ։

Ուրիշ հանդիսատես մը, անկասկած նախկին բարձրաստիճան սպայ մը, կը ջանայ բողոքել Վէհրմախթի հանդէպ եղած այս … համար, սակայն կարգի կը հրաւիրուի ջղայնութեան գնիթին հասած ամբոխին կողմէ ։

Ժապաւէնին ցուցադրութիւնը կը շարունակուի մէկ կողմէն ։

Ցանկարծ մութին եւ լռութեան մէջ կանացի ձայն մը կը կոչէ.

— Երբ զինուորական համազգեստ մը կը տեսնեմ, անասնական փափաք մը կը զգամ անոր վրան թքնելու . .

Այս խիզախ ու յանդուգն յայտարարութիւնը կ'ընդունուի արտընդոստ ծափերով ։

« Զէրօ, ութը, տասնըհինգ» ժապաւէնը ուրեմն կը յուսացուի թէ սկզբնաւորութիւնը ըլլայ հակազինուորապաշտական շարժումի մը, որ սկսած է ծաւալիլ Հանոուէն անդին ապրող մեր գրագիրներու մօտ, քանի որ նման դէպքեր կը պատահին այժմ Մինիխի եւ Ֆրանքֆուրթի նման քաղաքներու մէջ եւս ։

Բաղեց՝ Ա. Գ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

★

Երեւանի ձայնասփիւռը Սեպտեմբեր 17ին, ժամը 6·30 – 6·50 «Արտասահմանի Հայերի» յայտագրի ընթացքին հաղորդեց է Սովետ գիտնական հարցերու թեկնածու Կալանսկիի «Ինչ է կրօնը» յօդուածը, ինչպէս կը գրեն Միջին Արեւելքի թերթերը։ «Կրօնը իր բոլոր տեսակներով վնասակար գաղափարաբանութիւն է, խոչընդոտ կը հանդիսանայ գիտական մեթոտներու կիրարկումին։ Կրօնը ժամանակավրէպ վարդապետութիւն մը կարելի է համարել որ կը խաթարէ համայնավար պարտիայի կուսակցութիւնը, կենսունակութիւնն ու աշխուժութիւնը ։ Կրօնի հաւատացեալները հաւատք ունին եկեղեցիի ցնորական վարդապետութեանց հանդէպ, որուն սպասարկուները մէյմէկ կախարդ «Ֆալճի» են։ Մարքս իրաւամբ ըսած է. «Կրօնը հաշիշ է»։ Կը նմանի այն մարդուն, որ հաշիշ ծխելէ ետք ինքզինք կը գտնէ երազային աշխարհի մը մէջ, ուր հաճոյքի եւ վայելքի ցնորքներով ապրելու ձգտում կ'ունենայ։ Եկեղեցիին միջոցով, կրօնը նոյն տեղը կը հասցնէ անհատը։ Լենին իր կարգին «Կրօնը հացօղի» կը նկատէ։ Ինչպէս որ հացօղին կը բթացնէ միտքը եւ պատճառ կը դառնայ, որ անհատը հաւասարակշռութիւնը կորսնցնէ, այնպէս ալ կրօնը կը բթացնէ մարդոց միտքն ու հոգին։ Կրօնական հաւատալիքներուն դէմ են գիտութեան եւ հետեւաբար դէմ՝ կոմունիստ պարտիայի գոյատեւման ։

Լուրեր Երեւանի թերթերէն .—

ՆԿԱՐԻՉ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ Շամշինեանի ստեղծագործութեանց ցուցահանդէս մը տեղի ունեցած է Երեւանի Գեղարուեստ. Պատկերասրահին մէջ, անոր մահուան 40ամեակի առթիւ։ Ներկայացուած են նկարչին 70 [illegible] գործերը, որոնցմէ մասը տրամադրուած են Թիֆլիսի պատմազգագրական թանգարաններու կողմէ ։ Ցարութիւն Շամշինեան ապրած եւ գործած է Թիֆլիսի մէջ Ի. դարու վերջերը։ Աւարտած է Փեթրպուրկի նկարչական ակադեմիան 1883ին։ Թոռապէս իրապաշտ նկարիչ էր։ Անոր գործերը կը ներկայացնեն արհեստաւորներու, ձկնորսներու, գիւղացիներու կեանքը ։

ԵՐԵՒԱՆԻ համալսարանը այս տարի աւարտեցին հինգ հարիւր երիտասարդ մասնագէտներ։ 155 նոր շրջանաւարտներ տուաւ Գիւղատնտեսական կաճառը։ Երեւանի գեղարուեստական – թատերական կաճառը։ «Կոմիտաս» պետական երաժշտանոցը 43 շրջանաւարտ։ Մեծ թիւով երիտասարդ մասնագէտներ աւարտեցին բազմարուեստեան, բժշկական, անասնաբուժական – անասնաբուծական, մանկավարժական եւ օտար լեզուներու կաճառները ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ թարգմանած են չինացի կին գրող Դին Լինի «Արեւը Սանգուն գետին վրայ», պուլկար գրողներ Իվան Վազովի «Լծի տակ» վէպը, Է. Պելինի պատմուածքները ժողովածուն։ Ու [illegible] գրող Մ. Սադովեանի «Միտրեա Կոկոր» վիպակը ։

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ բացուած են մայրերու համար Երեւանի մէջ, որոնց նպատակն է անհրաժեշտ գիտելիքներով օժտել մայրերը պզտիկներու առողջապահութեան պահպանման, անոնց դաստիարակութեան գործի բարելաւման համար ։ Դասախօսութեանց ընթացքին մայրերը կը լսեն դասախօսութիւններ բժշկական զանազան հարցերու մասին, կը ստանան մանուկներու խնամքի եւ դաստիարակութեան մասին գիրքեր եւ կը դիտեն շարժանկարներ ։

ԳԱՒԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ թանգարան մը բացուած է Կիրովականի մէջ ուր ցուցադրուած են քաղաքի շրջակայքը կատարուած զանազան պեղումներէն մէջտեղ եկած հնագիտական իրեր

Բազմաթիւ իրեր կան նախասովետական Ղարաքիլիսայի մասին։ Լայն կերպով ցուցադրուած է Կիրովականը, որ դարձած է Հայաստանի երկրորդ քաղաքը ։ Գաւառագիտական նման թանգարաններ կան Լենինականի, Գորիսի եւ Նոր Բայազէտի մէջ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ յաղթողներու առաջին [illegible], 31 հոգի, զրկուեցան աշխատանքի շրջանային, քաղաքային եւ հանրապետութեան թերթերու խմբագրութիւններ

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԹԻԹՕ, յայտարարեց Պելկրատի մէջ։ «Եուկոսլաւիա բնաւ Խ. Միութեան արբանեակը չի կրնար ըլլալ։ Բայց կարելի չէ նաեւ մերժել Արեւելքէն յղուած համագործակցութեան առաջարկները, պայմանաւ որ կատարուի հաւասարութեան հիման վրայ»։ Ցեռոյ աւելցուց թէ Եուկոսլաւիա չի կրնար Խորհրդային Միութեան մասնակցիլ ։

Ա.— Այսօր 12 հոգիով փառաւոր պտոյտ մը կատարեցինք ։

Բ — Քանի՞ ժամ քալեցիք։

Ա.— Ես նուազն վեց ժամ ։

Բ.—Բան մը չէ. ամէն մէկուդ կէս ժամ կ'իյնայ ..

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Կոզոլէ արդէն դուրսն է, երբ պատահմամբ ակնարկ մը կը նետէ յատակին ու կը տեսնէ Ձելիգին ոտքերը, որոնք տակաւին վաղածանօթ տոնամաններուն մէջ են։ Տարատն ալ դեռ զինուորական ձեւուածք ունի։ Վերը Ձելիգ զինեալն է, վարը սակայն միշտ ալ զինուորական։ Կոզոլէի համար ատիկա վճռական նշանակութիւն կը ստանայ։

Ցանկարծական շարժումով մը ան կը դառնայ։ Ձելիգ ետ–ետ կ'երթայ։ Ֆերդինանդ կը հետեւի անոր։

— Մոռցի ըսէ, կը մռնչէ ան, Շրեօդեր, Շրեօդեր, Շրեօդեր… Կը յիշե՞ս դեռ զինքը, անիծուած շուն։ Ես ալ քեզի Շրեօդերի համար. ախրալիր բարեւ մը հասցնելու փոխէն։

Ու Կոզոլի կը զարնէ ։

Գինեպանը կ'երերայ, ապա կը ցատկէ սեղանին ետեւ ու, մուրճ մը առնելով, կը նետէ դէպի Կոզոլի։ Հարուածը կը վրիպի։ Այն ատեն Կոզոլի կը բռնէ յիսնապետը, անոր գլուխը ուժգնօրէն սեղանին կը սեղմէ ու կը բանայ ծորակները։ Ան ոտքերով յուսահատօրէն կը հարուածէ հակառակորդին փորը։ Ֆերդինանդ կը պրկէ յիսնապետին ոտքերը, ու թանկագին գարեջուրը, շարունակելով վիզէն վար հոսիլ կը լեցնէ տարատը, ու շուտով օդապարիկի երեւոյթ կը ստանայ։ Ձելիգ կատաղութենէն կը բառաչէ, վասնզի հիմա դժուար է այդպէս լաւ գարեջուր ճարել։ Ան կը յաջողի գաւաթ մը առնել ու անով վարէն կը զարնէ Ֆերդինանդի կզակին։

— Սխալ է, կ'ըսէ Վիլլի, որ՝ լի հետաքրքրութեամբ՝ կեցած է դրան մէջ, պէտք է գլխով զարնէր։

Մենէ ոչ ոք կը միջամտէ կռուին։ Ասիկա Կոզոլէի գործն է։ Եթէ ան մինչեւ իսկ ծեծ ուտէր, մենք չէինք կրնար օգնել իրեն։ Բայց Ֆերդինանդ ծեծ չուտեր. Իր քիթը կ'արիւնի. ու ան կատղելով՝ շուտով կը լմնցնէ Ձելիգի գործը։ Ֆերդինանդ զայն գետին կը տապալէ, կը բռնէ ականջներէն ու գանկը յատակին կը զարնէ, մինչեւ որ մարդը բոլորովին կը թուլնայ։

Մենք կ'երթանք։ Վիլլի կը դառնայ Լինային, որ՝ գոյնը նետած՝ կեցած է իր խորդացող տիրոջ առջեւ։

— Լաւագոյնն է զայն հիւանդանոց տանիք. շուրջ երկու–երեք շաբաթ կը տեւէ։

Կոզոլի գոհունակութեամբ կը ժպտի. չէ՞ որ Շրեօդերի վրէժը լուծուած է։ Ան կը սեղմէ մեր ձեռքերը։

— Այսպէս ուրեմն, կ'ըսէ, իսկ այժմ պէտք է նորէն կնոջս մօտ երթամ ։

*

Հասնելով շուկային հրապարակը, կը բաժնուինք իրարմէ։ Եուպ եւ Վալենտին գօտանոց կը վերադառնան։ Անոնց կօշիկները կը շաչեն լուսնի լոյսէն փայլող սալայատակին վրայ։

Պիտի փափաքէի անոնց հետ երթալ, կ'ըսէ մէկէն Ալբերտ։

— Ես նոյնպէս, կը պատասխանէ Վիլլի, ապա թէ ոչ տունը… աքլորը… վայ չար սատանայ… տարօրինակ են այստեղ մարդիկ, հէ

Ես կը հաստատեմ։

— Շուտով, կ'ըսեմ, մենք նորէն դպրոց պիտի երթանք։

Կանգ կ'առնենք եւ քահ–քահ կը խնդանք։ Դպրոց երթալու պարագան այնքան կը զուարճացնէ Տիադէնը, որ ան ուղղակի կը մարի։

Վիլլի կը քերէ իր գանկը։

— Կը կարծէ՞ք թէ անոնք հոն ուրախ պիտի լինին՝ տեսնելով մեզ։ Այժմ մենք այլեւս շատ ալ յարմար դպրոցականներ չենք հարկաւ…

— Իբրեւ հերոսներ, այն ալ կարելի եղածին չափ իրեցմէ հեռու, մենք անտարակոյս աւելի բաղձալի էինք, կ'ըսէ Կարլ։

— Ես անհամբերութեամբ կը սպասեմ այդ օրուան, կը գիտէ Վիլլի, մեր հիմակուան երեւոյթով ու նկարագրով.. ատիկա կատարեալ թատրոն մը պիտի լինի…

★

Ես մինակ կ'երթամ փողոցներէն ու տարօրինակ բան մը կը զգամ. այժմ, երբ ընկերներս քովս չեն, ամէն ինչ իմ շուրջը կը սկսի մեղմիւ երերալ եւ իրական դառնալ. այն, ինչ որ քիչ առաջ սովորեան հասկնալի ու ամուր էր, այժմ յանկարծ կը լուծուի եւ պարզէն նոր ու անսովոր կը թուի։ Կա՞մ ես արդեօք, գոյութիւն ունի՞մ իրապէս, խուսափած ու ազատուա՞ծ եմ։ Ծնչապուրկ կը սեղմեմ ձեռքերս իրարու մէջ ու կը զգամ թէ ինչպէս իմ ներսը կը բարձրանայ վերադարձի տենդը, կը համակէ զիս ու կը վարէ փողոցներէն ։

Ահա այդ փողոցները, քարեղէն ու հաստատուն, սպիտակ, շողացող տանիքներով. ոչ մէկ տեղ լայնարաց ծակեր ու ռումբերէ յառաջացած ճեղքեր. տուները, անվթար, կը բարձրանան կապոյտ գիշերին մէջ, ու տարտամօրէն կ'ուրուագծուին անոնց ճակատները եւ պատշգամները։ Պատերազմին ականները ոչ մէկ բան կրցած են ընել. բոլոր պատուհանները ամբողջ են, ու անոնց վարագոյրներու լուսաւոր ամպերուն ետեւ կ'ապրի մեղմ աշխարհ մը, տարբեր անոնցմէ մահուան այն աշխարհէն, ուր կ'ապրէի ես մինչեւ հիմա ։

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՊԱՏԱՐԱԳ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍԻ *մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի։*
Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։
Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին։ — (Կնիք)

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտնաչի առթիւ, Գօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուի Մարսիլիահայ գաղութը՝ ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս արարողութեանց։ Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին

Գ. Ենովք Նազարէթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օ. Նազարէթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Լուսիկեան եւ զաւակները (Մատակասքար), Տէր եւ Տիկին Թ. Արխեան եւ զաւակը, Տիկին Արմենուհի Արխեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ալթունեան եւ զաւակները (Գոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Մաւեան եւ զաւակները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, կեսրոջ, զոքանչին, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԵՐՈՆԻՔԱ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Լաոնթուազիէօր հիւանդանոցը ։
Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ հինգշաբթի ժամը 2·15, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), *ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը ։*
Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Հրաչ Սարգիսեանի *կսկծալի մահուան առթիւ, Այրի Տիկ. Արշալոյս Սարգիսեանին, Օր. Արփինէ Սարգիսեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն ։*

Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակցուհի Այրի Տիկին Թերվէզ Կարապետեանի, զաւակներուն եւ իր բոլոր ազգականներուն։ Հայրենակից Նշան Կարապետեանի զաւակի մահուան առթիւ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի *դամբանական մահուան առթիւ Գ. Յովհաննէս Թէքլէմէզեան երկու հազար Փր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչին, երկու հազար Փր. Ազքատախնամին եւ երկու հազար Փր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։*
Սրտանց «Յառաջ»էն։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած *Հայաստանէն լուսոյ բազմաթիւ նոր երգերով ։*
640 ԷՋ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ
Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ ։
Գինը 1400 Փրանք (Թղթակազմ)
Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։
Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով ։ Մարսէյլի շրջանէն դիմել Գ. Յակոբ Մալաքեանին,
3, Bld. Th. Turner, Marseille.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ ։
30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։
Շաթօ տէ Ֆլէօրի *հանրածանօթ սրահներուն մէջ։*

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին ։
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
GASTON DEFFERRE *ի*
Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար ։
Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ ։
Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ԳՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ ։
Գեղարուեստական բաժնին մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 6ին ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

●

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ
Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի *սրահը ։*

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ ։

Ջ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ։
Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին
Սիրով կը հրաւիրուին դրացէտին բարեկամները ։
Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք ։
Գ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84
Գ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46
եւ *Յառաջ*ի մօտ,
32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ ։
Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան ։
Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մագրնոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանեը) ։ *Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3·30ին ։*
Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ·
Սիրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան *իր երգախումբով,* Տիկ. Մ. Նազգաշեան *(մեներգ),* Օր. Մանէսքի *(ջութակ),* Օր. Շահպազեան *(դաշնակ)։*

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10ը. Իսի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս *Արմենեան վարժարանին սրահը, ծանօթանալու ուսումնասիրացիս 2 սաներուն*
Երգ, մենախօսութիւն, նուագ, պար առատ ըմպելի մատչելի գիներով։
Մուտքը ազատ է ։
Սեբ. Մուրատ. Ուսումն.-ի Փարիզի Վարչութիւն

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNE*ի ընդարձակ սրահներուն մէջ*
8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —
Երգ՝ Օր. Աէր Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, *ընկերակցութեամբ* Ա. Մեսումենցի, *կովկասեան պարեր՝* Պ–Քաշանի Նոր Սերունդի *պարախումբէն* Օր. Լ. Յակոբեան *եւ ուրիշներ։*

Կ Ա Ր Օ Ս Ա Ր Ե Ա Ն

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով
Հաճելի անակնկալներ   Ճոխ պիւֆէ   *Սեղանները ապահովել հեռախօսելով*
TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններէն ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

H O T E L G E O R G E V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քատէ սրճարանի վերնասրահը, այս չորեքշաբթի երեկոյ։ Նիւթն է — Հարցափորձ մը՝ ազգապահպանման հարցի մասին՝ ի՞նչ գործնական միջոցներով կարելի է ապահովել Սփիւռքի ազգ. կեանքը։ Ներածական՝ *Գ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԷ։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն ։*

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Օր. Մարի Գորգիգեանի ամուսնութեան առթիւ Գ. Սարգիս Գորգիգեան երեք հազար Փր.-ը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանի չէնքին, 1000 Փր. Ուրֆայի Հայր. Միութեան։ Նոյն առթիւ Գ. Նշան Դարբինեան (կնքահայրը) հազար Փր. Ուրֆայի Հայր. Միութեան ։
Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը այս առթիւ իր խնդակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Նշան Միքայէլեանի ։

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ
Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան ։ Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝
Գ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ
38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։
ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։
ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։
ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, *Գ. Քէօսէեանի լուսանկարչատունը։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ)։*

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԴՊՐՈՑԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ ամէն հինգշաբթի հայերէնի դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան ։
Ծնողներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները փութով արձանագրել ։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյց (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ։ Շաբաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ։ Էջ՝ 59։ Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ։ Ապսպրանքներու համար դիմել՝
BARSAM AGOPIAN 22 Rue d'Aix Marseille

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

MAISON
A R D Y

— GROS —   S. A. R. L. au Cap. 12.000.000   — DEMI - GROS —
Tél. Cen. 14. 11   R.C.Seine 3337021 B.
Tél. Cen. 46.87   C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)
86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)
Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonneterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակ, եւ ունի փրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները ։
Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine
pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * JEUDI 21 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7502 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2913

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԳԵՑԷՔ ՈՐ ԶԱՐԳԱՆԱՆ

•

Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ թոյլ տալ որ երկու աշխարհաբարները զարգանան ազատօրէն եւ բնական ընթացքով, փոխանակ մէկը միւսին դէմ հանելու :

Թումանեանի հայկարանին ալ պարտականութիւնն էր ոչ թէ իմաստակներու կարաւանի մը առաջքն անցնիլ, այլ կարգի հրաւիրել զանոնք :

Ինք մէկ ըսելիք ունէր, — Տղաք, ամէն բան կորսնցուցէք, աշխատեցէք խանդավառութեամբ պահել ձեր ճկուն եւ հարուստ մայրենիքը, որուն համար սերունդներ իրենց արիւնը քամած են :

Պետական լեզուի խնդիրը ապագայի հարց է եւ չի կրնար լուծուիլ «դեկրէտ»ներով կամ տնավարի մտրղանքներով :

Պրոֆ. Վլատ Պընըգեանու վրիպումէ վրիպում գլորելով, կը գրէ Բ. յօդուածին մէջ.

— «Սովետական Հայաստանի մէջ խօսուած լեզուն համեմատած «արեւմտահայ» բարբառին հետ, անհամեմատելի է իր ճոխութեամբ եւ կատարելութեամբ, շնորհիւ հայ մշակոյթի զարգացման հայկական պետութեան շրջանակին մէջ եւ շնորհիւ տնտեսական նոր պայմաններու»:

Երեւանցիները իրենք ալ գիտեն որ այս յաւակնութիւնը երբեք չի համապատասխաներ բուն իրականութեան :

Օրուան իշխանութիւնը ոչ թէ նորութիւն, այլ չքրութիւն կը ներմուծէ : Կը ձգտի ցամքեցնել ազատ զարգացման ամէն [illegible] կաղապարին յարմարցնելով ոչ միայն բառերը, այլ եւ շարահիւսութիւնը :

Տարիներէ ի վեր կը ներկայացնենք ապացոյցները եւ պատրաստ ենք նորէն պարզելու, յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով :

Պ. Վլատ Պընըգեանու սխալ կը մեկնէ նաեւ, երկու աշխարհաբարներուն տարբերութիւնները :

Միշտ չակերտաւորելով «արեւմտահայը», կը յայտարարէ սրտառուչ անկեղծութեամբ.

— «Արեւմտահայ» բարբառը չի կրնար ըլլալ անկախ լեզու մը. ան չունի Սովետական Հայաստանի մէջ գործածուած լեզուէն տարբեր բառամթերքի պահեստ մը (մթերքի պահեստ?), ոչ ալ իրեն յատուկ սեփական քերականական կառուցուածք» (3 Հոկտ.):

Բայց, ի՞նչպէս գրի առիք եւ կամ թարգմանել տուիք ձեր յօդուածաշարքը, Պ. պրոֆեսոր, եթէ «արեւմտահայ բարբառը» չունի բառամթերքի գլխաւոր պահեստ եւ իր մասնաւոր քերականութիւնը:

Արեւմտահայ աշխարհաբարը անկախ լեզու էր, երբ սովետական Հայաստանի հին ու նոր վարիչները չէին կրնար քանի մը տող հայերէն խմբագրել :

Գալով «բառամթերքի պահեստին» — ճոխութեան եւ այլազանութեան, երեւի Պուքրէշի վարժապետներն ալ մոռցեր են իրենց հայերէնը, քանի որ չեն կրցած բացատրել թէ երկու աշխարհաբարներէն ո՞րն է աւելի ճոխ, իր յայտնի եւ թաքուն աղբիւրներով :

Նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք, միշտ ի նպաստ երկու աշխարհաբարներու ազատ զարգացման, — Մի՛ փորձէք նոր ճեղքեր բանալ, հայրենասիրութիւնը չփոթելով խուժանավարութեան, գիտութիւնը՝ տգիտութեան հետ :

Ամէնքս ալ ունինք մէկ պարտականութիւն, այս հարցին մէջ, — Թոյլ չտալ որ այնտեղ պարտադրուած խառնիճաղանճը տրամադրման փոխադրուի, խախտելով լեզուի անկախութիւնը եւ մշակոյթի հարազատութիւնը :

Եթէ կրնաք, չիտակը սորվեցուցէք անոնց, փոխանակ ծուռը, խորթը եւ չինծուն օրինակելու կապիկօրէն : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

•

ԵՐԿՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

*

ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՒԵՑ ՈՒԹ ԺԱՄ

Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները Գշ. օր լման ութ ժամ քննեցին երկու երկիրներուն միջեւ եղած խնդիրները, եւ մասնաւորաբար Սարի հարցը, որուն լուծումը սերտ կապ ունի Լոնտոնի համաձայնութեանց վաւերացման հետ :

Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ հրաւիրեց Գերմանիոյ գլխաւոր կուսակցապետները, որպէսզի իրենց տեսակէտները յայտնեն միեւնոյն խնդիրներու մասին: Խորհրդակցութիւնները տեղի կ'ունենան պատմական դղեակի մը մէջ, Լա Սէլ Սէն Քլու, ուր ժամանակին բնակած է Տիկին տը Մէնթընոն եւ որ այժմ պետական սեփականութիւն է :

Գերման կուսակցապետները Փարիզ հասած պիտի ըլլային երէկ: Իրենց հաւանութիւնը պիտի հարթէ կարգ մը դժուարութիւններ, տնտեսական եւ քաղաքական գործակցութիւն հաստատելու համար Սարի շրջանին մէջ: Այս հարցին լուծումը իր կարգին պիտի դիւրացնէ Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումը, [illegible] գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ անոր անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին.

Երկու վարչապետները զեկոյց մը հրատարակեցին առաջին օրուան խորհրդակցութեանց մասին, հետեւեալ բովանդակութեամբ —

Խօսակցութեանց ընթացքին որոնք տեւեցին ժամը 15էն 21, երկու վարչապետները աչքէ անցուցին Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց վերաբերեալ բոլոր խնդիրները: Նախ քննեցին առեւտրական, տնտեսական, հողագործական եւ ճարտարագործական խնդիրներ: Այս առթիւ հաստատեցին թէ խիստ գոհացուցիչ են Ֆրանքօ-գերման առեւտրական փոխանակութիւնները: Եւ համաձայնեցան կարգ մը միջոցներու մասին, զարկ տալու համար անոնց բարգաւաճման, միեւնոյն ատեն աւելի լայն գործակցութիւն մը հաստատելով ճարտարագործական եւ հողագործական ասպարէզին մէջ: Յետոյ քննեցին մշակութային յարաբերութեանց խնդիրը, եւ որոշեցին զարկ տալ: Վերջապէս ծանրացան Սարի բարդ հարցին վրայ, քննելով անոր քաղաքական եւ տնտեսական զանազան երեւոյթները. Կարգով յայտնեցին իրենց կառավարութեանց տեսակէտները: Որոշ յառաջդիմութիւն կատարուեցաւ եւ նոր տեսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան այս շաբթուան ընթացքին, սպասելով մասնագէտներու քննութեանց արդիւնքին :

Այս զեկոյցին առթիւ հրատարակուած տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ երկու վարչապետները քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու երկար ցանկ մը յանձնած են մասնագէտներու քննութեան: Ֆրանսական շրջանակներու մէջ յուսալից կը նկատեն առաջին օրուան խորհրդակցութիւնը: Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Տոքթ. Ատընաուըր, որոնք թունդ հակառակորդներ էին վերջին ամիսներու ընթացքին, առանձին խօսակցութիւն մը ունեցան 15 վայրկեան, բուն բանակցութիւններէն առաջ: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը հազիւ քանի մը բառ Ֆրանսերէն գիտէ, բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս բաւական վարժ է գերմաներէնի: Քառորդ ժամուան խօսակցութենէն ետք, երկու վարչապետները քանի մը օգնականներ հրաւիրեցին, բանակցութիւնները սկսելու համար :

Պաշտօնական զեկոյցին մէջ յիշուած «յառաջդիմութիւնը» չի նշանակեր թէ ամէն դժուարութիւն հարթուած է: Արդէն զեկոյցն ալ յատկապէս կը յիշէ Սարի հարցին «բարդ» հանգամանքը: Բայց եւ այնպէս, մթնոլորտը նպաստաւոր կը համարուի :

Սարի վէճին գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ Գերմանները միշտ գերմանական հող կը նկատեն այդ շրջանը եւ չեն ուզեր հրաժարիլ այդ իրաւունքէն, քանի հաշտութեան դաշնագիր կնքուած չէ: Կայ նաեւ շրջանը «եւրոպականացնելու» ծրագիր մը.

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՅՈՒՇԻԿ – ՅՈՒՇԻԿ

Լիոնէն ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, եկեղեցւոյ հիմերը դրուած են արդէն եւ պատերն ալ քանի մը սանթիմեթր բարձրացած :

Ուրեմն, բուն շինութիւնը կը սկսի մօտերս, համաձայն մշակուած յատակագծին:

Ազգ. Միութիւնը եւ շինութեանց յանձնաժողովը, ինչպէս եւ Տիկիններու եւ Երիտասարդներու օժանդակ յանձնախումբերը կը շարունակեն իրենց եռանդուն աշխատանքը, նիւթական միջոցներ ճարելու համար :

Ժողովրդական հանգանակութիւններէն, զանազան հասութաբեր ձեռնարկներէ զատ, ներքին գործերու նախարարութիւնը արտօնած է որ վիճակախաղ մը սարքեն (*Թոմպոլա*):

Կազմակերպիչները կը յուսան չորս ու կէս միլիոն ֆրանք ճարել այս վիճակախաղէն, որուն տոմսերը չափազանց աժան են, հատը հարիւր ֆրանք, (կրնաք ստանալ նաեւ *Յառաջի* խմբագրատունէն):

Միւս կողմէ, կ'իմանամ թէ «կամուրջ» մը եւս անցած է այն ճարտարապետներուն եւ մասնագէտներուն վրայ, որոնք սիրայօժար կ'աջակցին շինութեան գործին, ողբացեալ Ա. Ցախըրեանի եղերական վախճանէն ի վեր.

Լոզանի մեր բարեկամը, ճարտարապետ Սարգիս Ճէվահիր, որ վերջին տարիներու ընթացքին այնքան հմտալից ուսումնասիրութիւններ հրատարակեց Հայկական ճարտարապետութեան մասին, սիրով յանձն առած է տրամադրել ամէն մասնագիտական օժանդակութիւն :

Պ. Ճէվահիրի համար գաղտնիք չունին Հայաստանի դարաւոր վանքերու եւ եկեղեցիներու — ինչպէս եւ բերդերու — շինութեան արուեստը, սկսեալ Էջմիածինէն եւ Անիէն :

Այնպէս որ, փրանսացի ազնիւ ճարտարապետը մասնաւոր նեղութիւն մը պիտի չկրէ, ապահովելու համար տաճարին հայադրոշմ հանգամանքը :

Մնաց որ, շինուելիքը միայն եկեղեցի չէ, այլ եւ առաջնորդարան, դպրոց եւ ժողովասրահ: Ուրիշ խօսքով, տեսակ մը Ազգ. Տուն :

Աւելորդ է բացատրել թէ որքան ծանր բեռի մը տակ մտած է Լիոնի գաղութը, այս շինարար ծրագրով :

Առաջին օրէն իսկ, Ազգ. Միութիւնը եւ Շինութեանց Յանձնաժողովը իբրեւ դրամագլուխ ունեցան իրենց հաւատքը եւ աշխատանքը.

Այդ հաւատքը մինչեւ այսօր ալ ըսել կուտայ թէ ժողովուրդի զաւակները կէս ճամբան պիտի չձգեն զիրենք.

Միւս կողմէ, յոյս կը ներշնչէ թէ վերջին պահուն օգնութեան պիտի հասնին մէկ-երկու բարերարներ, գոնէ տաճարին շինութեան հոգը ստանձնելու համար, ի յիշատակ իրենց ցարդուփշուր հարազատներուն:

Ամէն պարագայի մէջ, շինութիւնը կը շարունակուի յուշիկ – յուշիկ:

Թերեւս ամէնէն առաջ Պ. Էոժէն զարմանայ, տեսնելով որ Ազգ. Տան հիմնարկէքէն ետք, բացման պարտականութիւնն ալ իրեն կ'իյնայ: ՎԱՀԷ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

ԱՌ ԱՅԺՄ ԼԱՒԱՏԵՍ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Երէկ, չորեքշաբթի, չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներն ալ իրենց առաջին խորհրդակցութիւնը կատարեցին, դարձեալ Փարիզի մէջ, Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին: Իսկ այսօր, պիտի գումարուի այդ համաձայնութեան ինը անդամներուն նոր խորհրդաժողովը, վերջնական ձեւ տալու համար դաշինքին:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին: Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Ֆրանսայի վարչապետը վստահ է Ազգ. ժողովին վաւերացումն ստանալ մինչեւ տարեվերջ: Անգլ. կառավարութիւնն ալ պատեհ ժամուն խորհրդարանին հաւանութեան պիտի ենթարկէ կնքուած համաձայնութիւնները : Երեսփ. ժողովը լայնօրէն հաւանութիւն յայտնեց այն յանձնառութեան որով Անգլիա կը խոստանայ զինեալ ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, մինչեւ յիսուն տարի: Ժողովը ջերմապէս ծափահարեց, երբ Իտըն կը ներկայացնէր Լոնտոնի համաձայնութեան ուրիշ մէկ տրամադրութիւնը, — Գերմանիոյ ներկայութիւնը ազատ ազգերու ծոցին մէջ, — «որպէս ո-րոնք անցեալին մէջ զոհերն եղած են [illegible] նական յարձակման»:

Պ. Իտըն իր ճառին մէջ բացատրեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը ոեւէ մէկուն դէմ ուղղուած չէ. ընդհակառակն պիտի ամրապնդէ ազատ աշխարհին ապահովութիւնը, բարուոքելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները:

[illegible] Չըրչիլ եւս խօսք առնելով, հաստատեց թէ պատրաստ է տեսակցելու Պ. Մալենքովի հետ, «որեւէ վայրի մէջ, եթէ բուն ժամանակը եւ պարագաները ճշդուին»: Յետոյ ըսաւ թէ ինք եւ Պ. Իտըն պատրաստ են համաշխարհային զինաթափութեան մասին խօսելու որեւէ ծրագրի վրայ. «բայց անհրաժեշտ է նախապէս համաձայնիլ ժամանակի եւ մեթոտի մասին: Իմ կարծիքով, անպատեհ պիտի ըլլար խզել այն բանակցութիւնները որոնք այժմ տեղի կ'ունենան Ազգաժողովին մէջ»:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

ՍՈՒԷԶԻ ՇՐՋԱՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊՈՒԻ ՔՍԱՆ ԱՄԻՍԷՆ

Հոկտեմբեր 19ին Գահիրէի մէջ ստորագրուեցաւ անգլօ-եգիպտական [illegible] գիրը, փակելով երկարամեայ վէճ մը: Համաձայնութիւնը արդէն նշանակուած էր (առաջին ստորագրութիւն) յուլիս 27-ին, եւ այժմ վերջնական ձեւ կը ստանայ: Առկախ կը մնար իր կարգ մը կէտեր, մասնաւորապէս 1200 անգլիացի մասնագէտներու բնակավայրի խնդիրը : Այս հարցն ալ կարգադրուեցաւ, [illegible] երկու կողմերուն :

Այսպէս, վերջ կը գտնէ [illegible] Եգիպտոսի վրայ, 72 տարուան տեւողութենէ մը ետք: Պարբերաբար բանակցութիւններ կը կատարուէին մասնաւորապէս 1922էն ի վեր, երբ Մեծն Բրիտանիա պաշտօնապէս կը հռչակէր Եգիպտոսի անկախութիւնը

Ահաւասիկ [illegible] տրամադրութիւնները —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մտածելով մեր խօսքը Հնդկահայութեան մասին, պէտք է ըսել թէ այդ պատմական հայ գաղութը, հակառակ իր երբեմնի փայլուն անցեալին, այսօր կորսուելու վտանգին մէջ է, խուսր չափերով դրկուած ըլլալով իր լեզուէն ու հոգեկան ու մշակութային կռուաններէն: Եկեղեցիներ, Մարդասիրական Ճեմարանն ու Դաւթեան աղջկանց վարժարանը, անշուշտ կը կատարեն իրենց բարերար դերը, սակայն իրենց այժմու վիճակին մէջ կը մնան անբաւարար, գաղութին հայեցի նկարագիր եւ ոգի կարենալ տալու համար: Ճեմարանը որ ոչ միայն Հնդկահայոց այլ բովանդակ հայութեան ամէնէն հին եւ բազմարդիւն կրթական յարկերէն մին է, լուրջ խնամքի եւ նոր ճիգերու կը կարօտի, ժամանակի պահանջներուն համեմատ կարենալ ծառայելու իր նպատակին: Զի բաւեր Պարսկաստանէն եւ ուրիշ վայրերէն եկած հայ տղոց անգլերէն եւ կարգ մը գիտելիքներ միայն սորվեցնել, որպէսզի անոնք կարենան Հնդկաստանի մէջ իրենց ապրուստը ճարել: Մարդասիրական Ճեմարանը, իբրեւ հայ երկրորդական բարձրագոյն վարժարան, իրեն նպատակ պարտի ընել ազգային եւ ընդհանուր կրթութիւն մը տալ Հնդկաստանի հայ տղոց, իբրեւ մարդ եւ Հայ պատրաստելու համար զանոնք իրենց ապագային, որպէսզի հայութիւնը կարենայ շարունակել իր գոյութիւնը Հնդկաստանի մէջ:

Այդ նպատակին կարենալ ծառայելու համար, անհրաժեշտ է որ անոր ծրագիրը համաստրի անգլական բարձրագոյն վարժարաններու: Անհրաժեշտ է նոյնպէս որ վարժարանէն ներս մասնաւոր խնամքով ուսուցուին Մասնագիտութեան յատուկ ուրոյ [illegible] կը գտնուի նոր ակումբին եկած Հնդկաստանի բոլոր մասերուն վրայ: Ցեղայ, անհրաժեշտաբար մինչեւ վերջին տարին պարտաւորիչ ընել հայերէնի, Հայոց պատմութեան, հայ գրականութեան, կրօնի եւ Հայ Եկեղեցւոյ դասերը: Նիւթականը չէ որ կը պակսի բարեբախտաբար, միշտ մը կամք եւ հայեցի նախանձախնդրութիւն պիտի բաւէ որ Մարդասիրական Ճեմարանը իր անունին վայել կրթարան մը ըլլայ:

Բարեբախտութիւն է որ Մարդասիրական Ճեմարանին կից այսօր կայ նաեւ Դաւթեան աղջկանց վարժարանը, իբր լրացուցիչ մաս սերունդի կրթութեան: Ազգի մը կրթութեան հիմն է ընտանեկան դաստիարակութիւնը, իսկ ընտանիքներու կրթութեան հիմն է իգական սեռի դաստիարակութիւնը: Առանց անոր՝ տունին կէսը միայն լուսաւորուած է [illegible] հոգւոյն: Բարիքը զոր աղջկանց այս վարժարանը այժմէն իսկ սկսած է սփռել իր շուրջ՝ ակներեւ է ամենուրեք եւ յուսալից:

Այժմ դադրած է այլեւս անգլիական տիրապետութեան շրջանը Հնդկաստանի մէջ եւ կասած նոյնպէս տնտեսական մարզին վրայ Հայերու կողմէն եղած նուաճումները: Հնդկահայ գաղութը չունի իր երբեմնի նիւթական փայլուն դիրքը: Վերջին յիշեալ զոյգ պարագաները իրենց ազդեցիկ ազդակներու հետ միասին ունեցած են նաեւ իրենց յոռի ազդեցութիւնները Հնդկահայութեան համար: Դարերով Հնդկահայութեան մարմինը թէեւ Հնդկաստանի մէջ, սակայն անոր հոգին կէսը ապրած է Լոնտոն, շնորհիւ անշուշտ այն սերտ յարաբերութեան եւ փկարութեան, զոր Հնդկահայութիւնը ունեցած է միշտ Անգլիացիներու նկատմամբ: Գալով նախնական յաջողութիւններուն, պէտք է ըսել թէ Հնդկահայ մեծահարուստներէն միայն քիչեր գիտցած են օգտակար ըլլալ իրենց ազգային ու եկեղեցական հաստատութիւններուն եւ անմահացնել իրենց անունը ազգային երախտաւորեալներու ոսկեմատեանին մէջ: Շատերու հարստութիւնը ինչպէս որ եկած, այնպէս ալ գացած է, շատ յաճախ կսկիծ ու տրտմութիւն ձգելով իբրեւ յիշատակ այդ ամբողջ վատնումներուն եւ կորուստին համար: Բնական է թէ երբ նիւթականը չի վերածուիր բարոյական ուժի, կամ չաջակցիր անոր, կը դառնայ յաճախ իբրեւ միջոց քանդումի եւ ուծացումի:

Հնդկաստանը այսօր թէ Հնդկահայութեան եւ թէ բովանդակ հայութեան համար դադրած է այլեւս ըլլալու դիւրին եւ առասպելական հարստութիւններ դիզելու վայր: Փոխուած են ժամանակներն ու պայմանները, ու այսօր, որեւէ երկրէ աւելի, հոն է որ Հայը, հակառակ իր բարեմասնութիւններուն եւ ձեռներէցութեան, կը դժուարանայ ապահովելու իր ապրուստը:

Նիւթական պայմաններու այս նուազումը, կրնայ այլապէս իր բախտորոշանդրադարձը ունենալ Հնդկահայութեան վրայ, որ յետ այսու, փոխան մտածելու իր ունեւոր դիրքերուն՝ իբրեւ գերագոյն ապահովութիւն եւ մխիթարութիւն իր կեանքին, մտածէ իր հոգեկան հարստութեան, իր հայութեան եւ զայն փրկելու եւ խրախուսելու մասին: Առանց բարոյականէ եկած կացութիւններու յանդիլ ուզելու, պէտք է գիտնանք թէ նիւթական հարստութիւնները միշտ չեն պատկանիր, անոնք ժամանակաւոր բարիքներ փոփոխականութեան միջոցներ են լոկ, շատ յաճախ հոգիները անդամալուծութեան եւ մահուան առաջնորդող:

Հնդկահայ գաղութը զրկուած իր ոսկիներէն, եւ զանոնք իբրեւ գերագոյն մխիթարանք եւ ապահովութիւն նկատելու յոյսէն, մտածել սկսած է արդէն իր Ներքին, բուն հարստութեան, իր հայութեան, անոր ապահովութեան եւ երկարաձգման կարելիութեան, եւ զայն դիմադրական ուժի մը վերածելու մասին:

(ՍԻՈՆ)

Հ.Օ.Մ.Ի 34-ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

■

Ամերիկայի Հայ Օգն. Միութեան Պատգմ. ժողովը գումարուած է Ցուլիսին Նիակարա Ֆոլսի մէջ:

Կեդրոնական վարչութեան տեղեկագրէն կ՚ամփոփենք գլխաւոր կէտերը:

Անցեալ տարի ընդհ. եկեմուտքը եղած է 55.000 տոլար: Տիկին Սերոբեան իբրեւ գործիչ – կազմակերպիչ այցելած է բոլոր մասնաճիւղերուն եւ զբաղած անոնց ներքին կեանքով: Անոր համաձայն ՀՕՄի ներքին կազմակերպութիւնը շատ ուժեղ է ներքնապէս: Անդամները նուիրուած են գործին զօրաւոր հաւատքով և շատ աւելի մեծնալու ու զարգանալու կարելիութիւններ կան:

Կազմակերպութեան ուժեղացման ու փրոփականտին համար վարչութիւնը մտածած է օգտագործել նաեւ ձայնասփիւռը: Ցանձնախումբ մը կազմուած է, որու նպատակն է ծանօթացնել Հ. Օ. Միութեան գործը ինչպէս եւ դրուագներ մեր պատմութենէն, գրականութենէն եւ երաժշտութենէն: Սակայն այս գեղեցիկ եւ գործնական ծրագիրը անկարելի եղած է գործադրել, քանի որ կապուած էր մեծ ծախքերու հետ որուն համար պիւտճէ չունէր.

Ուշագրաւ է ՀՕՄի կրտսեր մասնաճիւղերուն գործունէութիւնը, օրինակ Ջաւօ Շանթ մասնաճիւղը երկու տարիէ ի վեր որդեգրած է Շթօրայի Ազգային վարժարանը որուն ղրկած է զրենական պիտոյքներ եւ զանազան նուէրներ: Սան Ֆրանչիսկոյի Կրտսեր մասնաճիւղը նոյ որդեգրելով Ազգային վարժարանը տարեկան 300 տոլար կը յատկացնէ:

ՀՕՄը ներկայիս ունի ինը կրտսեր մասնաճիւղ: Ընդհանուր մասնաճիւղերուն թիւն է 82, եւ անդամներուն թիւը 2202: Այս տարեշրջանին 160 անդամի յաւելում մը ունեցած են:

Պէյրութի «Պնակ մը կերակուրի» արշաւէն այս տարի գոյացած է 7924 տոլար: Այս ձեռնարկին համար իբրեւ միայն նուիրատու ունին 8–900 հոգի: Նմանապէս «Մոմապահութեան Օրը» արդիւնաւոր եղած է, ապահովելով միութեան 1165 տոլար: Աշխատած են այս տարի աւելի եւս զարկ տալ կրթական գործին: Կազմած են յանձնախումբ մը եւ ունեցած պաշտօնեայ որ շրջելով քաղաքէ քաղաք կազմակերպած է կրթական գործը, թէեւ սպասուած արդիւնքը չեն կրցած ձեռք բերել: Անոնց գլխաւոր դժուարութիւնը եղած է նիւթականի եւ ուսուցիչներու պակասը: Հ. Օ. Միութիւնը կրթական յանձնախումբին տրամադրութեան տակ դրած է 9000 տոլար: Մասնաճիւղերը համաքարար ծախսած են 10.341 տոլար: Այս տարեշրջանին դպրոցներուն թիւը եղած է 45, աշակերտութեան թիւը 878:

Ամերիկայի մէջ երկրորդական դպրոցի մը խնդիրն ալ օրակարգի վրայ եղած է եւ առաջարկուած է հիմնադրամ մը ստեղծել, նուէրներով, կտակներով:

Ուսանողներու համար թէեւ 1500 տոլարի գումար մը սահմանուած էր, սակայն վարչութիւնը ստիպուեր է յատկացնել 2728 տոլար, նկատի ունենալով կիմողներու մասնաւոր պայմանները: Անցնող տարուան ընթացքին օժանդակած են արտասահմանի տասը ուսանողներու: Իսկ Ամերիկայի ուսանողներուն տուած են 1175 տոլար:

Բացի դպրոցներու եւ ուսանողներու օժանդակութենէն, Հ. Օ. Միութիւնը աշխատած է օժանդակել նիւթապէս այն պզտիկներուն, որոնց ծնողքը չէ կրցած հոգալ Քէմփի ծախքերը, որովհետեւ Հ. Ե. Դ.-ի հայկական Քէմփը լաւագոյն միջավայրն է ուր տղան պիտի սորվի հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն:

Հ. Օ. Միութեան պարբերաթերթը ունի 2560 բաժանորդ, որոնց 1450ը Ամերիկայի մէջ, 1110ը արտասահման:

Հ. Օ. Միութիւնը աշխատած է ընդհանրացնել կտակի գաղափարը, մասնաւոր աշխատանք կատարելով ամէն գաղութի մէջ: Այս տարի ունեցած են Տիկին Աննա Թէրզեանի կտակը 14.000 տոլար: Իսկ Գ. Թարիկեան, տնօրէնը Թարիկեան դիտական աշխատանոցին նուիրած է 2090 տոլար արժող դեղեր:

Հ. Օ. Միութեան արտասահմանի մասնաճիւղերէն Հարաւային Ամերիկան ունի ութ մասնաճիւղ 1829 անդամներով: Ան պահած է տասը սան Փալանճեան ճեմարանին մէջ: Օգնած է Այնճարի, Քարէն Եփփէ եւ Արգարեան վարժարաններու: Հակերով հագուստ ղրկած է Երուսաղէմի աղքատներուն: Ունեցած է 79.777 փէսօ մուտք, 77.832 ելք:

ՊՐԱԶԻԼԻԱ ունի 5 մասնաճիւղ, 500 անդամներով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Կապ. Խաչը այս տարի իբրեւ կարեւոր գործ գնած է 1.150.000 ֆրանքի շէնք մը օդափոխութեան կայանի համար, Ամերիկայի ՀՕՄի վարչութիւնը կրցած է 500 տոլարի օժանդակութիւն մը ընել այս նպատակին համար:

ԼԻԲԱՆԱՆ ունի 17 մասնաճիւղ, 2484 անդամ, եւ 225 Արծուիկներ:

Լիբանանը իր «Պնակ մը կերակուրի» ձեռնարկով, դարմանատուններով, չքաւոր ընտանիքներու իր օգնութիւններով. 612 սաներով զանազան վայրերու մէջ բանեցած է համակրական լայն շրջանակ: Ունի օդափոխութեան կայան: Անցեալ տարի քառասուն պզտիկներ երկու խումբով հինգական շաբաթ տարուած են Շթօրայի Ազգային վարժարանի ամփական շէնքը: Այս տարի այս թիւը պիտի բարձրացնեն հարիւրի: Կրթական գործին մէջ 612 սաներու թոշակը հոգացած է ծախսելով 22.215 ոսկի: «Պնակ մը կերակուր»էն 800 պզտիկներ շաբաթը չորս օր տաք կերակուր կը ստանան: Այս ձեռնարկին համար տեղական հանգանակութենէն գոյացած է 13.420 ոսկի: Իր դարմանատուն-

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

— Զգէ որ հասնինք, յետոյ կը խօսինք գլոյլիդ մասին:

— Ես խօսք կ՚ուզեմ, կ՚ըսէ Տիկին Գալար, ժպիտը դէմքին, ցուցամատը վեր առած, թէեւ մենք, կիներս, մեր գլխուն մէջ շատ բան չունինք, կը պատահի սակայն երբեմն, որ մենք ալ մտածում մը ունենանք... Երբեմն, բոլորովին անգիտակցաբար...

Թարունկ հեղինակ կայ իր ձայնին մէջ եւ քարը կը հասնի իր տեղը: Տիկին Գալար կը շարունակէ, աչքին տակէն նայելով Լիւքին, խօսքը սակայն ինծի ուղղած.

— Սիրելի զրուցակիր, ահա ըսելիքս. Տարիներ շարունակ աղօթեր եմ, խունկ եմ ծխեր մեր վաներ բոլոր սուրբերուն: Ոչ մէկը լսեց զիս... Երկու շաբաթ է ի վեր կ՚աղօթեմ, կը պաղատիմ. «Դուն լսէ ձայնս, ով սուրբ մենակեաց, Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի... Շատ կը խնդրեմ, որ զիս ալ Եգիպտոս տանիս... Բարի էր հայ սուրբը, աղօթքս լսեց, արդեւ սրտիս ուզածը, որ շատ ալ ձեր գործին չէր գար... Բայց չէք գիտեր, թէ ինչ կը ներկայացնէ ինծի համար այս ճամբորդութիւնը. Հրաշքի պէս բան մը: Տարիներէ ի վեր, դեռ փոքր աղջիկ, կ՚երազէի Արեւելքը... ինչ խորհուրդներ կը պարունակէր ան ինծի համար... Գալով ձեզի, կը կարծեմ թէ դուք ալ մասնաւոր պատճառ մը չունիք ցժգոհելու հայ սրբակեաց ձգնաւորէն: Չէ՞, Գ. տնօրէն «Քայլէ տիւ Սիւտի»... Անոր առաջին թարգմանութիւնները հայիւ երեւցած թերթիդ մէջ, կը շահիս մեծագոյն մրցանակը: 1950ին, առաջին անգամ ըլլալով, թերթդ կը հռչակուի «Ֆրանսայի գրական լաւագոյն թերթը»: 1951ին ոչինչ 1952ին դարձեալ ոչինչ: 1953ին հայ քերթողը երկրորդ անգամ կը խառնէ իր աստուածային շունչը մեր խօսքերուն: Հըրաշքը չուշանար: Դարձեալ կը շահի մեր թերթը նախանձելի մրցանակը...: Իսկ 1954ին, այսօր, այս հրաշալի ճամբորդութիւնը, միշտ շնորհիւ հայ մեծ սուրբին...: Զե՞ս կարծեր, սիրելի Գ. Գալար, որ շնորհակալութեան մը արժանի է այս հրաշագործ բանաստեղծը, եւ Գ. Թարդմանիչը չի՞ խորհիր իր կարգին, թէ այս մտածումը կապ չունի հասակի հետ... մարդկային ամէնէն նախնական զգացումն է ան, որ կը կոչուի երախտագիտութիւն եւ որ կը բնակի հոս, սրտին մէջ...: Կը խնդրեմ մեր սիրելի հայ բարեկամէն, որ զայն հաղորդէ իր բոլոր հայրենակիցներուն:

— Կեցցես, Մարքու, կեցցես...

Գ. Գալարն է, ոտքի, ծափահարելով: Մարճու, Տիկ. Գալարի անունն է «Քայլէ տիւ Սիւտի մէջ: Այսպէս կը կոչեն զայն բոլորը. Գ. Գալար կը դառնայ ինծի.

— Սիրելի Փօլատեան, շատ լաւ բան կինս. իրաւունք ունէր Ս. Գրիգոր Նարեկացիին վերագրելու հրաշքներ: Ես ալ կը հաւատամ սուրբերուն, այս մէկուն մանաւանդ, երբ Սուրբին կողքին կը բնակի նաեւ հաճոյախօս քերթող մը. Կնոջս բառերուն վրայ կ՚ուզէի աւելցնել հետեւեալը.— Քանի մը տարի է մօտէն տեղեակ եմ թերթիս գործերուն. գիտեմ թէ ինչ դժուարին պայմաններու մէջ կը հրատարակեմ զայն: Ամէն օր կեր պէտք է ճարել այս զաղանին... Արդ, ամբողջ ամիս մը, թերեւս աւելի, ձգել զայն եւ մեկնիլ, գիտէ՞ս ինչ կ՚արժէ ինծի...: Միւս կողմէ կրնայի՞ մերժել այսպիսի հրաւէր մը... Վերջ ի վերջոյ ինչու եմ քաշեր ու կը քաշեմ այս չարչարանքը, քառասուն տարի է ինչո՞ւ գլխերը ցերեկին եմ խառներ, չէ՞ որ յանուն այն գեղեցկութեան, որ կը կոչուի բանաստեղծութիւն...

«Երբ ձեր վիճակին մէջ գտնուող ատանդական ժողովուրդ մը այս պաշտամունքը ցոյց կուտայ, այսքան մեծածախս ճամբորդութեան մը հոգը իր վրայ կ՚առնէ ի սէր այդ բանաստեղծութեան, իմ գոհողութիւնս ո՞ւր կը մնայ: Եթէ չերթայի, ի՞նչ ձեւով պիտի կարենայի արդարացնել ինքզինքս, իմ թերթիս գոյութիւնը. չէ՞ որ ապրած եմ ու կ՚ապրիմ միայն ատոր համար... Արդ, հիմա սկսելէ կ՚ուզեմ յայտնել իմ խորին հիացումս ձեր դժբախտ ու փոքր, բայց հոգիով շատ մեծ ժողովուրդին: Մեր այս նիւթապաշտ, խելակորոյս դարուն, անհուն հրճուանք է հանդիպիլ այսպիսի հաւատքի, սիրոյ: Իրաւունք չունինք բոլորովին յուսահատելու մարդկութենէն... Եւ ես կը գոչեմ, բոլորիս կողմէ.— Կեցցէ այդ զմայլելի ժողովուրդը: Վստահ եմ, որ զայն աւելի մօտէն ճանչնալով, մենք բոլորս ալ պիտի ամրապնդուինք մեր հաւատքին մէջ, պիտի մեծնանք....

— Շնորհակալ եմ ձեր ամեն զգացումներուն համար, ես ալ իմ կողմէս վստահ եմ, որ յուսախաբ պիտի չըլլաք: Իսկ հիմա պէտք չէ որ իմ գրոյցս մոռցնել տայ մեզի մեր պարտականութիւնները... Կարծեմ Նաւապետը մեզի կը սպասէ...

— Ելէք, ելէք, ուշացեր ենք արդէն: Ոտքի կ՚ելլէ տիկին Գալարը, եւ մեզ կ՚առաջնորդէ դէպի ընդունելութեան սրահը, ուր բազմած են արդէն երկու համադգեստաւոր սպաներ...:

Երկուքը մէկ ոտքի կ՚ելլեն և մեզ կը բարեւեն առանձին առանձին: Տարօրինակ մարդկային տիպարներ են: Իրարու կը նմանին եւ չեն նմանիր:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(4)

(Շար.)

ՔՍԱԿԱՀԱՏԸ

«Փառի Փուէս»ի մէջ Անն Ռիւթուէլ շահեկան յօդուածով մը կ'ուսումնասիրէ քսակահատները եւ աշխատանքի անոնց մեթոտները »: Կ'ամփոփենք.—

Նշանաւոր քսակահատներ կան, որոնք միայն յաճախորդներն են Եւրոպայի բոլոր պանդոկներուն: Անոնք այնքան ծանօթ են բանտի խուցերուն, որքան իրենց դրամատուներուն, կամ ուրիշներու գրպաններուն: Իբրեւ գործիք ունին կեղծ անցագիր մը, մկրատ մը եւ ածելի մը:

Քսակահատը յաճախ կը հագուի շատ վայելչօրէն: Ճէնթլմէն մըն է մինչեւ եղունգին ծայրը: Կը յաճախէ միայն մեծ պանդոկներ եւ խղճմտօրէն կը մաքրէ իր հաշիւները: Կը վճարէ նաեւ գերձակին հաշիւը:

Իրական քսակահատը արհեստագէտ մըն է եւ գործը կը կարգադրէ շարժանկարներու, տօնավաճառներու, հանրակառքերու եւ այլ բազմամարդ վայրերու մէջ:

Ասիկէ զատ նախասիրութիւն մը ունին Օթէլի եւ Լոնտոնի «Թիւբ»ներուն քով եւ յաճախ հոն է որ իրենց բացումը կը կատարեն: Հոն ուշադրութեամբ կը դիտեն թէ յաճախորդը ուր կը դնէ իր գնած տոմսակները: Կը մտածեն թողնել դրամը հոն ուր կը գտնուի: Քսակահատը շատ անգամ դրամատուն կ'երթայ, ուր իր նախընտրած տեղը գանձարկղներու շուրջն է: Թէեւ գանձապահը վախ չունի, որովհետեւ քսակահատը կանխաթէր մը չէ եւ արիւնը չի սիրեր, կը բաւականանայ հետեւիլ յաճախորդին, որ դրամ գանձեց: Իրեն համար խաղ մըն է միայն տասը վայրկեան կորսնցնելը: Կը նախընտրէ մանաւանդ մեծ դրամատուները: յաճախել, ուր դիւրաւ կրնայ բազմութեան մէջ կորսուիլ եթէ բռնուի: Ան դրամատուն կ'երթայ նախընտրաբար ամսու 30ին կամ յաջորդ երկու օրերը:

Քսակահատները կը սիրեն նաեւ կայարանները, իրարանցում ը, հրմշտուքը: Մեկնումի եւ դիմաւորելու յուզումը կը նպաստեն իրենց գործողութեանց: Հոն ալ գիտեն թէ ուրու պէտք է դիմեն: Մինչ փոքր քսակահատը կը բաւականանայ «գրպաններ» իրեր թռցնելով, մեծերը կը թափառին առաջին կարգերու կամ «վակոնլի»ներու մէջ: Անոնց համար ամէնէն նպաստաւորը այն պահն է երբ ճամբորդը պատուհանէն կը ծռի իր բեռները բեռնակիրին յանձնելու, այդ միջոցին քսակահատը ձեռքը կը տանի գրպանը եւ դուրս կը քաշէ դրամապանակը կամ կը կտրէ կանանց պայուսակները:

Քսակահատները շատ կը ճամբորդեն: Նախընտրաբար կը սիրեն միջազգային արագընթացներով ճամբորդել: Իրենց ժամանակացոյցը կ'որոշեն առեւտրական մեծ տօնավաճառներ, մարզական մեծ հանդէսները, ինչպէս Նիսի բարեկենդանը, Փարիզի «Օթօմոպիլի Սալոնը» եւն.:

Ամէն տարի, ինչ որ ալ պատահի, անոնք պտոյտ մը կ'ընեն դէպի Ֆրանքֆուրթ: Հոն է որ տեղի կ'ունենայ իրենց համաժողովը:

Անոնք ունին նաեւ իրենց «Համալսարանը», որ Լոնտոնի «Սօհօ» թաղամասին մէջ կը գտնուի: Կ'ըսուի թէ աշակերտները հոն կը սորվին աշխատիլ բոժոժաւոր մանրէքէնի մը վրայ: Պէտք է որ անոնք գրպանէն դրամապանակը դուրս քաշեն, առանց բոժոժը հնչեցնելու:

Շատերու կարծիքով պարզապէս առասպել մըն է այս «համալսարանին» գոյութիւնը կամ Ֆրանքֆուրթ այցը:

Համաձայն ոստիկանական վիճակագրութեան՝ քսակահատներու 45 առ հարիւրը Սպանիացի են, ութ առ հարիւրը Ռումանացի, եօթը առ հարիւրը Լեհ, 5 առ հարիւրը Ֆրանսացի, մնացեալը, Յոյն, Պելճիքացի եւ հիւսիսային Ափրիկեցի: Անոնց համար սահմանուած պատիժ մէկ օրէն հինգ տարուան բանտարկութիւն է: Միջին հաշիւով վեց ամիս է, երբեմն ալ մէկ օր:

Բազմաթիւ քսակահատներ երբ քիչ հարստութիւն կը դիզեն, առեւտրական կը դառնան:

Խմբովին աշխատելու լքենց մասնաւոր

բուն մէջ խնամուած են ընդամէնը 2500 որբանոցներ. Երջ. վարչութիւնը կ'օժանդակէ Կուրանոցին եւ Ծերանոցին: Բարեբար մը խոստացած է տասը հազար ոսկի «Պնակ մը Կերակուր»ին խոհանոցի շինութեան: Ամերիկայի ՀՕՄը հինգ հազար տոլար սահմանած է Լիբանանի.

Փայլնճեան Ճեմարանին սակը որոշած են բարձրացնել չորս հազարէն հինգ հազար տոլարի:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ կայ 19 մասնաճիւղ 2078 անդամներով եւ 477 Արծուիկներով: Ամէն մէկ մասնաճիւղ որդեգրած է ամեն գիւղերու բոլոր դպրոցներուն մէջ ընդամէնը 487 սան: Սերտօրէն կը գործակցի Քարէն Եփփէ ճեմարանին: Երջ. վարչութիւնը նպատակ ունի հիմնելու ուսանողական տուն մը, մասնաւորաբար Դամասկոսի մէջ, որու համար պէտք ունի 5000 տոլարի, երեք հազարը տեղական միջոցներով պիտի ճարէ, մնացեալը կը յուսայ առնել Ամերիկայի ՀՕՄէն: Քարէն Եփփէ ճեմարանը ունի 137 աշակերտ: Ճեմարանը արտակարգ յաջողութիւն արձանագրած է: ՀՕՄը յառաջիկայ տարուան սակը պիտի աշխատի բարձրացնել երեք հազար տոլարէն չորս հազարի:

Հ. Օ. Միութիւնը Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ ունի մէյ մէկ սան:

ԻՐԱՔԻ մէջ չկայ ՀՕՄի մասնաճիւղ, այլ փոխարէնը կանանց Միութիւն մը, ԹՈՒՐՔԻՈՅ մասնաճիւղը կը կատարէ շատ գնահատելի գործ: Կրթական գործը կը կազմէ առանցքը իր գործունէութեան: Ունի նաեւ արհեստանոց մը: Կրցած են ունենալ լաւ շէնք մը:

ՀՕՄին ընդհանուր ելեւմուտքը եղած է 78.716 տոլար

ԻՆՉՊԷՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

✱

ԽՄԲ.— Շաբաթ օր գրած էինք 151 թուրք համայնավարներու դատապարտութիւնը: Ստորեւ կուտանք մանրամասնութիւնները անոնց ձերբակալութեան մասին քաղելով պոլսական թերթերէն.—

Երկու տարի առաջ: «Անգարա» շոգենաւը քանի մը վայրկեանէն ճամբայ պիտի ելլէ: Մաքսատունը բազմութեամբ կը վխտայ: 26 տարեկան Թուխ եւ գեղեցիկ հանրմ մըն ալ պայուսակը ձեռքին պաշտօնեային կը ներկայանայ: Անցագիրը օրինաւոր է եւ Ֆրանսա կ'երթայ բժշկական ուսումնասիրութեան: Սակայն պաշտօնեան սանկ հարեւանցի մը պայուսակը նայելէ վերջ, կը դառնայ հանըմին ու կ'ըսէ.

— Դուք դժբախտաբար մինչեւ Ապահովութեան Տնօրէնութիւն պիտի երթաք, լուր առնուած է որ դուք փախստականներ բանք ունիք:

Այսպէս կը բռնուի Գաղտնի Համայնավար կուսակցութեան գործօն անդամներէն Տօքթ. Սեվիմ Թարը, որ ինքնաշարժով մը կը տարուի ապահովութեան կեդրոն, ընկերակցութեամբ երկու գաղտնի ոստիկանի:

Սեվիմ Թարը Ֆրանսա կ'երթար, հոն ժէօն Թուրքերու եւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներուն ներկայացնելու «Թուրք համայնավար կուսակցութեան կազմակերպչական սկզբունքները» անունով գրքոյկը, անոնց հաւանութիւնը առնելու համար

Երիտասարդ գաղտնի ոստիկան մը երեւան հանեց այս գաղտնի կազմակերպութիւնը, որ 1927էն ի վեր կ'աշխատէր եւ երեք անգամ հետապնդումի ենթարկուած ըլլալուն հակառակ, օժիքը ազատած էր փաստերու անբաւականութեան պատճառաւ. Գտանանք նիւթին:

Սէվիմ Թարը կը տարուի կեդրոն: Կին ոստիկանները վրան գլուխը կը խուզարկեն ու բան չեն գտներ: Միայն Սէվիմը բերող մէկ պաշտօնեան կը խորհի անգամ մըն ալ ինքնաշարժին մէջ նայիլ. [illegible] հրահանգուած էր ոպասել: Անմիջապէս եղանակը ունին: Երեքով չորսով կը շրջագայեն իրենց դոհը մեթրոյին կամ խանութին վերելակին մէջ: Կը սեղմուին Քսակահատը իբրեւ թէ թերթ կը կարդայ թեթեւ մը ծռելով «յաճախորդին» վրայ: Թերթը երկայնքին երեքի կը ծալլեն, մէջտեղը փոս, ուրկէ ձեռքը կ'երկննայ մինչեւ «յաճախորդին» գրպանը: Անգամ մը խաղի եկան անոնք երբ արթնամիտ ծերունիի մը քսակը կ'ուզէին թռցնել: Խոհեմ ծերունին իր դրամապանակը լաստիկով մը կօշիկին միացուցած էր, անակնկալի բերելով քսակահատները:

Քսակահատներու տարեկան հաշուեցոյցը 140 միլիոնի կը հասնի Ֆրանսայի մէջ, որուն մէկ չորրորդը Փարիզ:

կ'իջնէ ու կառքին ներքնակին տակ կը գտնեն գրքոյկները, որոնց շնորհիւ ամբողջ ցանցը երեւան հանուեցաւ:

Այնուհետեւ ոստիկանութեան առաջին գործը կ'ըլլայ Սեվիմէն տեղեկութիւն առնել զանազան խոստումներով: Եւ կը յաջողի: Կուսակցութեան կեդրոնին կոմիտէի անդամները կը ճչդուին ու դիւրութեամբ կը ձերբակալուին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

(Մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր գաղութը՝ իբրեւ թեմ կազմակերպուեցաւ 1926ին, եւ իբրեւ անդրանիկ առաջնորդ ունեցաւ հանգուցեալ Պալաքեան եպիսկ.ը, որ նախապէս հայրապետական լիազօր պատուիրակն էր Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց:

Առաջնորդական պաշտօնը ստանձնելով, Պալաքեան եպիսկ., ձեռնարկեց աշխատանքի, եւ քանի մը տարուան մէջ յաջողեցաւ ժողովրդական հանդանակութեամբ եւ անձնուէր աշխատութեամբ հիմնել եօթը մատուռ մանկապարտէզներ, կեդրոնին մէջ ալ նախակրթարան մը, հին Ս. Յարութիւն մատրան կից շէնքին մէջ, հարիւրէ աւելի աշակերտներով: Ան յաջողեցաւ համոզել նաեւ հանգուցեալ Պ. Վահան Խօրասանճեանը, որ իր անձնական ծախքով շինել տուաւ Փրատոյի էջմիածնատիպ հոյակապ Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին: Իր մահուան մօտ՝ բարերար Ազգ. վարչութեան ատենապետ Տոքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի եւ Պ. Յակոբ Մալաքեանի յորդորներուն եւ խնդրանքին վրայ, եկեղեցին փոխանցեց 250 հոգիէ բաղկացեալ Նարտկաղ Կրօն. Ընկերակցութեան, իբրեւ ազգային սեփականութիւն: Դժբախտաբար, առանց կարենալ վայելելու իր ջանքերուն արդիւնքը՝ իբրեւ հովեւոր պետ, Գրիգոր եպիսկ. վախճանեցաւ 1934 Հոկտ. 8ին, եւ փառաւոր յուղարկաւորութեամբ մարմինը ամփոփուեցաւ մասնաւոր դամբարան մը որ տակաւին կը մնայ առանց պատշաճ յիշատակարանի մը:

Կ'արժէ այս շինարար հովուապետին յիշատակը յարգել այս կիրակի, համախմբուելով Պօմոնի Հայոց եկեղեցին, ուր միակը, ամէն տարի, Գիւտ Խաչի օրը կը կատարէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն եւ մատուցանել կուտայ հանգիստեան պատարագ:

Մարսիլիահայերս, մեր երախտագիտութեան ապացոյցը պէտք է տանք, մեծ բազմութեամբ լեցնելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, որ Պալաքեան եպիսկ.ի անուան նուիրուած է, անոր հիմնադրին գլուխն անցած ըլլալով եւ որ իր կողմէ յորջորջուած է «Մայր եկեղեցի»:

Չմոռնանք թէ անոր մահէն վերջ եկող գացող կրօնապետներէն բան մը չաւելցուցին եղածին վրայ եւ պարզապէս վայելեցին Պալաքեանի թողած շինարար աշխատանքը:

Տիգրան Հայկունի

«ՅՈՒՆԷՆ Ի ԲԱՐԹՈՒՆ» (130)

ԵՏՔԸ...

●

Գ.— ՁԻՈՅՆ՝ ՍԱՐԻՆ ՎՐԱՅ

Կանգ կ'առնեմ: Խօրակէս ոլոր է վրաս այն, որ այնքան անդորրութիւն կայ անկարէն: Լամպարները, պոյնզգոյն լուսամփոփներով, կը պլլեն անոր օժիգներ ու աթոռներ, իրենց յենակներով ու բարձերով, խաղաղ կեանք մը կը վարեն հոն. երբեմն երաժշտութեան հնչիւններ կը հասնին, ու կիները փափուկ քայլերով կը շրջին սենեակներու մէջ:

Լուսաւոր հրթիռներու վարդագոյն լոյսին եւ ռազմաճակատի գիշերուա մթագոյն առեղծուածներուն մէջ եւ վրեթէ մոռցած էի թէ այդ ամէնը դեռ գոյութիւն ունի — փողոցի ամբողջ երկայնքով յարկերու մէջ արմատակուած այս խաղաղութիւնը գորգերու, տաքի եւ կիներու: Կուզէի ներս երթալ եւ կծկուիլ բազկաթոռի մը մէջ կ'ուզէի ձեռքերս պահել տաքին առջեւ արդէնցի ան ողողէ զիս. կ'ուզէի հալեցնել անոր մէջ զամման ու բուռն անցեալը, ձգել զայն իմ ետին, հանել վրայէս՝ ինչպէս աղտոտ հագուստ մը...

Նորէն կը քալեմ, կ'երթամ հեռու, հեռու՝ մինչեւ Վանքի Լերան բարձունքը:

Վարը արծաթաշող կը նիրհէ քաղաքը, լուսինը կը ցոլանայ գետին մէջ: Աշտարակները կը բարձրանան երերուն գծեով Շուրջս այնքան անդրդուելիօրէն անդորր է, որ գետին նստելու շարժում մը կ'ընեմ — չէ որ առա պիտի որոտան հեռուէն խուլ թնդանօթազարկերը, եւ ծանր ռումբերը շառաչուն բախումներով վար պիտի նետուին: Երազի մէջ չե՞մ արդեօք. եւ իսկոյն ահարեկ պիտի չարթննա՞մ խառնակ քնէս ցածլիկ խրամի մը անմխիթար գիշերին մէջ...

Կը թօթուեմ ինքզինքս եւ արագօրէն ետ կը դառնամ գէպի փողոցներն ու հրապարակները: Կամացուկ կը [illegible] մեր տան սանդուխէն ի վեր: Ծնողքս արդէն կը քնանան: Կը լսեմ անոնց շնչառութիւնը — հանդարտը՝ մօրս եւ աւելի թանձրը՝ հօրս ու ամօթ կը զգամ որ այդպէս ուշ վերադարձած եմ:

Սենեակիս մէջ լոյս կը վառեմ: Անկիւնը գրուած է մահճակալը՝ ճերմակ բարձ ու սաւանով եւ մէկ ծայրը ետ ծալլուած վերմակով: Ու մէկէն բուռն յուզում մը կը տիրէ ինծի: Կը շօշափեմ վերմակը, կ'իյնամ բարձերուն վրայ, ինծի կը սեղմեմ զանոնք ու կը մխրճուիմ բարձերու մէջ, քունի մէջ եւ վերստին կեանքի մէջ. ու կը զգամ մէկ բան միայն եւ ուրիշ ոչինչ — ես կամ... ես կամ...

Իմ հօրեղբայրներէս մէկը գինուորական աւագ գործակալ է եւ սեփական ամարանոց ունի: Ի պատիւ պատերազմէն վերադարձածներու՝ ան ընթրիք մը սարքած է եւ զիս ալ հրաւիրած. Ես կ'ընդունիմ հրաւէրը, վասնզի մայրս կը փափաքի այդ. Կարլ հօրեղբայրս մեր անուանի ազգականն է, զոր ամէնքն ալ կը շողոքորթեն վասնզի երբեմն անոր միջոցով կենսամթերքներ կը ստանան: Ինծի համար ան զօրականներու շարաշահ մըն է միայն:

«Գայլը» կ'ընկերանայ ինծի. բայց բարեխղճօրէն դուրսը մնալ, վասնզի հօրեղբօրս կինը շուն չի սիրեր:

Կը զանգահարեմ: «Ֆրակ» հագած վայելուչ մարդ մը կը բանայ դուռը: Շփոթած՝ կրունկներս իրարու կը զարնեմ եւ կը բարեւեմ զինքը զինուորական եղանակով: Ասիկէ ետքը միայն կը խորհիմ թէ ան երեւի սպասաւոր մըն է: Նման բաներ զինուորութեան մէջ բոլորովին մոռցած եմ

Ան կ'ուզէ առնել վերարկուս: Ես ալ աւելի կը շփոթիմ:

— Մարդ Աստուծոյ, կ'ըսեմ ժպտելով, մի՞թէ ես այնպիսի երեւոյթ ունիմ որ կը թուի թէ ինքս չեմ կրնար ընել այդ:

Ու կը նետեմ վերարկուս ու գլխարկս հագուստակալի կարթերէն մէկուն վրայ: Մարդ սակայն, զոռոզ արտայայտութեամբ, մատներու ծայրերով վերստին կ'առնէ զանոնք ու ամենայն հոգածութեամբ կը կախէ զավի կարթէն: Ապշած կը դիտեմ այս գործողութիւնը:

— Պէտք էր որ դուն անգամ մը ենթասպայ Պերհարդ Հիմմելշտոսի ձեռքը իյնայիր,— կը մրմռամ ես,— ան արդէն կը սորվեցնէր քեզ թէ ինչպէս պէտք է շարժիլ

Կարլ հօրեղբայրս կը դիմաւորէ զիս լիակատար հպարտութեամբ, շողալով ու շաչելով: Կը բարեւէ դիջողամիտ արտայայտութեամբ, վասնզի ես միայն պարզ զինուորներու դասէն կը պատկանիմ: Հաւանօրէն, ան պիտի ուզէր որ ես ակնածանքէ պապանձ — պապանձ լինէի իր առջեւ: Բայց աւելի [illegible] աշխարհը կը կարծանէր, քան ես կ'ընէի այդ, իր հանգիստ համազգեստի առանց այն ալ կը դրդէ զիս

— Այսօր ձիու միո՞ս ունիք, կը տեղեկանամ ես:

— Ուրկէ՞ առիր այդ, կը հարցնէ զարմացած:

— Որովհետեւ ընթրիքի համար խթանաւոր կօշիկներ հագած ես:

Վիրաւորուած կը հեռանայ ինձմէ. Հարուածը տեղին դպաւ: Բոլոր զինուորական պաշտօնեաները, որոնք ոչ մէկ անմիջական առնչութիւն ունին պատերազմի հետ, մասնաւոր սէր կը զգան դէպի սուրն ու խթանները, մանաւանդ եթէ ձի նստիլ չեն գիտեր: Գայով հօրեղբօրս, ան պիտի ուզէր կրել զանոնք մինչեւ իսկ անկողինին մէջ:

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Բրիտանական ուժերը (80.000 զինուոր) Եգիպտոսէն պիտի քաշուին յառաջիկայ քսան ամիսներու ընթացքին.— Ջնջուած է 1936 Օգոստ. 26ի դաշնագիրը, որ կնքուած էր Լոնտոնի մէջ.— Բրիտանական ուժերը պիտի կրնան վերադառնալ զին — ուորական հաստատութիւնները եթէ զին — եալ յարձակում կատարուի Եգիպտոսի, Թուրքիոյ կամ Արաբական Դաշնակցու — թեան անդամակից երկիրներէն մէկուն դէմ.— Բրիտանական ուժերը եթէ հար — կադրուին Ջրանցքի շրջանը վերադառնալ, անմիջապէս պիտի հեռանան, երբ թշնա — մութիւնները դադրին.— Եգիպտոսի հանրապետութիւնը պարտաւոր է դիւրու — թիւններ ընծայել անգլիական օդանաւե — րու թռիչքին, տեղաւորման եւ պահպան — ման համար.— Երկու կառավարութիւն — ները կ'ընդունին թէ Սուէզի Ջրանցքը մի — ջազգային կարեւորութիւն ունի տնտեսա — կան, առեւտրական եւ ռազմագիտական տեսակէտով. հետեւաբար պիտի պահպա — նեն նաւարկութեան ազատութիւնը, հա — մաձայն 1888 Հոկտ. 29ի պայմանագրին, կնքուած՝ Կ. Պոլսոյ մէջ:

Եգիպտոսի կողմէ դաշնագիրը ստորա — գրեց վարչապետը, զնդ. Նասըր, իբրեւ նախագահը եգիպտական պատուիրակու — թեան, իսկ Անգլիոյ կողմէ՝ արտաքին նախարարին օգնականը, Էնթընի Նըթինկ: Ստորագրութենէն ետք երկու կողմերը մաղթեցին որ բարեկամութեան նոր շըր — ջան մը բացուի երկու երկիրներուն մի — ջեւ:

× Ինչպէս յայտնի է, այս համաձայ — նութեան դէմ բուռն պայքար կը մղեն Իսլամ Եղբայրները: Կառավարութիւնը սաստկացուց արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, ձերբակալութիւններ ալ կատա — րելով:

Դաշնագրին տրամադրութեամբ, 1200 անգլիացի մասնագէտներուն 800ը պիտի առնուին Անգլիայէն, իսկ 400ը Եգիպտո — սէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՆԴԱՊԱՀԱՐՈՒԹՅԱՆ այն տասը պար — սիկ սպաները որոնք մահուան դատա — պարտուած էին Թէհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ լրտես եւ հայրե — նադաւ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ մեռան համայնավարական նշանախօսքեր արտասանելով: Մահապարտներէն ինը բանակի սպաներ էին, մէկը քաղաքացի: Մահուան դատապարտուած էին տասը ժամուան դատավարութենէ մը ետք: Ուրիշ երկու մահապարտներ, մէկը սպայ, միւսը քաղաքացի, վերջին պահուն խնա — յուած են, մահուան պատիժը փոխ — ուած է իրենց պատիժը: Ամբաստանեալ — ները ձերբակալուած էին Ապատանի շըր — ջանին մէջ Ռուսիկանութեան տեղեկա — գիրը կ'ըսէ թէ անոնք դաւ մը սարքած էին, քարիւղի զտարանը պայթեցնելու համար

ԱՆԳԼԻՈՅ հանրակառքի աշխատաւոր — ներուն գործադուլը հետզհետէ կը մեղ — մանայ, իսկ նաւահանգիստներու սան — ուորները չեն ուզեր տեղի տալ: Աշխա — տանքի նախարարը ազդարարութիւն մը ուղղեց բանթողներուն որպէսզի վերսկսին աշխատանքը, նկատելով որ գործադուլը ծանր հետեւանքներ կ'ունենայ տնտեսա — կան տեսակէտով: «Կառավարութիւնը վճռած է ի հարկին ձեռք առնել անհրա — ժեշտ միջոցները, պաշտպանելու համար ազգային շահը»: — Տեղատարափ անձ — րեւները եւ հեղեղումները ալ ծանր վնաս — ներ պատճառեցին Անգլիոյ մէջ, ինչպէս գրած էինք երէկ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Սայիտ Նուրի փաշա Անգարայէն Պոլիս անցնելով, յայ — տարարեց թէ իր տեսակցութիւնները գր — բական արդիւնքի մը պիտի յանգին մօ — տերս: Ինք հակառակ չէ գործակցելու Փաքիստանի հետ: Իր կարծիքով, արաբ — բական երկիրները այժմ անհրաժեշտ կը գտնեն գործակցութիւնը Արեւմուտքի հետ:

ՈՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայ — րենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4էն [illegible] Սրահին մէջ, 2 [illegible]: Ներկայացուելու է մասնաւոր յայտագիր [illegible] 2 [illegible]

Երե. [illegible] պատրաստ ըմպելի մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սեբ. Մուրատ. Ուսումն.ի Փարիզի Վարչութիւն

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:

Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները:

Մասնակցութիւն՝ 650 ֆրանք:

Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris-(10), TAI. 92-84

Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ, 32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղե — ցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց հա — մազգային գնահատանքի եւ երախտագի — տութեան:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մա — ժընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանեը): Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3.30ին:

Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Պատ. Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Միաժամանակ կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երգչախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսքի (ջութակ), Օր Ճ. [illegible] (դաշնակ):

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհան — գիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտնպաշի առթիւ, Պօմոնի Ս. Գ. Լուսա — ւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Սիրով կը հրա — ւիրուի Մարսիլիահայ գաղութը ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս ա — րարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հո — գեհանգիստ ժամը 11.45ին

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ «ԱՐԾԻՒ»
ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս կիրակի ժամը 20ին, Պառ էնքէռ — նասիօնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ — Վիլ:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐ — ԳՍԵԱՆ:

«Արծիւ» թատերախումբը կը ներկա — յացնէ ընկեր Ազատ Ցակոբեանի ղեկավա — րութեամբ՝

ՈՒՇ ԼԻՆԻ - ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ — ցին՝ ընկ. Պարոյր Կարապետեան թառով: Եւրոպական պար.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուրգէն Սա — սունի կոմիտէն շնորհակալութեան իր խո — րին զգացումները կը յայտնէ ըն — կերներ Ոսկեան եւ Գրիգոր Քէնտիրեան — ներուն, իրենց մօրը դառնակսկիծ մահ — ուան առթիւ Ծ. փոխան ծաղկեպսակի հա — զար Ֆր. կը նուիրեն Թաղին Ազգ. դպրո — ցին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ս. Տամլամեան եւ Տէր եւ Տիկին Զ. Մու — թաֆեան հազարական Ֆր. կը նուիրեն Յ. Կ. Խաչին եւ Հ. Կարմիր Խաչին: (Գու — մար 4000 ֆրանք): Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Շաքէ եւ Պ. Կարապետ Մէսեաեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզ, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ի — րենց մօր՝ ՀԱՑԿԱՆՈՅՇ ՄԷՍԵԱԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա — կը յարգողները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16-24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Երգ՝ Օր.ներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսու — մեանցի, կովկասեան պարեր՝ Պ-Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յա — կոբեան եւ ուրիշներ:

Կ Ա Ր Օ Ս Ա Ր Ե Ա Ն

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ ճոխ պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Գարսամեան գրատուններէն:

ՊԱՏԱՐԱԳ Ս ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե — կեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդի — սաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատար — ուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի:

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւ — րոպայի Թեմի Հայրապետական պատուի — րակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին: — (Կնիք)

ԱՐՄԵՆԻԱ Ի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Նոյեմբեր 27ին. Շաբաթ գիշեր:

LE CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԴՊՐՈՑԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց — ւոյ մէջ ամէն հինգշաբթի հայերէնի դա — սաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան.

Ծնողներէն կը խնդրուի իրենց զաւակ — ները փութով արձանագրել:

TOMBOLA

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԵՒ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ:

Մէկ պարգեւ՝ ՖՈԼՔԱԹ ԿԱՌՔ ՄԸ

Տոմսերու գինը՝ 100 Ֆրանք:

Փարիզի համար դիմել ՅԱՌԱՋի:

Վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 4ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, ար — հեստին ծանօթ կամ ոչ: Դիմել անձամբ Պ. Հայրապետեանի, ամէն օր առտուն ժամը 8էն եւ իրիկունը ժամը 8էն վերջ, 78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ ժո — ղովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան: Բոլորին ներկայութիւնը անհրա — ժեշտ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր ս'Իթալիի մասնա — ճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երե — կոյ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպ — րոցին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներ — կայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ա — ռաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, Պ. Քէօսէեանի լուսանկարչատու — նը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ):

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) անդամ եւ ոչ անդամ հայրե — նակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9ին առաւօտեան, Պառ Վիկթոր, Պ. Մարտիկեանի սրահը:

ԺՇՏՈՒՄ.— Օհան Տուրեանի երաժշ — տական առաւելիւթին փոխլիւտը բառը սխալ — մամբ տպուած է պալատ, քանի մը թի — ւերու մէջ:

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ շաբաթ մը պտոյտի իրաւուն — քը զոյգի մը համար, Վենետիկ: Երթե — ւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած:

Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքսէրճեանի՝ 40 Լա Թանըրիէռ, Մարսէյլ:

Պ. Ա. Շէխիկեանի՝

Յարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ:

Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասա — րակութենէն զոյգ մը, անպայման, վա — յելէ սոյն ճամբորդութիւնը, կրկին վի — ճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ ի — րենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ. տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 22 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7503 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2914

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ »

Զարմանալի երեւոյթ մը.—

Այս տարի, հայերէնի չաբաթական դասընթացքներու վերսկսման առթիւ, բոլոր սրահներուն մէջ յաճախակի կը լսուին.

— «Դասերը ծրի են»։

Եթէ այսպէս չարունակուի, թերեւս յաւաջիկայ տարի ալ կարդանք.

— Դասաւանդութեան ատեն շաքար պիտի բաժնուի։ Եկողներուն ճամբու ծախքը ալ կը ստանանք, եթէ նոյն իսկ մայրիկը կամ հայրիկը միասին ըլլան։

Այս երեւոյթին առջեւ, անշուշտ կը յիշէք երբեմնի աւանդութիւնը։

Այն ատեն, մայրիկը զաւակը տանելով տղան, կ'ըսէր վարժապետին.

— Միսը քեզի, ոսկորը ինծի...

Ո՛րքան շուտ փոխուեցան բաներ։

Այն ատեն պարծանք էր տղան վարժարան ղրկել, որպէսզի «մարդ ըլլայ»։ Անշուշտ ամէնէն առաջ մայրենի լեզուն սորվելով։

Այսօր, օտարութեան մէջ, հազարումէկ պատճառներ կան մարդ ըլլալու, կը բաւէ որ մէկզի դնես մայրենի լեզուն, իբրեւ «մաշած չոր»։

Ազգային կրթութի՞ւն, ներռւնդի փրկութի՞ւն, ինքնապաշտպանութի՞ւն, — որո՞ւ հոգ...

Եւ դասընթացքներու կազմակերպիչները ի զուր կը փորձեն կարելի եղածին չափ շատ աշակերտներ ապահովել, առանձնելով ամէն ծախք եւ յոգնութիւն։

Դեռ վերջերս պոլսահայ թերթերը կը գրէին թէ աշակերտներու թիւը բազմապատկուած է այս տարի եւ թէ տեղ չկայ միջնակարգ վարժարաններուն մէջ։

Մենք տակաւին չիցանք ճշդել թէ ինչ պատկեր կը ներկայացնեն եղած — չեղած դասընթացքները։

Աշակերտներու թիւը աւելցա՞ծ է, պակսա՞ծ է։ Ի՞նչ համեմատութեամբ։ Միջին հաշուով, իւրաքանչիւր աշակերտ քանի՞ տարի կը յաճախէ անընդհատ։

Համառօտ վիճակագրութիւն մը շատ բան պիտի պարզէր, բանալով մեր աչքերը։

Ամէն պարագայի մէջ, մեր առաջին հարցումը պիտի ըլլար — Ո՞ւր կ'երթանք։

Աւելի ընդլայնելով խնդիրը, կրնայինք հարցնել, տակաւին.

— Որեւէ յառաջդիմութիւն կատարա՞ծ են այն պատանիները եւ բարձրագոյն ուսում առած երիտասարդները, որոնք բաւական հայերէն գիտէին։

Եթէ այս ուղղութեամբ քննութիւն մը կատարուէր առանց դաւանանքի խտրութեան, կը կարծենք թէ եզրակացութիւնը շատ աւելի տխուր պիտի ըլլար։

Նշածով, գիտցածով գոհանալու յամառութիւնը պիտի մարէ մեր ծուխը։

Ուսանելու տարիները քանի թաւալին, այնքան պիտի դժուարանայ յառաջդիմութիւնը։ Ոչ միայն հայագիտութեամբ, այլ եւ ամէն տեսակէտով։

Երիտասարդութեան արդար իրաւունքն է գիրքեր գրաւել, թեւ տալ հանրային գործունէութեան։

Կիսկատար գիտելիքներով սերունդ մը, փոխանակ այդ վերանորոգիչ դերը կատարելու, իր կարգին պիտի նպաստէ յանցման, մէջտեղութեան ծաւալման։

Եւ մեր հանրային թէ մտաւոր մակարդակը հետզհետէ պիտի դեղնի, պիտի ճապաղի, դառնալով անշնչելի։

Ի՞նչ կ'արժէ երկրորդական, մինչեւ անգամ համալսարանական կրթութիւն մը, եթէ վաղը պիտի ստիպուինք թարգմանով խօսիլ մեր զաւակներուն հետ։

Պայմանաւ որ թարգման մնացած ըլլայ, մայրենի լեզուին համար...

Ամէնէն արտասուելի պարագան այն է, որ, երիտասարդները մեծ մասով հարեւանցի կը հետեւին այս հարցին։

Շատեր այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ խնդիրը կապ չունի իրենց հետ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԶԻՆՈՒՄԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻՆ ՎԱՂԸ, ՇԱԲԱԹ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարները Գչ. օր ժողով գումարելով Շայոյի պալատին մէջ, մէկուկէս ժամ քննեցին այն դաշնագիրը որուն հիման վրայ պիտի դադրի արեւմտեան Գերմանիոյ գինուորական գրաւումը։ Բնագիրը մշակած էին խումբ մը մասնագէտներ, համաձայն Լոնտոնի մէջ տրուած հրահանգներուն։ Այդ օրը միայն մէկ պայմանագիր վերջնական համաձայնութեան յանգած չէր տակաւին,— ի՛նչ իրաւական վիճակ պիտի ունենան դաշնակից զինուորները Գերմանիոյ մէջ։ Համաձայն 1945ին չորս պետութեանց կողմէ եղած յայտարարութեան մը, դաշնակիցները իրաւունք ունէին զինուոր պահելու արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Պերլինի մէջ։ Տոքթ. Ատընաուըրի կարծիքով դաշնակից զինուորներ կրնան մնալ գերմանական կառավարութեան արտօնութեամբ։ Մասնագէտներ ընդունելի չեն գտներ այս տեսակէտը, այն պատճառաբանութեամբ թէ Խ. Միութիւնը կրնայ առարկութիւններ յարուցանել։ Վերջին պահուն Ֆրանսա ուրիշ բանաձեւ մը առաջարկեց, որ պիտի քննուէր երէկ։ Միեւնոյն ատեն ժողովի հրաւիրուած էին բեր դաշնակիցները, վերջնական ձեւ տալու համար Լոնտոնի այն պայմանագրին որով Գերմանիա եւ Իտալիա պիտի ընդունուին Պրիւքսէլի դաշինքին մէջ։ Այսօր, ուրբաթ, Ատլանտեան խորհուրդը պիտի վաւերացնէ այս համաձայնութիւնը որով արեւմտեան Գերմանիան կը մտնէ Ատլանտեան դաշինքին մէջ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բոլոր համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին չաբաթ օր, Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ

Այս բանակցութեանց միջոցին Ֆրանսայի եւ գերման մասնագէտները անընդհատ կ'աշխատէին, քննելով տնտեսական գործակցութեան պայմանները Սարի մէջ։ Գալով բուն վէճին, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները պիտի վերսկսէին երէկ, ստանալով գերման խուսակցապետներու զրոյցները.

Զարսերու խորհրդակցութենէն ետք, պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ չորս նախարարները քննեցին մասնագէտներու տեղեկագիրը եւ թէ լուծումներ առաջարկուեցան կարգ մը վիճելի կէտերու մասին։

× Ինչպէս բաինք, այսօր ուրբաթ, Ատլանտեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է քննելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութեան խնդիրը։ Այս առթիւ պիտի քննուի նաեւ գերագոյն հրամանատարութեան ընդարձակման հարցը, իբրեւ նոր ապահովութիւն մը Գերմանիոյ վերազինման հանդէպ, որ պիտի սկսի 12 զօրաբաժիններով (400, 500.000 զինուոր), 75.000 օդաչու եւ 25 հազար նաւաստի։ Թէեւ կարգ մը վիճելի կէտեր կը գտնուին այս բոլոր պայմանագիրներուն մէջ, բայց համաձայնութիւն գոյացաւ որ չաբաթ օր ժամը 2.45ին հանդիսաւոր նիստ մը գումարուի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, ստորագրելու համար բոլոր դաշնագիրները։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Հայֆոնկ քաղաքին մէջ ընիկները յարձակեցան Ֆրանսական զօրքին վրայ, երբ գօյքերու փոխադրութիւն կը կատարուէր։ Կին մը սպաննուեցաւ։ Առաջին միջադէպն է այս, Հանոյի գրաւումէն ի վեր։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՃՈԽՈՒԹԻ՞ՒՆ, ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻ՞ՒՆ...

Գովեստ մնա՞ց որ չշռայլեն երեւանի «պետական լեզու»ին։

Այն ալ՝ առանց կանոնաւորապէս հետեւելու որեւէ սովետահայ հրատարակութեան,— օրաթերթ, ամսագիր թէ գիրք։

Ես ալ ուզելով «պրոպագանդել» այդ լեզուին բանկագի՞ն պրժանիքները, մէկ ակնարկով հետեւեալ բառերը գտայ. իբրեւ ապացոյց ճոխութեան եւ կատարելութեան.

Էլէմէնտ, էտապ, ժուռնալ, ռէալիստական, իմպերիալիստական, պրոբլեմ, գեպարտամենտ, ֆորմալիզմ, դիրեկտոր, (գործարանի կամ դպրոցի), կոնֆլիկտ, ...ցիա, ռէակցիոն, ալբեոմ, Ֆէոդալական, պրոգրեսիւ, ֆրազ, ռեւոլուցիոնէր, ռեֆորմիստ, կոնտրոլ, կոնտրաստ, տամբլեա, դելիգեցիա, կոնստրուկցիա, սեսիա, պրեմիեր — մինիստր, պրեզիդենտ, վիցէ — պրեզիդենտ, լաուրեատ, սալիոտ, ադմիրալ, մայոր, գեներալ — մայոր, լէյտենանտ, գէնզար, տիտղոսիս, դեպուտատ, կլուպ, ֆրոնտ, սամիտ, տրադիցիա, տենդենց, գեներալիտետ, օպտիմիզմ, պեսիմիզմ, դեկլարացիա, դուբլել, դուբլեչ, ալրեւնսար, բուտան, բազ, էկոնոմիստ, կուբարա, ալբինիստ, ռենեգատ, գեգերատոր, շաբլոն, չեմպիոն, բէյսներ (անգլ. բէյլս) կոնտր-ռեւոլուցիոն, աւելի եւն.։

Եւ դեռ բայերը,— էվակուացնել, օկուպացնել, մոբիլիզացնել, պրոպագանդել։

— Բայց մենք այս բոլոր բառերուն հարազատ հայերէնը ունինք, աւելի հասուն, աւելի ճկուն եւ գեղեցիկ, ինչո՞ւ չենք գործածեր։

= Լռէ՛, ռէակցիոն պրովոկատոր, քեզի՞ մնաց քննադատել «պետական լեզու»ն, որուն վրայ կը հիանան բոլոր պրոգրեսիւ գրողները։ Չկարդացի՞ր. Պուքրէշի Մանկավարժական համալսարանին դասախօսներէն Պ. Վլատ Պրընցեանուն անգամ կը յանձնարարէ իւրացնել եւ տարածել զայն։

— Ուրեմն ես ալ կրնամ որեւէ օտար բառ թխել գրածներուս մէջ, ինչպէս եւ նոր բայեր շինել.—

Ադմինիստրացնել, ռեֆորմել, պրեզիդել, ...

= Ինչ որ ալ ընէք, դուք արժանի չէք հառաջդիմական տիտղոսին, ոչ ալ կրնաք ապացուցանել ձեր հայրենասիրութիւնը։

— Ուրեմն ուրիշ ծաղկեփունջ մը եւս ներկայացնեմ պետական լեզուի ճոխութենէն, կատարելութենէն եւ «բառամթերքի պահեստէն»։

= Եթէ այդ աշխատանքը կատարէք համակրանք յայտնելով կամ գոնէ առանց դիրք ճշդելու, դուք ալ հառաջդիմական կը համարուիք։

ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԱԶԱՏ Է 1517ԷՆ Ի ՎԵՐ

ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏԵՒԵՆ ՏԱՍԸ ՕՐ

Անգլեւեգիպտական համաձայնութեան կնքումը աննկարագրելի խանդավառութիւն պատճառեց ամբողջ երկրին մէջ։ Ամբողջ տասը օր խրախճանքներ պիտի կատարուին, տօնելու համար այս մեծ յաղթանակը։ Հինգշաբթի օրը ազգային ... հռչակուած էր եւ ամէն աշխատանք դադրեցաւ։ Բոլոր պաշտօնեաները եւ բանուորները պիտի ստանան իրենց լման աշխատավարձքը։ Չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը դրօշակներ պարզուած էին փողոցներուն մէջ, ամէն տեսակ վերտառութիւններով, որոնք կը փառաբանէին կատարուած հրաշքը։ Թերթերը մէկ բառ խորագիր տուած էին կէս էջի վրայ,— «Պարպում»։ Ժողովուրդը խելայեղ ցոյցեր կը կատարէ։ Պաշտօնեաները իրենց գործերը ձգելով վարչապետարան կ'երթան, նախարարները ծափահարելու համար։

Գահիրէի անգլ. դեսպանը, Անգլիոյ արտաքին նախարարին օգնականը եւ զօր. Պենսըն որոնք ստորագրեցին համաձայնագիրը եւ անգլ. պատուիրակութեան բոլոր անդամները, ճաշի հրաւիրուեցան եգիպտոսի կառավարութեան կողմէ, այս հաշտարար եղելին առթիւ։

× Կնքուած համաձայնութեամբ, Անգլիա պիտի պարպէ Սուէզի շրջանին մէջ տեղաւորուած ութսուն հազար զինուորները, ինչպէս գրեցինք երէկ։ Այսպէս Եգիպտոս առաջին անգամ ըլլալով կատարելապէս անկախ կը դառնայ 1517 յունուար 20էն ի վեր, երբ կը գտնուէր Օսմանեան տիրապետութեան տակ։ Համաձայնութեան ստորագրութիւնը տեւեց վեց վայրկեան։ Երկու կողմի պատուիրակութիւնները նստած էին մեծ սեղանի մը շուրջը որուն վրայ կը գտնուէին վաւերագիրները, ժօտ երկու քիլօ ծանրութեամբ։ Առեւտուրութեան քով դրուած էին բուն դաշնագիրը (13 յօդուած) եւ 16 հատ փոխանակուած ծանուցագիրներ։

Աւելորդ է ըսել թէ զնդ. Նասըրի դիրքը մեծապէս կը զօրանայ այս համաձայնութեամբ, թէեւ Իսլամ Եղբայրները կը շարունակեն պայքար մղել, գրգռելով հանրային կարծիքը։ Ամէն պարագայի մէջ նոր դարաշրջան մը կը բացուի Եգիպտոսի համար։

Այս մեծ յաղթանակին առթիւ ճառ մը խօսելով, զնդ. Նասըր յորդորեց անձնատուր չըլլալ գինովութեան, քանի որ տակաւին շատ գործեր կան կատարելիք։

× Համաձայնութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Իսրայէլի մէջ, այն մտավախութեամբ թէ Եգիպտոս դառնալով տէր — տիրական Սուէզի, աւելի անհաշտ դիրք մը պիտի բռնէ։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԸ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի վարչապետը պիտի չստորագրէ համաձայնագրերը, մինչեւ որ չընդունուին իր պահանջները Սարի մասին,— անջատում Գերմանիայէն եւ տնտեսապէս միացում՝ Ֆրանսայի հետ։ Երկու վարչապետները ցարդ քննած են միայն տնտեսական խնդիրները։ Ֆրանսա երաշխիքներ կը պահանջէ, որպէսզի Սարի շրջանը վտարան մը չդառնայ կուսակցական գործունէութեան, եւ պահանջելու համար զայն իբրեւ գերմանական հող։ Այս առթիւ գիտել կը տրուի թէ շրջանը գերմանական է ոչ միայն ժողովուրդով եւ մշակոյթով, այլ եւ պատմութեամբ։ Տոքթ. Ատընաուըր կը հաւանի որ Սարի շրջանը Գերմանիայէն անջատուած մնայ մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը. բ այցերկու կողմերն ալ կ'ընդունին թէ կարելի չէ արգիլել ժողովրդապետական ազատութիւնները։ Եթէ ազատ ընտրութիւններ կատարուին եւ Սարի նոր խորհրդարանը արգիլէ որեւէ խլրտում՝ շրջանը Գերմանիոյ վերադարձնելու համար, Տոքթ. Ատընաուըր պատրաստ է հաշուի առնելու համակերպելու։ Բայց Պ. Մէնտէս Ֆրանս աւելի զօրաւոր երաշխիքներ կը պահանջէ համաշխարհային խլրտումներու դէմ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք գրաւոր, բարեկամէ մը 3000 Ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

Դիւանագիտական տենդոտ հակազդե-ցութեամբ մը, Մոսկուան կ'աշխատի չէ-զոքացնել Ուաշինկթընի ձեռք ձգած առա-ւելութիւնները Խ. Միութեան հարաւային սահմաններուն վրայ, Ինտոնէզիայէն մինչեւ Թուրքիա:

Ակնբախ յաջողութիւններ էին ամերիկ-եան ռազմավարութեան համար Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ մէջ Մանիլայի դաշին-քը մէկ կողմէ եւ չղթան ամբողջացնելու համար Թուրք-փաքիստանեան ռազմա-կան դաշինքը՝ միւս կողմէ:

Ահա Մոսկուան կը գիմադարձէ ուժ-գնօրէն եւ արագութեամբ, կնքելով գին-ուորական համաձայնութիւն մը կարմիր Չինաստանի հետ:

Խորհրդային պատուիրակութեան գլ-խուն անցած էր Խրուշչեւ, Կեդր. Կոմի-տէին Ա. քարտուղարը: Թէեւ բոլոր հա-մաձայնագրերը անցած են իր վերջնական հաւանութենէն, բայց ան զբաղած է մա-նաւանդ տնտեսական եւ ելեւմտական հարցերով: Ռազմական բոլոր բանակցու-թիւնները կատարուած են մարաջախտ Բուլկանինի եւ զօր. Զու-Թէի միջեւ:

Մին՝ անդամ Քաղաք. Բիւրոյի եւ Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարար, իսկ միւսը՝ Չինաստանի գթիւ 2ը: Ար-դարեւ Սեպտեմբերէն ի վեր, արտաքին նախարար Զու Ան Լէյէն ալ առաջ անցած է Զու-Թէ, եւ հաւանական յաջորդը կը նկատուի Մաօ-Ցէ Թունկի, որ թօշակի կը առնուի:

Այսքան կարեւոր անձնաւորութեանց մէջ ու կատարուած բանակցութիւնները [illegible] կը յայտնեն համաձայնութեանց խորութիւնը:

Նոր համաձայնութիւնները արտակար-գօրէն կ'ամրապնդեն ռուսաչինական դաշնակցութիւնը: Անգլիոյ արտաքին նա-խարարը Իտըն, լաւը իմացած ատեն կը բացագանչէր «Բայց նոր առանցք մըն է որ կը ստեղծուի»: Արդարեւ, կնքուած հա-մաձայնութիւններն իրենց [illegible] թեամբ, անհանգիստ եւ վրդովիչ են Անգլիոյ համար որ իր ասիական քաղաքականու-թիւնը հիմնած է այն յոյսերուն վրայ թէ խզում մը յառաջ պիտի գայ Չինաստանի եւ Խ. Միութեան միջեւ, եւ կամ որոշ դի-ւանագիտութեամբ մը կարելի՛ է ցրու-թիւն ստեղծել երկու համայնավար կայս-րութեանց յարաբերութիւններուն մէջ Ն սոր մեծապէս նուազած են այդ յոյսե-րը: Այս խրդութիւնը աւելի դառն է, մա-նաւանդ անոր համար որ, էթլի եւ Պի-ւըն Փէքին կ'երթային երբ մարաջախտ Բուլկանին կը վարէր բանակցութիւնները

Անգլիոյ երկդիմի քաղաքականութիւ-նը, որ համայնավար աշխարհին հետ կապ պահելու համար կ'օգտագործէ աշխատա-ւորական կուսակցութեան անդաշտօն խը-նամութիւնը «ընկերվարական» եր-կիրներուն հետ, անշուշտ մէջտ ձգուած առեւտրական նկատում-ներէ, հիմա իր կարգին կը գտնուի տեսակ մը անելի մէջ: Թէ ի՞նչ նոր ուղի-ներ պիտի գտնէ, միայն ապագան կըր-նայ ցոյց տալ:

Ուաշինկթընի համար հարցը առաւելա-պէս ռազմագիտական հանգամանք ունի: Դիւանագիտական ուղղակի յարաբերու-թիւններ չկան: Ամերիկեան տորմիղը պա-շարման ենթարկած է չինական եզերքնե-րը, ուրեմն Մ. Նահանգները ունին բացէ ի բաց թշնամական դիրք, եւ արդէն քա-նիցս խօսուեցաւ զինուորական գործո-ղութեանց եւ չինական կարգ մը քաղաք-ներու ռմբակոծման մասին:

Բուլկանինի եւ Զու-Թէի ռազմական նոր համաձայնութիւնները շատ փափուկ կը դարձնեն Ամերիկայի այս բիրտ դիր-քը: Ուաշինկթըն այժմ ստիպուած է շատ [illegible] Փէքինի [illegible] ուղղակի ուժ գործածելով, կրնայ Մոս-կուան ալ հրաւիրել կռուին մէջ: Մանա-ւանդ որ հսկայածաւալ Չինաստանէն տա-կաւին մեծ մտահոգութիւններ չունի Մոսկուայի Քաղաք. Բիւրօն, եւ ուրեմն կարելի չէ յուսալ որ ներկայիս Թոյլատրէ անոր ճզմումը երրորդ ուժի մը կողմէ:

Իսկ Մ. Նահանգներու միացեալ սպա-յակոյտին համար ամենամեծ մտահոգու-թիւնը ոչ թէ Փորթ Արթիւրի Չինացինե-րուն յանձնուիլն է, ինչ որ կրնայ գիւրա-ցնել Ֆորմոզայի վրաուժը կամ ընդար-ձակել, Փէքինի գործունէութեան դաշտը Ասիոյ մէջ,— այլ ռազմագիտական եր-կաթուղիներու նոր ցանցի մը շինութիւնը: Արդարեւ նախ որոշուած է գիծ մը նե-տել Հիւսիսային Չինաստանէն Մոնկոլիա, եւ Մոնկոլիայէն մինչեւ Պայքալ լիճ՝ ուր պիտի միանայ միջսիպերիական եր-կաթուղիին որ արդէն երկու գիծ ունի: Յետոյ ուրիշ գիծ մը՝ որ պիտի երկննայ Կեդր. Չինաստանէն մինչեւ Սին Քիանի նահանգը ուր սկսած է արդէն քարիւղի եւ իւրանիումի հանքերուն շահագործու-մը: Վերջապէս երրորդ երկաթուղի մը՝ որ Ղազախիստանի մայրաքաղաք Ալմա-Աթայէն պիտի մեկնի եւ հասնի նորէն Սին-Քիան միանալով նախորդ գծին: Արդ՝ Ալմա-Աթան Խ. Միութեան կեդ-րոնական Ասիոյ ռազմագիտական բանա-լին կը նկատուի: Հոն է որ կը գտնուի այդ շրջանի ընդհանուր սպայակոյտը: Հոն են կեդրոնացած շատ կարեւոր [illegible] ուժեր, ընդհանրապէս «արագաշարժ» բանակներ, որոնք կրնան խուժել օրեւէ ուղղութեամբ, Պաքիստան կամ Աֆ-ղանիստան, Հնդկաստան կամ Փարսիս-տան

Ինչպէս գիտել կուտայ ամերիկեան բա-նակային մէկ բարձրագոյն ատենա-նագրը, այս բոլորը Մոսկուայի [illegible] տասխանն է Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան դաշինքին, եւ մանա-ւանդ՝ Թուրքեւփաքիստանեան զինուորա-կան համաձայնութեան, որ ստորագրուե-ցաւ վերջերս, Ամերիկայի կնքահայրու-թեամբ

Ռազմագիտական այս շատ կարեւոր խը-մորումները ունին նաեւ իրենց հետաւոր արձագանգները: Հնդկաստանի, եւ ա-սիական ռազմագիծին եւրոպական ծայ-րին՝ Եուկոսլաւիոյ մէջ:

Հիմա որ Թրիէսթէի խնդրին կարգա-դրութեամբ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները բարւոքուած են, կը խօսուին Պելկրատի ալ [illegible] Պելկրատի ուխտին մէջ: Մանաւանդ որ Թիթօն, դաշնակիցն է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, երկուքն ալ անդամ Ատլանտեան դաշին-քին:

Բայց Մոսկուան իրկին կը գիմադարձէ: Ձուզեր որ Մանիլայէն սկսող ճակատը — որ մինչեւ Թուրքիա կը հասնի առանց ըն-կումի, եթէ ոչ բոլորովին Հնդկաստանի վրայով, գոնէ Աւստրալիոյ բերդէն անց-նելէն ետք,— առանց ճեղքի շարունակ-ուի մինչեւ կեդրոնական Եւրոպայի սահ-մանները եւ Արեւմտեան Գերմանիա: Եւ ահա ձեռք կ'երկնցնէ համայնավարու-թեան կողմէ հերձուած հռչակուած Թի-թոյին.

Վիշինսկի ՄԱԿի բեմէն բարի զլացնու-թիւն կը մաղթէ Իտալիոյ եւ Եուկոսլա-ւիոյ միջեւ, Թրիէսթէի համաձայնու-թեան առթիւ: Առաջարկներ կան դիւա-նագիտական յարաբերութիւնները վերա-հաստատելու, եւ արդէն առեւտրական դաշնագիր մը կնքուած է որ աւելի պիտի ընդարձակուի 1955ին: Մալենկով հրա-մայեց դադրեցնել Պելկրատի ռատիօկա-յանին ուղղուած յայտագիրներուն խա-փանումը, ինչ որ կը կատարուէր ռուսա-կան ռատիօկայաններու կողմէ հինգ տա-րիէ ի վեր: Միջակութային գետնի վրայ եւս առաջարկներ:

Վերջապէս յոյն բացուած ափ մը կ'եր-կրնցնեն Թիթոյի: Իսկ այս վերջինը կը [illegible] մը մէջ: Յատկանշական են այն երկու այցելու-թիւնները, որ բաց կարգ մը այցելիներու կը պատրաստուի մեծ դղրդնդացու-թեամբ: Դէպի Փաքիստան, եւ մանա-ւանդ ... դէպի Հնդկաստան: Դէպի Փա-քիստան ճամբորդութիւնը կրնայ կապ ու-[illegible] թեան հետ: Պելկրատ դաշնակից՝ Անգա-[illegible] Բայց աչքի Թերեւս Ուաշինկթըն կը փորձէ [illegible] աւելի ամրապնդել, յուսալով յաջողցնել Փաքիստան-Եուկոսլաւիա համաձայնու-թիւն մըն ալ: Բայց դէպի Հնդկաստան այցելութի՛նը

Ամերիկան մտահոգ է [illegible] այդ Երկրորդ ճամբորդութենէն, վախնա-լով որ Եուկոսլաւիան կրնայ յարիլ հա-բաւային Ասիոյ կարգ մը «չէզոք» պետու-թիւններուն եւ իրրեւ ռազմագիտական օ-ղակ՝ ձեռքէ ելլէ: Յետոյ Թիթօ կրնայ Մոսկուայի հետ տարբեր լեզու մը գտ-նել Ասիոյ մէջ — Հնդկաստան — բան մը՝ որ անկարելի եղած էր եւրոպական թա-տերաբեմին վրայ, 1948էն ի վեր:

Որովհետեւ Նէհրուի դիրքն ալ ա-նուազն խորհրդաւոր է: Թիթոյի հետ տեսնուելէ առաջ, ահա կը մեկնի Չինաս-տան... սիրալիր եւլթնելի՝ ունենալով Փեքինի մասին, իր ճամբու ընթացքին:

Թերեւս Նէհրու չէր կարծեր թէ Փեքի-նի բանակցութիւններուն պիտի յաջորդէին այսքան մեծ տարողութեամբ դաշնագրե-ներ: Ու հիմա քիչ մը անակնկալի եկած աւելի՛ մտահոգ է հսկայական բայց տկար Հնդկաստանի ճակատագրի մասին: Կ'ու-զէ իր նոր երկիրը հեռու պահել հաւանա-կան պատերազմի մը աւերներէն, եւ ան-կասկած իր «չէզոքութիւնն» է որ պիտի հաւատայ Փեքինի: Եւ իր չէզոքի դիրքը ամրապնդելու համար, կը փորձէ համա-խմբել ուրիշ ասիական երկիրներ ալ:

Այս պատճառով է որ Փեքինի իր նախ-կին գնացանք, Սարտար Փանիքար «Ա-սիական չէզոք խմբակցութիւն» մը կազ-մելու յոյսերով ճամբայ հանուած է դէպի դանազան երկիրներ — Իրաք, Արաբիա, Պարսկաստան, Եմէն, Ինտոնէզիա, եւն.: Իր շրջան գնացանքին կարգախօսը պիտի ըլլայ՝ չհետեւիլ Փաքիստանի եւ Թուր-քիոյ օրինակին եւ զինուորական դաշնա-գրերով չկապուիլ որեւէ կողմի հետ:

Կ'ըսուի ռազմական այս բարդ խաղերէն կը հետեւի թէ միջազգային քաղաքականու-թեան բարեխառնիչը փոխադրուած է Ասիա:

Ներկայիս, Ասիան է վառօդի տակառ եւ ոչ թէ Եւրոպան: Ա. Վ. – ԱԶԱՏ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

★

Դրօ, Դարբինեան, Ահարոնեան եւ Բ. Նաւասարդեան վկայութիւններ կուտան

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 13 Հոկտ.— Հոկտեմբեր 13ի առտուն, Նիւ Եորքի Պետական Դա-տարանին մէջ, Ամերիկեան խորհրդարա-նի «Համայնավար գրաւումներու քննիչ յանձնախումբը» հրապարակային նիստի մը ընթացքին քննեց Հայաստանի խորհր-դայնացման պայմանները:

Վկայութեան կանչուած էին Դրօ, Ռ. Դարբինեան, Վ. Ահարոնեան եւ Բ. Նա-ւասարդեան.

Առաջին հերթին կանչուեցաւ Բ. Նա-ւասարդեան, որ նկարագրեց հայ ժողո-վուրդի ազատագրական շարժումը, Հա-յաստանի Ազատ ու Անկախ Հանրապե-տութեան հաստատումը եւ համայնա-վարներու դաւադրութիւնը՝ Թուրքերու հետ միասին, տապալելու համար Հայաս-տանի անկախ Հանրապետութիւնը:

Ռ. Դարբինեան տուաւ մանրամասնու-թիւններ համայնավար գործելակերպի մասին, յիշատակելով թէ անոնց «թեք-նիք»ը մնացած է նոյնը մինչեւ այսօր:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՈՐ)

★

Կը կրեն նոյն համազգեստները եւ նոյն ճողոտ գլուխները: Կը տարբերին իրար-մէ մէկ բանով, նաւապետը մէկուէկս հա-սակն ունի իր ընկերոջ: Այս վերջինը Մր. Բոմիսէրն է: Ներքնապէս կը ծիծաղիմ հասակներու այս մեծ տարբերութեան վրայ, յիշելով քիչ առաջուան մեր վի-ճաբանութիւնը:

Խօսակցութիւնը վարողը Գ. Գալարն է: Հրաշալի խօսակից մըն է ան եւ մէկը միւ-ռւն հետաքրքրական հարցումներու տա-րափով մը կ'ողողէ երկու ճաղատ գլուխ-ները, որոնք, շուարած, չեն գիտեր ինչ ըսեն, որ մէկ հարցումին պատասխանեն:

Կը խօսինք քիչ յետոյ մեր առաքելու-թեան մասին, որուն տեղեակ են անոնք: Եգիպտոսի վրայ տեղեկութիւններ կու-տան, խրատներ նաեւ, որովհետեւ երկու-քին ալ ապրած են հոն երկար տարիներ:

Նաւաշինութեան մասին երկար ճառ մը կը խօսի Գ. Գալար դարմացնելով զիս, զարմացնելով նաեւ մեր ծովային սպանե-րը:

Սոսկալի մարդ մըն է այս ուշիմ պզտիկ մարդը, ամէն բանի տեղեակ:

Դ.— ԶՐՈՅՑ ՆԱՒՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լիւքը կը շարունակէ լուռ մնալ, միշտ տխուր, տարուած իր մտածումներով:

— Կը յուսամ թէ ձեր խօսքը պիտի յար-գէք, կը փսխէ Տիկին Գալար խօսակցու-թիւնը: Շարաթ իրիկուն ժամը ճիշդ ճին ժամադրութիւն ունինք մեր բարեկամնե-րուն հետ Փոր-Սայիտի քարափը ...

— Կը խոստանամ, կը ժպտի նաւապե-տը, կը խոստանամ, Տիկին, [illegible] որ ... ծովն ալ յարգէ իր խոստումը, շա-րունակէ այս հեզ ու բարի օժանդակը ըլ-լալ:

— Կը խորհի՞ք, թէ այս եղանակին .

Չի ձգեր որ վերջացնեմ նախադասու-թիւնս. քոմիսէրը կարծես կը սպասէր այդ հարցումին: Մարսիլիացի է ան, կարմիր դէմքով, կենսաշող աչքերով: Կուլ կուտայ իր բառերը, մարսիլիական գեղին ոճին: Եւ իր երգեցիկ շեշտով կը յայտարարէ բոլորիս.— Երկու բան կայ որոնց կարելի չէ վստահիլ,— ծովը եւ կինը ...

Նաւապետը տարբեր տիպար մըն է, հի-մա է որ կ'անդրադառնամ այս բանին: Ուրիշ երկրամասէ մը, հաւանաբար Ֆր-րանսայի հիւսիսէն է ան

Ցայտնապէս նեղուած է քոմիսէրին կա-տակէն եւ զայն դարմանելու մտքով կ'ար-տասանէ երկար նախադասութիւն մը, որ վեր ի վերոյ հետեւեալն է.

— Կախում ունի տեսակէն ... մեր ու-նեցածը, ծովը՝ բանել կ'ուզեմ, ընդհան-րապէս բարի է այս եղանակին. որովհե-տեւ մէկ թէ միւս պարագային, շատ բան կախուած է եղանակէն, այսինքն արտա-քին ազդեցութիւններէ ... ծովը եւ կինը ինքնին ...

Կը կարմրի նաւապետ, յաստահատա-կան շարժում մը կ'ընէ եւ կ'ուելցնէ.

— Մարդս պէտք է վստահի թէ մէկուն, թէ միւսին, գիտնալով հանդերձ որ դար-ծը... յեղյեղուկ ու միշտ փոխուող տար-րերու հետ է:

Կէսօրուան ճաշի զանգակը կը հնչէ, վերջ տալով մեր խօսակցութեան: Բաժ-նուելէ առաջ մեր կարգին կը հրաւիրենք մեզ հիւրընկալողները ախորժաբեր, յա-ջորդ կէսօրին:

✶

Գ. Գալարը եւ Լիւքը կը գտնեմ դէմ դիմաց: Դառն խօսքեր կ'արտասանուին: Զգուշաւոր յօդուածներու խօսքը կ'ըլլայ կը նստիմ գլխիկոր, աչքերս փակ: Չեմ գիտեր ի՞նչպէս, ուրկէ՞ ուր, վիճաբա-նութիւնը կուգայ կը կենայ... Պղատոնի վրայ: Գիտեմ, որ Լիւքը մեծ հիացող մըն է յոյն փիլիսոփային. իսկ Գ. Գալար որոշ վերապահութիւններ ունի:

— Պղատոն դարձած մըն է, այն բացա-ռիկ մարդերէն, որոնք յաւիտենական են: Մեր քաղաքակրթութենէն առաջ, ան շըր-ջանն ըրած է այն բոլոր հարցերուն, ո-րոնք մերն են այսօր ալ... Պղատոն լու-ծած է անոնցմէ շատերը ... հսկայ մըն է ան ... ամէնէն կատարեալ մարդերէն [illegible]

— Չէ՞ք կարծեր, որ կարճ միտք մը անհրաժեշտ է ճաշէն ետք, մէջ [illegible] եւ, վրան հրաւիրելով բանաստեղծին բարկութիւնը եւ անհուն հաճոյք պատ-ճառելով Գ. Գալարին. որովհետեւ գի-տեմ, թէ ան սովորութիւն ունի ամէն կէսօրէ ետք ժամ մը հանգստանալու.

Տեսնելով սակայն, որ յոյն փիլիսոփա-յին կատաղի պաշտպանը գիրքին գիրքին պիտի չձգէ խեղճ մարդուն օձիքը, ոտքի կ'ելլեմ եւ «հեկեռմի ապրանքը կուտամ:

Գ. Գալար, երախտապարտ, նոյնպէս ոտքի կ'ելլէ եւ ժպտադէմ կը հետեւի ին-ծի:

— Ցը... ժամէ մը ... մտածէ բամբ-ներուս վրայ, եթէ միտք չունիս պառկե-լու:

— Ամէն ինչ մտածուած է, կ'ըսէ Լիւք, մինչ մենք երկուքով ասպանդաններուն վը-րայ ենք դարձեր.

Երբ ժամը 4ին կը բարձրանամ, նոյն ա-թոռներուն մէջ նստած, նոյն նիւթը ծե-ծելու վրայ են անոնք, այս անգամ ուրի-շներուն վկայ կամ միջնորդ ...

Կ. ՓՕԼԱԹԵԱՆ

(Շար.)

Հայաստանի պարագային ալ Մոսկուան ձեւացուց բարեկամ ըլլալ, բանակցութիւններ վարեց Լ. Շանթի առաջնորդութեան հետ Մոսկուայի մէջ, մինչ կը պատրաստէր զինուորական յարձակում մը Հայաստանի դէմ Թուրքերու եւ կարմիր բանակներու կողմէ։

Դրօ ներկայացուց զինուորական այն ուժերը, որոնք հարուէն թէ հիւսիսէն յարձակում կատարեցին Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ։ Նշելով Դեկտ. 2, 1920ի դաշնագրի պայմանները ան պատմեց, թէ ինչպէս համայնավարները ոտնակոխ ըրին այդ դաշնագրին բոլոր յանձնառութիւնները հայ վարիչները բանտարկելով, հայ սպաները աքսորելով եւ Հայաստանի հողերը Թուրքին եւ ուրիշներու բաշխելով։

Վ. Աճարոնեան նկարագրեց հանրապետութեան վերելքը, պետական կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, նշեց Սեւրի դաշնագիրը եւ այն պարագան որ նախագահ Ուիլսըն պիտի գծէր Հայաստանի սահմանները։ Ան տուաւ նաեւ հետաքրքրական տեղեկութիւններ, թէ ինչպէս 600 տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Հայաստանը կազմակերպեց իր դատարանները երդուեալ ատենակալներու դրութիւնը հաստատելով, մինչդեռ ցարական Ռուսաստանի տիրապետութեան տակ, Հայաստանի բնակիչները կը դատուէին Ռուսաստանէն զրկուած դատաւորներու կողմէ։

Յանձնախումբի անդամները, Երեւանեան Ֆէյան, Երեւանեան Շարքովից, Խաչատրեան խորհրդատուն Մէք Թայլ եւ յանձնախումբի վարչական կազմի նախագահ Օրմոնտ ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեցին վկաներուն, որոնք հնարաւոր դարձուցին պաշտօնական հաստատումը այն պայմաններուն որոնց տակ համայնավարները, դաւադրութեամբ, խարդախութեան եւ զինուորական միջամտութեամբ վերջ տուած էին Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան։

[illegible] եւ Նիւ Եորքի բոլոր գլխաւոր թերթերու ներկայացուցիչները խմբուեցան վկաներու շուրջ յաւելեալ մանրամասնութիւններ ու տեղեկութիւններ առնելու համար։

Քննութեան բովանդակ արձանագրութիւնը կազմուած էր յանձնախումբի պաշտօնական քարտուղարութեան կողմէ եւ շուտով հրատարակութեան կը տրուի, մատչելի դառնալով լայն հասարակութեան։

Միաժամանակ, քննիչ [illegible] պիտի կազմէ իր պաշտօնական զեկուցումը Հայաստանի խորհրդայնացման պայմաններու մասին։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Խալետ էլ Ազմի, որ վարչապետ եղած է 1949ին եւ 1951ին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՐՐԻ ՔԱՐԵԱՆ, որոնք Փարիզէն Գահիրէ գացած էին, ջերմ ընդունելութեան արժանացած են։ Հոկտ. 14ին իրենց ի պատիւ ճաշ մը տրուած է «Ցուասրեր»ի ակումբին մէջ։ Ներկայ եղած են «Ցուասրեր» ընկերակցութեան, Համազգայինի եւ Հ. Կ. Խաչի անդամները, անդամուհիները եւ Հ. Յ. Դ. Գահիրէի կոմիտէին ընկերները։ Սեղանապետն եղած է ընկ. Գրիգոր Գարապաճեան, խօսած են ընկերներ Սահակ Մանդրեան, Վ. Նաւասարդեան, Հ. Ալաջեան, Օ. Մաճառեան, Թ. Խաչատուրեան, Գ. Լադնեան եւ բժ. Ե. Խաթանասեան։ Ընկեր Քարեան պատասխանելով, լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուած է ամերիկահայ գաղութի եւ կրթական հիմնարկութեան կատարած եւ ծրագրած գործերու մասին։ Այս առթիւ շեշտած է.— Ներելի չէ ոչ մէկ հայ կազմակերպութեան, միութեան կամ անհատի որ վէճեր ստեղծէ դպրոցներու օգնութեան գործին մէջ»։ Տէր եւ տիկին Քարեան մեկնած են Լիբանան, ուր ներկայ պիտի ըլլան Համազգային ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանի յոբելեանին։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հայաստանի մէջ անցեալ յուլիսին մեռած է ծանօթ մանկավարժ-տիպարահի Օր. Զապէլ Զաքարեան, որ գացած էր վերջին ներգաղթին։ Պաշտօնավարած է նախ Պոլիս, ապա Գահիրէ եւ Հայաստան։ Գրած է «Նոր Մանկավարժութեան» ձեռնարկը, որ մեծապէս գնահատուած էր Եգիպտոսի եւ Միջին Արեւելքի հայկական դպրոցներուն մէջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թեմակալ առաջնորդը Մամբրէ արք. Սիրունեան, հոկտ. 1ին գացած է Փաթրաս, ընկերակցութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան անդամներուն։

Այցելած են քաղաքի Մետրոպոլիտին եւ յայտ յայտնած են թէ հայերն եկեղեցին եւ կրօնական իշխանութիւնը իրենց աջակցութիւնը պիտի չզլանան տեղւոյն Հայերուն։ Այցելած են նաեւ նահանգապետին։ Կուսակալին փոխանորդը, Պ. Զաֆիրասի գոված է Փաթրասի Հայերուն օրինապահութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը եւ հաստատած է թէ անոնք միշտ պիտի վայելեն կառավարութեան պաշտպանութիւնը [illegible] է թէ յաւիտեան երախտապարտ են Հելլենական, հելլէն կառավարութեան, եւ ժողովուրդին։ Ապա այցելած են քաղաքապետին որ ջերմ ընդունելութիւն մը բրած է։ Հոկտեմբեր 3ի կիրակին առաջնորդը պատարագած է Յունաց Այիոս Աթանասիոս եկեղեցիին մէջ։ Երգեցողութիւնները կատարուած են նախկին զպրոցականներու խումբի մը կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. [illegible]

Առաջնորդը եւ իր հետեւորդները այցելած են նաեւ Էյիոնի եւ Կորնթոսի փոքրաթիւ հայ գաղութին։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ Թուրքերէն գրուած քարոզ մը յանձնէր է Սահակ Ռ. Վ. Փափազեանին որ զայն կարդացած է Անատոլուի Հայերուն, իր այցելութեան ընթացքին։ Պատրիարքը այս քարոզին մէջ ըսած է թէ հակառակ իր փափաքին առիթ չէ ունեցած դաւառ երթալու հոգեւոր մխիթարութիւն տալու ժողովուրդին, «Ծանօթ թէ անծանօթ, խաղաղ եւ հաշտ ապրեցէք բոլոր հայրենակիցներդ։ Մի հարցնէք թէ անոնք ինչ ցեղի կամ կրօնի կը պատկանին, բոլորն ալ Աստուծոյ որդիները ըլլալով անոնք ձեր եղբայրները, ձեր ընկերներն են։ Նուիրական է հայրենիքը։ Հայրենիքի մը զաւակները բոլորն ալ հարազատ եղբայրներ են։ Մի մոռնաք թէ այս երկրին հարազատ որդիներն էք։ Դեմոկրատ կառավարութիւնը բարի Սամարացիին պէս է» եւն...։

ՈՒՐՖԱՅԻ ՑՈՒՇԱԳԱՏՈՒՄԸ ժամուլին յանձնուած է Սեպտ. 29ին Գէյրութի մէջ։ Գրքին Ա. մասը, որ կ'ընդգրկէ հին դարերէն մինչեւ 1895 Թուականը ապագրուած պիտի ըլլայ երկու ամիսէն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԼԻՈՆ, 18 Հոկտ.— Ֆ. Կ. Խաչի բացօթեայ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ հոկտ. 16ին, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, քաղաքի լաւագոյն սրահներէն «Մէզոն Տօ-ւէ»ի մէջ։

Լիոնահայ գաղութը, թէեւ ծանրաբեռնուած է այս օրերուս եկեղեցի եւ ազգ. տուն շինելու նուիրական գործով, գովելի առատաձեռնութեամբ միշտ կը մասնակցի որեւէ ազգօգուտ ձեռնարկի, տրամադրելով իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը։ Ապացոյց [illegible] այս պարահանդէսը։ Սրահը լեցուած էր գաղութիս բոլոր դասակարգերով

Պարահանդէսը բացառիկ հանդամանք ունէր անոր համար որ եղած էր խառն, [illegible] մը մէջ, եւ փառահարար շատ մը Ֆրանսացիներ պատիւ ունեցան, մօտէն ճանչնալու Հայերը, տեղեկութիւններ քաղելու Ֆ.Կ. Խաչի գործունէութեան մասին, լսելու հայկական երաժշտութիւնը եւ ճաշակելու համեղ անուշեղէնները

Կէս գիշերին, դադարի մը ընթացքին, [illegible] նեց բոլոր ներկաներուն, [illegible] պարզեց Ֆ. Կ. Խաչի [illegible], յայտնելով նաեւ թէ այս պարահանդէսի հասոյթը պիտի յատկացուի Միութեան, օգտակարութեան կայանի շէնքին նորոգութեան։

Թատերայի ծանօթ երգիչ Պ. Ժօրժ Մառ (Մանասեան) որ ամէն ձեռնարկներու առթիւ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ, երգեց Ֆրանսերէն քանի մը երգեր, գնելով ոգի եւ գգացում։

Տեղի ունեցան պարի ցուցադրութիւններ։ 2ի Ֆրանսայի տիտղոսեան զոյգի մը կողմէ։

Վիէնի Նոր Սերունդէն Օր. Ուզունեան, իր քնքոյշ ձայնով երգեց «Կռունկ» ը,

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Արծիւ» Մարզական Միութիւնը, իր հիմնադիրներէն հանգուցեալ նախագահին՝ Զաւէն Արզումանեանի յիշատակին, կազմակերպած էր բաժակի մրցում մը Փրովանսալի դաշտին վրայ։ Հրաւիրուած էին երեք լաւագոյն խումբեր, Հ.Մ.Ը.Մ.ը, Օտոօն, Ս.Ա.Մ. եւ Լօռին։

Սեղանին վրայ կը գտնուէին երկու բաժակներ.— Ա.— Զաւէն Արզումանեանի, Բ.— ՍԷլԷսբԷնի։

Առաջին մրցումներուն արդիւնքը եղաւ.— Լօռին երկու, Հ. Մ. Ը. Մ. ը մէկ։ Ս. Ա. Մ. մէկ «Արծիւ» երեք։

Կէսօրէ ետք Լօռին երկու, «Արծիւ» 1։

«Լօռին» կը շահէր Զ. Արզումանեանի բաժակը, հաջակուելով օրուան ախոյեան։

«Արծիւ»ը կը շահէր Սէլէսթէնի բաժակը.

Վարչութիւնս իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Զ. Արզումանեանի եւ իր զաւկին որոնք իրենց ներկայութեամբը փայլ տուին մրցումին։

Նաեւ տարբեր անդամներուն որոնք անխոնջ եղած էին յարգելու իրենց հանգուցեալ ընկերոջը յիշատակը։

Վերջապէս բոլոր հայ ներկաներուն որոնք խուռներամ եկած էին քաջալերելու մարզիկները։

Այդ օր «Արծիւ»ը ջերմապէս գնահատուեցաւ իր [illegible], ոչ միայն Հայերէն, այլ եւ օտարներէն։ Ան՝ իր հիմնադրութենէն ի վեր առաջին անգամն էր որ կը կազմակերպէր բաժակի մրցում մը։

Միութեան գնդախաղի 1954-55ի մրցումները [illegible].

Միութիւնը այս տարի խումբ մը եւս աւելցուց եւ այժմ ունի չորս խումբ, մօտ յիսուն մարզիկներով։ Առաջին, պահեստի, կրտսերներ եւ փոքրեր։

Մարզական բաժնի [illegible] յանձնուած է ընկ. Ա. Վարդանեանի, իսկ գեղարուեստական բաժինը՝ Ա. Յակոբեանի։

ԱՐԾԻՒ

«Մօրը», եւ «Ելլեմ ման գամ», հայկական տիրոնը, հայրենաբաղձ եւ մերթ զըւարթ չեշտերով։ Յետոյ, նուագը վերսկսաւ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, պարերը շարունակուեցան մինչեւ լոյս

Կը կարծեմ թէ կոկիկ հասոյթ մըն ալ գոյացած է։ Զանազան [illegible] կարգին, ծախուեցան նաեւ «անակնկալ պահարաններ» որոնք անմիջապէս սպառեցան։

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր։ Ծրագրին կը խաչուէինները եռանդը եւ կատարած աշխատանքը։

Ապրին բոլոր անոնք որ կը ստանձնեն ազգօգտակար նուիրական գործին տեւական գանձուածներուն եւ գիտակցութեամբ։ Յաջողութիւն անոնց բոլոր ձեռնարկներուն։

Յ. Հ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

Եւ ՏՔԸ...

•

Անոր կինը, Լինա, [illegible] արդուկատախտակ, շար [illegible] կեցծանոյշ թերանով, կը սպասէ իր սեւ մետաքսեայ շրջազգեստին մէջ։ Ես բոլորովին ձեռք տալ շատ մը դժնէր կարի սկսիմ քրանիլ։ Այս մարդիկը, կը խորհիմ գայլայթով,—կը շարժին [illegible] պէս թեթեւ, ինչպէս կինը. իսկ ես անոնց հանդէպ կատարեալ «թանկ» մըն եմ։ Ես ապրած եմ խրամներու, այլ ոչ հիւրասրահներու մէջ. այդ պատճառով ալ հոս նեղութեան կը մատնուիմ։ Երկչոտ կերպով կը փորձեմ թաքցնել ձեռքերս, փառնդի խրամներու ապոր, ինչպէս թոյն, խորապէս անոնց մէջ թափանցած է։ Գաղափարապէս գանոնք տարատախ կը քսեմ, սակայն ճիշդ այն պահուն, երբ պէտք է տիկնոջ մը ձեռքը սեղմել, կը զգամ որ նորէն խոնաւ են։

Աւզին ու անդին դառնալու պահուն կը զգամ ճեննակիք երի մը, որ գետին կ'իյնայ ու կը փշրուի։

— Ափսոս, կ'ըսեմ, բայց այս աւարկաներն ալ չափազանց դիւրաբեկ են

Տիկին Լինա կը ծռի փշուրներուն վր–այ՝ ինչպէս մեռած երախայի մը, ու քանիեր մը կը մոլտայ խակական ճենապակի լինելու մասին։ Ես կը թօթուեմ ուսերս. ինչպէ՞ս կարելի է այդչափ կարեւորութիւն տալ կոտ պատռի մը. կարծես մէկու մը ոտքը կտրած ըլլէին... Զէ որ սղանատուրգի մէկ ռումբ կրնար ամբողջ բնակարանը ջարդ ու փշուր ընել, [illegible] հաշուելով նաեւ խոհանոցի կերակուրներ, ինչ որ իրապէս մեծ կորուստ մը պիտի ըլլար.

[illegible] եմ որ վերջապէս սեղան կը նստինք։ Քովս տեղ գրաւած է գեղատի աղջիկ մը՝ կարապի փետուրներէ վզնոցով։ Ան համակրելի է ինծի, սակայն չեմ գիտեր թէ ինչ խօսիմ հետը։ Իբրեւ զինուոր [illegible] քիչ խօսած եմ, իսկ կիներու հետ՝ բնաւ։ Ուրիշները աշխոյժ կերպով կը խօսակցին։ Ես կը փորձեմ ականջ դնել՝ բան մը սորվելու համար։ Կը խօսին յեղափոխութեան, բաժնեթուղթերու, քաղաքականութեան եւ հաշտութեան պայմաններու մասին։ Տիկին Լինա երազկոտ կը յիշէ թէ որքան գեղեցիկ էին առաջ զօրահանդէսները։

— Այո, ատիկա այն ատեն բոլորովին տարբեր բան մըն էր՝ քան այսօր, կը յաւելու [illegible], զրուցուած գէշ ի վեր կ'ոլորէ ընչացքը եւ կը պնդէ որ՝ եթէ մենք երիու ամիս ալ դիմանայինք, պատերազմը շահուած կը լլլէր։

— Իրապէս չէի՞ք կրնար տոկալ, եր–

նրաւ, կը դիմէ ան ինծի։

— Եթէ մենք ձեր այս [illegible] մէջ լինէինք՝ անտարակոյս, կը պատասխանեմ ու աղահարար կը խմեմ ոսկրագոյն ապակը։

— Ատիկա միայն այսօր այսպէս է, կ'ըսէ ինծի տիկին Լինա թունոտ, իսկ սովորաբար մեր կերածը չորցած է։

[illegible] նոյն ձեւով կ'ընթանայ։ Այն, ինչ որ հոս կը խօսուի, ուղղակի կակուզիս կը նստի։ Յոյնութիւն կը զգամ։ Որքան անտարբեր կը թուի այդ ամէնը, երբ կը խորհիմ թէ պատահմամբ ներս ինկած ռումբ մը սակնուվրայ պիտի ընէր այս ամբողջ հասարակութիւնը եւ վերջ պիտի դնէր ամէն վիճաբանութեան։ Ես կը ձանձրանամ ու կը նկատեմ որ տարածապէս չեմ յարմարիր միջավայրին։ [illegible] աղջիկը հեգնորէն կը հարցնէ ինծի թէ՝ արդեօք պատերազմի մէջ համր դարձած եմ։

— Ոչ, կը պատասխանեմ ու կը մտածեմ. Հավոյաշ արարած, դուք պէտք էիք հոս անգամ մը Կոզոլէի եւ Տիադէնի միջեւ նստիլ, որպէսզի տեսնէիք թէ անոնք ինչպէս պիտի խնդային այն ափեղցփեղութիւններուն վրայ, զորս դուրս կու տաք դուք եւ որոնցմով զեռ կը սնուք։ Ատիկա կը զայրացնէ զիս. իսկ Կոզոլէն եւ Տիադէնը բնաւ ալ պիտի չզայրանային։

Փառք Աստուծոյ՝ նոյն պահուն սեղանի վրայ կը յայտնուին հիանալիօրէն ասպակուած «կոտլէտներ»։ Կը հաստատեմ, իսկական խոզի «կոտլէտներ» են։ Անոնց երեւոյթը մեռնալ կուտայ ամէն անախորժ բան։ Կ'առնեմ լաւ կտոր մը ու անսահման հաճոյքով կը սկսիմ ծամել։ Զափազանց երկար ատեն է որ «կոտլէտ» չեմ կերած։ Ֆլանդրիա կը գտնուէինք [illegible]. Երկու խոզի ձագ բռնած էինք, զորս հրաշալիօրէն մեր ամբողջ երեկոյ մը յափշտակեցինք ուտելով... այն ատեն Կաթչինսկի տակաւին ողջ էր ... ախ Կատ... նաեւ Պաալ Բոյմեր... Ես կը յենում արմուկներս սեղանին ու կը մոռնամ ամէն ինչ շուրջս, այնքան մօտ կը տեսնեմ գիրենք ամբողջ... Խոզի ձագուկները [illegible] էին... Գետնախնձոր ալ տապկած էինք... Լէէր նոյնպէս հոն էր եւ Հայէ Վեստհուս... այո, Հայէ ... Ես կը կորսուիմ յիշողութիւններու մէջ ..

Խնդուք մը կ'արթնցնէ զիս։ Սեղանին շուրջ լռութիւն տիրած է։ Տիկին Լինա չէչ մը ծծմբաթթուատ երեւոյթ ունի։ Քովս նստած աղջիկը կը զսպէ իր ծիծաղը։ Ամէնքն ալ դէպի իմ կողմը կը նային։

Նորէն քրտինքս դուրս կուտայ։ Ես նստած եմ՝ ինչպէս այն ատեն Ֆլանդրիա, ինքնամոռացութեան մէջ, արմուկներս սեղանին սեղմած՝ բռնած եմ խուզաթաթը [illegible] մնացորդը ու կը կրծեմ ...

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԾԱՒԱԼԵՑԱՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոնի նաւահանգիստին գործադուլը, որ կը շարունակուի երկու շաբաթէ ի վեր, աւելի ծաւալեցաւ։ Լիվրփուլէն վերջ, ուրիշ երկու կարեւոր նաւահանգիստներու բանուորներն ալ միացան շարժումին։ Կառավարութիւնը կը կարծէ թէ ժամանակը եկած է օգնութեան կանչելու զօրքը, քանի որ 50 միլիոն բնակիչներ եւ երկրին ամբողջ տնտեսական կեանքը եւ ճարտարարուեստութիւնը անելի մը մատնուած են։ Նաւահանգիստները փակուած ըլլալով, ոչ ուտեստ կրնան ստանալ, ոչ հում նիւթ, ոչ ալ կրնան ապրանք արտածել։

Կացութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ. — Լոնտոնի նաւահանգիստին մէջ բանթողներու թիւն է 26.217։ Անշարժութեան դատապարտուած են 151 նաւեր։ Լիվրփուլի մէջ բանթող՝ 9363, նաւ՝ 60։ Սաութէմփթընի մէջ բանթող 1640, նաւ՝ 16։ Հըլի մէջ բանթող՝ 2955, նաւ 22, Պիրքընհէտի մէջ բանթող 1795, նաւ 16 հայլն։

Անգլիոյ մայր — Թագուհին մեծ դժուարութեամբ նաւ նստաւ, Ամերիկա երթալու համար։ Մակուկավարները չուզեցին խանգարել մեկնումը, ի յարգանս արքունիքին։ Երէկ բանթողներուն թիւը հասած էր 42.327ի, ինչ որ կը կազմէ նաւահանգիստի 76.000 բանուորներուն կէսէն աւելին։

Պելժիոյ նաւահանգիստները անընդհատ կը բանին, այս գործադուլին շնորհիւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Ամերիկայի հրէական գաղութին հաստատման 300ամեակին առթիւ։ (Ծաչսպինն էր 50 տարը)։ Ըսաւ թէ Մ. Նահանգները իրենց զինեալ ուժերը պիտի գործածեն «միայն ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար, եւ ոչ թէ պատերազմելու համար ոեւէ ազգի դէմ»։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ առթիւ ձերբակալուած նոր ամբաստանեալը, հարիւրապետ Օկիստ Քոպալէ, նոր հարցաքննութեան մը ենթարկուելով, խոստովանեցաւ թէ «անխոհեմութիւն» գործած է կարեւոր փաստաթուղթեր պահելով, բայց ըսաւ թէ գաղտնիքներ յանձնած չէ ոչ Լապըրիսի, ոչ ալ ուրիշ ոեւէ մէկուն։ Ան երբեք պատեհութիւն չեմ ունեցած գաղտնիքներ լսելու ազգ. պաշտպանութեան մասին»։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ արաբերէն եւ ֆրանսերէն թերթերը տպագրութիւն մը ստացան «ազատագրական բանակի հրամանատարութենէն՝ որ կ՚ըսէ թէ «բանակցութիւնները ձախողած ըլլալով, հաւատքի ազգմէկները զինուորական մեծ գործողութեան մը պիտի ձեռնարկեն»։ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, 17 ֆէլլահներ սպաննուած են վերջին ընդհարումներու ատեն։

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ որոշեց բոլորովին քաշուիլ քաղաքական կեանքէ, լուծելով իր կազմակերպութիւնը կամ տարբեր ձեւի մը վերածելով զայն։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, Ծնրահոտի պատասխանը ստացաւ եւ այսուհետեւ պիտի կոչուի Սըր Էնթընի Իտըն (ազնուականութեան աստիճան մը)։

ՓԱՅՏԱՐ մը կառուցելով սպաննեց կինը, երեք անչափահաս զաւակները եւ ծնողքը, յետոյ կրակի տուաւ տունը եւ փախաւ, Շաթոռուի գաւառին մէջ։ Խուզարկութիւններ կը կատարուին անտառներու մէջ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց իր սիրուհին։

Վերջին պահուն լուր առնուեցաւ թէ հրէշը անձնասպան եղած է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ — Գ. Զաւէն Այտընեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մարիամ Գազանճեան եւ զաւակները, այրի տիկին Դեզիկ Այտընեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւկին, քրոջ, զարմիկին եւ ազգականին, վաղամեռիկ Հռիփսիմէ Այտընեանի կսկծալի մահուան առթիւ։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 10ին։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան։

Հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Սալոն Մազընոյի մէջ (ռիւ տ՚Օպաներ)։ Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3.30ին։

Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Գ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Սիրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին. — Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երգչախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսքի (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ)։

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտնաչի առթիւ, Գօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուի Մարսիլահայ գաղութը՝ ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս արարողութեանց։ Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ «ԱՐԾԻՒ»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս կիրակի ժամը 20ին, Պառ Էնթէռնասիօնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ-Վիլ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

«Արծիւ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ընկեր Ազատ Յակոբեանի ղեկավարութեամբ՝

ՈՒՇ ԼԻՆԻ - ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկ. Պարոյր Կարապետեան թառով։ Եւրոպական պար։

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4էն 10ը, ինի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս. Էրմիտան վարժարանին սրահը, ծանօթանալու ուսումնասիրացիս 2 սաներուն։

Երգ, մենախօսութիւն, նուագ, պար. առատ ըմպելի մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

Սեբ. Մուրատ. Ուսումն.ի Փարիզի Վարչութիւն

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ շաբաթ մը պտոյտի իրաւունքը զոյգի մը համար, Վենետիկ։ Երթեւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած։

Կը խնդրուի դիմել՝ Գ. Ս. Էքսէքճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ։

Գ. Ա. Շէխիկեանի՝

Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Բուլվ. տ՚Աթէն Մարսէյլ։

Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասարակութենէն զոյգ մը, անպայման, վայելէ սոյն ճամբորդութիւնը, կրկին վիճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ իրենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16-24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Երգ՝ Օր. Օր. Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, կովկասեան պարեր՝ Պ-Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ։

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ — Ճոխ պիւֆէ — Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Գարսամեան գրատուններէն։

ՊԱՏԱՐԱԳ Ի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի։

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին։ — (Կնիք)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՏԷՍԻՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր ա՚Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, Գ. Քէօսէեանի լուսանկարչատունը։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ)։

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9ին առաւօտեան, Պառ Վիատիւք, Գ. Մարտիկեանի սրահը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ. — Խանըցի Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էյվազեան եղբայրներ, որոնք կը բնակին Մարսիլիա։ Տեղեկացնել Գ. Սեդրակ Սամուէլեանի,

126, Ave. des Chartreux, Marseille

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ՚ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին. — Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խրտըշեան, Պ. Պ. Դ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը։

Տոմսերը ապահովել. — «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Գարսամեանէն, եւ յանձնախումբի գանձապահ Գ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 23 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7504 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2915

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՏԵԼ՝ ԲԱՑ ԱՉՔԵՐՈՎ

Ոք եւ է ազանդ կամ վարդապետութիւն կրնայ իրեն յատուկ լեզու մը մշակել, խառն ի խուռն բառեր թխելով կամ նախադասութիւններ կարկտելով։

Բայց իրաւունք չունի զայն պարտադրելու իբրեւ ազգային – գրական կամ պետական լեզու։

Այդ պարագային, ոչ գրականութիւն կը մնայ, ոչ ալ հարազատ լեզու։

Բոլշեւիկները հետեւողական են ամէն բանի մէջ։

Չկայ ճակատ մը ուր ճեղք մը չբանան, իբրեւ բնական երեւոյթ ներկայացնելով իրենց երկդիմի գործունէութիւնը։

Իրենք աշխարհը վերանորոգել կ'ուզեն, գլխիվայր, արիւնազանգ յեղափոխութիւն մը սարքելով։

Կա՞յ որեւէ տրամաբանութիւն, որ այս պայքարին մէջ իբրեւ զինակից առնէին հոճաներ, մոլլաներ եւ թուրք արիւնարբու փաշաները, տորելու համար անճար, անտէր ժողովուրդներ։

Եւ սակայն կատարեցին այդ անպատիւ գործը, իրենց յատուկ մեթոտներով։ Արտասուրելով բուն յեղափոխական շարժումը։

Իրենց համար հիմնականը յաղթանակն է։ Մնացեալը՝ մանրամասնութիւն։

Այսպէս, նաեւ, մշակոյթի ճակատին վրայ, ուր իշխանաւորի «ճիրմէջ»ներուն ձայնը կը լսուի ամէն արտայայտութեան, մինչեւ անգամ բառերու մէջ։

Հայ ժողովուրդը լեզու եւ մշակոյթ ունէր Կովկասի մէջ, երբ իրենք ծրագիրներ կ'որոճային, ցարական բռնապետութիւնը տապալելու համար։

[illegible], գրողներ, բանասէրներ, պատմագիրներ եւ դաստիարակներ, պատկառելի վաստակով։

Իրենք եկան, անոնց գլխուն վրայ եւս քանդեցին, եւ սկսան պատգամներ արձակել, հայատառութիւն [illegible], փոխան նիւթական բարօրութեան։

Բռնաբարոյ կամխարներ եւ Կեդր. Կոմիտէի կիսակիրթ քարտուղարներ դարձան պատուհաս՝ [illegible]ներու, Ս. Ճաւեաններու, Աբեղեաններու, Մանանդեաններու, Ա. Խաչատրեաններու, Ղափանցեաններու եւ ուրիշ բազմաթիւ ականաւոր դէմքերու գլխուն։

— «Կա՛մ այսպէս կը գրէք եւ կամ... դուք գիտէք»։

Եւ այս՝ տարիներով։ Երբեմն թոյլ, երբեմն դաժան։

Այո, մշակոյթը զարգացաւ։ Բազմաթիւ գիրքեր հրատարակուեցան։ Տպագրական մեքենան կը բանի անընդհատ։

Ամէնքս ալ ուրախութեամբ կ'արձանագրենք այս նուաճումները։

Բայց, միեւնոյն ատեն կը հարցնենք.

— Ո՞րքան աւելի փայլուն պիտի ըլլար արդիւնքը, եթէ ազանդամոլ հաւատաքննութիւնը, բռնութիւնը, կամայականութիւնը եւ ողխոութիւնը աւերներ չգործէին, նոյնիսկ դէպի մահ առաջնորդելով տարից թէ երիտասարդ արժէքներ...

Եւ դեռ ո՞վ գիտէ թէ ի՛նչ խեղաթիւրումներ կատարուած են շատ մը բնագիրներու մէջ։

Երկու անգամ «ռեվիզիոնեցին» Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ը եւ դեռ գոհ չեն։

Ո՞ւր մնացին Մ. Աբեղեանի գրականութեան պատմութեան միւս հատորները։

Եղիշէ Չարենցը խաչեցին, թաղեցին, վերջին գիրքն ալ այրելով։ Եւ այժմ կը փառաբանեն, ոչ միայն անոր գործերը հրատարակելով, այլ եւ մասնաւոր գիրքեր նուիրելով իր յիշատակին..

«Պոզբեակ»ը կոչուելու համար պայման չէ ժխտել, նոյնիսկ փառաբանել անպարտկելի բարբարոսութիւններ, սխալով ուղղագրութեան եւ լեզուի աղճատումէն։

Ո՞ր հայրենիքը բարիք տեսած է կեղծիքէն եւ գլխիկոր համակերպումէն։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱՒ

●

ՆՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ.— ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ.— ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ ԵՒ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Եչ. օր, 21 Հոկտ. Պրիւսէլի վերամշակուած դաշինքին ինը անդամները վերջնապէս համաձայնեցան Եւրոպայի նոր կազմակերպութեան մասին, այնպէս ինչպէս ծրագրուած էր Լոնտոնի մէջ։

Նոյն օրը ժամը 11ին տեղի ունեցաւ ինններու ժողովին բացումը, Շայոյի պալատին մէջ (Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգներ, Գերմանիա, Քանատա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ)։ Օրակարգն էր վերջնապէս հաստատել այն պայմանագիրները որոնց հիման վրայ արեւմտեան Գերմանիան եւ Իտալիան կը մտնեն Պրիւսէլի դաշինքին մէջ։

Ժամը 15ին Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները վերջնապէս խմբագրեցին այն վաւերագիրները որոնք վերջ կուտան արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման, վերահաստատելով անոր գերիշխանութիւնը։

Ժամը 16ին ինը պետութեանց ներկայացուցիչները նորէն հաւաքուեցան Շայոյի պալատին մէջ, շարունակելու համար իրենց վիճաբանութիւնները։ Այս ժողովը տեւեց մինչեւ ժամը 20։

Առտուն Փարիզ հասած էին արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարական մեծամասնութեան [illegible], որոնք հրաւիրուած էին Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ։ [illegible] անմիջապէս ունկնդրութեան ընդունած էր զանոնք։

Ինը երկիրներու արտաքին նախարարները վերջնապէս վաւերացուցին չորս պայմանագիրներ որոնք պիտի կցուին Պրիւսէլի դաշինքին։

Այդ պայմանագիրներուն առաջինը կը հաստատէ Իտալիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը արեւմտեան Եւրոպայի միութեան մէջ, միեւնոյն ատեն [illegible] իրաւասութիւնները։ Այս մարմինը, որ խորհրդակցական հանգամանք ունէր, այժմ կը դառնայ գործադիր օրկան, իբրեւ կեդրոն ունենալով Լոնտոնը։

Երկրորդ պայմանագիրը կը ճշդէ թիւը այն զինուորներուն զորս իւրաքանչիւր դաշնակից պիտի տրամադրէ Եւրոպայի միացեալ հրամանատարութեան։ Սահմանուած մակարդակը կրնայ փոխուիլ միայն նախարարական խորհուրդին միաձայն որոշումով։ Գերմանիա [illegible] է միայն [illegible] զօրաբաժին կազմակերպելու (450 – 500.000 զինուոր)։

Երրորդ պայմանագիրը կը ճշդէ արգիլուած եւ հակակշռի ենթակայ զէնքերը, իսկ չորրորդը կը ճշդէ սպառազինութեանց տեսչութեան իրաւասութիւնները։ Այս տեսչութիւնը (աժանս) պիտի կատարէ հակակշիռը, իբրեւ կեդրոն ունենալով Փարիզը։

Ինը ներկայացուցիչները միեւնոյն ատեն որոշեցին որ արեւմտեան Եւրոպայի նոր միութեան նախարարներու խորհուրդը տարեկան տեղեկագիր մը պատրաստէ իր գործունէութեան մասին, ներկայացնելու համար Ստրասպուրկի խորհրդակցական ժողովին։

Այս որոշումներէն առաջ, Չորս Մեծերը նոր ժողով մը գումարելով, համաձայնեցան այն պայմանագիրներու մասին որոնք պիտի կցուին Պոնի դաշնագրին, վերահաստատելով Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը եւ արտօնելով [illegible] Ատլանտեան դաշինքի շրջանակին մէջ։ Վերջնական բնագիրները [illegible] պիտի ըլլային երէկ եւ հանդիսաւոր ստորագրութիւնը տեղի պիտի [illegible] այսօր, շաբաթ։

Մնացած է միայն մէկ խնդիր մը, Սարի վէճը։ Այս մասին խորհրդակցութիւններ կատարուեցան Տոքթ. Ատընաուըրի եւ իր հրաւիրած կուսակցապետներուն միջեւ։ Երէկ ալ Փարիզ եկաւ ընդդիմադիր հոսանքին՝ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Պ. Էրիք Օլլենհաուըր, որ բոլորովին տարբեր տեսակէտ ունի այս հարցին լուծման մասին։

Աւելի հարց մը եւս,— Լոնտոնի խորհրդաժողովէն ի վեր, Ֆրանսայի վարչապետը կ'ուզէ սպառազինութեանց միացեալ վարչութիւն մը հաստատել Եւրոպայի մէջ։ Միւսները չարգ մերժած են այս ծրագիրը, բայց առջի օր հաւանեցան որ քննուի յառաջիկայ յունուար 17ին։

Երէկ, ուրբաթ, Հիւս. Ատլանտեանի խորհուրդը նիստ գումարեց, նախագահութեամբ Յունաստանի արտաքին նախարարին, վաւերացնելու համար պայմանագիր մը որով արեւմտեան Գերմանիան կ'ընդունուի նոյն կազմակերպութեան մէջ։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԻՐ ՄԻԱԿ ՍՓՈՓԱՆՔԸ

Վարդան Շահպազ, արդէն իննսունը անց, ամէն տարի նորութիւն մը կը մտածէ, ի փառս Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իբրեւ հաւատարիմ զինուոր։

Թերեւս ինքն ալ մոռցած է իր կազմած յիշատակարաններուն թիւը։

Քանի մը տարի առաջ, տախտակի վրայ փորագրելով պատրաստած էր պատկեր մը՝ հայ շինականի հողագործական կեանքէն։ Լծկաններով, արօրով եւ մը–[illegible]։

Ինչ որ յղանայ եւ լրացնէ, անմիջապէս կը ղրկէ Փարիզ, Հ. Յ. Դ. Թանգարանը։

Այս անգամ ուրիշ անակնկալ մը։

Կազմած եւ դարձեալ թանգարան ղրրկած է թանկագին Ալպոմ մը, *Ցառաքի* մեծութեամբ եւ 10 – 12 սանթիմեթր թանձրութեամբ։

Կողքին վրայ կ'երեւայ Հ. Յ. Դ. զինանշանը բարձրաքանդակ։ Չորս կողմը՝ հայկական զարդանկարներ։

Ալպոմը կը փակուի արծաթեայ շղթայով մը, որուն մէկ ծայրմանդին վրայ փորագրուած է հայկական զինանշանը, միւսին վրայ՝ Էջմիածինը։

Ալպոմը ձօնուած է հայկական ազատագրութեան շարժումին եւ կը պարունակէ 375 նկարներ, գլուխը ըլլալով Խրիմեան Հայրիկը։

Ամէն ինչ դասաւորուած ճաշակով եւ զուրգուրանքով։

Ինչպէս կ'երեւայ, տարիներու բեռը բան չէ պակսեցուցած իր եռանդէն եւ հաւատքէն։

Անոնք որ ամէն օր պատեհութիւն ունին զինքը տեսնելու Պէյրութի մէջ, կ'ըսեն թէ երբեմնի ֆետային շատ մը երիտասարդներու ասպարէզ կը կարդայ իր տոկուն առողջութեամբ։

Այս շինարար եւ ներշնչող յիշատակարաններն ալ՝ իր գերագոյն մխիթարութիւնը կը կազմեն։

Ոսկի կամուրջ մը՝ հին սերունդին եւ նորին միջեւ։

ՎԱՀԷ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԸ ԵՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Մարաջախտ Մոնթկոմըրի, եւրոպական ճակատի ղեր–սպարապետը, առջի օր ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ, ըսաւ թէ ժամանակը եկած է համաշխարհային նոր [illegible]ութիւն մը յօրինելու եւ վե[illegible] Ատլանտեան զինակցութեան ուժերը, ի հարկին օգտագործելու համար հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը։ Իր կարծիքով, դեռ երկար պիտի տեւէ ներկայ լարուած վիճակը եւ հարկ պիտի ըլլայ նոր զէնքերը գործածել, պատերազմի մը պարագային։ Ճառը սկսած ատեն, ըսաւ թէ հետզհետէ [illegible] կ'երեւայ որ սառ պատերազմ մը (հիւլէական եւ ջրածին զէնքերով) փոխադարձ ինքնասպանութիւն պիտի ըլլայ երկու կողմերուն համար։ Իսկ բանախօսութեան վերջին մասին մէջ կարծես կը հակասէր [illegible], ըսելով թէ կողմերէն [illegible] յաղթանակ շահիլ այդ զէնքերով [illegible]ութեամբ։ «Եթէ կրնան, մենք օդանաւային կռիւները, կը կորսնցնենք պատերազմը, եւ շատ արագ։ Անհրաժեշտ է որ արեւմտեան զինակիցները կարենան վերականգնել ռազմական ծրագիրները, [illegible] հիւլէական [illegible]թեան մը»։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք վաղեմի բարեկամէ մը (Լիբանան) 10.000 Ֆրանք։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Իսլամ Եղբայրները, որոնք բացառական դիրք բռնած էին կառավարութեան դէմ, շատ կարեւոր որոշում մը տուին առջի օր, անգլօ-եգիպտական դաշնագրին ստորագրութեան առթիւ։ Ընկերակցութեան Սահմանադիր ժողովը նիստ գումարելով որոշեց պաշտօնէ արձակել գերագոյն Առաջնորդը, Հասան Հոտէյպի, անորոշ ժամանակով։ Առաջնորդը որ շաբաթներէ ի վեր թաքստոց մը ապաստանած էր ձերբակալութենէ խուսափելու համար, բուռն պայքար կը մղէր վարչապետին՝ գնդ. Նասըրի դէմ, Անգլիոյ հետ համաձայնելու համար։ Ինչպէս յայտնի է, այս համաձայնութեան տրամադրութեամբ, անգլ. զօրքը կրնայ Սուէզի շրջանը վերադառնալ, եթէ Թուրքիա կամ արաբական երկիր մը յարձակում կրէ օտար պետութենէ մը.

Առաջնորդին դէմ տրուած որոշման մասին դեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ [illegible] կազմուած է նախագահութեամբ Խամիս Համիտայի, վարելու համար ընկերակցութեան գործերը։

ՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ Մէճլիսը (երեսփ. ժողով) 5ի դէմ 113 ձայնով վաւերացուց [illegible] երեսփոխաններ ձեռնպահ [illegible] Հոկտեմբեր 10էն ի վեր կը [illegible] նաւթահանքը, որ այժմ [illegible] կը յուսացուի թէ [illegible] մինչեւ տասը օր։

ԱՆԳԼԻՈՅ [illegible] կ'երեւան գործատէրերուն եւ բանուորներուն միջեւ։ Ուրբաթ օր 43.500ի հասած էր նաւահանգիստի բանուորներուն թիւը, անգործութեան դատապարտելով 302 նաւեր։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, [illegible] ալ պատրաստ են գործադուլը դադրեցնելու։ Չորչիլ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ աշխատանքի նախարարին հետ։ Կառավարութիւնը որոշած է քանի հազար զինուորներ գործածել, նաւերը պարպելու համար, եթէ ուտեստի տագնապ ծագի կամ հանրային առողջութիւնը վտանգուի, գործադուլին երկարաձգման հետեւանքով։

([illegible] էջ)

"ԱԼՐՈՏ ԲԱՅՑ ՈՉ ՋԱՂԱՑՊԱՆ»

...՝ Հեռաւոր Մուսուլի մէջ, սար ու ձոր ինկած չարքաշ Հայ մը՝ Բժ. Գ. Աստարճեան՝ հրատարակած է արդէն իր երկրորդ պատկառելի գործը,— «Պատմութիւն հայ մշակոյթի եւ գրականութեան», արաբերէն լեզուով :

Այս չարքաշ ու ձեռներէց Հայը բժիշկ դարձաւ, գիրքի տիրացաւ, հմտացաւ արաբ լեզուի մէջ, եւ ահա այսօր երկու փառաւոր հատորներով իր ժողովուրդի հերոսական պատմութիւնն ու անմեռ մշակոյթը Միջագետքի խորերէն կը ներկայացնէ արաբական աշխարհին, լաւագոյն ծառայութիւնը մատուցանելով այսպէս թէ մեր ժողովուրդին եւ թէ հայ-արաբ բարեկամութեան :

Բժ. Գ. Աստարճեան, քանի մը տարի առաջ, լոյս ընծայած էր իր առաջին արժէքաւոր գործը, «Հայոց պատմութիւն»ը : Իբրեւ տեսակ մը լրացումը այս առաջին գործին, ահաւասիկ նաեւ երկրորդը, նոյնպէս մեծադիր մանաւանդ այն իրողութեամբ, որ առաջին փորձն է արաբերէն լեզուով արաբական աշխարհին ծանօթացնելու մեր պատմութիւնը, գրականութիւնն ու մշակոյթը :

Բժ. Աստարճեանի այս նոր երկը, «Պատմութիւն հայ մշակոյթի եւ գրականութեան», Հինգերորդ դարէն մինչեւ Քսաներորդ դարու առաջին քառորդը, տպագրուած է Մուսուլ, 1954ին: Կը բաժնուի երեք գլխաւոր մասերու: առաջին մասին մէջ (էջ 20 – 75)՝ սեղմ գիծերով տրուած է մեր հին եւ դասական մատենագրութեան պատմութիւնը՝ հայ այբուբենի գիւտէն մինչեւ Մխիթար Աբբայ :

Երկրորդ մասին մէջ (էջ 74 – 140) ներկայացուած են Մխիթարեանները, Սայաթ-Նովա եւ քանի մը ուրիշ երկրորդական աշուղներ, մինչեւ հայ լրագրութեան նահապետը՝ Շմաւոնեան քահանայ :

Երրորդ մասը (էջ 143 – 514) ամբողջովին նուիրուած է մեր նոր գրականութեան, Աբովեանէն մինչեւ վիճելի(?) պոետը՝ Եղիշէ Չարենց :

Գլխաւոր հեղինակներէն իւրաքանչիւրէն(?) տրուած են կարճ գրութիւններ, արաբ ընթերցողին ծանօթացնելու համար այդ հեղինակներուն մշակած գրականութիւնը: Զենք կրնար՝ ըսել, թէ որքան յաջող են, մանաւանդ որքան հարազատ են թարգմանութիւնները, բայց ի վերջոյ անշուշտ պէտ մօտաւոր գաղափար մը կու տան մեր գրողներու արժէքին, գրուածքի խորքին, ձեւին եւ այլ յատկանիշներուն մասին :

Կ'ենթադրենք, թէ տպագրական դժուարութիւններու, տողերուն անըստուգութեան, մասամբ նաեւ անուշադրութեան արդիւնք պէտք է նկատել անուններու եւ թուականներու այն մէկ քանի սխալները, որոնք անխուսափելի դարձած են այլեւս շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ գրուած եւ տպուած մեր բոլոր հրատարակութիւններուն համար :

... Հեղինակը անշուշտ ինքն իսկ անդրադարձած է այս «ակամայ» սխալներուն: Մեր ըրածը պարզ յիշեցում մըն է միայն, կամ պարզապէս արթնութեան հրաւէր մը: Ոչ մէկ կասկած այն մասին, թէ մեր բոլորիս փափաքն է ջանալ անթերի գործ մը ներկայացնել արաբ ընթերցողներուն :

Վրիպակները, սակայն, հիմնական թերութիւն մը չեն որեւէ գործի, առաւել եւս Բժ. Աստարճեանի այս գնահատելի երկին մէջ: Հիմնականը նիւթն է եւ այդ նիւթը տալու կերպը:

Հիմա կրնանք ըսել, թէ մեր տրամադրութեան տակ ունինք թանկագին «հանդիսարան» մը, ուր կ'երեւին մեր հին ու նոր, մանաւանդ նոր գրագէտները իրենց հատընտիր էջերուն հետ, արաբերէն լեզուով : Եւ այս է մեր փնտռածն ալ արդէն :

Ի՞նչ պիտի տայինք արաբ բարեկամի մը, մտաւորականի մը, հրապարակագիրի մը, եթէ օր մը յանկարծ մէկը կամ միւսը եկէր մեզմէ ուզէր արաբերէն լեզուով գրուած աշխատութիւն մը մեր պատմութեան կամ գրականութեան մասին: Պիտի անճրկէինք մնայինք անկասկած: Այս նեղացութենէն — որովհետեւ իրապէս նեղացութիւն մը պիտի ըլլար անիկա մեզի համար — մեզ կ'ազատէ ահաւասիկ Բժ. Աստարճեան Հայոց պատմութեան եւ հայ գրականութեան նուիրուած իր երկու ստուար հատորներով :

Իր այս ծառայութեան համար,— անփոխարինելի ծառայութիւն,— շնորհակալութեան զգացում միայն կրնանք ունենալ, մենք որ արաբական աշխարհին մէջ կ'ապրինք հարիւր հազարներով եւ մինչեւ հիմա գրքոյկ մը անգամ չունէինք մեր անցեալը եւ մեր մշակոյթը այդ աշխարհին ծանօթացնելու համար :

Զունէինք մինչեւ երէկ, հիմա — ունինք:

Առաջին փորձը կատարուած է. դժուարը — այդ առաջին փորձն էր. վաղը կրնանք «Թերի»ն վերածել անթերիի, «անկատար»ը՝ կատարելագործել մեր: Ցամենայն դէպս, Բժ. Աստարճեանի աշխատութիւնը հիմ մը պիտի ըլլայ իր յաջորդներուն համար, թանկագին աղբիւր մը, անգնահատելի ուղեցոյց մը :

Աշխարհի մէկ փոքրիկ, աննշան մասը միայն կը ճանչնայ մեզ իբրեւ ժողովուրդ մը, որ փերեզակ չէ, գործավաճառ չէ, կամ միայն ջաղացպան [illegible] «ալրոտ»ն չէ, «յոժ ընդ փոքր սահմանեալ», այլ մանաւանդ հպարտ ազգ մը, որ, բազդատմամբ իր թիւին, հերոսական պատմութիւն եւ հարուստ մշակոյթ ունի:

Աւելի քան պարտք մըն է մեզի համար, մեր մտաւորականներուն համար, ընդարձակել մեր բարեկամներուն նեղ շրջանակը, ծանօթացնել մեզ աշխարհին եւ աշխարհը՝ մեզի :

Մեր արտասահմանի հայրենակիցը լծուած է ահաւասիկ այս օգտակար աշխատանքին՝ այստեղ, արաբական աշխարհին մէջ, Իրաքէն մինչեւ Եգիպտոս :

Մեր ժողովուրդը կ'ըսէ. «Վրաս ալրոտ տեսար՝ ջաղացպան կարծեցիր զիս»:

Անդրադառնալով ժողովրդական այս առածին, կեանքի մէջ գեմոկրատ, գրականութեան մէջ ազնուական մեր ընկերը՝ անմոռանալին Նիկոլ Աղբալեան՝ կը գրէր, իր մահէն քանի մը տարի առաջ.

— «Շատ չատեր հայ ժողովուրդին նայելով եւ անոր վրայ տարագրութեան ալիւրի փոշին տեսնելով, ջաղացպաններ կը կարծեն մեզ. բայց, ինչպէս կը տեսնէք, այդպէս չէ:

«... Մենք հոս տարագրութեան մէջ ենք, բայց չենք դադրած՝ մեծ ժողովուրդի մը՝ զաւակները ըլլալէ: Մեր պատմութիւնը կարդալով մենք կ'իմանանք, որ այդ մենք ենք եւ կը զգանք մեր ուժը՝ նոյնը կրկնելու. «Թէեւ ալրոտ, բայց ոչ ջաղացպան» (Ն. Աղբալեան, «Դաստիարակութիւններ հայ մատենագրութեան մասին», Պէյրութ, 1951, էջ 41 – 42):

Բժ. Գ. Աստարճեանի գործը կուգայ [illegible] նաեւ օտարական աշխարհին, թէ այո, «ալրոտ ենք, բայց ջաղացպան չենք»:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱԾ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գ.

— «Կարելի չէ որ բարեգութ ձեռք մը օգնած չըլլայ որպէսզի Սթալին հեռանայ այս աշխարհի հովիւէն», կը գրէ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը: Թէեւ անիկա հաստատելու համար որոշ ապացոյցներ չկան, սակայն, Մոսկուայի մէջ շատեր կը հաւատան ատոր: Երկիրը կը գտնուէր այնպիսի ահուսարսափի մը նախօրեակին, որուն քով ոչինչ էին 1930ական թըւականները:

Կրէմլինի պատերէն ներս բնակալին աշխատակիցներուն ջարդը, կը նմանէր անցեալի արիւնալի մաքրագործումներուն երբ Մեծն Պետրոս կը գլխատէր իր ամէնէն մօտ կուսակիցները — եւ Իւան Ահեղի արիւնահեղութեանց: Ասոնք ապացոյց չեն թէ Սթալին բնական մահով մեռաւ: 73 տարեկան էր եւ տարիներէ ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ, եւ վերջին տարիները ծանր տագնապ մը անցուցած էր :

Հասկնալու համար տիրող մթնոլորտը Մոսկուայի մէջ, Սթալինի մահուան նախօրեակին, պէտք է ետ երթալ մինչեւ համայնավար կուսակցութեան ԺԹ. համագումարը :

Կը կարծուէր թէ այս համագումարին մէջ գլխաւոր դերերը պիտիստանձնէին Մալենկով եւ Խրուշչեւ: Սակայն շուտով հասկցուեցաւ որ այս գործը պիտի վարէր Սթալին եւ միայն ինք: Իրականին մէջ ան այս ժողովը հիացողներու «ծափ»ի վերածեց, հրատարակելով համագումարէն քանի մը օր առաջ իր վերջին գործը, քաղաքական տնտեսութեան նոր դրութիւն մը, տեսակ մը սթալինեան մեկնաբանութիւնը Քարլ Մարքսի «Կապիտալ»ին :

Ասկէ ետք էր միայն որ համագումարը կրցաւ իր եզրակացութիւնը հանել, եւ Մալենկովի եւ Խրուշչեւի ճառերը իջան սովորականի մակարդակին: Միւս կողմէ, համագումարին միջոցաւ հաստատուած անձերու փոփոխութիւնը աւելի չփոթութիւն ստեղծեց յաջորդութեան հարցին մէջ: Տասներկու անդամներէ բաղկացած Քաղաք. Բիւրօ մը, որ առաւելութիւնը ունէր կուռ եւ ծանօթ ղեկավար կազմակերպութիւն մը դառնալու, փոխարինուած էր քսանհինգ մնայուն եւ տասնըմէկ առժամեայ անդամներէ բաղկացած «նախագահութեամբ»ը մը, որ որեւէ ազդու դեր չէր կրնար կատարել կառավարութեան մէջ :

Կուսակցութեան քարտուղարութեան պարագան ալ միեւնոյնն էր, միշտ ալ կազմուած չափազանց միատարր կերպով մը: Վերջին տարիները, հետզհետէ անցան Մալենկովի ղեկավարութեան տակ, եւ կը թուէր թէ Սթալինի ղեկավարութեամբ տասը անդամէ բաղկացած մարմին մըն էր: Անոր մէջն էին նաեւ Գ. Գ. Մալենկով եւ Խրուշչեւ, սակայն այնքան շատ նոր եւ անծանօթ քարտուղարներ կային, որ կարելի չէր հասկնալ թէ ինչպէս կրնար գործել: Ի վերջոյ համագումարին ամէնէն գրաւական արդիւնքը այն եղաւ որ կարծես թէ մէկը կը գրօնուր գիտմամբ իրար խառնելով թուղթերը, եւ թէ միայն ինք կրնար գիտնալ թէ ով էր որ կը գտնուէր կատարը: Այդ մէկը Սթալինն էր: Բայց ինչու այս խարհրդաւորութիւնը, եւ որո՞ւ դէմ :

Համագումարէն քանի մը շաբաթ ետք, [illegible] պատասխան որոնք ապագայի նախադասակներ էին:

Առաջինը, կառավարութեան փարիզեանու նկարներու ցուցադրութիւնն էր, Մոսկուայի մէջ, Նոյեմբեր[illegible] տարեդարձին առթիւ. Այս նկարներու ցուցադրութեան կարգը չափանիշն էր թէ որ անձնաւորութիւնները ի պատուի էին:

[illegible] որ Քիեւի մէկ թերթը [illegible] կը յայտարարէ թէ զինուորական ատեան մը գնդակահարութեան կը դատապարտէ [illegible] [illegible] օրէնքին: Եւ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Դ.— ԶՐՈՅՑ ՆԱՒՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լիւք Անտրէ Մարսէլ խորապէս ուսումնասիրած է իր նիւթը: Դեռ մտքիս մէջ է այն անքան գիշերը, զոր անցուցի անոր հետ, երկու ամիս առաջ, մեր տունը: Ամբողջ գիշերը խօսեցաւ Պղատոնի մասին, գիրք ի ձեռին....:

— Ո՞վ մէջտեղ նետեց Պղատոնը, կը հարցնեմ Տիկին Պալարին.

Գ. Պալարն է, որ կը պատասխանէ.

— Կարծեմ թէ ես չէի... Թերեւս չես գիտեր, Փօլատեան, ամիսներէ ի վեր Նարեկացիի թարգմանիչը ոտքով գլխով ինկած է Պղատոնի մէջ... Երեք յոգնած խոստացած էր ինծի ... դեռ կը սպասեմ:

— Արո՛ւ կ'ըսէք, Գ. Պալար, անքուն գիշեր մըն ալ ես անցուցեր եմ յոյն փիլիսոփային հետ... իրաւունք ունիք մտահոգուելու, որովհետեւ ...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, կը դարձնէ Մարսէլ իր խոշոր աչքերը ինծի յառելով :

— Ըսել կ'ուզեմ, որ զարմանալու բան չկայ: Երբ մէկը այնքան կը կլանուի Պղատոնով, իր բոլոր արարքներուն մէջ կը դառնայ պղատոնական... իր խօսուածներուն, իր սէրերուն :

— Շատ ճիշդ, Փօլատեան, շատ ճիշդ:

Եւ Գ. Պալար ուրախ – ուրախ կը չփէ ձեռքերը, իրեն պաշտպան մը գտնելով իմ մէջս: Ապա կ'աւելցնէ

— Ուրիշ կարեւոր պատճառ մը կայ Պղատոնի մասին այս խօսակցութեան մէջ... Կը մտնենք յունական ջուրերուն... Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, թէ բանաստեղծները ամէնէն զգայուն եւ գիւրահաղորդ մարդիկն են ... Հաւանաբար հին փիլիսոփային եւ մեր բանաստեղծին հոգիները հաղորդակցութեան մէջ մտած են արդէն քանի մը ժամէ ի վեր... Մտահոգիչը այն է, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, երբ վաղը ուղղակի թափանցենք Պղատոնի կայսրութեան սահմաններէն ներս :

Ժամը հինգն է... Տիկին Պալար վայրկեան չի կորսնցներ.

— Ոտքի՛, երաժշտական ժամը...

Ռաւել, Չայքովսքի, Տէպիւսի հիացական ճիչեր կը խլեն մեզմէ

Տէր եւ Տիկին Պալար յաճախ բացատրութիւններ կը պահանջեն Լիւքէն, ցած ձայնով: Ան կը պատասխանէ միավանկ բառով մը, կամ շարժումով մը: Գլուխը կ'առնէ ձեռքերուն մէջ ու կ'անշարժանայ:

Լիւքը միշտ երազանքի մէջ է, վռանգաւոր կերպով ծռած դէպի ծովը :

— Գիտէ՞ք մեր բանաստեղծին տխրութեան պատճառներէն գլխաւորը ինչ է... (Գ. Պալարն է, իր չարաճճի ժպիտով...): Կեցէք որ ըսեմ. պարզապէս որովհետեւ ան յուսախաբ է ծովէն .

Եւ «Քայլէ տիւ Սիւտ»ի տնօրէնը կ'արտասանէ բանաստեղծին անտիպ մէկ հատուածը [illegible] [illegible] չխնայելով անոր սա տողը.

« Ալիքներուն սո՛ւր պարը ...»

— Դուն գուշակ ըլլալիք մարդ ես, կը պատասխանէ Լիւքը, առանց իր գլուխը փոխելու, ճշմարտութիւն կայ ըսածիդ մէջ, հրապոյր չունի այս մեզի ու տափակ ծովը ..

— Ես կը նախընտրեմ, որ [illegible] յուսախաբ ըլլայ մեր բանաստեղծը մինչեւ Փոր Սայիտ ...

Ես իմ խօսքը եւ կ'աւելցնեմ .

— Կը կարծէ՞ք, թէ մեր հեղահամբոյր բանաստեղծը Ներոնի հոգին կը կրէ, փոթորիկ մաղթելու աստիճան, պարզապէս իր քմահաճոյքին կամ ներշնչումին համար ...

— Բանաստեղծներէն ամէն բան սպասել, մէջ կը մտնէ Տիկին Պալար:

— Ի՞նչ կ'ուզէք ինծմէ Սերճը մէկ, կը դառնայ յանկարծ Լիւքը, բայց, մեր ժպիտներէն զինաթափ, ինքն ալ կը սկսի ծիծաղիլ :

Ընթրիքի ժամն է արդէն. կ'ուղղուինք դէպի ճաշարան :

Հազիւ բոլորուած սեղանին շուրջ, Տիկ. Պալար ոտքի կ'ելլէ եւ մեզի կը ներկայացնէ գեղազեղ երիտասարդ մը, նոյնքան գեղեցիկ իր կնոջ հետ :

— Գ. [illegible] այս իրիկուան մեր խաղի ընկերն է ...

Եւ դառնալով Լիւքին .

— Քեզ կը յանձնենք քու խաղերուդ .

Դիւանագէտի մը համար քիչ մը շատախօս է մեր նոր ընկերը: Իր գլխուն եկածները կը պատմէ երկարէ վարագոյրի ետին: Կ'իմանանք: Թէ եղած է Պուլկարիա, Ռումանիա, Հունգարիա

Խաղին մէջ փառաւոր ծեծ մը կ'ուտէ ան, ի մեծ ուրախութիւն Գ. Պալարին : Այս վերջինը բաժնուելէ առաջ, կը դարնէ ... անկեղծ ժպիտով մը.

— Սիրելի Փօլատեան, եղբօր մը պէս կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ խանդավառութիւնդ, անձնուիրութիւնդ գեղեցիկ գործերու համար: Քեզ եւ Նարդունին ճանչնալով, կը կարծեմ, թէ ձեր ժողովուրդը ճանչցած եղայ: Նոյն խմորէն էք երկուքդ ալ: Ի՞նչ քաջութեամբ պայքարեցաք ձեր մշակոյթի բարձրացման շահերուն համար ... Նարդունին... Դեռ ականջիս մէջն են իր հրեղէն խօսքերը, զորս չեմ հասկնար: Կը յիշէ՞ք, Մշակոյթի օրուան, իր մեկնումի վաղորդայնին: Հեղեղ մըն էր, որ կ'առնէր կը քշէր ինչ որ կար առջեւը :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(6) (Շար.)

յայտնի եղաւ որ այդ գործը Բերիայի ձեռքէն անցած եւ վստահուած էր ժամանակաւոր զինուորական կազմակերպութեան :

Նմանապէս տեսնուեցաւ որ զոհերը մեծ մասով Հրեաներ էին, ականաւոր անդամները առեւտրական այն կազմակերպութեան որ Քաղաք. Բերիայի անդամ Անաստաս Միկոյեանի ղեկավարութեան տակ կը գտնուէր եւ որոշ վարկ կը վայելէին կուսակցութեան այն կազմակերպութեան մէջ զոր կը վարէր Խրուշչեւ :

Յունուար 13ին ինը բժիշկներու ձերբակալութեան ծանօթ խնդիրն է որ ծագեցաւ : Յայտնի եղած էր որ այս բոլորին չար ոգին եւ ներշնչողը Սթալինն էր :

Նոր մաքրագործման մանրէները վարակեցին Սովետներու քաղաքական մեքենան : Գաւառի ամէն մէկ թերթը նոր դաւադրութիւն մը կը յայտնէր, նոր ձերբակալութիւն մը : Գրեթէ միշտ առաջին զոհերը Հրեաներ էին. որոնք առեւտրական կազմակերպութեանց կը պատկանէին, կամ ազատ ասպարէզներու,— բժիշկ, իրաւաբան, գրագէտ, դերասան :

Ուկրայնան ամէնէն շատ դէպքերը կ'արձանագրէր : Շուտով հրդեհը ծաւալեցաւ, Հրեաներէն անցաւ կուսակցութեան այն կազմակերպութեանց որ կը հասցուրժէին այդպիսի պայթումներու : Վնասը Խրուշչեւի հասաւ այն տեսակէտով որ յարձակում կը գործէին իր անդամներուն ալ վրայ : Բերիան ալ կրեց հարուածը, երկրին ապահովութեան համար իր պատասխանատուութեանց պատճառով : Միկոյեանը իր առեւտրական կազմակերպութեանց համար, Մալենկովն ալ, որովհետեւ կուսակցութեան իր տեղական կազմակերպութիւնը կ'ալ-դուէր : Սակայն ամէնէն շատ վտանգ կը սպառնար այն փոքր, չոր մարդուն որ ցարդ այնքան վտանգներէ դուրս եղած էր ապահով — Վիաչեսլաւ Մոլոթովն էր : Մինչեւ անգամ զինուորականները ապահովութիւն չունէին, թէեւ կ'ըսուէր թէ խորհրդային իշխանութեան մէջ բանակը ամէնէն քիչ ազդուածն էր [illegible] երկու գեր կը վերադրէին անոնց, իբրեւ զաւադրութեան զոհ եւ իբրեւ երկրին [illegible]

Աստ մէկտեղ սաստիկ հեռացեալ կ'աւելնար Մոսկուայի մէջ : Շշուկները կը շատնային եւ կարելի չէր ճիշդը սխալէն [illegible] — [illegible]

Փետրուարի կիսուն այլեւս ոչ ոք կար [illegible]

Որեւէ ատենէ աւելի Սթալին իր երկաթեայ ձեռքին մէջ կը պահէր կուսակցութիւնը : Կրեմլինի մարդոց հասկցուցած էր թէ այս մաքրագործումէն անանցմէ քիչեր պիտի փրկուէին, եւ միայն անոնք որ իրեն հաճելի էր խնայել :

Կը պնդուի թէ զաւթան անձի մը առուերը կը թեւածէր, մէկուն որուն [illegible] քիչ անգամ տրուած էր, Սթալինի զահժէին մարիչն էր : Լաւրենդ եւ խորհրդաւոր զօրավար Փոսկրեպիշեվը : Այն որ անհետ կորսուեցաւ իր տիրոջ Սթալինի մահէն ետք :

Սթալինի մահը վերջ դրաւ այս ամէ-նուն

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԱՐԱՏԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս ծանուցուած էր «Յառաջ»ի մէջ, կիրակի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նախաձեռնութեամբ Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան, Ա. աշխարհամարտի եւ Արարատի ճակատամարտին ընթացքին ինկած հայ ռազմիկներու յիշատակին :

Այս տարի մասնաւոր փայլ մը ունէր հանդիսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան բազմաթիւ Միութեանց պատերազմիկ ընկերակցութեանց և պաշտօնէութեանց : Թէ Նահանգապետը և թէ Մարսէյլի քաղաքապետը իրենց ներկայացուցիչները ղրկած էին, իսկ բարձրաստիճան զինուորականներ անձամբ ներկայ էին եկեղեցական արարողութեանց :

Եկեղեցւոյ բակին մէջ տեղի ունեցաւ դրօշակի ողջոյնի արարողութիւնը, որմէ վերջ, Միութեան պատուոյ նախագահը, Գ. Տիրան Թէքէեան խօսք առաւ եւ բացատրեց հանդիսութեանց նշանակութիւնը, շեշտելով խոր հաւատարմութիւնը որ կը լեցնէ բոլոր հայ մարտիկներու սիրտը հանդէպ Ֆրանսայի : Նահանգապետի ներկայացուցիչը, Գ. Ռէն պատասխանելով Գ. Թէքէեանի ճառին, վստահեցուց թէ բոլոր հայ նախկին պատերազմիկները կրնան լի ու լի վստահ ըլլալ Ֆրանսական կառավարութեան բարեացակամութեան :

Գ. Փուժոլ ներողութիւն խնդրեց որ քաղաքապետ Գ. Կասթոն Տէֆէռ, Մարսէյլէն բացակայ ըլլալով չէր կրցած գալ եւ պիտի չկրնար նախագահել հացկերոյթին : Խօսեցաւ նաեւ երեսփոխան Գ. Պերկրաս :

Ժամը մէկին տեղի ունեցաւ «Լը Շաթօ տէ Ֆլէօր» ինդարձակ եւ գեղեցիկ սրահներուն մէջ : Հիւրերուն բարի գալուստ մաղթեց Գ. Թէքէեան : Մարքիզուհի Ֆորեսթա, արժանաւոր այրիկը մեծ [illegible] հրամանատար Պրնուա տ'Ազիի եւ որ Փարիզէն մասնաւորապէս եկած էր այս հանդէսներուն մասնակցելու համար, յուզիչ ուղերձով մը իր ջերմ զգացումներ յայտնեց բոլոր նախկին ռազմիկներուն :

[illegible] ովակոյ Գովիէօ որ երկար տարիներ Միջին Արեւելք գտնուած է, ներբողեց Հայերու ռազմական բարձր ընդունակութիւնները եւ հաւատարմութիւնը հանդէպ Ֆրանսայի : Վերջին խօսողը Գ. Պերկրա յայտնեց իր երախտագիտութիւնը բոլոր նախկին ռազմիկներուն :

Գ. Թէքէեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն : Ճաշը վերջացաւ պարահանդէսով մը, մեծ ոգեւորութեան մէջ :

× Եկեղեցական արարողութիւնները երգուեցան «Արմենիա» երգչախումբին գլխիներուն կողմէ ղեկավարութեամբ Գ. Վ. Սարգսեանի : Կարգապահութեանց կը [illegible] հայ արիները եւ արենոյշները, որոնք կէս օրէ վերջի հանդէսին եւս մասնակցեցան իրենց հայկական [illegible] :

Այս շատ փայլուն հանդէսին առթիւ կ'ուզ. վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս սատարեցին անոր յաջողութեան :

Մարսէյլի Ֆրանսերէն թերթերէն «Փրովանսալը» իր Հոկտ. 18ի թիւին մէջ նկարագրած էր արարողութիւնները, լուսանկար մըն ալ հրատարակելով :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

■

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԳՈՌՏՕ.— Մեր գաղութը հայկական կեդրոններէ հեռու ըլլալով, քիչ անգամ, չփում կ'ունենայ մտաւորական կեանքի հետ :

Բացառիկ երեւոյթ մըն էր, երբ Լեւոնեան Վարդ. Գոռտօ բերաւ իր նրգչախումբը, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով :

Այս անգամ, առիթը ունեցանք լսելու Գ. Թ. Գասնիկը, որ դասախօսութեան մը առթիւ Թուռ գացած ըլլալով, ուզած էր Գոռտօ եւս հանդիպիլ եւ երկու դասախօսութիւններ տալ :

Թէեւ անակնկալ էր իր գալուստը, բայց կարելի եղաւ կազմել կարգադիր յանձնախումբ մը եւ հրաւէրներ ուղարկել : Դպրոցին սրահը ամբողջապէս լեցուած էր եւ ինչ որ աւելի քաջալերական էր, մեծամասնութիւն կը կազմէր նոր սերունդը :

Գ. Թ. Գասնիկ իր առաջին դասախօսութիւնը տուաւ հինգշաբթի իրիկուն, 14 Հոկտեմբեր, նիւթ ունենալով «Հայկականութիւնը իբրեւ Ազգ. վարդապետութիւն »:— Ի՞նչ է Հայը, ինչո՞ւ Հայ պէտք է մնանք :

Այդ դասախօսութեան մէջ ցոյց տուաւ հայկականութեան դիտական իմաստը եւ իր պատմական դերը : Ըսաւ թէ ամէն ժողովուրդ երբ քաղաքակրթական որոշ շրջանի մը կը հասնի, իրեն համար կը ստեղծէ ազգային վարդապետութիւն մը, որ իր տեւականութեան խարիսխը կը կազմէ : Ցոյց տալէ վերջ ուրիշ ազգերու պատմական վարդապետութիւնը մասնաւորապէս Հայկականութեան արժէքը եւ գայն կապեց բոլոր հայկական հին ու նոր [illegible]

Բ. դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն սահին մէջ :

Նիւթն էր «Ազգապահպանումը բաղդատական եւ դիտական իմաստով» : Դասախ[illegible] կապեց Հայկականութեան [illegible] ազգապահպանման կենսոտ հարցին, բացատրեց ազգի բաղկացուցիչ մասնիկներուն ամբողջական պահպանումի անհրաժեշտութիւնը, նրմանցուց հայ ազգը հայկական միւռոնին :

Այս առթիւ կարդաց իր [illegible] ծրագիրը : Ցեղոյ. հայրենիքը կապելով ազգի եւ հայկականութեան գաղափարին հետ, ջատագովեց Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ծրագիրը, իբրեւ նոր նշանախօսք : Այս առթիւ պատմելով Սարտարապատի հրաշքը, կարդաց իր Սարտարապատ դիւցազնավէպը որ ամէնքն ալ յուզեց եւ յափշտակեց : Միջանկեալ յայտնեց թէ՝ պիտի հրատարակուի այդ դիւցազնավէպը եւ ամբողջ [illegible] պիտի [illegible] Համազգային»ին, իր յօրինանին առթիւ երկու տարուան պահելու նպատակով :

Որչափ ուրախ պիտի ըլլայինք որ չուտով հրատարակուէր, որով մենք ալ ունենայինք մեր բաժինը :

Դասախօսը հարկադրուած ըլլալով Փարիզ վերադառնալ, կիրակի օրուան դասախօսութիւնը միացուցած էր առաջինին :

Պիտի մաղթէինք որ աւելի յաճախադէպ ըլլային այս կարգի այցելութիւններ, վառ պահելով ազգային ոգին :

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

✱

ՈՐՊԷՍ ԱՇՆԱՆ ՏԵՐԵՒ ...

ԼԻՈՆ.— Հոկտ. 12ին ցուրտ հողին յանձնեցինք ընտանիքի պատուական հայր մը, Նշան Կարապետեան :

Ապրիլեան արհաւիրքէն հազիւ ճողոպրած, տառապանքի բաժակը ցմրուր քամելով, հազիւ 14 տարեկան պատանի, ինքզինքը կը գտնէ Հալէպի հայկական որբանոցին մէջ, յետոյ Պէյրութ եւ վերջապէս Ֆրանսա : Տարիներու տքնաջան աշխատանքին շնորհիւ կազմած էր ընտանեկան բոյն մը երեք ձագուկներով : Բայց որբը ե՞րբ խնդացած է : Ուսկից ուր, անողոք հիւանդութիւնը բոյն դրած էր կրծքին տակ եւ երեք տարի տառապելէ վերջ, փակեց իր աչքերը : Իր ամէնօրեայ մխիթարութիւնն էր մեր սիրելի «Յառաջ»ը :

Հողը թեթեւ, գայ սիրելի Նշան, [illegible] փունջ մը ծաղիկ Խարբերդի դաշտերէն : Այս քանի մը տողերը իբրեւ [illegible] տառապանքի ընկերոջդ [illegible]

Կ. Յ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Անցեալ կիրակի մրցելով Ա. ԷՍ. Ամիքալի դէմ մեր խումբը պարտութիւն մը կրեց որուն հետեւանքով, այժմ ընդհ. դասաւորման մէջ վերջինը կը գտնուի :

Շնորհիւ գեղեցիկ օդին եւ մրցումին կարեւորութեան, հինգ հազարէ աւելի բազմութիւն մը հաւաքուած էր դաշտը : Մեր պահեստի խումբը կորսնցուց 3–1 :

Ժամը 15.30ին, առաջին խումբերը դաշտ իջան : Հակառակորդը, ամէն գնով կ'ուզէր մաքնել անցեալ տարի միամէ կրած պարտութիւնը : Քսան վայրկեան անդադար երկու բերդերը վտանգուեցան : Յետոյ հակառակորդ մարզիկ մը գնդակը խլեց մեր աջ վերջապահին ոտքերէն ու ուժգին հարուածով մը գնդակը գնաց բախիլ վերի ձողին, ետ եկաւ, բայց միւս կողմէն ուրիշ մը ժամանակ չկորսնցնելով, հասաւ, գլխով գնդակը զետեղելու մեր բերդին մէջ 1–0 :

Անդրադարձին պատահեցաւ, մինչ բոլորն ալ կը հաւատային մեր յաղթանակին այնքան որ լաւ կը խաղային մեր տղաքը : Հինգ վայրկեան վերջ նոյն ձեւով կէտ մը կը նշանակէր Լօչեան : Կեդրոնի դատաւորը ընդունեց բայց ոչ ոք հասկցաւ թէ ինչու կողքի դատաւորը դրօշակը չարժելով բողոքեց : Այսպէս մերժուեցաւ մեր [illegible] որ [illegible] կը նախադասուէր : Ամէն բողոք անօգուտ անցաւ : Մեր տղաքը իրենց տեղերը չհասած, դատաւորը խաղը շարունակելու նշան տուաւ : Հակառակորդը առիթէն օգտուելով կէտ մը եւս նշանակեց, 2–0ով դադարին հասանք : Երբ դարձեալ խաղը սկսաւ, հայկ. խումբը մինչեւ վերջ վտանգաւոր եղաւ, բայց անյաջողութիւնը մեր կողմը բռնած էր մինչ դիմացինը գնդակը միշտ գիծերէն դուրս կը հանէր ժամանակ շահելու համար : Տեսնելով որ հնարաւորութիւն չկայ հաւասարելու վերջին տասը վայրկեաններուն, մեր բոլոր տղաքը յառաջ անցան ձեւով մը կէտեր արձանագրելու : Քիչ մնացած էր երբ երրորդ կէտ մը կը նշանակուէր մեզի դէմ : Վերջնապէս պարտուած էինք

Թող հաւատան մեզի մանաւանդ հեռուներէն եկած մեր հայրենակիցները, երբ կ'ըսենք թէ այդ արդիւնքը ամենեւին ցոյց չի տար մրցումին պատկերը : Օտարներն անգամ կ'ընդունէին թէ խումբը աւելի բարձր խաղարկութիւն մը մէջտեղ բերաւ, բայց այդ չէ կարեւորը դասաւորման համար, այլ նշանակուած կէտերը :

Գիշերը մեր Միութեան պարահանդէսին, ժաք Էլեանի խումբը իր սովորական յաջողութիւնը ունեցաւ :

Այս կիրակի, Ֆրանսայի բաժակի մրցումին կը մասնակցինք Ա. ԷՍ. Վէրսայլի խումբին դէմ, [illegible]

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

Ե Տ Ք Ը . . .

■

Այլեւս չեմ համարձակիր շարժիլ. կասկածիլ՝ առջեւս կը նայիմ ու վար կը դնեմ ոտքը : Ինչպէ՞ս կրնայի այդ աստիճան ինքզինքս մոռնալ : Սակայն ես այլեւս տրիչ կերպ չեմ կրնար, պատերազմի ատեն մենք միշտ այդպէս կ'ուտէինք. շատ – շատ գդալ մը կ'ունենայինք կամ պատառաքաղ մը. բայց ոսկոր մը ոչ [illegible] ձեռքէ չէր տար

[illegible] անքի գգացումիս այժմ կը միախառնուի նաեւ կատաղութիւն : Կատաղութիւն ընդդէմ հօրեղբօր , որ դիտաւորեալ կերպով բարձրաձայն կը սկսի ճառել պատերազմական փոխառութեան մասին : Կատաղութիւն ընդդէմ հոս գտնուող բոլոր մարդոց, որոնք այնքան պարծենկոտ են իրենց ճենապակիով եւ խելացի խօսքերով : Կատաղութիւն ընդդէմ այս ամբողջ աշխարհին, որ ինքնիրմէն հաւնելի կը նկատէ՝ անցընել իր կեանքը մանրախծի հողերու մէջ, իբրեւ թէ ընաւ եղած չլինէին [illegible] տարիները, ուր մէկ բան միայն կար — մահ կամ կեանք եւ ուրիշ ոչինչ : Կ'ուզէի պնակները անոնց ոտքերը, կուշտ դէմքերուն զարնել. կ'ուզէի իրենց քաղաքակրթութեամբ զառոզ ու մեծամիտ այս մարդոց երեսին ձգել մեռնողներու առաստրումի եւ հառաչանքի մասին. կ'ուզէի գնել առանց առջեւ, Շրեօդերի յօշոտուած դիակը ու պոռալ. «Այժմ շարունակեցէք ճաշել, եթէ կրնաք : Մենք կրնայինք ընել այդ հոն, ռազմաճակատին վրայ. վասնզի մենք յաղթահարած էինք մահը ու այլեւս չէինք վախնար անկէ. խոկ այդ աւելի է, քան ամէն ուրիշ բան.. [illegible] կ'անուանէք . [illegible] մերմէ՞ք այնուամենայնիւ չմեռաւ սէրը. հարկաւ, դուք անկարող էք ըմբռնել այդ ...

Բայց ես ոչինչ չեմ ըսեր. չէ՞ որ ոչ մէկ օգուտ պիտի ունենար : Ձեմ նկատեր նաեւ որ քաղցրաւենին նոյն պնակին մէջ կը դրեմ, ուր մսեղէն կերակուրն էր, թէեւ անոր համար յատուկ ապակէ սկաւառակ մը դրուած է : Սրտմտած ներսս կը թիւեմ, ինչ որ կը՞ամ, կ'ուզեմ գոնէ հիմնովին կշտանալ :

Կ'օգտուիմ յարմար առիթէ մը ու անկատելի կերպով կծիկս կը դնեմ : Նախասենեակին մէջ կեցած է Փրակաւոր ծառան : Կ'առնեմ հաղուստակալէն իմերս ու կը շշնջեմ. «Պէտք է որ դուն ալ մեզի հետ ռազմաճակատը լինէիր, ջնարկուած կապիկ, դուն ալ, այս ամբողջ պատուական խումբն ալ» : Ու թափով կը գոցեմ դուռը :

Գոյլը կը սպասէր ինծի տան առջեւ . Կը ցատկէ կուրծքիս : «Եկուր, Գույլ» , կ'ըսեմ, ու յանկարծ կը հասկնամ որ ոչ [illegible] էր. ոչ ալ [illegible] որ [illegible] [illegible] դառնացուցած էր. այլ առաջուան ծանծաղ, ինքնահաճ ոգին, որ կը շարունակէ տակաւին ապրիլ : «Եկուր, Գույլ», կը կրկնեմ, «այս մարդիկը մեզի համար չեն : Ամէն մէկ անգլիական թոմմիի, խրամներու կեանքէն խողացած ամէն մէկ Ֆրանսացիի հետ մենք իրար աւելի լաւ պիտի հասկնայինք : Եկուր, երթանք մեր ընկերներուն մօտ : Հոն շատ աւելի լաւ է, հակառակ որ անոնք ձեռքով կ'ուտեն եւ եաքն ալ կը ծպտան : Եկուր » :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐԳ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 105 միլիոն տոլարի տնտեսական օգնութիւն մը խոստացած են Փաքիստանի, միեւնոյն ատեն փութացնելով զինամթերքի առաքումը: Նոր օգնութիւնը պիտի բաղկանայ փոխառութիւններէ եւ պարգեւներէ ։

ՆՈԲԷԼԻ բժշկական մրցանակը տրուեցաւ երեք ամերիկացի բժիշկներու, որոնք մասնաւոր աշխատանքներ կատարած էին, մանկական անդամալուծութիւնը դարմանելու համար ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ նոր վկայ մը երեւան հանուեցաւ, խորհրդաւոր կին մը որ զինուորական ատեանին ներկայացած էր առջի օր։ Իր ինքնութիւնը գաղտնի կը պահուի առ այժմ: Թերթերը «Կանանչ հագուստով կինը» կը կոչեն այս նոր վկան եւ կ'ենթադրեն թէ նոր յայտնութիւններ պիտի ըլլան, զինուորական ատեան առաջնորդելով ուրիշ ականաւոր անձեր: Հարիւրապետ Քաղալէ նորէն հարցաքննուեցաւ: Թերթ մը կեղծ զինուոր եւ կեղծ դիմադրական կը կոչէ այս ամբաստանեալը ։

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը, Եոշիտա, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէ, Լոնտոն հասաւ առջի օր, պիտի մնայ մէկ շաբաթ, իբրեւ կառավարութեան հիւրը ։

ԵՄԷՆԻ կառավարութիւնը Ազգաժողովին դիմելով, պահանջեց իրեն յանձնել Ատէնի շրջանը: Այս առթիւ իր պատուիրակը դիտել տուաւ թէ «Անգլիացիները Ատէնը գրաւած կը պահեն հիմնուելով անորոշ համաձայնութեանց վրայ որոնք պարտադրուած էին սպառնալիքներով եւ բռնի ուժով»։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը, Հայիլէ Սելասիէ, որ այժմ Լոնտոն կը գտնուի, Փարիզ պիտի գայ Հոկտ. 28ին եւ պիտի մնայ երեք օր։ Այժմէն փայլուն ընդունելութիւններ սարքուած են։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը հրաժարեցաւ ։

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Սարի խնդրին լուծումը անելի մը յանգած է ։

ՊԱՏԱՐԱԳ Ե. ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍԻ մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի:

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Հոգարարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին: — (Կնիք)

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4էն 10ը, Իսի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս. Խրիմեան վարժարանին սրահը, ծանօթանալու ուսումնասիրացիս 2 սաներուն:

Երգ, մենախօսութիւն, հուազ, պար տաստ յմպելի մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է:

Սեբ. Մուրատ. Ուսումն. Փարիզի Վարչութիւն

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ՋՈՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն՝ հերոսուհի ՍՕՍԷԻ եւ հերոս զօր. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ յիշատակին [illegible] կազմակերպած է [illegible] օրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մայրնօ, 88 ռիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ ։

Կը խօսի Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Հրաւիրուած են եւ խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց եւ քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութիւններու ներկայացուցիչներուն

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ.Յ.Դ. ՆորՍերունդի Պանեկօ-Քաշանի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի, շաբաթը մէկ անգամ, ուսուցչութեամբ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ ։

Առաջին դասը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի, ժամը 21էն 23, ռիւ Մատամ Քիւռի, Պանեէօ (Հայկական դպրոցի սրահը) ։

Բոլոր փափաքողները սիրով կ'ընդունուին ։ Դասերը ձրի են ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ.:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, Գ. Քէօսէեանի լուսանկարչատունը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ):

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9ին առաւօտեան, Պառ Վիատիւք, Գ. Մարտիկեանի սրահը ։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ ։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան ։

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մազընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանեը) ։ Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3·30ին ։

Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱԶԱԼԵԱՆ եւ Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ·

Սիրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երգչախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսքի (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ):

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտմաչի առթիւ, Գօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Սիրով կը հրաւիրուի Մարսիլահայ գաղութը՝ ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս արարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ «ԱՐԾԻՒ»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս կիրակի ժամը 20ին, Պառ էնբէռասիօնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ-Վիլ ։

Կը նախագահէ՝ Ն. Կ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«Արծիւ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ընկեր Ագաթ Ցաւոյեանի գեղ. [illegible]

ՈՒՇ ԼԻՆԻ - ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկ. Պարոյր Կարապետեան թատրոնէ: Եւրոպական պար

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Շաքէ եւ Գ. Կարապետ Մէսեանն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզ, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե. [illegible] իրենց մօր՝ ՀԱՑԿԱՆՈՒՇ ՄԷՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երիտասարդներ կօշիկի գործարանի մէջ աշխատելու համար ։

Դիմել՝ Chaussures Déesse

18, Rue Mélingue, Paris (19)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ; Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ ։

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ ։

Գեղարուեստական բաժնին մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

■

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի ։

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու ։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, շաբաթ 30 Հոկտ. ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը ։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ: Հաճելի անակնկալներ ։

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով: Ձրի պիւֆէ ժողովրդական գիներով ։ Մուտքը ազատ է

■

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։

Կը խօսի ընկ. Գ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ ։

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ·

8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —

Եւ,՝ Օր.Օր Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումեանի, կովկասեան պարեր՝ Պ–Բաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ։

Կ Ա Ր Օ Ս Ա Ր Ե Ա Ն

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ ձրի պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններէն ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK [illegible]L, MADELL'S, HELENE ROLER

[illegible]s intern[illegible]nales avec accordéon, chanteur de charme.

Avec autor[illegible]sation des Concerts Mayol.

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Վերարկուի համար մեքենիքէներ կամ օգնական եւ վերարկուի փինիսօնի աշխատողներ: Դիմել՝

NADIRIAN, 40, Rue du Bois

Paris (19), Escalier A., No. 19

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, արհեստին ծանօթ կամ ոչ: Դիմել անձամբ Գ. Հայրապետեանի, ամէն օր առաւօտ ժամը 8էն եւ իրիկուն ժամը 7էն վերջ,

78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 24 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 7505 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2916

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՐԵՆԸ ԵՒ ՅԱՐԴԸ

Տակաւին ծանծաղամիտներ ունինք ո-րոնք վարժապետի ձեւեր կ'առնեն, ըսելու համար թէ բնական երեւոյթ է լեզուէ լե-զու փոխառութիւնը, թէ հարիւրաւոր պարսկերէն, յունարէն եւն. բառեր կան մեր մայրենիքին մէջ։

Այս երանելիները բան մը լսեր, կար-դացեր են, բայց լաւ չեն հասկցեր։

Այո, ամէն լեզու բառեր փոխ կ'առնէ — կամ կը յարմարցնէ ուրիշ տեղէ ճոխ լեզուէ մը, եթէ պակասները լրացնելու համար։

Մեր նախահայրերն ալ, երբ լեզու կը կազմէին, օգտուած են ուրացի ազգերէն։

Փոխ առնելով ինչ որ չունէինք, անոնք յղկեր, չոկեր ու յարմարցուցեր են մեր լեզուի օրէնքներուն։

Եւ այնքան յաջողութեամբ կատարեր են այդ աշխատանքը, որ փոխառեալ բառը հայացեր, դարձեր է հարազատ, համաձայնառական, զրեթէ բնածին։

Այսօր քանի՞ հոգի կրնան կռահել թէ «հրեշտակ»ը պարսկերէն «ֆիրիշտէ»ն է։

Նոյն աշխատա՞նքն է որ կը կատարուի Երեւանի մէջ, «պետական լեզու» կոչուե-լու բաւականութեամբ։

Ուրբաթ օր 50 – 60 տողի [illegible] ցուակ մը երեւցաւ «Յառաջ»ի մէջ։

Տարիներէ ի վեր ուրիշ բառ –բառ օ-րինակներ կուտանք եւ ըստ պիտի տանք։

Այդ բառերէն որո՞ն հարազատ, [illegible] որ հայերէնը չունէինք [illegible]։

Որո՞նք մասնագիտական են եւ [illegible] [illegible]։

[illegible] աւելի [illegible] է եւ աւելի սահուն, քան անոր օտար հա-մանիշը։

Ինքնուրոյն, անկախ եւ ինքնուրոյն մայ-րենիք ունեցած կ'ըլլայի՞նք, եթէ մեր նախնիքներն ալ օժեկ հայի փչրանքներու պէս մուրացկանի տոպրակը լեցնէին այ-լանդակօրէն ձեւափոխուած, ընդհանրա-պէս ռուսական կաղապարին յարմար-ցուած բառեր.

— Պրոգրեսիւ, տենդենց, լաւրիատ, ռեֆլեկտ, վիցե – պրեզիդենտ, պրեմիէր – մինիստր, ռէակցիոն, օպտիմիստ եւն.:

Եւ դեռ— փոշմանել, զարբել, զարբիչ, բոստան, դարբան, ճիկնար եւն.։

Այսպիսի հարիւրաւոր բառերու մէջ, կա՞յ լեզուի փիլիսոփայութիւն, բառա-կազմութեան բնական օրէնք, գիտու-թիւն, [illegible]

Լեզուն կը ճոխանա՞յ, կը նրբանա՞յ, կը կատարելագործուի՞, երբ ասոնցմէն յարեն, նուշը կամ ծիրանը մէկդի նետելով, կ'ըր թառ որոնց, կարկտը կամ ուղեղի կը զզղնեա հարեւանին արտէն։

Հարիւր տարի առաջ, երբ ազգ. սահ-մանադրութիւն կը մշակէին Պոլսոյ մէջ, անոր հիմնադիրները մասնաւորապէս հոգ տարած էին որ խորհրդարանական բառեր ալ ճարեն։

Բարեհաճեցէք թղթատել 1860ի սահ-մանադրութիւնը եւ պիտի զտնէք մէկը միւսէն յաջող գիւտեր ․․․։

[illegible] որուան ըմբռնումով տասը ակադե-միկոսներ դժուար թէ գտնէին «յղեկ» բառը.

Ֆրանսայի խորհրդարանին մէջ յաճախ կը հանդիպինք question préalable բա-ռին, որ անթարգմանելի կը համարուի։

Նահապետ Ռուսինեան գտած է բառը. — Նախավճիռ։

Եւ այս՝ այն պահուն երբ արդի աշ-խարհաբարը իր մանկութեան շրջանը կը բոլորէր։

Ի՞նչ կը տեսնենք այսօր։

Մեր կամկար դպիրները փոխանակ տէր դառնալու ռեփական վաստակին եւ աշ-ժեցնելու անոր գանձերը, բոժոժաւոր կա-րաւանի մը ետեւէն կը վազեն կամ անոր սաոլեր կ'անցնեն, որպէսզի պրոգրեսիւ երեւան ․․․ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐԻ ԿՆՃԻՌԸ ԿԸ ԴԺՈՒԱՐԱՑՆԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

■

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺԻՂԵՐ, ՆՈՐ ՁԱԽՈՂԱՆՔ ՄԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այս տողերը գրուած ատեն, տակաւին անորոշ է կացութիւնը։ Բոլոր դժ-ուարութիւնները հարթուած էին, համա-ձայն Լոնտոնի մէջ կնքուած պայմանա-գիրներուն։ Ուրբաթ օր Ատլանտեան խոր-հուրդն ալ հաստատեց արեւմտեան Գեր-մանիոյ [illegible] Ատլանտեան դաշինքին մէջ։ Կը մնար միայն Սարի վէճը։ Ֆրան-սայի վարչապետը վճռած է չստորագրել կնքուած համաձայնութիւնները, մինչեւ որ չկարգադրուի այդ հարցը։ Նախարա-րական խորհուրդն ալ վաւերացուցած էր այս որոշումը, միաձայնութեամբ։ Տե-ղական թերթերը կը գրեն թէ քանի մը նախարարներ գժգոհութիւն յայտնած էին որ վարչապետը հաշտարար գիծք մը բռ-նած է Տոքթ. Ատընաուըրի հանդէպ։ Շա-բաթ առտու նորէն նիստի հրաւիրուեցաւ դահլիճը, անգամ մը եւս քննելու համար խնդիրը։

Միեւնոյն ատեն, [illegible] փորձեր կը կատարուին, մասնաւորապէս Անգլիոյ արտաքին նախարարին Սըր Էնթընի Իտը-նի կողմէ, որպէսզի ավելորդ դժուարու-թեանց [illegible] բերուած [illegible] ջուր չիյնայ։ Միջնորդի դեր կը կատարէ նաեւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախա-րարը, Պ. Ֆ. Տըլլս

Ուրբաթ օր Պ. Մենտէս Ֆրանս երկու ժամ անընդհատ վիճաբանեցաւ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, [illegible] եզրակացու-թեան մը յանգելու։ Վարչապետը մէկտ կը յիշեցնէր թէ պիտի չստորագրէ համա-ձայնութիւնները, եթէ նոր զիջումներ [illegible]։

Ինչպէս յայտնի է, Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ հրաւիրած է արեւմտեան Գերմա-նիոյ կուսակցապետները, ինչպէս եւ իր [illegible] կերմարական)։ Հրատարակուած տեղե-կութեանց համաձայն, գերմանական տե-սակէտը հետեւեալն է.— Սարը գերմա-նական հող է եւ այդպէս ալ պէտք է մը-նայ։ Կը տեղի է քաղաքականօրէն բաժնել Գերմանիայէն եւ դարձնել ինքնավար շր-ջան, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքու-մը. բայց ոչ թէ իբրեւ առանձին պետու-թիւն, ինչպէս կը [illegible] ներկայ սահմանադրութիւնը։ Այս վերապահու-թեամբ, գերման բանագնացները կ'առա-ջարկեն ազատ ընտրութիւններ կատարել եւ մէկ տարի ազատ պայքարի շրջան մը բոլորել, յետոյ հանրաքուէ կատարելու համար։

Ֆրանսացիները վճռապէս կը մերժեն այս առաջարկը եւ կը պնդեն որ Սարի ներկայ խորհրդարանը պաշտօնի վրայ մնայ եւ հանրաքուէ մը կատարուի ան-միջապէս, այսինքն մինչեւ երկու ամիս։ Այնուհետեւ, եթէ Սարի ժողովուրդը վա-ւերացնէ ինքնավարութիւնը, այն ատեն պէտք է արգիլել որեւէ քաղաքական խըր-ն ում՝ Սարի շրջանը Գերմանիոյ վերա-դարձնելու համար։

Ֆրանսացիները գիտեն կուտան թէ Գերմանիա կ'ուզէ կարելի եղածին չափ առժամեայ եւ խախուտ կարգադրութեան մը յանգիլ, իր նպատակին անհելու համար։

Իտընի կարգադրութեամբ, Փարիզի անգլիական դեսպանատան մէջ մասնաւոր սենեակ մը յատկացուած էր, որպէսզի Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները հանգիստ խորհրդակցին երկ – երկու օգնականներով։ Իսկ Իտըն-

ինք անձկութեամբ կը սպասէր յարակից սենեակի մը մէջ, անգլիական դեսպանին հետ։ Երկու վարչապետները ճաշի հրա-ւիրուած էին դեսպանին կողմէ. բայց խօ-սակցութիւնը շարունակուեցաւ կէս օրէն վերջն ալ, երբ յայտնի եղաւ թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս պիտի չստորագրէ համաձայնու-թիւնները, առանց նոր զիջումներ ստա-նալու Սարի մասին։

ԱԶԳ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Հոկտ.— Լիբանանի թե-մի Ազգ. Գաւառ. Ժողովը երկուշաբթի, 18 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը վեցին բացառիկ նիստ մը գումարեց Ազգ. Ա-ռաջնորդարանի Դահլիճին մէջ, նախա-գահութեամբ առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի։ Ժողովին ներկայ էին 28ի վրայ 26 երեսփոխաններ։

Նկատի ունենալով նիստին բացառիկ հանգամանքը, ժողովը յետաձգեց նա-խորդ նիստի ատենագրութեան ընթեր-ցումը եւ անցաւ օրակարգի առաջին հար-ցին — Քաղաք. ժողովի տեղեկագիրը կաթող. ընտրութեան եւ ընդհանուր ժո-ղովի գումարման մասին, տեղապահ Խադ Արք. Աջապահեանի հետ կատարուած բա-նակցութիւններու մասին։ Գաւառ. ժո-ղովի դիւանի ատենադպիր Պ. Ղազար Ջարըք կարդաց տեղեկագիրը եւ Տեղա-պահին երկու պաշտօնագրերը, ուղղուած Թեմիս առաջնորդին։ Այս պաշտօնա-գրերով, Տեղապահը Ազգ. Գաւառ. ժո-ղովին կը հրահանգէր կատարել Ազգ. ընդհանուր ժողովի անդամներուն լրա-ցուցիչ եւ կաթող. ընտրութեան պատգա-ւորներու ընտրութիւնները։

Այնուհետեւ տեղի ունեցան Ազգ. ընդ-հանուր ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւն-ները, վիճակով դադրած երեսփոխան Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանի եւ վախճանեալ Արշակ Յովհաննէսեանի տեղ։ Ընտրուե-ցան Պ.Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան եւ Գառնիկ Մինասեան։

Ապա տեղի ունեցաւ կաթող. ընտրու-թեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը։ Լիբանանի թեմէն պատգամաւոր ընտր-ուեցան երեք եկեղեցականներ եւ 16 աշ-խարհականներ.— Յարութիւն քհնյ. Կէ-պէնեան, Գէորգ քհնյ. Տէր Յարութիւն-եան, Յովհաննէս քհնյ. Պօղոսեան, Թ. Պ. Միսաք Ալիքեան, Յակոբ Տէր Մել-քոնեան, Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տիգ-րան Թօսպաթ, Տոքթ. Յովսէփ Ենիգոմ-[illegible], Տոքթ. [illegible], Ալպօ Ալբոեան, Օննիկ Ջէրբէջեան, Տոքթ. Մելքոն Հայրապետեան, Խոսրով Շամ-լեան, Տոքթ. Հրանդ Զալյանեան, Բիւ-րէն Մավիսագալեան, Վահէ Սեթեան, Գառնիկ Մինասեան, Գեղամ Խանամիր-եան, Տոքթ. Արամ Գազտաարեան։

ԽՄԲ.— Յաջորդով՝ Հալէպի մէջ կա-տարուած ընտրութիւնները։ Ինչպէս կ'ե-րեւայ այս ձեռնարկները նախապատրաս-տական աշխատանքներ են, Կիլիկիոյ կա-թող. ընտրութեան համար։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՆԴԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Ատլանտեան Խորհուրդը ուրբաթ, օր ժողով գումարելով, միաձայնութեամբ [illegible] Գերմանիան կազմակերպութեան մէջ մտ-նել իբրեւ 15րդ անդամ։ Այս որոշումը պիտի գործադրուի անմիջապէս որ վաւե-րացուին Փարիզի մէջ կնքուած համաձայ-նութիւնները։ Տոքթ. Ատընաուըր այդ ժողովին ներկայ եղաւ իբրեւ դիտող։ Խորհուրդը նախ վաւերացուց այն պայ-մանագիրները որոնց համաձայն կը դադ-րի արեւմտեան Գերմանիոյ գինուորական գրաւումը, Իտալիա եւ Գերմանիա կ'ըն-դունուին Պրիւքսէլի դաշինքին մէջ, կը [illegible] նութիւնը, կը ճշդուին իւրաքանչիւր պե-տութեան կողմէ տրամադրելի զինուոր-ներու թիւը եւ ապառազինութիւնները եւն.։ Յետոյ վաւերացուց այն պայմա-նագիրը որով արեւմտեան Գերմանիան կը մտնէ Ատլանտեան դաշինքին մէջ։ Այս-պէս նոր հիմերու վրայ կը դրուի եւրո-պական միութիւնը եւ երաշխիքներ կը [illegible] փրկութեան դէմ»։

Այս առթիւ հրատարակուած [illegible] կ'ըսէ թէ Ատլանտեան խորհուրդը Լոնտո-նի խորհրդաժողովին բոլոր որոշումները եւ յաջորդաբար եղած կարգադրութիւն-ները կը նկատէ իբրեւ մէկ ընդհանուր կարգադրութիւն որ ուղղակի կամ անուղ-ղակի կը շահագրգռէ Ատլանտեան դաշին-քին բոլոր անդամները։

Ատլանտեան Խորհուրդին գումարման առթիւ ճառեր խօսեցան Քանատայի, Տանըմարքայի, Փորթուկալի, Իտալիա-յի եւ Նորվեկիոյ արտաքին նախարարնե-րը։ Պ. Ֆ. Տըլլս ալ խօսք առնելով ըսաւ.

— «Եօթը տարաթ առաջ արեւմտեան աշխարհը գրեթէ անհնելի տագնապի մը մատնուած էր։ Եւ հրաշք մը պատահե-ցաւ։ Ազատ աշխարհի [illegible] հնարամտութիւնը, արթնութիւնը եւ հանճարը այսպէս, արեւմտեան Եւրոպա-յի մէջ, ելք մը գտան այս տագնապին։ Այս ազատ երկիրներուն գիւանագէտա-ները նոր էջ մը բացին պատմութեան մէջ»։

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ, որ գործօն դեր կատարած էր Լոնտոնի հա-[illegible] մէջ [illegible] բանից [illegible] մխարանու-թիւնը որուն շնորհիւ կարելի եղաւ բարե-բաստիկ ելք մը գտնել։

× Վերջին լուրերու համաձայն, արեւ-[illegible] կառավարութիւնները կը պնդեն որ վարչապետը տեղի չտայ Սարի հարցին մէջ։

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պ. ՄԵՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍ Ուաշինկթըն հրա-ւիրուած է Նոյ. 18ին, իբրեւ Այզընհաուը-րի հիւրը։ Տոքթ. Ատընաուըր եւս Ուա-շինկթըն պիտի այցելէ աւելի առաջ, Հոկ-տեմբեր 28ին.

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ հետզհետէ կը մեղմանայ։ Կառավարութիւնը վերջնա-գիր մը ուղղեց բանուորներուն, ազդարա-րելով թէ պիտի առնուի զինուորներ գործածել, եթէ աշխատանքը չվերսկսին մինչեւ երկուշաբթի։ Շաբաթ օր երկու հազար բանուորներ վերադարձած էին։ Գործադուլը կը տեւէ քանի օրէ ի վեր Աւելի քան երեք հարիւր միլիոն ոսկիի արժողութեամբ ներածելի եւ արտածելի ապրանքներ անշարժութեան դատապար-տուած են նաւահանգիստներուն մէջ, 320 նաւերով։

50.000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատա-պարտուեցաւ Փարիզի համայնավար օ-րաթերթը, «Իւմանիթէ», այն ամբաստա-նութեամբ թէ անուանարկած է ֆրանսա-կան բանակը, 1953 Դեկտ. 5ին հրատա-րակուած գրութեամբ մը,— «Ինչպէս կա-մաւոր մը կը չինեն Հնդկաչինի համար»։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ գինաթափութեան յանձնաժողովին հինգ անդամները, Մ. Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Քանատա եւ Խ. Միութիւնը համաձայ-նութեան մը յանգեցան, զինաթափ շարու-նակելու համար բանակցութիւնները։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը ազդարարու-թիւն մը ուղղեց տեղական թերթերուն, որպէսզի սխալ տեղեկութիւններ կամ ծուռ խմբագրականներ չհրատարակեն, միասնելով կատարուած բանակցութեանց։ Անսաստողները խստօրէն պիտի հետապն-դուին։ Վերջերս դադարման դատապար-տուեցան կարգ մը թերթեր։

ԱՄԵՆԱՑՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ դրա-մատուները գոց պիտի մնան Յուկէս օր։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

(Մահուան տարեդարձին առթիւ)

●

Կրօնական սատիճան մը, որ հազարա–ւորներու տրուած է մեր կուսակրօն ե–կեղեցականներէն, բայց կարելի՞ է Կո–միտասէն տարբեր մէկը պատկերացնել երբ «Վարդապետը» կ'ըսենք ։

Վարդապետը եկաւ Պոլիս 1911ին եւ ձմրան երեկոյ մը այցելեց Բերայի Է–սաեան վարժարանը, աչքէ անցընելու ա–աշկերտներու դասարանէ դասարան, ա–ռաջնորդութեամբ Տնօրէնին՝ Պ. Գրիգոր Մարգարեանի։ Պատուիրած էին ուսուց–չական կազմին հաւաքուիլ վերի սրահը, ուր ընդհանրապէս տեղի կ'ունենային զա–նազան հաւաքոյթներ, ինչպէս դպրոցա–կան հանդէսներ, հինգշաբթիներու «հրա–պարակային ընթերցումներ»ը, երաժշ–տական փորձեր, իսկ կիրակիները՝ուրիշ հանրային ձեռնարկներ — գրական սառ–լոններ եւ աւելի վերջը Կոմիտասի երգ–չախումբին ընդհանուր փորձերը ։

Մեր աչքին զարնող առաջին տարբերու–թիւնը «մերիններ»էն ,Վարդապետին տա–րազն էր անշուշտ, բոլորովին տարբեր, մինչեւ այդ օրը մեր տեսածներէն ։ Իր սքեմը, լայն եւ թափթփած սեւ վերար–կուն չէր, մէջքէն սեղմուած, կոկիկ սեւ հագուստ մըն էր զգեստ, եւ գլուխը «գդա–տակ» մը փոքր 4–5 մատ բարձրու–թեամբ։ Էջմիածնի Միաբաններուն եւ ընդհանրապէս Արեւելահայ եկեղեցական–ներուն յատուկ տարազն էր անշուշտ ի–րենը։ Չեմ կրնար բացատրել թէ ինչո՛ւ ե–ղած է սրտաքին գլխատարրումի այդ տարբերութիւնը մեր երկու հատուածի կրօնաւորներուն մէջ, բայց կը գտնեմ որ Վարդապետինը շատ աւելի գործնական, տեսքով գեղեց եւ վայելուչ էր քան մեր վարդապետներուն «ճիւպպէ»ն ։

Մինչաց էր արդէն, երբ բոլորս եկանք վեր սրահը ճամբելէ վերջ։ Տնօրէնը մեզ Վարդապետին ներկայացուց եւ բացատ–րեց անոր այցելութեան նպատակը, — գտնել երկսեռ աշակերտութենէն «պի–տանի տարրեր» իր կազմելիք երգչա–խումբին համար։ Մանչերուն եւ մեծե–րուն համար նոյնը որոշած էր ընել Կեդ–րոնական վարժարանէն եւ յետոյ հրաւի–րել զարդէն անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ խումբին։ Որեւէն արդէն ու–նէր ծրագիր մը եւ տեղեկութիւններ ։

Վարդապետը լրացուց ինչ որ կը սպա–սէր ուսուցչական կազմէն եւս եւ կը պատրաստուէր հրաժեշտ առնելու, մեզ ձգելով քիչ մը ապշած, իր տարօրինակ աշխուժութեամբ, եռանդուն խօսուածքով եւ շարժուձեւերով ։

Պ. Մարգարեան շնչեց օձիքը ։

— Վարդապետ, բան մը երգէ մեզի, գիտենք, լսած ենք որ

Ու Կոմիտաս նստաւ դաշնակին առջեւ, քանի մը ձայնանիշ ու «Տէր Ողորմեա»ն, իր «Տէր Ողորմեա»ն յուշիկ յուշիկ բար–ձրացաւ սրահին կէս մթութեան մէջ, սըր–տագին ու թախծոտ

Շունչ չէինք առներ, կարծես կը վախ–նայինք որ օդին մէջ ծփացող այդ ալիք–ները՝ որոնք ուղղակի մեր սիրտերուն առջեւ կը փշրուէին յամրաբար, պիտի պղտորուէին, խաթարուէին, մեր հեթա–նոսի շունչով ։

Չէինք տեսներ զինքը։Իրիկուան մութին մէջ դաշնակին ետին կորսուած էր։ Իր ձայնն էր, այդ զմայլելի աղօթքին խոր–հուրդն էր, այդ երկուքէն բխած հմայքն էր որ սարսուռով մը կը համակէր մեզ, գամելով մեզ մեր աթոռներուն ։

Տնօրէնն էր որ սթափեցուց մեզ ։

— Ապրիս, վարդապետ,— Դուն եթէ միայն այս «Տէր Ողորմեա»ն երգես եկե–ղեցին, մենք «խուրպան» կ'ըլլանք բո–լորս ժամուն խորանին առջեւ։

[illegible] տասխանից աչէն – ձախէն տեղացող շնոր–հակալութիւններուն։ Իր խնդուքը .. Տախտին անծանօթ մեզի, եւ որ, յետոյ պիտի բացատրէր իր նկարագրին քիչ մը բարդ գիծերը։ Խնդուք մը որ յաճախ կեցծ էր, պարզինելու համար յանդիմա–նութիւն մը, դժգոհութիւն մը, երբեմն սկեպտիկ, երբեմն հեգնոտ ։

Այդ խնդուքը որ դեռ այն ատեն տարօ–րինակ կը թուէր մեզի, ի՞նչպէս յետոյ ստուծանաբար փոխուեցաւ վրդովիչ ու ցաւագին ծիծաղի մը որ այլեւս ոչինչ ու–նէր իր հանճարին գեղեցիկ եւ արտասով–տիչ ճառագայթումէն ։ Ոչ իսկ իր սր–տէն բխած ճիչ մըն էր ան սրով [illegible] [illegible] բիտասարդներուն կը պատասխանէր, ...։ խոյժ, եւ անզուսպ շարժումով մը ։

Ու մարեցաւ ի վերջոյ այդ ծիծաղն ալ իր հանճարին հետ։ Մթագնեցաւ հոգի–գնոր իր շուրջ, ինչպէս մթագնած էր այդ իրիկուն, երբ իր « Տէր Ողորմեա»ն կը բարձրանար ալիք ալիք։ Այդ զմայլելի մեղեդին իր հոգեհանգիստներութեանսոր ալ պիտի բարձրանայ երկնակամարէն ան–դին, արձագանգելով մեր սիրտերուն մէջ, Վարդապետին սանդծագործութեան խոր–հուրդին հետ որ կը ծփար անշուշտ իր սիրած աղօթքներուն ալիքներուն մէջ ։

«Ապրիս վարդապետ, քու այդ մեղե–դիդ միայն թող հնչէ միշտ մեր եկեղե–ցիին կամարներուն տակ եւ մեր սիրտե–րուն մէջ պիտի ապրիս դուն յաւիտենա։

Տ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

●

— Որոշեցինք թէ ո՞ւր՝ պիտի եր–թանք, ըսաւ Արամ Տիգրանեան ։

Բայց նկատելով որ ընկերը՝ Յակոբ Սի–րունեան՝ դոհացաւ միայն ուսերը թօթ–ուելով, զայրացկոտ շեշտով մը՝

— Ի՞նչ տեսակ մարդ ես դուն, եղբայր, կը կարծես թէ հո՞ս պիտի մնանք ան–վախճանօրէն։ Եւ յետոյ, ի՞նչ կայ հոս. [illegible] [illegible] ամէնէ ի վեր. կեա՞նք է ասիկա. չուրջդ նայէ անգամ մը. կ'ներեւի թէ աչքերդ փոց կ'ապրիս ։

Բօրզ — Սայիտի նաւահանգիստին մէջ նաւերը սկսած էին սուլել միաձայն՝ ա–ւետելով առաջին մեծ պատերազմին զի–նադադարը ։

Երկու երիտասարդները՝ որոնք գերի բռնուած էին Անգլիացիներու կողմէ Պա–ղեստինի ճակատին վրայ, կը գտնուէին Սուեզիացիներու յատկացուած վրանա–քաղաքը [illegible] կրթական պաշտօնեաներ էին, երկուքն ալ Պոլսեցի, Պէրպէրեան վարժարանէն շրջանաւարտ ։ Մտերմացած էին իրենց կրած տառա–պանքներուն, ունեցած գաղափարներուն եւ կարօտներուն հանգիտութեան [illegible] ։

Արամ Տիգրանեան դիւրաթախհ մէկն էր։ Յակոբ Սիրունեան աւելի ներանձ–նաց եւ թախծոտ բնաւորութեան տէր՝ յաճախ կը սաստէր իր ընկերը՝ անոր քիչ մը չափազանց ուրախ երեւոյթներուն հա–մար ։

— Երջութիւնդ չես պահեր, կ'ըսէր ա–նոր եւ յետոյ, եթէ վայրկեան մը նե–րամփոփուիս եւ մտածես թէ ո՞ւր կը գտ–նուինք, այսպէս շրջապատուած մահուան ճիրաններէն հրաշքով փրկուած հազարա–ւոր զոհերէ, ակամայ պիտի մղուիս յա–ռետեսութեան։ Դուն ամէն ինչ թեթեւ կ'առնես, խորը չես նայիր ահռելի իրա–կանութեան ։

— –Եթէ, կը պատասխանէր միւսը, ա–մէն մարդ քեզի պէս ըլլար, կեանքը պի–տի դադրէր, պիտի չբարախէր անհուն եւ խորհրդաւոր այն սիրտը՝ որ տիեզերքն է, կեանք եւ աէր ստեղծող Աստուածը ։

–Նորէն սկսար բանաստեղծել։

— Դուն ալ նորէն ծաղրել սկսար ։

Արամ Տիգրանեան իրապէս բանաստեղ–ծական հոգի մը ունէր։ Տպաւորիչ եւ հաղորդական կերպով կ'արտասանէր իր ամենասիրելի բանաստեղծին՝ Վարուժա–նի քերթուածները, որոնցմէ մէկ քանին անպայման պիտի բուէին երեկոները, երբ կը հաւաքուէին ուսուցչի մը վրանին տակ. Չարին եղերքը, վրանաքաղաքին ամայի մէկ անկիւնը ։

— –Հաւատա ինծի, կ'ըսէր Արամ, քիչ մը ախտանքով պիտի թողունք այս ա–մէնը։ Վարժուած էինք այս կեանքին՝ որ հակառակ ամէն բանի՝ ունէր իր ուրա–խութեան բաժինը ։

— Ուրախութեան կամ հաճոյքի բաժի–նը. . Հիմակ ալ ինքզինքիդ վրայ կը խնդաս ...

Նաւերը կը սուլէին դեռ։ Նաւամատոյ–ցին վրայ խռնուած էր բազմութիւնը՝ որ Բորտ Սայիտէն եկող նաւին կը սպասէր։

Շատերը կ'ուզէին քաղաք երթալ եւ ամ–բողջ օրը հոն անցընել. վրանաքաղաքին եկեղեցին պատարագ պիտի մատուցուէր օրուան սրբազան խորհուրդին առթիւ ։ Հոգեհանգստի արարողութիւնը պիտի յաջորդէր պատարագին. հանգիստ բոլոր անոնց, որոնք ինկած էին պատերազմի դաշտին վրայ՝ փոքր ազգերու ազատա–գրութեան համար։

Տեսնենք ի՞նչ պիտի ընեն մեծերը իրենց փոքրիկ դաշնակցին՝ Հայաստանի հա–մար

— Կը յուսա՞ս որ բան մը ուզեն ընել, հարցուց Արամ ։

— Թերահաւատ. գրեթէ պոռաց Յա–կոբ ։

— Ապրողը կը տեսնէ ։

Այն օրէն սկսեալ, ժամանակը կարծես տարօրինակ ընթացք մը սկսաւ։ Նոր կշ–ռոյթ մը կար աշխարհի շարժումին մէջ ։ Շաբաթները, ամիսները յաջորդեցին ի–րարու, միօրինակ եւ արագաշարժ պատ–կերներու պէս։ Օրին մէկն ալ արդէն կը խօսէին վերջնական մեկնումին մասին ։

— Պոլի՞ս թէ Փարիզ, հարցուց Արամ ։

Յակոբ կը տարուբերէր երկու ճամբա–ներու միջեւ։ Առաջինը զինքը պիտի տա–նէր հոն՝ ուր թերեւս իրեն սուգեր կը սպասէին։ Երկրորդը հոն՝ ուր երազ մը իր լուսեղէն թեւերը կը բանար, ճարտա–րապետ ըլլալ կ'ուզէր։ Այս ցնորքը կա–խարդական տեսիլք մը կը պարզէր անոր աչքերուն առջեւ ։

— Ինչո՞ւ չես պատասխաներ ։

— Որովհետեւ դիւրին բան չէ անխոր–հուրդ որոշում մը տալը։ Ինչո՞վ պիտի ուսանիմ .

— Աստուած ողորմած է, կը բաւէ որ անգամ մը ոտքերնիս դնենք Փարիզ, մը–նացեալը կը կարգադրենք հոն։ Կարծեմ Ուսանողական միութիւն մը կայ, եւ յե–տոյ շատ մը հարուստներ՝ որոնք մեզ ե–րեսի վրայ չեն ձգեր

— Փորձենք։ Բայց քիչ մը դրամ ունիս կարծեմ մինչեւ Մարսիլիա ճամբորդելու համար։

— Կը գտնենք ։

[illegible] մը «Լոթիուս» անուն Փրանսական նաւին վրայ կը յառաջէր երկու երիտասարդ–ները, հինգ երկու [illegible] քով։ Երբ խարիսխը բարձրացուցին կէս մը ալեկոծ ծովին յատակէն, Արամին աչ–քերը արցունքով լեցուեցան ։

— [illegible]

— Այդպէս բան մը. բայց եթէ հար–ցնելու ըլլաս, պիտի չկարենամ ըսել թէ ինչո՞ւ չեմ կրնար արցունքներս զսպել .

— Տարօրինակ ես դուն, կ'ուզէի արգեօք որ նաւին ցաւէր դէպի արե–ւե՞լք դարձած ըլլար։

— Ատոր համար չէ ։

— Աղջի՞կ մը կը սիրէիր հոն, վրաններուն տակ

— Իրաւ է որ գեղեցիկներ շատ կային հոն, բայց մենք իրաւունք չունէինք սի–րելու։ Մեզք ունի սրտի մը հետ խաղալը։

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Դ.— ԶԲՕՍ ՆԱՒՈՒՆ ՎՐԱՅ

Իսկ տարօրինակը այն է, որ գտնուելիք [illegible] ման մարդ մըն է, երբ հետը կը խօսիս, հեզ, սակաւախօս, ամչկոտ։ Առիւծի կը փոխուի երբ բեմ բարձրանայ ։

— Ձեր ազնուութիւնն է, սիրելի Պ. Պալար, որ ըսել կուտայ այդ խօսքերը, զանէ իմ մասիս։ Իսկ դուք, ձեր երկուքին մէջ յաւէտ երիտասարդ եր ազգա–յին։ Մենք պարզ թարգմաններն եղանք մեր ժողովուրդին զգացումներուն։ Շու–տով պիտի տեսնէք այդ։ Մենք հարազատ զաւակներն ենք այդ ժողովուրդին, եթէ լաւ ենք, անով ենք լաւ, եթէ ազնիւ ենք, զարձեալ անով ազնիւ ենք։ Ան է մեծ, հայ ժողովուրդն է մեծ, ան է ազնիւ։ Վստահ եմ, թէ ձեր վերադարձին ճիշդ ինծի նման պիտի յայտարարէք. «Ան է մեծ, ան է ազնիւ»։

— Ձեմ կասկածիր ...

Ե.

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՎՐԱՅ

Պ. Պալարը կը դառնայ դիւանպէտին եւ իր կնոջ, որոնք հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէին մեզ.

— Ձեզ ալ շուտով հայասէր պիտի դար–ձնե. ր

— Ինչե՞ն գիտէք թէ չենք, կը պատաս–խանէ Զուիցերիացին։ Կը ճանչնանք Հա–յերը, թէ կինս եւ թէ ես։․ Ժընեւի մէջ ճանչցած ենք անոնցմէ, ինչպէս նաեւ Ռումանիա, Պուլկարիա։ Համաձայն եմ ձեզի, լաւ մարդիկ են ... Հիմա բարի ե–ղէք ներելու մեզի, կինս կարծեմ յոգնե–ցաւ գիշեր բարի

Մարսէյլը քանի մը վայրկեան առաջ ան–ձայն հեռացած է։ Կը փնտռենք, չենք գտ–ներ։ Զիս կը գրկեն ննջասենեակ. հոն ալ չէ։ Երեքով կը սկսինք մանրակրկիտ կեր–պով քննել ամէն ծակ ու ծուկ։ Զայն կը գտնենք բոլորովին ամայի անկիւն մը, նս–տած, երեսը ծովուն։ Այնքան խորասուզ–ուած է, որ չիմանար մեր մօտենալը ։

— Հէ՛յ, բանաստեղծ, կը ցնցէ զայն Պ. Պալար, ի՞նչ կ'ընես հոս, ի՞նչ կը փնտռես ծովուն մէջ, ծովանո՞յշներ թէ... զարձեալ Պղատոնն է...

— Կ'ուզէք ծիծաղեցէք, կ'ուզէք խենթ հռչակեցէք զիս... միշտ Պղատոնն է զիս զբաղեցնողը... Կը բաղդատեմ ներկայ մարդիկը անոր հետ... մտածման մը մին–չեւ վերջը չենք կրնար երթալ ...

— Պիտի չվերակսիս, կը յուսամ... Կէս գիշերը անցած է ... Ինչ յիմարութիւն ը–րի ես եւ Պղատոնի անունը տուի ... Ել, ել, հանգստանալու ժամանակն է

Կ'ուղղուինք մեր ննջասենեակները ։

Անմիջապէս խորունկ կը քնանամ։ Առ–տուն, ըստ սովորութեանս, կ'արթննամ ժամը վեցին։ Ոտքիս մատներուն վրայ դուրս կ'ելլեմ եւ կը սպասեմ մինչեւ 7 Շատ ուշ մեզի կը միանայ Մարսէյլը ։

Օրը կ'անցնի նոյն ծրագրով, քիչ մը վիճաբանութիւն, ճաշ, երաժշտութիւն .

Հետզհետէ աւելի խոր տխրութեամբ կը համակուի Լիւքը .

— Մեղք է, խօսեցէք Պղատոնի մասին, կը թելադրէ Տիկին Պալար

Իրիկուան կ'անցնինք Մեսինայի նեղու–ցը։ Արդէն յունական ջուրերուն կը մօ–տենանք ։

Ծովը կը շարունակէ խաղաղ ըլլալ, եւ նաւապետը որոշած է խոստանայ մեզ Փորտ Սայիտ հասցնել Շաբաթ իրիկուն ։

Հինգշաբթի գիշեր ընդոստ կ'արթննամ ... լոյսը վառած է, ժամը երեք ...

— Ինչ աճաւոր երազ, կ'ըսեմ բարձրա–ձայն. . արթո՞ւն ես, Լիւք ...

— Այո, ի՞նչ է, երա՞զ կը տեսնէիր...

— Այո, սոսկալի փոթորիկի մը բըռ–նուած էինք ։

— Վա՛յ երանելի, դուն եղակի մէկն ես, Փօլատեան։ Էհ, լաւ չունի՞ս... Եր–կու ժամէ ի վեր երկինք երկիր անցած են իրար ։

— Չէ... Կը փորձեմ անկողնէս իջնել, կը զարնուիմ լուացարանին, անկէ կը նետուիմ պայուսակիս վրայ... Նաւը կը պարէ ընկոյզի կեղեւի մը պէս։ Կը մօ–տեմ անկողինս ։

— Գոհ ես, չէ՞, կ'ըսեմ, գլուխս դէպի վեր, հոգիդ հրճուանքի մէջ է, իսկ իմ սիրտս ... Կը լսե՞ս, Լիւք, ինչո՞ւ չես պատասխաներ ։

Կը զգամ թէ մեղմօրէն կը ծիծաղի ։

— –Հետաքրքրուեցա՞ր Պալարներով, ի՞նչ վիճակի են անոնք ..

— Պալարը արդէն... սատմոքսը բան չէ մնացեր... Տիկ. Պալարը սակայն, աւելի կայտառ ,քան երբեք, հիւանդապահու–թիւն կ'ընէ .

Նոյն պահուն ներս կը մտնէ Տիկին Պա–լար ։

— Բարի լոյս, Փօլատեան, քիչ առաջ եկայ, խորունկ կը քնանայիր։ Ի՞նչպէս էք, հիւանդապահուհիի պէտք չունի՞ք ։

— Ես՝ ոչ, կ'ըսէ ինքնավստահ Լիւքը, բայց կարծեմ Փօլատեանին սիրտը...

Դուն քեզի նայէ, կը պատասխանեմ շոր, Փօլատեանը բան մըն ալ չունի, եւ դառնալով մեր այցելուին.

— Ի՞նչպէս է Պ. Պալարը։

— Շատ գէշ...

— Ի՞նչ կրնանք ընել։

— Ոչինչ։

Անկողնէն քաջաբար վար կը ցատկեմ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՔԱՐԵՐԸ
(ԱՌԱՍՊԵԼ)

●

Երկու կիներ եկան Վարդապետին խոստովանանքի ։

Առաջինը ինքզինքը կը համարէր մեծ մեղաւոր մը։ Երիտասարդ կին, ան մեղանչած էր ամուսնոյն դէմ եւ տառապած էր անընդհատ այդ յանցանքէն։ Միւսը՝ ապրած էր ընթացիկ օրէնքներուն համաձայն, կը կարծէր թէ որեւէ մեղք չէ գործած եւ բաւարձակապէս գոհ էր ինքն իրմէ ։

Վարդապետը հարցափորձեց երկու կիները։ Առաջինը արտասուելով խոստովանեցաւ իր մեծ մեղքը։ Մեղանչումն այնքան մեծ կը համարէր, որ չէր յուսար անգամ ներում։ Միւսը որ եւ է մասնաւոր մեղանչում չէր յիշեր ։

Վարդապետն ըսաւ առաջին կնոջը.

— Տանէն Աստուծոյ դուրս ել եւ գտիր խոշոր քար մը զոր հազիւ կրնաս վերցնել եւ ինծի բեր զայն ..

— Իսկ դուն, դարձաւ միւսին, որ մեղանչում չէր յիշեր, հաւաքէ այնքան քար որքան որ կրնաս կրել, բայց՝ փոքր քարեր

Կիները դուրս ելան եւ կատարեցին վարդապետին հրահանգները։ Մէկը խոշոր քար մը բերաւ, միւսը՝ պարկ մը լեցուն փոքր քարեր ։

Վարդապետը նայեցաւ քարերուն եւ ըսաւ .

— Հիմա, ահա թէ ինչ պիտի ընէք։ Ետ տարէք քարերը, դանոնք տեղաւորեցէք հոն, ուրկէ վերցուցիք, եւ երբ վերջացնէք, վերադարձէք այստեղ ։

Երկու կիները գացին կատարելու վարդապետին հրահանգը։ Առաջինը դիւրաւ– թեամբ գտաւ տեղը, ուրկէ առած էր իր քարը եւ դայն տեղաւորեց։ Միւսը չկրցաւ յիշել թէ ուրկէ՞ առած էր իւրաքանչիւր քարը, չկրցաւ գործադրել հրահանգը եւ տխրեցաւ վերադարձաւ պարկը քարերով լեցուն ։

— Ահաւասիկ ձեր մեղքերուն պատմութիւնը, ըսաւ վարդապետը։ Դուն գիտէիր [illegible] տեղաւորեցիր ծանր ու խոշոր քարը իր տեղը, որովհետեւ կը յիշէիր թէ ուրկէ առած էիր դայն ։

— «Իսկ դուն, չկրցար, որովհետեւ չէիր յիշեր թէ ուրկէ՞ վերցուցած էիր փոքրիկ քարերը։

— «Մեղանչումներուն համար ալ նոյնն է։

— «Դուն մեղքդ կը ճանչնայիր, մարդոց ու խղճիդ խայթերը զգացիր անոր համար, խոնարհեցար եւ առար շնորհի ազատեցար մեղքիդ ծանրութենէն ։

— «Իսկ դուն, դարձաւ վարդապետը փոքր քարերով կնոջ, պզտիկ մեղանչումներ ունեցար, մոռցար զանոնք, չզղջացիր անոնց համար, վարժուեցար մեղաւոր կեանքին, եւ դատապարտելով ուրիշներուն մեղքերը, ալ աւելի [illegible] ցուկիններուդ մէջ։

— «Ամէնքս ալ մեղաւորներ ենք, ամէնքս ալ պիտի կործանինք, եթէ չզղջանք մեր մեղապարտութիւնը ։

ԼԵՒՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

Անտարբեր անցանք, երբ կրնայինք տա– [illegible]

[illegible] աչքիկները քեզ ամբողջովին կը մոխրացնեն

Արամ թաշկինակ մը հանեց [illegible] եւ աչքերը սրբեց։ Նաւը կը ճեղքէր ա– [illegible] կը բարձրանային եւ կը փշրուէին կողերուն դէմ ։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԱԶԳ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԾԱՆՔԸ

★

(Արտագրուած Սովետական Հայաստանի Սեպտ. 26ի թիւէն)

Լրացաւ մեր ազգային դասական երաժշտական մշակոյթի շողշողուն տաղանդ Սողոմոն Գէորգի Սողոմոնեանի (Կոմիտաս) ծննդեան 85 տարին։ Հայ մեծանուն երգահան Կոմիտասի իրապաշտ ժողովրդական երաժշտութիւնը համաժողովրդական մեծ սէր կը վայելէ աշխատաւորական լայն զանգուածներու մէջ։ Որովհետեւ Կոմիտաս իր ստեղծագործութեանց համար իբրեւ նիւթ ծառայեցուցած է ժողովրդական երգը եւ, լայն չափով օգտուելով ժողովրդական ստեղծագործութեան անսպառ գանձարանէն, կերտած է իր հոյակապ խմբական եւ մեներգային գործերը ։

Բացառիկ է Կոմիտասի պատմական դերը հայ երաժշտութեան զարգացման մէջ։ Թերեւս միակն է նախասովետական շրջանի երաժշտագէտներէն, որ ճիշդ ըմբռնելով հայ ազգային մշակոյթի ինքնատիպութեան կարեւոր խնդիրը եւ այդ մշակոյթի վերելքի նշանակութիւնը, իր ստեղծագործական հանճարն ու գիտական մեծ կարողութիւնները ամբողջովին ծառայեցուց հայ ժողովրդի երաժշտական երգերու հաւաքման, գրառման, անոնց գիտական խոր ուսումնասիրութեան եւ մշակման պատուաւոր եւ շնորհակալ գործին, որու համար գալիք սերունդները երախտապարտութեամբ կը յիշեն իր անունը։

Առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել թէ նախասովետական հայ երաժշտութեան ստեղծագործական գործունէութեան եւ տեսութեան մէջ չկայ մի ասպարէզ որ Կոմիտաս իր հեղինակաւոր խօսքը ասած չըլլայ։ Ստեղծագործական քրտնաջան աշխատանքին զուգընթաց, ան զբաղած է երաժշտական – տեսական բազմաթիւ կնճռոտ հարցերով, ինչպէս եւ հայկական խազերու մանրազնին ուսումնասիրութեամբ։ Իր հետազօտական պրպտումներով Կոմիտաս գիտական բարձր հիմքի վրայ դրաւ եւ իսկական արուեստագիտական հանգամանք տուաւ մեր երաժշտութեան, հանդիսացաւ հայ դասական նոր ոճի ստեղծողն ու հիմնադիրը ։

Հայ ժողովուրդի բազմադարեան երաժշտական մշակոյթի անցեալի, ներկայի եւ ապագայի բախտով մտահոգուած հանճարեղ երաժշտագէտի ուսումնասիրութեան առարկան եղան ոչ միայն հայկական ժողովրդական ու հոգեւոր երաժշտութիւնը՝ անոնց հնչական առանձնայատկութիւնները, առոգանութիւնը, խօսքի եւ երաժշտութեան փոխադարձ կապը, հնչատրութիւնը, այլեւ տաղաչափութիւնը եւ ուրիշ կարեւոր օրինաչափութիւններ ։

Ըստ Կոմիտասին՝ երաժշտութիւնը կը սկսի ժողովրդական երգէն, եւ ժողովրդական երգը կը հանդիսանայ այն պարարտ հողը, ստեղծագործական ոգեշնչումներու յորդառատ աղբիւրը, որմէ կրնայ ծնունդ առնել, կերպաւորուիլ իսկական երաժշտական լիարժէք ստեղծագործութիւնը։ Երգը ժողովրդի կեանքի անբաժան ուղեկիցն է, ժողովրդի կենսագրութեան, իրականութեան ճշմարտացի արտայայտումը, անոր զարգացման տարբեր փուլերուն մէջ ։

«Ազգային երաժշտութեան ուսումնասիրութեան հիմքը, կը գրէ Կոմիտաս, պէտք է դառնայ ժողովրդական երաժշտութիւնը (իւրաքանչիւր ազգային երաժշտութեան համար իր ժողովրդական երգը)»...։ «Ժողովրդական երգը կոչուած է մեծ դեր կատարելու ապագայ ուղիղ երաժշտութեան ճանապարհը գծելու գործին մէջ, որովհետեւ ամենայն ինչ, և՛ միտք, և՛ զգացում, և՛ պատկեր, և՛ բանաստեղծութիւն, և՛ ձայն, մէկ խօսքով ամէն ինչ որ կրնայ երգի հետ առնչութիւն ունենալ, բոլորովին բնական, [illegible] դութիւնը եւ ստեղծագործութիւնը իրար շարունակութիւն կը կազմեն եւ ատոր համար է, որ ժողովրդական երգն ալ մեզ դիւր կուգայ եւ աւելի հեշտ ու շատ բան կ՚իմբռնուի անոր կազմէն»։

Կոմիտաս իբրեւ իր զարգացման իրատես արուեստագէտ, խոր եւ բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրելով ռուսական եւ եւրոպական դասական երաժշտական [illegible] յենլով ռուսական ու համաշխարհային երաժշտութեան հարուստ փորձի ու աւանդութեանց վրայ, ստեղծեց իր ինքնատիպ ազգային երաժշտական լեզուն ու ոճը, հիմք դրաւ հայ ազգային բազմաձայն նոր երաժշտական դպրոցին ։

Իր կեանքի գիտակցական տարիներուն, երաժշտական հասարակական գործունէութեան առաջին քայլերէն մինչեւ սուլթանական Թուրքիոյ արիւնոտ քաղաքականութեան հետեւանքով անոր ունեցած գժբախտ խելագարութիւնը, [illegible] մեծ արուեստագէտը պայքարեցաւ հայ ազգային երաժշտութեան ինքնութեան եւ անոր իրատես ուղղութեան հաստատման համար։ Ժողովուրդին հանդէպ ունեցած պատասխանատուութեան բարձր գիտակցութեամբ, հայրենասիրական կրքոտութեամբ Կոմիտաս պայքարեցաւ հայ երաժշտութեան [illegible], հայ բուրժուազիայի համաշխարհային գաղափարախօսութեան ներկայացուցիչներ աղէտ ու փառասէր [illegible] Թիւրաքեաններու դէմ, ամէնուրեք ցոյց տուաւ հայ ժողովրդի բազմադարեան երաժշտական մշակոյթի թանկագին գանձերը։ Կոմիտաս կ՚ապացուցանէր թէ «Հայն ունի ինքնուրոյն երաժշտութիւն»։

Զարմանալի հետաքրքրական է Կոմիտասի գեղեցիկ շատ քիչերուն յայտնի «Ազգին վիճակը» հրապարակախօսական աշխատութիւնը, որ գրուած է 1914ին՝ առաջին աշխարհամարտի արհաւիրքներու ազդեցութեան տակ։

Անգնահատելի են Կոմիտասի մատուցած ծառայութիւնները մեր երաժշտական մշակոյթին։ Վերջինս յարստացուած իր նորայայտ երգերը եւ օփերային ստեղծագործութեան առանձին մասերը, գիտահետազօտական ուսումնասիրութիւնները, իր գեղարուեստական երաժշտական մեծարժէք ժառանգութեան հետ միասին, հոյակապ աւանդ են հայ դասական երաժշտութեան գանձարանին մէջ։

Մեր սովետական երաժշտագիտութեան նուիրական պարտքն է խորապէս ուսումնասիրել հանճարեղ Կոմիտասի մշակութային ժառանգութիւնը եւ զայն դարձնել սովետական ժողովրդի սեփականութիւնը ։

ՍԱՄՍՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐԸ ՍԵՒԱՆՈՒՄ
(ԲՆԱՆԿԱՐ)

Հորիզոնում արդէն վերջալոյսը հանգաւ,
Մթնշաղը սրպէս ձկնորսի ցանց
Ընկաւ լճի վրայ, եւ ալիքներն հագան
Իրիկնային երկնի կապոյտը անթափանց։

Ու ձկներով բեռնուած ձկնորսանաւն ար–
դէն
Երերալով դէպի ափն է լողում ..
Ջրահայելու մէջ ամպերը ոսկեվարդ
Մրսում են մեղմ հովից ու դողդողում ։

Խտանում է մութը։ Խաղաղ ու անթախիծ,
Ջրերին է նայում երկինքն հազարաչեայ,
Որպէս լողորդ երկնի անհաս աշտարակից
Իրեն ջուրը նետեց լուսինը արծաթեայ։

Ալիքներն են ժպտում խարտիշահեր լուս–
նին ,
Ձկնորսներրնաւում ինչ որ երգ են ասում,
Եւ հայեացքը յառած փարոսի վառ լոյսին
Ձկնորսանաւն ահա ափ է հասնում ։

ՀԵՆՐԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԵՏՔԸ...

■

Մենք կը շարժինք, շունը եւ ես, կը փախինք՝ որքան որ ոյժ ունինք, աւելի ու աւելի արագ, հեւալով, հաջելով, կը սլանանք խելագարներու պէս փայլատակող աչքերով. Թող ամէն ինչ դժոխքի բաժին դառնայ. մենք կ՚ապրինք, չէ՞, Դայլ, մենք կ՚ապրինք...

■

Երկաթուղիով այցելութեան կ՚երթամ Ադոլֆ Բեթկէին։ Իր տունը իսկոյն կը ճանչնամ. [illegible] դանուած առէնիս Ադոլֆ յաճախ նկարագրած էր զայն ինծի։

Պարտէզ մը պտղատու ծառերով։ Խնձորը դեռ ամբողջապէս քաղուած չէ։ Ճամերը ինկած են ծառերու տակ կանաչին մէջ։ Դրան առջեւ, պատի տարածութեան մը վրայ, հսկայ շագանակենի մը կը բարձրանայ։ Գետինը անոր տակ լեփ լեցուն է կարմրաթոյր տերեւներով. քարէ սեղանը եւ աթոռներ դանուող նստարանը նոյնպէս։ Տերեւներու մէջ աչքի կը զարնեն պայթած փշոտ պատեանները [illegible] կարմրորակ ճերմակը եւ անոնց մէջէն դուրս ինկած շագանակներու փայլուն թխութիւնը։

Ձեռքս կ՚առնեմ քանի մը հատ ու կը դիտեմ ճմռթկուած, երակաւոր մահակնեայ կեղեւը, որուն տակ կը տեսնուի ընդիզի տեղը աւելի բաց գոյնով։ Ու ես կը տարուիմ այն մտածումէն թէ նման բան մը գոյութիւն ունի, թէ ահա այս ամէնը իմ շուրջս իրապէս կայ — այս զմրուխտոյն ծառերը, կապոյտ շղթով սքօղուած անտառները, այո, անտառները, այլ ոչ ռումբերէ այլանդակուած ծառերու կոճղեր... այս հով, որ կը սուրայ դաշտերու վրայէն՝ առանց վառօդի մուխի եւ դիակներու գարշահոտութեան. այս հերկուած, պարարտ հողը իր ուժգին բոյրով. ձիերը, որ լծուած են գութաններու, այլ ոչ ռազմամթերքի կառքերու. եւ անոնց ետին՝ հայրենիք վերադարձած մաճկալներ, գիւղացիական հագուստով, բայց առանց հրացաններու ։

Արեւը թաքնուած է անտառակի մը վերեւ կախուած ամպերու տակ, բայց ճանճերու խումբերը դուրս կը նետուին անոնց մէջէն։ Մանուկներու դունաւոր թռուցիկները բարձր կը սաւառնին երկինքին տակ։ Մարդու թոքերը ուժգնօրէն կը շնչեն, ու սանձարձակ ներս ու դուրս կը խուժէ օդը... Չկան այլեւս թնդանօթներ, ականներ, գիւղացիական [illegible] այլեւս կուրծք չի ճնշեր, գօտին ծանրօրէն չի կախուիր փորի վրայ...

Հեռացեր, չքացեր է այլեւս զգուշութեան եւ յարատեւ լարուածութեան քաշող զգացումը մարդու ծոծրակին. ու այլեւս չկայ կիսաձողակող շարժումը, որ անխօսք մը եղբը կրնար անկման, սուրի կումի եւ մահուան փոխուիլ... Ազատ ու չխոակ, անհոգ ուսերով կը քալեմ ես ու կը զգամ այս վայրկեանին զօրութիւնը — լինել ու այցելել ընկերոջս, Ադոլֆին...

★

Տան դուռը կիսաբաց է։ Աջ կողմը խոհանոցն է։ Կը բախեմ։ Ոչ ոք կը պատասխանէ։ Բարձրաձայն բարեւ կ՚ըսեմ։ Ոչ մէկ բան կը շարժի։ Յառաջ կ՚երթամ ու դուռ մը եւս կը բանամ։ Մարդ մը մինակ նստած է սեղանին մօտ։ Այժմ ան դէպի իմ կողմս կը դառնայ. հին համազգեստ մը, նայուածք մը — Բեթկէ։

— Ադոլֆ, կը գոչեմ ուրախացած, բան մը չլսեցի՞ր, երբեւէ քնացած էիր, հէ՞։

Ան կը մնայ նոյն դիրքին մէջ ու ձեռքը [illegible] կ՚երկարէ.

— Ուզեցի գամ անգամ մը քեզ տեսնեմ, Ադոլֆ ։

— Լաւ ըրիր, Էռնստ, կ՚ըսէ տրտում։

— Չլինի՞ թէ բան մը պատահած է, Ադոլֆ, կը հարցնեմ զարմացած ։

— Ախ, ձգէ, Էռնստ ...

Կը նստիմ քովը։

— Ադոլֆ, մարդ Աստուծոյ, ըսէ, ի՞նչ ունիս ։

— Ե՛ս աղէկ, Էռնստ, կ՚ըսէ՝ ձեռքը շարժելով, ձգէ... գիտե՞ս, լաւ է գոնէ, որ երբեմն ձեզմէ մէկը կամ միւսը կուգայ։ Ուրիշ կ՚[illegible]

— Մարդ իրապէս կը խենթենայ, այսպէս մինակ ...

Ակնարկ մը կը նետեմ շուրջս։ Ադոլֆի կինը ոչ մէկ տեղ չերեւար ։

Ադոլֆ պահ մը կը լռէ, ապա անգամ մը եւս կ՚ըսէ .

— Լաւ է որ եկար ։

Կ՚ելլէ օղի եւ գաւաթ կը բերէ ։ Մենք մէյմէկ օղի կը խմենք հաստ գաւաթներով, որոնց վարի մասը վարդագոյն է. Պատուհանին առջեւ կը տարածուի պարտէզը եւ պտղատու ծառերով, եզերուած ճամբան։ Թեթեւ հով մը կը փչէ։ Պարտէզի դուռը կը ճռնչէ։ Անկիւնէն կը լսուին ճօճանակաւոր ժամացոյցի մը զարկերը ։

— Կենացդ, Ադոլֆ ։

— Կենացդ, Էռնստ ։

Կատու մը կը սողոսկի սենեակի մէջէն, կը ցատկէ կարի մեքենային վրայ ու մրմռալով կը կծկուի հոն։ Քիչ ետքը Ադոլֆ կը սկսի.

— Ու ահա անոնք կուգան եւ կը խօսին, կը խօսին, իմ ծնողքը, անոր ծնողքը, ու ոչ անոնք զիս կը հասկնան, ոչ ալ ես զիրենք. կարծես մենք այլեւս նոյն մարդիկը չէինք ։

(Շար.) [illegible]

ՄԱՐՈՔԻ վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ : Ներկայ էր նաեւ Մարոքի եւ Թունուզի գործերու նախարարը, Պ. Ֆուշէ : Երեքը միասին քննեցին բարենորոգման ծրագիրը, որ պիտի հրատարակուի մօտերս, իբրեւ կառավարական յայտարարութիւն :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ առջի օր լսուեցաւ ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Շարլ Պրիժ, որովհետեւ ոստիկանական տեսուչ Տիտ ըսած էր թէ ան եւ ոստիկանութեան ընդհ. վերատեսուչը տեղեկութիւն ունէին գաղտնի ոստիկան Ալֆրէտ Տըլառիւի կացութեան մասին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, որ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր զօր. Ֆրանքոյի հետ, Փարիզ եկաւ առջի օր :

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ուսանողներ ձերբակալուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ (Արժանթին) :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Թերթը մամուլին յանձնուած ատեն համաձայնութիւն կը նախատեսուէր Սարի մասին : Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Տոքթ. Ատընաուըր առջի գիշեր հինգ ժամ վիճաբանելով միջին ճամբայ մը գտած էին : Քաղաքական զիջումներ եղած են երկու կողմէն եւ առկախ կը մնան կարգ մը տնտեսական խնդիրներ : Երկու վարչապետները նոր տեսակցութիւն մը ունեցան երէկ առտու, այնպէս որ ապահովուած կը նկատուէր Լոնտոնի համաձայնութեանց ստորագրութիւնը, կէս օրէն ետք.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, Քառէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի երեկոյ : Դասախօսն է ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Նիւթը՝ Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծները եւ Արամայիս Սրապեանի բանաստեղծութիւնը :

TOMBOLA

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԵՒ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ :

Մէկ պարգեւ՝ ՖՈԼԿՍԱԹ ԿԱՌՔ ՄԸ

Տոմսերու գինը՝ 100 ֆրանք :

Փարիզի համար դիմել ՅԱՌԱՋԻ :

Վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 4ին :

ԱՐՄԵՆԻԱ Ի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 27ին, Շաբաթ գիշեր :

LE CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայերէնի դասերը սկսած են արդէն, բոլորովին ձրի, (հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն), կարող եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Հապարեանի կողմէ : Սրահին տաքութիւնը ապահովուած է : Կը խնդրենք ծնողներէն առաքել իրենց զաւակները արձանագրել հինգշաբթի օրերը ժամը 9էն 12 Ռիւ տէ Փանթիալեան [illegible]

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի Կեդրոնի Կրթական Մարմնի կողմէ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ 20 Փետր. 1955, ժամը 3ին, մասնակցութեամբ բոլոր դպրոցներու աշակերտութեան :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇԵՓԿԱԵ ԽԵԼԱՅԻՆ (հայկական դատաբանախօսութիւն) : Գրեց՝ Սարգիս Բախտիկեան, Տպ. Պէյրութ : Գին 50 սենթ : Հասցէ — Պօւաք Փօսթալ 3034, Պէյրութ, (Լիբան) :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 31 Հոկտ. Փարիզի Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Օծման 50րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որպէսզի խուռներամ փութան եկեղեցի, իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար մեծ բարերարի անմահ յիշատակին :

(Դիւան Հոգաբարձութեան)

ՊԱՏԱՐԱԳ Ի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի :

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին սրբազան յիշատակին : — (Կնիք)

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի համերգը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ : Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Եկեղեցական Տիկնանց Միութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան - պարահանդէս մը, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Նոյեմբեր 7ին կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

Սալ Ֆուայէ Փէրաշի սրահին մէջ : Փերաշի կայարանին եւեր, 80, Քուր Շարլըմանյ : Հանրակառք թիւ 8-4-7-26 :

Հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ : Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ :

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ) :

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ) : Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ :

Տոմսերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք :

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը :

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու :

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, շաբաթ 30 Հոկտ. ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ : Հաճելի անակնկալներ :

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով : Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով : Մուտքը ազատ է

ՊՈՌՏՕՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկ. Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի :

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ կօշիկի գործարանի մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝ Chaussures Déesse
18, Rue Mélingue, Paris (19)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, արհեստին ծանօթ կամ ոչ : Դիմել անձամբ Պ. Հայրապետեանի, ամէն օր առտուն ժամը 8էն եւ իրիկունը ժամը 8էն վերջ,
78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ տոքթոր Պ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ : Նիւթ՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը : Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Վերարկուի համար մեքենիստներ կամ օգնական եւ վերարկուի ֆինիշոնի աշխատողներ : Դիմել՝
NADIRIAN, 40, Rue du Bois
Paris (19), Escalier A., No. 19

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 26 OCTOBRE 1954

30րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7506 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 10րդ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 2917

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Անցեալ չորեքշաբթի ամփոփած էինք չորս մը չահեկան տեղեկութիւններ՝ Հայ Օգնութեան Միութեան ամսագրէն (1954 Հոկտեմբեր):

Ինչպէս ըսինք, Միութեան Հիւս. Ամերիկայի կեդրոնը մեծաթիւ աշխատանք թափած է, վարժ տալու համար հայերէնի ուսուցման:

Այս առաջադրութեամբ, Կրթական Ցանձնախումբին արամադրութեան տակ դրուած է 9000 տոլար, իսկ տեղական մասնաճիւղերը ծախսած են, հաւաքաբար, 10.314 տոլար:

Կրթական Յանձնախումբին զեկուցման համաձայն, անցեալ տարեշրջանին դպրոցներուն թիւը եղած է 45, աշակերտներուն թիւը՝ 878:

Դժբախտաբար ձեռք բերուած արդիւնքը չի համապատասխաներ նիւթական եւ բարոյական զոհողութեանց:

Ամէն տեղ ալ, փաքրաթիւ է աշակերտներու թիւը.

— «Տարուան սկիզբը կ'արձանագրուին 5 հոգի, տարուան վերջը կը մնան հազիւ 8–10 հոգի: Երբեմն ալ տարուան սկիզբը կը բացուի դպրոց մը, քանի մը ամիս վերջը փակուելու համար»:

Տարակոյս չկայ թէ այս տխուր կացութեան պատասխանատու են ոչ միայն աշակերտները իրենք, այլ եւ ծնողները:

Նոյն պատկերը չե՞նք տեսներ մեր գաղութին մէջ ալ, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ:

Ծառերուն համար սերունդի փրկութեան հոգը ոչ թէ պահանջ մը, այլ տեսակ մը մոռու: Անցեալ տարի այնպէս, այս տարի ալ այսպէս....

Հ. Օ. Մ.ի Կեդր. վարչութիւնը կ'առաջարկէ հայախօսութեան պայքար մը կամ արշաւ մը (քէմփէյն) բանալ տուներէն ներս, սկսելով իր անդամներէն:

— «Եթէ մենք չկարենանք ընել այս բանը, դժուար է յուսալ որ դուրսի ժողովուրդը ընէ մեր ուզածը»:

Ուրիշ խօսքով, առաջին օրինակը պէտք է տան Միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, իրենց անդամներով, անդամուհիներով եւ զաւակներով:

Ընկեր կամ քաղաքացի, ով որ ճառ կը խօսի կամ կը գրէ սերունդի փրկութեան մասին, պարզապէս փուչ ցանած կ'ըլլայ, եթէ հայերէնի դասընթացքի մը չի ղրկեր իր զաւակները, կամ թոյլ կուտայ որ անոնց լեզու խօսին տան մէջ, բայց մայրենիէն:

Հ. Օ. Մ.ի տեղեկագրին մէջ մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ ուրիշ հիմնական մտահոգութիւն մը — երկրորդական վարժարան:

Ցաւիներէ ի վեր կ'արծարծուի այս խնդիրը, թեր ու դէմ կարծիքներով.

Շատեր անկարելի, նոյն իսկ աւելորդ կը նկատեն այդպիսի ձեռնարկ մը Մ. Նահանգներուն մէջ:

Ուրիշներ կը կարծեն թէ ձեռնարկը ոչ միայն անհրաժեշտ է, այլ եւ կարելի, «եթէ ըլլայ ամէնց կամք եւ հաւատք»:

Մայրերու եւ քոյրերու այս կազմակերպութիւնն ալ, որ մեր գաղութին մէջ կը կոչուի Կապոյտ Խաչ, ինչպէս Միջին Արեւելքի մէջ՝ Օգնութեան Խաչ, յատուկ է, եւ որոշած է հիմնադրամ մը կազմել:

Այսպէս, կը յուսան գոյացնել գումար մը դոյացնել, ամէն տարի մասնաւոր վարկ մը բանալով սովորական նիւթադոյցին մէջ:

— «Նուէրներ եւ կտակներ ալ կրնան ըլլալ, եւ կարճ ժամանակէն անկարելի նկատուած գործը կը դառնայ կարելի:

Ուրախութեամբ արձանագրելով այս գրական եւ վճռական դիրքը, կ'ուզէինք տեսակէտ մը եւս յայտնել: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱԾ ԷՐ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ՆՈՐ ՀԻՄՔԵՐՈՎ

Շաբաթ օր, 23 Հոկտեմբեր, 15 նախարարներ ստորագրեցին 19 պաշտօնագիրներ, որոնց հիման վրայ պիտի վերակազմուի միացեալ Եւրոպան: Վերջին պահուն համաձայնութիւն գոյացած էր նաեւ Սարի մասին, որով այլեւս պատճառ չկար յետաձգելու: Այժմ անհամբեր կը սպասուի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վաւերացման:

Ահա թէ ինչպէս տեղի ունեցաւ այս պատմական դէպքը —

Ստորագրութեան առաջին արարողութիւնը տեղի ունեցաւ ժամը 15.30ին, Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ: Այդ պահուն 15 արտաքին նախարարներուն մէջ լուր կը շրջէր թէ Խ. Միութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղած է, առաջարկելով Զորս Մեծերու ժողով մը գումարել, գերմանական հարցին լուծման համար:

Ստորագրութեան երկրորդ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Շայոյի պալատին մէջ, ուր կը գտնուի Ատլանտեան կազմակերպութեան կեդրոնը: Արարողութենէն ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս ամերիկեան դեսպանատուն հրաւիրեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները: Երեքը միասին մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան որ տեւեց 90 վայրկեան: Յետոյ Պ. Տըլըս Ուաշինկթըն վերադարձաւ:

300 ԷՋ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐ, 30.000 ԲԱՌ

Այս պատմական արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ետք ճիշդ չորս ամիս ետք: Բոլոր նախարարները վստահ էին թէ անգամ մը որ կնքուած համաձայնութիւնները ստորագրուին, Մոսկուա նոր հրաւէր պիտի ուղղէ, բանակցութիւններ կատարելու համար, թէեւ ոչ ոք կը հաւատար թէ այդ ձեռնարկը պիտի կատարուի մինչ ստորագրութեան պահուն:

Շաբաթ օր ստորագրուած պաշտօնագիրները կը բաղկանան 19 կտորներէ, — 300 էջ, 30.000 բառ:

Առաջին վաւերագիրը, 57 էջ, կը պարունակէ համաձայնութիւններ, առնչութիւններ եւ փոխանակուած նամակներ արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման մասին: Այս վաւերագիրը ստորագրած են արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները:

Երկրորդ վաւերագիրը, 27 էջ, կը պարփակէ եւ կ'ընդարձակէ Պրիւսէլի դաշինքը, ընդունելով Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ անդամակցութիւնը. կ'արտօնէ արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանափակ վերազինումը եւ կը հաստատէ սպառազինութեանց հակակշիռի տեսչութիւն մը, որպէսզի նախատեսուած սահմանէն աւելի զէնքեր չչինուին: Այս համաձայնութիւնը ստորագրուեցաւ Ֆրանսայի, Անգլիոյ Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելճիոյ, Լիւքսէնպուրկի եւ Հոլանտայի կողմէ. իսկ իբրեւ երաշխաւոր ստորագրեցին Մ. Նահանգները եւ Քանատա, թէեւ անդամ չեն:

Երրորդ վաւերագիրը բանաձեւ մըն է որով Ատլանտեան զինակիցները կ'ընդլայնեն եւրոպական ճակատի դերադոյն հրամանատարութեան իրաւասութիւնները, որպէսզի աւելի սերտօրէն միացուին ազգային բանակները, մէջն ըլլալով գերմա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՑ – ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

Փարիզէն ընթերցող մը, Կ. Ք., կարգ մը հարցումներ ուղղած է *Յառաջի* միջոցաւ:

Կը պատասխանեմ հրապարակաւ.—

Հ. Ինչո՞ւ *Յառաջը* կը գրէ Մենտէս Ֆրանս, փոխանակ Մանտէսի:

Պ.— Որովհետեւ Մենտէս կը կարդան տեղացիները, ինչպէս ուրիշ յատուկ անուններ (Քաթիւլ Մենտէս):

Հ.— Ինչո՞ւ *Հանոյ*, երբ Հանէօյ կը հնչուի:

Պ.— Օտար անուն է եւ կը կարդացուի նիշդ այնպէս ինչպէս կը գրուի: Երբեմն վրիպակներ կը պատահին:

Հ.— «*Յառաջ*»ին մէջ յաճախ կը կարդամ «ողբացեալ» այսինչ: Դեռ անցեալ օր կարդացի «ողբացեալ Տարագ»: Կը հասկնամ նոր մեռնողի մը համար, բայց տարիներ վերջը...

Պ.— Ամէն լեզուի մէջ կան կարգ մը բառեր, ոճեր եւ ասութիւններ, ինչպէս եւ ածականներ եւ մակբայներ որոնց գործածութենէն դժուար է խուսափիլ: Այլապէս կ'ունենանք տեսակ մը հեռագրական լեզու. չոր ու ցամաք:

Այդ կարգէն են *հանգուցեալը*, *ողբացեալը* եւն.: Երկուքն ալ կապ չունին մահուան թուականին հետ:

Երբ կը խօսինք հանգուցեալ դէմքերու մասին, «ողբացեալը» ինքնաբերաբար կու գայ ծերագրիչին տակ, ինչպէս ժողովրդական «լուսահոգին»:

Հ.— «Օրը Օրին»ներուն մէջ պիտի ուզէի կարդալ ասա *դառնախօսիկ* բառի մասին, որ կ'երեւայ բոլոր մահագրներուն մէջ:

Պ.— Մահագիրներն ալ ունին իրենց յատուկ տարազները (ֆորմիւլ): Միւս կողմէ, շատեր կը գրեն, կարուածը գուժած կամ ցաւակցութիւն յայտնած ատեն.— «*Տխուր* մահը, *տխուր* մահուան առթիւ»:

Անշուշտ աւելորդ է, քանի որ մահը ինքնին տխրութիւն է: Ամբողջ ողբերգութիւն մը:

Բայց, շատ բան կախում ունի մեռնողին հանգամանքէն, տարիքէն, մահուան պարագաներէն: Այսպէս մահը կը դառնայ իսկապէս դառնակսկիծ, կսկծալի եւն., երբ մեռնողը երիտասարդ է կամ զոհ եղերական արկածի մը:

Ուրի՞շ բան է երբ 80–90 տարեկանի մը մահը կը ծանուցանեն, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ երբ, օրինակ, ծնողք մը կը կորսնցնէ իր հօգեհատորը կամ զինուոր մը կ'իյնայ ռազմադաշտին վրայ.

Հ.— Կարելի չէ՞ սահման մը դնել ցաւակցական հեռագիրներուն, նամակներուն, եւայլն.

Պ.— Պարագաներէն կախում ունին: Երբ ականաւոր դէմք մը կը մեռնի, ներելի չէ գրիչ խաղցնել: «Էջմիածին» ամբողջ էջեր լեցուցած էր իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ.— ցաւակցական հեռագիրներ եւ նամակներ՝ Գէորգ Զ. կաթողիկոսի մահուան առթիւ:

Այո, յաճախ չափազանցութիւններ կը պատահին:

Ամէն տեղ ալ սովորական մահերու առթիւ, դրացիէ դրացի յայտնուելիք ցաւակցութիւնները անգամ թերթին կը դրկեն: Ինչպէս նաեւ խնդակցութիւններ՝ նշանտուքի, հարսնիքի, մկրտութեան եւ ուրիշ սովորական պարագաներու մէջ.

Այս բարքերը մասնաւորապէս տարածուած են պոլսահայ եւ ամերիկահայ մամուլին մէջ, ինչպէս տեսած ըլլալու էք:

ՎԱՀԷ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս Ազգ. Ժողովէն պիտի պահանջէ վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները, վստահութեան խնդիր յարուցանելով: Ուրեմն Ազգ. Ժողովը, որ կը վերաբացուի Նոյեմբերին, իր օրակարգին վրայ պիտի ունենայ այս խնդիրը, իբրեւ առաջնակարգ հարց.

Վարչապետը հաստատեց այս տպաւորութեամբ, կիրակի օր, իր շաբաթական ասուլիսին մէջ: Այս առթիւ բացատրեց թէ Սարի մասին գոյացած համաձայնութեամբ կը լուծուի երկարատեւ եւ տաժանելի վէճ մը որ կը թունաւորէր ֆրանս-գերմանական յարաբերութիւնները: «Արեւմտեան Գերմանիան Ֆրանսայի առաջին յաճախորդն է եւ անոր երկրորդ հայթայթիչը: Կը նշանակէ թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա իրարու պէտք ունին, թէ իրենց առեւտրական յարաբերութեանց զարգացումը կը համապատասխանէ բնական պահանջի մը: Մենք վճռած ենք երկարատեւ համաձայնութիւններ կնքել, մնայուն շահաստաններ ապահովելով Ֆրանսայի ցորենին, շաքարին, կաթնեղէններուն եւն. համար: Հարկ է նաեւ քաջալերել գերմանական եւ ֆրանսական ձեռնարկներու եւ դրամագլուխներու ընկերակցութիւնը»:

Վարչապետը երկարօրէն պարզեց գոյացած համաձայնութեան բարիքները

× Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր իր կարեւոր զիջումներ բրած էր վերջին պահուն, Սարի վէճը կարգադրելու համար: Ամերիկեան գործակալութիւնները կը ծանուցանեն թէ կնքուած համաձայնութիւնները որ եւէ խանդավառութիւն չյառաջացուցին Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Գերմանները մասնաւորապէս դժգոհ են Սարի «եւրոպականացումէն»: Շատեր կ'ըսեն.— «Այսպէս կամ այնպէս, Սարը կորսնցուցինք: Տոքթ. Ատընաուըր ծախեց Սարը»:

× Նախագահ Այզընհաուըր մասնաւոր

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ հիւանդանոցի մը մէջ մեռեր է բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանցի երէց որդին, Լեւոն, որ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր:

Անցեալ տարի ալ իր միւս եղբայրը մեռաւ

Լեւոն Մանթաշեանց 74 տարեկան էր, եւ ընդհանրապէս հեռու կը մնար հանրային կեանքէ: Յուղարկաւորութեան թուականը ճշդուած չէ տակաւին.

× Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ վախճանած է Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւը, Գէորգ քահանայ Դաւիթեան, խոր ծերութեան մէջ:

նիստի մը հրաւիրեց դահլիճը, լսելու համար Պ. Տըլըսի զեկուցումը: Նախագահը շատ գոհ է կնքուած համաձայնութիւններէն եւ մասնաւորապէս պիտի պատուէ Պ. Տըլըսը, անձամբ դիմաւորելու երթալով մինչեւ օդակայան: Պ. Տըլըս ալ Փարիզէն մեկնած ատեն ըսաւ.— «Փարիզէն կը մեկնիմ խոր գոհունակութեամբ: Այն յոյսերը որ ցնդած կը համարուէին եօթը շաբաթ առաջ, վերակենդանացած: Աւրոպերէն գտնուեցաւ միջոցը՝ զօրացնելու արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը, ինչպէս եւ աւելի ուժեղն պաշտպանութիւն մը կազմակերպելու»

....

ԹՈՒՆԻՍԹԷԻ զինուորական ատեանը, որ հինգ հազար դատեր քննած էր ինը տարուան ընթացքին, իր վերջին նիստը գումարեց ուրբաթ օր: Դաշնակից կառավարութեան քաղաքային պաշտօնէութիւնն ալ դադրեցուց ամէն աշխատանք, շաբաթ օր: Արդէն իսկ իտալացի ոստիկաններ կը կատարեն օրինական գործողութիւնները՝ սահմանադրութիւն վրայ: Քաղաքը ամբողջովին Իտալացիներուն յանձնուած պիտի ըլլայ Հոկտեմբեր 26ին:

ԲԱՑԱԹԻԿ վիճակ յայտարարուեցաւ Փաքիստանի մէջ: Կառավարութիւնը լուծեց սահմանադիր ժողովը: Եօթը հոգինոց նոր դահլիճ մը կազմուած է, գործերը վարելու համար:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍԼԱՄԸ ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔԻՆ

Յաճախ հարկադրուած հաշտեցնելու իր մղած պայքարներուն ներսի եւ դուրսի երեսները, Մոսկուան ինքզինք կը գտնէ երբեմն փափուկ կացութեան մը առջեւ: Կրնայ պատահիլ որ ներքին անհրաժեշտութիւն մը հակասէ արտաքին շահերու: Անուրանալի է ճարտարութիւնը որով ան կը յաջողի յաճախ դուրս ելլել անելէն, եւ գոնէ երեւութապէս հաշտեցնել հակասութիւնները: Իսկ ծայրագոյն պարագաներուն մէջ, կա՛յ միշտ երկաթեայ վարագոյրը

Ու երբ կը շօշափենք խորհրդային աշխարհի խնդիրները, անհրաժեշտ է նկատի ունենալ երկու երեսներն ալ, — վարագոյրէն առջին կամ անդին — երեսներ, որ ինչպէս ըսինք կրնան խստօր համեմատիլ իրարու: Այս տեսակէտէն, յատկանշական են հետեւեալ երեւոյթները:

Ա.— Կառավարութիւնը մաղէ կ'անցընէ հոն գացողները կամ հոնկէ դուրս ելողները.

Բ.— Ընդհանրապէս արգիլուած է տեղական մամուլին արտածումը: Արտասահմանի համար ունին մասնաւոր հրատարակութիւններ, որոնք իրենց կարգին արգիլուած են խորհրդային քաղաքացիին համար:

Այս կը նշանակէ, (մանաւանդ երկրորդ հաստատումը) թէ ինչ որ կ'ըսեն հոն յանուն համայնավարութեան, չեն կրնար ըսել նոյն ձեւով դուրսը, յանուն նոյն համայնավարութեան: Յաճախ ստիպուած են ներսի քարոզութեան տրամագծօրէն հակառակ գիծ մը բռնել դուրսը: Ու ահա երկաթէ վարագոյրը, նոյնիսկ գաղափարական գետնի վրայ, եւ «արտասահմանի հետ կապի» մասնաւոր հրատարակութիւնները:

Ներսի - դուրսի հաշուեկշիռը, ներքին պահանջներու եւ արտաքին ակնկալութեանց համեմատութիւնը կը բացատրեն այն մասնայատուկ դիրքը զոր խորհրդային իշխանութիւնը բռնած է ցարդ մահմետականութեան հանդէպ: Որովհետեւ այս պարագային մանաւանդ, խնդրին ներքին եւ արտաքին երեւոյթները յայտնաբերած են սուր հակադրութիւն: Եւ կշիռը թեքած է դէպի լայն ներողամտութիւն եւ արտօնութիւններ, գոնէ մինչեւ վերջերս, որովհետեւ ներքին անպատեհութիւնները եւ արտաքին աշխարհի մէջ հնարաւորութիւնները իրարու վրայ գումարած՝ այդ են թելադրած:

Ու իսլամը եղած է դաւանանքներուն մէջ ամէնէն առանձնաշնորհեալը

Մոսկուան չէր կրնար խրտչեցնել իսլամական մոլեռանդ աշխարհը անոր դէմ բացօրէն հանելով իր աշխարհահայեցութեան ձեռք զարկէք դարձած վարդապետութիւնը: Նախ սիրաշահիլ՝ նոյնիսկ եթէ անհրաժեշտ է զիջիլ գաղափարական գետնի վրայ, եւ ընդունիլ օրինակի համար, թէ աշխարհային դրախտէն անդին կա՛յ հուրիներու — փերիներու դըրախտ:

Մանաւանդ որ Մահմետականութիւնը, թէեւ ինքն ալ տիեզերական վարդապետութիւն, չէր կրնար ըլլալ նոյնքան վտանգաւոր որքան կաթոլիկութիւնը: Ան չունի այս վերջինին կազմակերպական կուռ ցանցը, երկրէ երկիր: Մահմետական երկիրներու միջեւ, կապը չի յենուր պաշտօնատարներու շօշափելի սանդղաշարին, այլ միայն տեսական Գուրանին վրայ: Ապագային, երբ ժամանակը գար, դիւրին էր զայն քանդել: Կը բաւէր առժամեայ զիջումներու շնորհիւ, մահմետական մոլեռանդութիւնը սահեցնել դէպի համայնավար մոլեռանդութիւն, առանց զգացնելու:

Եւ այդ զիջումները կարելի՛ էին, որովհետեւ մահմետական համաշխարհային ծաւալումը քարոզութեան տեղ գործած է առաւելապար Թուրը ... Խալիֆաներուն, Շահերուն, Սուլթաններուն Թուրը: Չկան հիմա անոնք: Չկայ նաեւ հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Փաքիստան մահմետական միութիւն, իր կեդրոնով, քարոզիչներով, եւ կազմակերպուած «ընդլայնումով», ինչ որ պարագան է կաթոլիկութեան: Ուրեմն քարոզչական գետնի վրայ նուազ վտանգաւոր խոչընդոտ մըն էր մահմետականութիւնը քան թէ կաթոլիկութիւնը, համայնավարութեան համար: Պայմանաւ որ ուղղակի դէմ ելլելով չգրգռէր հաւատացեալներու մոլեռանդութիւնը: Կա՛ր մոլլան. Մեկքէին ամպիոնէն մէկ ճառ՝ եւ ահա պիտի քանդուէր բազմաթիւ համայնավար գործիչներու արդէն դժուարին աշխատանքը որ չէր կրնար ներշնչուիլ քարոզութեան սովորական կերպերէն եւ որդեգրել թափանցումի դասական ուղիները, մահմետական զանգուածին մէջ:

Ու Մոսկուան աւելի քան երեք տասնեակ տարի հանդուրժեց Մուհամմէտին, ի հարկին համայնավար համոզումն ալ հայցուեց անոր, քանի որ այդ կը պահանջէին իր անմիջական շահերը: Երբ, զրկուած անցեալի ծաւալման իր միջոցներէն, տեղ - քայլի մէջ էր այդ տիեզերական վարդապետութիւնը — եւ ուրեմն գրեթէ դադրած տիեզերական ըլլալէ, — երբ արդէն սկսած էր նոյնիսկ նահանջել ազգայնապաշտ գաղափարին առջեւ, աւելորդ էր տեսարանական կանխահաս եւ բիրտ բախումով մը խրտչեցնել հաւատացեալներու զանգուածը: Մանաւանդ որ քաղաքական կարգ մը նպատակներու համար օգտագործելի տարր մըն էր ան, եթէ ճկունութիւն ցոյց տրուէր:

Մինչեւ վերջերս, մոլեռանդօրէն հաւատացեալ եւ ազդայնական՝ մահմետական աշխարհի միակ հաւատոյ հանգանակը Գուրանն էր եղած: Կարելի չէր կրօնական մոլեռանդութեան տեղ դիւրութեամբ թխել համայնավար մոլեռանդութիւնը:

Եւ այս՝ ներսն ալ, դուրսն ալ, հակառակ ներսի «տարբեր» կարելիութիւններուն: Չէր նմաներ մահմետական Թուրքմէնը, օրթոտոքս մուժիկին որ թէեւ պատկերապաշտ, ունէր նաեւ ռուս ըլլալու գիտակցութիւնը: Համայնավարութիւնը կրնար մօտենալ այս վերջինին ռուս ազգայնականութեան դիմակով եթէ աշխատաւորին բարելաւման խոստումները բաւական համոզիչ չըլլային:

Իսկ Թիւրքմէ՞նը, կամ Ուզպէ՞կը ... մահմետական էին միայն, այն ալ շատ յետամնաց, եւ ուրեմն գաղափարական բարգաւաճման համար՝ ամուլ, անապատ ... Որքան ալ արտառոց թուի, Ասիոյ շատ մը կղզիացած շրջաններուն մէջ, համայնավարութիւնը փորձած է մօտենալ ժողովուրդին կրօնքին հանդերձանքով եւ Մոսկուայի մէջ պատրաստուած «մոլլա»ներով:

Ա. Վ.-ԱԶԱՏ

(Մնացեալը յաջորդով)

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբ Մարսիլիա հասան հինգերորդ օրը, կ'անձրեւէր: Հարկադրուած էին մնալու հոն, մինչեւ որ դրամ ճարէին, կերպով մը Փարիզ երթալու համար:

— Նաւահանգիստը բնակութիւն կ'ընենք, կ'ըսէր Արամ:

Կայարանին դիմացը ժողովրդական պանդոկի մը մէջ սենեակ մը վարձեցին:

— Քաղաքը ճանչնալու ենք, ըսաւ Արամ: Պէտք է գտնել Հայերէ յաճախուած սրճարան մը: Հարցուցին պանդոկապետին՝ որ անոնց հասցէ մը տուաւ:

Դժուարաւ գտան փոքրիկ, մաշած սեղաններով եւ աթոռներով կէս մը ճաշարան սրճարան մը՝ որուն տէրը պարտիզակցի Հայ մըն էր, Սերոբէ.

— Բարի էք եկեր, տղաքս, բայց եթէ ինծի հարցնէիք, խորհուրդ կուտայի որ Պոլիս երթայիք: Ի՞նչ պիտի ընէք հոս:

— Փարիզ պիտի երթանք, ուսանող պիտի ըլլանք:

Մարդը գլուխը շարժեց.

— Հինները այգին տունը քանդեցին ուսանելով, նորերն ալ հիմա պակասը պիտի լրացնեն: Մեղք եղաւ մեզի:

Արամ պիտի պատասխանէր, ընդվզած, երբ Ցակոբ անոր թեւէն քաշելով զգուշացուց.

— Չարժեր խօսիլ, մարդը իր հաստատ համոզումները ունի:

Նստեցան եւ սուրճ ապսպրեցին: Սրճարանին մէջ կային մէկ քանի ուրիշ Հայեր՝ որոնց հետ նաեւ երիտասարդ կին մը, շատ տգեղ կերպով շպարուած:

— Երբ մեկնելու համար ոտքի ելան, Սերոբէին հարցուցին տղայոց առաջնորդարանի հասցէն:

— Ի՞նչ պիտի ընէք:

— Կ'ուզենք առաջնորդ սրբազանը տեսնել:

Հետեւեալ առաւօտ կանուխ երբ պանդոկէն ելան, Արամին միտքը ինկաւ Պէրպէրեանի իր ընկերներէն մէկը, Լեւոն Սմբատեանը:

— Ցակոբ, կը յիշե՞ս Լեւոն Սմբատեանը: Պատերազմէն առաջ Մարսիլիա գնաց եւ յետոյ իմացանք որ հոս նկարչական աշխատանոց մը ունի:

— Այդ տղան նկարի՞չ ... Խելքս չի հասնիր:

— Տունի նկարիչ, պատ ներկող:

— Հիմա խելքս հասաւ: Ի՞նչ. կը կարծես որ օգտակար չըլլա՞ր մեզի:

— Կարելի է:

Կը քալէին, յաճախ կանգ առնելով ցուցափեղկերու առջեւ: Կէս մը կախարդուածի պէս էին երկուքն ալ, կէս մը գինովի պէս եւ անոնց քալուածքին մէջ կը նկատուէր երազային համրանքով անցնողներու տարտամ շարժում մը:

— Շիտակ չքալե՞ս, Արամ:

— Շիտակ կամ ծուռ, այս ճամբան մեզ պիտի հասցնէ կամ երջանկութեան եւ կամ մահուան:

— Խենթի խօսքեր. միշտ խենթի խօսքեր. ինքզինքդ դեռ Սուէյզի ջրանցքին եզերքը կը կարծես:

— Երանի թէ քիչ մը եւս շարունակուէր այդ կեանքը: Կը յիշե՞ս, երեկոները ուշ ատեն երգելով կ'երթայինք բանաստեղծ ուսուցչին վրանը.

«Ա՜խ, մարալ ջան,
«Ծաղիկս թոռմած մնաց,
«Սիրտս կրակած մնաց»...

Սկսաւ երգել մեղմաձայն:

— Լաւ տղայ էր այդ բանաստեղծը, նոր ամուսնացած: Անոր կինն ալ երազային էակ մըն էր, տարաշխարհիկ իրականութիւն մը, որուն ներկայութեամբ ես ալ ինքզինքս անիրական աշխարհէ մը եկած ուղեւոր մը կը կարծէի:

Այսպէս կ'երթային անոնք, երբ յանկարծ ցուցափեղկի մը առջեւ կանգ առաւ Արամ, եւ ընկերոջը թեւէն ամուր մը քաշեց:

Խանութին ցուցափեղկը կը կրէր հետեւեալ անունը ֆրանսերէն տառերով «Լէոն Սամպա»:

Ներս մտան:

—Ինչ բախտ որ գտանք քեզ, բացագանչեց Արամ Լեւոն Սմբատեանի վիզը ինկնալով եւ ողջագուրելով զայն:

Բայց մարդը որ յաղթանդամ թուխ երիտասարդ մըն էր, խորթ վերաբերում մը ունեցաւ եկուորներուն հանդէպ եւ ֆրանսերէնով հարցուց անոնց.

— Որո՞ւն կողմէն կուգաք:

— Ինչ, որո՞ւն կողմէ, ծօ դուն մեր Լեւոնը չե՞ս, տարիներով միեւնոյն դասարանին մէջ անցընելէ ետքը հիմա ելեր ես՝ որո՞ւն կողմէն կուգաք: Որո՞ւն կողմէն.

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ե.

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՎՐԱՅ

Դուռը ետեւէս ամուր կը քաշեմ եւ կ'ելլեմ դուրս: Ժպտադէմ կը մօտենամ Գ. Գալարին.

— Ալօր, փարթօն:

— Ձայն մի հաներ, խերս անիծուեցաւ... քուրջի կտորի վերածուած եմ... Ես սաստիկ ալեկոծութիւն չեմ տեսած, նաւը ինքն իր վրայ կը դառնայ, վեր կ'ելլէ եւ օդին մէջ շուրջանակի կը դառնայ... Եթէ երկուքի չբաժնուի, լաւ է..

— Բան չըլլար, շուտով կը վերջանայ, ի՞նչ կրնանք ընել հիմա ձեզի համար...

— Ոչինչ.. Մարսելը ի՞նչ վիճակի է, ի՞նչ կ'ընէ... ախ այս բանաստեղծները: Ինչ է իմ քաշածս անոնց ձեռքէն, քառասուն տարիէ ի վեր... Գնա պառկէ, այդպէս մի մնար...

— Կ'ուզեմ բարձրանալ մինչեւ կամրջակը, նայիմ ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'ըսեն ուրիշները...

— Եթէ կրնաս նարինջ գտնել... խոհանոցէն ուզեցէք, կամ կիտրոն:

— Կ'ընկերանամ ձեզի, կը յարէ Տիկին Գալար:

Կատակ չէ, գինովի պէս կը զարնուինք պատերուն: Կը յաջողինք բարձրանալ մինչեւ կամրջակը, ոչ ոք: Լոյս է արդէն, եւ ծովուն տեսքը սարսափ կ'ազդէ: Ամեհի ալիքները կը բարձրանան ու կ'անցնին նաւուն վրայէն: Կամրջակը ողողուած է ջուրով: Տիկին Գալար կ'ուղղէ իր լուսանկարչական գործիքը կատղած ծովուն:

— Երթանք նախաճաշենք, կ'առաջարկէ, տաք բան մը խմենք, ժամերէ ի վեր ոտքի եմ եւ անքուն, յետոյ նայինք թէ կրնա՞նք նարինջ գտնել:

Մեզմէ զատ ոչ ոք: Մատռուակները գործի վրայ են եւ շուտով կ'ունենանք մեր նախաճաշը: Կ'ունենանք նաեւ չորս-հինգ նարինջ եւ պիսքուի:

Կը խնամենք մեր հիւանդները, որոնց մէ մէկը դեռ կը պնդէ, թէ բան չունի. միայն թէ տեղէն չի շարժիր:

Փոթորիկը դադրելիք չունի, ընդհակառակն, երթալով կը սաստկանայ:

Ասդին անդին կը սկսին երեւալ ճամբորդներ: Կէսօրուան ճաշին գրեթէ պարապ են սեղանները: Լիւքը մեր հետն է. բայց լաւ վիճակ մը չունի. ամէն ջանք կը թափէ որեւէ տկարութիւն ցոյց չտալու: Շուտով կը վերադառնայ իր անկողինը:

Կէսօրէն ետք կը յաջողինք տեսնել քոմիսէրը: Ան ալ դեղներ է, կորսնցուցեր է իր ժպիտը:

— Ահաւոր փոթորիկ մըն է, կ'ըսէ. մեզմէ քանի մը մղոն անդին օդանաւ մը ինկած է ծովը... Իսկ թէ ե՞րբ պիտի դադրի անոր կատաղութիւնը, չենք գիտեր.. համառաբար նաւարկենք այդպէս մինչեւ գիշեր:

— Իսկ մեր ժամադրութի՞ւնը, քոմիսէր:

— Արդէն իսկ երկու ժամ կորսնցուցած ենք... արագութիւնը պակսեցուցած ենք, պզտիկ նորոգութիւններ կատարելու համար ցռուկին վրայ:

Ընթրիքին Տիկին Գալարն ու ես ենք մեր խումբէն: Պտուղ եւ պիսքուի կը բերենք հիւանդներուն:

Գիշերուան մինչեւ երեքը, հակառակ յոգնութեանս, չեմ կրնար աչքերս փակել: Անկողինս հուժկու ձեռքերով օրօրուած կախօրրանի մը նման:

Երբ աչքերս կը բանամ, ննջասենեակիս կլոր պատուհանէն լոյս մը ողողած է դէմքս: Ոտքի կ'ելլեմ. նաւը չի շարժիր:

Խաղաղութիւն ամէնուրեք:

Կէսօրուան մօտերը իրարու ետեւէ կ'երեւին Տիկին Գալարը, Մարսելը, յետոյ Գ. Գալարը:

Կը լուացուինք ու թարմացած կ'երթանք ճաշի:

— Շատ մը ուրիշ բաներու կարգին «գրոյց [illegible] ալ ծովը ինկաւ», կ'ըսէ աղօտ ժպիտով մը Գ. Գալար:

Փորտ Սայիտի առջեւ կը հասնինք իրիկուան ժամը 9ին: Պայուսակները կապած կը սպասենք անհամբեր ցամաք ելլելու:

Ժամը 9·30ին բարձրախօսը մեզի կ'իմացնէ, թէ ջրանցքին անցքը ազատ չէ եւ թէ միայն կէս գիշերին պիտի իջնենք ցամաք:

Կէս գիշերը կ'ըլլայ ժամը երկու, երեք: Նաւը կը սկսի յառաջանալ: Բոլորս ոտքի ենք, անքուն, յոգնած, ջղայնացած:

— Ինչ խայտառակութիւն է այս, կը բացականչէ Գ. Գալար, հապա մեզի սպասողնե՞րը: ...

— Ի հարկէ, լուր ունին մեր ուշացումէն:

— Ի՞նչ օգուտ, մենք ալ լուր ունինք, բայց կը չարչարուինք. գիտե՞ս ինչէն աւելի կը վախնամ, կ'աւելցնէ Գ. Գալար. եթէ Կիրակի իրիկուն դասախօսութիւն սարքած են, գործերնիս գէշ է ...

Առտուան ժամը վեցին կը սկսինք դուրս ելլել: Մաքսային գործողութիւնները կը տեւեն ճիշդ երկու ժամ: Ոչ ոք կը տեսնենք մեր կողքին. բայց կ'իմանանք, թէ մեզ հարցնողներ եղած են:

Մեզ դիմաւորող խումբին կը հանդիպինք, երբ մաքսային շէնքերէն դուրս կ'ելլենք: Հեռուէն կը նշմարեմ Նարդունիի գլուխը...

— Հէ՜յ, հոս ենք ...

Կ'ողջագուրուինք: Նարդունիին կ'ընկերանան Տիկ. Միսաքեան, Օր. Թիրնաքեան եւ բժիշկ Միսաքեան:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

մեր անցեալէն, մեր առաջին գեղեցիկ շրջաններէն կուգանք, մեր մոխրացած յոյսերէն, մեր ընկերական զգացումներէն, մեր ցաւալի կարօտներէն, մեր այսօրուան թշուառութենէն կուգանք. հասկըցա՞ր, Լեւոն, հասկցա՞ր, Լեւոն Ամբատեան, որ անունդ փոխեր, եղեր ես Լէոն Սամպա ...

Երկու բազուկներէն բռնած՝ կը ցնցէր ուժգին։ Բայց պատի նկարիչը հրեց անոր կուրծքը եւ կրկնեց իր հարցումը միշտ ֆրանսերէն.

— Որո՞ւ կողմէ կուգաք։ Չեմ ճանչնար ձեզ, ի՞նչ կ'ուզէք ինծմէ. երբեք չեմ ճանչնար ձեզ, ես Ֆրանսացի եմ :

Ցաւոր քաշեց Արամին թեւէն.

— Թերեւս ան չէ, բայց նմանութիւնը շփոթեցուցիչ է իրապէս :

— Ինքն է, կարելի չէ այսքան նմանիլ. ինքն է. շունը։

Մարդը սանդուխի մը վրայ ելած՝ հրապարակային ցուցատախտակ մը կը ներկէր, երբ անոնք հեռացան :

Այն օրն իսկ, երեկոյեան, Սերոբէին սրճարանը երթալով հարցուցին հոն եղած Հայերուն Լէոն Սամպայի մասին։ Ամէնքն ալ հաստատեցին անոր հայութիւնը :

— Չէ՞ ըսեր քեզի որ ինքն էր։ Շունէն աւելի ցած է ան, որ իր ազգութիւնը կ'ուրանայ։ Ամենաստորին շուն մըն է ան, որովհետեւ այս կենդանին ի բնէ հաւատարիմ է իր տիրոջ. իսկ այդ Լէոն Սամպան փողոցի քոսոտ շուն մըն է միայն :

Գիշերը գրեթէ արթուն մնաց Արամ։ Կը մտածէր ազգուրաց ընկերոջ մասին, եւ չէր կրնար համոզուիլ իրականութեան հետ :

— Կարելի՞ բան է, ինչպէ՞ս մարդ անանցանելի պատ մը կը քաշէ իր անցեալին դէմ, իր մանկութեան, իր լեզուին, այդ լեզուով թոթոված եւ սերտած աղօթքներուն դէմ ...

Անկողնին մէջ նստած՝ պատուհանէն ներս թափանցող լոյսին մէջ՝ որ փողոցին լապտերէն կուգար, Արամ կը դիտէր Ցոլակը՝ որ հանդարտ կը քնանար։ Ինքն ալ փորձեց աչքերը գոցել եւ իրեն թուեցաւ թէ մայրը գլխուն էր կեցած։ Երկար ատեն անկողնին [illegible] միայն, երբ Սկիւտարի իրենց տան բակին աղբիւրին կարկաչը լսեց, թաւալին [illegible] վերը ծածկեց զինքը։

Առաւօտուն կ'ըսէր ընկերոջը.

— Գիտե՞ս, մայրս եկաւ գլխուս կանգնեցաւ. երազ չէր. տեսիլք էր. վստահ եմ։ Ես այլեւս Փարիզ պիտի չմնամ, Պոլիս պիտի վերադառնամ։ Կը վախնամ Ֆրանսայէն։ Օր մը գուցէ ես ալ կը մոռնամ Լեւոն Ամբատեանին պէս :

— Արդէն մեր բարձր խնդութիւնն էր։ Ուտելիք հաց չունինք, եկեր ենք ուսանելու։ Բայց հիմա լուծելիք խնդիր մը կայ. ի՞նչ դրամով Պոլիս կրնանք վերադառնալ :

— Հաւր իջնենք։ Նաւահանգիստը բեռնակրութիւն կ'ընենք :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՆԾԱՆՕԹ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

Արարայի 36րդ տարեդարձին առթիւ դեռ մտքիս մէջ թարմ են քանի մը դէպքեր։ Առաջին աշխարհամարտին վաղորդայնին փոքրիկներ էինք, համախմբուած Հալէպի մէջ, դեռ կը կոտտային հայաջինջ սարսափներուն վէրքերը :

1919ի սկիզբը Համաձայնականները գրաւած էին Սուրիան եւ Կիլիկիան, հազարաւոր որբեր խռնուած էինք Պատուելի Ահարոն Շիրաճեանի ձեռքով բացուած հայկական որբանոցը, ուր ամէն օր տասնեակ մը որբեր կը մտնէին, այդքան մըն ալ իրենց կորսուած ծնողքը գտնելով կը հեռանային։ Մեզի համար այլեւս ազատութեան եւ նոր կեանքի մը ազդարարը բացուած կը նկատէինք... Կը սպասէինք որ մեր կորուսեալ ընտանիքէն մէկը գտնուէր եւ մեր ծննդավայրը վերադառնայինք

Հալէպ քաղաքը եղած էր իջեւան մը հայկական բոլոր նահանգներէն մազապուրծ ազատած բիւրաւոր հայ գաղթականներու համար։ Իւրաքանչիւր ընտանիքէն հազիւ քանի մը հոգի մնացած էին։ Այդ օրերուն էր որ լսեցինք Արարայի Հայ կամաւորներու մեծ յաղթանակը։ Մեր հոգիներուն մէջ կը բացուէին հայրենիքի ու ազատութեան շողերը։ Թէեւ Հալէպ քաղաքի մէջ չկրցանք տեսնել հայ կամաւորական գունդերը, որովհետեւ ամբողջ Սուրիան գրաւուած էր Անգլիացիներու կողմէ։ Իսկ հայկական լեգէոնը Պաղեստինեան եւ Սուրիական ճակատը ճեղքելէ վերջ ուղղուած էր դէպի հայկական Կիլիկիա, Ֆրանսական բանակին հետ :

Ամէն կիրակի հանդէս մը կը սարքուէր մեր որբանոցին մէջ։ Քանի քանի ազգային դէմքեր ու անգլիացի զօրավարներ խրախուսիչ խօսքերով կ'ըսէին մեզի.— «Հայ ազգին ապագան ձեզմէ կախում ունի։ Դուք էք վաղուան սերունդը»։ Մեր փայտէ կեղծ հրացանները ուսով բարձր կը կենայինք, մեր մտքերուն մէջ կ'արթնցնէին ապագայ հայ ասպետի ու հայրենիքի պաշտպանութեան սէրը : Այդ կիրակնօրեայ հանդէսներէն մին յատկացուած էր հայ կամաւորի մը ընդունելութեան։ Ինքը խրոխտ կեցուածքով պարզ դէմքով ընիկ Մարաշցի, Ամերիկահայ եւ Արարայի կռիւներուն մասնակցած էր։ Քանի մը օր առաջ արդէն սարքած էինք հայ կամաւորին նուիրուած երգը .

Ծաղկեցան այգունք,
Ծաղկեցան տաղեր.
Վրէժ գոռացին ամէն հայ քաջեր,
Զէնքի շարժում է թնդում է երկիր
Հերոս հայրենեաց օգնութեան հասէք :

Երբ հայ կամաւորը ներս մտաւ իր պատկառազդու դէմքով ու խրոխտ կեցուածքով, տեսանք իր դէմքին մէջ հայ ազգին տառապանքը վրիժառու բոցը Բոլորս պատրաստ ոտքի կեցանք մեր փայտէ զէնքերով։ Իրեն ալ խօսք տրուեցաւ։ [illegible] բեմ բարձրանալով, «Ես շատ լաւ ճառախօս մը չեմ», ըսաւ եւ սա արտասանութիւնը բրաւ.

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԻՆ

Ո՛չ քնարը իր մոգական շեշտերով,
Ո՛չ սոխակին դայլայլիկը հմայուն,
Եւ ոչ կոյսը մելամոյշ սրինգով,
Կրցաւ յուզել սիրտն ու հոգին հայ տղուն։
Ո՛չ արեւը, ո՛չ լուսինը լուսաշող,
Ո՛չ աստղերը, ո՛չ առուակը երերուն
Ո՛չ լճակը, ո՛չ վտակը կարկաչուն
Կրցան յուզել սիրտն ու հոգին հայ տղուն։
Ո՛չ կարմիրը դեռափթիթ վառ վարդին
Ո՛չ կապոյտը յուշիկ ծովուն ծալքերուն,
Ո՛չ հմայքը դալարագեղ մի դաշտին,
Կրցաւ դիւթել սիրտն ու հոգին հայ տղուն
Բայց երբ անգին անգութ Թուրքին ձեռքին տակ,
Ընկճեալ հեծեց հայրենիքը գալարուն,
Իր ցաւերուն մէջ շաղախուն,
Խռովեցաւ սիրտն ու հոգին հայ տղուն :
Երբ որ քոյրեր մելամաղձիկ, դալկահար,
Արիւն արցունք խառնեն իրենց ողբերուն,
Խղճեն զանոնք անգոյն սրտաբեկ
Կը մրմռէին սիրտ ու հոգին, հայ տղուն
Սեւեր հագած հայ մայրիկներ հերարձակ
Իրենց կուրծքեր փետտել են սեւ հողերուն
Կ'օծեն որդիք քաջ պատանույն սուրբ դիակ,
Չի դիմանար սիրտն ու հոգին հայ տղուն։
Վառուած սրտեր յանկարծ ցայտեց հուր եւ բոց
Սեւաբոյր ձեռք կարկառեց զէնքերուն,
Ուխտեց զարնել գազանը վատ, խաբեբայ,
Տրորել իր ոտքերուն տակ, հայ տղուն :

Ինչպէս կը տեսնէք, բոլոր կամաւորներու սրտէն կը խօսէր այս հայրենակիցը, որ իր Ամերիկայի կեանքը ձգելով եկած էր, հայ ազգին մնացորդացը ազատելու եւ հայրենիք մը հիմնելու։

Յարգանք՝ իրենց յիշատակին :

Մ. ԳՐԱՃԵԱՆ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԵՒ ԵՐԳԱՀԱՆ

★

Խօսքս Գ. Շահան Պէրպէրեանի մասին է, որ շատ զգայուն երգահան մըն է։

Մի ժամ վայելեցի իր երաժշտական գործերը, որ, ինքնաբուխ եւ սրտաբուխ, աղբիւրի պէս կը հոսէին եւ հասկցայ, որ պարոնը նոր ուղի կը բանայ մեր երաժշտական արտայայտութեան ձեւին մէջ։ Վարուժանի, Թէքէեանի, Միսաք Մեծարենցի, Ռ. Սեւակի, Մատթէոս Զարիֆեանի սքանչելի բանաստեղծութիւնները ներշնչում կուտան երաժշտին, որ վայրկենաբար կ'արտայայտէ զանոնք երաժշտութեան միջոցաւ :

Այդ երաժշտութիւնը (երգ. եւ դաշնակ) անպատճառ ժողովրդական չէ, աւելի արեւմուտքի նորագոյն շունչն ունի, բայց, ինչ որ անգնահատելի է, ճիշդ կ'արտայայտէ բանաստեղծութիւններու գեղեցկութիւնը։ Անհամար են Գ. Շահանի երաժշտական արտադրութիւնները, որոնք դեռ կը սպասեն հրատարակութեան :

Կ'ուզեմ այնուամենայնիւ յիշատակել Ա. Իսահակեանի քանի քնարական բանաստեղծութիւնները, Յովհ. Թումանեանի «Անուշ»ի քնարական պատկերներէ վերածումը երգեհոնի մասնակցութեամբ, որ 1940ին ներկայացուցած էր Երուսաղէմ մեծ յաջողութեամբ։ Նոյն տեղ Օշականի «Սասունցի Դաւիթ»ի թատերախաղի համար գրուած երաժշտութիւնը նուագախումբի մասնակցութեամբ մեծ հաւանութիւն էր ստեղծած նոյն տարին :

Այս վայրկեանիս աչքիս առջեւ է նոր լոյս տեսած «Լուսաւորչի կանթեղը», ներշնչուած՝ Յովհ. Թումանեանի բանաստեղծութենէն եւ նուիրուած է Երանաշնորհ Գարեգին Ա. կաթողիկոսի յիշատակին, (տպ. Անթիլիաս, 1954. գեղարուեստական նրբութեամբ)։

Կ'իմանամ թէ շուտով լոյս պիտի տեսնեն հինգ երգեր, մի մասը ժողովրդական տաղերէ ներշնչուած։

Ջերմապէս բաղձալի է որ մեր մեկենասները քաջալերեն տաղանդաւոր արուեստագէտին երկերը, հարստացնելով մեր գեղարուեստին գանձարանը :

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԶԳ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՀԱԼԷՊ, 16 Հոկտ.— Ազգ. Գաւառ. Ժողովը գումարուեցաւ ուրբաթ իրիկուն, կաթող. տեղապահ Խադ արք. Աջապահեանի հրահանգին վրայ կատարելու համար ազգային ընդհ. ժողովի լրացուցիչ եւ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնները :

Վիճակով դադրած անդամներու տեղ Ազգային ընդհ. ժողովի անդամ ընտրուեցան՝ Դ. Գ. Հրաչ Փափազեան, Միհրան Հէրարտեան եւ Տոքթ. Յ. Գասապեան :

Ժողովը անցնելով երկրորդ օրակարգին ընտրեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան Բերիոյ թեմի պատգամաւորները.—

Մկրտիչ Ա. քհնյ. Մուրատեան, Կարապետ քհնյ. Նալպանդեան, Կորիւն քհնյ. Աղաճանեան, Դ. Գ. Հրաչ Փափազեան, Գրիգոր Աղիբեան, Վահան Տումանեան, Տոքթ. Գասպար Գասպարեան, Յարութիւն Գույումճեան (Լաթաքիա), Միհրան Հէրարտեան, Երուանդ Թիւմպալեան, Պետրոս Մարանկոզեան, Մարտիրոս Գուլտաքճեան, Արամ Սալլաղեան, Տոքթ. Աւետիս Ինճէճիքեան (Պէյրութ), Լեւոն Տաղեան, Ծատուր Շահվէքիլեան եւ Տոքթ. Լեւոն Ենիգոմշեան :

Շատախօս Տիկինը.— Ի՞նչ ունիմ տոքթոր :

Բժիշկը.— Ոչինչ. քիչ մը հանգիստի կը կարօտիք :

Տիկինը.— Լեզուս ալ կը քննէ՞ք քիչ մը։

Բժիշկը.— Ան ալ քիչ մը հանգիստի կը կարօտի ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԵՏՔԸ...

Ան գլուխը ձեռքին կը յենու :

— Դուն կը հասկնաս զիս, Էրնըստ, ու ես՝ քեզ. իսկ զալով անոնց — կարծես պատ մը լինէր մեր միջեւ :

Ի վերջոյ կ'իմանամ ամէն ինչ :

Ադոլֆ կը վերադառնայ ռազմաճակատէն՝ այլեւայլ մթերքներով լեցուն պարկ մը կոնակին սուրճ, շոկոլատ, մինչեւ իսկ մետաքսէ կերպաս ամբողջ զգեստի մը համար։ Կարգ մը բաներ Լեղերհոզէ վաճառած էր անոր, իսկ մետաքսը ձեռք բերուած էր մեծ դժուարութիւններով։ Բնթեկէ կ'ուզէ տուն հասնելուն պէս կերպասը կնոջ ուսերուն, կուրծքին, կռնակին նետել ու հարցնել. «Կը հաւնի՞ս ասոր, Մարի»։ Մարդ իրապէս կրնայ ուրախ լինել, երբ նման հեռանկար մը ունի իր առջեւ. այդ պարագային իր ոտքերը առանձին ուժ կը ստանան եւ իրմէ անկախ կը վազեն :

Ադոլֆ կ'ուզէ կամացուկ տուն մտնել՝ կնոջը հաճելի անակնկալ մը պատրաստած լինելու համար։ Սակայն շունը կը սկսի կատաղի կերպով հաչել ու քիչ կը մնայ որ կարծանէ իր տէրը։ Զգուշութիւնը այլեւս ոչ մէկ իմաստ կ'ունենայ. Ադոլֆ կը վազէ խնձորենիներու մէջէն անցնող ճամբէն... իր ճամբան է այդ, իր խնձորենիները, իր տունը, իր կինը... սիրտը կը զարնէ՝ ինչպէս զարնի մուրճ մը, վեր, վեր մինչեւ կոկորդը ... կը բանայ դուռը, խոր շունչ կը քաշէ, ներս կը մտնէ ..

— Մարի ...

Ադոլֆ կը տեսնէ կինը. իր նայուածքը խելօքն կ'ընդգրկէ զայն .. Բուռն զգացում մը կը տիրէ իրեն. կիսամութը, իր տունը, ժամացոյցին ձայնը, սեղանը մեծ բազկաթոռը, կինը... Կ'ուզէ մօտենալ անոր։ Բայց կինը ետ ետ կ'երթայ ու անշարժ նայուածքով կը դիտէ ամուսինը՝ իբրեւ ստուեր մը :

Ադոլֆ տակաւին բան մը չըմբռներ :

— Այդքան վախցա՞ր, կը հարցնէ խնդալով :

— Այո, կ'ըսէ կինը երկչոտ :

— Ոչինչ, Մարի, կ'անցնի, — կը պատասխանէ այրը, յուզումէ դողալով :

Այժմ, երբ ան սենեակին մէջ է, իր ներսը ամէն ինչ կը սարսռայ, մանաւանդ որ անջատումը շատ երկար տեւած էր :

— Ես չէի գիտեր, թէ դուն արդէն կը վերադառնաս, Ադոլֆ, կ'ըսէ կինը, որ՝ խուսափելով ամուսինէն՝ կեցեր է պահարանին մօտ ու լայն բացած աչքերով անոր կը նայի :

Վայրկեան մը պաղ բան մը կը համակէ այրը ու կը ճնշէ անոր թոքերը :

— Միթէ դուն բնաւ ուրախ չե՞ս, կը հարցնէ ան անճարակօրէն։

— Հարկաւ ուրախ եմ, Ադոլֆ...

— Գուցէ բա՞ն մը պատահեր է, կը շարունակէ ան՝ բռնած իրերը միշտ ալ ձեռքին մէջ։

Ու ահա կը սկսի լաց ու կոծը : Կինը ինկած է աթոռի մը վրայ՝ գլուխը սեղանի տախտակին սեղմած։ Այո. պէտք է որ Ադոլֆ խելօք իմանայ եղածը. ինչո՞ւ սպասել որ ուրիշները հաղորդեն անոր... ինքը բան մը ունեցեր է ուրիշ մէկու մը հետ, անիկա պատահեր է իր կամքէն դուրս... ինքը բնաւ չէր ուզեր որ միշտ Ադոլֆի մասին կը մտածէր. ու հիմա թող ան սպաննէ զինքը եթէ կ'ուզէ ...

Ադոլֆ միշտ ոտքի վրայ է ու վերջապէս կը նկատէ որ պարկն ալ տակաւին վար չէ առած կռնակէն։ Կը քակէ զայն, կը սկսի հանել մէջի իրերը եւ անընդհատ նոյնը կը խորհի. «Ոչ, անիկա չի կրնար ճիշդ լինել... չէ՞ որ անիկա չի կրնար ճիշդ լինել»... ու կը շարունակէ հանել իրերը — միայն թէ այդ պահուն անշարժ չմնալ... Մետաքսը կը հղէ իր ձեռքին մէջ։ Ադոլֆ կ'երկարէ զայն կնոջը .

— Այս ալ ուղեցի քեզի բերեմ ...

Ու նորէն նոյն մտածումը. «Անիկա չի կրնար ճիշդ լինել... չէ որ չի կրնար..»։

Անօգնական բռնած է կարմիր մետաքսը, ու իր գանկին մէջ եղելութիւնը տակաւին ոչ մէկ ձեւ առած է։

Իսկ կինը կուլայ ու բան մը չուզեր լսել։ Ադոլֆ կը նստի եւ կը սկսի խորհիլ. ու յանկարծ սոսկալի քաղց կը զգայ։ Ահա հոն սեղանին վրայ խնձորներ կան իրենց պարտէզէն, հիանալի խնձորներ։ Ադոլֆ կ'առնէ հատ մը ու կ'ուտէ, վասնզի պէտք է բան մը ընէ։ Սակայն քիչ ետքը ձեռքերը կը թուլնան, ու ան կ'ըմբռնէ ամէն ինչ։ Ահռելի կատաղութիւն մը կ'եռայ ու կը բարձրանայ իր մէջ. ան ջարդելու, փշրելու փափաք մը կը զգայ եւ դուրս կը նետուի մարդը փնտռելու։

Զգտնելով զայն, գինետուն կ'երթայ։ Հոն զինքը կ'ողջունեն, բայց ամէնքն ալ կարծես փուշի վրայ նստած են. կը նային անոր քովնտի եւ զգոյշ են իրենց խօսակցութեան մէջ. ուրեմն արդէն գիտեն եղածը։

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

նական նորածին բանակը, եւ անհրաժեշտ հակակշիռը գործադրուի անոնց բաշխման եւ զինավարժութեան մասին։ Այս վաւերագիրը ստորագրուեցաւ Շայոյի պալատին մէջ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Իտալիոյ, Յունաստանի, Թուրքիոյ, Պելճիքոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէմպուրկի, Տանիմարքայի, Նորվեկիոյ, Իսլանտայի, Փորթուկալի եւ Քանատայի կողմէ։

Այս բանաձեւին կցուած է պայմանագիր մը որով Ատլանտեան դաշինքին 14 անդամները կ՚ընդունին արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը։

Գլխաւոր վաւերագիրներէն զատ, ստորագրուեցան դէզ մը յայտարարութիւններ, նամակներ, բանաձեւեր, ատենագրութիւններ եւ պայմանագիրներ, որոնց համաձայն կը կարգադրուին զանազան խնդիրներ,— դաշնակից զինուորներու բնակութիւնը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, քննիչ յանձնախումբ մը զէնքերու արտադրութիւնը ներդաշնակելու համար, մասնաւոր իրաւասութիւններ արեւմտեան Երեք Մեծերուն՝ Պերլինի մէջ եւն.։

ԻՆՉ ՈՒԺ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ

Սարի խնդիրը վերջին պահուն դրական ելքի մը յանգած էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի եւ Տոքթ. Ատընաուըրի միջեւ։ Բոլոր մանրամասնութիւնները հրատարակուած չեն տակաւին։

Եթէ անակնկալներ չպատահին, Խ. Միութեան նոր ձեռնարկին առթիւ, շաբաթ օր ստորագրուած համաձայնութիւնները կը լուծեն արեւմտեան Եւրոպայի առկախ հարցերը, ամրապնդելով դիւանագիտական եւ ռազմական միութիւնը։

Կնքուած համաձայնութիւններով արեւմտեան Գերմանիան պիտի արտօնուի զինեալ ուժ մը կազմել 400.000 զինուորներով, 75.000 օդաչուներով եւ 25.000 նաւաստիներով։ Այս ուժերուն վրայ որեւէ յաւելում կրնայ կատարուիլ միայն Պրիւսէլի դաշինքին անդամներուն միաձայն հաւանութեամբ։ Բանակին սահմանեալ թիւը միեւնոյն ատեն կը չափաւորէ անհրաժեշտ զէնքերու տեսակը եւ քանակը,— այսչափ հրացան, հրասայլ, օդանաւ եւն.։

Գերմանական այս նորակազմ ուժը ամբողջովին պիտի դրուի արեւմտեան Եւրոպայի գերագոյն սպարապետութեան հրամանին տակ։ Ան ամէն իրաւասութիւն ունի կարգադրութիւններ ընելու։

«ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

Մոսկուայի ռատիօն հաղորդելով Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները, կ՚ըսէ թէ արեւմտեան պետութիւնները ճամբայ կը բանան գերման յարձակողական զինապաշտութեան համար։ Եթէ այդ համաձայնութիւնները գործադրուին, երկար ատեն անկարելի պիտի ըլլայ գերման ժողովուրդին ազգային տենչերուն իրականացումը՝ Գերմանիոյ վերամիացման համար։ Փարիզի համաձայնութիւնները կը սպառնան Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան»։

× Խ. Միութիւնը իր նոր ծանուցագրով կ՚առաջարկէ որ Չորս Մեծերու արտաքին նախարարները ժողով մը գումարեն յառաջիկայ նոյեմբերին, քննելու համար հետեւեալ խնդիրները,— 1. Վերահաստատում Գերմանիոյ միութեան.— 2. Ընդհանուր ընտրութիւններ.— 3. Պարպում օտար բանակներու.— 4. Հաւաքական ապահովութիւն Եւրոպայի։ Արեւմտեան եւ մասնաւորապէս ամերիկեան շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ ծանուցագիրը անակնկալ մը չէր եւ թէ հաւանական չէ որ զուգընթաց բանակցութիւններ կատարուին Խ. Միութեան հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն առաջ։

....

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 30 սպաներ եւս ձերբակալուեցան իբրեւ համայնավար։ Կալանաւորներէն տասը կը պատկանին ցամաքային բանակին, իսկ մնացեալ քսանը կրտսեր սպաներ են։ Ցարդ աւելի քան վեց հարիւր հոգի ձերբակալուած են ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերէն։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին գաղտնի մէջ։

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան հինգ օդաչուներ, Թեհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, երկու հոգի ալ ցկեանս բանտարկութեան։ Այս վճիռով 33ի կը բարձրանայ մահապարտներուն թիւը։ Բոլորն ալ ամբաստանուած են իբրեւ համայնավար։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, Քաղէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի երեկոյ։ Դասախօսն է ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծները եւ Արամայիս Սրապեանի բանաստեղծութիւնը։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ՉՈՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն հերոսուհի ՍՕՍԷի եւ հերոս զօր. ՍՄԲԱՏի յիշատակին սգահանդէս մը կազմակերպած է Հոկտ. 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մազընօ, 88 ռիւ տ՚Օպանեը, Մարսէյլ։

Կը խօսին Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ
եւ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն)

Օրուան պատշաճ երգեր եւ արտասանութիւններ։

Հրաւիրուած են եւ խօսք պիտի տրուի երեք յարանուանութեանց, քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչներուն։

Մուտքը ազատ է։

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ՚ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները։

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Լիսէ Միւզիքալի փրոֆէսէօրներէն), հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ իր ստուդիոն օժտուած է այժմ ամէնէն կատարելագործուած արձանագրող գործիքներով (անրեժիստրէօր), որ սքանչելի հաւատարմութեամբ կը վերարտադրէն երգուած կամ նուագուած ամէն կտոր։

Իր աշակերտները այժմ կրնան՝ մեծագոյն արուեստագէտներու օրինակին հետեւելով՝ ամէնէն արդիական մեթոտին դիմել արագ եւ տեւական յառաջդիմութիւն ապահովելու համար, այն է՝ արձանագրել իրենց նուագածութիւնը մագնիսական ժապաւէնի վրայ, եւ յետոյ քննադատի ականջով մտիկ ընել զայն։

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ։

Կ՚ընդունուին միայն ջութակի աշակերտներ։ Մասնաւոր դասընթացք՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ յառաջացած դաշնակահարներու համար։

Դիմել՝ Լիսէ Միւզիքալ, 10 Պուլվ. Սալվաթօր, Մարսէյլ, եւ կամ իր բնակարանը, 32 Պուլվ. տը Վօքուա, Պօմոն։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ։

Շաբօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
GASTON DEFFERRE ի
Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

Խօսք կ՚առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻՒՍ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ)։

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ)։ Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք։

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շաբօ։

■

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՉԷ
Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ։ Հաճելի անակնկալներ։

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի։
Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի։ Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Արշակ Չօպանեանի կեանքն ու գրականութիւնը»։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԳԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՉՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ սովորական հաւաքատեղին. Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Պ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը Մուտքը ազատ է

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 27 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7507 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2918

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԱԼ ՃԱԿԱՏԸ

■

Իսկապէս նոր շրջան մը կը բացուի արեւմտեան Եւրոպայի պատմութեան մէջ, այն դաշնագիրներով որոնք ստորագրուեցան շաբաթ օր, 23 Հոկտ. Փարիզի մէջ:

Տակաւին քանի մը օր առաջ, ամէն ինչ մութ կ'երեւար:

Միացեալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ի վեր, ամբողջ Արեւմուտքը անձկութեամբ կը հետեւէր անցուդարձին:

Այս անգամ ալ, համբերութեան փորձ մը կը կատարուէր, քիչ-շատ դոհացուցիչ ելք մը գտնելու համար, յանուն իւրաքանչիւր երկրի ապահովութեան եւ ընդհանուր խաղաղութեան:

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ դիմացողը կը շահի: Մանաւանդ երբ ունի որոշ տեսակէտ եւ զօրծելու կամք:

Ազատ աշխարհը նոյնքան ծանր մտահոգութեան մը մատնուած էր 1948ին, երբ Եուկոսլաւ դիկտատորը կը բաժնուէր Կոմինֆորմէն, պահելով հանդերձ իր համայնավար դաւանանքը:

Թիթօ, նոյնպէս Թթու բոլշեւիկ, չէր ուզեր դառնալ հասարակ արբանեակ մը, ինչպէս միւս դրացի երկիրները:

Եւ երբ գլուխ վերցուց, պժոխքի կրակները Թափեցան իր երկրին վրայ, առաջնորդութեամբ Մոսկուայի:

Տնտեսական եւ քաղաքական պաշարում: Մինչեւ անգամ զանազան ձեռնարկներ, հիւրաէն պայթեցնելու համար ներքնապէս:

Դիմադրական ճակատը կազմուած էր արդէն: Բոլոր պատանալիքները մնացին ապարդիւն:

Եւ ահա վեց տարի վերջ, անոնք որ չանթարձակ նւյթներ կը փորձէին, կը վերահաստատեն դիւանագիտական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները «ուռ-ռակ»ին հետ: Եւ դեռ ուրիշ միջոցներ կը փորձեն, աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար:

Մօտաւորապէս նոյն անցուդարձը տեղի ունեցաւ, միացեալ Եւրոպայի կազմակերպութեան առթիւ:

Արեւմուտքը յանդուգն ձեռնարկ մը կը փորձէր, իր ինքնապաշտպանութեան համար: Կը ջանար միացեալ ճակատ մը կազմել, յանուն ապահովութեան, ազատութեան եւ խաղաղութեան:

Միտքերը անընդհատ կը գործէին: Լաւագոյն ծրագիրը յղանալու համար:

Վաղուան մղձաւանջին առջեւ, ամէնէն եփուն դիւանագէտներն անգամ տրամադիր էին բան մը զոհելու ազգային զերիշխանութենէն:

Ծրագիրներ ալ մշակեցին, այդ մտահոգութեամբ, — միացեալ բանակ, համայնական պաշտպանութիւն, վերազինում արեւմտեան Գերմանիոյ, եւն.:

Չորս-հինգ տարուան տկարեմական վիճաբանութիւնները յանգեցան անփառունակ ձախողանքի մը, երբ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը մերժեց նկատի առնել միացեալ բանակի դաշինքը:

Մթնոլորտը կը թանձրանար: Ծնշում աջէն եւ ձախէն:

Եւ նորէն յաղթեց դիմադրական ոգին:

Ճակատը վերակազմուած է արդէն, աւելի ճկուն եւ աւելի զօրաւոր:

Ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն կարեւոր պարագան այն է որ՝ ճամբան կը հարթուի հաշտարար մթնոլորտ մը ստեղծելու համար Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ:

Սարի մասին գոյացած համաձայնութիւնը նախաքայլը կը համարուի աւելի լայն գործակցութեան մը, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ:

Միւս կողմէ, Արեւմուտքը ամրապնդելով իր միութիւնը եւ պաշտպանողական ցանցը, կը յուսայ աւելի վճռական դիրք մը բռնել ապագայ բանակցութեանց մէջ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

■

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԴԺԳՈՀ Է

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, Ուաշինկթըն վերադառնալով, օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ, ինչ որ աննախընթաց պարագայ մըն է: Նախարարը Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութեանց մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց հեռապատկերով (թելէվիզիոն): Մասնաւորապէս շեշտեց թէ կնքուած համաձայնութիւնները զինակիցներ դարձնելով Ֆրանսացիները եւ Գերմանները, երկարատեւ թշնամութենէ մը ետք, «նոր դարաշրջան մը կը բանան Եւրոպայի համար». Այզընհաուըր հրաւիրած էր բոլոր Ամերիկացիները հեռապատկերին առջեւ անցնիլ, ուշադրութեամբ լսելու համար Տըլըսի զեկուցումը: Անշուշտ այս բացառիկ ձեռնարկը կապ ունի նաեւ ընտրական պայքարին հետ, որ հետզհետէ կը սաստկանայ, ամերիկեան երկու մեծ կուսակցութեանց միջեւ: Տըլըս շատ գոհ կ'երեւայ կնքուած համաձայնութիւններէն:

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն եւս գեկուցում տուաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ծանրանալով հետեւեալ երկու կէտերուն վրայ:—

1. Գոյացած համաձայնութիւնը կ'ապացուցանէ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետներուն քաջութիւնը եւ համբերութիւնը.— 2. Բրիտանական կառավարութիւնը կը յուսայ թէ Զրուշչի նոր դաշինքը կը ներկայացնէ լաւագոյն ապագայի մը սկզբնաւորութիւնը: «Եթէ կարենանք հաստատուն վիճակ մը ստեղծել եւ հաստատակամ նպատակ մը գտնել Արեւմուտքի մէջ, հաստատած պիտի ըլլանք էական հիմք մը որուն վրայ կրնանք համաձայնութիւն մը փորձել Արեւելքի հետ»:

Այս յայտարարութենէն առաջ նախարարը յայտնած էր թէ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները խորհրդարանին պիտի հաղորդուին Սպիտակ Տետրակի մը ձեւով, կարելի եղածին չափ շուտ: Ցետոյ պարզեց արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական զրահման վերջ տալու պայմանները: Մինչեւ որ Գերմանիան Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ մտնէ, դաշնակիցները պիտի շարունակեն հսկել երկրին ապազինման եւ զինաթափութեան վրայ: «Եթէ Գերմանիա Ատլանտեանդաշինքին մէջ մտած չըլլայ մինչեւ տարեվերջ, այն ատեն պիտի քննենք թէ ինչպէս պիտի կատարուի այդ հսկակէտը»: Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վաւերացման կը սպասուի մինչեւ դեկտեմբեր: Գոյացած համաձայնութիւնները կ'ապահովեն արեւմտեան Գերմանիոյ սերտ գործակցութիւնը իբրեւ ազատ եւ հաւասարազօր անդամ արեւմտեան հասարակութեան:

Նախարարը գոհունակութիւն յայտնեց նաեւ Թրիէսթէի վէճին կարգադրութեան համար: Իր համոզումով, այսուհետեւ ոչ մէկ ազգ պիտի կրնայ խախտել Ատլանտեան դաշինքին պաշտպանողական ռազմագիտութիւնը:

Կնքուած համաձայնութիւնները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին Իտալիոյ մէջ: Կառավարութիւնը դաշնագիրները խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ Նոյեմբերի կիսուն եւ կը յուսայ թէ պիտի վաւերացուին առանց դժուարութեան:

Գ. Վիշինսկի, Ազգաժողովին խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը, յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը կը հակասէ զինաթափութեան աշխատանքներուն: «Գերմանները արդէն վրէժ եւ հատուցում կ'երազեն: Արեւմտեան Գերմանիոյ դրացիները անմիջական զոհերը պիտի ըլլան այս գետնին վրայ»:

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը այս ազդարարութիւնը կ'ուղղէր զինաթափութեան յանձնաժողովին առջեւ: Հնդկաստանի ներկայացուցիչը այս առթիւ թելադրեց որ Արեւմուտքը եւ Արեւելքը դադրեցնեն զինամթերքի արտադրութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ զինաթափութեան մասին:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

■

ՆՈՐԷՆ ԽԱՌՆԵԱՆ – ԽԱՏՏԻ

Լոնտոնի մենակեացը, Պ. Արշակ Սաֆրաստեան, կը շարունակէ գրաբար գրել իր յօդուածները, խիւրընկալ էջեր գտնելով Ամերիկայի ռամկավարներու պաշտօնաթերթին մէջ:

Անշուշտ յօդուածագիրը եւ խմբագիրը քաջ գիտեն թէ իրենց ամէնէն բանգէտ ընթերցողն ալ կը խրտչի այդ գրութիւններէն: Մանաւանդ որ նիւթերն ալ մասնագիտական են:

Այսպէս, նկարագրելով Հայագիտութեան վերջին համագումարը Քէմպրիճի մէջ, վանեցի բանասէրը կը գրէ.

— *«Մինչեւ այդ Թուականն* (1928) *Չինաստանն եւ Ափրիկէ չէին յիշեալ ի ծրագրին, բայց Քեմբրիճի համագումարում յաւելեալ են Ալթայական ուսմունք, Հեռաւոր Արեւելք, եւ Ափրիկէ իբրեւ առանձին ճիւղք»,* (1 Հոկտ.):

Եթէ հարցնէք Պ. յօդուածագրին թէ ինչո՛ւ յամառօրէն գրաբար կը խօսայ, քանի որ իր նպատակն է ժողովրդականացնել գիտութիւն մը, ժողովուրդին հաղորդել զանազան գիտելիքներ, ինքն ալ պիտի չկրնայ պատասխանել:

Ո՛վ կամ պիտի ըսէ թէ հայերէնի տաբածման կը ծառայէ:

Ձեւ զարմանար:

Իր ուրիշ մէկ հայրենակիցը, դարձեալ Ամերիկայի նոյն թերթին մէջ, պինդ յամառութեամբ կը շարունակէ *բնաերնացիներ;* հայերէն թխել, իրար խառնելով ռեմարամէ՛նորված բառերը, ռուսերէնը, քաթարերէնը եւ վերջին պահուն ալ՝ անգլերէնը:

«Շատ գիտցողը շատ կը սխալի», կ'ըսէ արեւելեան առածը:

Այսպէս ալ Պ. Սաֆրասեան:

Երկրորդ յօդուածին մէջ կը կարդամ.

— *«Երբ մարդիկ դուրս եկան անտառէ եւ քարայրէ հին Քարադարի վերջին շրջանին, եւ սովորեցան շինել ձեղունածածկ հիւղակք եւ խրճիթք եւ հետզհետէ կայուն եւ հաստատուն բնակարանք» են:*

Իբրեւ քաջ գրաբարագէտ, Պ. Սաֆրաստեան պիտի գիտնար թէ կոպիտ սխալ է «ձեղունածածկ»ը, ինչպէս եթէ «ճողածածկ» ըսէինք, եւ ոչ թէ «ճողածածուկ»:

Քիչ մը աւելի վարը, կ'երեւայ «յետսառցային» բառ մը: Անշուշտ ըսել կ'ուզէ «յետ-սառնային»:

Ո՛րքան փորձանքներ բացած են սառցլուցեալ «սառ», «սառոյց» բառերը, իրենց ածանցումներով:

Կովկասէն ընդօրինակելով, մինչեւ այսօր շատ մը վարժ գրիչներ կը շարունակեն գրել սառցարան (սառնարան), սառցակոյտ (սառնակոյտ), սառցադարան (սառնադարան):

Կը մոռնան որ բառին արմատը *սառ* է, ոչ թէ *սառոյց*: Ինչպէս որ Պ. Սաֆրաստեան ալ կը մոռնայ թէ սառնաշունչ հով մը կը փչէ իր խառնեան-խատտի-խալդի հայերէնէն, եւ փոխանակ լեզուն նոխացնելու կամ նորոգելու, ետ կը տանի մինչեւ Ժ. դար:

Եթէ ծերունիներն ալ այսպէս թերխաշ մարզանքներ կատարեն, վա՞յ կը ծառնիթէ թէ ... Սոյահան:

ՎԱՀԷ

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ, Տոքթ. Ատընաուըր, որ երէկ Ուաշինկթըն մեկնեցաւ, ձայնասփիւռ ճառով մը կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց ժողովուրդին, Սարի մասին գոյացած համաձայնութեան առթիւ: Այս համաձայնութիւնը տհաճութիւն պատճառած է Գերմանիոյ մէջ. բայց Տոքթ. Ատընաուըրի կարծիքով, այդ խնդիրը երկրորդական կը մնայ այն դաշնագիրներուն քով զորս ստորագրեց Փարիզի մէջ, վերահաստատելով 50 միլիոն քաղաքացիներու իրաւունքները իբրեւ գերիշխան եւ ազատ պետութիւն: Երբ Ուաշինկթընէն վերադառնայ, պիտի բացատրէ թէ պիտի քանդուէր արեւմտեան Գերմանիոյ գինակցութեան, մինչեւ անգամ փրկութեան գործը, եթէ չընդունէր Սարի մասին գոյացած համաձայնութիւնը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր կարեւոր զիջումներ կատարած է, վերջին պահուն:

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտերն են.— Սարի շրջանը պիտի ունենայ եւրոպական կարգավիճակ մը, որ եթէ վաւերացուի հանրաքուէի մը միջոցաւ, չի կրնար վիճելի դառնալ մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Եւրոպացի վերատեսուչ մը պիտի ներկայացնէ Սարի շահերը արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան ճակատին վրայ: Այդ վերատեսուչը պիտի նշանակուի արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան նախարարներու խորհուրդին կողմէ: Վերատեսուչը ոչ Ֆրանսացի կրնայ ըլլալ, ոչ Գերմանացի, ոչ ալ Սարցի: Վերատեսուչը ամէն տարի տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ: Սարի շրջանն ալ պիտի մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան, մասնաւոր կարգադրութեամբ: Պիտի ջնջուի քաղաքական կուսակցութեանց, ընկերակցութեանց, թերթերու եւ հրապարակային ժողովներու համար արտօնագիր տալու դրութիւնը: Եթէ Սարի ժողովուրդը վաւերացնէ եւրոպական կարգավիճակը նոր խորհրդարան մը պիտի ընտրուի: Եւայլն:

ԸՆԿԵՐ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Մասնաւոր նամակէ մը կ'իմանանք թէ ընկեր Ս. Վրացեան, որ բաւական ատենէ ի վեր դարձեալ կը տառապէր աչքերու տկարութենէ, նոր գործողութեան մը ենթարկուած է Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, Հոկտ. 20ին: Գործողութիւնը կատարուած է ձախ աչքին վրայ: Բժիշկը կը վստահեցնէ թէ պիտի կրնայ դիւրաւ կարդալ եւ գրել

Մեր վաստակաւոր ընկերը կը տառապի նաեւ ներքին հիւանդութենէ մը:

Արագ ապաքինում կը մաղթենք:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ իբրեւ լրտես եւ հայրենադաւ ամբաստանուած 600 սպաները բաժնուած են աւելի քան 50 խումբերու, իւրաքանչիւրը տասը հոգինոց: Ցարդ դատուած են չորս խումբեր: Դատախազներով Թղթակցի մը որ կը կարծէր թէ երեսուն հոգի մահուան պիտի դատապարտուին 600 ամբաստանեալներու վրայ, Թէհրանի զինուորական կառավարիչը գիտել տուաւ թէ «այդ հաշիւը իրականութենէն վար կը մնայ»: Գաւառի մէջ կազմուած զինուորական ատեաններն ալ գործել սկսան: Ասպատանի մէջ ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց 50 սպաներու եւ ճարտարապէտներու դէմ:

ԵԳԻՊՏՈՍ 40 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, ութ ամսուան ընթացքին.— Առջի օր նոր զինարան մը բացուեցաւ Գահիրէի Շուպրա արուարձանին մէջ:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍԼԱՄԸ ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ յետոյ կար արտաքին մահմետական աշխարհը: Համայնավար քաղաքականութեան համար շատ աննպաստ պիտի ըլլար յառաջ բերել վտանգաւոր խզում մը ներսի մահմետականութեան եւ դուրսի կրօնակիցներուն միջեւ :

Նախ ընդհանուր կերպով, որովհետեւ եթէ չկայ մահմետական միութիւն, կա՛յ մահմետական եղբայրակցութիւնը Ափրիկէէն մինչեւ Ասիա, եւ աչք գոցել ներսը, պիտի նշանակէր սիրաշահիլ «դուրսը» չկրնալ ամբողջ մահմետականութիւնը համայնավարութեան դէմ: Եւ այս շատ կարեւոր էր համայնավար թափանցումին համար, արաբական աշխարհին մէջ, ուր, ի բացակայութեան դեռ քընացող ազգային գիտակցութեան, կամ բանուորական կազմակերպուած դասակարգին, խորհրդային քարոզութիւնը կը փորձէր գործածել Իսլամը իբրեւ տեսակ մը կամուրջ, արտածման ճամբայ՝ համայնավար տարազներու: Առնուազն մինչ այդ՝ բնաւ ուղղակի պայքար չէր մղեր, ինչպէս ուրիշ դաւանանքներուն դէմ :

Եւ դեռ կային երեւոյթին զուտ քաղաքական մասնայատկութիւնները,— Թուրքիան, Պարսկական Ատրպատականը եւ Աֆղանիստանը մէկ կողմէ, Խորհրդային Ատրպէյճանը միւս կողմէ: Մանաւանդ Թուրքիան: Յեղափոխական առաջին շրջանի յուսախաբութիւններէն ետք, երբ քեմալական շարժումին մէջ կարծեցին տեսնել աշխատաւորական յեղափոխութիւն մը, իրենց յոյսը առին մը դրին ի խնդիր համայնավար ծաւալման Պրեստ - Լիթովսքի խաղերուն ընթացքին պահ դըրուած ազդակի մը վրայ, — Համաթուրանականութիւնը: Բայց այդ ալ վիժեցաւ: Ձիրցան դիւրին հանել այդ շարժումը, որուն շնորհիւ կը սպասէին Թուրքիան խորհրդային կառքին կապել Բաքուի միջոցաւ: Շուտով անդրադարձան, թէ քեմալական ղեկավարները խորքին մէջ դեռ զօրաւոր կապեր ունէին Իսլամութեան հետ, եւ թէ Աթաթիւրքի երկրին աշխարհականացման համար բռած բանի ճիգերը կը բախէին լուրջ դժուարութեանց տալով յաճախ երեւութական արդիւնքներ միայն: Եւ ճարահատ վերադարձան Իսլամին, իբրեւ ծաւալման ճամբայ: Մանաւանդ որ աւելի ընդհանրական էր ան, քաղաքական աշխարհն ալ: Եւ անշուշտ լայն սահմանաշնորհներ Ատրպէյճանի, թանկարժէք կապը իրանական աշխարհին հետ: Վկայ՝ Ղարաբաղը, Նախիջեւանն ու Գանձակը, ինչպէս նաեւ այն իրականութիւնը թէ երբ Հայաստանի մէջ իրարու ետեւէ նախապահներ ու վարչապետներ կ'անհետանային, սարսափներով կաթողիկոսական աթոռը թափուր կը մընար եւ կրօնականները հետզհետէ կը նըւազէին, Ատրպէյճանի մէջ երեսուն տարուան ընթացքին միայն մէկ երկու նախապահներ պաշտօնէ արձակուեցան, իսկ կրօնական դասը, կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, մնաց համեմատաբար միշտ զօրաւոր: Նոյնիսկ շատ աւելի նուազ հալածանքներու ենթարկուեցաւ ան, քան թէ Թուրքիոյ մէջ քեմալական շարժումին սկզբնական շրջանին: Եւ այսպէս, Մոսկուայի դիրքը հանդէպ Մահմետական աշխարհին, պատճառ եղաւ որ իր ներքին քաղաքականութեան մէկ երեսը դառնայ ուղղակի արձագանգը արտաքին քաղաքականութեան որոշ ակնկալութեանց :

Բայց, ինչպէս արդէն գրած էինք, այժմ սկսած է պայքարը մահմետականութեան ալ դէմ, «մանաւանդ մահմետականութեան եւ օրթոտոքսութեան» դէմ (Փըրաւտա) :

Կը նշանակէ թէ բան մը փոխուած է գաղափարական – քաղաքական հաւասարակշռութեան մէջ: Ու անմիջապէս կարելի է եզրակացնել թէ ներսի անպատեհութիւնները աւելի մեծ կարեւորութիւն ըստացած են, քան թէ արտօնութեանց ներշնչած յոյսերը արտաքին աշխարհին մէջ, եւ թէ ներսը ստեղծուած է պայքարի աւելի՛ նպաստաւոր գետին, մինչ դուրսը նուազած են Իսլամին կարեւորութիւնն ու շահագործման կարելիութիւնները:

Ու եթէ փորձենք մօտենալ պատճառներուն, կը տեսնենք:

— Թուրքիայ մէջ.— Ռուսին հանդէպ վաղեմի թշնամութիւնը եթէ թոյլ չի տար համայնավարութեան որ «ազգային ազատագրման» պատմուճանով մօտենայ, հասած է սակայն գործուոր պատակերպ մը՝ յարմար գետին քարոզութեան: Իսկ կրօնի յարաբերաբար տեղատուութեան մէջ, եթէ ոչ գործիքը ամերիկեան քաղաքականութեան, Փաքիստան – Թուրքիա, Իրաք – Թուրքիա մերձեցումներու ընթացքին: Ցամենայն դէպս, հաստատուն կապերով Ամերիկայի կապուած Թուրքիան ցնոր անօրինութիւն կարսուած գետին է Մոսկուայի համար, որ ուրեմն կրնայ աւելի ազատօրէն գործել ներսի մահմետականութեան դէմ :

— Արաբական եւ ընդհանրապէս իսլամական աշխարհին մէջ — : Կրօնքին ուժը՝ ներքին նուազումի ենթակայ: Ցեղապաշտ – րոմեան ազգայնական գաղթօնքը, ազգային գիտակցութիւնը, զօրաւոր հարուածներ հասցուցին կրօնական մոլեռանդութեան, դպրոցներով մահմետականին թէ ինք միայն այդ չէ, կը պատկանի մանաւանդ «ժողովուրդ» ամբողջի մը: Միւս կողմէ, այդ երկիրներուն ճարտարարուեստական ծաղկումը իր բանուորական նորածին դասակարգով, ստեղծեց նոր դաշտեր համայնավար յաջողութեան համար: Եւ ահա, Իսլամը, իբրեւ կապ եւ թափանցումի միջոց՝ կորսնցուց իր նախկին նշանակութիւնը: «Հասունցած» էր միջավայրը՝ գործածելու համար համայնավար արտասահմանեան քարոզութեան սովորական դոյզ դիմակները :

—Ազգայնականութիւնը՝ «օտար աշխարհակալութեան լուծէն ազգային ազատագրման» պիտակին տակ.

— Եւ բանուորական նորածին դասակարգին բարւոքումը՝ չափը խոստումներով եւ գաղափարական ռամկացած ու ծամծած «ներարկումներով»:

Ա. Վ–ԱՁԱՏ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԲՈՑԱՀԱՒԵՐԸ

Որսորդութիւնը եթէ մարդոց համար հաճելի զբօս մըն է կամ նիւթական աղբիւր մը, կենդանիներու համար բնաջնջման չարիք մըն է :

Արդարեւ, որքան կենդանական տեսակներ ի սպառ անհետանալու վտանգին մէջ կը գտնուին անխիղճ որսորդութեանց պատճառաւ: Կառավարութիւնները ոչ միայն յատուկ օրէնքներով սահմանափակած են սանձարձակ որսորդութիւնն ու ազօրէն եղանակները այլ եւ յատուկ վայրեր նշանակած են իբրեւ կենդանական պահեստի դարաստաններ, ուր կ'ապրին ու կը բազմանան հազուագիւտ կենդանիներ, բնութեան ազատ ծոցին մէջ, զերծ մարդկային վտանգէն եւ ուր բացի քանի մը առանձնաշնորհեալ գիտնականներէ ու պահակներէ, ոչ ոք արտօնուած է ոտք դնելու:

Ֆրանսայի մէջ Գամարկը անուանի է իբրեւ մին Եւրոպայի կենդանական պահեստի վայրերէն: Արլէն հարաւ արեւմուտք ընդարձակ տարածութիւն մըն է Գամարկը, ուր ոչ միայն Ռոնը փոքր Ռոնի ճիւղաւորումով ճահիճներ կը կազմէ այլ եւ Վաքարէսի աղի Ջրկայքը իր սէզերով ու շամբուտներով յարմարագոյն վայրն է ջրային կենդանիներու ու թռչուններու ազատ ապրելուն: Այստեղ կ'ապրին նաեւ բոցահաւերը (Ֆլաման) որոնց թիւը եօթը հազարը կ'անցնի: Անոնք կ'ապրին Ջրկայքին ամէնէն աղի ափերուն վրայ ուր ոչ մէկ կենդանի կրնայ ապրիլ: Թէեւ շատեր կենդանաբանական պարտէզներու մէջ տեսած ըլլան այդ տարօրինակ կենցաղով թռչունները, որոնց ուսումնասիրութիւնը դարերու կարօտած է: Իրենց երկար ու վարդագոյն սրունքներով, մարմնական խողովակին ու կուրծքի վանդակին կազմուածքով թէեւ բարձրակեցներու սեռին կը մօտենան, ինչպէս արագիլը եւ կռունկը, սակայն իրենց մաշկապատ մատներուն համար թաղանթոտն թռչուններուն կարգին դասուած են: Աւելի ճիշդ, փինիկաթեւ սեռը կը ներկայացնեն իրենց թեւերուն վարդագոյն, բոցավառ կարմիր կամ ծիրանեգոյն երանգներուն համար, ուրկէ կը քաղեն նաեւ իրենց անունը: Յիշեցնելով միեւնոյն ատեն Յունաց առասպելական փիւնիկ թռչունը որ կ'ապրէր Արաբիոյ մէջ երկար դարեր, խորհրդաւոր կենցաղով մը ու խարոյկի մը վրայ այրելէ վերջ դարձեալ կը ծնէր իր մոխիրներէն:

Բոցահաւերուն վիզը շատ երկար է իրենց սրունքներուն պէս: Իսկ կտուցը կոշտ ու կոր է: Արմատին կողմը վարդագոյն՝ որ հետզհետէ կը սեւնայ որքան ծայրին մօտենայ: Կտուցին ստորին մասը հաստ ու խողովակաձեւ է եւ հակառակ միւս թռչուններուն կտուցին բացուելու շարժումին, (բացի թութակներէն) բոցահաւերու կտուցին վերին մասը շարժուն է եւ նուրբ: Կտուցը երրորդ ոտքի դեր ալ կը կատարէ, երբ թռչունը նստած է ու ոտքի ելլել կ'ուզէ: Լեզուն հաստ է ու մսոտ, որ գնահատուած էր Հռովմէացիներէն եւ որուն համար մեծ ջարդ մը տըրւած են այս թռչունին: Նոյնիսկ կը յիշուի թէ Հռովմայեցի արիստոկրատ կայսըր՝ Կալիկուլա բոցահաւերու արիւնով կը թրջուէր ծխակատարութեանց պահուն: Սրունքներու նրբութիւնը ենթադրել կու տայ թէ յանկարծ պիտի կքին անոնք մարմնին ծանրութեան տակ, բայց շատ տոկուն են: Այդ երկար սրունքներն ու վիզը ցոյց կու տան թէ բոցահաւերը իրենց սնունդը կը ճարեն ջուրերու ցած ափերէն: Հարց է թէ ինչո՞վ կը սնանին անոնք այդքան հաստ կտուցի մը միջոցաւ: Անոնց ջրային թռչուն մը ըլլալու հանգամանքը թերեւս շատերուն խորհիլ տայ թէ ձուկերը, գորտագլուխները, ջրային ճճիները կամ ջրային բոյսերը կրնան իբրեւ սնունդ ծառայել անոնց :

Սակայն ինչպէս ան հասարակ իր կենցաղը, իր սնունդն ալ գաղտնիք մը մնացած է երկար ատեն: Ֆրանսայի մէջ միայն 1931ին, իսկ Թունուզի մէջ 1952ին էր որ համբերատար թռչնաբաններ յաջողեցան գոհացուցիչ պատասխան մը տալ այդ բարդ հարցին: Ամենամեծ մասնագէտը Արլըզի թռչնաբան ՔԹիլն Կալլէ որ մօտէն ուսումնասիրած է բոցահաւերը Գամարկի պահեստի վայրերուն վրայ, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու տայ անոնց սննդառութեան մասին.—

Բոցահաւերը կը սնանին, ցերեկը թէ գիշերը, միշտ խմբովին եւ միայն հազուադէպ պարագաներու մէջ առանձին : Անոնք կը նախընտրեն ցած տեղերը ուրկէ կարենան քաղել իրենց սնունդը առանց լողալու: Բայց կը պատահի որ ջուրերու բարձրացումով հարկադրուին լողալով սնանիլ :

Ճշդուած է այս թռչուններուն կերակրուելու եղանակը: Իրենց կտուցին վերին մասը կը մխրճեն տղմուտին մէջ ու շեղբակտուցներուն (բադ, սագ) նման գլխով վարը կը նետեն ամէն ինչ որ մաս չի կազմեր իրենց սնունդին: Իրենց ոտքերը կը ծառայեն պարզապէս քալելու համար եւ յաճախ իբրեւ թակ: Կտուցն է

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ե.

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՎՐԱՅ

Չորս ճամբորդ, չորս դիմաւորող: Անոնց վիճակն ալ մերինէն լաւ չէ: Անոնք ալ գրեթէ չեն քնացած :

Կարճ հանգիստ մը, նախաճաշ արձարանի մը մէջ եւ շոգեկառքին հազիւ կը հասնինք :

Տաք է ու փոշի: Կ'անցնինք ջրանցքին եզերքէն :

Նարդունին եւ ես նըրբանցքին մէջն ենք: Ան կը պատմէ, ես կը պատմեմ :

Օր. Թիրեաքեան գլուխը դուրս կը հանէ պատուհանէն եւ բարձր ձայնով .

— Նարդունիին բերանը չէր բացուեր քանի չորս ժամէ ի վեր, իսկ հիմա ալ պըլպուլ կտրեր է...

Կիրակի կէսօրին կը հասնինք Գահիրէ: Մեզ կը դիմաւորէ ստուար ու ժպտադէմ խումբ մը: Կը ծանօթանանք «Յուսաբեր» Մշակութային Միութեան եւ Համազգայինի անդամներէն շատերուն :

Տաք է օդը, աւելի տաք՝ համակրելի, լուսաւոր դէմքերը մեզ դիմաւորողներուն:

Հայու յուզիչ, հիւրընկալ, սիրալիր դէմքեր :

Ամէն յոգնութիւն մոռցուած է :

Զ.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԸ

Մեր երեք Ֆրանսացի հիւրերը կ'առաջնորդուին Գահիրէի ամէնէն շքեղ պանդոկներէն մէկը, «Քոնթինանթալ»:

Ես «Յուսաբեր»ի հիւրն եմ: Նարդունիին հետ կը բաժնենք ընդարձակ սենեակ մը, զոր կարելի է կոչել «ուխտաւորներու սենեակը»:

Գահիրէի Հ. Մ. Ը. Մ.— Արարատի քառասնամեայ յոբելեանն է, եւ կէսօրէ ետք տեղի կ'ունենան ախոյենական մըրցումներ, մասնակցութեամբ եգիպտահայ բոլոր մարզական կազմակերպութեանց :

Կարեւոր է որ մեր հիւրերը ներկայ ըլլան հոն: Կ'անցնիմ հեռախօսի գործիքին առջեւ :

— Ալօ, Պ. Պալար, երբ քիչ մը հանգստանաք, հարկ է որ բոլորս մէկ ներկայ ըլլանք մարզական հանդէսի մը...

— Ի՞նչ հանդէս, մարզական ... Դուն գիտես, որ այդ գործէն չեմ հասկնար ... չեմ սիրեր, ոչ ես, ոչ կինս եւ ոչ ալ Մարսէլը... յետոյ յոգնած եմ, գիտես, որ յոգնած եմ ...

— Գիտեմ, Պ. Պալար, ես ալ, Նարդունին ալ, բոլորս ալ յոգնած ենք, բայց մեր ներկայութիւնը, մանաւանդ ձերը, անհրաժեշտ է :

— Ըրէ ինչպէս կ'ուզես ... բայց, Աստուծոյ սիրոյն, խնայէ իմ տարիքիս... Ժամը քանիի՞ն պէտք է որ պատրաստ ըլլամ ...

Ժամը չորսին կուգանք եւ ձեզ կ'առնենք, ըսէք միւսներուն ալ, որ պատրաստ ըլլան... Շնորհակալութիւն ...

Մենք արդէն շրջանը կ'ընենք «Յուսաբեր»ի շէնքին :

Ներքնայարկը ամբողջութեամբ յատկացուած է եգիպտահայ այս մեծ օրաթերթին :

Մեծ զարկ կը տրուի նաեւ հրատարակչական գործին, մանաւանդ այս վերջին տարիներուն: Եղիշէի, Խորենացիի գեղատիպ հատորները «Յուսաբեր»ի տպարանին մէջ լոյս տեսան: Մեր հասնելուն աւարտած էր Սիամանթօյի ամբողջական գործին նուիրուած, հատորը, իրապէս շքեղ, ամէն տեսակէտով :

Տպարանը ընդարձակ է, իր երկու տողաշարներով եւ տպագրական անհրաժեշտ մեքենաներով: Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն ունին առանձին սենեակներ :

Ամէն այցելու, հազիւ ոտք դրած կը հիւրասիրուի սուրճով կամ թէյով : Այդ հիւրասիրութիւնը մեքենական է. Խնդումերես սրճեփը, նիհար արաբ մը, կը ներկայանայ վայրկենապէս եւ ձեզի կ'ուղղէ աւանդական հարցումը, «շաքար շա՞տ, թէ միջին»:

Ներքնայարկի մարմարակերտ դաւիթէն երկու բոլորակաձեւ աստիճաններով կը բարձրանանք առաջին յարկը :

Խորքին խոշոր դուռ մը, ուր կը խուժեն այդ ժամուն ահագին թիւով մարդիկ ու կիներ: Հայերէն չեն խօսիր անոնք: Կը բացատրեն, թէ Յոյներ են: Յունաստանէն եկած թատերական խումբ մը ներկայացում ունի կէսօրէ ետք: Դեռ չեն սկսած, ուստի կը մտնենք ներս: Հրաշալի սրահ մըն է: Ընդարձակ ու շքեղ բեմ... Կարմիր թաւիշէ վարագոյրներ, նոյն գոյնի բազկաթոռներ : 800 հոգի հանգիստ կրնան նստիլ հոն: Ինքզինքս կը կարծեմ Ֆրանսայի ամէնէն արդիական թատրոններէն մէկուն մէջ:

Հանդէսը պիտի սկսի, դուրս կ'ելլեմ հիացած: Ձախին՝ թատերասրահին զուգահեռ ուրիշ սրահ մը, աւելի նեղ, որ կը նայի փողոցին վրայ, իր լայն պատուհաններով. սեղաններ ամէն կողմ: Խորքին «պիւֆէ» մը: Սրճարան – ճաշարան է: Ամբողջ օրը եւ իրիկունները կարելի է հոն նստիլ, զովացուցիչներ խմել, ճաշել: Թատերասրահի աջին՝ մեծ ճաշակով կահաւորուած սրահ մը, ընդունելութեանց համար :

Նոյն բոլորակաձեւ սանդուխներով կը շարունակենք բարձրանալ: Բազմաթիւ սենեակներ, «Նաւասարդ» սրահը, եւ ուրիշ սրահներ: Իգական ու արական, ինչպէս եւ երիտասարդական բոլոր միութիւնները ունին իրենց առանձին հաւաքատեղիները :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(9) (Շար.)

որ բոլորակի կը ձըձըէ, ու կը պեղէ տիղմը, դայն զտելով ու անկէ քաղելով պարարտանական նիւթեր։ Դուրս հանուած աւազը կը դիզուի իրենց շուրջը, բոլորաձեւ թումբեր կազմելով, որոնք կը յայտնուին երբ ջուրերը նուազին։ Ատոնք կը նմանին լուսինին մէջ երեւցած փոսերուն, նաեւ նշան մը կը դառնան բոցահաւերու ներկայութեան։ Անոնց բոյներն ալ նոյն ձեւով կառուցուած են, բայց քիչ մը աւելի ընդարձակ։

Ինչպէս տեսանք այս թռչունին սնունդը կը կազմէ ջուրին յատակի տիղմը։ Անոր ստամոքսին մէջ կատարուած քննութիւն մը կը հաստատէ այս պարագան։ Իր պեղած տեղերը միայն աւազ մնալը եւս կ'ապացուցանէ նոյն իրողութիւնը։ Քիմիական քննութիւն մը երեւան հանած է որ տիղմը կը պարունակէ 6–8 առ հարիւր գործարանական նիւթեր։ Միւս կողմէ մանրադիտային քննութիւն մը հաստատած է հունտերու հազուագիւտ ներկայութիւնը չափազանց աղի միջավայրի մէջ ուր ոչ մէկ բոյս կարող է ապրիլ։

Բոցահաւերու ներքին գործարաններու կազմախօսութիւնը յարմարած է աղի միջավայրին եւ դիւրութեամբ կը ջնջէ աւելորդ աղը, ճիշդ ձուկերուն նման։ Նոյնիսկ գիտուած է որ բոցահաւերը կը նախընտրեն շատ աղի ջուրերը։ Այդ աղի ջուրերուն պարունակած մանր նիւթերուն կը պարտին իրենց փետուրներուն գեղեցիկ գոյները։

Թխսումի եղանակին էգը կ'ածէ միակ հաւկիթ մը ու յետոյ կը թխսէ։ Վառեակը շատ դժուարաւ կը կոտրէ հաւկիթին կարծր կեղեւը դուրս աշխարհ գալու համար։ Ծնողները կ'օգնեն հաւկիթը կոտրելու, բայց յաճախ մահացու կերպով կը վիրաւորեն նաեւ վառեակը։ Նորածին վառեակը ծածկուած կ'ըլլայ մոխրագոյն աղուամազով մը։ Անոր կտուցը նուրբ է տակաւին, բայց շուտով կը սկսի այլանդակ փոփոխութիւնը։ Ան կը կերակրուի ծնողքին տուած սնունդով, մինչեւ որ քանի մը ամիս վերջ ինքնաբաւ դառնայ։ Սակայն ամառնային շոգ եղանակը վրայ կը հասնի ու խեղճ վառեակը տաժանելի ու վտանգաւոր կեանք մը կը բոլորէ այդ դժոխային աղի ամայութիւններուն մէջ ուր կաթիլ մը ջուր հազուագիւտ կը դառնայ։ Բայց դարձեալ կը տոկայ ու հասակ կը նետէ։

Թխսումի շրջանին բոյները կը շինուին քովէ քով ուր կը տիրէ իրական ընկերային կենցաղ մը։ Ոչ մէկ կռիւ դրացիներուն հետ։ Արուներն ու էգերը կը թխսեն փոխն ի փոխ։ Արդէն միայն իրենց հասակին թեթեւ տարբերութիւնը ցոյց կուտայ [illegible]։ Երբ անոնք նստին, իրենց ոտքերը երկուքի ծալած, սրունքները բոյնէն դուրս կը մնան։ Թխսումի շրջանին կ'օգտուին իրարու փետուրները մաքրելու համար։

Գիշերները, երբ մութը կ'իջնէ ամէնուրեք ու խաղաղութիւնը կը տիրէ, բոցահաւերը եւս լուռ են։ Բայց երբեմն այդ լռութեան ատեն տարափէն, կամ վտանգի մը գրգռումէն, յանկարծ սուր ճիչերով կը խզեն մեռելային լռութիւնը եւ փետուրներու սուլոցներով կը բարձրանան օդ, մինչեւ որ իրենց վախը փարատի ու դարձեալ վերադառնան իրենց վայրերը։

Ահա այսպէս, անոնք կ'ապրին ու սերունդները կը յաջորդեն սերունդներու

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ս. ԹԱԴԷԻ ՎԱՆՔԸ

★

Ալիքէն կ'իմանանք թէ դէպի Թադէի կամ Թադէոս Առաքեալի պատմական վանքը ուխտագնացութիւն մը կատարած են 40 հոգի, Թաւրիզէն, նախաձեռնութեամբ Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդարանի եւ Թեմական խորհուրդի։ Խումբը կը գլխաւորէր Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան։ Ճամբուն ընթացքին իրենց միացած են Խոյէն քսան հոգի եւ Սալմաստի ծխատէր քահանան Մեսրոպ Մինասեան, յետոյ Շահփուրի կաթոլիկ Ասորիներու առաջնորդը չորս Ասորիներով։ Երեք ժամ լեռնային ճամբով անցնելէ ետք հասած են Արտազի դաշտը ուր կը գտնուի Թադէի վանքը։ Այս վանքը կառուցուած է երկու անգամ։ Սեղանը շինուած է սեւ քարերով, նոյնպէս պատերը, որոնց մէջէն ժապաւէնի պէս կ'անցնին ճերմակ քարերը և անոր համար է որ վանքը կը կոչուի «Ղարա Քիլիսէ»։ Եկեղեցիին երկրորդ հատուածը դուրսէն ամբողջապէս շինուած է մարմարակերպ սպիտակ քարերով։ Հիմքէն մինչեւ տատաստը բաժնուած է 3 մասերու։ Փորագիր արձանագրութիւններ ձգած են ուխտաւորները եւ հին յեղափոխականներ։ Գեղագարդ նկարներն ու խաչքարերը քանդակուած են տարբեր ընտանիքներու կողմէ։ Հարուստ տոհմերու նուէրներով շինուած են նաեւ եկեղեցիին սիւները։ Հայկական պատմական վանքերու եւ եկեղեցիներու մէջ Ս. Թադէի վանքը բացառիկ տեղ կը գրաւէ։ Կարապետ Ա. քհնյ. յայտարարած է թէ Ս. Թադէի վանքը անհամեմատ աւելի գեղեցիկ է Էջմիածնի տաճարէն։ Վանքին շուրջ կան 60 խուցեր, ընդարձակ մառաններ եւ իշխանական բնակարաններու ուխտաւորութիւններու [illegible]։ Դարպասի վրայ քանդակուած է ԹՄԿԸ, թուականը։ Վանքը ունի երկու ջրաղաց, աւերակ վիճակի մէջ։ Ժամանակին այս վանքը եղած է Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդի աթոռը եւ ունէր եկեղեցապատկան կարգ մը գիւղեր։ Սկսած է անշքանալ 1827–28 ռուս – պարսկական պատերազմէն ետք, [illegible] ի վեր։ Աւելի անշքացաւ Աշխարհամարտէն ետք երբ Թուրք բանակները Ատրպատական մտան եւ ջարդեցին Մակուի եւ Խոյի հայ բնակչութիւնը։ Անկէ ետք շնորհիւ Ատրպատականի առաջնորդ Մելիք Թանգեան արքեպիսկոպոսի եւ վանահայր Պետրոս վրդ. Ղազարեանի հոգածութեան վանքը կրկին վերակենդանացաւ։ Պետրոս վրդ. մինչեւ իր մահը (1948) իբրեւ քաջ հովիւ պաշտպանեց այս մեծարժէք յուշարձանը։ Անոր վանահայրութեան օրով վանքը ունէր ձիթհան մը, երկու ջրաղաց, [illegible] ուխտարներ եւ հողեր, զորս կը մշակէին շուրջ տասը հայ ընտանիք։ Այս գիւղացիները քանի մը տարի առաջ ներգաղթին Հայաստան մեկնեցան։ 1948էն ի վեր Վանքը բոլորովին լքուած է։ Հոն կայ պարսիկ գիւղացի մը որ կ'ապրի վանապատկան ջրաղացին հասոյթով։ Ուխտաւորները անհրաժեշտ կը գտնեն հոն հաստատել վանահայր մը, կամ քահանայ մը եւ կամ սարկաւագ մը. Ատրպատականի Առաջնորդարանը եւ Թեմական խորհուրդը պատրաստ են աջակցիլ այն գիւղացիներուն որոնք կ'ուզեն հոն հաստատուիլ։ Վանքը ունի 18 կալուածներէ կալուած, ջուրը նպաստաւոր է նաեւ անասնապահութեան եւ մեղուաբուծութեան։ Ուխտաւորները հոն մնացած են երկու օր, եւ քահանաները պատարագ մատուցած են։ Կատարուած է նաեւ մա– [illegible]

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ Մայտա Մնտիկեան նկարահանդէս մը տուած է Պոլսոյ մէջ, ցուցադրելով քառասունէ աւելի նկարներ։ Իտալական գաղութէն գեղարուեստասէր անձեր, հիւպատոսը ներկայ եղած են եւ գնահատած տաղանդաւոր արուեստագիտուհին։ Նկարներուն մէջ ուշադրութիւն գրաւած են Ճենովացի տարեց կինը եւ առհասարակ կնոջական դիմանկարներ ինչպէս եւ Նիւ Եորքի աչնանկարը։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Վարուժան Քոճեան Ամերիկա գացած է ուր պիտի աշակերտէ Կալամեանին։ Ան իր մէկ նամակով կը գրէ թէ նիւթապէս եւ բարոյապէս իրեն կ'օգնեն Գ. Գ. Գաւուքճեան, Ա. Փիլիպպոսեան եւ Ճ. Մարտիկեան։

ՏԻՐՈՒՆԻ — Գահիրէի մէջ մեռած է Մկրտիչ Ապաճեան։ Հանգուցեալը ականատես եղած էր Կամախի կիրճին ջարդերուն (1915) եւ իր տեսածները առնին հրատարակուած էին «Հայրենիք» օրաթերթին եւ «Երգնկա» հատորին մէջ։ Մասնակցած էր կամաւորական շարժման, 1917 – 18ին Մուրատի եւ Սեպուհի գունդերուն մէջ։

ՋԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ շրջանը 18 ամիսէն15ի ցեղչել կ'առաջարկէ Հօթ Վիլնի նահանգային խորհուրդը, որ կը բաղկանայ 22 ընկերվարականներէ, հինգ համայնավարներէ, մէկ անկախ եւ մէկ ժողովրդական անդամէ։ Բանաձեւը քուէարկուած է միաձայնութեամբ, նկատելով որ միջազգային կացութիւնը մեղմացած է

ԴԺԲԱԽՏ ՋՈՒԳԱԴԻՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ամէնէն եռանդուն եւ նուիրեալ անդամներէն մէկը, Յովհաննէս Երանեան, իր բազմաթիւ չքանչաններուն իբրեւ պսակ, անցեալ Օգոստոսին, ստացաւ Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի աստիճանը։

Ան շատոնց արժանի էր այդ պատուին։ Բայց որովհետեւ ցարդ անկարելի եղած է ազգ. կեդր. մարմին մը ստեղծել, մեր արժանաւոր եղբայրները միշտ ուշ եւ քիչ կը ստանան իրենց վարձատրութիւնները։

Այս վարձատրութիւնը ուրախացուց բոլոր հայ ռազմիկները եւ Նախկին Ռազմիկներուն վարչութիւնը կը պատրաստուէր, հաւաքական հանդէսով մը պատուել իր սիրելի զինակիցը, երբ ան մեծ սուգի մը մատնուեցաւ։ Յովհ. Երանեան կորսնցուց իր կինը, որ բաժնած էր իր տաժանելի կեանքին բեռը։

Հայ ռազմիկները, երբ անցնի սուգը, հանդիսաւորապէս պիտի պատուեն իրենց զինակից ընկերը, որովհետեւ այդ պատիւը միեւնոյն ատեն կը վերաբերի բոլոր հայ ռազմիկներուն։— Ն. Ն.

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Խրալեան եւ զաւակները Արշակունի, Վարդուհի, Վարդ Գարուն եւ Վաչտակ, դառն կսկիծով կ'ողբան մահը իրենց սիրելի մօրաքրոջ ՄԱՐԻԱՄ ՊԱԼԻԿԵԱՆի որ տեղի ունեցաւ 80 տարեկանին, անողոք հիւանդութեան մը հետեւանքով։ Հանգուցեալը, կանուխէն այրի մնացած, կը մխիթարուէր իր զաւակներով զորս փրկած էր արեան ճապաղիքներէն։ Վերջին ժամերուն փափաքած էր ծաղիկ չդնել իր դագաղին վրայ, ուստի հազար Ֆրանք կը նուիրենք իր այնքան սիրած «Յառաջ»ին, զոր հաճոյքով մաիկ կ'ընէր երբ զաւակը եւ հարսը կը կարդային։— Սգակիր

ԲՈՒԹՆ վէճ մը ծագած է Արժանթինի եւ Սպանիոյ միջեւ։ Այն առթիւ որ, Պուէնոս Այրէսի սպանիական դեսպանը հարկադրուեցաւ բողոքել Արժանթինի թերթերուն հրատարակութեանց դէմ։ Թերթ մը կը գրէ թէ «Սպանիա իր գերիշխանութիւնը ծախեց փոխան 80 միլիոն տոլարի, ճիշդ այն պահուն երբ Ֆրանսացիները կը մերժէին տարբաղել միացեալ բանակի ծրագիրը, երկու միլիոն տոլար առնալէ վերջ»։ Վէճին [illegible] մին այն է որ Սպանիա չէ վճարած 1947–ին եւ 1948ին գնած մեծաքանակ ցորենի եւ պահածոներու գինը։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր նոր խորդին՝ Էթլիի հետ, գործադուլի մասին։ Ջիաւորները պատրաստ կը սպասեն, ի հարկին միջամտելու համար։ Սենատրնները տրամադիր կ'երեւան բանակցելու

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Ադոլֆ այնպէս կ'ընէ, որ իբր թէ ոչինչ պատահած ըլլայ. բայց ա՛լ կրնայ տակաւ նման վիճակի. փութով կը պարպէ գաւաթը ու կ'ելլէ մեկնելու, երբ մէկը կը [illegible].

— Եղա՛ր արդէն տունը։

Ու լռութիւն կը տիրէ իր ետին, երբ կը հեռանայ գինետունէն։ Անհամբերաբար կը թափառի փողոցները։ Գիշեր է արդէն, երբ ան նորէն կեցած է իր տան առջեւ, ի՞նչ կրնայ ընել. ներս կ'երթայ։ Լամբարը կը վառի. պատրաստ սուրճ սեղանին վրայ, ու տակուին տաք հնոցին վրայ — տապկուած գետնախնձոր։

Կակիծ մը կը պրկէ իր կուրծքը. որքան լաւ պիտի ըլլար, եթէ ամէն ինչ կարգին ըլլար… մինչեւ իսկ ճերմակ սփռոց մը տարածուած է սեղանին վրայ։ Սակայն հիմա ատիկա միայն աւելի գէշ է։

Կինը հոն է ու այլեւս չի լար։ Ան գունատ է ու նիհարցած։ Ամէն ինչ նորէն կը բարձրանայ խոլ թախիծի մը մէջ։ Ադոլֆ այլեւս չուզեր խորհիլ եղածի մասին։ Ան կ'ուզէ փակուիլ ինքն իր մէջ, պառկիլ ու քարանալ։ Առջեւը դրուած սուրճէն չողի կ'ելլէ։ Ադոլֆ մէկդի կը հրէ սուրճն ալ, գետնախնձորն ալ։ Կինը երկիւղի չոր – ժուժ մը կ'ընէ. ան գիտէ դալիքը.

Ադոլֆ վեր չի նայիր. անկարող է այդ ընելու. միայն կը թօթուէ գլուխը եւ կ'ըսէ.

— Գնա, հեռացիր, Մարի։

Կինը ոչ մէկ բառ կ'արտասանէ. շալը ուսերուն կը նետէ, անգամ մըն ալ գետնախնձորին ամանը քիչ մը առաջ՝ դէպի ամուսինը կը հրէ, կ'ըսէ երկչոտ ձայնով.

— Գոնէ բան մը կեր, Ադոլֆ։

Ու կ'երթայ։ Կ'երթայ իր մեղմ անշշուկ քայլերով. դուռը կը գոցուի, դուրսը կը հաջէ շունը, ու հովը կը սուլէ պատուհանին շուրջ։ Բեթկէ մինակ է։

Ու ապա գիշերը…

★

Քանի մը օրուան այսպիսի մենութիւնը կը բաւէ, որ խորամնելու մէջ [illegible] անցուցած մարդ մը հիմա, իր տան մէջ, հիւծի եւ ընկճուի։

Օր մը Ադոլֆ քաղաքէն դուրս կը հանդիպի իր փնտռած մարդուն. բայց ան – վերջ մտօրումներէ ինքը արդէն բոլորովին թուլցած է, ու նախկին կատաղութիւնը կը հալի խոշտանգող մտածումի մը առջեւ — «Ինչո՞ւ. չէ՞ որ կինս ալ անշուշտ ուզած էր այդ»… Թախիծը շատ խոր նստած է իր մէջ. ու ան կը դառնայ՝ առանց ձեռքը բարձրացնելու։ Միւսը թեթեւցած կը փութայ հեռանալ։

Ապա կուգան Մարիի ծնողքը։ Անոնք կ'ըսեն որ Ադոլֆ փոխելու է իր վերաբերումը կնոջ հանդէպ. ան շատոց արդէն խելքը գլուխը ժողվեր է. չորս տարի մինակ մնալն ալ կատակ չէ. յանցանքը այն տղունն է. ու, վերջապէս, դեռ ինչեր չեն պատահած պատերազմի ատեն…

— Ձեր գիտեր, իրաւ, ինչ ընեմ կրնա, կ'ըսէ Ադոլֆ, ինծի նայելով, կարծես ատոր համար էր որ տուն կը վերադառնայի։

Ես կը լսնեմ գաւաթները, ու մենք կը խմենք։ Որովհետեւ Ադոլֆի համար սիգար չէ մնացած, իսկ իսկ իւքը չուզեր խառնուիլ երթալ, ես կ'երթամ քանի մը հատ բերելու։ Ադոլֆ մօլի ծխող մըն է, ու ներկայ վիճակին լաւ պիտի ըլլար որ սիգար ունենար։ Ատոր համար ալ կը գնեմ ամբողջ տուփ մը «Անտառային անդորրութիւն» կոչուող սիգարներ — հաստ, թխագոյն կոճղեր, որոնք լիովին կ'արդարացնեն իրենց անունը. այդ սիգարները շինուած են պարզապէս տփնիի տերեւներէ։ Սակայն անոնք նորէն չեղածէն աւելի լաւ են։

Երբ կը վերադառնամ, Ադոլֆ մինակ չէ։ Իսկոյն կը հասկնամ որ այցելուն կինն է։ Անոր կեցուածքը չիտակ է, բայց ուսերը տեսակ մը անզօր կը թուին։ Ցուցիչ բան մը կայ առհասարակ կնոջ ծոծրակին մէջ. մանկական բան մը ունին կիները, ու մարդ իրապէս երբեք չի կրնար գայրոյթով լեցուիլ անոնց դէմ, չհաշուելով, անշուշտ, հաստ կիները, [illegible] կոյտ ծոծրակով։

Կը բարեւեմ ու գլխարկս վար կ'առնեմ։ Կինը չի պատասխաներ։ Սիգարները կը դնեմ Ադոլֆի առջեւ, բայց ան չի դպիր անոնց։ Կը լսուի ժամացոյցին թըքթաքը։ Պատուհանին առջեւ կը պտտուին շագանակենիի տերեւները. երբեմն հովը կ'առնէ անոնցմէ մէկը ու ապակիին կը սեղմէ։ Ապա հինգ թուխ տերեւներ, միեւնոյն կոթին վրայ, որպէս յափշտակող ձեռքեր, սպառնալին դէպի սենեակը կը սողոսկին — հողագոյն մեռելային ձեռքեր աշնան։

Վերջապէս Ադոլֆ կը խզէ լռութիւնը ու կ'ըսէ ձայնով մը, որ ինծի օտար կը թուի.

— Դէհ, գնա, Մարի։

Կինը կ'ելլէ, հնազանդ՝ ինչպէս դպրոցական երախայ մը, կը նայի առջեւը ու կ'երթայ։ Փափուկ ծոծրակը, նեղ ուսերը — կարելի բա՞ն է նման վերաբերումը իրեն հանդէպ։

— Ահա այսպէս կուգայ ան ամէն օր, կը նստի հոն, ոչինչ չըսեր ու կը սպասէ եւ ինծի կը նայի, — կ'ըսէ Ադոլֆ թախծային։

Ես կը խղճամ իրեն, բայց այժմ կը խղճամ նաեւ կնոջը։

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ զէնքեր ալ պիտի գործածենք, եթէ Եւրոպան յարձակման ենթարկուի, ըսաւ արեւմտեան ճակատի հրամանատարը, զօր. Կրուենթըր, ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ։ «Պիտի հարկադրուինք այդ զէնքերը գործածել, դարմանելու համար ուժերու անհաւասարակշռութիւնը ։ Շատ կը ցաւիմ որ կրնանք համաձայն ըլլալ հիւլէական պատերազմի ։ Բայց կրնամ խոստանալ ձեզի թէ մեր բոլոր ջանքերը կը ձգտին անկարելի դարձնել պատերազմը »։

ԻՏԱԼ. ՁՈՐՔԸ ԹՐԻԷՍԹԷ մտաւ Հոկտ. 25ին։ Առտուն կանուխ քանի մը հարիւր զինուորներ գրաւեցին Ա. շրջանը, կատարեալ կարգապահութեամբ։ Իրենց ետեւէն կը հասնէին ուրիշ չորս հարիւր զինուորներ ։ Բազմութիւնը կը սպասէր ճամբաներուն վրայ։ Ամբողջ քաղաքը դրօշազարդուած էր եւ դուրսէն ալ 15.000 իտալացիներ գացեր էին մասնակցելու խրախճանքին։ Միեւնոյն օրը Եուկոսլաւիոյ զինուորներն ալ նոր դիրքեր կը գրաւէին Բ. շրջանին մէջ։ Երկու ազգերու զինուորները իրար կը դիտէին խաղաղօրէն։

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ յեղափոխութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ, Կեդր. Կոմիտէն հրատարակեց հերթական Նշանախօսքերը, որոնց գլխաւորը հետեւեալն է. — «Խաղաղութիւնը պիտի պահպանուի եւ ամրապնդուի եթէ ժողովուրդները իրենք ստանձնեն անոր պաշտպանութիւնը ։ Աշխատաւորներ բոլոր երկիրներու, պայքարեցէք արգիլելու համար հիւլէական, ջրածին եւ ուրիշ բազմաքանդ զէնքերը ։ Պայքարեցէք զինաթափութեան համար»։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Ազգ. ժողովը Հոկտ. 25ին վաւերացուց Թրիէսթէի մասին գոյացած համաձայնութիւնը եւ պալքանեան զինակցութիւնը (Յունաստան, Եուկոսլաւիա, Թուրքիա)։ Ժողովը միեւնոյն ատեն հաւանութիւն յայտնեց արտաքին քաղաքականութեան մասին, ջերմապէս ողջունելով պալքանեան նոր զինակցութիւնը ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը որ Հռոմէն ճամբայ ելած էր դէպի Լիոն, կործանեցաւ Միջերկրականի վրայ, 21 ուղեւորներով։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ քննութեան առթիւ, հազարապետ մը, Մորիս Պարթելիմի, յայտարարեց թէ համայնավարները գաղտնի տեղեկութիւններ ստացած էին նախարարական նիստի մը մասին, Ժընեւի խորհրդաժողովէն առաջ, անցեալ Յուլիսին ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ, ընդլայնելու համար իր դահլիճը։ Այլեւս ապահով կը համարուի ընկերվարական կուսակցութեան մասնակցութիւնը։ Ուրբաթ օր բացառիկ նիստ մը պիտի գումարուի, քննելու համար այս խնդիրը, մանաւանդ որ ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի վեց մարտ, 1955, կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, օդափոխութեան կայանի շէնքին ի նպաստ Տիկին Այվիսընէ (Լօս Անճըլէս) 25 տոլ.։

Տիկին Ա. Խաչիկեանէ հազար ֆրանք, իր կեսրոջ Սօֆիա Խաչիկեանի (Սուրիա) մահուան քառասունքին առթիւ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, Քատէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի երեկոյ։ Դասախօսն է ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծները եւ Արամայիս Սրապեանի բանաստեղծութիւնը ։

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները։

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան եւ զաւակը, եւ ամբողջ ընտանիքը խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՏԷՐ ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր ։

Օծումը եւ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուին վաղը, հինգշաբթի ժամը 10ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ոսկերիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկերիչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ զաւկին՝ ողբացեալ

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին աչթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

★

Այս առթիւ ողբացեալին այրին եւ զաւակները 20.000 Ֆր.-կը նուիրեն ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, ինչպէս նաեւ 5000 ֆրանք Յառաջի բարգաւաճման համար ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ — Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները Արփինէ, Գրիգոր եւ Տիգրան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՂԻՇԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այցելութիւն իր թարմ շիրիմին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

★

ԼԻՈՆ — Պարոն եւ Օր. Զանդեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց եղբօրը ՎԱՀՐԱՄ ԶԱՆԴԵԱՆԻ մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ, Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ խաչին ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ ։

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻՒՍ ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ)։

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ)։ Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ։

Մուտքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք ։

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու ։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը ։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ։ Համեղ անակնկալներ ։

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով մը, պիֆէ ժողովրդական գիներով ։ Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին։

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

■

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

■

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն   Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին — Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խըտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը ։

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ **ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ**

Տոմսերը ապահովել — «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարամեանէն, եւ յանձնախումբի դանձապահ Գ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ։

ՇԱՒԻԼ — Հ. Յ. Դ. Արշաւիրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին. Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին

ԻՍԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհանուր ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի։ Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Արշակ Չօպանեանի կեանքն ու գրականութիւնը»։

Դասախօսութիւնը՝ Ազգային Տան մէջ։

Հ. Յ. Դ. «ՐԱՖՖԻ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Քաֆէ տը լա Մէրի, Ալէ Սիւլլի։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն.

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Գ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 28 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7308 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2919

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆԸ

Շատ ուշ մնացած ենք Հիւս. Ամերիկայի մէջ, ճեմարան մը բանալու համար։

Տարիներ առաջ կրնային հիմնել այդ կրթարանը, երբ տրամադրելի ուժերն ալ աւելի կարեւոր թիւ մը կը կազմէին։

Ի՛նչ պիտանի ուժեր պակսեցան, վերջին 15 – 20 տարիներու ընթացքին։ Թերեւս նիւթական միջոցներն ալ աւելի ձեռնտու էին, այն ատեն։

Ո՛րքան ակումբներ, եկեղեցիներ և ուրիշ հանրօգուտ շէնքեր գնուեցան կամ շինուեցան այդ ժամանակաշրջանին։

Այսօր ալ գոհացումներ կը կատարուին, այդ ուղղութեամբ։

Նոյն իսկ ծրագիրներ կ'որոճան աստուածաբանական ճեմարան, դպրանոց հաստատելու համար, իսկ երկրորդական վարժարանի ծրագիրը կը ձգձգուի տարուէ տարի ...

Անօգուտ է ողբալ կորսուած ժամանակին համար։

Կը թուի թէ դեռ տարիներ պիտի անցնին, մինչեւ որ գործի ձեռնարկուի։

Մենք պիտի առաջարկէինք հետեւեալ ձեւը, իբրեւ իրագործելի պահանջ.—

Անմիջապէս ձեռնարկել Հայագիտութեան եռամեայ դասընթացք մը հաստատելու, հայաշատ կեդրոնի մը մէջ։

Տեսակ մը նախապատրաստական շրջան պիտի կազմէ այս ձեռնարկը, որ մասնաւոր դժուարութիւն մը չի ներկայացներ։

Հաւաքել անոնք որ քիչ – շատ հայերէն գիտեն կամ կը սորվին դպրոցներու մէջ, եւ ճոխացնել անոնց պաշարը, համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը։

Այս տղաքը եւ աղջիկները՝ իրենց կարգին, կրնան դառնալ ապագայ ուսուցիչներ։ Ամէն պարագայի մէջ, «ուսումնական» դաս մը կը պատրաստուի ոչ թէ կիսկատար, խախտուած գիտելիքներով, այլ տոկուն պաշարով։

Այս պարագային ալ բուն տագնապը նիւթականը չէ, այլ ուսուցիչներու պակասը։

Որպէսզի եռամեայ դասընթացքը իրական արժէք մը ներկայացնէ, անհրաժեշտ է որ ունենայ մասնագէտ ուսուցիչներ հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան, ինչպէս եւ անգլերէնի։

Մենք բոլորովին յոռետես չենք եւ կը կարծենք թէ տակաւին կան պիտանի ուժեր, ցիրուցան՝ զանազան քաղաքներու մէջ։

Կը բաւէ ընդհանուր կոչ մը ուղղել, թերթերու եւ այլ. կազմակերպութեանց միջոցաւ։

Բացառիկ պարագաներու մէջ, կրնան դուրսէն ալ թեկնածուներ գտնել։

Մէկ եռամեայ դասընթացքի հաստատումը կրնայ դուռ բանալ ուրիշներու։ Եւ կամ հարթել ճամբան, Կեդր. վարժարանի մը համար։

Պարզէն, անմիջականէն բարդ եւ ընդարձակ ծրագրի մը յանգելու փորձ մըն է որ կ'առաջարկենք։

Նոյն ծրագիրը կարելի է մշակել մեր գաղութին մէջ ալ, սկսելով Փարիզէն եւ Մարսէյլէն։

Շողշողուն ծրագիրները չեն որ պիտի գոհացնեն մեր անմիջական պահանջները, այլ ձեռներէցութիւնը եւ մեթոտիկ աշխատանքը։

Տարիներէ ի վեր լսարաններ եւ դասախօսութիւններ կը սարքուին Հիւս. Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ։

Ոչ նշանակէ թէ տրամադրելի տարրեր չէին պակսիր։

Եթէ մասամբ եռամեայ դասընթացքի մը վերածուէին այդ լսարանական ձեռնարկները, յարմարցնելով Հայագիտութեան պահանջներուն, քանի մը տասնեակ շրջանաւարտներ ունեցած կ'ըլլայինք։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆ – ՆԵՐ ԱՌԱՋԱՐԿԵՑ 6 ԸՆԿԵՐՎԱՐԱ – ԿԱՆՆԵՐՈՒ

Իր քաղաքական յաջողութիւններէն ետք, վարչապետը այժմ ձեռնարկած է զօրացնելու դահլիճը։ Արդէն բանակցութիւններ կը կատարուին ընկերվարական կուսակցութեան հետ, որպէսզի մասնակցի կառավարութեան։

Պ. Մենտէս Ֆրանս առջի օր զատ – զատ նամակներ ուղղեց վեց ականաւոր ընկերվարականներու, նախարարական պաշտօններ առաջարկելով։ Ամէնէն կարեւորներն են ազգ. պաշտպանութիւնը, զոր առաջարկած է Պ. Ռապէռ Լաքոստի, աշխատանքը (Պ. Կազիէ) եւ առեւտրական տորմիղը (Պ. Տէֆէռ։ Երեսփոխան-քաղաքապետ Մարսէյլի)։ Ուրիշ երեք ընկերվարականներ ալ հաւանաբար փոխ – նախարարի պաշտօն ստանան։

Նամակ ստացողները իրենք անմիջապէս լուր տուին կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին, որ երէկ մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենար վարչապետին հետ։ Յետոյ խնդիրը պիտի յղուի կուսակցութեան գործադիր մարմնին։ Այս վերջինը պիտի որոշէ թէ անհրաժե՞շտ է արտակարգ ժողով գումարել, արտօնելու համար մասնակցութիւնը։ Այդպիսի ժողովի մը պատրաստութիւնը առ նուազն երկու շաբաթ կը տեւէ։

Կուսակցութեան համար ամէնէն կնճռոտ հարցը այն է որ, եթէ մասնակցի դահլիճին, տրամաբանօրէն ընդունած պիտի ըլլայ վարչապետին արտաքին քաղաքականութիւնը եւ հետեւաբար ստիպուած է վաւերացնել Հոկտ. 23ին ստորագրուած դաշնագիրները։ Այս մասին համաձայնութիւն գոյացած չէ տակաւին։

ՖՐԱՆՔՕ-ԳԵՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

Քաղաքական համաձայնութեանց ստորագրութենէն անմիջապէս ետք, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները գործի ձեռնարկեցին, զարկ տալու համար երկու երկիրներու տնտեսական գործակցութեան։ Միեւնոյն ատեն համաձայնութիւն գոյացած է մշակութային փոխանակութեանց մասին։ Յետոյ, փոխադարձաբար պիտի պաշտպանուին պատերազմի զոհերուն գերեզմանները եւ յիշատակարանները։

Առեւտրական փոխանակութեանց բանակցութիւնները կը սկսին յառաջիկայ Նոյեմբերին։ Մասնագէտներ կը կարծեն թէ Ֆրանսայի արտածումները պիտի կրկնապատկուին յառաջիկայ տարուան ընթացքին։

Այս փոխանակութեանց աճումով, կը յուսան ոչ միայն մեղմացնել մթնոլորտը, այլեւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել երկու ազգերուն միջեւ։ Նոյն իսկ յոյս կայ որ տնտեսական, դրամական եւ մասնագիտական գործակցութիւնը տարածուի մինչեւ Ափրիկէի Ֆրանսական ստացուածքները։ Երկու վարչապետները համաձայն են որ քաջալերուին եւ գործակցին Ֆրանսական եւ գերմանական ընկերութիւնները և դրամագլուխը, շահագործելու համար եւրոպական ցամաքին եւ անդրծովեան երկիրներու հում նիւթերը, օրուան պահանջներուն յարմարցնելով արտադրութիւնը։

Այս առաջադրութեամբ, գործակցութեան պիտի հրաւիրուին նաեւ ուրիշ երկիրներ, մասնաւորապէս Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան միւս հինգ անդամները, իրենց ճիգերը կեդրոնացնելով ռազ – մական արտադրութեանց վրայ։ Փարիզի մէջ կ'ուզեն որ Գերմանիա իր զինուորական ճարտարարուեստը սերտօրէն միացնէ Ֆրանսականին, իբրեւ յաւելուածական երաշխիք մը գերման զինաւորութեան վերածնման դէմ։

Նոյեմբերի բանակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսա մասնաւորապէս պիտի ջանայ Գերմանիա արտածել իր յաւելեալ ցորենը եւ շաքարը։ Մշակոյթի ճակատին վրայ, երկու երկիրները ուսանողական թոշակներ պիտի հաստատեն, փոխադարձաբար պիտի աւելցնեն երկու լեզուներու դասընթացքները, պիտի բարեփոխեն դասագիրքերը եւն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ տասնօրեայ մարզանքի կանչուած են 45–65 տարեկան պահեստիները։ Հոկտ. 19ին երբ Փոլաթլը կը փոխադրէին խումբ մը պահեստիներ, զինուորական կառքը տապալեցաւ։ Հինգ հոգի մեռան, 11 հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ։ Սենտիքաներու վարիչները կ'ըսեն թէ ի հարկին ամիսներով պիտի շարունակուի։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

« ԷԳՕԻՍՏԱԿԱՆ » ԲԱՐՔԵՐ

Քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը ամենօրեայ վարժութիւններ են խորհրդային երկիրներու մէջ։

Եւ անշուշտ օգուտներ կ'ունենան, եթէ «պալիտպիւրօ»ն կամ «պրեզիդիում»ը հակասական հրահանգներ չտան, մէկ «սեռիա»յէն միւսը։

Հայաստանի գրողներու Գ. Համագումարին մէջ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ս. Հ. Թովմասեան բարոյական եւ բարեկրթութեան դասեր ալ տուած է, ինչպէս կ'երեւայ իր զեկուցումէն.

— *« Որոշ գրողներ, յատկապէս երիտասարդ գրողներ, փորձեր են անում խախտելու բոլոր քաղաքացիների համար պարտադիր, հասարակութեան կողմից ընդունուած նորմաները, իրենց դզում են ինչ որ արտօնեալ վիճակում։ Նրանց մենք հանդիպում ենք երբեմն հարբած, սովետական մարդուն անվայել վիճակում »։ (Սով. Գրակ. եւ Արուեստ, 1954 Սեպտ. էջ 166)։*

Դեռ աւելի ծանր ամբաստանութիւն մը.

— *« Մեզ յայտնի են մի շարք տգեղ փաստեր, մի քանի գրողների չահասիրական, էգօիստական վարքագծի մասին»։*

Ի՞նչ է պատահեր.

— *Այդ որոշ գրողներ զարմանալի ճարպիկութիւն են ցուցաբերում իրենց անմշակ, հում երկերը Պետհրատի հրատարակչական պլանների մէջ մտցնելու գործում, հեղինակում, վերհրատարակում են դրանք եւ նոյն յամառութեամբ, կորցնելով համեստութեան ամէն մի չափ, պահանջում են որ մամուլը, մարդիկ անպայման դրական արտայայտուեն իրենց գործերի մասին։ Մինչդեռ, այդ գործերից շատերն իսկական գեղարուեստական գործեր չեն եւ դրա համար էլ նրանց երեւան գալն ու մոռացուելը տեղի է ունենում միաժամանակ»։ (Նոյն)։*

Ուրեմն, կարգ մը գրողներ չարաշահութիւն կատարելով, յաջողած են պետական Հրատարակչականին միջոցաւ տպել տալ իրենց «անմշակ, հում երկերը»։

Յետոյ, աջ – ձախ ինկեր են, որպէսզի գովեստներ գրուին, իրենց այդ «հում» գործերուն համար։

Արդար է որ կարգի հրաւիրուին այդ անպարկեշտ «էգօիստ»ները, որպէսզի ուրիշներ ալ չվարակուին։

Կարելի՞ էր քանի մը հարցումներ ուղղել, այս առթիւ.—

«Բոլոր քաղաքացիների համար պարտադիր, հասարակութեան կողմից ընդունուած «նորմա»ներին համաձա՞յն է որ սովետական իշխանութիւնը հովանաւորէ, բարոյապէս եւ նիւթապէս քաջալերէ գոյնզգոյն շշորթներ եւ խաչագողներ, որոնք ցանելու համար Հայկական Արտասահմանի մէջ։

Ի՞նչ կը շահի հայրենիքը, երբ անկիրթ եւ անոպանի ելոյթներ կը սարքուին, գարշահոտ փրփուրներ տեղալով տպագիր բազմութեանց «մշակոյթին» մամուլին եւ մտաւորականութեան դէմ, յանուն պրոգրեսիւ գործունէութեան մը որ խուժանավարական *մասալ է եւ միստիֆիկացիա*. — Վ.Ա.Հ.

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր, երբ Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր ճառ մը կը խօսէր Աղեքսանդրիոյ Ազատութեան հրապարակին վրայ, ի ներկայութեան 250000 քաղաքացիներու, տասը գնդակներ արձակուեցան։ Վարչապետը չվնասուեցաւ եւ հանդարտօրէն շարունակելով իր ճառը, յայտարարեց.

— Եթէ մեռնիմ, մեռած պիտի ըլլամ ձեզի համար եւ ի փառս Եգիպտոսի։ Ուրիշ Կամալ Նասըր մը պիտի յաջորդէ ինծի եւ յեղափոխութիւնը պիտի շարունակուի։

Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձերբակալեց խումբ մը կասկածելիներ։ Գլխաւոր ամբաստանեալն է թիթեղագործ մը, Մահմուտ Լաթիֆ, որ խոստովանած է թէ վեց գնդակ արձակեց եւ թէ անդամ է Իսլամ Եղբայրութեան։ Միւսներն ալ բանուորներ կամ պաշտօնեաներ են

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐԱՄԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

[illegible] ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԲՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. (20 հոկտեմբեր).—

Ելմտական նախարարութիւնը նոր հրահանգիր մը հրատարակեց (թիւ 62), իբրեւ յաւելուած թիւ 13 որոշմնագրին որ սահմանուած է պաշտպանելու թրքական դրամին արժէքը։

Այդ զեկոյցին համաձայն, «պլօքէ» կ'ըլլան արտասահման հաստատուած թուրք եւ օտար անձերուն եւ բարոյական անձերուն շարժուն եւ անշարժ գոյքերուն հասոյթները եւ վաճառման փոխարժէքները, ունեցած թրքական դրամը եւ ամէն կարգի պահանջ։

Միայն թէ հինգ հարիւր ոսկիէն պակաս հասոյթներն ու եկամուտները այս պայմանէն զերծ կը մնան։ Իսկ Թուրքիայէն դուրս ապրող անձերուն եւ բարոյական անձերուն «պլօքէ» եղած այն հասոյթներն ու դրամը որ առեւտրական գործառնութեանց արդիւնք են, պիտի փոխադրուին Կեդր. Դրամատուն։ Այս գումարները գործածելու համար նախ պէտք է արտօնութիւն առնել Ելմտական Նախարարութենէն։

Այն անձերը որոնք արտասահման ապրող իրաւական ու բարոյական անձերուն դրամները կամ հասոյթները կը ստանան, պարտաւոր են այդ արժէքները դնել արգելեալ դրամատուն մը, ստացման թուականէն մինչեւ մէկ ամիս։

Կեդր. դրամատան մէջ իրենց անունով հաշուընթաց պիտի բացուի «առեւտրական գործառնութիւններէն գոյացած պլօքէ» անունին տակ։

Թուրքիոյ մէջ «պլօքէ» եղած այս գումարները կարելի է գործածել միայն Ելմտական Նախարարութեան հրամանով, իսկ անոնց տեղ կարելի է ապրանքներ արտածել, բայց դարձեալ նախարարութիւնն է որ զանոնք կը ճշդէ։

(Շար.ը կարդալ Գ. էջ)

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Եղերական մահուան 40ամեակին առթիւ)

1914 Հոկտեմբեր 3ին տարճանակի մէկ հարուածով՝ իր կեանքին վերջ տուաւ Նիկոլ Դուման։ Ծնած 1867ին, ուրեմն հազիւ քառասունըեօթը տարեկան, ընելով թէ՝ չարժեր երկարել կեանք մը, որ իր կարծիքով՝ դարձեր էր այլեւս անօգուտ։ Կեանք մը, սակայն, որ հարուստ, հոյակապ էր եղած ու անսահմանօրէն օգտակար՝ հայ ժողովուրդին։ Ժողովուրդ մը, որմէ ծներ էր Նիկոլ Տէր Յովհաննէսեան եւ որուն ծառայեր էր մինչեւ մահ՝ անայլայլ հաւատարմութեամբ։

Շատ բան կայ ըսելու այդ ծառայութեան մասին, որ եղած է ամբողջական նուիրում մը։ Նիկոլ շատ գործեր կատարած է, որոնցմէ իւրաքանչիւրը դիւցազներգութիւն մըն է։ Բայց հրապարակի վրայ չկայ ցարդ լրիւ պատմութիւնը այդ գործերուն։ Ցան ու ցրիւ տեղեկութիւններ, յուշեր, յօդուածներ՝ կ'երեւին մեր մամուլին մէջ։ Տկար են, սակայն, ատոնք ամէնն ալ, եւ տկար՝ Նիկոլին իրական մեծութիւնը ճշգօրէն պատկերացնելու տեսակէտէն։ Ատոնց կարգը դասենք նաեւ այս պզտիկ գրութիւնը, որ պարզապէս յիշատակի խօսք մըն է(*)։

Դիւրին աշխատանք մը պիտի չըլլայ՝ Նիկոլի գործերուն լրիւ պատկերացումը։ Որչափ ալ ատոնք կարեւոր, պատմականօրէն բախտորոշ եղած են հայութեան համար, այնուամենայնիւ հարկաւոր տըւեալները կը պակսին, որոնցմով միայն պատկերացման աշխատանքը կատարել ընել կարելի պիտի ըլլար։

Նիկոլ Դուման հայ նորագոյն ազատագրական – յեղափոխական շարժման ղեկավարներէն մին էր։ Տարօրինակ թող չթուի, եթէ ըսեմ, որ դատապարտութեան արժանի անփութութիւն մը կայ մեր մէջ՝ մեր իսկ գործիչներու հանդէպ, բայց ոչ այն անփութութիւնը որ յորդանքի, գնահատանքի պակասէն կուգայ սովորաբար։ Այլ, այն անտարբեր վերաբերումը, զոր մենք ցոյց կուտանք՝ մեր Նիկոլ Դումաններու, Գէորգ Չաւուշներու եւ այլոց կեանքին ու գործերուն յիշատակները խնամքով պահպանելու եւ ամբողջացնելու անհրաժեշտութեան հանդէպ.

Անոնք, մեր հսկայակ գործիչները, հերոսութիւններ կատարած են. բայց մենք, ինչպէս եւ ուրիշ շատեր, որ մօտէն վկայ եղած ենք անոնց գործունէութեան, — չենք մտածած, չենք ջանացած՝ գրի առնել, ուշադրութեամբ հետեւիլ անոնց գործերուն։ Ի՞նչ ըրած ենք, օրինակ, ՌՈՍՏՈՄի մասին։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն մին, յեղափոխական պայքարի ուխտեալ առաքեալ մը։ Մարդ մը, որ հոյակապ նկարագիր ու չքեղ միտք ունէր։ Անոր մահէն վերջ անցած են 34 տարիներ, ու ցարդ չգրուեցաւ ստուար հատոր մը, ուր երեւան գար Ռոստոմը իր ամբողջական մեծութեամբ՝ իր գործերով ու պայքարներով։

Տուի յատկապէս Ռոստոմի անունը, որովհետեւ շատ ուշագրաւ նմանութիւն կայ անոր ու Նիկոլ Դումանի միջեւ։ Երկուքն ալ հաւասարապէս կը խորշէին իրենք զիրենք ցուցադրելէ։ Երկուքին համար ալ հաւասարապէս կարեւոր էր գործն ինքնին, զոր կը կատարէին, եւ ոչ երբեք՝ գործին մասին խօսիլը, պատմելը, իրենք իսկ ըլլային խօսող – պատմողը եւ կամ ուրիշներ։

Նիկոլ պարզապէս կը քամահրէր մանաւանդ ամէն զրոյց ու փառաբանանք, որոնք կ'ըլլային իր հասցէին։ Որովհետեւ համեստ էր. եւ համեստութիւնը՝ իր բարոյական էութենէն կուգար։ Հոգեկան բնածին համեստութիւն մը, որուն խորթ ու անարժէք էին՝ փառասիրական տկարութիւնները, դժբախտաբար այնքան յատուկ՝ մարդ – արարածներէն մեծին թէ փոքրին։

Բայց ինչ հուժկու կամք կար այդ համեստ, արտաքինով անպաճոյճ, ժուժկալ ու սակաւապէտ մարդուն մէջ։ Բնութիւնը, զայն այնպէս ստեղծած, տուեր էր անոր նաեւ կամք մը, որ գիտէր յորդիլ վարար գետի մը պէս ու ալեկոծել, քանդել ամէն պատուար ու արգելք։ Կամքը անհատի մը, որ կոչուած էր հրամայելու եւ ծունկի բերելու ընդդիմութիւններ ու խոտոր ձգտումներ։ Կոչեցեալ հրամանատար մը՝ հաւասարապէս՝ ռազմական ձեռնարկներու թէ յեղափոխական գործերու մէջ։ Հրամանատար մը, որ իր պայծառ հեռատեսութեամբ եւ իր զօրաւոր բնազդով կը հասկնար թէ ինչ ընել անհրաժեշտ էր վտանգի մը հանդէպ, որ կը սպառնար հանրութեան, հայ ժողովուրդին։

Կը բաւէ յիշել հոս կայծակնային արագութեամբ կազմակերպուած ինքնապաշտպանութիւնը Բագուի մէջ, հայ-թաթարական ընդհարումներու առեն, երբ քաղաքին ու շրջակայքի հայութիւնը կը գտնուէր բնաջնջումի ահաւոր վտանգին առջեւ։ Նիկոլի կամքին ու վճռականութեան շնորհիւ միայն վերահաս արհաւիրքը փոխուեցաւ յաղթանակի՝ հայութեան համար։

Երբ հարցը կար ժողովուրդի շահերու պաշտպանութեան, հանրօգուտ ձեռնարկի մը կազմակերպման, Նիկոլը՝ հրամանատարի, առաջնորդի իր դերին մէջ, անողոք, մինչեւ իսկ անողորմ կ'ըլլար իր գործակիցներուն հանդէպ։ Ան կը հրամայէր, ու կը պարտադրէր իր կամքը։ Չէր հանդուրժեր թերացումներու, շեղումներու, անպարտաճանաչութեան, վհատութեան։

Խստապահանջ՝ ուրիշներու հանդէպ, Նիկոլ Դուման անողոք էր նախ եւ առաջ՝ իր իսկ հանդէպ։ Կարգապահական բծախնդրութիւններ ունէր ու չէր ներեր ոչ ուրիշներու, ոչ ալ մանաւանդ իր սեփական տկարութիւններուն։ Ընդհ. գործին յաջողութեան համար կը զոհէր անվարան ամէն անհատական կապ ու բարեկամութիւն՝ ով որ ալ ըլլար խնդրոյ առարկան։ Եւ իր բարոյական կատարեալ իրաւունքն էր այդպէս ըլլալու, որովհետեւ իր ամբողջ կեանքը եղած էր աննման զոհողութեանց յորդառատ աղբիւր մը։

Ան կոչուած էր գործի՝ հայ ժողովուրդին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ի սպաս։ Եւ քառորդ դարէ աւելի, ան գործեց անյեղլի հաւատարմութեամբ, երբեք չակընկալելով վարձատրութիւն կամ գովք ու երախտիք։ Անոր ծառայութիւնը՝ ուխտեալի մը նուիրումն էր, որ չէր ճանչնար վարանում ու յուսախաբութիւն։

Երբ, սակայն, հասկցաւ ուխտեալը որ ինք այլեւս ֆիզիքապէս քայքայուած՝ անկարող պիտի ըլլայ շարունակելու իր ծառայութիւնը, վճռականօրէն վերջ տըւաւ իր կեանքին, զայն անօգուտ գտնելով։ Իրեն յատուկ պայծառատեսութեամբ հասկնալէ վերջ թէ անբուժելի դարձած են իր թոքախտն ու յօդացաւը (երկու հիւանդութիւններ, որոնք հետեւանքն էին իր չարքաշ տքնութեանց ու զրկանքներուն՝ լեռներու բուքուբորանին ու կռիւներու թոհուբոհին մէջ) — կը նախընտրէ քաշուիլ առյաւէտ, բեռ չըլլալու համար իր շրջապատին։ Կամքն ու կորովը, որ ան ունեցած էր կեանքի ամբողջ ընթացքին, վերջին անգամ մըն ալ երեւան բերելով՝ տարճանակը կ'ուղղէ ինքն իր դէմ։

Եղերական զուգադիպութեամբ մը, Նիկոլի ինքնասպանութիւնը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն բախտորոշ օրերուն, երբ կ'որոտային թնդանօթները գերմանական ու աւստրօ-հունգարական ճակատներուն վրայ եւ Թուրքիան ալ կը պատրաստուէր կռուի մէջ մտնելու։ Թրքահայութեան գլխուն ահաւոր վտանգի մը սեւ ամպերը կը կուտակուէին։ Ծանրօրէն վըտովիչ շրջան մը՝ մեր ժողովուրդին եւ անոր պատասխանատու ղեկավարներուն համար։ Նիկոլ Դումանի նման ղեկավարի մը, հեռատես առաջնորդի մը, վճռական քայլերու արագ հրամանատարի մը գերագոյն անհրաժեշտութիւնը կար ճիշդ այդ ժամանակաշրջանին։ Երբ Նիկոլն ալ տակաւին քառասունեօթ տարեկան էր միայն, այսինքն՝ տակաւին փարթամ ու ստեղծագործող պիտի ըլլային՝ իր ռազմավարական տաղանդն ու կազմակերպչական կարողութիւնները

Բախտը դաւաճանեց Նիկոլ Դումանին, դաւաճանեց նաեւ հայութեան։

Վ. ՎԱԼԱԴԻԱՆ

(*) Նիկոլ Դումանի մահուան 15ամեակին առթիւ, մեր հանգուցեալ ընկերներէն Յովակ Ստեփանեան Հայրենիք ամսագրի մէջ (1930ի 6 յաջորդական թիւերուն՝ փետրուարէն սկսեալ) հրատարակեց բաւական ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը։ Մանրակրկիտ ըլլալով հանդերձ, այդ աշխատութիւնը դժբախտաբար, թերիներ ունի, որոնց պատճառով աղօտ կը մնայ Նիկոլին պատկերը։

ՏԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԲԱԺՆԵՐ ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը Անտրէ Փիէռ կը փորձէ լուսաբանել այս հարցը, մասնաւոր յօդուածով մը։

Ընդհանրապէս ամէն տարի մարտ ամսուն, գիտական եւ գրական աշխարհը կը սպասէր մեծ դէպքի մը—Սթալինի մրցանակներու ծանուցման։ Մրցանակաւորին, — լաուրիատ — փառքին կ'ընկերանար պզտիկ հարստութիւն մը 25 հազարէն 100 հազար րուպլի։ Արդ 1952էն ի վեր որեւէ բաշխում տեղի չէ ունեցած։ Ինչո՞ւ։ Որ եւ է բացատրութիւն չտրուեցաւ վերէն, որով մարդիկ սկսան ենթադրութիւններ ընել։

Հաւանական է որ մրցանակաւորներու ցանկը պատրաստ էր 1953ի Մարտի սկիզբը։ Եւ Սթալինի մահը եւ թաղումը, նոր կառավարութեան կազմութիւնը խանգարեցին բաշխումը։ Սակայն ամիսները սահեցան եւ մինչեւ 1953ի վերջը չխօսուեցաւ այդ մասին։ 1954ին Փետրուարի ըսկիզբը, ըսուեցաւ թէ Սթալինի մրցանակի յանձնախումբը ժողով պիտի գումարէր, ինչպէս անցեալին, ուսումնասիրելու համար մրցանակի թեկնածուները։ «Լիթերատուռնայա Կազեթա»ն Փետրուար վեցին կը յայտարարէր թէ գրական եւ գիտական մրցանակներու յանձնախումբին լիակատար նիստը տեղի ունեցած էր նախորդ օրը նախագահութեամբ Նիքոլա Թիխոնովի։ Յետոյ մշակոյթի նախարարութեան օրկանը, «Սովիէթսկայա Կուլտուրան», կը հրատարակէր զանազան կազմակերպութեանց կողմէ քննութեան ղրկուած գործերը։ Կ'ենթադրուէր թէ մրցանակներ պիտի բաշխուէին անոնց մէջ։ Մարտը անցաւ, նմանապէս միւս ամիսները եւ ոչ ոք խօսք ըրաւ այդ մասին։ Թերթերը եւ գրական պարբերաթերթերը բոլորովին կլանուած էին խորհրդային գրագէտներու մեծ համագումարին պատրաստութեամբ որ նախորդէն քսան տարի ետք պիտի գումարուէր։

Այն յանձնախումբերը, որ ուղղակի նախարարական խորհուրդին եւ կուսակցութեան թեւին տակ կը գտնուին, պէտք էր նոր հրահանգներ ստացած ըլլային Կրեմլինէն, եւ տարօրինակ է որ չյայտնեցին ոչ դժբախտ թեկնածուներուն, ոչ ալ հանրութեան։ Արդեօք պէտք է եզրակացնել թէ Մալենկովի նոր կառավարութիւնը որոշած է ջնջե՞լ բուն «Սթալինեան» կնիք կրող հաստատութիւնները։ Արդեօք փորձով տեսան — թէեւ ուշ — թէ պետական մեկենասը աւելի վնասակար էր գրականութեան, գիտութեան եւ արուեստի յառաջդիմութեան համար։ Կամ ուզեցին հիմնապէս ջնջելով մրցանակները, խուսափիլ [illegible] անցեալի [illegible] դէպքերէն — հրապարակաւ դատապարտելով քննիչ յանձնախումբը եւ հոն առ–

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Զ.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԸ

Վերջին յարկը Դալար Տանիքն է, ծաղիկներով ու մշտադալար տունկերով զարդարուած։ Ամրան եղանակին ամէն տեսակ հաւաքոյթներ տեղի կ'ունենան հոն, նոյնիսկ թատերական ներկայացումներ, որոնց համար բեմ մըն ալ յարդարուած է։

«Յուսաբեր»ի շէնքին մաս կազմող, բայց առանձին մուտքով կան բնակութեան յատկացուած վարձու յարկաբաժիններ։

Հայ համայնքն է կառուցած այս շքեղ շէնքը։ Նուիրատուներ կան, եւ ոչ թէ բաժնետէրեր։

Ճարտարապետը, Գ. Շիրինեան, ոչ միայն ձրիօրէն աշխատած է, այլ եւ մասնակցած ծախքերուն։ Հոյակապ է իր կառուցած շէնքը։

Արդիական ոճով շինուած, ան կը ցցէ իր հասակը Գահիրէի կապոյտ երկինքին ի վեր, գեղակերտ ու տպաւորիչ իր ճակատով։ Գլուխը՝ արաբերէն, երկու կողքերուն՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն մեծատառ կ'երեւի «Յուսաբեր»ը, ընթեռնելի քանի մը հարիւր քայլ հեռուէն։

Սակայն, շէնքը շէնք ընողը ոչ պատերն են եւ ոչ ալ ձեղունը, այլ անոնց մէջի պարապը, կ'ըսէ չին փիլիսոփան՝ Լաօ–Ձը։ Այո, այդ պարապութիւնը լեցնող շունչը, հոն սաւառնող մտածումը։ «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ կը բնակին եւ մէկը, եւ միւսը։

Այդ մեծ մտածումը հայ ժողովուրդի տեւականութիւնն է, այդ մեծ շունչը՝ անոր մշակոյթն է կենսաւէտ ու կազդուրիչ։ Անոնք կը բնակին, կը սաւառնին ամէն յարկի վրայ, իւրաքանչիւր սրահի ու սենեակի մէջ, ուր կը հաւաքուին Հայեր, ամէն տարիքէ ու ամէն դասակարգէ, եւ կը վիճին, կը մտածեն ծրագիրներ կը յղանան։ Անոնք հայերէն կը վիճին, հայերէն կը մտածեն, հայերէն կը գործեն, իբրեւ ներկայացուցիչները, իբրեւ պահակները, իբրեւ արժանաւոր ժառանգորդները հայկ. մշակոյթին։

Ժամը չորսին կը մօտենայ եւ մենք դեռ կը շաղակրատենք սենեակէ սենեակ պտըտելով։ Վերջապէս ճիշդ ժամը չորսին կ'երթանք առնել Ֆրանսացի մեր հիւրերը եւ կ'ուղղուինք մարզադաշտ, Նեղոսի ափին։

Բերնէ բերան լեցուն է ան։ Առաջին կարգի վրայ տեղ կուտան միզի։ Երեք Ֆրանսացիները ուշադրութեամբ կը հետեւին մարզական խաղերուն։ Քանի մը հարիւր հայ մարզիկներ, ամէն տարիքի ու սեռի, կը տողանցեն, առանձին խումբերով եւ յատուկ համազգեստներով։ Նըւագախումբը կ'առաջնորդէ զանոնք։

Յետոյ կուգան բուն մարզական խաղերը, արագութեան եւ հեռաւորութեան վազքեր, գունդ եւ սկաւառակ նետել, գրօշարշաւ, մէկ քայլ, երեք քայլ եւ բարձրութիւն ցատկել։

Աչք մը կը նետեմ ձեռքիս յայտագրին վրայ։ Եգիպտահայ մարզական մրցանիշներ։ Զիս ամէնէն աւելի կը հետաքրքրեն հարիւր մեթր վազք եւ մէկ քայլ հեռաւորութիւն ցատկել։ Կը կարդամ առաջինին համար 11 երկվր., երկրորդին՝ 7 մ. 10։ Հրաշալի, աւելի քան պատուաբեր։ Ֆրանսայի մէջ տասնեակներով չեն այդ մրցանիշներուն հասնողները։

Մերթ ընդ մերթ, քովնտի ակնարկ մը կը նետեմ Համբու ընկերներուս, Պ. Գալարին մանաւանդ։

Ոչ մէկ յոգնութեան կամ ձանձրոյթի նշան։ Երկու ժամ է նստած ենք հոն։

Կը մօտենամ Պ. Գալարին։

— Եթէ կ'ուզէք, մեկնինք ...

— Հոս շատ լաւ եմ, ձգէ զիս հանգիստ...

Իմ կողմս անգամ չի նայիր։ Երկու սեռէ փոքրիկներ, համաչափ պատկերներ կը գծեն դաշտին վրայ, մեծ վարպետութեամբ։

Մնացինք մինչեւ վերջը։ Հիացական խօսքեր երեք հիւրերու շրթներուն։

— Գահիրէ՞ պիտի գայի ու տեսնէի այս բաները, շնորհք ու առողջութիւն կը բուրէ ձեր մատաղ սերունդը։ Կամաց կամաց կը հասկնանք ձեր տեւականութեան գաղտնիքը, առողջ է ձեր ցեղը, Փիզիքապէս, բարոյապէս, հոգեպէս։

Պ. Գալարն է խօսողը։ Նոյնքան խանդավառուած են Տիկին Գալար եւ Մարսել։

Հրաշալի է Գահիրէ իրիկունը։ Զով է արդէն ու մութը իջնելու վրայ։ Կը բաժնուինք իրարմէ. հանգստանալու իրաւունք ունինք բոլորս ալ։ Գահիրէի մեր առաջին օրը կը վերջանայ ահա գեղեցկօրէն։ 11 Ապրիլ 1954...

Ծաղկազարդ է այսօր։
Ծաղկազարդ նաեւ հոգիիս մէջ։

Է.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Չեմ կրնար ըսել, թէ ե՞րբ քնացայ, բայց գիտեմ, թէ ճիշդ ժամը վեցին արթնցայ... Զգուշութեամբ կը հագուիմ։ Ձայն ձուն չկայ։ Ոտքիս մատներուն վրայ դուրս կ'ելլեմ. Ոչ ոք աստիճաններուն վրայ, դալիճներուն ու պատշգամներուն մէջ։

Այս ժամուն փնտռածս ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ գաւաթ մը սուրճ։ Բայց ո՞ւր գտնել զայն հիմա, խորունկ քունի մէջ կորսուած այս հսկայ շէնքին մէջ։

Գոց է խմբագրատան դուռը։ Քանի մը անգամ կ'ելլեմ կ'իջնեմ յարկերը։ Վերջապէս կը հանդիպիմ ծերունազարդ եւ բարի Պ. Եաղուպեանին։ Կը զարմանայ, թէ ինչու ոտքի եմ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(10) (Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մայրաքաղաքին՝ Պուէնոս Այրէսի հարաւը կը գտնուի Ֆլորէս հայաշատ արուարձանը, ուր կը գտնուին 2500 Հայեր, գաղթած Կիլիկիայէն եւ Անատոլուի շրջաններէն: Թաղեցիները 1928ին հիմնեցին «Կրթասիրաց միութիւն» անունով դպրոց մը որ յետոյ կոչուեցաւ «Արծրունեան» եւ մինչեւ այսօր կը շարունակուի: 1945ին դպրոցին կից բարձրացաւ Վարագայ Ս. Խաչ Հայոց եկեղեցին: Տաճարին քով շինուած է Տէր եւ Տիկին Յովհ. Տիարպէքիրեանի նուէրով մանկապարտէզը: Դպրոցը ունի վեց դասարան: Կը յաճախեն հարիւր տղաք եւ աղջիկներ: Հայերը բարեկեցիկ են եւ բոլորն ալ տունի տէր:

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ որ Եգիպտոսէն Պէյրութ գացած են հոկտ. 21ին « Համազգային » ընկերութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է ճեմարանի պարտէզին մէջ: Ներկայ եղած են Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, Պաթանեան գերապայծառ, պատուելիներ Ե. Քասունի եւ Կ. Թիլքեան, ինչպէս հայ երեսփոխաններ Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տիգրան Թոսպաթ, ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչներ, դպրոցներու տնօրէններ եւն.: Բացումը կատարած է Համազգայինի կեդր. վարչութեան նախագահ Յ. Տէրմէլքոնեան: Առաջնորդը բացատրած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ զոյգ գաղութներուն կրթ. գործին զարկ տալու անհրաժեշտութիւնը եւ կրթական Հիմնարկութեան կատարած դերը: Կարօ Սասունի խօսած է ճեմարանի կատարած դերի մասին: Պ. Հէրի Քարեան յիշեցնելէ ետք Կրթ. Հիմնարկութեան կազմութեան պարագաները, խոստացած է շարունակել կրթանուէր գործը:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ երկու դասեր կը տրուին Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Ուէյն համալսարանին մէջ: Առաջինը տարրական դասընթացք մըն է անոնց համար որ բնաւ հայերէն չեն գիտեր: Պիտի սորվին մօտ 750 գործածական հայերէն բառեր : Երկրորդը ուրուագիծ մըն է հայ մշակոյթի: Այս դասաւանդութիւնը կը կատարուի անգլերէն լեզուով եւ հայերէն գիտնալը պայման չէ: Դասատու նշանակուած է Պ. Եդուարդ Ս. Թովմասեան :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հայ գաղթականներուն համար Քահանայապետական յանձնախումբը կարեւոր օժանդակութիւն մը ըրած է: Լուս. Հայոց առաջնորդարանի միջոցով բաժնած է հարիւր տակառ փոշի կաթ եւ 50 տակառ պանիր: Իսկ հայ կաթոլիկէ պատրիարքարանի միջոցով բաժնուած է երեսուն տակառ կաթ եւ 34 սնտուկ պանիր: Լուսաւորչական համայնքէն Քահանայապետական յանձնախումբի կողմէ 307 ընտանիքներ նպաստաւորած են (1257 անձ), իսկ կաթոլիկ համայնքէն 115 ընտանիք (600 անձ):

Կ. ՊՈԼՍՈՅ նախկին պատր. տեղապահ Արսլանեան արք. Երեւանի եւ Էջմիածնի գրադարաններուն եւ թանգարաններուն կտակած է իր թանկարժէք գրադարանը, արծաթէ եւ պղինձէ հին դրամներու հաւաքածոն եւ եկեղեցական արժէքաւոր գոյքեր: Կտակին գործադրութեան վերջնական ձեւակերպութիւնները լրացած ըլլալով գրքերն ու գոյքերը ղրկուած են Հայաստան կը գրէ Սոֆիայի « Երեւան»ը: Գիրքերուն թիւը կը հասնի երեք հազարի: Դրամներու հաւաքածոն կը բաղկանայ երկու հարիւրէն մինչեւ երկու հազար տարուան հնութեամբ հելլենական, բիւզանդական, հայկական եւ օսմանեան դրամներէ, 760 կտոր: Գիրքերուն եւ գոյքերուն նուազագոյն արժէքը գնահատուած է 13.000 թրքական ոսկի : Ասլանեան արք.ի աղջիկը իր կողմէ արծաթագլուխ ասա մը նուէր ղրկած է Էջմիածին, որու վրայ կայ Էջմիածնի տաճարին նկարը:

ԾԱՆՕԹ ԲԱՆԱՍԷՐ Յ. Քիւրտեան իր տան սանդուղներէն վար իյնալով կոտրած է ձախ դաստակը :Արագ ապաքինում կը մաղթենք :

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ Դաշնակցութեան նոր ուխտ մը կազմուած է Փիցպըրկի մէջ (Մ. Նահանգներ) «Շանթ» անունով : Այս խումբին կ'անդամակցին տասնըմէկ երիտասարդներ, որոնց վրայ շուտով պիտի աւելնան վեց հոգի եւս: Ուխտի կազմութիւնը եւ նորավեր անդամներու երդման արարողութիւնը տեղի ունեցած է խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

ՀԱՅ ԵՐԿՈՒՈՐԵԱԿ մը 17 ամսու, Անէթ եւ Ճինէթ Խաչատուրեան, Հոլիվուտի մէջ առաջնութիւն շահած է: Ամէն տարի 300 երկուորեակ զոյգերու մրցում տեղի կ'ունենայ: Հայ երկուորեակները մրցանակ ստացած են իրենց գեղեցկութեան համար:

ԾՆՐԱԿԱՊԻ ՇՔԱՆՇԱՆԸ

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, Մեծն Բրիտանիա երկու հոգի միայն պարգեւատրեց ծնրակապի շքանշանով :

Ինչպէս Ֆրանսայի մէջ Լեգէոնի շքանշանը, նոյնպէս եւ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ գնահատանքի ամենաբարձր չափանիշը նկատուած է Ծնրակապի շքանշանը :

Պատերազմէն ետք, առաջին այդ պատուանշանը ստացաւ Չըրչիլ, «Սըր» տիտղոսով :

Բ. Բախտաւորը եղաւ Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն, որ իր կարգին այժմ կը կոչուի Սըր Էնթընի Իտըն :

Ծնրակապի շքանշանը ունի մօտաւորապէս չորս դարու հնութիւն մը:

Էտուըրտ Գ. թագաւորը Ուինտզըրի պալատին մէջ սարքուած պարահանդէսի մը ընթացքին երբ կը պարէր գեղանի կոմսուհի Սալըզպըրիի հետ, յանկարծ իր սիրականին ծնրակապը կը քակուի ու կ'իյնայ վար: Մաղ մնաց որ զուլպան ալ իյնար :

Թագաւորը, արքայավայել կնամեծարութեամբ մը, խակոյն կը վերցնէ ծնրակապը եւ վայելուչ շարժումով մը կը դնէ տեղը զայն սիրականին սրունքին վրայ :

Ներկայ պալատականներուն զարմացկոտ եւ քիչ մըն ալ արհամարհալից ակնարկներուն վեհապետը կը պատասխանէ հետեւեալ խօսքերով :— « Անիծեալ ըլլայ ան որ գէշ բան կ'անցընէ մտքէն: Պիտի գայ ժամանակ մը, ուր մարդիկ մեծաւոր հպարտութեամբ մը պիտի ուզեն կրել այս ծնրակապը իրենց լամբակին վրայ »:

Արդարեւ, այդ օրէն ի վեր, Ծնրակապի շքանշանը դարձած է արժանիքի եւ մեծութեան խորհրդանիշը :

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

★

Փարիզէն երկար բացակայութեան պատճառով, լոյս չտեսան ՀԱՅ – ԲՈՅԺի 1954 տարուան թիւերը: Մամուլին յանձնուած է բացառիկ թիւ մը, 40 էջ, իր քսանամեակին առթիւ (1934 Հոկտեմբեր, 1954 Հոկտեմբեր), սովորականէն տարբեր բովանդակութեամբ, առաւելապէս գրական, որ նուէր պիտի ղրկուի, Դեկտեմբեր ամսուան մէջ, բոլոր անոնց որ վճարած են իրենց բաժնեգինը: Անոնք որ վճարած են իրենց բաժնեգինը 1954 տարուան համար, փոխարէն պիտի ստանան 1955 տարուան թիւերը, Յունուարէն ըսկսեալ, առաւել բացառիկ թիւը ձրի :

1955 Յունուարէն սկսեալ ՀԱՅ – ԲՈՅԺ լոյս պիտի տեսնէ, ըստ առաջնոյն, 24 էջ եւ կանոնաւորաբար ամէն ամիս :

Կարգադրութիւններ ըրած ենք դիւրացնելու համար բաժանորդագրութիւնը Արեւելքի մէջ, այնպէս որ կը յուսանք թէ բաժանորդներն ալ նոյնքան կանոնաւոր պիտի շարժին իրենց պարտաւորութեանց մէջ: Բաժանորդներ կան, Ֆրանսայի մէջ կամ արտասահման, որոնք յետնեալ պարտքեր ունին տակաւին: Նամակով պիտի հրաւիրենք վճարելու իրենց պարտքերը, որպէսզի ստանան բացառիկ թիւը: Պիտի աշխատինք մաքրել եւ փակել տալ բոլոր հին հաշիւները: Գալ տարուընէ սկսեալ՝ ամէն բաժանորդագրութիւն կանխիկ :

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ ժողովրդական, սիրուած, գնահատուած, օգտաշատ թերթ մըն է, հայ տուներու մտերիմ: Տարածեցէք ՀԱՅ ԲՈՅԺը, բարի գործ մը կատարած կ'ըլլաք: Տարեկան բաժնեգինը 1955 Յունուարէն սկսեալ 900 Ֆրանք, արտասահման 1000 Ֆրանք :

Մինչեւ որ լրանան կարգադրութիւնները՝ առանձին խմբագրատուն, տպարան, շէք - փոստալ ունենալու համար, կը խնդրուի ամէն թղթակցութիւն ու վճարում կատարել հետեւեալ հասցէով, առժամաբար :—

Ch. Nartouny, Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Վախճանեցաւ Գէորգ քհնյ. Դաւիթեան, որուն յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, բնիկ Ուռհայեցի էր, ծնած 1871ին: Քահանայ ձեռնադրուած է 1907ին եւ 14 տարի պաշտօնավարած է Զարլու եւ Մալաթիա: Արտաքսումէն ետք, 1924ին անցած է Լիոն : Չորս տարի ալ հոն պաշտօնավարելէ վերջ, Փարիզ գալով, նշանակուած էր հոգեւոր հովիւ Ալֆորվիլի: Սիրուած էր գաղութէն իր բարեհոգի բնաւորութեամբ եւ անձնուիրութեամբ :

նելով տրուած մրցանակները անհատներու կամ անարժան գործերու :

« Լիթերաթուռնայա Կազեթա»ն իր յուլիս 31ի թիւին մէջ կը յայտնէ թէ բարենորոգում մը տեղի պիտի ունենայ Ստալինեան կալմակերպութեան օրէնքներուն մէջ: Եւ կը գրէ — «Բազմաթիւ գիրքերու տրուած տարեկան մրցանակը միշտ օգտակար եղած չէ մեր գրականութեան զարգացման: Ընդհակառակն, բազմաթիւ պարագաներու մէջ, յանգած է գործի որակին անկումին»: Թերթը կ'ակնարկէ այն խրախուսումին որ կը տրւէ գրական շրջանակներու եւ գրական պարբերաթերթերու մէջ, այն վտանգաւոր մթնոլորտին ուր կը ստեղծուի մրցանակի բաշխման առթիւ, «առաջարկելի» եւ «պաշտպանութեան» շարժումներուն: Կ'աւելցնէ նաեւ «որքան պակաւոր գործեր կան, բանաստեղծութիւն, արձակ թէ թատերական չէին կարդացուեր մէկ երկու տարի ետք, կամ պիտի դադրէին ներկայացուելէ: Անոնք չկրցան դիմանալ ժամանակի փորձութեան, մինչեւ իսկ շատ կարճ: Մէջտեղ ելաւ յանկարծ որ հարցերը այժմէական չէին, կնճիռները չինծու էին եւ վերջապէս գեղարուեստական տեսակէտով շատ տկար էին: Քննադատը կ'եզրակացնէ « Գրողներու միութիւնը պէտք էր որ դիմում կատարէր կառավարութեան, վերաքննութեան ենթարկելու համար Ստալինի մրցանակը, որպէսզի երեք կամ հինգ տարին անգամ մը տրուէր » :

Կրնայ ըլլալ որ հարցը ծեծուէր նոյեմբերի համագումարին մէջ: Քննադատութիւնը բաւական հիմնաւոր է եւ յայտնի է որ 1951ին եւ 1952ին քննիչ դատաւորները դժուարութիւն ունեցան պատկերաւոր արժէքաւոր գործեր, մանաւանդ թատրերգութեան մէջ, որ [illegible] ծանր տագնապ մը կ'անցընէ: Հրաժարելով ամէն տարի բազմաթիւ մրցանակներէ, պիտի մաքրէին գրական եւ գեղարուեստական շրջանակները եւ աւելի առիթ պիտի ունենային արժէքաւոր գործեր մէջտեղ հանելու :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԵՏՔԸ...

●

— Եկուր հետս քաղաք Ադոլֆ, կ'առաջարկեմ ես, այլեւս ի՞նչ իմաստ ունի հոս նստիլը .

Ան չուզեր: Դուրսէն կը լսուի շան հաջոցը: Կինը կ'անցնի պարտէզի դուռնէն :

— Ի՞նչ է, կ'ուզէ նորէն հո՞ս գալ, կը հարցնեմ ես :

Ան գլուխովը հաստատական նշան կ'ընէ: Այլեւս ոչինչ կը հարցնեմ: Ինքն է որ պէտք է կարգադրէ խնդիրը :

— Իրապէս, լաւ կ'ընէիր՝ եթէ հետս գայիր :

— Ետեւս, յետոյ, Էրնստ :

— Գոնէ սիգար մը վառէ :

Արկղը առջեւը կը հրեմ ու կը սպասեմ՝ մինչեւ հատ մը կ'առնէ: Ապա ձեռքս իրեն կ'երկարեմ :

— Դարձեալ կ'այցելեմ քեզի, Ադոլֆ:

Կ'ընկերանայ ինծի մինչեւ բակին դուռը: Կ'երթամ ու քիչ ետքը ետ կը նայիմ: Տակաւին կեցած է ցանկապատին մօտ, ու իր ետին նորէն իրիկուան մութն է, ինչպէս այն ատեն, երբ իջաւ կառաշարէն ու հեռացաւ մենէ : Իրապէս պէտք է որ Ադոլֆ մեզի հետ մնար: Այժմ ան մինակ է ու դժբախտ, եւ մենք անկարող ենք օգնել իրեն՝ որքան ալ բուռն ըլլար մեր փափաքը: Ահ, ռազմաճակատին վրայ ատիկա շատ աւելի պարզ էր... Միայն թէ մարդ ողջ մնար, իսկ մնացածը — տանելի էր :

*

Տուն երթալու տրամադրութիւն չունիմ, վասնզի չեմ ուզեր հիմա մինակ ըլլալ: Եթէ Ադոլֆ Բեթկէին կարող էր նման բան մը պատահիլ, ապա ուրեմն մենէ ոչ ոք ապահով չէ վտանգէ .

Կը փնտռեմ միւս ընկերներս ու կը գտնեմ զիրենք Կոնէրմանի պարեջրատան առջեւ. կը հասնիմ ճիշդ այն պահուն, երբ անոնք տօնելէ ետք Վալենտինի ծննդեան տարեդարձը՝ կը պատրաստուէին պտոյտի երթալ, տաքցած գանկերնին զովացնելու համար: Կը միանամ իրենց

Կը դիմենք դէպի կայարանի հրապարակը, ուր քանի մը լապտերներ աղօտ լոյս կը սփռեն ,եւ ամբողջ տարածութիւնը թաղուած է կիսամութի մէջ: Հասարակաց [illegible] կը փայլի: Նըստարաններէն մէկուն վրայ աղօտ կերպով ճերմակագոյն բան մը կ'երեւայ:

— Կին մը, կ'ըսէ Տիաջէն ելեկտրականացած .

Վարանոտ դէպի այն կողմը կը նայինք: Թուփերու մութին մէջ տարտամ կերպով [illegible] բան մը ունի, ճիշդ այն պատճառով որ ատկէ զատ կնոջմէ ուրիշ ոչինչ կը տեսնուի:

— Կ'ուզէ՞ք մօտենանք իրեն, կը հարցնէ Վիլլի:

— Ես զայն տարեդարձիդ առթիւ քեզի կը նուիրեմ, Վալենտին, կ'ըսէ Տիաջէն:

Ան կարգի կը բերէ իր համազգեստը եւ կը քալէ: Ամէնքս ալ լարուած անոր ետեւէն կը նայինք: Հասնելով նստարանին, Տիաջէն բոլորովին մօտէն կը հակի դէպի կինը:

— Վայ անիծուած, վայրկեան մը իսկ չի կորսնցներ, կը չչնչէ Վիլլի:

Սակայն Տիաջէն նորէն կը շտկուի եւ փութով ետ կուգայ: Մենք բարձրաձայն կը ծաղրենք զինքը: Ան կը կանչէ մեզ.

— Հոս եկէք, կինը տեղէն չի շարժիր:

Կը հետեւինք անոր: Նստարանին անկիւնը կծկուած է նիհար կնիկ մը բաց-մոխրագոյն վերարկուով: Գլուխը քիչ մը ետ ինկած՝ ուսերուն կախուած է. կարծես կը քնանայ: Վիլլի կը վառէ գրպանի լապտերը:

— Բայց ասիկա պառաւ մըն է, կը բացագանչէ ան եւ կը ցուցնէ կնոջ գլխարկին տակէն դուրս ինկած ճերմակ մազերը: Ապա կը ծռի եւ մօտէն կը լուսաւորէ դէմքը.

Վիլլի այլեւս պէտք չունի մեզի ոչինչ բսելու. ամէնքս ալ այժմ կը տեսնենք ,թէ եղած ինչ է, վասնզի դէմքի այդ արտայայտութիւնը մեզի շատ լաւ ծանօթ է: Կինը մեռած է:

Վիլլի կը թօթուէ գլուխը ու կը դառնայ դիակին շուրջը:

— Ոչ մէկ վէրք, կ'ըսէ ան:

Ակամայ մենք ալ վէրք կը փնտռենք, վասնզի ասիկա այլեւս վարժութիւն եղած է մեզի: Տարօրինակ է տեսնել մեռած մարդ մը, որուն ամբողջ մարմինը ոչ մէկ վնասուած տեղ ունենայ: Կ'որոշենք զայն մօտակայ հիւանդանոցը փոխադրել: Այդպէս ուշ ատեն անկարելի է կառք ճարել, այդ պատճառով ալ ստիպուած ենք մենք տանիլ: Ես կ'ուզեմ բռնել կնոջ ոտքերէն. Վիլլի դիս մէկդի կը հրէ :

— Զգէ, կը գոչէ ան ու գլուխը թեւին տակ կ'առնէ, արդէն այնքան թեթեւ է...

Մենք կ'երթանք ծառերու մէջէն, Ես ձեռքի պզտիկ պայուսակ մը բռնած եմ, որ նստարանին առջեւ գետինը ինկած էր ու կնոջը կը պատկանէր: Երբ կ'անցնինք լապտերի մը մօտէն, կը տեսնենք որ մեռածին գլուխը, փոքրիկ սեւ գլխարկով, կախուեր է չուանի նման բարակ վիզէն ու կը ճօճի: Գորշ մազերը հովէն կը ծածանին: Վիլլի կը բռնէ կնոջ գլուխը, որ գրեթէ կ'անհետանայ անոր խոշոր թաթին մէջ :

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԺԱՄԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՐՍ ՄԷՆԴԷՍԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, Չըրչիլ մերժեց Մոսկուայի առաջարկը: «Երբ դեռ չեն վաւերացուած արեւմտեան Եւրոպայի վերաբերեալ համաձայնութիւնները, կը կարծեմ թէ ժամանակը չէ Չորսերու խորհրդաժողով մը գումարելու»:

ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ ահագին աւերներ գործեցին Նափոլիի շրջանին մէջ, Սալերնօ: Գետինը սահեցաւ, բազմաթիւ տուներ փլան եւ ժողովուրդը խուճապի մատնուեցաւ: Առաջին տեղեկութեանց համաձայն մեռած են 275 հոգի, անհետացած՝ 120, վիրաւորուած՝ հարիւրաւորներ: Անպատսպար կը մնան հինգ հազար գիւղացիներ: Նոյն պատճառով խանգարուեցան Թրիէսթէի վերադրաւման առթիւ սարքուած խրախճանքները:

ԻՐԱՆԻ մէջ կատարուած ղանդուածային ձերբակալութեանց եւ արձակուած մահավճիռներուն դէմ բողոքագիր մը ուղղեցին Ֆրանսացի ականաւոր անձեր, ինչպէս եւ Ֆրանսայի պարսիկ ուսանողները:

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ընկերակցութիւնը առջի օր ճեղան մը սարքած էր ի պատիւ Փարիզի արքեպիսկոպոսին՝ Կարդինալ Ֆելթէնի: Հրաւիրուած էր նաեւ Ցառաջի խմբագրութիւնը: Կարդինալը այս առթիւ ըսաւ թէ 90 բանուոր քահանաներէն 40ը տակաւին չեն համակերպած նոր կանոնալրին, որ կը սահմանափակէ բանուորական աշխատանքի ժամերը:

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին մէջ կը գտնուի Համայնավար անդամը, Խալէտ Պէկթաշ:

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը բացաւ անգլիական առաջին տօնավաճառը որ միեւնոյն ատեն Պաղտատի առաջին տօնավաճառն է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռատիօն ուժգնօրէն դատապարտեց Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները, պնդելով թէ կը հակասեն 1944ի Ֆրանքօ-խորհրդային դաշնագրին, թէ կը պատակեն Եւրոպան, «վտանգաւոր ճամբու մը մէջ դնելով Ֆրանսան եւ Անգլիան»:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի նոր պայթումներ տեղի ունեցած են Խ. Միութեան մէջ, համաձայն ամերիկ. աղբիւրներու: Կը կարծուի թէ ջրածին ռումբեր են որ կը փորձուին:

THÉ DANSANT

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլայ 7 Նոյ. կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, պարանցիկ թէյասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Փերաշի եռեւը, Ֆուայէ Փերաշ: Առնել 8: 26: 12 եւ 4 թիւ հանրակառքը:

Համեղի անակնկալներ եւ հետաքրքրական մրցումներ: Ծոխ ու մատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արինրու տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի վեց մարտ, 1955, կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յովհաննէս Երանեանէ հազար Ֆր., իր եղբօր կնոջ՝ Տիկին Մառի Երանեանի մահուան առթիւ: Տիկ. Վարդուհի Շիրինեանէ հազար Ֆրանք:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ - Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ճիշդ 15·30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Հաւաքատեղի՝ Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ, Գիվեր:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի: Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ «Արշակ Չօպանեանի կեանքն ու գրականութիւնը»:

Դասախօսութիւնը՝ Ազգային Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. «ՐԱՖՖԻ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին Քաֆէ տը լա Մէռի, Աէն Սիւլփիս:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պարտիւ Կլոպի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Պ. Ա. ՃԻՆՃԻԵԱՆ: Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները Արփինէ, Գրիգոր եւ Տիգրան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՂԻՇԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այցելութիւն իր թարմ շիրիմին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շիմշիրեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Փամանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի նորոգ հանգուցեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԻԲՐՈՆ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ համար:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Շաթօ տը Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու:

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

■

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Այրի Տիկին Լեւոն Մանթաշեւ եւ պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԹԱՇԵՒԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը 14·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն):

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Օր. ԾՈՎԻԿ Ե. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Պ. ՕՀԱՆ ԳԱԼՊԵԱՆ

Նշանուած

Գահիրէ, 22 Հոկտ. 1954 Լոնտոն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ոսկերիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկերիչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ զաւկին՝ ողբացեալ

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 31 Հոկտ. Փարիզի Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Օծման 50րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որպէսզի խուռներամ փութան եկեղեցի, իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար մեծ բարերարի անմահ յիշատակին:

(Դիւան հոգաբարձութեան)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * VENDREDI 29 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7509 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2920

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԵՒՐՈՊԱՆ

Հոկտ. 23ին ստորագրուած համաձայնութեանց գլխաւոր արժանիքը այն է որ, պիտի ծառայէ փոխադարձ վստահութեան եւ շինարար աշխատանքի շրջան մը բանալու։

Անշուշտ ամէն բանէ առաջ խաղաղասիրական փորձ մըն է որ կը կատարուի։ Միացեալ ճակատ՝ յանուն ապահովութեան եւ խաղաղութեան

Աւելի պարզ խօսելով, միացնել եւ զօրացնել ռազմական ուժերը, որպէսզի ոչ ոք համարձակի յարձակում գործել։

Ընդհակառակն, զօրանալով կը յուսան աւելի արդիւնաւոր բանակցութիւններ կատարել։

Երբ ճակատ մը ակար է եւ բաժան–բաժան, ուշ–կանուխ կը դառնայ փորձութեան դաշտ մը՝ աւելի զօրաւոր ուժերու համար։

Յարմարաւ չկայ թէ ամբողջ Եւրոպան շատ աւելի ապահով եւ հաստատուն վիճակ պիտի ունենար, եթէ կարենար միացեալ ճակատ կազմել յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան։

Մոսկուան երբ այսպիսի դաշնագիր մը կ'առաջարկէ, գիտէ որ անկարելին կը պահանջէ։

Եթէ անկեղծօրէն ազատութիւն եւ խաղաղութիւն է իր ուզածը, իրեն կ'իյնար հարթել ճամբան, քաշուելով իր բնական սահմաններուն մէջ։

Մինչդեռ 1944էն ի վեր, իր բռնակալ թաթը երկարած է գէպի արեւմտեան Եւրոպայի սիրտը։ Մինչ պատրաստ՝ գլըխագլուխ անակնկալներ ստեղծելու։

Միայն անճար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ձգձգումը ամբողջ պատմութիւն մը կը կազմէ։

Ցետին միամիտն ալ գիտէ որ Խ. Միութիւնը չուզեր հեռանալ այդ երկրէն, որպէսզի կարենայ պահել իր տիրապետութիւնը արբանեակ երկիրներուն վրայ։

Նոյն ծանրակշռութեամբ, Մոսկուա կը փորձէ դժուարացնել Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը։

Իր վերջին ծանուցագիրն ալ ստոր մ'խաղ մըն է, չափաւորութիւն ստեղծելու եւ Հոկտ. 23ի համաձայնութեանց վաւերացումը խափանելու համար։

Արեւմտեան Եւրոպայի վարիչները բաւ ըմբռնելով այս պարագան, կը մերժեն որ եւ է նոր բանակցութիւն կամ խորհրդաժողով, Լոնտոնի դաշնագիրներուն վաւերացումէն առաջ։

Խ. Միութիւնը ի զուր «խաղաղութեան համար վտանգաւոր» կը գտնէ այդ համաձայնութիւնները, քանի որ ինք դարձեալ կը մնայ գերազանց՝ զինեալ ուժերու առաւելութեամբ։

Ինչպէս բոլորս, փոխադարձ վստահութեան շրջան մը կը բացուի, Հոկտ. 23ի համաձայնութիւններով։

Արդէն իսկ շարք մը պայմանագիրներ կնքուած են Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային գործակցութեան մասին։

Տնտեսական գործակցութեան ծրագիրը այնքան ընդարձակ է որ, կրնայ ընդգրկել նաեւ Ափրիկէն։

Ցետոյ, կրնայ ապահովել նաեւ ուրիշ դրնակիցներու աջակցութիւնը։

Մշակոյթի գետնին վրայ եւս նշանակելի քայլեր առնուած են։

Այսպէս, երկու կողմերը պիտի աշխատին որ դասագիրքերը, մանաւորապէս պատմութեան գիրքերը չպարունակեն կրքոտ արտայայտութիւններ՝ վնասելով երկու ժողովուրդներուն բարւոք յարաբերութեանց։

Համախմբուելով նոյն դրօշին տակ, եւրոպական թշնամիներ եւ կասկածամիտները պիտի դառնան սերտ գործակիցներ, ամենայայտն ճակատի մը վրայ։

Եւ նոր շունչ մը պիտի սաւառնի Եւրոպայի վրայ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

●

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՀՐԿԻԶՈՒԵՑԱՒ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը բացառիկ վիճակ յայտարարեց ամբողջ երկրին մէջ, երբեւ հետեւանք վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ սարքուած մահափորձին, որ բարեբախտաբար ձախողած էր։ Հազարաւոր ցուցարարներ Եչ.՝օր գրոհ տալով Իսլամ Եղբայրութեան Գահիրէի կեդրոնին վրայ, հրկիզեցին շէնքը, յետոյ գացին զիմաւորել վարչապետը, որ Աղեքսանդրիայէն կը վերադառնար։

Ցուցարարները նախապէս լսած էին թէ ոճրագործը անդամ է Իսլամ Եղբայրութեան, հետեւաբար իրենց ամբողջ կատաղութիւնը թափեցին այդ կազմակերպութեան վրայ, որ պայքար կը մղէ անգլեւեգիպտական համաձայնութեան դէմ։ Կէս օրին ամբողջ ընկերակցութեան կեդրոնատեղին մատնելով խորտակեց կահկարասիները եւ պատուհանները եւ հրկիզեց երկյարկ շէնքը։ Ցետոյ կրակի տուաւ յարակից շէնք մը որ նախապէս կը ծառայէր իբրեւ խորհրդարան ընկերակցութեան զբաղեցուցիչներուն։

Ոստիկանական կարեւոր ուժեր բանած են մայրաքաղաքին գլխաւոր կէտերը, խափանելու համար նոր մահափորձեր։ Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ ցարդ ձերբակալուած են հինգ հարիւր կասկածելիներ, ամբողջ երկրին մէջ (Աւրիշ հեռագիր մը 1300 կը հաշուէ կալանաւորներուն թիւը)։ Կ'ըսուի թէ ձերբակալուած է նաեւ ընկերակցութեան գերագոյն պետը, Հասան էլ Հուտէյպի։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Աղեքսանդրիոյ ահաբեկիչին վրայ գտնուած են կարեւոր թուղթեր, ինչպէս եւ նախագահ Նեկիպի լուսանկարը։

Իսլամ Եղբայրութեան կեդրոնին հրդեհէն յետոյ մեծ մասով ուսանողներ եւ բանուորներ են, որոնք յաջողած էին խոյս տալ ոստիկանական շղթան։ Բարձրախօսը անընդհատ կը հնչէր — «Կեցցէ՛ Նասըր։ Մա՛հ Իսլամ Եղբայրութեան անդամներուն»։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կարելի եղած էր մասամբ մարել կրակը, բայց մինչ վերջը Ազատագրութեան Շարժումին անդամները հասնելով, իրենց կարգին խուժեցին ոստիկանութեան շղթան եւ աւարի տուին ամբողջ շէնքը։ Ցուցարարները բոցավառ ջահեր կը նետէին աջ ու ձախ։ Ի վերջոյ ոստիկանութիւնը եւ զօրքը յաջողեցան վերահաստատել շղթան եւ ցրուել բազմութիւնը, այնպէս որ հրշէջները կրցան միջամտել։ Բայց շէնքը քանդուած էր եւ միայն կրացած պատեր կը մնային։ Խումբ մը կամաւորներ կ'աշխատին կարասիներ, թուղթեր եւն. հանել փլատակներուն տակէն։

Ահաբեկիչը, Մահմուտ Լաթիֆ, որ 32 տարեկան թիթեղագործ մըն է, նախապէս ըսած էր թէ առանձնակ պարագաներ ի նշան ուրախութեան, բայց յետոյ խոստովաներ է թէ յատկապէս Աղեքսանդրիա գըկուած էր, սպաննելու համար Կամալ Նասըրը։

Կալանաւորը անմիջապէս Գահիրէ փոխադրուեցաւ, հարցաքննուելու համար։

Կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ ձերբակալուած են 47 Իսլամ Եղբայրներ, մէջն ըլլալով Գերագոյն Խորհուրդին չորս անդամները։ Կալանաւորներուն կէսը Աղեքսանդրիա կը բնակէր։

Հանրապետութեան սենատըրան ընդհ. դատ–

(Շար.-ը կարդալ Դ. Էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԽԻԼՍԵՐ »

Գաւառէն ընկեր մը պատմելով իր անհատական նեղերը, աւելցուց.

— Եղբայրս ալ «խիլսեր»էն կը տառապի։ Այլեւս ոչ խմել, ոչ ծխել։ Կերակուրներուն անգամ զգուշութեամբ կը մօտենայ...

« Անցած ըլլայ », պիտի ըսէի, երբ չար սատանայ մը մշտեց.

— Կեցցէ՛ օղին, *ծխախոտը*, *ոգելից* եւ մնացեալը...

Երբ նոր եկած էինք Փարիզ, արդէն քաղքցի դարձած «փորձառուներ» կը փափսային իրարու.

— Մա նոր ըմպելիէն հրամցնենք, *աժուրէթ*..

Եւ իրար կը քաջալերէին։

Պարծենկոտներ ալ կը պատմէին թէ քանի բաժակով սկսան եւ քանի հատ կը նեն պարպել հիմա։

Անշուշտ նոր ըմպելիներուն ուժը կը բազմապատկէին զարմանազան ուտելիքներ — կծուն, թթուն, լեղին կամ... լեզզատարը։

Եւ որդերը կը բանէին ստորերկրեայ ճարայրներու մէջ.— ստամոքս, աղիք, լեարդ, փայծաղ եւն.։

— Քանի՛ երիտասարդ ենք վայելենք...

Որդերը, մանրէները ալ իրենց կարգին իրականացնէին կրպարքէ եկամտաբեր ծախսեր ճարայրներուն մէջ, քանելով երիտասարդութեան ուժը եւ անջնջելի հետքեր ձգելով իրենց անցած ճամբաներուն վրայ։

Երկուքն մըն ալ այս։

Եւ ահա «վաստակը», քառասունհինգ – եւ րեսուն տարի ետքը.

— Ցաւեր մը կը զգամ կուշտիս վրայ..

— Բժիշկը պատուիրեց որ ոգելից ըմպելի չգործածեմ։

— « Խիլսեր » (կեղ) ունիմ եղեր, կերածս քէս –բերնէս կուգայ...

— Բժիշկը բացատրեց թէ դեղերու շրջանը անցած է, կարգը եկած է դանակին։ Չեմ գիտեր, պիտի կրնա՞մ դիմանալ...

Բժշկութենէ բան չեմ հասկնար։ Բայց գիտեմ որ հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան «խիլսեր»ի պատմութիւնները։

Պոլսոյ մէջ, անունն անգամ անծանօթ էր։

Մինչդեռ, երբ ջերմուկներու եղանակը բացուի, բաւական շօշափելի թիւ մը կը կազմեն «խիլսեր»աւոր յաճախորդները։

Նայդուննն կրնայ բացատրել պատճառը, «խիլսեր»ներու տեսակներն ալ նկարագրելով, «Հայ – Բույժ»ի մէջ։

Ես պարզապէս երեւոյթ մը մատնանշեցի, կարգի հրաւիրելու համար անոնք որ երիտասարդութեան ուժը կը չափեն ըմպելիքի գոյներուն եւ պարպուած բաժակներու թիւին հետ։

Տակաւին շատեր երէկուան «փիքիլիկ»ին յիշատակներովը կ'ապրին։

Կը մոռնան որ երէկ Արեւելքի բրուածինը կը շնչէինք եւ լեռներու ջուրերը կ'ըմպէինք։

Իսկ այսօր՝ *պէնզին* է մեր շնչածը, ջուրերն ալ Սէն, բորբալ եւ քաղաքըները..

ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

ԱՅՏԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱԼ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՔԱՌՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ուաշինկթըն հասնելով, օդակայանին մէջ ընդունուեցաւ արտաքին նախարարին՝ Ֆ. Տըլլըսի կողմէ։

Ժամանումէն առաջ նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ կ'ըսէր թէ Ատընաուըր իր վազեմի բարեկամն է ինչպէս եւ Արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն բանիմաց մարդերէն մին, տաղանդաւոր՝ ողջմտութեամբ եւ խաղաղասիրութեամբ։ Այս առթիւ շեշտեց թէ անհամեմատ զոհունակութեամբ կ'ողջունէ անոր վերադարձը Ուաշինկթըն, ուր նախապէս այցելած էր 1953 ապրիլին։

Գերման վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ օդանաւէն իջած ատեն.

— Այսօր երկրորդ անգամ ըլլալով ոտք կը կոխեմ այս հիւրընկալ, մեծ եւ ազատ երկրին մէջ։ Շատ մը վճռական դէպքեր պատահեցան վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին։ Այն ատեն չէր կարգադրուած խնդիր մը որ մեծ կարեւորութիւն ունէր Եւրոպայի ճակատագրին եւ խաղաղութեան համար։ Այժմ ճշդուած է թէ Եւրոպայի մէջ գործադրելի է Ատլանտեան դաշինքը որուն վրայ հիմնուած է աշխարհի ազատութեան ուժը։ Երկար ատեն անստուգութիւն կը տիրէր Գերմանիոյ մասնակցութեան ձեւի մասին։ Կը յուսանք թէ այժմ փարատած են տարակոյսները եւ անստուգութիւնը »։

× Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ բացատրեց թէ դեռ ժամանակը եկած չէ Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարելու։ «Խ. Միութեան հետ պիտի խօսինք երբ հիմնաւոր պատճառներ ունենանք հաւատալու անոր անկեղծութեան »։

× Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը լրջօրէն կը գրգռէ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք դժգոհ են կատարուած զիջումներէն։ Կառավարութեան իրաւագէտները կը քննեն թէ Սահմանադրութիւնը կ'արտօնէ՞ վաւերացնել Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆԻ ԹԵՐԹԵՐԸ ԿԸ ՊԶՏԻԿՆԱՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

Հետզհետէ անտանելի կը դառնան գործադուլին հետեւանքները, Անգլիոյ մէջ։ Արդէն իսկ զգալի են պարէնաւորման դժուարութիւնները. Նաւահանգիստներու բանուորներէն 13.324 հոգի գործադուլ ըրած են ամէն աշխատանք, 23 օրէ ի վեր, անշարժութեան դատապարտելով 340 նաւեր, 500 միլիոն սթերլինի արժողութեամբ ապրանքներով, նկատելի թէ արտածելի։

Տպագրական թուղթի բաշխման յանձնախումբը կը ծանուցանէ իր արամադրելի մթերքը վտանգաւոր սահմանի մը իջած է եւ ստիպուած են 25 առ հարիւր կրճատել սպառումը, շաբաթ օրէն սկսեալ։ Տրուած որոշման համաձայն, ութ էջնոց օրաթերթերը պիտի զոհանան վեց էջով։

Կառավարութեան բանի յանձնախումբը ներկայացուց իր տեղեկագիրը որ խորհրդածութիւններ կ'ընէ, առանց վճռական կարծիք մը յայտնելու։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը որոշեց ընդհ. ժողով գումարել Նոյ. 10ին եւ 11ին, վճռելու համար դաշինքին մասնակցելու խնդիրը։ Ընդհ. քարտուղարը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ, առանց վճռական եզրակացութեան մը յանգելու։ Այս պատճառով յետաձգուեցաւ դաշինքին վերակազմութիւնը։

ԵԹՈՎՊԻՈՑ կայսրը, Հայիլէ Սելասիէ, Փարիզ հասաւ, իբրեւ պաշտօնական հիւրը Ֆրանսայի։ Շարք մը ընդունելութիւններ սարքուած են։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ կործանածէն աւելի ծանր կորուստներ պատճառած են Սալերնոյի շրջանին մէջ (Նափոլի)։ Այժմ 500 կը հաշուեն մեռեալներուն թիւը։ Զինուորները եւ հրշէջները չարաչար կը յոգնին, դիակներ փնտռելով փլած տուներուն մէջ։ Վարչապետը Սալերնօ գնաց, անձնական քննութիւն մը կատարելու համար։ Հազիւ քաղաքապետարան մտած էր, երբ աղէտեալները շրջապատեցին զինք, անմիջական օժանդակութիւն խնդրելով։

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐԸ

Փոքր ժողովուրդ է Հայը· իր երկիրը՝ Հայաստան, շատ համեստ սահմաններով իր պատմութիւնը գրուած է Արեւելքի մէջ :

Համեստ ու խոնարհ, մեր ժողովուրդը կրնար ապրիլ միայն իրեն սահմանուած ճակատագրով մը, ինչպէս ապրած են շատ մը ուրիշ ժողովուրդներ, թիւով ու դիրքով շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ:

Սակայն, Հայոց աշխարհի ճակատագիրը այլ ընթացք առած է· Հայոց պատմութիւնը զարդարուած է շատ աւելի շքեղ դրուագներով, քան կարելի էր նախատեսել:

Հին օրերէն սկսած, Հայը դուրս եկած է իրեն համար նախաճշդուած սահմաններէն· դեր մը կատարած է իր հայրենիքէն դուրս, ուրիշ ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Հայոց պատմութիւնը խառնուած է աշխարհի պատմութեան :

Հայը եղած է միշտ քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն հետ, անոնց յառաջդիմական գաղափարներուն, պայքարներուն, երազներուն հետ: Պայքարած է քաղաքակրթութեան համար:

Հին աշխարհին մէջ, եղած է ան յոյն ու հռոմէական քաղաքակրթութեան հետ, իր սեփական քաղաքակրթութիւնը ստեղծելով հանդերձ, Նոր աշխարհին մէջ՝ եղած է արեւմտեան քաղաքակրթութեան հետ :

Արեւելքի մէջ ծնած ու ապրած, բայց հետապնդած է արեւմտեան, կրնանք ըսել՝ համաշխարհային գաղափարականներ: Ողողուած է Արեւմուտքի լոյսով, իր կարգին դառնալով լուսարար ու ջահակիր՝ իր մասյլ շրջապատին մէջ :

Եղած է, այդ պատճառով ալ, Ազատութեան հետ, շատ կանուխէն: Ազատութեան պայքարը Հայոց պատմութեան ամէնէն յատկանշական, ամէնէն խորունկ ու տեւական գիծը եղած է

Թողունք մեր պատմութեան առաջին էջը, որ ազատութեան շքեղ դրուագ մը կը ներկայացնէ. հետագայ դարերուն, Հայը շարունակած է պայքարիլ միշտ ազատութեան համար. օր մը յանուն մարդու ու մարդկային ազատութեան,— հայ գրերու գիւտը· օր մը յանուն Քրիստոնէութեան ու խղճի ազատութեան, — Վարդանանք, ուրիշ օր մը՝ քաղաքական ազատութեան համար:— Իսրայէլ Օրի ու Դաւիթ Բէկ· եւ վերջապէս՝ Հայկական Յեղափոխութիւնը :

Նոր օրերուն, շարունակուեցաւ Ազատութեան պայքարը, ու գոյութեան պայքար մը դարձաւ. Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Սուէտիոյ հերոսական մարտնչումները, Ուրֆայի եւ Ար[illegible]բայի դիւցազներգութիւնները՝ նոյն պայքարին արձագանգներն են, . վեհաշուք պոռթկումներով :

Բոլորը վկայութիւններ՝ թէ Հայը, իր բոլոր վիճակներուն մէջ, յաղթական թէ պարտուած, ուրախ թէ տրտում, կը սիրէ Ազատութիւնը. կը պայքարի Ազատութեան համար :

Սեպտ. 19ին, տօնուեցաւ Արարայի դիւցազնամարտին 36րդ տարեդարձը : Հայ Լեգէոնականներու յաղթանակը Պաղեստինի ճակատին վրայ, բարձունքի մը գրաւումով, որ պատերազմի բախտը վճռող ազդակներէն մէկը եղաւ: Գնահատուեցաւ հերոսական այդ դրուագը՝ Ֆրանսական ու բրիտանական զինուորական իշխանութեանց կողմէ, ոչ թէ իբրեւ մասնակի ու պատահական երեւոյթ, այլ իբրեւ արտայայտութիւնը հայ ժողովուրդի մարտական ոգիին :

Սեպտ. 30ին, Ուրֆայի հերոսամարտին օրն էր, 39րդ տարեդարձը: Գանձալի թըւական մըն ալ այս, երբ աւելի քան ամիս մը (Օգոստոս վերջէն Սեպտեմբեր 30), 1915ի մութ օրերուն, Ուրֆայի հայութիւնը անհաւասար պայքարի ելաւ, իր պատիւն ու արժանապատուութիւնը, իր գոյութիւնն ու ազատութիւնը պաշտպանելու համար :

Հերոսներ տուաւ ան, այր, կին, աշխարհական ու կրօնաւոր, երիտասարդ թէ երէց, ինչպէս մարտնչող բոլոր մեր հերոսական քաղաքները, գեղեցկացնելով Հայոց պատմութիւնը :

Ազատութեան այս թուականներուն կարգին մեծագոյնը Մայիս 28ը չէ՞, զոր կը տօնենք ոչ միայն իբրեւ ազգային անկախութեան ու պետականութեան սկիզբ, այլեւ իբրեւ Ազատութեան օր, գերազանցօրէն :

Ազատատենչ է Հայը, եւ այդ զգացումով ապրած է դարէ դար :

Ազատութեան պայքարով գրած է իր պատմութիւնը եւ անով շահած իր գոյութիւնը :

Զոհեր շատ տուած է, անշուշտ: Առանց զոհերու եւ զոհաբերութեան՝ ոչ մէկ յաղթանակ եւ ոչ մէկ նուաճում: Հայը զոհած է, բայց ապրած է իր զոհերու յուշքով, անոնց խոյանքներուն գեղեցկութեամբ :

Ի՞նչ պիտի արժէր կեանքը, առանց այդ փառաւոր գեղեցկութիւններուն. Ու ի՞նչ պիտի արժէր Հայը, ի՞նչպէս պիտի ապրէր, առանց պայքարի իր ոգիին· իր դիւցազնական մարտնչումներուն

Հայոց պատմութիւնը հասարակ արձանագրութիւն մը պիտի ըլլար, տխուր ու տժգոյն դէպքերու :

Այսօր, մարտնչող, ազատատենչ ժողովուրդի մը պատմութիւնն է ան, արիւնոտ էջերով, բայց նաեւ շքեղ դրուագներով, որոնցմով կրնանք հպարտ ըլլալ ու կազդուրուիլ:

Զօրանալ ու ապրիլ՝ վաղուան համար :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դ.

« Նիւ Եորք Թայմզ »ի թղթակիցը ուրիշ յօդուածով մը կը նկարագրէ «Սփեցի»ները: «Սփեցի»ն այն անձն է որուն անձնագրին կամ անցագրին վրայ դրուած է կնիք մը երկու սկզբնատառերով: Այդ գիրերը կը նշանակեն թէ անցագրին տէրը ենթակայ է բնակութեան մասնաւոր պայմաններու: Ուրիշ խօսքով ցոյց կուտայ այն անձը, որուն բնակութիւնը արտօնուած է միայն Ռուսիոյ ոչ թէ ամէն կողմը, այլ մասնաւոր շրջաններու կամ քաղաքներու մէջ:

Ռուսիոյ ամէն կողմը կը գտնուին Սփեցիներ, մասնաւորաբար Կեդր. Ասիոյ, Սիպերիոյ արեւելակողմն ու Ծայր. Հիւսիսակողմը: Անոնք ազատ են իրենց ուզած գործը կատարելու որոշեալ աշխարհագրական սահմաններուն մէջ ապրելու: Սակայն արգիլուած է հեռանալ որոշեալ քաղաքէն կամ գաւառէն, առանց Չեկային արտօնութեան :

« Սփեցի »ները նախ Գերմանացիներ են որոնք նախապէս կ'ապրէին Վոլկայի ափերուն վրայ, իբրեւ ինքնավար հանրապետութիւն եւ ունէին բարգաւաճ գիւղեր Ուքրանիոյ մէջ եւ Ռուսիա տարուած էին Կատարինէ կայսրուհիին օրով, այն յոյսով թէ քիչ մը աշխատանքի եռանդ պիտի ներշնչեն ռուս գիւղացիներուն :

Սփեցիները նաեւ Հրեաներ են, որոնք ընկերային դասակարգի ամէնէն ցած աստիճանին վրայ կը գտնուին Սպիտակ Ռուսիոյ, Օմսքի եւ Մինսքի ճախճախուտ տարածութիւններու վրայ: Յետոյ Թաթարներ են, կովկասեան երկոտասնեակ մը ցեղախումբեր, Պալթիկի Էսթոնիացիներ ու Լաթվիացիներ, Օտեսացի ու Նիքոլայեւցի Յոյներ: Անոնք Լենինկրատէն աքսորուած երգահաններ են, Կիեւի համալսարանի ուսանողներ, Ուքրայնացի գիւղացիներ են..

Որոշ է որ մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն «Սփեցի»ները տարածուեցան Խ. Միութեան անծայրածիր հողերուն վրայ: Ցայտնի է որ անոնք կը զգուշանան Բիրոպիճանի մէջ տեղաւորելէ Հրեաները, որոնք կրնան կրօնակիցներ գտնել: Կը ղրկուին Եաքութսք, որուն բնակչութիւնը Ռուս է գերազանցապէս: Գերմանները կը տեղաւորեն Տաճիկներուն մէջ :

Ամերիկացի թղթակիցը Կեդր. Ասիոյ մէջ իր ճամբորդութեան միջոցին գտած է հետքը այն 300.000 Գերմաններուն որոնք ցիրուցան եղան Սթալինի հրամանով, Բ. աշխարհամարտը պայթած ատեն: Անոնց վաղեմի մայրաքաղաքն էր Էնկէլս, Վոլկայի վրայ: Ատենէ մը ի վեր նաւերը հոն կանգ չէին առներ, որպէսզի այն տեղի Գերմանացիներուն հետ շփում չունենան: Երբ թղթակիցը այցելեր է Տաճիկիստանի մայրաքաղաքը՝ Ստալինապատ որ կը գտնուի Աֆղանիստանի մօտ, քաղաքը գտած է մաքուր, բայց խոնաւ: Անոնց թիւը 20.000 է հոն: Հազարաւորներ մեռած են զրկանքէ եւ հիւանդութիւններէ: Անոնք չեն կրցած ապրիլ իրենց շինած գեղեցիկ շէնքերուն մէջ, եւ ստիպուած են բնակիլ կաւէ հիւղերու մէջ, մինչ ռուս պաշտօնեաները կը բնակին նոր տուներուն մէջ : Անոնք յայտնած են թէ Գերմաններուն միւս մասն ալ տեղաւորուած են Անդրսիպերեան երկաթուղիին երկայնքը:

Բոլոր «Սփեցի»ները աքսորուած են այն տեղերը, ուր բանուորի պէտք կար: Այսպէս է որ Իւզպէքստան եւ Ղազախստան տեղափոխուեցան մեծ մասը այն կովկասեան ցեղախումբերուն, որոնք տեղահանուած եւ ղրկուած էին դէպի Արեւելք, գերմանական մեծ յարձակողականէն ետք, երբ քիչ մնաց որ Բաքուի նաւթահորերը Նացիներուն ձեռքն անցնէին : Անոնք ամբաստանուեցան իբրեւ դաւադիր Նացիներու գործակից :

Այդ միջոցին նոյն շրջանի Չեկային վարիչն էր Բերիան ու Կովկասի հրամանատարը: Նոյն բախտին արժանացան Թաթարները որոնք Գերմաններուն իբրեւ գործակից ճանչցուեցան :

Ռուս վարիչները չուզեցին զանոնք ղրկել Կեդր. Ասիա, որուն կլիման նպաստաւոր էր իրենց եւ ղրկեցին դէպի հիւսիս եւ արեւելք, այն շրջանները ուր ցուրտը 40 աստիճան վար է զերոյէն :

Շատեր տեղաւորուած են այնպիսի հողերու վրայ որոնք իրենցմէ առաջ բնաւ մշակուած չէին:

Պալթեան երկիրներն ալ բանուոր ճարեցին Ծայր. Արեւելքի: Էսթոնիացի կամ Լաթվիացի բառերը յաճախ համազօր էին աքսորականի: Ըստ Էսթոնիացիի մը յայտարարութեան Էսթոնիոյ եւ Լաթվիոյ բնակչութեան կէսը տարագրուած է :

Առանց անցագրի «Սփեցի»ի մը համար անկարելի է շոգեկառքի կամ օդանաւի տոմսակ ճարել: Չեկայի գործակալները ամէն կողմ կը հսկեն եւ կը քննեն շարժավարներուն եւ ճամբորդներուն անցագիրները:

Չեկային ենթակայ քաղաքներուն մէջ երբ մութը կոխէ, պատնէշներ կը բարձրանան, որպէսզի որեւէ ինքնաշարժ դուրս [illegible]

Ամերիկացի թղթակիցը կ'ըսէ թէ նոր ղեկավարութիւնը զանգուածային տարագրութիւններ չէ կատարած: Կը փորձէ քարոզութեամբ եւ խանդավառելով նոր սերունդները քշել դէպի Սիպերիա եւ Ղազախստան, համաձայն «կոյս հողեր» մըշակելու ծրագրին :

Ցարդ երկու երեք հարիւր հազար երիտասարդներ, մեծ մասով [illegible] Լենինկրատէն, Մոսկուայէն, Խարքովէն եւ Խ. Միութեան այլ քաղաքներէն «կամաւոր» գացած են: Անոնք ղրկուած են Սիպերիոյ եւ ուրիշ հեռաւոր երկիրներու ցանցառ բնակչութեամբ շրջանները, քաղաքներէն հեռու: Շատեր յուսախաբ եղած եւ դառնացած են, սպասելով իրենց կեանքի պայմաններու բարելաւման :

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Զ.— «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԸ

— Նախաճաշը Նարդունիին հե՞տ պիտի առնէք, կը հարցնէ .

— Ժամը քանիին է այդ պատմութիւնը·

— Ցին մօտաւորապէս :

— Նախաճաշ ընելու սովորութիւն չունիմ, կ'ըսեմ, իմ ուզածս սուրճ մըն է, եւ հիմա, ոչ թէ Ցին:

Դէմքէն կը հասկնամ, թէ դժուար է այդ հիմա, ուստի կը փոխեմ հարցումս .

— Մօտերը սրճարան չկա՞յ...

Մատով ցոյց կուտայ, բաւական հեռու, բազմայարկ շէնք մը, ճեփ–ճերմակ·

— Անոր տակ սրճարան է... լաւ տեղ է, կրնաք երթալ :

Այդ պահուն սրահներէն դուրս կը սկըսին գալ համազգեստաւոր սկաուտներ :

— Ալեքսանդրիոյ մարզիկներն են, կը բացատրէ Պ. Եաղուպեան, հոս գիշերեցին եւ քիչ յետոյ կը մեկնին :

Ես անոնցմէ առաջ կը վազեմ դուրս, դէպի սրճարան :

Երբ սպասարկողը կը ներկայանայ, « մաղպութ » կը պատուիրեմ, առանց տատամսելու : Շուրջս արդէն քանի մը յաճախորդներ կան :

Արեւը կը խուժէ պատուհաններէն ներս, փողոցը կ'ողողուի հեղհեղուն: Արեւելքն է, իր ամբողջ գեղեցկութեամբ, ... Կը խմեմ սուրճս, կը վճարեմ ու դուրս կ'ելլեմ: Կը մտնեմ ուրիշ փողոց մը, դանդաղաքայլ կը շրջագայիմ :

Քովնտի փողոցներով կը հասնիմ մեր Տունը եւ ուղղակի կը բարձրանամ մեր սենեակը Նարդունին նստած կը գրէ :

— Ո[illegible] ես ...

— Իջնենք, կ'առաջարկեմ, նայինք ի՞նչ պիտի ընենք... աս դասախօսութիւնները ե՞րբ տեղի պիտի ունենան, լաւ է գիտնանք, որ ըստ այնմ դասաւորենք մեր գործերը .

— Ո՞ւր էիր գացեր, կը կրկնէ Նարդունի իր հարցումը :

— Դիմացի սրճարանը, հոն, ճերմակ շէնքին տակ, ի՞նչ ընէի ժամը վեցէն ի վեր, առանց սուրճի:

Կ'իջնենք խմբագրատուն: Հոն են բոլորը: Տպարանը կ'աշխատի արդէն եւ խմբագիրը իր սրբագրութիւններով կլանուած է: Կը խօսինք դասախօսութիւններու մասին:

Աւետ Շարաթ է: Այս իրիկուն պաշտօնական ընդունելութիւն մեր հիւրերուն, մամուլի ներկայացուցիչներու եւ կարեւոր անձնաւորութիւններու հետ :

Մարսելի եւ Պալարի դասախօսութիւնները պէտք է ձգել գալ շաբթուան : Այս Չորեքշաբթի պէտք է խօսիմ ես: Նիւթեր կ'առաջարկեմ, զորս պատրաստ ունիմ: Շատ դրական կը գտնեն :

— Ցանցառաւոր, դիւրին նիւթ մը, « Մեծարենց հայ մշակոյթին», կ'առաջարկէ [illegible] Կանգ կ'առնենք «Հայ գրողին առաքելութիւնը Սփիւռքի մէջ» նիւթին վրայ.

Ծանօթացումները կը շարունակուին ամբողջ օրը: Տոքթ. Երուանդ Խաթանասեան կը հասնի եգիպտացի մտաւորականի մը ընկերակցութեամբ (արաբական աշխարհի ամէնէն մեծ թերթին՝ «Ալ Ահրամ»ի խմբագրապետ Ազիզ Միրզա): Ցաւելով որ պիտի չկարենայ ներկայ ըլլալ իրիկուան ընդունելութեան, եկած է առտուն, ներողութիւն խնդրելու եւ այցելելու նոյն ատեն «Ցուսաբեր»ի շէնքը: Հիացական բացադանչութիւններ կ'արձակէ ամէն մէկ սրահի առջեւ, իսկ թատերասրահին մէջ կը մնայ ապշած :

Կը ծանօթանամ բանաստեղծ Արսէն Երկաթին: Տարօրինակ ժպիտով դէմք մը, փայլուն աչքեր, վաթսունի մօտ: Աւելի աչքերով կը խօսի, քան լեզուով: Ինչո՞ւ բանաստեղծ է եղած, պէտք է որ ուրիշներէն տարբեր բանով մը: Ցետոյ ի՞նչ պէտք կայ խօսելու, արտայայտութեան գործիքը իր գրիչն է .

Կը ծանօթանամ նաեւ ուրիշ բանաստեղծի մը, որուն նոյնպէս ծանօթ եմ անունով եւ գործով, Սարգիս Սահակեան: Իմ սերունդէս, տաղապարին բան մը վրան:

Կայծ Կոկանեանը պանդոկէն «Ցուսաբեր» կ'առաջնորդէ Պալարեանն ու Մարսելը: Մեր գալէն ի վեր Կայծը մեզմէ չէ հեռացած : Կատարեալ հրեշտակ մըն է

Քանի որ ծանօթացումներու հետ ենք, այստեղ կ'ուզեմ գծել պատկերները այն քանի մը անձերուն, զորս կրնայինք կոչել « Ցուսաբեր »ի մնայուն բնակիչները : Անոնք, որոնք շունչ կուտան գեղակերտ շէնքին, զայն կը դարձնեն իրապէս մշակոյթի վառարան մը:

Ճանչցած առաջին անձերէս մէկը, Բենիամին Թաշեան էր, «Ցուսաբեր»ի աւագ խմբագիրը: Կ'երեւակայէի զայն այնպէս, ինչպէս գտայ, զուսպ՝ ինչպէս իր գրիչը, լուրջ, բարի, [illegible] համակրելի: Մարդիկ կան, զորս [illegible] վայրկեան վերջ ամբողջովին կը ճանչնաք: Անոնցմէ է Բ. Թաշեան: Առաջին հանդիպումէս, սիրոյ եւ յարգանքի ըղձացում մը ծնաւ մէջս, դէպի այս պատուական Հայը :

Բազմածանօթ է արդի հայ գրականութեան եւ պահակներէն մէկը՝ մեր «Մեծարենցին»: «Ցառաջ»ի խմբագրին հետ, կը բաժնէ ան Արեւմտահայ լեզուին պաշտամունքը: Ըսի «պաշտամունքը», որովհետեւ կարգ մը լեզուական խնդիրներ զանոնք կը դնեն դէմ դիմաց : Ունին նըկարագրի շատ մը հասարակաց գիծեր :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(11)

(Շար.)

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Զ.Ռ. Միութեան նախաձեռնութեամբ անցեալ ուրբաթ երեկոյ «բարի գալուստի» սեղան մը սարքուած էր ի պատիւ Շ. Նարդունիին: Աւելի քան հարիւր բարեկամներ, «Զոմունիք» եւ ընկերներ հաւաքուած էին «Մէզոն տէ Ժուռնալիստ»ի ընդարձակ ճաշասրահը, մտերմական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Սեղանին կը նախագահէր Անուշաւան արեղայ Զլջեան, իբրեւ ներկայացուցիչը առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վարդապետի որ միաբերան «Հայր Մերով» բացաւ սեղանը:

Զ.Ռ.Մ.ի կողմէ Պ. Անուշաւան Գաբրիէլեան սրտագին ողջոյնի բառերով բարի գալուստ մաղթեց Նարդունիին.—«Երբ քեզ ճամբեցինք այսպիսի ճաշասեղանով մը մաղթեցինք որ երկուքով գաս, գիրքով գաս եւ բեռներով գաս: Առ այժմ առաջին երկուքի մասին չխօսինք, բայց գիտենք որ տասը տարուան բեռով մը եկած ես, ու կը սպասենք որ տասը տարի անուցանես մեզ այդ բեռով»:

Ցետոյ առաջարկեց սեղանապետ ընտրել Պ. Ն. Յովհաննէսեանը որ առաջին խօսքը տուաւ Անուշաւան Արեղային, աւելցնելով թէ շատ քիչ ճառեր պիտի խօսուին, աւելի երկար լսելու համար Պ. Նարդունին»: Վարդապետին ողջոյնի խօսքերէն վերջ եղեն Օր. Ի. Պիլպիլեան, Ա. Խաչատուրեանէն եւ Սաթեանէն: Յաջորդաբար խօսք տրուեցաւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, Պ. Յ. Ցէյթլի եւ Պ. Ա. Խանէաանեանի, որոնք չեշտեցին թէ Նարդունիին կատարածայս երկարատեւ պտոյտէն կը սպասեն առատ գրական, բանաստեղծական հունձք մը:

Վերջին խօսողն էր Նարդունին որ, խորապէս յուզուած, արագ թռիչքով մը անցաւ Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Կիպրոսէն, Յորդանանէն, Երուսաղէմէն, Իրաքէն ու Իրանէն, ուր չէր կրցած հաշուել գաղութներու, եկեղեցիներու, ակումբներու թիւը, ուր հաղորդուած [illegible] տուան հայութիւն, որոնք բերած էին իր աչքերէն, ուր մեր հարիւրին հարիւր Հայ մնացած ժողովուրդը զինքն ալ անգամ մը եւս մկրտած էր Հայ եւ իր յաւերժական ոգիին տաքուկ շունչ մըն ալ գրկած էր Ֆրանսահայ գաղութին, անոր անտակտանութիւնը ամբացնելու մտահոգութեամբ: Այս բոլորի մասին պիտի խօսի առանձին, երբ քիչ մը հանգստանայ:

Պ. Ա. Գմբէթեան արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի ազդեցիկ բանաստեղծութիւնը, հայ լեզուի նուիրուած «Խօսք իմ որդւոյն», իսկ Պ. Շահան Սարեան կտոր մը Ա. Ահարոնեանէն:

Նախագահը՝ Պ. Ա. Գաբրիէլեան փակեց հաւաքոյթը, մաղթելով որ Նարդունի ոչ միայն «գիրքով այլ գիրկով» գայ յաջորդ անգամ: ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ

*

Խումբ մը ծանօթ հայրենակիցներէ կազմուած յանձնախումբ մը, որոշած է թատերական երեկոյթ մը նուիրել ֆրանսահայ վաստակաւոր դերասան Արտաշէս Գմբէթեանի: Ձեռնարկին նպատակն է ոչ միայն մեծարել դերասանին թատերական երկարամեայ գործունէութիւնը, այլ եւ օգտակար ըլլալ նիւթապէս, որպէսզի կարենայ դարմանել աչքերը:

Երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Նոյեմբեր 6ին, շաբաթ գիշեր, Իէնայի թատրոնին մէջ: Փարիզահայ դերասանները պիտի ներկայացնեն ֆրանսահայ թատերագիր Գրիգոր – Վահանի մէկ նոր գործը՝ «Տիգրան Մեծ» բեմադրութեամբ Աննա Բուզաղեանի:

Ամէն քաջալերանքի արժանի է այս ձեռնարկը: Նախ որ՝ անոր հասոյթով պիտի դարմանուի հայ բեմի վաստակաւոր մէկ մշակը, երկրորդ պիտի ներկայացուի մէկ նոր գործը թատերագիրի մը, որ նոյնպէս տարիներէ ի վեր, դաժան դժուարին պայմաններու մէջ, կը ջանայ ճոխացնել հայ բեմի խաղացանկը, շարք մը գողտրիկ տաղերով եւ կատակերգութիւններով:

Այժմ Գրիգոր – Վահան մօտեցած է թատերգական նոր սեռի մը՝ պատմական ողբերգութիւնը, տալով «Տիգրան Մեծ»ը:

Մենք ներկայ եղանք փորձի մը, որուն ընթացքին տեսանք որ Գրիգոր – Վահան իր ընտրած դժուարին նիւթը ճարտարօրէն ձեւաւորելով, յաջողցուցած է գնահատելի գործ մը:

Տաղանդաւոր թատերագիրը այս անգամ բոլորովին նոր ոճով, բանաստեղծական հիւսուածքով նկարած է Մեծն Տիգրանի հուժկու դէմքը, պատկերացուցած է Արտաշատեան արքունիքի շքեղութիւն ու պերճանքը, երեւան բերած է բեմական տիպարներ, որպիսին են՝ Արքայամայրը, Պոնտոսի Միհրդատ Եւպատորի դուստր իշխանուհի Կլէոպատրան, Գոռ իշխանը եւ մանաւանդ Արտաւազդ գահաժառանգին անանուն մայրը՝ չինական հայուհին եւն.:

Այս գեղեցիկ գործին թադադրութեան բաժինը (երկու արար) պիտի ներկայացուի միայն, սակայն այդ երկու արարներ այնպէս մը դասաւորուած են որ ինքնին կը կազմեն ամբողջութիւն մը:

Կը յուսանք որ փարիզահայութիւնը պիտի փութայ օգտուիլ այս պատեհութենէն, ըմբոշխնելու համար գեղարուեստական վայելք մը:

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐ

ՆՈՐԵՐՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Սէն Շամոնէն փոքրիկն Սեթօ Քույակ-արդեան (տասը տարեկան) մեծ յաջողութեամբ ընդունուած է Սէնթ Էթիէնի պետական երաժշտանոցին ջութակի մրցման դասընթացքի մէջ, ջերմ շնորհաւորու- [illegible]

Սէն Շամոնի տեղական թերթը այս յաջողութիւնը արձանագրելէ վերջ կ'ըսէ թէ Սեթօ [illegible] յաջող աշակերտներէն է, ուրկէ արդէն մեծ թիւով աշակերտներ ելած եւ Ա. մրցանակներ շահած են Սէնթ Էթիէնի մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԵՍԱՐԻԱՅ մէջ հայկական դպրոց մը բանալու համար կրթական տեսչութիւնը պայման կը դնէ որ տնօրէն մը գտնեն: Վերջերս Հալէպէն գացած ճամբորդ մը, Պ. Ց. Գասէմեան, Պոլիս վերադարձին տեսակցութիւն մը ունեցած է Գարեգին պատրիարքին հետ որ պատասխանած է թէ նիւթական բաւարար միջոցներ չկան: Իսկ Պ. Գասէմեան յիշեցուցած է Կիմչեան կտակը: Կեսարիոյ եւ միւս շրջաններու մէջ նոր սերունդը բնաւ հայերէն չի գիտեր: Կեսարիոյ Հայերը դիմած են Պատրիարքարան, որպէսզի դպրոց մը բացուի իրենց զաւակներուն համար: Անոնք պատրաստակամութիւն յայտնած են հոգալու բոլոր ծախքերը, եթէ տնօրէն մը տրամադրուի իրենց. Պատրիարքարանը յարդ չէ կրցած տնօրէն մը գտնել:

ՑՈՒՍԱՔԵՐԻ Մշակ. ընկերակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը բաղկացած ընկեր Օննիկ Մաճառեանէ, Պ. Շէֆիք Տըմլաքեանէ եւ ընկ. Գ. Լադեանէ, Հոկտեմբեր 21ին վարչապետարան այցելելով, իր շնորհաւորութիւնները յայտնած է անգլեւեգիպտական համաձայնութեան ստորագրութեան առթիւ:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ղպտի պատրիարքին հրաւէրով վերջերս ժողով մը գումարուած է Ղպտիներու պատրիարքարանին մէջ, ուր Եգիպտոսի քրիստոնեայ համայնքներու կրօնապետները քննած են նոր օրինագիծ մը, որ կը տրամադրէ ջնջել համայնքներու անձնական իրաւասու վճռատու դատարանները: Հայերու կողմէ ժողովին ներկայ եղած է Սահակ [illegible]: Այդ օրինագիծը քննելէ ետք, որոշած է խնդրել կառավարութենէն որ նախագիծէն ջնջուի համայնքներու դատարաններու վերաբերող յօդուածը: Այս խնդրագրին տակ ստորագրած են մասնակցող բոլոր կրօնապետները

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

Հնդկաստանէն [illegible] պատուիրակութիւն մը այցելեց Երեւան: Բարի գալուստի առթիւ դիմաւորելու գացած եւ ճառեր խօսած են կրթ. նախարարութեան տեղակալ Շահինեան, Վաղարշ Վաղարշեան եւ Հնդիկ արուեստագէտներ եւ պատուիրակութեան առաջնորդ Զանդրասեքհար: Հնդիկ պատուիրակները ջերմ համակրանքով արտայայտուեցան Հնդիկ եւ Հայ ժողովուրդներու հազարամեայ մշակոյթի եւ արուեստի մասին: Երեւանի մէջ կը ցուցադրուին Հնդկական ժապաւէններ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

*

ՏԷՍԻՆ, 24 Հոկտ.— Շաբաթ երեկոյ Հ.Յ.Դ. Տան մէջ ներկայացուեցաւ «Աչխարհի դատաստանը», նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Տան յանձնախումբին, ղեկավարութեամբ դերասան Թրաղօշի: Շատերուն ծանօթ է այս թատերգութիւնը, որ թէեւ ռուսական կեանքէ քաղուած ունի ընդհանուր մարդկային հիմքեր: Դերասան Թրաղօշ կրցած էր համախմբել լաւ տարրեր ներկայացման յաջողութիւնը ապահովելու համար:

Անշուշտ կարելի չէ ցանկալի արդիւնք մը սպասել ժողովրդային ներկայացումներէն, երբ կը պակսին նիւթական անհրաժեշտ միջոցներ ու բեմի կահաւորում: Ցետոյ նկատելի է նաեւ բեմը սիրող դերակատարներու պակասը որ հետզհետէ դժուար կը դառնայ: Նորահաս սերունդը դժբախտաբար կը խուսափի ազգային ձեռնարկներէ: Անշուշտ բացառութիւններ կան եւ գովելի են այդպիսինները:

Ներկայացումը իր ընդհ. գծերուն մէջ ներդաշնակ էր ու լաւ տպաւորութիւն ձգեց: Բոլոր դերակատարներն ալ իրենց կարելին ըրին յաջող խաղարկութեան մը համար, հակառակ՝ սահմանափակ փորձերուն:

Թրաղօշ ստանձնած էր Վասիլի Սեմխանովիչի վճռական դերը, եւ արժեցուց զայն: Տիկին Աչխէն Պօյաճեան Անաստասիայի եւ Օլղայի դերերուն մէջ՝ յուզեց ներկաները: Պ. Մուրատ Մուրատեան Պաւլուշայի տիպարով արտայայտիչ ու զգայուն խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ: Ընկեր Աւետիս Մաղաքեան (Վիէնէն)՝ որ եւ է փորձի մասնակցած չըլլալով հանդերձ կրցաւ լաւագոյն մարմնաւորել Իւան Պետրովիչը՝ իբրեւ ննդ տարփածու: Իսկ Պ. Յարութիւն Յովսէփեան, որ նոյնպէս փորձերուն չէր մասնակցած եւ գովելի ջանասիրութեամբ մը Սէնթ Էթիէնէն եկած էր խաղալու, յաջող էր Ալեքսեի դերով.

Ներկայացման ողբերգական բնոյթը բարեխառնուած էր երգով, նուագով ու հայկական պարերով: Ջութակահար Պ. Միքիճան Շիրմէնեան, գուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց ծանօթ եղանակներով:

Օրիորդներ Սոնա Փանոսեան, Սիւզան Զաթոյեան, երկու քոյրեր՝ Մարի եւ Աչխէն Խորանեան, Ժ. Աբրահամեան իրենց նազելի գեղջուկ պարերով ու ոգեւորիչ երգերով եւ Օր. Բյուրիկ Տաղաղեան իր արտասանութեամբ նպաստեցին ձեռնարկին յաջողութեան.

Շնորհակալութիւն բոլոր դերակատարներուն: Գ.Պ.

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՅՍԱԿՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ [illegible]

ԵՏՔԸ...

— Իմ հաշուով պառաւին կէսը [illegible] գիւ ութսուն փունտ լինի, կ'ըսէ Վիլլի, հաւանօրէն կէս – սովամահ վիճակ մը ունեցեր է:

Կը դարձնենք հիւանդանոցին զանգակը: Հիւանդապահուհի մը կը բանայ դուռը: Կը յանձնենք դիակը: Քննութեան սրահի պայծառ լոյսին մէջ պառաւ կինը ճերմակ սաւանին վրայ անսահմանօրէն պզտիկ ու մենաւոր կը թուի: Յուզելու աստիճան անօգնական եւ սոսկալի յղնած է իր փոսացած դէմքը: Մինչեւ հիմա ես միայն երիտասարդ այրեր տեսած էի մեռած ու տակաւին երբեք կին մը: Այս բարակ, նիհար դիմագծերու վրայէն սակայն փաթթուն տարուան կեանք անցած է՝ եւ ուրիշ բան մը չէ ձգած, բայց եթէ թըշուառ մարած մնացորդ մը հրատոչոր վշտի ու անմխիթարութեան: Աժան, դորշ հագուստ մը եւ զոյգ մը հին, ծամուած կօշիկ, ութսուն փունտով ճխճիմ կէիս մը եւ պզտիկ փլած աշխարհ մը այս խիստ զուննտ ճակատին ետեւ:

Պայուսակին մէջ քանի մը նամակ ու տպամաճակատէն գրուած բացիկներ կը գտնենք: Այսպէսով կ'իմանանք հասցէն եւ կ'երթանք իր բնակած [illegible] լար[illegible]ու պարպուաններուն: Երկար թախելէ ետք պատուհան մը կը բացուի: Ննջասենեակի զգլուխին ամպի մը պէս, գիշերային գդլ օդին մէջ կը հասի: Գիտախոհ գլուխ մը կ'երեւայ:

— Հո՞ս կ'ապրի այրի տիկին Շտրումփ, կը հարցնէ Վիլլի:

— Ձեռ գիտեր, կ'ըսէ մարդը թունթունալով եւ կ'ուզէ նորէն գոցել պատուհանը: Վիլլի կ'արգիլէ՝ ձեռքը փեղկերու արանքը խոթելով

— Բայց դուք կրնայիք գտնել այն գիտնալ, Թշուառական, թէ ով կը բնակի ձեր տան մէջ — կը պոռայ ան — կինը մեռած է:

— Էհ լաւ, այն ատեն կարելի է սպասել մինչեւ առաւօտ, կը պատասխանէ մարդը:

Նոյն պահուն, երբ Վիլլի կը պատրաստուի վեր ելլել՝ զայն լաւ մը արթնցնելու համար, բարեբախտաբար կը յայտնուի անոր կինը, որ ըստ երեւոյթին աւելի հետաքրքիր է: Ան փութով կը բերէ գիշերասեղանին վրայէն իր կեղծ ծնօտը, կը տեղաւորէ բերանին մէջ ու իսկոյն կը սկսի վայվայել եւ հարցուփորձ ընել: Իրմէ մենք կ'իմանանք որ հանգուցեալը ոչ մէկ ազգական ունի եւ կ'ապրէր մէն մինակ՝ երկու սենեակնոց բնակարանի մը մէջ:

— Սակայն չէ՞ որ ան իր պայուսակին մէջ նամակներ ունէր, կ'ըսեմ ես:

— Անոնք հաւանօրէն տակաւին իր զաւկէն ստացուած նամակներ էին. ան երկու տարի առաջ պատերազմի մէջ սպաննուեցաւ, կը պատասխանէ կինը, անկէ ետքը Շտրումփի խելքը քիչ մը ծռած էր: Վերջին ատենները ան ամէն երեկոյ կ'ելլէր տունէն եւ մինչեւ ուշ գիշեր դուրսը կը մնար, վասնզի դեռ կը կարծէր թէ տղան պիտի վերադառնար. Ատոր համար ալ, ըստ երեւոյթին, կայարան գացած էր:

— Այդպիսի բան մը կայ, կը հաստատէ այրը, որ կը թուի թէ վերջապէս կ'արթննայ:

— Այո, այդպիսի բան մը կայ եւ դուն ալ կաս, կ'ըսէ Վիլլի կծու եղանակով, ճիշդ, այլեւս մենք կրնանք երթալ:

— Ատոր վրայ պէտք է որ ես նախ ինծի համար սուրճ մը եփեմ, կը յայտարարէ կինը եւ լոյսը կը վառէ:

*

Ալբերտի հետ դանդաղ կը քալեմ Հողաթումբերու երկայնքէն: Վարը կ'աղմկէ գետը: Ջրաղացի մօտ կանգ կ'առնենք, ու կը կռթնինք կամուրջի եզրավանդակին:

— Տարօրինակ է, Էռնստ, չէ՞, որ մարդ չուզեր մինակ մնալ, կ'ըսէ Ալբերտ:

— Այո, կը պատասխանեմ, կը կարծէինք որ՝ եթէ այս տխմէն ազատուինք, ամէն ինչ կարգին կը լինի: Բայց տես որ այնքան ալ պարզ բան չէ՝ վերստին կեանքի ուղիղ ճամբան մտնել:

Ալբերտ կը թքնէ ջրի մէջ:

— Ամէն ինչ տեսակ մը ատար դարձած է, Էռնէստ, մարդ իրապէս չի գիտեր ինչ ընէ: Անգամ մը սկսայ գրքերս թերթել. խօսք չկայ, հաճելի ժամանց մըն է պարապ ատենին. բայց անհասարակ... վերջին տարիներու ամէն մէկ վայրկեանը հաստ գիծ մը քաշած է ատոր վրայէն: Ատիկա այլեւս ոչ մէկ առնչութիւն ունի մեր կեանքին հետ... Ամէն ինչ այլեւս ոչ մէկ [illegible]ութիւն ունի անոր հետ: Իսկապէս մարդ ինքզինքը բաւական աւելորդ կը զգայ հոս, Էռնստ:

— Այո, կ'ըսեմ ես, տունը՝ անշուշտ... բայց չէ՞ որ մարդ չի կրնար միշտ տունը նստիլ: Ու միեւնոյն ատեն չես գիտեր թէ ուր է իսկական տեղդ:

Ան կը համաձայնի.

— Խնդիրն ալ այդ է: Բայց պէտք է, չէ՞ որ մարդ իրեն յարմար տեղ մը ունենայ:

— Մենք չափազանց երկար ատեն զինուոր եղած ենք, կը պատասխանեմ ես, Թերեւս, եթէ կոչում մը ունենանք...

— Զզէ... այդ ալ պէտք եղածը չէ: Կենդանի բան մը ունենալու է, Էռնստ:

Ու գրեթէ մէկզի դառնալով կ'աւելցնէ.

— Մարդ մը...

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ծաղուլ մը սարքած էր Գահիրէի մէջ, որպէս զի բանուորները կարենան փառաւոր ընդունելութիւն մը կատարել ի պատիւ Կամալ Նասըրի, դատապարտելով անոր դէմ կազմակերպուած մահափորձը։ Աւտոուն կանուխէն տասնեակ հազարաւոր ցուցարարներ կը շրջէին Գահիրէի փողոցներուն մէջ, ծափահարելով եւ մարտական կանչեր արձակելով։ Գահիրէի կայարանը մարդկային ծովու մը վերածուած էր։ Գնդ. Նասըր, որ համագնացքով հասած էր, անընդհատ կը շարժէր թաշկինակը, պատասխանելու համար հաւաքուածքի ցոյցերուն։ Տասը վայրկեան անցած էր, երբ կրցաւ իջնել վակոնէն, վասն զի ցուցարարները խլած էին շղթան եւ ոստիկանութիւնը չէր կրնար ճամբայ բանալ։ Նախարարներն անդամ սոխպուած էին վարչապետը բարեւել հեռուէն։ Երբ Կամալ Նասըր վերջապէս իջաւ կառախումբէն, երիտասարդներ շրջապատեցին զինքը, ողջունելով եւ համբուրելով։ Կամալ Նասըր մեծ դժուարութեամբ ճեղքեց բազմութիւնը, կառք նստելու եւ վարչապետարան երթալու համար։

× Վերջին լուրի մը համաձայն, անհաւանելի խոստովաներ է թէ մահափորձը դրդած էր փաստաբան Մոհամմէտ Հինտաւի, նախագահը Իսլամ Եղբայրութեան մէկ մասնաճիւղին, Գահիրէի մէջ։ Ընկերակցութեան առժամեայ առաջնորդը, Յամիս Հոտէյպի, խնդակցութիւն յայտնեց վարչապետին, մահափորձէն ազատելուն առթիւ։

....

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՅՈՒՇԵՐՈՒ հրատարակութեան առթիւ, բաւն բաղաք մը հրատարակեց զօր. Վէկան, ըսելով.— «Բացարձակօրէն սուտ է թէ զօր. տը Կոլ իմ կողմէ հրաւիրուած եւ ընդունուած է 1940 Յունիս 1ին։ Պարզ ռոմանի մըն է իր պատմութիւնը այդ տեսակցութեան մասին»։ Նախկին սպարապետը այս առթիւ կը բացատրէ թէ կառավարութիւնն էր որ իրեն պարտադրեց անձնատրութիւնը։

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ մասին գաղտնի բանակցութիւններ պիտի սկսին մօտերս, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Խ. Միութեան եւ Քանատայի. Վիճարանութեանց հիմք պիտի ծառայէ Ժիւլ Մոքի ծրագիրը։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ԶՕՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն հերոսահի ՍՕՍԷԻ եւ հերոս զօր. ՍԵՐԲԱՏի յիշատակին սգահանդէս մը կազմակերպած է Հոկտ. 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մադլէնօ, 88 ռիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ։

Կը խօսին Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ
եւ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն)

Օրուան պատշաճ երգեր եւ արտասանութիւններ։

Հրաւիրուած են եւ խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց, ազգային կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչներուն։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Հէքիմեան իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով մասնաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ դուստրին եւ մօր՝ Այրի Տիկին ԾԱՂԻԿ ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Անտուրեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ։

■

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաչէն Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է — Այրի տիկին Եսթեր Տամլամեանի մահուան քառասունքին առթիւ. Տամլամեան եղբայրք եւ եղբօր զաւակները կը նուիրեն 7000 Ֆրանք։ Սեւտանէն Տիկին Աննիկ Գէորգեան հինգ հազար Ֆրանք։ Լիոնէն Տիկին Հայկազ Աւետիքեան երկու հազար Ֆրանք։

★

Տէր եւ Տիկին Ահարոն Յակոբեան եւ զաւակները Պ. Խ. Կարապետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ովսաննա Խըրլաքեան եւ զաւակները, Պ. Յովհաննէս Գրիգորեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւակներուն եւ ազգականին ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ ԷԴՈՒԱՐԴ ԽԸՐԼԱՔԵԱՆԻ արկածալի մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եփրեմ Խան»... կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ճիշդ 15.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Հաւաքատեղի՝ Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ, Պիվէր։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԻԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

Հ. Յ. Դ. «ՐԱՖՖԻ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Քաֆէ տը լա Մէրի, Սէն Սիւլփիս։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՆԻԷՐ ՍՈՒՐ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կրոդի սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ոսկերիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկերիչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի ժամուն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ զաւկին՝ սիրեցեալ

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Պարոն եւ Օր. Զանդեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց եղբօր ՎԱՀՐԱՄ ԶԱՆԴԵԱՆԻ մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ, Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

■

Տէր եւ Տիկին Ահարոն Յակոբեան եւ բոլոր ազգականները, Այրի Տիկին Ովսաննա Խըրլաքեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի, Սէնթ Մարկրրիտի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ զաւակներուն՝ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ ԷԴՈՒԱՐԴ ԽԸՐԼԱՔԵԱՆԻ արկածալի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ երիտասարդներուն յիշատակը յարգողները։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ։

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱԹ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՁԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ)։

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ)։ Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆրանք։

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շաթօ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ համուհիներու։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ
Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ։ Հաճելի անակնկալներ։

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով։ Ձրի պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին։

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

●

ՊՈՒՏՕՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի։
Կը խօսի ընկ. Պ. ՁԳՈՒՔՃԵԱՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բաստաւեղիկերդ Ուխտագնացութիւնը Մարսիլիոյ Հայ գաղութին դէպի «Նոթըր Տամ տը լա Կարտ»ի սրբավայրը, այս կիրակի։

Կը նախագահէ Գերապայծառ Յովհաննէս արք. Տըլէ, միճակաւոր Մարսէյլի։

Ժամը 9ին հաւատացեալները պիտի հաւաքուին նոյն սրբավայրին մէջ, ուր ժամը 9.30ին Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ընդհ. մեծաւոր Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեանց, հանդիսաւոր ձայնաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ։

Երգերը պիտի կատարուին Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ» երգչախումբի կողմէ։

Յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վերջին երկու պատերազմներու ընթացքին ինկած համայն նահատակներուն համար։

Այս առթիւ պիտի քարոզէ պատարագիչը։ Ուխտագնացութիւնը պիտի փակուի հաղորդութեան խորհուրդով։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ։ Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ։ Էջ՝ 59։ Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ։ Ապսպրանքներու համար դիմել՝

BARSAM AGOPIAN 22 Rue d'Aix
Marseille

ՇԱԻԻԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին, իրենց մօրաքրոջ որդւոյն՝ տարաբախտ Յակոբ Յովակիմեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանիէօ Քաշանի տարեկան ցերեկոյթ — պարահանդէսը Դեկտեմբեր 5ին, Սալի մէջ։

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Լիսէ Միսթրալի փրոֆէսէօրներէն), հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ իր արհեստին օժտուած է այժմ ամէնէն կատարելագործուած արձանագրող գործիքներով (անրէժիսթրէօր), որ սքանչելի հաւատարմութեամբ կը վերարտադրէն երգուած կամ նուագուած ամէն կտոր։

Իր աշակերտները այժմ կրնան՝ մեծագոյն արուեստագէտներու օրինակին հետեւելով՝ ամէնէն արդիական մեթոտին դիմել արագ եւ տեւական յառաջդիմութիւն ապահովելու համար, այն է՝ արձանագրել իրենց ճուագածութիւնը մագնիսական ժապաւէնի վրայ, եւ յետոյ քննադատի ականջով մտիկ ընել զայն։

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ։

Կ'ընդունուին միայն ջութակի աշակերտներ։ Մասնաւոր զեղչ՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ յառաջացած դաշնակահարներու համար։

Դիմել՝ Լիսէ Միսթրալ, 10 Պուլվ. Սալվաթոր, Մարսէյլ, եւ կամ իր բնակարանը, 52 Պուլվ. տը Վօքլիւս, Պօմոն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 30 OCTOBRE 1954

30րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7510 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿՆ ՈՒ ԱՅՍՕՐԸ

Ամէն անգամ որ ազգային, կուսակցական կամ հայրենակցական տարեդարձ մը կը տօնուի, յօդուածագիրներն ու բանախօսները բնագրաբար կը խուժեն անցեալին մէջ, փառաբանութեան տաղեր հիւսելու համար :

Եւ պերճախօսութեան աղբիւրները կը հոսին գերադրական ածականներով, բարձունքէ բարձունք սաւառնելով :

Անսպառ ներշնչումի աղբիւր է անցեալը: Եւ շատ բնական երեւոյթ՝ ինքնաճանաչումի, սեփական արժանիքներու գնահատումի:

Առանց այդ գիտակցութեան ժողովուրդները պիտի դառնային ամբոխ. Տաբուրեր՝ օրուան հովերէն :

Վա՜յ այն ժողովուրդին որ պատմութիւն չունի: Կամ սխալուած է վկայութիւններ մուրալ դրացիներէն, իր տեղը գրաւելու համար իբրեւ հաստատուն եւ ինքնուրոյն արժէք :

Ժողովուրդի մը ծայլն բևած ուէ կազմակերպութիւն ալ, եթէ չըմբռնէր իր դերն ու կոչումը, եթէ չի կրնար չափել տարիներու ընթացքին կատարուած մեծութեանց իմաստը եւ խորութիւնը, դատապարտուած է դառնալու ամլոյն մէջ սուղ մը :

Ինչպէս ազգերու, նոյնպէս անոնց հաւաքական կազմակերպութեանց պատմութիւնը [illegible] Որը կը տեսնէր, մեր առջեւ կը պարզուին ոչ միայն հերոսական գործեր, պարծանքներ եւ տառապանքներ, այլ եւ մշտահոս աղբիւրներ խորհրդածութեան, վերացնահատման, վերանորոգման :

Եթէ մեր կուսակցութիւնը կրցած է իր ուժն ու հմայքը պահել աւելի քան վաթսուն տարի, գաղտնիքը այն է որ գիտցեր է քալել ժամանակին հետ:

Այսօր ալ նոյն ուղին պիտի առաջնորդէ մեզ, — ըմբռնել օրուան պահանջները եւ գործել նոյն վճռականութեամբ, առանց խախարդական մթնոլորտի մը վերածելու երէկը :

Պիտի քըքրենք եւ սերտենք պատմութիւնը, ազգային, քաղաքական թէ մշակութային, ոչ թէ երանութեամբ օրօրուելու եւ թմրելու, այլ ներշնչուելու, գործելու, նոր նուաճումներ կատարելու համար :

Մասնաւորապէս Դաշնակցական երիտասարդութիւնը պիտի հարցնէ ինքն իրեն, այս հանդիսաւոր առիթներով, ինչպէս ամէն օր .

— Անոնք, մեր նախորդները, այս եւ այն գործերը կատարած են, երբ մեր տարիքն ունէին: Ի՞նչ կրնանք աւելցնել մենք, որպէսզի շարժումը կանգ չառնէ:

Այո, տարբեր՝ էին ժամանակները: Այն ատեն հող կար ոտքերու տակ: Հորիզոն կը բանային լեռները, գետերը, դաշտերը:

Այսօր ցիրուցան՝ լքթնուն պողոտաներու վրայ, ոտքերը կը սահին մէկ փորձութենէն միւսը եւ սառնաշունչ հովեր կը մթագնեն հորիզոնը :

Բայց այն ատեն ալ դժոխքի մը վերածուած էր կեանքը, արիւնաղանդ ելեւէջներով :

Եթէ անոնք ինքնապաշտպանութեան, դիմադրութեան ճակատներ կազմեցին ստրկաց[illegible]նոցին մէջ, ժառանգորդները ինչո՞ւ եւս պիտի մնան, թարթափելով, ծուլանալով, ընկրկելով :

Երէկը իսկապէս կը դառնայ հեռաւոր եւ աղօտ յիշատակ մը, եթէ իբրեւ նշանախօսք չունենանք նոյն հաւատքը, կամքը եւ ճիգը, այսօրուան եւ վաղուան համար .

Հին փառքերը պէտք չէ պատրուակ ծառայեն նղանձով գոհանալու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԶՕՐ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

■

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ: Ապա երկուքը միասին զեկոյց մը հրատարակեցին, հետեւեալ բովանդակութեամբ .—

Միասին քննեցինք Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ տրուած որոշումները: Երկուքս ալ համոզուած ենք թէ անցեալ շաբթու կնքուած համաձայնութեանց գործադրութեամբ պիտի բացուի ճամբան հզօր եւ միացեալ Եւրոպայի մը համար: Այսպէս գրուած է հիմը եւրոպական հասարակութեան մը: Մ. Նահանգները անգամ մը եւս հաստատեցին իրենց տեւական շահագրգռութիւնը եւ աջակցութիւնը այդ հասարակութեան: Մենք համոզուած ենք թէ նոր համաձայնութիւնները որոնք աւելցան Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութեան դաշնագրին վրայ, եւ որոնց մաս կը կազմէ այժմ արեւմտեան Գերմանիան, պիտի ծառայեն ամրապնդելու ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը: Կը հաստատենք թէ գերման ժողովուրդին օրինաւոր իղձն է երկրին վերամիացումը ազատութեամբ: Մենք կ'ընդունինք թէ այդ նպատակին կարելի է հասնիլ միայն [illegible] միջոցներով: Մենք տարակոյս չունինք [illegible] որ սիրտի բոյր Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւններէն, պիտի նպաստէ մեր ջանքերուն, ազատութիւն եւ միութիւն պարգեւելու համար ամբողջ գերման ժողովուրդին : Կը կարծենք թէ, մինչեւ որ լրացուցիչ տեղեկութիւններ չհասնին, խորհրդային վերջին ծանուցագիրը որեւէ նոր առաջարկ չի պարունակեր: Այս առթիւ քննեցինք սա ողբալի պարագան թէ շատ մը գերման ռազմագերիներ եւ քաղաքական աքսորականներ տակաւին արգելափակուած կը մնան երկաթեայ վարագոյրէն անդին, մասնաւորապէս Խ. Միութեան մէջ: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը խնդրեց որ Մ. Նահանգները շարունակեն իրենց աջակցութիւնը տրամադրել, այդ գերիները ազատելու համար :

ԲՈՒՌՆ ՊԱՅՔԱՐ ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Եգիպտոսի Յեղափոխական Խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց առջի, վերջին մահափորձին առթիւ, նախագահութեամբ վարչապետ Կամալ Նասըրի : Ոչ եւէ զեկոյց չհրատարակուեցաւ: Ժողովուրդը այժմ ուժգնօրէն փարած է գնդ. Նասըրի որ ազգային հերոս մը կը համարուի: Ան էր որ ստորագրեց վերջին դաշնագիրը, բրիտանական զօրամէն ազատելով Սուէզի շրջանը: Կը հաստատուի թէ Իսլամ Եղբայրութիւնը ուզած էր տապալել այս կուռքը եւ այժմ հանրային կարծիքը դարձած է այդ հզօր կազմակերպութեան դէմ որ երէկ մեծ համարում կը վայելէր, իսկ այժմ «ժողովուրդի թշնամիներու հրոսախումբ մը» կը նկատուի :

Ցարդ յեղափոխական խորհուրդը զգուշութեամբ կը մօտենար այդ ընկերակցութեան, իսկ այժմ պատուիրակութիւններ կը դիմեն նախարարութեանց եւ թերթերու խմբագրութեանց, պահանջելով անխնայ պատժել մահափորձին պատասխանատուները, կարճ եւ կտրուկ դատաստանով մը:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ չորրորդ անգամ ըլլալով Եգիպտոսի ռատիօն նկարագրեց Աղեքսանդրիոյ մահափորձը, 250.000 հոգինոց բազմութեան մը մէջ ծագած խու-

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Մենտէս Ֆրանս անհամբեր կը սպասէ ընկերվարական կուսակցութեան պատասխանին, լրացնելու համար դահլիճին կազմը:

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը նախարարական պաշտօններ առաջարկած էր վեց ընկերվարականներու, առանձին նամակներ գրելով: Առջի օր երկու ժամուան խօսակցութիւն մը ունեցաւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին հետ, որ ի վիճակի չէր վերջնական պատասխան մը տալու: Կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Նոյ. 11–12ին: Արդ. վարչապետը Ուաշինկթըն եւ Գանատա պիտի երթայ Նոյեմբեր 13ին, եւ կ'ուզէ որ դահլիճը վերակազմուած ըլլայ իր մեկնումէն առաջ: Այս յապաղումը կը խանգարէ իր ծրագիրները: Կուսակցութեան վարչական խորհուրդն ալ չորս ժամ խորհրդակցելէ ետք, որոշեց սպասել համագումարին : Վարչապետը վստահ է թէ Ազգ. Ժողովը պիտի վաւերացնէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները, բայց կ'ուզէ աւելի զօրացնել իր դիրքը, ապահովելով ընկերվարական կուսակցութեան գործակցութիւնը. մանաւանդ որ այդ կուսակցութիւնը 105 ձայն ունի Ազգ. Ժողովին մէջ:

Ընկերվարականները կը վախնան որ Նոյեմբերին անդամակցելով դահլիճին, դեկտեմբերին կրնան քաշուիլ, երբ քըննուի Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը, Ազգ. Ժողովին մէջ: Վարչապետը կը յուսայ Լոնտոնի դաշնագիրներուն վաւերացումը պահանջել դեկտ. 14ին կամ 31ին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», երկար յօդուածով մը կը պարզէ Ֆրանսայի «նոր քաղաքականութեան վտանգները», ձաղկելով Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները: Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, Իւմանիթէի միջոցաւ կը պահանջէ միացեալ ճակատ կազմել եւ վիժեցնել այդ համաձայնութեանց վաւերացումը :

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Գ. Ֆարէս Խուրիի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այսօր շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: (Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ):

Այս առթիւ Յառաջի այսօրուան թիւը նուիրուած է Դաշնակցութեան Օրուան, ինչպէս յառաջիկայ Շբ. օրուան թիւն ալ (Փարիզի եւ միւս քաղաքներու տօնակատարութեան առթիւ):

ԳՈՂՑՈՒԱԾ ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐԸ

ԱՆԵԼՔ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք (22 Հոկտ.) .—

25 Յուլիսի սեղմումներէն վերջ անցնող 3 ամսուան ընթացքին, կէս առ կէս նըւազեցան արտասահման ճամբորդողներու թիւը: Այժմ կը ճամբորդեն միայն ներածող վաճառականները, քննական պարտք մասնակցողները, օտար երկիրներու մէջ ուսանողները եւ հիւանդները, միջազգային խորհրդաժողովներու մասնակցողները, պետական պաշտօնեաներ եւ քաղաքական ու գինուորական ներկայացուցիչներ: Հարիւր ոսկիով ճամբորդող եւ վերադարձին հազարաւոր ոսկիոց ապրանք բերողներուն գոյքերը գրաւուած են մաքսային պաշտօնեաներու կողմէ : Այս ապրանքները երեք ամիս վերջ հրապարակային աճուրդով պիտի ծախուին եւ հասոյթը պիտի յատկացուի բարեսիրական հաստատութիւններու :

ԶՕՐ. ՎԷԿԱՆ նոր նամակ մը ուղղելով մամուլին, կը խոստովանի թէ իր թուղթերը քննելով, հաստատեց որ իրապէս ունկնդրութեան ընդունած էր զօր. տը Կոլը, 1940 յունիս 1ին, մինչդեռ «սուտ է», կ'ըսէր, մէկ օր առաջ:

ՆՈԲԷԼԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ շահեցաւ ամերիկացի հռչակաւոր գրագէտը, Հէմինկուէյ, որ 56 տարեկան է : Հինգերորդ Ամերիկացին է որ կը ստանայ այս պարգեւը, մօտ 12.700.000 Ֆրանք : Նոպէլեան մրցանակները կը բաժնուին 1901էն ի վեր:

Զ Ր Ո Յ Ց
ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՀԵՏ

— Ընկեր, այսօր պիտի տօնենք մեր սքանչելի կազմակերպութեան 64ամեակը: Աւելի քան վեց տասնեակ տարիներու ընթացքին, Քրիստափորներու, Զաւարեաններու եւ Ռոստոմներու հիմնած կազմակերպութիւնը ուռճացեր, հասակ նետեր, դարձեր է ծաւալուն մեծ կազմակերպութիւն մը, հաստաբուն կաղնիի մը նման ճիւղեր արձակելով ամէն ուղղութեամբ, եւ իր հայկականութեան հովանին տարածելով այն բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր ափ մը հայութիւն հիւրընկալուած է առժամապէս:

Դաշնակցութեան օրուան տօնակատարութիւնը առիթ մըն է որ մենք՝ Դաշնակցականներս, անգամ մը եւս անդրադառնանք կատարուած գործունէութիւններուն եւ ձեռք բերուած գրական ու յառաջդիմական արդիւնքին: Ինչ ալ ըլլայ օտարին ծախուած անհոգան խմբակի մը տեսակէտը, այդ իրական արդիւնքը — հայրենիքի կորիզի մը ստեղծումը — պատմութիւնը արձանագրած է ի հաշիւ մեր կազմակերպութեան գրական գործունէութեան: Մարդիկ երբեք չեն յաջողած սուտերով եւ խեղաթիւրումներով փոխել պատմութեան վճիռը եւ վաղն ալ պիտի չկրնան շեղեցնել Հայոց պատմութեան բնական ընթացքը: Այս տօնակատարութիւնը առիթ մըն է՝ որ մենք Դաշնակցականներս ուրախութեամբ ողջունենք մեր կազմակերպութեան [illegible], վերանորոգելով մեր գաղափարական սրբազան ուխտը, հայ ժողովուրդին եւ անոր ազատագրական պայքարին հաւատարմութեամբ եւ անշահախնդիր կերպով ծառայելու իղձը:

— Ես տարբեր կ'ըմբռնեմ Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութեան բուն իմաստը:

— Այո, բնականոն պայմաններու մէջ, Դաշնակցութեան Օրը, տրամաբանօրէն պէտք է ըլլար տեսակ մը հաշուետուութեան օր, վերլուծելով եւ քննութեան ենթարկելով տարեշրջանի մը ընթացքին մեր կազմակերպութեան կատարած աշխատանքը իր գրական եւ բացասական կողմերով, պարզելով նաեւ յառաջիկայ տարուան գործունէութեան նախագիծը: Բայց, այս օրինական կարգը սահմանուած է միայն այն կազմակերպութիւններուն համար, որոնք կ'ապրին հայրենի հողին վրայ եւ կը գործեն բնականոն պայմաններու մէջ: Այսօր հայ ժողովուրդը ցրուած է երկրագունդի գրեթէ բոլոր մասերուն վրայ, ու անոր հետ նաեւ Դաշնակցութիւնը կ'ապրի եւ կը գործէ բացառիկ պայմաններու մէջ: Այս բացառիկ պայմանները մեր կազմակերպութեան առջեւ դրած են շատ մը բացառիկ պահանջներ, անոր սովորական աշխատանքներուն վրայ աւելցնելով նաեւ մեր քաղաքական Դատի հետապնդումը, Հայկական մշակոյթի զարգացումը եւ բուն Հայապահպանման ծանր աշխատանքները:

— Այդ աշխատանքներուն մէկ մասը, օրինակ մշակոյթի բաժինը կրնան կատարել ուրիշ հայ. կազմակերպութիւններ եւ միութիւններ:

— Մի մոռնար որ միւս կազմակերպութիւնները ընդհանրապէս [illegible] կ'րնեն պայքար մղելով Դաշնակցութեան դէմ: Անոնց նպատակն է՝ սեւցնել, արատաւորել Դաշնակցութիւնը ամէն կարգի սուտերով եւ խարդախութիւններով, արովհետեւ շատ լաւ գիտեն թէ սփիւռքի մէջ Դաշնակցութիւնը իրական եւ տիրական ուժ մըն է հայկ. կեանքի մէջ:

— Այո, կարելի չէ կասկածիլ Դաշնակցութեան ուժին մասին, բայց այդ իրողութեան դրդանիքը մերինը չէ եւ անոր պատիւն ալ մեր նախորդ գաղափարական սերունդին կը պատկանի:

— Շատ ճիշդ նկատեցիր: Այդ ուժին գաղտնիքը, Դաշնակցութիւնը կը պարտի ամէնէն առաջ մեր նախորդ սերունդներուն որոնք իրենց կարելի բոլոր միջոցները փորձեցին կազմակերպութիւնը այսօրուան բարձրութեան հասցնելու համար: Յիշենք նախ անոնք որ, ազատագրութեան առաջին օրերուն, ամէն ինչ լքելով, իրենք զիրենք նետեցին կրակին մէջ եւ գրեթէ բոլորն ալ նահատակուեցան զէն ի ձեռին ժողովուրդի ազատագրութեան եւ բարօրութեան ճամբուն վըրայ, արհամարհելով բանտային ամէն [illegible] չարչարանքները եւ կախաղաններու սարսափը:

— Արդար պիտի չըլլար մոռնալ նաեւ Հայաստանի Անկախութեան գաղափարին ջահակիր ռահվիրաները: Անոնք նոյնքան արժանի են մեր յարգանքին եւ երախտագիտութեան:

— Անշուշտ, Հայաստանի Անկախութեան գաղափարին համար, բոլշեւիկեան Չեկայի նկուղներուն մէջ իր կեանքը զոհաբերող եւ հեռաւոր Սիպերիոյ սառնամանիքներուն ու տաժանակիր աշխատանքի ճամբարներուն մէջ իրենց երիտասարդութիւնը փճացնող ընկերները նոյն չափով արժանի են մեր երախտագիտութեան:

— Անոնք թերեւս մեռած են եւ այժմ անցեալին կը պատկանին:

— Կրնայ ըլլալ: Եւ ատոր համար ալ կարելի չէ ներել իշխանութեան մը որուն միակ առաքինութիւնը հիմնուած է բռնի ուժին եւ իր գաղափարական հակառակորդները ֆիզիքապէս ոչնչացնելուն մէջ: Կազմակերպութեան մը ուժը իր անցեալ պատմութեան եւ գաղափարի մը ճամբուն իր ցոյց տուած զոհողութեանց եւ նահատակներու քանակին մէջն է: Մեծ մտածող մը ըսած է թէ՝ մեռելներն են որ կը կառավարեն ողջերը, իրենց կատարած գործով, իրենց յիշատակով, իրենց կեանքի օրինակով եւ աւանդութիւններով: Ո՞րն է այն կազմակերպութիւնը որ յաւակնութիւնը պիտի ունենար չափուելու Դաշնակցութեան հետ՝ իր մարդկային, բարոյական եւ նիւթական զոհաբերութեան կշիռով: Հայոց աշխարհը ոռոգուած է Դաշնակցական մարտիկներու արիւնով: Հայոց աշխարհի իւրաքանչիւր քարին կամ հողաթումբին տակ Դաշնակցական հայդուկ մը կը հանգչի: Անոնք այնքան բազմաթիւ են, յայտնի թէ անանուն, որ անուանական թուումն անգամ կարելի չէ կատարել: Այլեւս զանց կ'առնեմ այն հսկայ նիւթական եւ բարոյական աշխատանքներն ու զոհողութիւնները զոր Դաշնակցութիւնը կատարած է հայ ժողովուրդի ազգային գանձերուն եւ Ազատագրութեան ճամբուն վրայ եւ որոնց շօշափելի եւ տեսանելի արդիւնքն է այսօրուան հայրենիքի կորիզը:

— Բայց չէ՞ որ, այսօր, շատեր կ'ուրանան այդ բոլորը եւ թուք ու մուր կը [illegible] նահատակներու յիշատակին:

Ուրացումներով նշանախեց մը անգամ չի փոխուիր պատմութեան անտեղիտալի վճիռը: Երկրորդ, պէտք է արդարացնել [illegible], որովհետեւ իրենց խիղճը եւ գլուխը վարձու տուած են օտարին եւ իրենց բերնով օտարն է որ կը խօսի: Մնաց որ այդ կարգի [illegible] եւ անողնայար տիպարներ կան բոլոր ազգերու մէջ ալ: Անոնք ժողովուրդի մը տականքներն են:

— Բայց, մեր խիղճը կը վրդովուի երբ մարդիկ կը յանդգնին անարգել ամբողջ [illegible]ութեան մը սրբութիւնները:

— Կարեւորութիւն մի տար: Շուները կը հաչեն, բայց կարաւանը իր ճամբան կը շարունակէ: Այնպէս ալ մեր կազմակերպութիւնը կը քալէ դէպի իր նպատակներու իրականացումը, առանց նկատի առնելու աջէն և ձախէն արձակուած օտարասի ձայները:

— Սակայն ո՞ւր է, նպատակին տանող այդ ճամբան շատ երկար կը թուի:

Ազգերու ազատագրական պայքարին մէջ, ժամանակը կամ տարիներու անցքը շատ քիչ նշանակութիւն ունի: Ցաձախ ամբողջ սերունդներ անհետացեր են առանց դրական արդիւնքի մը հասած ըլլալու:

Հայերը կը պայքարին որդիներուն համար, որդիները իրենց զաւակներուն համար, այսպէս ամբողջ սերունդներ, մինչեւ որ երազը դառնայ իրականութիւն: Ժամանակակից պատմութիւնը շատ մը օրինակներ տուած է՝ մէկը միւսէն պերճախօս: Աչքի առջեւ բեր երեկուան մեզի բախտակից Յունաստանը, Պուլկարիան, Սերպիան, արաբական երկիրները, եւ Իսրայէլի պետութիւնը:

— Ըսել կ'ուզես որ յուսահատելու չէ:

— Յուսահատութիւնը նկարագրի տկարութիւն եւ երկչոտութիւն կը յատկանշէ: Մենք Դաշնակցականներս գոնէ վարակուած չենք այդ հիւանդագին երեւոյթէն, որովհետեւ մեր մեծ Քրիստափորէն ժառանգեր ենք կռիւի, յարատեւ կռիւի գաղափարը: Կռիւ մը՝ որ վերջ կրնայ գտնել միայն մեր հայրենի հողերու ազատագրութեամբ եւ հայ ժողովուրդի համախմբումով իր պատմական բնաշխարհին մէջ: Ասկէ աւելի ղեղեցիկ գաղափար, ասկէ աւելի առաքինի գործ կարելի չէ երեւակայել: Կը կարծեմ թէ մեր սերունդը՝ մեր նախնիքներու անարժան ժառանգորդը պիտի չըլլայ, այլ, նոյն խանդավառութեամբ, նոյն հաւատքով եւ զոհաբերութեան նոյն ոգիով պիտի շարունակէ ազատագրական պայքարը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ, իրականացնելու համար Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարը:

— Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԱԿԱՆԸ

Դարերի ընթացքին դաժան եղաւ Հայի ճակատագիրը: Թառած աշխարհակալ պետութիւնների շահերի բախման ճամբաների վրայ, նա միշտ դարձաւ զոհը այդ հակոտնեայ շահերի: Յոյնն ու Պարսիկը, Հռովմայեցին ու Արաբը, Թուրքն եւ Ռուսը կոխկրտեցին իր երկիրը, խոշտանգեցին իր հոգին, յօշոտեցին իր մարմինը:

Թառած լեռների ծերպերին եւ ձորերի մէջ, նա միշտ ձգտեց ազատութեան, անկախութեան, ինքնուրոյն կենցաղի: Իր հոգին երբեք չենթարկուեցաւ օտարին: Երեք հազար տարիների իր պատմութեան ընթացքին, նա միշտ մնաց հպարտ իր լեռների պէս, միշտ կենսունակ իր հոսանուտ ջրերի պէս, միշտ կանգուն յաւիտենական Մասիսի պէս:

Խաւարակուռ արեւելքի սեմին, հովիւ միշտ Եւրոպայի, նա երբեք չենթարկուեցաւ մոլեգնած ամբոխների դաժան տիրապետութեան, իր հոգին ձգտեց յաւիտենական լոյսին, ինքնուրոյն մշակոյթին:

Իր երկիրը եղաւ մշակոյթի բուրաստան: Դարեր շարունակ թշնամի հրոսակները աւերակների վերածեցին իր հայրենիքը, սակայն կեանքի նոր աւիշներ, բազմածիլ սերմեր տուին եւ Հայաստանը կրկին դարձաւ օրօրան ստեղծագործութեան, մտքի, թռիչքի:

Կախարդուած իր յաւիտենական հայրենիքով, Հայը տառապեցաւ հոգիով, մարմնով սակայն երբեք չուրացաւ իր երկիրը: Ինչեր չտեսաւ նա, որքան դաժան թշնամիներ տրորեցին իր հայրենիքը: Այսօր նրանք չկան, սակայն ապրում են յաւիտենական Հայը եւ Հայաստանը: Տակաւին այսօր Թուրքը եւ Ռուսը նստած են իր երկրի վրայ, նորից Հայը ենթակայ է դաժան բռնութեանց, սակայն պատմութեան ընթացքը պիտի վանէ թշնամիներին ու Հայը կրկին պիտի ապրի իր հողերի վրայ, իր հայրենիքի մէջ, իր ստեղծագործ զօրութեամբ, անխորտակելի հաւատքով:

Հայրենիքը սրբութիւն է Հայուն համար, վեր բոլոր սրբութիւններից: Հայրենիքը իր միտքն է, հոգին, գոյութիւնը: Եւ չկայ աշխարհի մէջ մի ժողովուրդ որ այդքան կապուած լինի իր հայրենիքին, ինչքան Հայը:

Ո՛ր ժողովուրդը, այդքան չարիք տեսած, իր հայրենիքի աշխարհագրական անպաշտպան դիրքի պատճառով, եւ այդքան անսահմանօրէն կապուած մնացել է իր երկրին, միայն Հայը, ժամանակաւոր չարիքները արհամարհող եւ յաւիտենականին ձգտող Հայը:

Դարեր [illegible] ողբերգութիւն է ապրած ու դարեր շարունակ յամառ կամքով շարունակած է պայքարել յանուն լոյսի, լաւի, երջանիկի:

Իր գործնական եւ առօրինապէս գաղափարական ոգին կարողացել է դիմագրել բոլոր չարիքներին: Չարիքը անցել է, ինքը մնացել է կանգուն: Եթէ անհատները, յաճախ զանգուածները ոչնչացել են յանուն հայրենիքի սիրոյն, ամբողջ հայութիւնը Փիւնիկի պէս նորից վերածնել է, տալով իբրեւ ազգ, իբրեւ քուրմ, արքայական առաքել՝ Հայաստանի:

Միշտ էլ Հայը կռուել է հզօրի դէմ, ի գին իր երկրի, ժողովուրդի ազատութեան: Միշտ էլ կարողացել է յաղթական մնալ, գոնէ հոգեպէս:

Դարերի մեր պատմութիւնը հերոսական մարտնչումների մէկ շղթայ է: Միշտ էլ ժողովուրդի խոնարհ խաւերից թէ վերի դասից, նուիրեալներ են հրապարակ իջել կռուելու ազատութեան, անկախութեան համար: Այդ ժառանգական պայքարը շարունակուել է մինչեւ մեր օրերը: Վերջին շրջանի մեր պատմութիւնը գա[illegible] Ցեղասպա[illegible] Հ. Յ. Դաշնակցու[illegible] մեր ժողովուրդ[illegible] մեր պատմութեան:

Դաշնակցութիւնը իր յախուռն գործունէութեամբ հաւերժել է հայութիւնը: Նա կարողացել է զանգուածային զոհաբերութեան ոգին ներշնչել մեր ժողովուրդին: Կարողացել է մոլեռանդ կառոյցներ պատրաստել եւ մահը արհամարհող հերոսներ:

Վերջին շրջանի մեր պատմութիւնը հաւաքական իր զոհաբերութեամբ զարմացրել է ամբողջ աշխարհը: Ոչ մէկ ժողովուրդ, ի խնդիր ազատութեան, այնքան զոհեր չեն տուած ինչքան Հայերը:

Հերոսական ինչ մարտնչումներ չէ արձանագրած մեր պատմութիւնը: Ահա առասպելական Շապին Գարահիսարը եւ Ուրֆան, մարտական Սասունը, քաջարի Վասպուրականը, արծուեբոյն Մուսա Տաղը, առիւծաբոյն Ակ - Տաղը, հերոսական Բաղուն, Ղարաբաղը, Սարտարապատը, Բաշ Ապարանը, Ղարաքիլիսէն եւ ամէն մէկ անկիւնը Հայաստանի: Ինչ գըրուածներ կան արձանագրուած վերջին շրջանի կռիւներից, որի՞ մասին խօսել, որի՞ մասին գրել: Մեր երկրի ամէն մէկ չիբա հող զոհաբերութեան մարտնչումի պատ, քարի գետին է եղել:

Հաւաքաբար կռուել են, հաւաքաբար մեռել ի խնդիր ազատութեան: Այն ժողովուրդը, որ կռուել եւ մեռնել գիտէ, կը հասնի իր նպատակին:

Դաշնակցութիւնը, մեր պատմութեան շղթայի նոր օղակը, կարողացել է Հայը վարժեցնել պայքարի: Իր ղեկավարները, անուանի հերոսները ու անանուն զինուորները կարողացել են անձնական օրինակներով ժողովուրդը մղել զոհաբերութեան, կռուի, յաղթութեան: Պատմութեան մէջ, եթէ ոչինչ չմնայ Դաշնակցութիւնից, յամենայն դէպս կը մնայ զանգուածային զոհաբերութիւնը, անսահման նուիրումը, արհամարհանք դէպի մահը:

Դաշնակցութիւնը կարողացաւ զանգուածային հերոսութեան հոգեբանութիւն ստեղծել մեր ժողովուրդին:

Փառք այն ժողովուրդին, որ կրցած է ծնունդ տալ այսպիսի կազմակերպութեան մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

«ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՊԱՐՈՆԸ»

Ընկեր Վ. Նաւասարդեան, իր «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը» գրքին մէջ յատկանշական պատկեր մը արձանագրած է Եղիշէ Չարենցի բերնով. «Հանգուցեալ պարոնը, կամ Պարոն Հանգուցեալը».— Ուշադրութեամբ կարդանք:

«... Այս անգամ տպաւորութիւնս այն էր, որ ես հանդիպում եմ մէկին որին տարիներ առաջ տեսել եմ պարապում, պարզ՝ տպաւորութիւնս այն էր, որ ես, չգիտեմ երկնային ինչ գործօնային հրաշքով, հանդիպում եմ ահա մի կենդանի ննջեցեալի, այսինքն ոչ թէ կենդանի ննջեցեալի, այլ աւելի ճիշդ կը լինէր ասել մի յարութիւն առած հանգուցեալի, որին ես ինքս իմ սեփական աչքերով տեսել եմ դագաղում կամ ճանապարհ եմ դրել մինչեւ գերեզմանատուն, եւ նոյնիսկ մի բուռ հող ինքս եմ ցանել վրան՝ «հոգու հանգստութեան համար» ինչպէս ընդունուած է այդ անել... եւ ահա յանկարծ այնքան անսպասելի կերպով ելնում է դէմս նա, այդ հանգուցեալը, ոնց որ գետնից կամ պատից բուսնելով ...»
(Խորհրդային Հայաստան 5 Սեպտ. 1925)

Պէտք տեսայ այս երկար հատուածը արձանագրել նախ՝ անոր համար որ, վստահ եմ, շատեր չեն կարդացեր եւ կամ մոռցած են:

Արձանագրեցի նաեւ անոր համար, որ այս օրերուն, Սփիւռքի մէջ, ամէն տեղ, դարձեալ «հանգուցեալ պարոն»ի մասին պիտի գրուի ու խօսուի: Ինքը «հանգուցեալ պարոնը» դարձեալ յարութիւն առած՝ ամէն տեղ պիտի ներկայանայ բազմութիւններուն իր պատգամը եւ խօսքը արտասանելու, այնպէս ալ պիտի հաստատէ նաեւ թէ, միշտ կայ, կը մնայ, կ'ապրի եւ մինչեւ որ չիրականանայ իր հետապնդած նպատակներուն իրականացումը ոչ մէկ դագաղ, ըլլայ կաղնիէ թէ

երկաթէ,— պիտի չկրնայ կաշկանդել Դաշնակցութեան մարմինը:

Զարենցները իրենք ալ կը վկայեն : Աւելի քան երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր, հազար տեսակի դաւադրներ չինեցին, հազար տեսակ դամբանականներ խօսեցան, մահ ու թաղում աւետեցին, բայց յետոյ, առաջին հերթին իրենք անսաս իրենց չինած դաւադրներուն ձարձատումը՝ ու «հանգուցեալ»ին հրաշափառ յարութիւնը :

Եթէ պատմական եւ հրատապ առաքելութեան մը համար ծնաւ Դաշնակցութիւնը եւ մինչեւ այսօր ալ հաստատամօրէն ու անվկանդ կը շարունակէ իր ճամբան, պարզ բացայայտ է որ, որեւէ դաւադ պիտի չկրնայ պարփակել իր մարմինը :

Վաղնջական օրերէն, մինչեւ այսօր, սերունդէ – սերունդ, ձեռքէ ձեռք փոխանցուած է մեր դիմադրականը, մեր տոկալու, յարատեւութեան լուսաւոր ջահը: Մեր նախորդները քրտինքով, արցունքով, արիւնով սրբացուցին զայն: Մեր ժողովուրդին արիւնը, արցունքն ու քրտինքը իւղի, ձէթի վերածուեցան: Այսօր փաստօրէն այդ լուսաւոր կանթեղըկրելու ծանր պատիւը Հ. Յ. Դաշնակցութեան վիճակուած է: Ու Դաշնակցութիւնը կրնայ թաղել այն ուժը որ կը յաւակնի կրել մեր ժողովուրդին յարատեւութեան ճամբան լուսաւորող կանթեղը: Ուրիշ խօսքով՝ անոր հետապնդած վերջնական ու անփոխարինելի նպատակին՝ Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի իրականացման ճիգը:

Անկէ դուրս՝ թող վստահ ըլլան մեր գոյապայքարի հակառակորդները, որեւէ դաւադ պիտի չյարմարի Դաշնակցութեան հասակին ու մարմնին …

Ի՞նչ է Դաշնակցութեան հետապնդած բուն նպատակը :

Ազատութիւնը մեր ժողովուրդին, բայց լման, իրական ազատութիւն :

Անկախութիւն՝ բայց, իսկական անկախութիւն :

Հայրենիք մը՝ բայց ամենայն Հայոց Հայրենիք մը:

Մեզմէ հազար անգամ աւելի յետամնաց ժողովուրդներ անկախ կ'ապրին, պատճառ չկայ որ մենք չապրինք: Մեր պահանջած անկախութիւնը այն է, ինչ որ կը [illegible] [illegible] :

Եթէ այսօր իրենց [illegible] ժողովուրդները [illegible] կամ փճացած ազատութիւններով՝ այսօր շատերուն անունն իսկ ջնջուած պիտի ըլլար պատմութեան էջերէն :

Ազատատենչ Յրտնասի [illegible] հովերը կանգ չառին որեւէ սահմանի վրայ ու աշխարհի այն օրերուն,— ինչպէս այսօր, — ազատութեան կրակէն բռնկելով յեղաշրջեց հին օրերու կարգ ու սարքը: Մարդոց հոգիներն ու յղացած լեռները մէջ փուլ եկան …

Այսօր, այս երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, նոր հովեր է որ կը փչեն արեւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ: Այդ հովերը պիտի ապառնակեն սահմանները, պիտի հասնին ամէն ուր որ մարդկային շունչ կայ: Այդ յորձանքին, կամ հոսանքին առջեւ ոչ մէկ պատնէշ պիտի դիմանայ ու բոլոր ժողովուրդներն ալ ի վերջոյ տէր պիտի դառնան իրենց իրաւունքներուն: Անիկա մեր հաւատամքն է :

Այսօր Դաշնակցութեան օրուան ամէն հաւատքով եւ հաստատակամութեամբ կը նայինք մեր ապագային: Ու քանի այդ հաւատքը եւ կամքը ամուր են մեր մէջ, դեռ շատ մը բոխաորշակներ կրնան սպրդիլ, դադար չենք մեզ զերեզմանելու համար :

Կրնան ափ մը հող ալ նետել : Բայց, ինչպէս կ'ըսէ տարաբախտ Զարենցը, միշտ իրենց դէմ պիտի գտնեն «Հանգուցեալ պարոնը» կամ «Պարոն հանգուցեալ» :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ԻՆՔՁԻՆՔԸ ՎԱՌԵՑ չարժանկարի նախապատերազմեան աստղերէն Սիմոն Մարքոյ, ալքոլ թափելով մարմնին վրայ: Կ'ըսուի թէ թշուառութեան մատնուած էր եւ ընտանեկան հոգեր ունէր: 51 տարեկան էր

Ա. — Հիմա ի՞նչ գործով կը զբաղիս

Բ — Պատրաստ հագուստներ կը ծախեմ

Ա. — Կը յուսամ գործդ լաւ է :

Բ — Ո՛չ այնքան — վերջնականապէս վրայ է, իմ հագուստներս են …

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻ՛ՒՆ…

★

Դաշնակցութի՛ւն … Մասիսի պէս, Սիփանի պէս
Խորախորհուրդ, անմահ անուն, Երկրորդութիւն,
Արամազդեան հուր ծնունդէն իջար հանդէս
Իբր ցեղին՝ դուն հինգերորդ նարստութիւն,

Մեր լոյսն եղար դուն,
Մեր յոյսն եղար դուն :

Դաշնակցութիւն … Արի – արանց անպարտ բանակ,
Ցեղափոխիչ, զարկ ու խոյանք յանդգնութեան,
Ընդվզումի, մարտնչումի հզօր փաղանգ
Վրէժխնդիր, դրօշակիր ազատութեան,

Մեր հուրն եղար դուն,
Մեր սուրն եղար դուն:

Դաշնակցութի՛ւն … ցեղին լքուած դատին համար,
Արմենական ծոցէն ծնած Մեծն Տիգրան
Ու կորովի, վեհ առաջնորդ, հաւա՛տք անմար,
Մի՛շտ խանդավառ ու յարատեւ հզօր պաշտպան,

Մեր երգն եղար դուն
Մեր դիկն եղար դուն :

Դաշնակցութիւն… դու կարգապահ պահակն արթուն,
Անտէր ցեղին վերածնունդին նարտարապետ,
Դաւաճանին սիրտը խանձող հուրն ու շանթում,
Նորատակիչ զարկ՝ սահմանաճանդ սպարապետ,

Մեր վարքն եղար դուն
Մեր յարգն եղար դուն :

Դաշնակցութի՛ւն, դու ժայռակուռ բերդ ու ամրոց,
[illegible]
[illegible]
[illegible] մեծ փարթամ ու շանթաբոց
[illegible] օսին, ռումբը սարսիչ, զրահ պողպատ,

Մեր վարկն եղար դուն,
Մեր փարքն եղար դուն :

Դաշնակցութի՛ւն… սուրբ պատմութիւն Աստուածաշունչ
«Լուսաւորչի կանթեղն անմար», ա-ղօ՞րք,, մաղթա՜նք,
Գիր ու գրի, մտքի տիտան դիւցազնաշունչ,
Բազմերգ մարտի, մեր յաղթութեան մեծ հաւատամք,

Մեր յանձն եղար դուն,
Մեր զանձն եղար դուն :

Դաշնակցութիւն… «Սասմայ Դաւիթ, բաւր կէծակին»
Յաղթաքազուկ Մամիկոնեան բազէ Վարդան,
Արժանաւոր ժառանգ տուիր Դաւիթ պէ-կին՝
Հրայր, Մուրատ, Սեբոս, Քեռի, Նիկոլ, Իշխան,

Մեր զօրքն եղար դուն,
Կռանքն եղար դուն :

Դաշնակցութի՛ւն… Միշտ անձնազոհ, անձնանուէր
Անհուասար պայքարներու անահ բանակ,
Ահաբեկիչ, հայդուկ, հերոս հայրենատէր,
Գրոհներու՝ անհաղթահար փառապսակ,

Մեր ուժն եղար դուն,
Մեր բոյժն եղար դուն :

[illegible] … հուժկո՛ւ բռունցք,
պի՛տ խարուածո
Բռնակալներ, մեր ոսոխներ տեսակ, տեսակ
Ու արիւնոտ ու հանճարով պիտ ստեղծես
Ազատ, անկախ մեծ Հայաստան յաղթապսակ :

ԱԶԳԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

★

Ազգերու պատմութիւնները, որ եթէ փորձենք վիճակագրական յայտարարի մը վերածել գիծով մը, պիտի տեսնենք որ քաղաքական յաջորդական անցքերը կը կազմեն բեբեկան պատկեր մը:

Մեր ազգային պատմութիւնն ալ նոյն հակոտնեայ եւեւէջները կ'արձանագրէ : Եթէ ան հարուստ է փառքի, յաղթանակներու եւ լուսաւորութեան գաղաթներով, ունի նաեւ անկումի կորստաբեր վիճակներ: Մեր հայրենիքին աշխարհագրական դիրքը աննպաստ քառուղի մը կը կազմէ որ թատերաբեմ դարձած է աշխարհակալ արշաւանքներու եւ արիւնարբու ցեղերու աղետալի գործունէութեան: Մեր հայրենիքը յաջորդաբար կրած է Մարերու եւ Պարսիկներու, Մակեդոնացիներու եւ Սելեւկեան թագաւորներու, Հռովմ. Լեգէոններու, Արաբներու, Բիւզանդական կայսրութեան, Սելճուկեան Թուրքերու, Թաթարական հորդաներու, Մամլուքներուն եւ վերջապէս Օսմանեան կայսրութեան ու Ռուսերու լուծը: Այս կործանաբար խոյչակները եկած են ու անցած թշուառութիւն ու աւերակներ ձգելով իրենց ետին: Անոնք ուզած են ընկճել Հայուն կամքը, փորձութեան ենթարկած են անոր հաւատքն ու սէրը՝ դէպի իր հայրենիքը: Քրիստոնեայ Բիւզանդիոնը թէ զրադաշտական Պարսիկը, մահմետական Թուրքը թէ քրիստոնեայ Ռուսը հայութիւնը ձուլելու քաղաքականութիւնը հետապնդածեն երբեմն նենգութեամբ ու դաւերով ու յաճախ բիրտ ուժով :

Սակայն հայկական ոգին չէ ընկճուած երբեք: Ընդհակառակն, բնական հակազդեցութեամբ մը ըմբոստացած է ու դիմադրած՝ գերագոյն պոհարերութեամբ : Այդ ոգին է որ ծնունդ է տուած Արտաշէս աշխարհակալներու, Մեծն Տիգրաններու, Հայկազն Արղուարդներու, Մամիկոնեաններու եւ ուրիշ նախարարական տուներու, որոնք նշանաբան ունեցած են ազատութիւնն ու հայրենիքի անկախութիւն.

Եթէ հայութիւնը ի վերջոյ կորսնցուց իր պետականութիւնը ու վեց դարեր ենթակայ [illegible] [illegible] ու [illegible] լուծին, դարձեալ դտնուեցան յանդուգն ու հայրենասէր տարրեր որոնք վառ պահեցին հայկական ոգին, արթնցուցին չչմած ժողովուրդին հայրենասիրութիւնը, նոյնիսկ ջանալով վերականգնել կորսուած անկախութիւնը: Իսրայէլ Օրիներ, Դաւիթ Բեկեր, զետին պատրաստեցին հետագայ խմորումներու, ա- [illegible] րակութիւն մը՝ որ իր կարգին ծնունդ տուաւ ազգային կազմակերպութեանց: Կուսակցութիւններ անկիւնադարձ մը հանդիսացան հայ իրականութեան մէջ : Անոնք թրծեցին հայութեան կազմալուծ- [illegible] թեան, նուաստութեան հոգեբանութիւնը [illegible] նոր, բարձր գաղափարաբանութեամբ մը օծանեցին անոր միտքն ու հոգին : Հ. Յ. Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ առաջնորդողի բացառիկ դերը : 64 տարիներու ընթացքին ան քալեց ու գործեց անվկանդ: Իր մարտական գործունէութիւնը կը ձուլուի, կը նոյնանայ ազատագրական շարժման պատմութեան հետ ու իր քաղաքական գործերը կը կազմեն վերջին կէս դարու ազգային գործունէութեան ամենէն հանգրուանները : [illegible] պաշտելի տիպարներ, որոնք մեր պատմութեան փառաւոր անցքերը կը ցոլացնեն.

Անշուշտ Դաշնակցութիւնը պէտք չունի գովաբանութեան: Կուսակցութիւնները միայն իրենց գործունէութեամբ կը դատուին ու կը գնահատուին: Անուրանալի [illegible] է որ Դաշնակցութեան աշխարհահայեացքը արմատացած է ժողովուրդին մէջ: Հայկական ոգին է որ կը խտանայ այդ աշխարհահայեացքին մէջ : Ան իր կենսունակութիւնը, ուժականութիւնը կը քաղէ նոյն ինքն ժողովուրդին բաղձանքներէն ու պահանջներէն: Արտասահմանի մէջ չկայ շարժում մը առանց Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Եթէ պայքար կայ ձուլման դէմ կամ հայկական դատի հետապնդում, դարձեալ հոն կը գտնէք զինքը : Ներկայ ապարարոյ քաղաքակրթութեան ովկեանին մէջ ուր անցեալ դարուն ծնած ազնիւ ու մարդկային գաղափարներ սնանկացան, աժգունեցան, դատարկուեցան իրենց բովանդակութենէն ու ծառա-

ՔԱԼԷ՛, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Անխռով ու վստահ, իմ սիրական ժողովուրդ, կարէ քո ճամբան եւ ուսերիդ դրած խաչը կրիր քաջաբար: Գագաթին հասած՝ հպարտութեամբ պիտի նայիս անցածդ ուղին, եւ այդ խաչը պիտի լինի քո պարծանքը հալալ :

Զգոյշ եղիր քայլերուդ մէջ, բայց անվախ: Անցած օրը՝ դիակների միջով քայլեցիր, իսկ երէկ սուրն ու չիւանն էր քո ուղեկիցը: Այսօր, տես, տատասկները այնքան էլ սուր չեն, եւ ոտքերիդ արիւնը չիթի փոխան՝ կաթիլներ միայն կը տայ:

… Մոռացա՞ր միթէ անցած ահաւոր վտանգները: Անդունդի առջեւ, ուր դրացիներդ քեզ գլորել ուզեցին, դիմացար ժայռի ամրութեամբ. Դաւադրօրէն լարուած թակարդները իրանց որսը չգտան : Ընկար կուռի մէջ քանի անգամ, եւ քանի անգամներ եաթաղանը կոկորդիդ դրեցին, կրակ ու թալան սփռեցին հայրենի երկրի վրայ : Օր կար, որ գնտան գնացիր. օր կար՝ սովալլուկ մարեցար, բայց դեռ կանդուն ես, ողջ, ոտքով ու բազուկով :

Հրդեհից ելնողը կայծից չի վախենայ :

Քալէ՛, իմ տանջուած ժողովուրդ, քալէ ամրաքիրտ ու հպարտ: Կը յիշե՞ս. ժամանակ կար, որ հազարներ քո զաւակներից խորշեցին. այժմ հազարաւոր են նրանք, որոնք անունովդ կը պարծենան. «Հայ չեմ ես»,— լսուեցան մեծ մրափի օրերին: «Հայ ենք մենք», — լսւում է այսօր մեծ վտանգի հանդէպ: Քո յաղթանակի նախածաղիկն է այդ, ճառագայթը արեւատապալայծդ. քալէ ուրեմն, քալէ անյողդողդ ու ճակատաբաց :

Վաղուան ճամբիդ վրայ վտանգալից մի անցք ունիս: Արեան – Ձորն է այդ, ուր շատեր յաղթեցին: Առաջինների՞ց պիտի լինիս, թէ՞ վերջինների մէջ: Եթէ քեզ վիճակուած է ընկնել Արեան Ձորի մէջ, ընկիր պատուով, տղամարդու նման, կուրծքդ հարուածին դէմ տուած: Թիկունք չդարձնես, ապիտակ ճակատից նախատինք չի առնի …

Սեղմէ դոտիդ, չտէ զէնքդ եւ արծուի աչքերով նայէ. ահա այդ պայքար՝ մուտքն է Արեան Ձորի: Պատրաստ եղիր, քաջ եղիր, յոյսով եղիր. մնացածը կը գայ այնպէս, որ ինքդ էլ կը զարմանաս :

Ու Արեան – Ձորի միւս ափին, որ նրա սիրուն եզրն է, կը տեսնես հրաշալի աչքեր, որ քեզմով պիտի հիանան. վառ – վառ ձայներ, որ քեզ պիտի երգեն. ազնիւ ձեռքեր, որ քեզ պիտի գրկեն: Ահ, որքան սիրուն է վաղուան այդ հանդիպումը : Սիրտ առ նրանով, դարձրու բազուկդ քո վէրքերի, եւ քալէ, քալէ ամրաքայլ ու համարձակ դէպի Արեան – Ձորը որովհետեւ նրա եզրն է, որ պիտի տեսնես նոր հորիզոնը, մեծութիւնը քո կռուի, վտանգաւոր վեհութիւնը անցած ճամբու …

Քալէ՛, իմ սիրական ժողովուրդ, քալէ, դու՛ ծերունի Արեւելքի Մեծ Նահատակ : Դուրբան քո ճամբիդ, որ անցար, դուրբան քո վաթանիդ, ուր հանդիստ պիտի առնես : Ե. ԱԿՆՈՒՆԻ

«Ազատամարտ», 1914 Յունուար 1

յեցին բանատիրական ձգտումներու, Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ լուսաւորել հայկական երկնակամարը իբրեւ [illegible] Այս մռայլ, տարտամ օրերուն, ուր ճերմակ Ջարդը կախուած կը մնայ ազատասէր սերունդին գլխուն վերեւ իբրեւ Դամոկլեան սուր, Դաշնակցութեան գոյութիւնը անհրաժեշտ է աւելի քան երբեք: Ան է որ կը յուսադրէ մեզ, կը զօրացնէ մեր հաւատքը փայլուն ապագայի մը շողերով :

Իր հիմնադրութեան 64րդ տարեդարձին առթիւ կը մաղթենք որ շուշանայ իր իտէալին վերջին հանգրուանին իրականացումը :

Սիրելի ընկերներ, ջանանք խտացնել մեր պաշտելի կուսակցութեան շարքերը: Բաղձալի էր որ սթափէին շարքերէն հեռու մնացած ընկերները, թօթափելով վերապահումը, եասախրութիւնն ու անտարբերութիւնը: Նոյն բաղձանքը նաեւ մեր համակիրներուն մասին: Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը իր բարձր առաքելութիւնը կրնայ վերջացնել միայն խտացեալ շարքերով :

Այս ճշմարտութեան պէտք է ամէն ոք գիտակցի յանուն այս ժողովուրդին փրկութեան :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ճամբը, մանաւանդ կը մտածէին ամփոփելով կամալ Նասըրի կրակոտ ճառը։ Այդ առթիւ յատկապէս արձանագրուած էին հետեւեալ խօսքերը ․

— « Իմ կեանքս մատաղ կ՚ընեմ ձեր եւ հայրենիքին փրկութեան համար ։ Իմ կեանքս ձեր սեփականութիւնն է, առէ՛ք։ Ես վատ մը չեմ ։ Եթէ Կամալ Նասըր մեռնի, գիտցէք որ ուրախութեամբ կը մեռնի, վստահ թէ դուք ամէնքդ ուրիշ Կամալ Նասըրներ պիտի ըլլաք հայրենիքին համար ։ Ցտա՛յ ։ Աստուած օրհնէ ձեզ ։ Ցտա՛յ դէպի փառք եւ պատիւ» ։

Եգիպտացի փաստաբաններ յայտարարեցին թէ չեն ուզեր պաշտպանել մահափորձին պատասխանատուները ։ Նեղոսի տելթային բանուորները եւ գիւղացիները երկու հարիւր քիլոմեթր ճամբայ քալեցին Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ, յաճախ պաշտօնական կառախումբին անիւներուն տակ նետուելով ։ Վարչապետը երկու ժամ ամէն միջոց փորձեց, ճամբայ բանալու համար բազմութեան մէջ, Գահիրէ հասած ատեն ։

Գլխաւոր ամբաստանեալը, Մահմուտ Լաթիֆ, Իսլամ Եղբայրութեան անդամ է քսան տարեկանէն ի վեր ։ Եղած է կամաւոր Պաղեստինի պատերազմին ատեն եւ ունի երեք զաւակներ ։ Օրական երեք հարիւր Ֆրանք կը շահէր իբրեւ թիթեղագործ ։ Քանիցս ձերբակալուած էր իբրեւ խռովարար ։ Խոստովանած է թէ անցեալ շաբթու ալ փորձած էր սպաննել վարչապետը, Գահիրէի մէջ, հրապարակային ժողովի մը առթիւ ։

× Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Իսլամ Եղբայրութեան ընդհ․ քարտուղարը, Ապտէլ Քատէր Ուտա ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը Միջին Արեւելք պիտի այցելէ մօտերս, հանդիպելով Եգիպտոս, Իրաք, Արաբիա, Իրան, Իսրայէլ, Սուրիա եւ Յորդանան ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ վերջացնելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին Անգլիոյ մէջ ։ Հաւանական է որ աշխատանքը վերսկսի երկուշաբթի օր ։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԶԻՆՔԵՐԸ գործածելու որոշում կրնան տալ միայն կառավարութիւնները, եւ ոչ թէ Ատլանտեան դաշինքին զինուորական կազմակերպութիւնները, յայտարարեց Չըրչիլ, Անգլիոյ երեսփ․ ժողովին մէջ, փարատելով կարգ մը թիւրիմացութիւններ ։

ԻՐԱՆԻ ծերակոյտն ալ 4ի դէմ 41 ձայնով վաւերացուց քարիւղի մասին կընքուած պայմանագիրը որուն համաձայնութ օտար ընկերակցութեանց կը յանձնուի շահագործումը ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒՆԵՐՈՒ արժանացաւ Եթովպիոյ վեհապետը, Հայիլէ Սելասիէի, իբրեւ հիւր Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին ։ Թնդանօթի 101 հարուածներ արձակուեցան, երբ Արքային արքան Պուա տը Պուլոնյի կայարանին մէջ կը դիմաւորուէր նախագահ Ռընէ Քոթիի եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ ․

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ԶՕՐԻ Հայր․ Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն հերոսուհի ՍՕՍԷԻ եւ հերոս զօր․ ՍՄԲԱՏի յիշատակին սգահանդէս մը կազմակերպած է Հոկտ․ 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մագընօ, 88 ռիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ ։

Կը խօսին Գ․ ՇԷԽԻԿԵԱՆ
եւ Կ․ ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն)
Մուտքը ազատ է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ ։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Կեդր․ վարչութիւնը արտակարգ ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3·30ին, Ազգ․ Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ ։

ՇԱՒԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Հ․ Յ․ Դ․ ՌՈՍ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԻՍԻԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ․ Կ-ի ներկայացուցիչը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ․— Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները Սրփինէ, Գրիգոր եւ Տիգրան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՂԻՇԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այցելութիւն իր թարմ շիրիմին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Տէր եւ Տիկին Թերզեան, Տօնապետեան, Տատեան, Վրթանէսեան եւ Թոնկուրեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Գօմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ, հանգուցեալ

ԱՐԱՔՍԻ ԹԵՐԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Հիւսըէյապէյլեան)

յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

■

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Տէր եւ Տիկին Գ․ Գրիգոր Փանոսեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Գօմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ հանգուցեալ

ՄԱՌԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

●

Տէր եւ Տիկին Ահարոն Յակոբեան եւ բոլոր ազգականները, Այրի Տիկին Ովսաննա Խրըլաքեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի, Սէնթ Մարկըրտի Ս․ Աստուածածին եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ զաւակներուն՝ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ ԵԴՈՒԱՐԴ ԽԸՐԼԱՔԵԱՆԻ արկածալի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ երիտասարդներուն յիշատակը յարգողները ։

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ՚ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ․ ժամը 15էն 22, Ազգ․ Տան թատերասրահին մէջ ։ Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ։ Արեւելեան խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE-ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար ։

Կը նախագահէ՝ ընկ․ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ․ Յ․ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Տ․ ԹԱԴՈՍԵԱՆ ։

Խօսք կ՚առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ ։

Մասնակցութեան համար 100 Ֆրանք ։

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու ։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը ։

Կը նախագահէ ընկ․ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ․ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ․ 31ին, կիրակի ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի մասնաճիւղին ։

Այս կիրակի ժամը 20·30ին, Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ ։

Կը խօսի ընկ․ Ն․ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ․ 7ԻՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏ․ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

MUSIC-HALL PARISIEN

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

MAGGY ROUF, Fourrures MENDEL

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քսանհինգերորդ Ուխտագնացութիւնը Մարսիլիոյ Հայ գաղութին դէպի «Նոթր Տամ տը լա Կարտ»ի սրբավայրը, այս կիրակի ։

Կը նախագահէ Գերապայծառ Յովհաննէս արք․ Տըլէ, վիճակաւոր Մարսէյլի ։

Ժամը 9ին հաւատացեալները պիտի հաւաքուին նոյն սրբավայրին մէջ, ուր ժամը 9·30ին Հ․ ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ․ Վ․ ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ընդհ․ մեծաւոր Ֆրանսայի Հայ Կաթոլիկէ Առաքելութեանց, հանդիսաւոր ձայնաւոր Ս․ Պատարագ պիտի մատուցանէ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԴՈՒՔ ԱԼ ՕԳՆԱԾ Կ՚ԸԼԼԱՔ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ (ԹՈՄՊՈԼԱ) ՏՈՄՍԵՐԸ, ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՒ ՇՈՒՏ, ԱՅՆՔԱՆ ԼԱՒ ։

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՑ ՏԵՏՐԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱԹ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ ճպարավաճառներէն եւ Գ․ Ն․ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԷՆ

14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 31 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7511 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2922

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՇՏՕՆՍ ՅՕՐԱՆՋԵԼ Է»

Տարիներ առաջ, ուսումնական դասը, այսպէս կոչուած մտաւորականութիւնը գործօն դեր կը կատարէր, իբրեւ առաջնորդ գաղափարական շարժումներու։

Կենդանի ուժ մըն էր որ ասպարէզ կը նետուէր առանց վերապահութեան, բարիք մը արծարծելու կամ չարիք մը խափանելու համար։

Իր ձայնը կշիռ ունէր։ Իր գիրքը կրնար ուղղութիւն տալ, դժուարին պարագաներու մէջ։

Տարիքի հետ կապ չունէր իր դերը։ Ի հարկին ընկերային կամ քաղաքական դաւանանքն ալ կը դառնար երկրորդական։

Ամէն բանէ առաջ, նոր բառով՝ գրողբրոցի կոչումը։

Մասնաւոր հրաւէրի ալ չէին սպասեր, խօսք առնելու համար։

Մտնելը բնազդաբար, կը բարձրանային, տեսակէտ յայտնելու համար, երբ դրական կամ բացասական պարագայ մը ներկայանար։

Հանրային կարծիքն ալ ուժ կ'առնէր, իրենց բռնած դիրքէն, ինչպէս ամէն ժողովուրդի մէջ։

Ժամանակներուն հետ, այս բնական եւ դրական երեւոյթն ալ դեղնեցաւ, դարձաւ չորցած տերեւներու խշրտուք։

Կը թուի թէ մարդիկ այլեւս չեն ալդուիր ոչ տաքէն, ոչ պաղէն։ Ոչ սեւէն, ոչ ալ ճերմակէն։

Նոյն սառն անտարբերութեամբ կը դիտեն հոյակապն ու այլանդակը։ Գաղափարականը եւ խուժանականը։

Մեծ մասով բռնած են դիրք մը որ մէկ իմաստ ունի.— Մի՛ խռովէք հանգիստս։ Իմ պաշտօնս յօրանջել է...

Միայն քաղաքական վէճերու առթիւ չէ որ այս տժգոյն, տմարդի տրամադրութիւնը կը մատնեն։

Նոյն ամբողջ, փոքրոգի վերաբերում՝ մշակոյթի ճակատին վրայ։

Մայրենի լեզուն կ'աղճատուի, կ'այլասերի տգիտութեամբ եւ բռնութեամբ, անդարմանելի հետքեր ձգելով։

Որո՞ւ հոգ։ «Զիջեցէք որ յօրանջեմ»։

Ափ մը չոչորթներ ձեռնարկեր են արտասահմանի մէջ ալ տարածելու բոլշեւիկեան թխածոյ բարբառը, իբրեւ «պետական լեզու»։

«Ուսումնական» դասէն մէկը չի համարձակիր կարգի հրաւիրել այս կեղծարարները։ Կամ գոնէ ձայն բարձրացնել, յանուն մայրենի մշակոյթին անկախութեան։

Գիտնալով հանդերձ որ, Երեւանի մէջ պարտադրուած խառնիճաղանճը ոչ թէ իսկապէս ազգային պետական լեզու է, այլ յատկապէս օրուան կարգուսարքին յարմարցուած բարբառ մը։ Պարզապէս տեղական գործիք մը։

Երբ Երեւան կ'ըսէ թէ ես «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չեմ», տրամաբանօրէն կ'ընդունի թէ իրաւունք չունի երկրին սահմաններէն դուրս ալ տարածելու իր մշակած խառնակոյտը։

Հետեւաբար, պարզապէս արգահատելի են անոնք որ ասպարէզ նետուեր են իբրեւ ժամկոչ կամ լուսարար, «պետական լեզու»ի աւազին տակ թաղելու համար արեւմտահայ աշխարհաբարը։

Ազատ աշխարհին պատուարժան ուսումնականները շատ լաւ գիտեն այս պարագան։

Եւ սակայն կը լռեն։ Կարծես կլկլակ մը կը փնտռեն, աւելի լաւ յօրանջելու համար։

Տարբեր պարագաներու մէջ, այս պարոնները վայրկեան կանչեր կ'արձակէին, յանուն արեւմտահայ դատի։

Գոնէ լեզուին տէր ըլլային, կարգի հրաւիրելով փասալիքները։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՉ-ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՅՍ ԾՐԱԳԻՐԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ադենաուըր, առեւտրական եւ նաւային դաշինք մը ստորագրեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ, բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելով երկու երկիրներուն միջեւ։

Այդ առթիւ ճառ մը խօսելով, Գ. Ֆ. Տըլլըս բացատրեց թէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց նպատակը Գերմանիոյ վերազինումը չէ։ «Մեր նպատակը երկիրներուն պատասխանատու վարիչները գիտեն զինապաշտութեան վտանգները։ Մեր հիմնական հողն է բարեկամութեան եւ խաղաղ յարաբերութեանց ամուր կապեր հաստատել ազգերու միջեւ»։

Տոքթ. Ադենաուըր պատասխանելով այս ճառին, ըսաւ.

— «Արեւմուտքի ժողովուրդները պարտաւոր են նախ ապահովել իրենց ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը, զինակցելով իրենց հաւաքական պաշտպանութեան համար։ Անոնք պարտաւոր են ազատ աշխարհին մէջ հաստատել տնտեսական հաստատուն եւ առողջ պայմաններ, ամէնուն համար երաշխաւորելով մարդկային ազատութիւնը եւ ընկերային ապահովութիւնը, Արեւմուտքի պետութիւնները պարտաւոր են, իբրեւ շրջանային խմբակցութիւն, միասնաբար խորհրդային ճակատին հետ հաստատել դաշնագիր մը որ նախայարձակման դէմ ապահովութիւն ընծայէ բոլոր մասնակցողներուն։ Գերմանները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ եւ վճռապէս կը դատապարտեն որ եւ է արկածախնդրական քաղաքականութիւն Արեւելքի հետ։ Այժմ ամէնէն կարեւոր խնդիրն է գործադրել Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները։ Նոր կազմակերպութեան զարգացման շնորհիւ պիտի կրնանք լուծել այն դժուարին խնդիրները որոնք մեր առջեւ պիտի ցցուին մօտ օրէն։ Բուն խնդիրն է փրկել աշխարհի խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը։ Գերմանիան խորապէս երախտապարտ է Մ. Նահանգներուն ընծայած պաշտպանութեան համար»։

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ատլանտեան ճակատին եւ Խ. Միութեան միջեւ դաշնագիր մը կնքելու առաջարկը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ քաղաքական շրջանակներու մէջ, իբրեւ վերջնական նպատակ ազատ աշխարհի քաղաքականութեան։

Այս առթիւ դիտել կուտան թէ այս առաջարկը նոր չէ։ Տոքթ. Ադենաուըր երբ Ուաշինկթըն կը գտնուէր 1953 Ապրիլին, կը թելադրէր որ այն ատեն ծրագրուած հաւաքական բանակը ծառայէ ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքելու միացեալ Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան միջեւ։

Այս անգամ Տոքթ. Ադենաուըր աւելի բաց կը խօսի։ Վարչապետը նոյն օրը ճառ մը եւս խօսեցաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ, ի ներկայութեան 700 թղթակիցներու։ Ընդլայնելով իր նախորդ բանախօսութիւնը, Տոքթ. Ադենաուըր յայտարարեց.

1. Խ. Միութիւնը չի վախնար այն 12 գերման զօրաբաժիններէն որ պիտի կազմուին. վասն զի յարձակման ահագին ուժ մը ունի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, իր արբանեակներուն հողին վրայ եւ բուն իսկ Խ. Միութեան մէջ։

2. Խ. Միութիւնը կը վախնայ Եւրոպայի ազատ ժողովուրդներու միութենէն։ Այդ միութիւնը կը խափանէ իր ծրագիրը, — տիրապետել եւրոպական ժողովուրդներուն, իրարու ետեւէ։ Խ. Միութեան նպատակն է մէկ-մէկ իր տիրապետութեան տակ ձգել այդ ազգերը, եւ այնպէս ընել որ Մ. Նահանգները հեռանան Եւրոպայէն։

3. Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը կախում ունի միջազգային կացութենէն։ Եթէ այդ կացութիւնը մեղմանայ, միացումը կ'իրագործուի։

4. Այս առթիւ պէտք է յիշել Թրիեսթէի խնդիրը։ Երբ այդ հարցը կարգադրուեցաւ, Խ. Միութիւնը տեղէն չշարժեցաւ։ Նոյն բանը պիտի պատահի Գերմանիոյ վերամիացման առթիւ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՄՔ ՄԸ ՄԵՌԱՒ.— Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին նախագահը, Հերման Էհլերս, որ Տոքթ. Ադենաուըրի յաջորդը կը համարուէր, մեռաւ անցեալ օր, սրտի տագնապի մը հետեւանքով։ Յիսուն տարեկան էր եւ Տոքթ. Ադենաուըրի կաթոլիկ խմբակցութեան աւետարանական թեւը կը ներկայացնէր։ Այս մահուան հետեւանքով, գերման վարչապետը որոշեց կարճ կապել իր այցելութիւնը եւ Ուաշինկթընէն մեկնիլ Եշ. օր, ներկայ ըլլալու համար յուղարկաւորութեան։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ դժուար պիտի ըլլայ յաջորդ մը գտնել հանդուրժելի, նոյն արժանիքներով, Գ. Էհլերս դատաւոր էր 1930ին, բայց քանիցս ձերբակալուեցաւ իբրեւ հակահիթլերական եւ պաշտօնանկ եղաւ 1939ին։ Տեղակալ էր երկրորդ աշխարհամարտին ատեն։

ԶԱՐԿ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր վաւերացուց կարգ մը ծրագիրներ, որոնց շնորհիւ զարկ պիտի տրուի բնակարաններու շինութեան, պիտի թեթեւնան հարկային խստութիւնները, կարգ մը տուրքեր պիտի ջնջուին եւն.։

Տուներու շինութեան ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.—

1. Վերաշինութեան նախարարը, Գ. Շապան Տէլմաս, 265.000 բնակարաններու շինութեան պիտի ձեռնարկէ 1955ին։ Այս ձեռնարկը պիտի կատարուի պետա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՆՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Կը գրեն ու կը գրե՛ն, բերքէ բերք փոխանցելով.

— *Յաճախակի անգամներով . յիշած ենք։ Քանիցս անգամ ...*

Երանելիները չեն գիտեր որ առաջինը կ'ըսուի մէկ բառով.— *Յաճախ*։

Գալով երկրորդին, դպրոցէն չե՞ն սորված թէ «քանիցս» արդէն կը նշանակէ «քանի մը անգամ»։

× Թրքաշունչ հայերէնի հետեւեալ նըմոյշները կը քաղեմ Պոլսոյ *Ժամանակէն*.

— *Ուղեւորութեան ազատութիւնը կաշկանդող որոշմնագիրը գործադրուած 25 Յուլիսէն ի վեր կէս առ կէս պակսած են արտասահմանեան ուղեւորները* (22 Հոկտեմբեր).

— *Իրանի գաղտնի համայնավար տարաբանը հիմնած Հայաստանցի համայնավար ...* (7 Հոկտ.).

— *Ֆրանսայի երկինքը ողողած սաւառնող սկաւառակներ...*

× Երուսաղէմէն ղրկուած թղթակցութեան մը մէջ կը կարդամ,—«Ընթերցեց»։

«Կարդա՞լ»ն ալ մոռցան։

× Երեւանի թերթերը երբեմն հայկաբանութիւններ ալ կը փորձեն, բայց, ամենայն զգուշութեամբ,— որպէս զի մեզի հետեւած չըլլան։

Այսպէս, կը գրեն «սպառազինութիւններու մրցավազք»։

Ի՞նչ մեղք ունի մեր այնքան պերճիմաստ «զինարշաւ»ը։

× Դարձեալ 45ամեայ *Ժամանակէն*.— «Զբօսաշրջիկային շրջապտոյտ» (6 Հոկտեմբեր)։

Կրնա՞ք հայերէնի թարգմանել։ Իբրեւ թէ հայերէնի վերածեր են «թուրիզմ»ը (շրջագայութիւն)։

Իսկ ո՞ր ածուէն բուսաւ սա «շրջապտոյտ»ը որ ամէն տեղ կ'երեւայ։ Միայն պտոյտ բառը ինքնին կը նշանակէ շրջան մը բոլորել։

Վերի երկու բառերուն իմաստն է— «զբօսական պտոյտ»։

× Ընթերցող մը կը հարցնէ.— «Թերեւս» եւ «դեռ եւս» նոյն իմա՞ստն ունին։

Ոչ։ Առաջինը հաւանականութիւն մը կ'ենթադրէ, (կրնայ ըլլալ որ...)։ Երկրորդը՝ կը նշանակէ *տակաւին*։ Սխալ է մէկը միւսին տեղ գործածել։

× Երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են «յետագայ» եւ «հետագայ» բառերու մասին։ Մասնագէտներու կարծիքով, «յետագայ»ն աւելի ճիշդ է։

× Թրքաբանութիւն է գրել... Հնդկաչինի կուսակալը *եղող*, իր ծննդավայրը *եղող* ...

Բութ մը բաւական է, ճիշդ հայերէնը գրելու համար, «Հնդկաչինի կուսակալը՝ Պ. Ք.»։ Իր ծննդավայրը՝ Քղի։

Յետոյ, որքան ընտրովի գործածէք Ղ. եւ Խ. տառերը, այնքան լաւ։

ՎԱՀԷ

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

Եգիպտոսի ներքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ լուծուած է Իսլամ Եղբայրութիւնը։ Հոկտ. 29ին ոստիկանութիւնը կնքեց ընկերակցութեան Գահիրէի կեդրոնը եւ երկու հարիւր մասնաճիւղեր՝ ամբողջ երկրին մէջ։ Կառավարութիւնը գրաւեց ընկերակցութեան դրամները եւ ստացուածքը որ քանի մը միլիոն ոսկի կը գնահատուի, եւ Ազատութեան ճակատին յանձնեց անոր բժշկական եւ ընկերային հաստատութիւնները։

Վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ գործուած մահափորձէն ի վեր, յեղափոխական խորհուրդը որոշած է թոյլ չտալ որ «օձեր սողոսկին մեր մէջ», ինչպէս կ'ըսէ անդամներէն մին։ Խիստ խուզարկութիւններ կը կատարուին Իսլամ Եղբայրութեան վարիչներուն բնակարաններուն մէջ եւ արդէն ձերբակալուած են աւելի քան հինգ հարիւր գործօն անդամներ։ Այդ խուզարկութեանց շնորհիւ երեւան հանուած են բազմաթիւ գաղտնի զինարաններ։ Լուր չկայ ընկերակցութեան գերագոյն առաջնորդին՝ Հասան էլ Հոտէյպիի մասին։

Միւս կողմէ գրոյց կը շրջի թէ հանրապետութեան նախագահը, զօր. Նեկիպ հրաժարած է։ Քանի մը օրէ ի վեր չի հրատարակուիր նախագահական պալատին ամենօրեայ զեկոյցը։ Կ'ըսուի թէ նախագահը չէ մասնակցած վերջին օրերու արարողութեանց, ոչ ալ ժողովներուն։ Դժուար է ճշդել այս զրոյցներուն ստուգութիւնը։

× Վերջին լուրերու համաձայն, կալանաւորներու թիւը հազարը կ'անցնի։ Վարչապետ Կամալ Նասըր ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— Եթէ ինծի մնար ընտրութիւն մը կատարել կաղ յեղափոխութեան մը եւ արիւնոտ յեղափոխութեան մը միջեւ, ես պիտի ընտրէի երկրորդը, մեր նպատակներուն հասնելու համար։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ կարգ մը հարցումներ ուղղուեցան հանրապետութեան նախորդ նախագահին, Գ. Վէնսան Օրիոլի։

ԵՐԲ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ ԳՐԱԳԷՏ ԴԱՐՁԱՒ

Վէպ մը կայ, որ շատ ծանօթ է բայց հին՝ Քրիստոսէ առաջ իսկ ծանօթ,— Ոսկի էշը: Մեզ չի հետաքրքրեր, այստեղ, վէճը թէ ո՞վ է իսկական հեղինակը, Ապուլէ՞ս թէ Լուկիոս, Հռովմայեցի՞ն թէ Յոյնը: Երգիծական վէպ մըն է դասական այդ դարահամբաւ գործը, որու հերոսը, կախարդական արկածով մը, յանկարծ կը ստանայ մեծանուն կենդանիին կերպարանքը, ու կ'ապրի անասնական տառապալից երկար կեանք մը, բայց ի վերջոյ, բախտին բերումով, ինչպէս կախարդագիտութիւնը կը պահանջէ, փունջ մը վարդ կ'ուտէ եւ կը վերադառնէ մարդու իր կերպարանքը, պատմելու համար էշու մը արկածները: Ոչ միայն տեսածները, այլ եւ լսածները: Նման կախարդական արկածներու մէջ, կերպարանափոխութեանց ընթացքին, հետաքրքրականը տեսածը չէ, լսածն է, որովհետեւ մեղաւորը էշ կը կարծէ դիմացինը եւ կը խոստովանի ամէն բան՝ պարպելով իր հոգին:

Տարի մը առաջ, Փարիզեան կախարդական մթնոլորտի մը մէջ, ես ալ, իմ կարգիս, կերպարանափոխուեցայ ... Թիթեռնիկի: Շնորհակալութի՛ւն կախարդական այդ արկածը տնօրինողին, որ թիթեռնիկի կերպարանափոխեց զիս եւ ոչ ուրիշ կենդանիի, վասնզի թիթեռնիկին կեանքին մէջ կախարդական ժամացոյց մը կայ, որ կը սահմանափակէ պարբերական կերպափոխութեանց ընթացքը եւ տեւողութիւնը: Ահա, այսպէս, Փարիզ եմ վերադարձեր արդէն, համաձայն կախարդական ժամացոյցին զարկին, որպէսզի վերստին մարդանամ, գրագէտ դառնամ: Բայց այս առթիւ, եւ առաջի՛ն առթիւ, կ'ուզեմ աղերս մը ներկայացնել անոր որ կը տնօրինէ նման կախարդանքները.

— Տէ՛ր, հիմակ որ վերցուցիր կախարդանքը վրայէս, կ'աղաչե՛մ, շնորհ ըրէ որ, այսուհետեւ, մէկ ուրիշը վայելէ քմայքիդ բարիքները: Ամէն բարիք մի՛ շռայլեր ինծի, մի՛ ըլլար անիրաւ եւ անարդար: Կախարդագիտութեանդ խաղերուն նշաւակ՝ կերպարանափոխութեան հազարումէկ արկածներուն մէջ նետելով զիս, ինչո՞ւ կ'ուզես որ ե՛ս դառնամ պատճառը մարդոց չարանալուն կամ նախանձին: Շնորհ ըրէ՛, Տէ՛ր, այս անգամ ուրիշն ընտրէ, կերպարանափոխելու համար էշու կամ թիթեռնիկի, ինչպէս որ սիրտդ կամի:

Ստոյգ է թէ Ապուլէս պիտի չլսէր ու չտեսնէր ինքը իբրեւ մարդ՝ ինչ որ լսեց ու տեսաւ իր հերոսը իբրեւ էշ: Կը խորհիմ թէ ես ալ, իմ կարգիս, պիտի չլսէի ու պիտի չտեսնէի իբրեւ մարդ, իմ մաշած վերարկուիս տակ, ինչ որ լսեցի ու տեսայ՝ թիթեռնիկի ոսկեփոշին թեւերուս վրայ: Այո՛, լաւ բան է թիթեռնիկ դառնալը:

Ստոյգ է թէ հրաշալիք մըն է հովուերգութիւնը, որու ականջ է տուեր Ապուլէսի էշը, եւ այնքան քաղցրալուր, ինչպէս Հէքեաթն ալ կ'ընդունի, որ Լաֆոնթէն փորձուեցաւ բան մըն ալ ինք գրել, հետեւողաբար անշուշտ, Բայց այդ կարգի զինովցնող պահերու հետ՝ մեր պատմական կենդանին վայելեր է նաեւ դժոխային կեանքի մը բոլոր դառնութիւնները: Նմանօրէն՝ միայն քաղցր պահերու վայելք մը չեղաւ թիթեռնիկի իմ կեանքս,— ի՛նչ յաջողանք ու բաջողանք՝ եսեւէս: Ո՛չ, լաւ բան չէ թիթեռնիկ դառնալը:

Արդարեւ, թարթիչ թարթելու ձեւով թեւերս եթէ շարժեցի պարսիկ բանաստեղծներու կիլիստաններուն մէջ, ռունգերս ընդլայնած՝ եթէ զինովցայ Լիբանանի նարնջաստաններուն բոյրով, ամէն բան չվայելեցի սրտիս ուզած եղանակով: Գառուները դաշնակցեցան, չարախօսները ժողվուեցան, եւ անտարագիր նամակներով ու պատուական խորաթաներով, զուարճացան ու զուարթացան, խորհելով որ այլեւս վերադառնալու չեմ, ըսին ու թուլցան, մինչեւ որ լսեցի անոնց կաչաղանքները, եւ պատկեր մը ինկաւ միտքս Ատափազարէն, — աստուածարեալ այս քաղաքին մէջ, երբ շուները հաւաքուելով փողոցի մը անկիւնը՝ չարունակ հաջէին տան մը առջեւ, կը հասկնայինք թէ գոմէշ են մորթած այդ տանը մէջ եւ երշիկ կը շինեն: Պէտք կա՞յ, արդեօք, յայտնելու անուն ջուենցողներուն կամ գրիչներու ողորմելի ստուերներուն թէ գոմէշ մորթելու համար չեղայ ճամբորդութեան: Պէտք կա՞յ, արդեօք, պատասխանելու այլը գոմէշի սանտր կարծող վարձու բերաններուն թէ Ամերիկացիները եւ ուրիշ պղտոր կամ պայծառ աղբիւրներ փարա չեն տար հայ գրագէտին, — որ նպաստընկալի կերպար չունի, ոչ ալ ծառայի,— թիթեռնիկ դառնալու եւ թրվռալու համար հայ գաղութներուն վերեւ: Մանաւանդ որ գրագէտ թիթեռնիկը, լերան մը վրայ ծնած եւ լերան պէս հպարտ, սովոր չէ որ ափը բանայ՝ ձիւն տեղայ գլխուն թէ Աստուծոյ կրակը: Նոյն բանները չե՞ն, վերջապէս, հպարտ գրագէտին զոյգ ափը եւ յաչաղկոտ պառաւին կլափը՝ նոյնքան զիլութեամբ բացուելու համար տաք կամ անոր խոհանոցին պատառակը: Բայց նոյն բաներն են գեղազարդին արջասպը եւ գրագէտին մելանը՝ երբ կը գործածուին խառնելու համար անպարկեշտը, գռեհիկը, մախիղը:

Ինչպէ՞ս կը տեսնէք, լաւ բան չէ թիթեռնիկ դառնալը: Աստուծոյ ոսկեփոշին թեւերուս վրայ՝ նախանձ եմ գրգռեր ակամայ, «Չի մի զինէն իցէ մեղանալ, այլ յայնցանէ՝ որք հեզգացանն»: Այսուհանդերձ, որքան շնորհակալութեան, նոյնքան զղջահութեան պատճառներ ունիմ՝ ներկայացնելու համար մեծ կախարդին: Վերջապէս, այս կամ այն լեզու - գրողին չարախօսութենէն անկախ, ես ալ բակայ մեղադրել ինքզինքս, այսպէս —

— Աւելի քան տարի մըն է՝ խնջոյքներ, հանդէսներ, ընդունելութիւններ կը սարքուին ի պատիւ ինծի: Ցուցափեղկի ապրանք դարձած եմ այլեւս: Եւ խորհիլ, որ վանական կեր նկարագրով, կ'ըսեմ ես ինծի: Գրագէտ մըն էիր քու նեղ թախծոտ երջանիկ, կ'ըսեմ ես ինծի: Այն գրագէտը, որ գրեց թէ օրական տասը բառէն աւելին արտասանել ժամավաճառութիւն է արդէն: Այն գրագէտը, որ իր երեւակայութեան պատուհանէն դուրս նայիլը, իր մատենադարանէն դուրս ելլելը կը համարի մեղանչում: Այն գրագէտը, որ ուրիշին բարիլոյս ըսելն իսկ կը համարի ջանքի աւելորդ սպառում: Ապաշխարեցէ՛ք, մօտ է աշխարհի կործանումը, կը պոռային հին ժողովուրդի մը մարգարէները: Իսկ ես, ներսէս, ուրիշ բան լսած չունիմ՝ բայց եթէ. «Աշխատէ՛, կեանքը կարճ է»: Կը խնդրեմ որ կարդաք Կանաչ բաժակով գրքիս մէջ էջ 22: Կը կրկնեմ.— Վարուժան կ'ըսէր. «Թողէք որ մեծնամ»: Իսկ ես կ'ըսեմ. «Թողէք որ աշխատիմ»: Մէկ կրօնք ունիմ,— աշխատանք:

Եւ սակայն ձգեցի աշխատանքս ու գացի: Փնտռելու եկայ իմ ժողովուրդս հորիզոնէ հորիզոն: Այս ալ աշխատանք է, կ'ըսէի ես ինծի, ճամբուս վրայ: Կը կարծեմ թէ արդարացուցի սպասումն ամէն անոնց, որ հաւատք ունէին վրաս: Կը կարծեմ թէ շուտով կը սորվին նաեւ անոնք, որ «թիթեռնիկ է, անդէն է» ըսին, առանց խորհելու թէ թիթեռնիկներու ազգին կը պատկանի մեղուն ալ, որ թէ կ'աշխատի, թէ կը կռուի, մեղր կը շինէ եւ կը խայթէ:

Արդ, ես թէ մեղր կը շինեմ, թէ կը խայթեմ, տա՛ռնկ թիթեռնիկ եմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐ ԱՅԳԻՆԵՐՈՒ ՊԱՀԱՊԱՆԸ

... Կը հագուէր գիւղական տարազ: Ճերմակ անդրավարտիքին վրայ մանիշակագոյնով կանանչ՝ տեղական մանուածէ բաճկոնը կ'իջնէր մինչեւ մէջքը՝ ուր կը սեղմէր վարդագոյն բուրդէ գօտին: Գլուխը կը դնէր սպիտակ գտակ՝ գոյնզգոյն թելերով ասեղնագործ: Անոր վրայէն կը փաթթէր սուտակի գոյնով մետաքսեղէն մը՝ ոսկեթել ծոպերով:

Շքեղ էր այս տարազին մէջ մեր այգիներու պահապանը եւ վայելուչ: Իր կորովի արտաքինը կը ներշնչէր կամքի ոյժ եւ վստահութիւն: Թուխ ու սեւ յօնքեր կը ստուերոտէին բոցեղէն աչքերը, տալով անոնց ազնիւ ու վէս արտայայտութիւն:

Ցորեկները գրեթէ չէր տեսնուեր, կը փակուէր իր քարէ հիւղակը, որ կը կանգնէր այգիներու կեդրոնը աննշան բարձրութեան մը վրայ, որթատունկերու բաղեղներու հոծ կանաչութեան մէջ:

Գիշերները արթուն պահակ կը դառնար: Ապահով էին բոլորը: Կը քնանային բաց վրաններու, տաղաւարներու տակ, տանիքներու վրայ, ներսը դուրսը եւ ամէն տեղ: Վախ չկար գողէն — Թուրքէն ու Քիւրտէն:

Երբ լուռ անշշուկ կ'անցնէր այգիներու եզերքներէն, կը ճնշուէր, կը տքար հողը իր հաստատ քայլերուն տակ, եւ լայն կօշիկներու երկաթները կը ճմլէին մասրաչ բոյսերն ու առւոյտները:

Լուսնակին տակ՝ կ'երկննար հասակը, եւ կը հաւասարէր նշենիներու չուքին: Մէջքին վրայ կը փայլէր կեռ դանակը արծաթէ պատեանի մէջ: Քամին կը խաղար սուտակի գոյնով մետաքսեղէնին ոսկեթել ծայրերուն հետ ...:

Ան հմայքն ու յուռութքը, խորհուրդն ու գեղեցկութիւնն էր մեր այգիներուն, որոնք անծայրածիր դրախտային, տափարակ աշխարհ մըն էին:

Հոն գարնան հասունութիւնը թովիչ պատկերներ կը գծէր կարմրագոյն հողին վրայ եւ կը հնչէր կեանքի երգը՝ վարդերու բոյրերովը օծուն առաւօտին մէջ:

... Արթնցած են տնակներն ու հիւղակները: Ահա կը բարձրանայ կապոյտ ծուխը ծուէն ծուէն: Արեւը կը ձգէ իր ոսկերանգ քողը:

Թռչուններու ճռուողիւնին հետ մանուկներու ձայնը պաշտամունքի պահը կը նուիրագործեն:

Ողջոյնի են կեցեր որթատունկն ու վարդենին, դեղձին ու սալորին: Եւ ծիրանի ծառը տարածեր է լայնարձակ թեւերը օրհնութեան ու առատութեան յոյզերով:

Լուռ է միջօրէն: Ոչ մէկ ստնաձայն այգիին մէջ: Հողը գիրկ գրկի հետ կը խոկայ կ'երկնէ: Երբեմն թիթեռնիկի մը կամ մարախի մը թեւաբախումը թեթեւօրէն կը լսուի ճիւղէ ճիւղ, ծաղկէ ծաղիկ:

Իրիկնամուտ է: Շարժումը կը սկսի: Հորիզոնէն գոյներու բոց հրդեհը կը բռնկի: Ոսկի կը թափի մոյգ կապոյտին վրայ: Կը շառագունի Նարնջագոյնը, կը հալի կը չքանայ դեղինը — հորիզոնի խորհրդաւոր անդունդը կը բացուի, արեւը իր հրաշքներով քուն կը մտնէ ...:

Լաւակեաց մարդ մըն էր մեր այգիներու պահապանը, բարեբարոյ, լրջամիտ: Հողի հարազատ զաւակ՝ կը հասկնար բնութեան լեզուն, որթատունկի սէրը, ծառերուն երկունքը, ծաղիկներուն քմայքը:

Կ'ըսէին թէ ան եկած էր մեր բնաշխարհի բարձր սարերէն ուր՝ ալեփառ գագաթներու վրայ կը հանգչի ձիւնը, ուր ալեկոծ հեղեղներ կը գոռգոռան բարձունքներէն վար, ուր կը ճախրէ իշխան թռչունը խիզախ թեւերով:

— Թէ ինչո՞ւ ան իջեր էր հարթ ու հաւասար դաշտավայրի տարածութիւնները, դառնալով այգիներու պահապան,— ոչ ոք գիտէր:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՈՐ)

Է.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Բ. Թաշեանին համար պէտք է յարգէք նաեւ ուրիշ պարագայ մը, ձեր ըսելիքը պէտք է օրուան ընթացքին ըսէք: Իրիկուան ժամը եօթնին կ'անհետանայ հրապարակէն, ծրար մը անուշեղէն՝ անութին տակ: Իր «պզտիկ մեղքն» են այս անուշեղէնները: Այս վերջիններն են թերեւս, որ կը դարձնեն Բ. Թաշեանը ամէնէն անուշ մարդերէն մէկը, որուն հանդիպած եմ ես կեանքիս մէջ:

Խմբագրէն վերջ, ահա «վարչապետ»ը: Ան կը կոչուի Գաբրիէլ Լազեան: Հակապատկերը՝ խմբագրին, արտաքին երեւոյթով: Երկայնահասակ, բարեձեւ է, սպայի մը մարմնով: Նոյն տարիքը թերեւս, նոյն աշխատանքի սէրը, նոյն հայրենասիրութիւնը:

Այս բոլորին մէջ կը պակսէր մէկը, ամէնէն գլխաւորը, ան, զոր մէկ վայրկեան առաջ կ'ուզէի տեսնել, բայց մէջտեղ չկար ...

Մեկնելու վրայ ենք, երբ կը հարցնեմ Նարդունիին -

— Ո՞ւր է Նաւասարդեանը, դեռ չտեսանք...

— Եկուր, կ'ըսէ ընկերս, ու զիս կ'առաջնորդէ քովի սենեակը:

Դուռը կը զարնենք ու կը մտնենք:

Հսկայ աշխատանքի սեղանին վրայ՝ ծռած գլուխ մը... շատ մը սուրճի եւ թէյի գաւաթներ, ծխիկի քանի մը բացուած տուփեր, թուղթի, թերթերու դէզեր, գիրքեր ...:

Ան զբաղած է գրելով: Մատները արագօրէն կը սահին կանաչ մելանով գրուած էջին վրայ: Երբ կանգ կ'առնէ գրիչը, գլուխը վեր կը բարձրանայ:

Գեղեցիկ է ան, լուսաշող: Ու ձայնով մը, որ դեռ կը հնչէ ականջիս.

— Այ տղայ, արի տեսնենք, արի, արի, մօտս եկ...

Կ'ուզեմ համբուրել ձեռքը, չի ձգեր: Կը քաշուիմ անկիւն մը, ու կը նստիմ, աչքերս առանց հեռացնելու: Շուտով ուրիշներ ներս կը մտնեն: Ես միշտ կլանուած եմ անով: Մէկ անգամ տեսած էի զայն, քանի մը ամիս առաջ, Փարիզի մէջ: Ընկերներով գացեր էինք իր պանդոկը, եւ զայն գտեր հիւանդ, անկողնին մէջ: Նիհար, կարճահասակ մարդու մը տպաւորութիւնն էի ստացեր այդ օր եւ մեծ յուսախաբութիւն մը կրեր:

Հիմա կը տեսնէի պարթեւահասակ մարդ մը, կարմիր երեսներով, շողարձակ աչքերով, համակ եռանդ եւ աւիւն:

Յիշեցի Շիրվանզադէի հանդիպումը Րաֆֆիին հետ, անոր կրած յուսախաբութիւնը, անմիջապէս որ ոտքի էր կանգնած «Կայծեր»ու անմահ հեղինակը:

Իմս ճիշդ հակառակն էր: Եւ որքան աւելի լաւ էր այսպէս...: Եւ ինչ համակրելի մարդ, ինչ հաճելի խօսակից: Պզտիկ տղու մը պէս ուրախ էի...

Ը.— ԻՆՉՈ՞Ւ ԳԱՀԻՐԷԻ ԳԱՂՈՒԹԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է ...

Գ. Շիրինեան մեզի կը սպասէ Բուրգերը այցելելու համար: Քսան եւ չորս ժամ մնալ Գահիրէ եւ դեռ Բուրգերն ու Սփինքսը չտեսնել...մեծ մեղք է: Կ'անցնինք մայրաքաղաքին բանուկ պողոտաներէն: Սեմիրամիս պանդոկը ահա, Նեղոսի ափը: Կ'անցնինք կամուրջը, կը ծռինք ձախ: Բուրգերու ճամբուն վրայ ենք, շիտակ, տասնեակ մը քիլոմեթր:

Չեմ ունենար այն խոր, իշխող տպաւորութիւնը, որուն կը պատրաստուէի: Միշտ այդպէս է եղած ինծի համար: Յուսախաբ չեմ, ի հարկէ, բայց աւելին կը սպասէի: Հսկայ քարակոյտեր են, ահեղ, տպաւորիչ: Գեղեցիկ չեն Բուրգերը: Աւելի խորհրդաւոր, շատ աւելի խորունկ է Սփինքսը: Երկար վայրկեաններ կը մնամ անշարժ, ակնարկս յառած այդ առեղծուածային դէմքին: Այդ բոլորին վրայ իշխողը արեւն է: Արեւի թագաւորութիւնըն է հոս, անոր մարմնացած աստուածը՝ Սփինքսը, անհուն եւ անիմանալի՝ իր անշարժութեան մէջ:

Պիտի փոխէի յետոյ գաղափարս Բուրգերուն մասին, երկրորդ եւ երրորդ այցելութեանս: Իրաւունք ունէր Գ. Գալար: Քանի՛ մը անգամ պէտք է տեսնել զանոնք, վերջնական գաղափար մը կազմելու համար: Կէսօրը անցած է եւ հարկ է բռնել վերադարձի ճամբան: Ֆրանսացիները կը ձգենք իրենց պանդոկը, իսկ մենք՝ ուղղակի «Յուսաբեր»:

*

Հիմա նստած ենք Փարիզիանա, հայկական ճաշարանը, Նարդունին, Թաշեանը եւ ես:

Ծոյլ, այլազան ճաշացուցակին մէջ ընտրութիւն մը ընելու վրայ եմ, երբ կը լսեմ նաեւ հայկական ձայն մը.

— Ի՞նչ պիտի հրամէք ...

Գլուխս վեր կ'առնեմ ուրախացած, բայց Հայ չկայ: Մեր դիմացը կեցած է սեւ - սեւ Սուտանցի մը, որ իր ճերմակ ակռաներով կը ժպտի մեզի: Կը փնտռեմ հայկական ձայնը, չկայ, աներեւութացեր է:

– –Ո՞վ էր հիմա խօսողը, կը հարցնեմ շուարած:

— Ես էի, կ'ըլլայ պատասխանը, ներկայացնեմ ինքզինքս, կ'աւելցնէ Սուտանցին, Տիգրան Պէրպէրեան ...

Ճաշացուցակը ձեռքէս վար ինկած է, եւ ապուշ կտրած կը նայիմ ընկերներուս, կը նայիմ անոր, որ ինքզինքը Պէրպէրեան կ'անուանէ ...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(12) (Շար.)

Քիչ անգամ կը լռուէր իր երգը պատուհաններով, եղեւնիներով պատած հիւղակին ծոցէն ։

Ան կ'երգէր իր լեռնաշխարհի դեղն ու արեւը՝ շուքն ու փառքը հնաւանդ մեծութիւններուն՝ որոնք տակաւին վանքերու խաչքարերէն ու բերդերու անառիկ պարիսպներէն պատմութեան խօսքը կը փըսփսային ։

Վճիտ էր եւ վայրի իր երգը, ըմբոստ էր ու ոլոքիչ, հզօր էր ու սիրող ։

Ան կը ներշնչէր սարսուռն ու տեսիլը. այն պողպատէ քաջազուններուն՝ որոնք հայրենի կատարներու գլուխը ամրացած՝ պաշտպաններ էին տուն ու երդիք, կեանք ու պատիւ ։

Օր մըն ալ ըսին. — Թէ մեկներ է մեր այգիներու պահապանը եւ անվերադարձ։

Կը թուէր թէ մերկացեր էր չքնաղութիւնը պարտէններուն, լռութիւնը ամրան օրերուն, խրախճանքը տօներուն։

Ալ չէր տեսնուեր ծեր պահակը այգեկութքի պայծառ լուսնակին տակ։

Եղէգի նման ուղիղ ու բարձր էր հասակը երբ կ'անցնէր նշենիներու տակէն ։

Հովը մեղմօրէն կը խաղար սուտակի գոյնով մետաքսեղէնին ոսկեթել ծոպերուն հետ ։

Եւ մէջքին վրայ կը փայլէր երկաթը՝ արծաթէ պատեանի մէջ։

... Անցաւ ժամանակ ...

Եկան սեւ օրեր՝ ուր տառապանքի լեղին ըմպուր քամեր էին տեղահանութեան, ջարդի եւ կոտորումի հուրի եւ սուրի մէջ անճիտուած ժողովուրդին արիւնքամ մընացորդացը, որ կը քշուէր աղատ Սուրիոյ բացերը ։

Հոն յայտնուեր է մեր այգիներու պահապանը իբրեւ կամաւոր հայ մարտիկ ։ Կը պատմէին ...

— Հագուեր էր արաբական տարազ ։ Իր ներդաշնակ ու բարեձեւ ուսերը կքեր էին։ Եւ արեւահար ճակտին վրայ վրէժխնդիր զինուորի դժնէ ապրումները խոր ակօսներ էին փորեր ։

Թաւ ու սեւ յօնքերու տակէն կրակէ նայուածքը մութ ստուերներ կը ձգէր։ Եւ դժնդակ պայքարներն ու մաքառումները անվհատ ու դաժան զարձուցեր էին զինքը ։

Ան լծուեր էր ազնուական աշխատանքի մը, իր մաքուր նկարագրին յատուկ անձնուիրութեան գործի մը ։

... Կ'ըսէին թէ, Թափառեր է անապատի անսահման տարածութեան մէջ։ Դեգերէր է անհամար վրաններու շուրջ Եփրատի ու Խապուրի ափերուն մօտ գիշերներ սպասելով գտեր է որբեր ու որբուհիներ, ողջակիզուած ցեղին բեկորներէն։

Քանի քանիները փրկեր է քաղցի եւ սովի արհաւիրքներէն, ուծացումէն եւ տաժանակիր ծառայութիւններէն։

Մեր այգիներու պահապանը, ո՞վ կրցաւ ճանչնալ անոր անունը, որ մնաց համեստ ու քողածածուկ եւ անծանօթ՝ փառքերու ու ներբողներու պսակին ։

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՎԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

« ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ »

ԽՄԲ.— Հատուած մը Գր. Վահանի պատմական ողբերգութենէն որ պիտի ներկայացուի յառաջիկայ շաբաթ գիշեր (6 Նոյեմբեր), դերասան Ա. Գմբէթեանի նուիրուած երեկոյթին առթիւ.—

*

Տիգրան Ա. մեռած է: Իրեն կը յաջորդէ իր որդին՝ Տիգրան Բ.: Գահակալութեան նախօրեակն է: Թագադրութեան հանդիսութիւններուն ներկայ են բազմաթիւ պատգամաւորներ դրացի պետութիւններէ, որոնց կարգին՝ Պոնտոսի Միհրդատ Արքայի դուստր գեղանի Կղէոպատրան՝ 17ամեայ: Հանդիսութիւններէն առաջ Կղէոպատրա կը փափաքի տեսակցութիւն մը ունենալ իշխան Տիգրանի՝ ապագայ Մեծն Տիգրան Արքայի հետ ։

ՏԻԳՐԱՆ (առանձին).— Ահա կը սկսին խոնարհիլ Տիգրան Արքայի ուժին առջեւ արքաներու արքաներ, որ դեռ երէկ կը հեգնէին Արտաշատի կայսրութիւնը: Պիտի խոնարհին, պիտի քծնին, պիտի ըստրկանան Տիգրանի Մականին ներքեւ աշխարհակալութեան ծարաւի տիրապետութիւններ: Աստուածներ, Արամազդ, Վահագն, Անահիտ, ձեր յաղթողի շունչով թրծած էք իմ հոգիս, որուն մէջ, կը զգամ, աշխարհակալելու ցանկութիւնը անհուն է, սարսափելի, անպարտելի: Շղթայակապ թագաւորներ պիտի գան այստեղ, աղերսն իրենց շուրթին, քծնութիւնը իրենց սրտին, խոնարհելու, խոնարհելու, խոնարհելու սա փառապանծ գահուն առջեւ որուն վրայէն անհետացած պիտի ըլլայ այլեւս սա սեւ արատը (գահուն վրայ ծածկուած սեւ քողը կը նետէ մէկդի եւ կը ներկայանայ գահը՝ փառապանծ, ոսկեզօծ), եւ պիտի սկսի փայլիլ արեգակը Տիգրանին, թագաւորին, արքային, արքաներու արքային... (Խետ – զինետ բարձրացած է գահ, որուն առջեւ կանգնած, կը փայլատակէ փառքի եւ գոհունակութեան շողով):

(Կը մտնէ, աղաւնիի սպիտակութեամբ, Պոնտոսի օրիորդը՝ իշխանուհի Կղէոպատրա):

ԿՂԷՕՊԱՏՐԱ.— Կը ճառագայթէ Հայոց գահը իշխան Տիգրանի արեգակով ։

ՏԻԳՐԱՆ.— Կը ժպտի Հայոց Արքունիքը Պոնտոսի օրիորդին չքնաղ փայլով ։

ԿՂԷՕՊ.— Փափաքեցայ առանձին ներկայանալ քեզ, իշխան ։

ՏԻԳ.— Քու բոցեղ աչքերուդ մէջ ծավերուդ խորութիւնը եւ բովանդակ Պոնտոսի կենսունակութիւնը կը բերես հետդ, իշխանուհի Կղէոպատրա:

ԿՂԷՕՊ.— Իմ հօր՝ Միհրդատ Վեցերորդ Եւպատորի բարեկամութիւնը կը բերեմ միայն ։

ՏԻԳ.— Շնորհներուն մեծագոյնը, իշխանուհի, քու թարմութիւնդ է ։

ԿՂԷՕՊ.— Իսկ բազուկներուն ամէնէն զօրաւորը՝ Միհրդատ Վեցերորդի բազուկն է, իշխան ։

ՏԻԳ.— Լսած եմ որ քու արքայ հօրմէդ առաջարկութիւններ բերած ես ինծի։

ԿՂԷՕՊ.— Այո, իշխան, թոյլ տուր որ խօսիմ ։

ՏԻԳ.— Քեզ կ'ունկնդրեմ, իշխանուհի։

ԿՂԷՕՊ.— Եւպատոր արքան իր բարեկամութիւնը կ'ուզէ տալ քեզի, փոխադարձ քուկինիդ ։

ՏԻԳ.— Կ'ընդունիմ հաճոյքով եւ կու տամ նոյնպէս իմս իրեն, եթէ երբեք երկիրս կ'ունենայ շահեր այդ դաշինքէն ։

ԿՂԷՕՊ.— Հռովմայեցիները, կ'ըսէ հայրս, մեծագոյն վտանգն են Արեւելքի ։

ՏԻԳ.— Այո, գիտեմ, մասնաւորաբար Պոնտոսի ։

ԿՂԷՕՊ.— Երբ ձեռք ձեռքի տան Պոնտոս եւ Հայաստան, լախտի հարուած մը կը տրուի Հռովմայեցիներու աշխարհակալ տենչերուն ։

ՏԻԳ.— Օրիորդ քու քնքոյշ շրթներուդ չեն յարմարիր ուժի և տիրապետելու այդ խօսքերը ։

ԿՂԷՕՊ.— Եւպատոր Արքան է որ կը խօսի իմ բերնով: Եւ ես ինքս համոզուած եմ այս խօսքերուն: Դաշինք մը՝ հօրս եւ քու միջեւ, եւ մեր ուժերով կը նուաճենք ամբողջ Արեւելքը, տալու կուրծք տալու համար Հռովմայեցւոց բռնակալ խուժաններուն: Գրաւուած երկիրները Պոնտոսի, իսկ ինչքը, աւարն ու գերիները՝ քեզի, իշխան։

ՏԻԳ.— Միհրդատ Եւպատո՞րն եւ այդ առաջարկողը ։

ԿՂԷՕՊ.— Այո, հայրս, ան որ անձամբ ներկայ պիտի ըլլար թագադրութեանդ, եթէ պետական եւ զինուորական գործեր արգելք չըլլային ։

ՏԻԳ.— Արեւմուտքը կը թողում հօրդ, բայց Արեւելքի համար ես ունիմ իմ պատրաստած ծրագիրս իշխանուհի, զոր պիտի գործադրեմ սեփական ուժերովս ։

ԿՂԷՕՊ.— Որո՞նք են քու ծրագիրներդ, իշխան ։

ՏԻԳ.— Գարաւթեան մասնել Պարթեւաց երկիրը, եօ սասնալ փրկագինս՝ եօթանասուն հովիտներ, տիրել Ծոփաց երկրին որ կը պատկանի Հայաստանի մայր հողին, նուաճել Մարաստանը, Բիւթանիան, Ասորեստանը, գարնել Կապադովկիան, հասնիլ Միջագետք եւ Հայաստանի ու Տիգրանեան գահուն տարածութիւնը երկարել մինչեւ եգիպտական սահմանները ։

ԿՂԷՕՊ.— Կը վախնամ որ տարիկս յախուռն եւ արագ երազ մը ըլլայ քեզի համար, իշխան ։

ՏԻԳ.— Կը կասկածիմ որ հայրդ ծանօթանալէ ետք ծրագիրներուս, դեռ կամենայ բարեկամ ըլլալ ինծի ։

ԿՂԷՕՊ.— Հայրս քու բարեկամութիւնդ կ'ուզէ մասնաւորաբար Հռովմայեցիներուն հետ մեր հաշիւները փակելու համար ։

ՏԻԳ.— Լաւ, կ'ըսես իրեն թէ կը խոստանամ իմ բարեկամութիւնս, պայմանաւ որ ձեռքերս ու ոտքերս ազատ ըլլան ընդարձակելու համար գահուս եւ Հայաստանի տարածութիւնը ։

ԿՂԷՕՊ.— Կ'ենթադրեմ թէ առաքելութիւնս մասամբ ծառայեց իր նպատակին, ուրեմն իշխան Տիգրան չի մերժեր դաշինքի մը գաղափարը ։

ՏԻԳ.— Իշխան Տիգրան այս դաշինքը աւելի հաստատ պիտի համարի, եթէ Միհրդատ վեցերորդ Եւպատոր Թագաւոր իր դուստրը պահէ Արտաշատեան արքունիքին մէջ:

ԿՂԷՕՊ.— Զի՞ս ։

ՏԻԳ.— Քեզ, իշխանուհի: Պոնտոսի եւ Հայաստանի բարեկամութիւնը հիմնուած կ'ըլլայ արենակցութեան վրայ: Մնացիր իմ մօտս, իշխանուհի:

ԿՂԷՕՊ.— Իբրեւ թագուհի՞ ։

ՏԻԳ.— Մի աճապարեր, Պոնտոսի օրիորդ, ես գործակից մը չեմ փնտռեր քեզմէ ։

ԿՂԷՕՊ.— Իբրեւ հա՞րճ։

ՏԻԳ.— Իբրեւ տիկին կամ սիրուհի, ինչպէս որ կը ցանկաս։

ԿՂԷՕՊ.— Իմ ցանկութիւնս՝ հոն։(Ցոյց կուտայ գահը):

ՏԻԳ.— Շատ սուղ օժիտ կը պահանջես, օրիորդ ։ Աւելիս վեր է իմ առատաձեռնութենէս ։

ԿՂԷՕՊ.— Ինչո՞ւ։ Աթոռ մը միայն, տես, հոն, ատոր կողքին ...

ՏԻԳ.— Ցարկարաժին մը միայն ոսկեզօծ ու բեհեզեայ, Արտաշատի պալատան ամէնէն չքնաղ համանկարին դիմաց: Ցարկարաժին մը, ուր երբ ապաստանիմ յողնաբեկ աշխարհի փոթորիկներէն, սուրէն, նետէն ու նիզակէն, անդորրութիւն գտնեմ հոգւոյս, փայփայանք իմ այրող ճակատիս՝ քու շուշանաթեղ հմայքէդ, քու մշկաբոյր ծոցէդ, քու հրավառ աչքերէդ ։

ԿՂԷՕՊ.— Բարձրացուր զիս այնտեղ ։

ՏԻԳ.— Ա՛, ոչ, ոչ... Ցորչափ կ'ապրի Մեծն Տիգրան, ոչ ոք, ոչ ոք պիտի մերձենայ այդ սրբազան բարձունքին: Հոն, այնտեղ, այդ կատարին վրայէն է որ դարերը պիտի փոխանցեն արձագանգը հզօր Տիգրանի սոսկածագործ եւ անպարտելի կարողութեան: Հոն... այդ փառքը իմն է, միայն ինծի կը պատկանի եւ ինծմէ վերջ այդ աստիճաններէն վեր ելլելու խրոխտ իրաւունքը ձեռք բերելու համար պիտի բարձրացնեմ ինծի հետ միայն ... (Ներս կը վազէ Արտաւազդ, 12 տարեկան) ։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ.— Հայր, քեզ կը փնտռեմ։

ՏԻԳ.— (Կը բռնէ Արտաւազդի ձեռքէն, կը բարձրանայ աստիճանները միասին).. Հարազատս, ժառանգս, Արտաւազդ ... վեր, վեր, մինչ դէպի վեր...

ԱՐՏ— Հայր, հրամայէ որ ես ալ վաղը ներկայ ըլլամ Վահագնի մեհեանը, թագադրութեանդ ծէսին: Հօրեղբայր իշխան Գուրը կը հակառակի ։

ՏԻԳ.— Անհոգ եղիր, զաւակս, ոչ միայն մեհեանը, այլ եւ պիտի ըլլաս նաեւ իմ քով, հոս, վերը, երբ արքայազուններ պիտի խոնարհին Արտաշատեան գահուն առջեւ: Օրիորդ, այն ինչ որ առաջարկեցի քեզ՝ կ'ընդունիս կամ ոչ, պատասխանդ կուտաս ինծ ամէնէն ուշ՝ գահակալութեանս հանդիսութիւններէն անմիջապէս վերջը։

ԿՂԷՕՊ.— (Կարծես մոգական ուժէ մը տարուած) հզօր ես, իշխան: Հզօր է կամքդ, հզօր՝ կեցուածքդ, հզօր կերպարանքդ ։

(Կը մնայ յափշտակուած: Գահուն բարձունքէն կ'իջնէ Տիգրան: Իսկ իր մօտ՝ ամենդունակ, մնացած է Արտաւազդ՝ արտասուազէտի գլուխով):

ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

— Ահ, մարդ մը, — կ'առարկեմ ես, անիկա աշխարհի ամէնէն երկրուն բանն է։ Թէ որքան դիւրաւ ան կրնայ օր մը ոտքերը անկել, այդ մենք արդէն շատ անգամ տեսած ենք: Ուրեմն պէտք է որ տասն –տասներկու հատ ունենաս, որպէսզի՝ եթէ ոմանք առ հարս երթան, գոնէ քանի մը հոգի մնան ։

Ալբերտ ուշադրութեամբ կը դիտէ մայր եկեղեցիին ուրուագիծը:

— Երբեմն կը խորհիմ, կին մը, կ'ըսէ ան ։

— Ամենակարող Աստուած, կը գոչեմ ես ու կը մտածեմ Բեթկէի մասին:

— Թող յիմարութիւններդ, կը բարկանայ ան յանկարծ ու դրեթէ կը պոռայ, չէ՞ որ մարդ վերջապէս պէտք է բան մը ունենայ, որուն կրնայ կրթնիլ, միթէ չե՞ս հասկնար այդ: Ես կ'ուզեմ որ մէկը զիս սիրէ, այն ատեն ան ինծի նեցուկ կը լինի, ես ալ՝ իրեն: Ապա թէ ոչ՝ մարդ կրնայ ինքզինքը կախել ...

Ալբերտ կը դողայ եւ կռնակը ինծի կը դարձնէ: Որքան մինակ պիտի ըլլի ան իր մօր եւ եղբօր միջեւ, որ այդպէս կը ձգէ:

— Բայց, Ալբերտ, միթէ դուն մեզ չունի՞ս ։

— Այո, այո, բայց այդ բոլորովին տարբեր բան մըն է։

Ու պահ մը նոզը կը շշնջէ՝ այնպէս՝ որ կարծես կ'ուզէր լալ.

— Երախաներ ունենալու է... երախաներ, որոնք ոչ մէկ բանէ գաղափար ունին... կը խորհիմ թէ այն ատեն գործը կրնայ տակաւին բարելաւիլ ...

Ես ճշգիւ չեմ գիտեր, թէ ինչ նկատի ունի ան: Սակայն չեմ ալ ուզեր անհանգստացնել զինքը հարցումներով: Երբեմն ամէն ինչ այնքան արտասոց է, անմխտ ու տխուր, ու միեւնոյն ատեն չէ՞ որ մենք ողջ ենք ու առողջ:

★

Լուդվիգ Բրայեր, Ալբերտ Տրոսկէ եւ ես ճամբայ ելած ենք գպրոց երթալու ։ Ստիպուած ենք վերսկսելու մեր ուսման: Ուսուցչական ճեմարանի աշակերտներու համար, որոնք պատերազմի գացած էին, առհարկի քննութիւններ չեղան: Մինչ գիմնազիոնի աշակերտները այդ կողմէն մեծ դիւրութիւններ ունեցան: Անոնցմէ շատերը կրցան քննութիւն տալ կամ զինուոր դառնալէ առաջ, կամ այն ատեն, երբ ռազմաճակատէն արձակուրդով տուն եկած էին: Իսկ մնացածները, որոնք այդ չըրին, հիմա հարկադրուած են նորէն դպրոց երթալ ։

Մենք կ'անցնինք մայր եկեղեցիի մօտէն: Աշտարակներու կանաչ պղինձէ տախտակներ պոկուած են ու փախարինուած թանձր գորշ խաւաթուղթով ։ Աշտարակները մգլած ու մաշած երեւոյթ ունին, այդ պատճառով ալ եկեղեցին գործատան մը տպաւորութիւնը կ'ընէ ։ Պղինձէ տախտակները հալեցուած են ռումբերու համար ։

– Նման բան մը Բարի Աստուածն ալ մտքէն պիտի չանցընէր, կ'ըսէ Ալբերտ ։

Ծանր թիկաղոյն դռները բաց են: Փափուկ կիսամութ մը կը տիրէ անոնց մէջ: Լուսաբարը դուրս կ'ելլէ կարմիր շապիկով ու կ'անցնի դէպի գիմնազիոնի մատուռը: Փոքրիկ չէնք մըն է այդ՝ մայր եկեղեցիի եւ շուկայի հրապարակին միջեւ: Առաջ հոն ամէն կիրակի ժամերգութիւն տեղի կ'ունենար մեզի համար ։

Գլխաւոր դրան մօտ պատի վրայ փորագրուած է ոզորմած Սամարացիի պատմութիւնը հետեւեալ մակագրութեամբ, «Սիրէ մերձաւորդ՝ ինչպէս քու անձդ»: Ատոր տակ հիմա մէկը հաստ մատիտով աւելցուցեր է. «եւ պատերազմէ»:

★

Մայր եկեղեցիի արեւմտեան կողմը, անկիւնաւոր փողոցի մը մէջ կը, գտնուի երկյարկանի ճեմարանը, առ ի չեղ գիմացը՝ գիմնազիոնը: Իսկ եւեւր — գետը եւ հողաթումբը՝ լուսնկրող դարպասուն ։ Մեր զինուոր դառնալէ առաջ այդ շէնքերն էին որ կ'ընդգրկէին մեր աշխարհը ։ Ցետոյ խրամները փոխարինեցին զանոնք: Հիմա մենք նորէն հոս ենք: Սակայն ասիկա այլեւս մեր աշխարհը չէ. խրամները աւելի զօրաւոր էին:

Ճամբան կը հանդիպինք մեր խաղընկեր Գէորգ Ռահէին: Ան տեղակալ էր ու վաշտապետ. բայց արձակուրդի ատեն անձնատուր եղած էր գինեմոլութեան եւ դանց ըրած իր քննութիւնները: Ատոր համար ալ ստիպուած է վերստին մտնել վերջին թեր դասարանը, ուր պատերազմէն առաջ արդէն երկու տարի նստած էր ։

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՄԵՌԵԼՈՑԻ (Ամենայն Սրբոց) տօնին առթիւ, Յառաջի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի օր։

կան աջակցութեամբ։ Այսպէս, 130 միլիառ ֆրանք պիտի տրամադրուի աժան բնակարաններու շինութեան, յետոյ ինը միլիառ ֆրանք նպաստ՝ անհատական շինութեանց համար ։

2. Կարգ մը գեղջեր պիտի կատարուին միջին պատակարգի անհատական եկամուտին վրայ, կարգ մը պարագաներու մէջ ալ առեւտրական եւ ճարտարարուեստական շահերու վրայ ։

3. Երեք ամիսը անգամ մը երկու քիլօ ձրի շաքար պիտի բաժնուի «տնտեսապէս տկար» դասակարգի քաղաքացիներու ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ, Հայլէ Սելասիէ, կը շարունակէ այցելել Փարիզի պատմական վայրերը։ Առջի օր Վերսայլ գնաց, գիշերը՝ Օփերա։ Այցելեց նաեւ Ռընոյի գործարանները։ Երէկ իրեն ի պատիւ ընդունելութիւն մը սարքուած էր Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ։ Հրաւիրուած էր նաեւ Հայոց առաջնորդը, եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան հետ։ Արքայից արքան իր կարգին ճաշի հրաւիրեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը եւ Տիկինը, Փարիզի եթովպական դեսպանատան մէջ ։

ԹԵՀՐԱՆԻ վերաքննիչ ատեանը մերժեց ջնջել նախկին նախարար Հուսէյն Ֆաթեմիի մահապատիժը։ Միւս կողմէ հաստատեց նախկին վարչապետ Մոսատեղի պատիժը — ցկեանս թիապարտութիւն ։ Երէկ 12 սպաներ եւս պիտի դնդակահարուէին ։

ԱՆԳԼԻՈՅ նաւահանգիստներուն դործադուլը պիտի վերջանայ երկուշաբթի օր, համաձայն վերջին լուրերու։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ կը սաստկանայ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Նախագահ Այզընհաուըր անձամբ կը շրջի գլխաւոր քաղաքները ։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ եղբայրը, իշխան Ալի Ռըզա, օդանաւով Թեհրան մեկնած էր քանի մը օր առաջ։ Ցարդ լուր առնուած չըլլալով, մտահոգութիւն կը տիրէ արքունիքին մէջ ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարը նորէն յետաձգուեցաւ, իբրեւ հետեւանք հողագործական տագնապին որ հետզհետէ կը սաստկանայ ։

ՍԱՐԻ մասին տրուած որոշման դէմ կը բողոքեն արեւմտեան Գերմանիոյ աղատականները, վերաքննութիւն պահանջելով։ Կ'ըսուի թէ Տոքթ. Ատընաուըր մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի Ամերիկայէն վերադարձած ատեն։

ԵՐԿՈՒ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ ընդհարեցան Սէն Լազարի գծին վրայ, Փոն Քարտինէի մօտ, շաբաթ առտու ժամը 9·45ին։ Կ'ըսուի թէ վաթսուն հոգի վիրաւորուած են։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայերէնի դասերը սկսած են արդէն, բոլորովին ձրի, (հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն), կարող եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի կողմէ։ Սրահին տաքութիւնը ապահովուած է։ Կը խնդրենք ծնողքներէն աճապարել իրենց զաւակները արձանագրել հինգշաբթի օրերը ժամը 9էն 12 Ռիւ տէ Քոնվալեսան, 26 թիւ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, Յօյներու սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 31 Հոկտ. Փարիզի Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Օծման 50րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որպէսզի խուռներամ փութան եկեղեցի, իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար մեծ բարերարի անմահ յիշատակին ։

(Դիւան հոգաբարձութեան)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Պետական թատրոնին մէջ, Փլաս տը լա Մէրի։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Տրոմի ծերակուտական PICի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ ընկեր ՎԱՇԷ

Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը ։

Գեղարուեստական բաժին — Երգ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայկական երգապնակներով ։

Ռոմանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ յեղափոխական կեանքէ առնուած պատկեր մը՝

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը

Ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

●

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ ։

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին ։

Կիրակի Նոյ. 7ին, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտեան երեքը «Օթէլ տը Ֆրանս»ի մէջ (Նախկին ճերմակ սըրճարան)։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, միրայօժար մասնակցութեամբ Օր. Սաթենիկ Տէմիրճեանի (Լիոնի երաժշտանոցէն), Պ. Մ. Միքայէլեանի երգ, արտասանութիւն ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

●

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, նուագ, արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, եւն.

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

THÉ DANSANT

ԼԻՈՆ — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլայ 7 Նոյ. կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, պարանցիկ թէյասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Փերաշի եաեւը, Ֆուայէէ Փերաշ։ Անհել 8։ 26։ 12 եւ 4 թիւ հանրակառքը։

Մուտքը ազատ է ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը, այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին։ Կը դասախօսէ Պ. Գ. ՃԻՉՄԷՃԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Աչ ձեռքը» ։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

